

รูปแบบการจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาพฤติกรรมประชาธิปไตย
สำหรับนักศึกษาสถาบันราชภัฏ

ปริญญานิพนธ์
ของ
ชูชีพ ประทุมเวียง

เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาการศึกษาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการอุดมศึกษา
เมษายน 2547

รูปแบบการจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาพฤติกรรมประชาธิปไตย
สำหรับนักศึกษาสถาบันราชภัฏ

บทคัดย่อ
ของ
ชูชีพ ประทุมเวียง

เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาการศึกษาคุณวุฒิปบัณฑิต สาขาการอุดมศึกษา
เมษายน 2547

ชูชีพ ประทุมเวียง. (2547). รูปแบบการจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาพฤติกรรมประชาธิปไตย
สำหรับนักศึกษาสถาบันราชภัฏ. ปรินซ์นิพนธ์ กศ.ด. (การอุดมศึกษา). กรุงเทพฯ : บัณฑิต
วิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. คณะกรรมการควบคุม : อาจารย์ ดร.จรรุวรรณ
สกุลบุญ, อาจารย์ ดร.สุพร ตั้งสมรพงษ์, รองศาสตราจารย์ ดร.วินัย วีระพัฒนานนท์.

การวิจัยครั้งนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนการสอนและศึกษา
ประสิทธิภาพของรูปแบบการจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาพฤติกรรมประชาธิปไตย สำหรับนักศึกษา
สถาบันราชภัฏการดำเนินการวิจัยแบ่งออกเป็น 2 ตอน คือ ตอนที่ 1 การพัฒนารูปแบบการจัดการ
เรียนการสอนเพื่อพัฒนาพฤติกรรมประชาธิปไตย มีวิธีการดำเนินการ 4 ขั้นตอน คือ ขั้นตอนที่ 1
การกำหนดกรอบรูปแบบการจัดการเรียนการสอน โดยการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
ร่วมกับการสัมภาษณ์แนวหลักกึ่งโครงสร้างผู้บริหารสถาบันราชภัฏ ขั้นตอนที่ 2 การสร้างเอกสาร
ประกอบรูปแบบการจัดการเรียนการสอน ที่ประกอบด้วย 1) คู่มืออาจารย์ 2) คู่มือนักศึกษา และ 3)
หน่วยการเรียนรู้ ขั้นตอนที่ 3 การตรวจสอบคุณภาพรูปแบบการจัดการเรียนการสอนและเอกสาร
ประกอบรูปแบบ โดยการให้ผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 7 คนพิจารณาตรวจสอบความเหมาะสมและ
สอดคล้อง ผลการตรวจสอบค่าความเหมาะสมและความสอดคล้องอยู่ในระดับสูง ขั้นตอนที่ 4
การศึกษานำร่อง เพื่อตรวจสอบความพร้อมและศึกษาความเป็นไปได้ก่อนนำไปใช้จริง พบว่า รูปแบบ
การจัดการเรียนการสอนมีความเป็นไปได้ ตอนที่ 2 การศึกษาประสิทธิภาพรูปแบบการจัดการเรียน
การสอน โดยใช้กระบวนการวิจัยกึ่งทดลองแบบ Randomized Control-Group Posttest only Design
กับนักศึกษาสถาบันราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2546 จำนวน 48 คน เป็น
ระยะเวลา 10 สัปดาห์ ผลการศึกษารูปได้ดังนี้

1. รูปแบบการจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาพฤติกรรมประชาธิปไตย สำหรับนักศึกษา
สถาบันราชภัฏ ประกอบด้วย 4 องค์ประกอบ คือ 1) จุดมุ่งหมายการเรียนการสอน ประกอบด้วย
ความรู้ เจตคติ และพฤติกรรมประชาธิปไตยด้านปัญญาธรรม คารวธรรม และสามัคคีธรรม 2) สาระ
การเรียนการสอน เป็นสาระรายวิชาวิถีไทย มี 2 หน่วยการเรียนรู้ คือ 2.1) ลักษณะสังคมไทย และ
2.2) วิสัยทัศน์ทางเศรษฐกิจ สังคม การเมือง การปกครอง 3) วิธีการเรียนการสอน ประกอบด้วย
กระบวนการเรียนการสอน 3 ขั้นตอน ได้แก่ 3.1) ขั้นเตรียม 3.2) ขั้นสอน คือ การวิเคราะห์ การสะท้อน
คิด การวางแผนการเรียนรู้ การเรียนรู้ด้วยตนเอง การสังเคราะห์และสรุป และ 3.3) ขั้นสรุป 4) การ
ประเมินการเรียนการสอน ด้านความรู้ ด้านเจตคติ และด้านพฤติกรรมประชาธิปไตย ผลการตรวจสอบ
คุณภาพโดยผู้ทรงคุณวุฒิ ได้ค่าความสอดคล้องของรูปแบบการเรียนการสอนในระดับสูง

2. ประสิทธิภาพรูปแบบการจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาพฤติกรรมประชาธิปไตย
สำหรับนักศึกษาสถาบันราชภัฏ พบว่า

2.1 ผลลัพธ์การเรียนการสอนด้านความรู้เกี่ยวกับพฤติกรรมประชาธิปไตยในรายวิชา
วิถีไทยของนักศึกษากลุ่มทดลองสูงกว่ากลุ่มควบคุม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

2.2 ผลลัพธ์การเรียนรู้การสอนด้านเจตคติต่อพฤติกรรมประชาธิปไตยของนักศึกษา
กลุ่มทดลองสูงกว่ากลุ่มควบคุม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

2.3 ผลลัพธ์การเรียนรู้การสอนด้านพฤติกรรมประชาธิปไตย 3 ด้าน ได้แก่ ด้าน
ปัญญารธรรม ด้านการวธรรม และด้านสามัคคีธรรม และโดยรวมทุกด้านของนักศึกษากลุ่มทดลองสูง
กว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

2.4 อาจารย์มีความคิดเห็นต่อรูปแบบการจัดการเรียนการสอนโดยภาพรวมและใน
แต่ละด้านว่า มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก

2.5 นักศึกษามีความคิดเห็นต่อรูปแบบการจัดการเรียนการสอนโดยภาพรวมและใน
แต่ละด้านว่า มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก

**A MODEL OF INSTRUCTION FOR THE DEMOCRATIC BEHAVIOR
FOR STUDENTS IN RAJABHAT INSTITUTE**

**AN ABSTRACT
BY
CHUCHEEP PRATUMVIANG**

**Presented in partial fulfillment of the requirements
for the Doctor of Education degree in Higher Education
at Srinakharinwirot University
April 2004**

Chucheepratumviang. (2004). *A Model of Instruction for Democratic Behavior for Students in Rajabhat Institute*. Dissertation, Ed.D. (Higher Education) Bangkok : Graduate School, Srinakharinwirot University. Advisor Committee : Dr. Jarawan Skulkhu, Dr. Suwaporn Tangsomvorapong, Assoc. Prof. Dr. Winai Veerawattananon.

The purposes of this study were to develop an instructional management model and to investigate the efficiency of the model upon implementing it to develop democratic behavior of Rajabhat Institute students. The study was conducted in two parts. The first part was a development of instructional model for development of democratic behavior which included four steps : establishing a framework for instructional model, producing material in support of the instructional model, examining the quality of the instructional model and the supporting materials, and conducting a pilot study on the model. The second part was a study of efficiency of the instructional model. A sample of 48 Valaya Alongkorn Rajabhat students was used in this step. The students were randomly selected into two groups : experimental and control group. The instructional management model was administered to the experimental groups of 24 students for ten weeks while the traditional method was used on the control group.

The results were as follows :

1. The instructional management model constructed to develop democratic behavior of Rajabhat Institute students consisted of 4 components : 1) cognitive, affective and behavioral objectives of democracy learning regard to the virtue of wisdom, difference and unity ; 2) learning contents which include 2 learning units namely characteristics of Thai society and economical, social, political and administrative visions; 3) learning activities consisted of three steps : preparation, teaching/learning process which involved analysis, reflective thinking, formation of learning plan, self learning, synthesis and synopsis, and conclusion; 4) assessments of cognitive , affective and behavioral outcomes.

The results of quality appraisal by qualified experts indicated a high degree of consistency of the model.

2. The efficiency of the instructional model were as follows:

- 2.1 knowledge on democratic behaviors in Thai living of students in experimental group was significantly higher than students in control group.

- 2.2 Attitude on democratic behaviors of students in experimental group was significantly higher than students in control group.

2.3 Democratic behaviors of students in experimental group were significantly higher than students in control group.

2.4 Instructors rated the instructional management model in overall and in each area as highly appropriate.

2.5 Students rated the instructional management model in overall and in each area as highly appropriate.

รูปแบบการจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาพฤติกรรมประชาธิปไตย
สำหรับนักศึกษาสถาบันราชภัฏ

ปริญญานิพนธ์
ของ
ชูชีพ ประทุมเวียง

เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาการศึกษาคุณวุฒิปบัณฑิต สาขาวิชาการอุดมศึกษา
เมษายน 2547
ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

ปริญญานิพนธ์
เรื่อง

รูปแบบการจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาพฤติกรรมประชาธิปไตย
สำหรับนักศึกษาสถาบันราชภัฏ

ของ
นายชูชีพ ประทุมเวียง

ได้รับอนุมัติจากบัณฑิตวิทยาลัยให้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
ปริญญาการศึกษาดุขบัณฑิต สาขาวิชาการอุดมศึกษา
ของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

.....คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย
(รองศาสตราจารย์ ดร.นภาพร หะวานนท์)
วันที่.....เดือน.....พ.ศ. 2547

คณะกรรมการสอบปริญญานิพนธ์

.....ประธาน
(อาจารย์ ดร.จารุวรรณ สกุลคุ)

.....กรรมการ
(อาจารย์ ดร.สุพร ตั้งสมรพงษ์)

.....กรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร.วินัย วีระวัฒนานนท์)

.....กรรมการที่แต่งตั้งเพิ่มเติม
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ไพฑูรย์ โพธิสาร)

.....กรรมการที่แต่งตั้งเพิ่มเติม
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ทองหล่อ วงษ์อินทร์)

งานวิจัยนี้ได้รับทุนอุดหนุนการวิจัย

จาก

ทุนงบประมาณแผ่นดิน

และ

ทุนอุดหนุนและส่งเสริมปริญญานิพนธ์ระดับปริญญาโท – เอกในระดับอุดมศึกษาของรัฐ

ประกาศคุณูปการ

ปริญญานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงได้ด้วยความช่วยเหลือ เอาใจใส่ ให้คำแนะนำอย่างดียิ่งจาก คณะกรรมการควบคุมปริญญานิพนธ์ อาจารย์ ดร.จารุวรรณ สกุลคุ อาจารย์ ดร.สุพร ตั้งสมรพงษ์ และรองศาสตราจารย์ ดร.วินัย วีระพัฒนานนท์ ศิษย์รุ่นพี่ซึ่งในความเสียสละ ทุ่มเท และความเมตตา ที่ทุกท่านมอบให้ต่อศิษย์เสมอมา ศิษย์ขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

ขอกราบขอบพระคุณคณะกรรมการสอบปริญญานิพนธ์ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ไพฑูรย์ โพธิสาร และผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ทองหล่อ วงษ์อินทร์ ที่ท่านได้กรุณาสละเวลาในการให้ข้อเสนอแนะ

ที่มีคุณค่า ทำให้ปริญญานิพนธ์ฉบับนี้มีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น

ขอกราบขอบพระคุณผู้เชี่ยวชาญและผู้ทรงคุณวุฒิทุกท่านทั้งที่ได้เอ่ยนามและไม่ได้เอ่ยนามที่ได้ให้ความอนุเคราะห์สละเวลาให้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ในการศึกษาวิจัย ตรวจสอบคุณภาพ และความเหมาะสมของเครื่องมือการวิจัย

ขอกราบขอบพระคุณคณะกรรมการพิจารณาทุนสนับสนุนการวิจัยที่ให้ทุนสนับสนุนการทำปริญญานิพนธ์ครั้งนี้

ขอกราบขอบพระคุณอธิการบดีสถาบันราชภัฏ วไลยอลงกรณ์ และคณาจารย์โปรแกรมวิชา รัฐประศาสนศาสตร์ทุกท่านที่ให้ความสะดวกและความช่วยเหลือแก่ผู้วิจัยในการเก็บรวบรวมข้อมูล ขอขอบคุณนักศึกษาศาสนาบัณฑิตวิทยาลัยวไลยอลงกรณ์ ชั้นปีที่ 1 ปีการศึกษา 2546 ที่ให้ความร่วมมือในการเก็บข้อมูลการวิจัยในครั้งนี้

ขอขอบคุณ ดร.อมลวรรณ วีระธรรมโม และครอบครัว ตลอดจน นางสาวภักติจิรา โอวาทกา และครอบครัว ที่ให้กำลังใจ ช่วยเหลือทุกสิ่งทุกอย่างด้วยดีมาตลอด

ขอขอบคุณเพื่อนๆ นิสิตปริญญาเอก รุ่น 6 ที่คอยช่วยเหลือ ให้กำลังใจ ให้การศึกษาลุล่วงไปด้วยดี

ท้ายสุดขอกราบขอบพระคุณครอบครัวที่ให้การสนับสนุนด้านการศึกษาของผู้วิจัยมาตลอด ขอมอบความสำเร็จและความภาคภูมิใจให้กับ คุณพ่อธเนศ คุณแม่จำเนียร ประทุมเวียง คุณดรรรชนี เด็กหญิงทรงศิญา และเด็กชายปริญญาน ประทุมเวียง ตลอดจนญาติพี่น้อง ที่เป็นกำลังใจสำคัญคอยสนับสนุนอยู่เบื้องหลังความสำเร็จในครั้งนี้

ชูชีพ ประทุมเวียง

สารบัญ

บทที่	หน้า
1 บทนำ	1
ภูมิหลัง	1
ความมุ่งหมายของการวิจัย	8
ความสำคัญของการวิจัย	9
ขอบเขตของการวิจัย	9
นิยามศัพท์เฉพาะ	9
กรอบแนวคิดของการวิจัย	13
2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	14
พฤติกรรมประชาธิปไตย	14
ทฤษฎีที่ส่งผลต่อการเสริมสร้างพฤติกรรมประชาธิปไตย	23
การจัดการศึกษาของสถาบันราชภัฏ	33
แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการเรียนการสอนในระดับอุดมศึกษา	35
หลักการและรูปแบบการจัดการเรียนการสอนโดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ	44
แนวคิดการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาพฤติกรรม ประชาธิปไตย สำหรับนักศึกษาสถาบันราชภัฏ	93
3 วิธีดำเนินการวิจัย	97
การกำหนดประชากรและการเลือกกลุ่มตัวอย่าง	97
การสร้างและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล	98
วิธีดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล	115
การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้	124
4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	125
5 สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	149
ความมุ่งหมายของการวิจัย	149
วิธีดำเนินการวิจัย	149

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
5 (ต่อ)	
สรุปผลการวิจัย.....	151
การอภิปรายผล.....	152
ข้อเสนอแนะ.....	159
 บรรณานุกรม.....	 162
 ภาคผนวก.....	 181
ภาคผนวก ก รายนามผู้เชี่ยวชาญและผู้ทรงคุณวุฒิ	182
ภาคผนวก ข เอกสารประกอบรูปแบบการจัดการเรียนการสอน	185
ภาคผนวก ค เครื่องมือที่ใช้เก็บรวบรวมข้อมูลและตารางแสดงคุณภาพ เครื่องมือ	263
ภาคผนวก ง ตารางวิเคราะห์รายวิชาวิทย์ไทยและตารางแสดงผลลัพธ์ การเรียนการสอนเพิ่มเติม	312
 ประวัติย่อผู้วิจัย.....	 331

บัญชีตาราง

ตาราง	หน้า
1 การวิเคราะห์พฤติกรรมประชานิยมไทย โดยนักวิชาการไทยและต่างประเทศ.....	22
2 การจัดกลุ่มพฤติกรรมประชานิยมไทย.....	23
3 แนวคิดและองค์ประกอบการเรียนการสอนในระดับอุดมศึกษา.....	39
4 การเปรียบเทียบวิธีการเรียนแบบร่วมมือ (Cooperative learning) และ การเรียนแบบกลุ่มปกติ (เดิม).....	67
5 การแสดงบทบาทในกระบวนการเรียนการสอน.....	87
6 ค่าดัชนีความสอดคล้องของรูปแบบการจัดการเรียนการสอน เอกสารประกอบ รูปแบบการจัดการเรียนการสอน และเครื่องมือประเมินประสิทธิภาพรูปแบบ การจัดการเรียนการสอน โดยผู้เชี่ยวชาญ.....	127
7 ค่าเฉลี่ยและค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานของความคิดเห็นของนักศึกษาต่อ รูปแบบการจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาพฤติกรรมประชานิยมไทย สำหรับ นักศึกษาสถาบันราชภัฏ ในการศึกษานำร่อง.....	129
8 เปรียบเทียบผลลัพธ์การเรียนการสอนด้านความรู้เกี่ยวกับพฤติกรรมประชานิยมไทย ในรายวิชาวิธีไทยระหว่างนักศึกษากลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม.....	132
9 เปรียบเทียบความรู้ในการนำเสนอรายงานเพื่อพัฒนาพฤติกรรมประชานิยมไทย ระหว่างนักศึกษากลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม.....	133
10 เปรียบเทียบผลงานการเรียนรู้ตามรูปแบบการจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนา พฤติกรรมประชานิยมไทยระหว่างนักศึกษากลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม.....	134
11 เปรียบเทียบเจตคติต่อพฤติกรรมประชานิยมไทยระหว่างนักศึกษากลุ่มทดลองและ กลุ่มควบคุม.....	135
12 เปรียบเทียบผลลัพธ์การเรียนการสอนเพื่อพัฒนาพฤติกรรมประชานิยมไทย ระหว่างนักศึกษากลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมโดยภาพรวม.....	136
13 เปรียบเทียบพฤติกรรมประชานิยมไทยระหว่างนักศึกษากลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม	137
14 ค่าเฉลี่ยและค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานของความคิดเห็นของอาจารย์ต่อ รูปแบบการจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาพฤติกรรมประชานิยมไทย สำหรับ นักศึกษาสถาบันราชภัฏ.....	140

บัญชีตาราง (ต่อ)

ตาราง		หน้า
15	ค่าเฉลี่ยและค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานของความคิดเห็นของนักศึกษาต่อ รูปแบบการจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาพฤติกรรมประชาธิปไตย สำหรับ นักศึกษาสถาบันราชภัฏ.....	143
16	ค่าเฉลี่ยและค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานของความเห็นสมควรของรูปแบบการจัด การเรียนการสอนเพื่อพัฒนาพฤติกรรมประชาธิปไตย สำหรับนักศึกษา สถาบันราชภัฏ โดยผู้ทรงคุณวุฒิ.....	147
17	ค่าความยากง่าย (p) และค่าอำนาจจำแนก (r) ของการทดลองใช้แบบทดสอบวัด ความรู้หน่วยการเรียนรู้ที่ 1 : ลักษณะสังคมไทย.....	276
18	ค่าความยากง่าย (p) และค่าอำนาจจำแนก (r) ของการทดลองใช้แบบทดสอบวัด ความรู้หน่วยการเรียนรู้ที่ 2 : วิสัยทัศน์ทางสังคม เศรษฐกิจ การเมือง การปกครอง.....	280
19	ค่าอำนาจจำแนก (r) ของการทดลองใช้แบบประเมินความรู้ในการนำเสนอรายงาน.....	282
20	ค่าอำนาจจำแนก (r) ของการทดลองใช้แบบประเมินผลงานของนักศึกษา.....	284
21	ค่าอำนาจจำแนก (r) ของการทดลองใช้แบบประเมินเจตคติต่อพฤติกรรม ประชาธิปไตยของนักศึกษาสถาบันราชภัฏ.....	296
22	ค่าอำนาจจำแนก (r) แบบประเมินพฤติกรรมประชาธิปไตยของนักศึกษา สถาบันราชภัฏ.....	300
23	ค่าอำนาจจำแนก (r) แบบประเมินความคิดเห็นต่อรูปแบบการจัดการเรียน การสอน โดยอาจารย์.....	305
24	ค่าอำนาจจำแนก (r) แบบประเมินความคิดเห็นต่อรูปแบบการจัดการเรียน การสอน โดยนักศึกษา.....	308
25	การวิเคราะห์รายวิชาวิทย์ไทย.....	313
26	คะแนนที่ได้รับและร้อยละของคะแนนที่ได้รับจากการเรียนการสอนเพื่อพัฒนา พฤติกรรมประชาธิปไตยของนักศึกษาสถาบันราชภัฏที่เป็นกลุ่มทดลอง.....	315
27	คะแนนที่ได้รับและร้อยละของคะแนนที่ได้รับจากการเรียนการสอนเพื่อพัฒนา พฤติกรรมประชาธิปไตยของนักศึกษาสถาบันราชภัฏที่เป็นกลุ่มควบคุม.....	316

บัญชีตาราง (ต่อ)

ตาราง	หน้า
28 ค่าความถี่ (f) โดยเรียงลำดับของสิ่งที่ได้รับหลังการเรียนและสิ่งที่คาดหวัง เมื่อผ่านการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาพฤติกรรมประชาธิปไตย (หน่วยการเรียนรู้ ที่ 1 : ลักษณะสังคมไทย) ด้วยการประเมินตนเองของนักศึกษาสถาบันราชภัฏ กลุ่มทดลอง.....	317
29 ค่าความถี่ (f) โดยเรียงลำดับของสิ่งที่ได้รับหลังการเรียนและสิ่งที่คาดหวัง เมื่อผ่านการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาพฤติกรรมประชาธิปไตย (หน่วยการเรียนรู้ ที่ 1 : ลักษณะสังคมไทย) ด้วยการประเมินตนเองของนักศึกษาสถาบันราชภัฏ กลุ่มควบคุม.....	321
30 ค่าความถี่ (f) โดยเรียงลำดับของสิ่งที่ได้รับหลังการเรียนและสิ่งที่คาดหวัง เมื่อผ่านการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาพฤติกรรมประชาธิปไตย (หน่วยการเรียนรู้ ที่ 2 : วิสัยทัศน์ทางสังคม เศรษฐกิจ การเมือง การปกครอง) ด้วยการประเมิน ตนเองของนักศึกษาสถาบันราชภัฏกลุ่มทดลอง.....	324
31 ค่าความถี่ (f) โดยเรียงลำดับของสิ่งที่ได้รับหลังการเรียนและสิ่งที่คาดหวัง เมื่อผ่านการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาพฤติกรรมประชาธิปไตย (หน่วยการเรียนรู้ ที่ 2 : วิสัยทัศน์ทางสังคม เศรษฐกิจ การเมือง การปกครอง) ด้วยการประเมิน ตนเองของนักศึกษาสถาบันราชภัฏกลุ่มควบคุม.....	328

บัญชีภาพประกอบ

ภาพประกอบ	หน้า
1 กรอบแนวคิดการวิจัยรูปแบบการจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาพฤติกรรม ประชาธิปไตย สำหรับนักศึกษาสถาบันราชภัฏ.....	13
2 ความสัมพันธ์ของระบบย่อยในองค์กรของสถาบันราชภัฏ.....	35
3 องค์ประกอบของการเรียนการสอนแบบเชิงรุก.....	48
4 โครงสร้างพื้นฐานการจัดการเรียนการสอนแบบเชิงรุก.....	49
5 วิธีการวัดผลและการประเมินผลในการจัดการเรียนการสอนแบบร่วมมือ.....	64
6 กลไกพื้นฐานในการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นหลัก.....	73
7 กระบวนการเรียนการสอนแบบใช้ปัญหาเป็นหลัก.....	76
8 กิจกรรมกลุ่มในการเรียนการสอนแบบใช้ปัญหาเป็นหลัก.....	86
9 กรอบทฤษฎีรูปแบบการจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาพฤติกรรมประชาธิปไตย สำหรับนักศึกษาสถาบันราชภัฏ.....	96
10 วิธีดำเนินการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาพฤติกรรม ประชาธิปไตย สำหรับนักศึกษาสถาบันราชภัฏ.....	116
11 ขั้นตอนกระบวนการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาพฤติกรรมประชาธิปไตย สำหรับ นักศึกษาสถาบันราชภัฏ.....	146

บทที่ 1

บทนำ

ภูมิหลัง

ประเทศไทยได้มีการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุขเป็นเวลานานถึง 70 ปี แต่สภาพความเป็นจริงพบว่า การพัฒนาประชาธิปไตยยังไม่ก้าวหน้าเท่าที่ควร เนื่องจากประชาชนยังเข้าใจในหลักการของประชาธิปไตยไม่เพียงพอ ประชาชนชาวไทยส่วนใหญ่ไม่ได้รับการปลูกฝังและอบรมหล่อหลอมให้มีความรู้ ความเข้าใจ และมีความศรัทธาต่อระบอบประชาธิปไตยอย่างต่อเนื่องและจริงจัง ทำให้ประชาชนส่วนใหญ่ไม่ตระหนักในคุณค่าของระบอบประชาธิปไตย (เกษม ศิริสัมพันธ์. 2545 : 15) โดยหลักพื้นฐานที่แสดงถึงความเป็นประชาธิปไตย ประชาชนต้องมีส่วนร่วมในการแสดงออกตามสิทธิขั้นพื้นฐาน มีบทบาท หน้าที่ มีวินัย รู้จักเคารพกฎระเบียบ รู้จักดูแลควบคุมตนเอง มีเหตุมีผล ยอมรับเสียงข้างมากในการตัดสินใจแก้ปัญหาต่างๆ มีทางเลือกในการปฏิบัติหลายๆ ทางแล้วตัดสินใจเลือกทางที่คำนึงถึงผลประโยชน์ของส่วนรวมเป็นหลัก (สมพงษ์ จิตระดับ. 2535 : 75) เหตุผลอีกประการหนึ่งที่ประชาธิปไตยของไทยมีปัญหา มีสาเหตุมาจากสังคม วัฒนธรรมไทยที่มีโครงสร้างของระบบสังคมแบบอุปถัมภ์ ผู้น้อยต้องพึ่งพาผู้มีบารมีหรือผู้มีอำนาจเพื่อปกป้องให้ตัวเองปลอดภัยและได้ผลประโยชน์ตามที่ต้องการ ดังนั้นคนไทยจึงติดกับอำนาจนิยมมาตั้งแต่โบราณ ดังที่ วิทยากร เชียงกุล (2541 : 216 – 226) แสดงความเห็นไว้ว่า อุปสรรคการพัฒนาประชาธิปไตยเกิดจากระบบอภิสิทธิ์ที่ฝังรากลึกอยู่ในสังคมไทย เป็นตัวขัดขวางกระบวนการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตที่สำคัญที่สุด เพราะระบบอภิสิทธิ์ไม่เชื่อเรื่องความเสมอภาคด้านสิทธิของคนซึ่งเป็นพื้นฐานสำคัญของระบบเสรีประชาธิปไตย จากการศึกษาที่ผ่านมาไม่มีการกล่าวถึงเรื่องระบบอภิสิทธิ์ ไม่มีการสอนให้คนยอมรับนับถือความเสมอภาคด้านสิทธิของคน จึงทำให้เกิดระบบอุปถัมภ์ค้ำชู สะท้อนออกมาในลักษณะของการเล่นพรรคเล่นพวก การฉ้อราษฎร์บังหลวง ซึ่งทำให้ขัดขวางการพัฒนาสังคมประชาธิปไตย แต่อย่างไรก็ตามโลกในยุคใหม่ได้ก่อให้เกิดมิติใหม่แห่งการเปลี่ยนแปลงสภาพแวดล้อมหลายด้าน ซึ่งนับเป็นความท้าทายของศตวรรษที่ 21 มิติแรก คือ กระแสโลกาภิวัตน์ซึ่งเป็นปรากฏการณ์อันเนื่องมาจากความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจที่ไร้พรมแดน มิติที่สอง คือ ความรู้มีความสำคัญมากขึ้นและถูกพัฒนาไปอย่างรวดเร็วตามพัฒนาการทางสังคมยุคใหม่ของประเทศไทยซึ่งเป็นผลมาจากการขยายตัวในการปรับโครงสร้างทางเศรษฐกิจและสังคม อันทำให้เกิดการตื่นตัวด้านความรู้และเป็นสังคมที่มีการแข่งขัน การขยายตัวของกลุ่มรักษาผลประโยชน์ที่รวมตัวกันเรียกร้องและแข่งขันในแง่ของอำนาจต่อรอง รวมทั้งการขยายตัวของสังคมนักข่าวและการรับรู้ข้อมูลที่ทำให้ประชาชนทราบถึงการเปลี่ยนแปลงและรับรู้ถึงลักษณะการบริหารประเทศ เหล่านี้ล้วนส่งผลให้เกิดวัฒนธรรมการเมืองที่เอื้อต่อการเรียกร้องสิทธิเสรีภาพ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการเรียกร้องแนวทางที่เปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมโดยตรงในกระบวนการตัดสินใจและกระบวนการบริหารประเทศ อันเป็นองค์ประกอบสำคัญของสังคม

ประชาธิปไตย (สมชาย ภคภาสน์วิวัฒน์. 2541 : 19) ส่งผลให้มีแรงกดดันมากขึ้นและในที่สุดการเรียกร้องนั้นได้ก่อให้เกิดการปฏิรูปการเมือง ซึ่งมีรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2540 เป็นกฎหมายสูงสุดในการปกครองประเทศ รัฐธรรมนูญฉบับนี้จึงเป็นการเปิดมิติใหม่ทางการเมืองที่ประชาชนมีส่วนร่วมในการปกครองอย่างแท้จริง

ในสาระของรัฐธรรมนูญแห่งประเทศไทย พ.ศ. 2540 ได้เน้นย้ำนโยบายด้านการศึกษาเพื่อพัฒนาประชาธิปไตยไว้อย่างชัดเจน โดยกำหนดสาระเกี่ยวกับการศึกษาไว้ในมาตรา 43 ที่ว่า บุคคลย่อมมีสิทธิเสมอกันในการได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐานไม่น้อยกว่า 12 ปีที่รัฐจะต้องจัดให้อย่างทั่วถึงและมีคุณภาพโดยไม่เก็บค่าใช้จ่าย และในมาตรา 81 กล่าวว่า รัฐควรจัดการศึกษาอบรมให้เกิดความรู้คู่คุณธรรม จัดให้มีกฎหมายเกี่ยวกับการศึกษาแห่งชาติ ปรับปรุงการศึกษาให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคม สร้างเสริมความรู้และปลูกจิตสำนึกที่ถูกต้องเกี่ยวกับการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข (คณะอนุกรรมการการปฏิรูปการเรียนรู้. 2543 : 1) นอกจากนี้ยังกล่าวถึงการจัดการศึกษาเพื่อปลูกฝังให้คนไทยทุกคนและโดยเฉพาะอย่างยิ่งในเด็กและเยาวชนซึ่งเป็นกำลังสำคัญของชาติได้มีความรู้ ความคิด มีวิจรรณญาณในการรับรู้และมีพฤติกรรมประชาธิปไตย สามารถมองเห็นทั้งผลดีของการมีพฤติกรรมที่เกิดจากการมีพฤติกรรมประชาธิปไตย และมองเห็นผลเสียของการขาดพฤติกรรมประชาธิปไตย พร้อมทั้งหาแบบอย่างพฤติกรรมประชาธิปไตยที่ดีสำหรับใช้ในการดำรงชีวิตในสังคมทั้งในปัจจุบันและอนาคต (เอนก สิทธิประศาสน์. 2536 : 5)

การประกาศใช้พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 ส่งผลกระทบต่อการเรียนการสอนอย่างมาก เนื่องจากความที่ปรากฏในพระราชบัญญัติกำหนดให้รูปแบบการเรียนการสอนเปลี่ยนไป โดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ และต้องบูรณาการให้ผู้เรียนมีความรู้ คุณธรรม และการดำรงชีวิตในสังคม (พันธ์ศักดิ์ พลสารมัย และวัลลภา เทพหัสดิน. 2543 : 1) ซึ่งแนวทางนี้ได้ก่อให้เกิดการจัดการศึกษาให้มีคุณภาพ ด้วยความเชื่อว่าการศึกษาทุกรูปแบบสามารถวางรากฐานสังคมประชาธิปไตย เป็นการพัฒนาวถีชีวิตประชาธิปไตยของประชาชนและพัฒนาประเทศให้เจริญก้าวหน้า ดังที่ในมาตรา 7 กล่าวถึงกระบวนการเรียนรู้ซึ่งต้องมุ่งปลูกฝังจิตสำนึกที่ถูกต้องเกี่ยวกับการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข รู้จักรักษาและส่งเสริมสิทธิหน้าที่ เสรีภาพ ความเคารพกฎหมาย ความเสมอภาค และศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ มีความภาคภูมิใจในความเป็นไทย รู้จักรักษาผลประโยชน์ส่วนรวมของประเทศชาติ ในส่วนของการปฏิรูปอุดมศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาดังกล่าวก็ได้ระบุเกี่ยวกับวัฒนธรรมและการถ่ายทอดวัฒนธรรมทางการเมืองการปกครองซึ่งเป็นหน้าที่ของสถาบันอุดมศึกษา นอกจากนี้มาตรา 23 ยังกล่าวถึงการจัดการศึกษาว่า ต้องเน้นความสำคัญทั้งความรู้คู่คุณธรรม เน้นกระบวนการเรียนรู้โดยการบูรณาการให้มีความรู้เกี่ยวกับตนเองและความสัมพันธ์ของตนเองกับสังคม รวมถึงความรู้เกี่ยวกับประวัติศาสตร์ความเป็นมาของสังคมไทยและระบบการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข มีความรู้และทักษะทางวิทยาศาสตร์ ตลอดจนมีทักษะการประกอบอาชีพ นอกจากนี้หลักสูตรการเรียนการสอนและกิจกรรมในระดับนี้ยังเน้นด้านการพัฒนา

คนให้มีความสมดุลทั้งด้านความรู้ ความคิด ความสามารถ ความดีงาม และความรับผิดชอบต่อสังคม รวมทั้งการวิจัยเพื่อพัฒนาองค์ความรู้และพัฒนาสังคม (คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. 2542 : 5)

คนเป็นปัจจัยที่สำคัญที่สุดในการพัฒนาองค์ความรู้เพื่อพัฒนาสังคม เพราะคนเป็นทรัพยากรที่สำคัญที่สุดในการพัฒนาประเทศ (อนันต์ อนันตกุล. 2536 : 29 – 30) โดยเฉพาะด้านเศรษฐกิจและสังคม ทุกประเทศรวมทั้งประเทศไทยได้พยายามพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ทั้งในด้านปริมาณและคุณภาพ โดยการผลิตกำลังคนที่มีความรู้ ความสามารถ มีทักษะ และมีเจตคติที่ดีสามารถรับผิดชอบในการปฏิบัติหน้าที่ของตนได้เป็นอย่างดี อย่างไรก็ตามถึงแม้ว่ารัฐจะให้ความสำคัญของการศึกษาต่อการพัฒนาประชาธิปไตย โดยให้งบประมาณเพื่อจัดการศึกษาแก่ประชาชนอย่างทั่วถึงและมีคุณภาพทุกระดับ (วิชัย ตันศิริ. 2536 : 14 – 15) ด้วยความเชื่อที่ว่า การศึกษาเป็นเครื่องมือพื้นฐานในการกล่อมเกลาจิตสำนึกของการอยู่ร่วมกันของมนุษย์ที่จะเอื้ออำนวยต่อการสร้างรูปแบบของการตัดสินใจร่วมกันของสมาชิกในสังคมประชาธิปไตยที่ให้ความสำคัญกับความเท่าเทียมในสิทธิและหน้าที่ของสมาชิกในสังคมนั้นๆ ดังที่ผลรายงานการวิจัยเกี่ยวกับนักศึกษาระดับอุดมศึกษาพบว่า นักศึกษาเป็นผู้ที่บุคคลทั่วไปให้การยอมรับว่า เป็นผู้มีการศึกษาสูงและได้รับการสนับสนุนให้มีส่วนบทบาทที่สำคัญทางการเมือง ซึ่งเป็นบทบาทที่มีความสำคัญต่อการพัฒนาประเทศ ประชาชนจึงให้ความไว้วางใจว่า ระบบการศึกษาชั้นอุดมศึกษาเป็นการจัดการศึกษาที่ให้ความรู้และปัญญาแก่นักศึกษา รวมทั้งมีกระบวนการถ่ายทอดทางวัฒนธรรมทางการเมืองและค่านิยมประชาธิปไตย ตลอดจนมีพฤติกรรมประชาธิปไตยที่เหมาะสม แต่อีกส่วนหนึ่งของผลการวิจัยพบว่า นักศึกษาผู้ซึ่งประชาชนให้การยอมรับยังมีความสนใจใฝ่รู้หรือมีความรู้ทั่วไปทางการเมือง เศรษฐกิจ และสังคมไม่มากพอ และวัฒนธรรมทางการเมืองของไทยยังไม่เอื้อต่อการปกครองระบอบประชาธิปไตย เนื่องจากสถาบันอุดมศึกษามีกระบวนการถ่ายทอดวัฒนธรรมทางการเมืองของไทยซึ่งเป็นกลไกที่สำคัญในการอบรมกล่อมเกล่าให้เกิดวัฒนธรรมการเมืองที่ล้าหลัง จึงทำให้การปกครองระบอบประชาธิปไตยในประเทศไทยไม่ประสบความสำเร็จเท่าที่ควร (มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์. 2540 : 1)

สถาบันอุดมศึกษาเป็นแหล่งสร้างองค์ความรู้และทรัพยากรมนุษย์ที่สำคัญของสังคม เป็นการพัฒนาคนในทุกด้านให้เต็มศักยภาพ ผู้ที่ได้รับการศึกษาจึงได้รับการพัฒนาให้เป็นคนดี คนเก่ง มีความสุข (พันธ์ศักดิ์ พลสารัมย์ และวัลลภา เทพหัสดิน ณ อยุธยา. 2543 : 1 – 2) ดังนั้นการเตรียมนักศึกษาเพื่อให้สามารถมีส่วนร่วมในสังคมประชาธิปไตยได้อย่างมีวุฒิภาวะมักจะถูกกล่าวถึงในฐานะเป็นจุดมุ่งหมายหลักของการจัดการศึกษาในระดับอุดมศึกษาเสมอมา โดยเฉพาะคนอเมริกันส่วนใหญ่เชื่อว่า งานหลักของการจัดการศึกษาในระดับอุดมศึกษา ได้แก่ การพัฒนาพลเมืองให้เป็นผู้มีส่วนร่วมที่สำคัญในสังคมประชาธิปไตย (จารุวรรณ สกุลคุ. 2541 : 18 - 19 ; อ้างอิงจาก Harvey and Immerwahr. 1995) นอกจากนี้ยังพบว่าประเด็นหลัก 3 ประเด็นที่ระบุเกี่ยวกับข้อตกลงเบื้องต้น ค่านิยม และจุดมุ่งหมายของการดำเนินงานด้านกิจการนักศึกษาในช่วง 50 ปียังคงเป็นประเด็นเดิม คือ นอกจากจะมุ่งสร้างบัณฑิตที่มีความสามารถในการประกอบอาชีพการงานอย่างดีแล้ว บัณฑิตควรจะสามารถเข้าไปมีส่วนร่วมอย่างแข็งขันในกิจกรรมทางสังคม การพักผ่อนหย่อนใจ และกิจกรรม

ทางวัฒนธรรมของสังคม แนวคิดดังกล่าวถือว่าบัณฑิตควรมีความกระตือรือร้นในการมีความรับผิดชอบในระดับปัจเจกบุคคลและระดับสังคม เพราะเป็นองค์ประกอบสำคัญในการประพัตินเป็นพลเมืองดี (จารุวรรณ สกุลจุ. 2541 : 18 - 19 ; อ้างอิงจาก National Association. 1989 : 58) บัณฑิตในฐานะที่เป็นผู้มีส่วนร่วมในสังคมประชาธิปไตยอย่างมีความรับผิดชอบ มีวุฒิภาวะ มีความมั่นคงอย่างเต็มที่ จึงเป็นจุดมุ่งหมายสำคัญของการจัดการศึกษา (จารุวรรณ สกุลจุ. 2541 : 18 - 19 ; อ้างอิงจาก National Association. 1989 : 22) สังคมประชาธิปไตยจำเป็นต้องอาศัยพลเมืองที่มีความรู้ เพราะการจะเป็นสมาชิกที่ดีของสังคมประชาธิปไตยเป็นเรื่องที่ซับซ้อน ดังนั้นนักศึกษาจึงสามารถเรียนรู้จากการปฏิบัติรวมทั้งการสร้างความรู้ความเข้าใจในเชิงวิชาการเกี่ยวกับหน้าที่พลเมือง การมีส่วนร่วมอย่างแข็งขันในระบบการปกครองในสถานศึกษา ในสังคม และในการบริหารกิจการต่างๆ ของนักศึกษาเอง ซึ่งมีส่วนอย่างสำคัญต่อความรู้ ความเข้าใจ และการตระหนักในหน้าที่พลเมืองของนักศึกษา (จารุวรรณ สกุลจุ. 2541 : 18 - 19 ; อ้างอิงจาก National Association. 1989 : 14) แต่ปัญหาของระบบการศึกษาและสถาบันอุดมศึกษาส่วนใหญ่ในประเทศไทยมักจะเน้นการเรียนการสอนเพื่อเพิ่มพูนความรู้และทักษะซึ่งนำไปสู่การมีความสามารถหรือที่เรียกว่า เก่ง แต่ไม่ค่อยสอนหรือให้โอกาสผู้เรียนในการเรียนรู้ที่จะรู้จักตนเองอันจะก่อให้เกิดความเชื่อมั่นและความสามารถในการพึ่งตนเองได้ (ชัยอนันต์ สมุทวณิช. 2541 : 11) ซึ่งเป็นอิสรภาพในการนำไปสู่การศึกษาที่มีดุลยภาพก่อให้เกิดทั้งความสามารถด้านความรู้และทักษะ นั่นคือ วิชาการกับความสามารถด้านความรู้และทักษะควรจะได้พัฒนาไปพร้อมๆ กัน เป็นศักยภาพของคนที่มีสมบูรณ์แบบ คือ รู้จักตนเองและรู้จักผู้อื่น อันจะนำไปสู่การดำเนินชีวิตในสังคมประชาธิปไตยโดยแท้จริง ซึ่ง ฌักกร อ่วมบำรุง (2537 : 121) ได้กล่าวถึงบทบาทการศึกษาที่มีการพัฒนาความเป็นประชาธิปไตยอันเป็นหน้าที่ของสถาบันการศึกษาที่จะต้องสร้างให้เกิดขึ้นให้ได้ ควรจัดการศึกษาใน 3 ลักษณะ ได้แก่

1. บทบาทของการศึกษาด้านสังคมปริกิตทางการเมืองการปกครอง (Political Socialization) หมายถึง การศึกษาสามารถทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้และตระหนักถึงบทบาท สิทธิ เสรีภาพ หรือหน้าที่ของตนเองตามควรแก่วัยได้
2. บทบาททางการศึกษาในการบูรณาการทางการเมือง เน้นให้ผู้เรียนนำความรู้เรื่องการเมืองที่ศึกษาในสถาบันไปใช้ในชีวิตประจำวัน เพื่อแสดงให้เห็นว่าความรู้นั้นใช้แก้ปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชนได้
3. บทบาทของการศึกษาเพื่อสร้างผู้นำและบุคลากรทางการเมือง โดยเน้นให้ผู้เรียนนำความรู้เกี่ยวกับเรื่องภาวะผู้นำทางการเมืองที่ได้ศึกษาและได้รับประสบการณ์ในการใช้ชีวิตความเป็นนักศึกษาในสถาบันอุดมศึกษาไปสู่การเป็นผู้นำทางการเมืองในชีวิตประจำวันและอนาคต เพื่อแสดงให้เห็นว่า ความรู้นั้นสามารถนำมาใช้ให้เกิดประโยชน์กับบุคคลที่จะเป็นผู้นำหรือบุคลากรทางการเมืองของชุมชนและประเทศชาติได้

จะเห็นได้ว่า การศึกษากับการพัฒนาความเป็นประชาธิปไตยนั้น สถาบันการศึกษาเป็นหน่วยงานที่มีความสำคัญ ซึ่งสามารถจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อส่งเสริมการพัฒนาประชาธิปไตยให้บรรลุตามเป้าหมายได้ สถาบันการศึกษาในฐานะที่เป็นสถาบันที่ก่อตั้งขึ้นเพื่อสร้าง

คนดีที่เป็นกำลังสำคัญสู่สังคมและประเทศชาติ มีหน้าที่ปลูกฝังและหล่อหลอมเยาวชนให้มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ เป็นคนดี คนเก่ง มีคุณค่าในสังคมประชาธิปไตย จึงควรให้ความสำคัญกับบทบาทหน้าที่ดังกล่าวนี้โดยผ่านกระบวนการเรียนการสอนและการพัฒนานักศึกษา

การเรียนรู้ถือเป็นสิ่งสำคัญที่จะส่งผลต่อการดำเนินชีวิตทั้งส่วนตัวและสังคม นักการศึกษา

ได้พยายามหาวิธีการสอนที่มีประสิทธิภาพเพื่อแก้ปัญหาการจัดการศึกษาในประเทศไทยที่พบว่า การเรียนการสอนที่ผ่านมาไม่ค่อยประสบความสำเร็จเท่าที่ควร ซึ่งอาจเกิดจากการเรียนการสอนของครูที่เน้นการให้ความรู้เนื้อหาทักษะการเรียนรู้ให้แก่ผู้เรียน ไม่ค่อยได้คำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคลของผู้เรียนแต่ละคน มักจะใช้วิธีสอนแบบบรรยายและการให้ความสนใจต่อผู้เรียนที่เรียนเก่งมากกว่าผู้เรียนที่เรียนอ่อน นอกจากนั้นยังส่งเสริมให้ผู้เรียนบรรลุจุดมุ่งหมายเฉพาะตน ก่อให้เกิดการแข่งขันเป็นรายบุคคล ซึ่งเป็นผลให้ผู้เรียนขาดความรับผิดชอบต่อส่วนรวม ขาดความร่วมมือหรือช่วยเหลือกัน ขาดความรักความสามัคคีในหมู่คณะ ขาดการเสียสละ ขาดความรับผิดชอบต่อตนเองและต่อสังคม (คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. 2540 : 4) สิ่งเหล่านี้ทำให้ผู้เรียนขาดทักษะที่จำเป็นที่จะต้องนำไปใช้ในชีวิตประจำวันของตนเอง การเรียนการสอนดังกล่าวเป็นการยากยิ่งที่จะทำให้ผู้เรียนบรรลุความสำเร็จทางการเรียนตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ และเพื่อให้สอดคล้องกับเป้าหมายพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ (คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. 2542 : 8) ที่มุ่งให้ผู้เรียนเป็นคนเก่ง คนดี และมีความสุข

การจัดการเรียนการสอนที่จะช่วยพัฒนาให้บัณฑิตมีพฤติกรรมที่เป็นประชาธิปไตย มีทักษะกระบวนการคิด กระบวนการรู้จักตนเอง และกระบวนการแก้ปัญหา ตลอดจนรู้จักกระบวนการกลุ่ม มีหลากหลายมากมายวิธีการ วิธีการที่เหมาะสมควรเป็นการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมโดยถือเป็นการเรียนการสอนเชิงรุก ซึ่งจากผลการวิจัยของ อติญาน์ ศรเกษตริณ (2543 : 77) พบว่า การเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมช่วยเสริมสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ที่ดี ช่วยให้ผู้เรียนได้ฝึกฝนความเป็นประชาธิปไตย ฝึกการช่วยเหลือเกื้อกูลกัน ฝึกการอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข ช่วยให้ผู้เรียนเกิดทัศนคติที่ดีต่อการเรียน ต่อครู ต่อสถานศึกษา และต่อสังคม โดยการให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์ กิจกรรม การฝึกปฏิบัติ การคิด และการแก้ปัญหา ซึ่งการจัดการเรียนการสอนโดยใช้เทคนิคการร่วมมือ (Cooperative Learning) และการใช้ปัญหาเป็นหลัก (Problem Based Learning) มีความเหมาะสมเป็นอย่างยิ่ง ซึ่งในต่างประเทศได้มีการศึกษาเรื่องการสร้างหลักสูตรและการเรียนการสอนโดยนำเทคนิคการใช้ปัญหาเป็นหลักและเทคนิคความร่วมมือมาใช้ในการสอนนักศึกษา (Building Student - Centered Curricula : Problem - Based Learning and Cooperative Learning (<http://teachx.rutgers.edu/presentations/njcate>)) การใช้การเรียนการสอนแบบร่วมมือเป็นการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ให้ผู้เรียนเรียนเป็นกลุ่มย่อย สมาชิกภายในกลุ่มมีความแตกต่างกัน ได้แก่ เพศ เชื้อชาติ ความสามารถทางการเรียน สมาชิกภายในกลุ่มจะมีเป้าหมายในการทำงานร่วมกัน มีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ช่วยเหลือกันรับผิดชอบการทำงานของสมาชิกแต่ละคนในกลุ่มร่วมกัน จุดสำคัญของการเรียนแบบนี้ คือ ต้องการลดการทำงานเพื่อตนเอง

และการยึดความเป็นตัวของตัวเองลง ให้มีการร่วมมือในการทำงานเพื่อกลุ่มและส่วนรวมมากขึ้น (Johnson and Johnson. 1985 : 669 – 677) และจากการวิจัยของ อนุสรณ์ สุชาติานนท์ (2536 : 65) สุพัตรา ศิริรักษ์ (2540 : 132 – 133) และศรีภรณ์ ณะวงศ์ษา (2542 : 73 – 74) พบว่า การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนด้วยการใช้เทคนิคการเรียนรู้แบบร่วมมือ นอกจากจะช่วยให้ผู้เรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้นแล้ว ยังช่วยพัฒนาคุณลักษณะด้านมนุษยสัมพันธ์ ความรับผิดชอบ ความเป็นผู้นำ บุคลิกภาพประชาธิปไตย และเจตคติที่ดีต่อวิชาที่เรียนอีกด้วย ส่วนการเรียนการสอนแบบใช้ปัญหาเป็นหลัก เป็นการเรียนการสอนที่ใช้ปัญหา เป็นสิ่งเร้าที่กระตุ้นให้ผู้เรียนมีการพัฒนาทักษะด้านการคิด วิเคราะห์ และศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง โดยอาศัยกระบวนการกลุ่มเป็นตัวกระตุ้นให้เกิดการเรียนรู้ (Young. 2000 : 128) เป็นการจัดการเรียนการสอนที่ช่วยให้ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมทางด้านร่างกาย อารมณ์ และจิตใจ และให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมทางสังคม อารมณ์ (ทิสนา แหมมณี. 2544 : 182) ผลของการจัดการเรียนการสอนแบบใช้ปัญหาเป็นหลัก จะทำให้ผู้เรียนมีกระบวนการคิด รู้จักตนเอง ทำงานร่วมกับบุคคลอื่นได้ เมื่อผู้เรียนผ่านกระบวนการฝึกฝนในรูปแบบนี้ คาดว่าจะทำให้เกิดเป็นพฤติกรรมที่แสดงออกในการดำรงชีวิตในสังคม สอดคล้องกับพฤติกรรมที่มุ่งหวัง นั่นคือ จะทำให้ผู้เรียนมีพฤติกรรมของความเป็นคนดีในสังคมประชาธิปไตย ดังที่ บุษผา เมฆศรีทองคำ (2545 : 123) พบว่า การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนโดยใช้ปัญหาเป็นหลัก ทำให้นักศึกษามีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้น แล้วยังช่วยเพิ่มทักษะการติดต่อสื่อสาร การทำงานเป็นทีม ความรับผิดชอบในวิชาชีพ และการมีเหตุผลในการปฏิบัติงาน ซึ่งถือได้ว่ามีบุคลิกภาพประชาธิปไตยที่พึงประสงค์ ดังนั้นจะเห็นได้ว่าการเรียนการสอนแบบร่วมมือและแบบใช้ปัญหาเป็นหลักมีกระบวนการที่เชื่อว่าทำให้เกิดพฤติกรรมประชาธิปไตยได้ นั่นคือ การให้ความร่วมมือ การเคารพผู้อื่น การเคารพตนเอง การใช้เหตุผล การมีส่วนร่วม การแก้ปัญหาโดยสันติวิธี รู้จักบทบาทหน้าที่ของตน ปฏิบัติตามกฎหมายระเบียบ การติดตามเอาใจใส่งาน ยอมรับบทบาทหน้าที่ของกันและกัน รู้จักการยอมรับ

ความคิดเห็นของบุคคลอื่น การคิดถึงประโยชน์ของส่วนรวมมากกว่าส่วนตน ยอมรับและเคารพในสิทธิและหน้าที่ทั้งของตนเองและบุคคลอื่น ซึ่งผู้เรียนเมื่อผ่านกระบวนการเรียนการสอนแบบร่วมมือและแบบใช้ปัญหาเป็นหลัก โดยมีกระบวนการของการรู้จักตนเอง การทำงานร่วมกันกับกลุ่ม และการศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลที่มีความเข้มข้น ก็จะทำให้ผู้เรียนได้ฝึกฝน มีสติปัญญา มีเหตุผลในการกระทำสิ่งต่างๆ ที่เป็นคนดี มีพฤติกรรมที่เป็นประชาธิปไตยที่สังคมต้องการ

สถาบันราชภัฏเป็นสถาบันอุดมศึกษาเพื่อพัฒนาท้องถิ่นที่มีส่วนสำคัญในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์อันเป็นการผลิตบัณฑิตออกสู่สังคม จำเป็นจะต้องปรับปรุงแบบการเรียนการสอน การบริหารจัดการ และการจัดกิจกรรมเพื่อการพัฒนาคุณภาพบัณฑิตให้ สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงทางด้านเศรษฐกิจและสังคมให้ได้บัณฑิตที่มีคุณภาพ มีค่านิยม มีพฤติกรรมความเป็นประชาธิปไตยเป็นคนเก่ง คนดี มีคุณค่าของสังคม (สำนักงานสภาสถาบันราชภัฏ. 2545 : 2) ดังนั้นการจัดการเรียนการสอนจึงควรเป็นรูปแบบเพื่อพัฒนาคนให้มีคุณภาพและมีพฤติกรรมประชาธิปไตยโดยแท้จริง

จากการหาข้อมูลและสัมภาษณ์ผู้บริหารสถาบันราชภัฏเกี่ยวกับปัญหาพฤติกรรมประชาธิปไตยในอุดมศึกษาในปัจจุบัน พบว่า มีปัญหาเกี่ยวกับพฤติกรรมประชาธิปไตยในสถาบันอุดมศึกษา ดังนี้

1. ด้านการเรียนการสอนเป็นการจัดการเรียนที่ไม่ได้เอื้อต่อการพัฒนาพฤติกรรมประชาธิปไตยให้แก่นักศึกษา เป็นการจัดการเรียนการสอนที่มุ่งเน้นเนื้อหาสาระมากกว่ากระบวนการ (อรรถพ บัญธนอม และภิเชก จันทรเอี่ยม. สัมภาษณ์. 2546) นอกจากนี้ วิศาล เครือคล้าย และสุรีย์พร ไชยเดช (สัมภาษณ์. 2546) ได้ให้ข้อคิดเห็นเพิ่มเติมว่า การจัดการเรียนการสอนเป็นรูปแบบที่เน้นการบรรยาย นักศึกษามีบทบาทเป็นผู้รับฟังความรู้จากอาจารย์ และคอยตอบคำถามที่อาจารย์ถาม ทำให้ความร่วมมือระหว่างอาจารย์และนักศึกษา หรือระหว่างนักศึกษาด้วยกันมีน้อย

2. ด้านตัวผู้สอนที่ยังให้ความสำคัญกับกระบวนการพัฒนานักศึกษาเกี่ยวกับพฤติกรรมหรือค่านิยมประชาธิปไตยน้อย ทำให้การแสดงพฤติกรรมของความเป็นครูต่อนักศึกษาในแง่ของความเป็ประชาธิปไตยมีน้อย ส่วนใหญ่ตัวครูจะค่อนข้างสั่งการเป็นส่วนมาก ยอมรับฟังความคิดเห็นของนักศึกษาน้อย ใช้รูปแบบครูเป็นศูนย์กลาง (อรรถพ บัญธนอม และวิศาล เครือคล้าย. สัมภาษณ์. 2546) และภิเชก จันทรเอี่ยม (สัมภาษณ์. 2546) ได้ให้ข้อคิดเห็นว่ ในปัจจุบันอาจารย์ผู้สอนส่วนใหญ่ทั้งอาจารย์ประจำและอาจารย์พิเศษอัตราจ้างเป็นอาจารย์ที่ยังไม่ผ่านการเรียนวิชาครู ทำให้ประสิทธิภาพการจัดการเรียนการสอนมีน้อย บางคนไม่เคยผ่านการอบรมด้านวิธีการจัดการเรียนการสอน นอกจากนี้ สุรีย์พร ไชยเดช (สัมภาษณ์. 2546) ได้ให้ข้อคิดเห็นเพิ่มเติมไว้ว่า การที่อาจารย์มีประสบการณ์การจัดการเรียนการสอนน้อยจะทำให้ไม่เข้าใจและไม่ให้ความสำคัญกับการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียน จึงทำให้นักศึกษาขาดการมีส่วนร่วมในการเรียนการสอน

3. ด้านตัวผู้เรียน ตัวนักศึกษาไม่เห็นความสำคัญของการร่วมกิจกรรมชมรมต่างๆ เห็นแต่ส่วนตน มุ่งเน้นการสอบผ่านแต่ละรายวิชาเท่านั้น นักศึกษาเป็นผู้รับข้อมูลเพียงฝ่ายเดียว ขาดการฝึกทักษะ กระบวนการคิด การทำงานร่วมกับบุคคลอื่น (อรรถพ บัญธนอม และวิศาล เครือคล้าย. สัมภาษณ์. 2546) นอกจากนี้ภิเชก จันทรเอี่ยม และสุรีย์พร ไชยเดช (สัมภาษณ์. 2546) ได้ให้ข้อคิดเห็นเพิ่มเติมไว้ว่า ผู้เรียนจะให้ความสำคัญกับตนเองมากกว่าส่วนรวม ไม่รู้จักบทบาทของตนเองเรียกร้องสิทธิ แต่ไม่รู้จักหน้าที่ ทักษะการใช้ปัญญาและเหตุผลในการแก้ปัญหาอย่างไม่ดี มักจะถูกหลอกจากสังคมได้ง่าย

4. ด้านตัวผู้บริหารและนโยบาย ให้ความสำคัญกับกิจกรรมการพัฒนานักศึกษาเป็นอันดับรองจากงานวิชาการ นโยบายการพัฒนานักศึกษาด้านวิชาการและด้านสังคมยังเป็นนโยบายที่แยกส่วนกัน (อรรถพ บัญธนอม วิศาล เครือคล้าย และสุรีย์พร ไชยเดช. สัมภาษณ์. 2546) นอกจากนี้ ภิเชก จันทรเอี่ยม (สัมภาษณ์. 2546) ได้ให้ข้อคิดเห็นเพิ่มเติมไว้ว่า ผู้บริหารกำหนดนโยบายการพัฒนานิสิตด้านพฤติกรรมประชาธิปไตยไม่ชัดเจน ทำให้ขาดการประสานแนวความคิดในการพัฒนานักศึกษาแบบองค์รวมให้เป็นทั้งคนดี คนเก่ง มีคุณค่า มีพฤติกรรมประชาธิปไตยเมื่อออกสู่สังคม

5. ด้านสภาพแวดล้อมในสถาบัน เอื้อต่อการพัฒนานักศึกษาในด้านพฤติกรรมประชาธิปไตย มีกฎระเบียบข้อบังคับในการใช้สถานที่ที่นักศึกษาต้องปฏิบัติ ทำให้นักศึกษาไม่มีอิสระในการดำเนินกิจกรรมต่างๆ โดยเสรี (วิศาล เครือคล้าย ภิกษก จันทรเอี่ยม และสุริย์พร ไชยเดช. สัมภาษณ์. 2546) นอกจากนี้ อรรถนพ บุญถนอม (สัมภาษณ์. 2546) ได้ให้ข้อคิดเห็นเพิ่มเติมไว้ว่า สภาพแวดล้อมยังไม่ดึงดูดให้นักศึกษาสนใจเข้าร่วมกิจกรรมเท่าที่ควร

อย่างไรก็ตามขณะนี้สำนักมาตรฐานการศึกษา สภาสถาบันราชภัฏ ก็ได้พยายามแก้ปัญหาดังกล่าว โดยมีการจัดสัมมนาอาจารย์เพื่อรับทราบแนวทางการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีความรู้ มีทักษะกระบวนการทั้งทางวิชาการและทางสังคม ได้แก่ การเผยแพร่แนวคิดการจัดการเรียนการสอนแบบใหม่ที่มีความสำคัญกับผู้เรียน ตลอดจนมีการจัดประชุมเชิงปฏิบัติการ เรื่อง การจัดการเรียนการสอนตามแนวปฏิรูปการศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ซึ่งเป็นการช่วยดำเนินการให้อาจารย์ในสถาบันราชภัฏทุกแห่งได้รับรู้ ทำความเข้าใจ และทำการพัฒนาการเรียนการสอนให้ทันกับการเปลี่ยนแปลง แต่ก็ยังไม่เห็นการเปลี่ยนแปลงที่เป็นรูปธรรม

ผู้วิจัยในฐานะที่เป็นอาจารย์ในสังกัดสถาบันราชภัฏจึงสนใจที่จะพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาพฤติกรรมประชาธิปไตย สำหรับนักศึกษาสถาบันราชภัฏ การปลูกฝังให้พลเมืองมีอุดมการณ์และวิถีชีวิตประชาธิปไตยที่สามารถมีส่วนร่วมในการเมืองการปกครอง และมีสติปัญญาที่สามารถใช้ดุลยพินิจและวิจารณ์ญาณเพื่อเลือกสรรผู้นำที่มีความรู้ความสามารถในการนำสังคมไทยให้เจริญรุ่งเรืองได้ ดังนั้นจึงควรมีการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนการสอนเพื่อส่งเสริมพฤติกรรมประชาธิปไตยในสถาบันอุดมศึกษา โดยการบูรณาการเทคนิคการเรียนรู้แบบร่วมมือและแบบใช้ปัญหาเป็นหลัก เนื่องจากเป็นรูปแบบการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญมุ่งพัฒนาให้ผู้เรียนมีศักยภาพเต็มที่ ให้อิสระแก่ผู้เรียน เน้นประโยชน์ผู้เรียนเป็นสำคัญ จึงน่าจะเป็นรูปแบบการจัดการเรียนการสอนที่สามารถพัฒนาพฤติกรรมประชาธิปไตยของผู้เรียนได้เป็นอย่างดี ทั้งนี้เนื่องจากสภาสถาบันราชภัฏได้มีการบูรณาการหลักสูตรทั้งภาพรวมและรายวิชา โดยเฉพาะรายวิชาวิถีไทยซึ่งเป็นวิชาพื้นฐานทั่วไปที่นักศึกษาต้องเรียนและเป็นรายวิชาที่มีเนื้อหาที่สอดคล้องกับสภาพสังคมปัจจุบันและแนวคิดในการดำเนินชีวิตแบบประชาธิปไตยในสังคมไทย ผู้วิจัยคาดว่าการศึกษาในครั้งนี้มุ่งพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนการสอนเพื่อส่งเสริมพฤติกรรมประชาธิปไตยที่เหมาะสมในชั้นเรียนที่สามารถช่วยส่งเสริมให้นักศึกษาสถาบันราชภัฏเกิดการเรียนรู้และมีพฤติกรรมประชาธิปไตยอย่างเป็นระบบโดยแท้จริง และเป็นแบบอย่างของการพัฒนาประชาธิปไตยในสถาบันอุดมศึกษาต่อไป

ความมุ่งหมายของการวิจัย

1. เพื่อพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาพฤติกรรมประชาธิปไตย สำหรับนักศึกษาสถาบันราชภัฏ

2. เพื่อศึกษาประสิทธิภาพรูปแบบการจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาพฤติกรรมประชาธิปไตย สำหรับนักศึกษาสถาบันราชภัฏ

ความสำคัญของการวิจัย

รูปแบบการจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาพฤติกรรมประชาธิปไตย สำหรับนักศึกษาสถาบันราชภัฏ จะเป็นแนวทางในการจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาพฤติกรรมประชาธิปไตยในชั้นเรียนในรายวิชาอื่นๆ ที่มีธรรมชาติหรือลักษณะวิชาที่คล้ายคลึงกับรายวิชาวิถีไทย ตลอดจนเป็นแนวทางสำหรับอาจารย์ในสถาบันราชภัฏทุกแห่งที่จะนำไปพัฒนาการจัดการเรียนการสอนเพื่อปลูกฝังค่านิยมและพฤติกรรมประชาธิปไตยให้แก่นักศึกษา ทำให้นักศึกษาสถาบันราชภัฏมีพฤติกรรมประชาธิปไตยอันจะเป็นประโยชน์ต่อนักศึกษาเองและส่วนรวม

ขอบเขตของการวิจัย

1. ประชากรที่ใช้ในการวิจัย

1.1 ประชากรในขั้นการพัฒนาารูปแบบการจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาพฤติกรรมประชาธิปไตย สำหรับนักศึกษาสถาบันราชภัฏ ได้แก่ นักศึกษาปริญญาตรี สถาบันราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ชั้นปีที่ 1 ปีการศึกษา 2546

1.2 ประชากรในขั้นการศึกษาประสิทธิภาพรูปแบบการจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาพฤติกรรมประชาธิปไตย สำหรับนักศึกษาสถาบันราชภัฏ ได้แก่ นักศึกษาปริญญาตรี สถาบันราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ชั้นปีที่ 1 ปีการศึกษา 2546 ที่ลงทะเบียนเรียนรายวิชาวิถีไทย

2. ตัวแปรที่ศึกษา

ตัวแปรที่ศึกษา ได้แก่ ประสิทธิภาพรูปแบบการจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาพฤติกรรมประชาธิปไตย สำหรับนักศึกษาสถาบันราชภัฏ

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. รูปแบบการจัดการเรียนการสอน หมายถึง ลักษณะของการจัดการเรียนรู้ที่มีการจัดองค์ประกอบการเรียนรู้ตามหลักการและแนวคิดทางการศึกษา ได้แก่ จุดมุ่งหมายการเรียนการสอน สารการเรียนการสอน กระบวนการเรียนการสอน และการประเมินการเรียนการสอน มีรายละเอียดดังนี้

1.1 จุดมุ่งหมายการเรียนการสอน หมายถึง เป้าหมายที่ต้องการให้เกิดขึ้นในนักศึกษาสถาบันราชภัฏเมื่อผ่านการเรียนตามรูปแบบการจัดการเรียนการสอนในการวิจัยครั้งนี้ คือ ความรู้เกี่ยวกับพฤติกรรมประชาธิปไตยในรายวิชาวิถีไทย เจตคติต่อพฤติกรรมประชาธิปไตย และพฤติกรรม การแสดงถึงความเป็นพฤติกรรมประชาธิปไตย 3 ด้าน คือ ปัญญาธรรม คารวธรรม และสามัคคีธรรม

1.2 สารการเรียนการสอน หมายถึง เนื้อหาวิชาที่จัดให้นักศึกษาได้เรียน โดยมีความสัมพันธ์กับจุดมุ่งหมายการเรียนการสอนที่ต้องการ ในการวิจัยครั้งนี้ คือ สารในรายวิชาวิทย์ไทย

1.3 กระบวนการเรียนการสอน หมายถึง ขั้นตอนการจัดการเรียนการสอนเพื่อให้เกิดผลตามจุดมุ่งหมายที่ต้องการ ในการวิจัยครั้งนี้ คือ

1.3.1 ขั้นเตรียม หมายถึง ขั้นที่ผู้สอนเตรียมการจัดการเรียนการสอน ได้แก่ การชี้แจงวัตถุประสงค์การเรียนการสอน การแบ่งกลุ่ม การอธิบายบทบาททั้งผู้สอนและผู้เรียน เพื่อให้ผู้เรียนและผู้สอนมีความเข้าใจตรงกัน

1.3.2 ขั้นสอน หมายถึง ขั้นตอนการปฏิบัติกิจกรรมเพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ ในการวิจัยครั้งนี้ประกอบด้วย 5 ขั้น คือ

1) การวิเคราะห์ หมายถึง ขั้นตอนที่นักศึกษาทำความเข้าใจกับข้อมูลตามใบงานที่ได้จากผู้สอน และทำความเข้าใจ ทบทวน และระบุความสำคัญของงานที่ได้รับมอบหมาย ร่วมกับเพื่อนในกลุ่ม (Small Group)

2) การสะท้อนคิด หมายถึง ขั้นตอนที่นักศึกษามีการอภิปรายข้อมูลจากความคิดเห็นของตนเองให้เพื่อนในกลุ่มได้รับรู้ และมีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นร่วมกัน เพื่อให้เกิดความเข้าใจที่ชัดเจนยิ่งขึ้น

3) การวางแผน หมายถึง ขั้นตอนที่นักศึกษาทำการวางแผนการเรียนรู้ มีการกำหนดจุดมุ่งหมายการเรียนรู้ กำหนดสิ่งที่ต้องเรียนรู้ ตลอดจนกำหนดวิธีการหาความรู้ ร่วมกันในกลุ่ม

4) การเรียนรู้ด้วยตนเอง หมายถึง ขั้นตอนที่ผู้เรียนแยกย้ายกันไปศึกษาด้วยตนเองตามหัวข้อที่ได้รับมอบหมาย เป็นขั้นการศึกษาข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับเรื่องที่ต้องการจะเรียนรู้ตามแผนการเรียนรู้

5) การสังเคราะห์และสรุป หมายถึง ขั้นตอนหลังจากที่นักศึกษาได้ไปศึกษาด้วยตนเอง แล้วนำความรู้ที่ได้มาร่วมอภิปรายแลกเปลี่ยนความคิดเห็นจนเกิดความเข้าใจและมีความชัดเจน ได้ข้อสรุปหรือองค์ความรู้เกี่ยวกับเรื่องที่ตนเองศึกษา สามารถตอบคำถามและตรวจสอบสมมติฐานได้

1.3.3 ขั้นสรุปทบทวน หมายถึง ขั้นตอนที่ผู้สอนให้นักศึกษาแต่ละกลุ่มนำเสนอความรู้ที่ได้ศึกษาค้นพบให้เพื่อนกลุ่มใหญ่ได้รับทราบ มีการอภิปรายและสรุปความรู้ที่เป็นภาพรวมกลุ่มใหญ่ของการศึกษา หลังจากนั้นผู้สอนทำหน้าที่สรุปทบทวนให้ในแต่ละหน่วยการเรียนรู้

1.4 การประเมินการเรียนการสอน หมายถึง การติดตามพัฒนาการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาพฤติกรรมประชาธิปไตยของนักศึกษาโดยผู้สอนเมื่อสิ้นสุดการเรียนการสอน โดยใช้แบบทดสอบความรู้เกี่ยวกับพฤติกรรมประชาธิปไตยในรายวิชาวิทย์ไทย แบบประเมินเจตคติต่อพฤติกรรมประชาธิปไตย และแบบสังเกตการปฏิบัติพฤติกรรมประชาธิปไตยด้านปัญญารวม ด้านการยอมรับ และด้านสามัคคีธรรม

2. ความรู้เกี่ยวกับพฤติกรรมประชาธิปไตยในรายวิชาวิถีไทย หมายถึง ความเข้าใจเกี่ยวกับเรื่องแนวคิดพฤติกรรมประชาธิปไตย ประกอบด้วยแนวทางการส่งเสริมประชาธิปไตย ความเป็นมาของสังคมไทย ปัญหาสังคมไทย สถาบันสังคมไทย วัฒนธรรม ประเพณี และการเปลี่ยนแปลง วิสัยทัศน์ทางสังคม เศรษฐกิจ การเมืองการปกครอง ธรรมชาติของประชาสังคม สิทธิมนุษยชน และรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย

3. เจตคติต่อพฤติกรรมประชาธิปไตย หมายถึง ความรู้สึกที่มีต่อพฤติกรรมประชาธิปไตยของนักศึกษา โดยใช้แบบทดสอบเจตคติต่อพฤติกรรมประชาธิปไตย สำหรับนักศึกษาสถาบันราชภัฏ

4. พฤติกรรมประชาธิปไตย หมายถึง การแสดงออกในภาวะปกติของการดำรงชีวิตในสังคมของบุคคลที่บ่งบอกถึงความเป็นประชาธิปไตย ในการวิจัยครั้งนี้ประกอบด้วย

4.1 ด้านปัญญาธรรม คือ การใช้ปัญญาหรือเหตุผลในการตัดสินใจแก้ปัญหาโดยสันติวิธีหรือกระทำการใดๆ ก็ตาม เป็นบทบาทที่บุคคลแสดงออกถึงวิธีการหรือแนวทางในการตัดสินใจปัญหาอย่างมีเหตุผลและใช้ปัญญา ได้แก่ การรู้จักใช้เหตุผลในการพิจารณาตัดสินใจปัญหาเมื่อเกิดข้อขัดแย้ง การตัดสินใจปัญหาโดยอาศัยข้อมูลประกอบ การไม่นำความเชื่อหรือโศคลงมาเป็นเครื่องมือในการตัดสินใจ การรู้จักวิเคราะห์และประมวลเหตุการณ์ต่างๆ โดยใช้สติปัญญาและเหตุผล การแยกเรื่องส่วนตัวกับหน้าที่การงานออกจากกันในการทำงานหรือการตัดสินใจปัญหาใดๆ

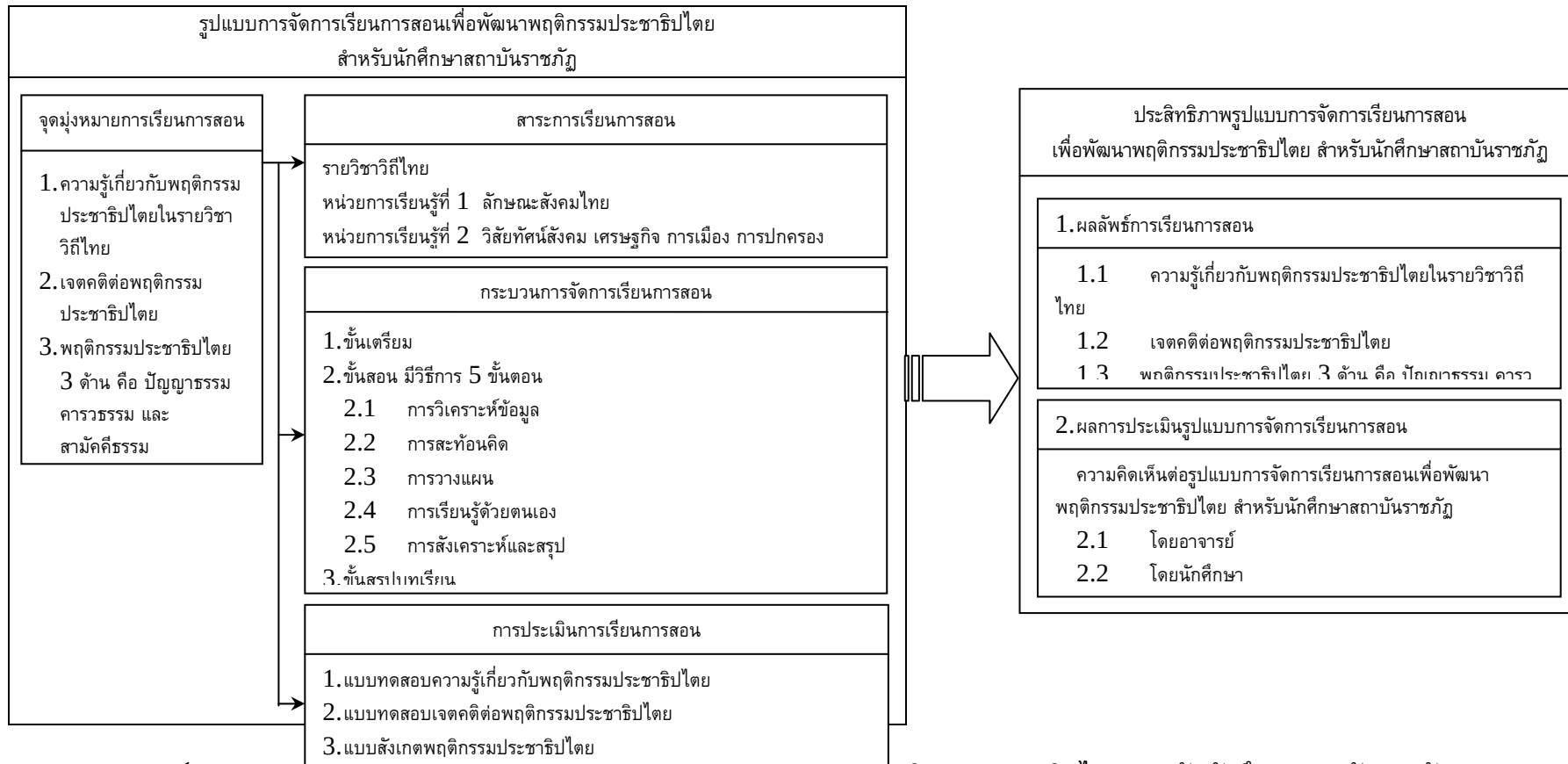
4.2 ด้านการยอมรับ คือ ความรับผิดชอบ การเคารพตนเองและผู้อื่น เป็นบทบาทที่บุคคลรู้จักตนเองและรู้ว่าควรแสดงออกในหน้าที่ตนเอง ได้แก่ การเคารพและปฏิบัติตามกฎระเบียบ การปฏิบัติงานตามเวลาที่ได้รับมอบหมายอย่างตั้งใจและเต็มความสามารถ การเอาใจใส่ติดตามการปฏิบัติงานโดยไม่ทอดทิ้ง การยอมรับบทบาทหน้าที่ของกันและกัน รวมถึงบทบาทที่บุคคลแสดงออกอย่างยอมรับและเคารพในสิทธิ หน้าที่ ตลอดจนความคิดเห็นของตนเองและบุคคลอื่น ได้แก่ การปฏิบัติหน้าที่ของตนให้ดีที่สุด โดยไม่ก้าวก่ายหรือรบกวนหน้าที่ของบุคคลอื่น การรู้จักให้ความสำคัญแก่บุคคลอื่นโดยไม่สนใจและให้ความสำคัญแต่เฉพาะตนเอง การรักความยุติธรรม การรู้จักเห็นอกเห็นใจและห่วงใยผู้อื่น การให้โอกาสผู้อื่นแสดงความคิดเห็น การไม่แสดงออกในลักษณะดูถูกเหยียดหยามความคิดผู้อื่น การสนใจฟังความคิดเห็นของผู้อื่นอย่างตั้งใจ การซักถามโดยใช้เหตุผลเมื่อไม่เข้าใจความคิดเห็นผู้อื่น การไม่ยึดถือความคิดเห็นของตนว่าถูกต้องเสมอไป

4.3 ด้านสามัคคีธรรม คือ มีส่วนร่วมและให้ความร่วมมือ เป็นบทบาทที่บุคคลแสดงออกเพื่อส่วนรวม ได้แก่ การรู้จักเสียสละโดยพิจารณาตามเหตุผลและความเหมาะสม ความเต็มใจที่จะทำงานร่วมกับบุคคลอื่น การไม่ละเลยและเพิกเฉยต่อการกระทำใดๆ ที่จะเกิดประโยชน์ต่อส่วนรวมตามความสามารถและโอกาส การรู้จักอดทน อดกลั่น เพื่อผลประโยชน์ของส่วนรวม การรู้จักละอายใจต่อความประพฤติของตนที่จะรักษาผลประโยชน์ส่วนตนโดยมิชอบ

5. ประสิทธิภาพรูปแบบการจัดการเรียนการสอน หมายถึง ผลลัพธ์ที่สอดคล้องกับเป้าหมายการจัดการเรียนการสอนที่ต้องการให้เกิดกับนักศึกษา สำหรับการวิจัยครั้งนี้ประเมินจากผลลัพธ์การเรียนการสอนโดยครอบคลุมความรู้พฤติกรรมประชาธิปไตยในรายวิชาวิถีไทย เจตคติต่อพฤติกรรมประชาธิปไตย และพฤติกรรมประชาธิปไตย 3 ด้าน คือ ด้านปัญญาธรรม คารวธรรม สัมคีธรรม และประเมินความคิดเห็นต่อรูปแบบการจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาพฤติกรรมประชาธิปไตย สำหรับนักศึกษาสถาบันราชภัฏ โดยอาจารย์และนักศึกษา

6. นักศึกษาสถาบันราชภัฏ หมายถึง บุคคลที่กำลังศึกษาระดับปริญญาตรีในสถาบันราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ภาคปกติ ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2546

กรอบแนวคิดของการวิจัย

ภาพประกอบ 1 กรอบแนวคิดการวิจัยรูปแบบการจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาพฤติกรรมประชาธิปไตย สำหรับนักศึกษาสถาบันราชภัฏ

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่ใช้เป็นแนวทางในการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาพฤติกรรมประชาธิปไตย สำหรับนักศึกษาสถาบันราชภัฏ ในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง โดยเสนอตามลำดับสาระดังนี้ พฤติกรรมประชาธิปไตย ทฤษฎีที่ส่งผลต่อการเสริมสร้างพฤติกรรมประชาธิปไตย การจัดการศึกษาของสถาบันราชภัฏ แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการเรียนการสอนในระดับอุดมศึกษา หลักการและรูปแบบการจัดการเรียนการสอนโดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ และแนวคิดการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาพฤติกรรมประชาธิปไตยสำหรับนักศึกษาสถาบันราชภัฏ

พฤติกรรมประชาธิปไตย

ความหมายของพฤติกรรมประชาธิปไตย

พฤติกรรมประชาธิปไตย (Democratic Behaviors) หมายถึง การแสดงออกซึ่งความเป็นไปตามวิถีประชาธิปไตย (ช้อยนันต์ สมุทวณิช. 2544) และการที่พฤติกรรมประชาธิปไตยในการปกครองระบอบประชาธิปไตยจะมั่นคงได้นั้น สมาชิกของสังคมจะต้องมีจิตใจส่งเสริมต่อการประพฤติปฏิบัติที่เป็นประชาธิปไตย โดยจะต้องเป็นคนที่ยึดถือในหลักการที่เป็นประชาธิปไตย และในขณะเดียวกันก็ต้องมีการประพฤติปฏิบัติที่เป็นประชาธิปไตยด้วย (ปวิณ ชำนิประศาสน์. 2529 : 3) หรือมีพฤติกรรมที่เป็นประชาธิปไตยนั่นเอง นักการศึกษาและนักรัฐศาสตร์ได้กล่าวถึงพฤติกรรมประชาธิปไตยไว้ในแง่มุมต่างๆ ดังนี้

กระทรวงศึกษาธิการ (2536 : 26 – 32) ได้กล่าวถึงพฤติกรรมประชาธิปไตยไว้ดังนี้

1. การรู้จักบทบาทหน้าที่ มีพฤติกรรมบ่งชี้ดังนี้

รู้จักสถานภาพของตนเองที่เป็นอยู่ รู้จักสัมพันธ์ภาพระหว่างตนเองกับผู้อื่น รู้จักประพฤติปฏิบัติตนให้เหมาะสมกับสัมพันธ์ภาพ โดยถือหลักกาลเทศะ รู้จักปฏิบัติหน้าที่ด้วยความเต็มใจ จริงจัง รับผิดชอบ เกิดผลดีต่อส่วนรวม ยึดถือระเบียบเป็นแนวปฏิบัติในการทำงาน ให้ความร่วมมือตามบทบาทและหน้าที่ซึ่งมีต่อกันและกัน ปฏิบัติหน้าที่อย่างจริงจังและสุจริต ยอมรับบทบาทหน้าที่ของกันและกัน

2. การยอมรับความคิดเห็นของผู้อื่น มีพฤติกรรมบ่งชี้ ดังนี้

ให้ออกาสผู้อื่นแสดงความคิดเห็น ไม่แสดงปฏิกิริยาต่อต้าน ดุฎก เหยียดหยามความคิดเห็นของผู้อื่น สนใจฟังด้วยความตั้งใจ ชักถามโดยใช้เหตุผล เมื่อไม่เข้าใจความคิดเห็นของคนอื่น คิดถึงผลที่อาจจะเกิดจากความคิดหรือการกระทำของผู้อื่นที่มีต่อส่วนรวม นำความคิดไปวิเคราะห์ ประเมิน และเลือกตัดสินใจในส่วนที่จะเป็นประโยชน์ต่อส่วนรวมมากที่สุด ไม่ยึดถือความคิดเห็นของตนเองว่าถูกต้องเสมอไป

3. การมีความรับผิดชอบ มีพฤติกรรมบ่งชี้ ดังนี้

เป็นที่พึงของตนเองได้ ไม่เป็นภาระของผู้อื่น ทำหน้าที่การงานสำเร็จอย่างดีตามเวลาที่ได้รับมอบหมาย เอาใจใส่ติดตามการปฏิบัติงานโดยไม่ทอดทิ้ง ยอมรับเมื่อมีความผิดพลาดเกิดขึ้น และพยายามแก้ไข สนใจกระตือรือร้น ให้ความร่วมมือ ร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมแก้ปัญหาของกลุ่มที่ตนเองสังกัดอยู่ รู้จักควบคุมตนเอง ตรงต่อเวลา ปฏิบัติตนเป็นที่น่าเชื่อถือได้ หลีกเลี่ยงการก่อให้เกิดความเสียหายแก่ผู้อื่นและส่วนรวม

4. ความเป็นผู้มีวินัยในตนเอง มีพฤติกรรมบ่งชี้ ดังนี้

ปฏิบัติงานและปฏิบัติตนอย่างมีระเบียบเรียบร้อยจนเป็นนิสัย มีความเที่ยงตรงและยุติธรรมต่อตนเอง ผู้อื่น และสังคม ปฏิบัติตนต่อผู้อื่นได้เหมาะสมกับกาลเทศะ บุคคลปฏิบัติตนตรงต่อเวลาและการนัดหมาย ยอมรับและปฏิบัติตามมติของกลุ่ม ปฏิบัติตนเป็นที่ไว้วางใจต่อผู้อื่น รู้จักควบคุมพฤติกรรมของตนเองให้เหมาะสม ยอมรับและปฏิบัติตามวัฒนธรรมและประเพณีอันดีของชาติ

5. การคิดถึงประโยชน์ส่วนรวม มีพฤติกรรมบ่งชี้ ดังนี้

รู้จักเสียสละทรัพย์ กำลังกาย กำลังความคิด เวลา โอกาส โดยพิจารณาตามเหตุผล และความเหมาะสม การกระทำใดๆ มุ่งถึงผลประโยชน์ส่วนรวมเป็นหลัก เลือکتัดสินใจและแสดงพฤติกรรมอันจะมีผลดีต่อส่วนรวมเป็นสำคัญ รู้จักอดทน อดกลั้น เพื่อผลประโยชน์ของส่วนรวม รู้จักละเอียดใจต่อความประพฤติของคนที่รักษาผลประโยชน์ส่วนตนโดยมิชอบ มีความกล้าที่จะแสดงพฤติกรรมเพื่อรักษาความเป็นธรรมและผลประโยชน์ของส่วนรวม ไม่ละเลยและเพิกเฉยต่อการกระทำใดๆ ที่จะเกิดประโยชน์ต่อส่วนรวมตามความรู้ ความสามารถ และโอกาส

6. การมีส่วนร่วมทั้งความคิด การกระทำ และน้ำใจ ด้วยมารยาทที่ดีตามวัฒนธรรมไทย มีพฤติกรรมบ่งชี้ ดังนี้

เข้าร่วมกิจกรรมของกลุ่มด้วยความสุจริตใจโดยไม่ละเลย ยินดีปฏิบัติตามภาระหน้าที่ที่กลุ่มมอบหมายด้วยความเต็มใจ แสดงความคิดเห็นเพื่อให้กลุ่มบรรลุเป้าหมาย รู้จักเลือกแต่งกายให้เหมาะสมกับกาลเทศะและประเพณีนิยม เลือกใช้ภาษา กิริยาท่าทางที่สุภาพในการแสดงความคิดเห็น และการร่วมกิจกรรม แสดงความคิดเห็นด้วยมารยาทอันดี ให้ความคิดเห็นต่อกลุ่มด้วยความสุจริตใจ ให้ความสนใจในการแสดงความคิดเห็นอย่างจริงจัง รู้จักแพ้ รู้จักชนะ รู้จักการให้อภัย และรู้จักการเสียสละ รู้จักการรับและการให้ด้วยความมีน้ำใจ ระมัดระวังการกระทำใดๆ ที่จะทำลายความรู้สึกและน้ำใจของผู้อื่น

7. การให้เกียรติซึ่งกันและกันตามฐานานุรูป มีพฤติกรรมบ่งชี้ ดังนี้

รู้จักยกย่อง สรรเสริญผู้กระทำความดีโดยปราศจากอคติ รู้จักแสดงออกต่อผู้อื่นโดยไม่แสดงความรังเกียจและดูถูกเหยียดหยาม แต่งกายให้เหมาะสมเพื่อให้เกียรติแก่งาน บุคคล สถานที่ และกิจกรรมนั้นๆ ให้เกียรติต่อความคิดเห็นและทัศนคติของผู้อื่น และตอบสนองอย่างเหมาะสม ติดต่อการงานหรือธุรกิจกับผู้อื่นด้วยการให้เกียรติต่อหน้าที่ความรับผิดชอบของเขาตามสมควร

ไม่ใช้ตำแหน่งหน้าที่ของตนเพื่อข่มขู่หรือเพื่ออิทธิฤทธิ์ ไม่ใช้วุฒิความรู้หรือการศึกษาของตนเพื่อดูถูกเหยียดหยามสติปัญญา ความรู้ ความคิดของผู้อื่น รู้จักให้กำลังใจแก่ผู้ด้อยกว่าโดยการให้เกียรติและสนับสนุนตามความเหมาะสม แสดงกิริยาวาจาสุภาพเรียบร้อย เหมาะสมต่อบุคคลอื่นตามวัฒนธรรมไทย

8. การยอมรับและเคารพในสิทธิและหน้าที่ของเอกัตบุคคล มีพฤติกรรมบ่งชี้ ดังนี้

ปฏิบัติหน้าที่ของตนให้ดีที่สุดโดยไม่ก้าวก่าย ครอบงำ หรือขัดขวางการปฏิบัติหน้าที่ของผู้อื่น รู้จักให้ความสำคัญแก่ผู้อื่น ไม่สนใจและให้ความสำคัญแต่เฉพาะตนเองเท่านั้น ไม่โอ้อวด หรือมีพฤติกรรมที่แสดงให้เห็นการยกตนข่มท่าน คิด กระทำ และตัดสินใจ โดยคำนึงถึงผลที่จะกระทบต่อผู้อื่นและผู้เกี่ยวข้องเสมอ กระทำการใดๆ ตามสิทธิของตน และต้องไม่เป็นการละเมิดสิทธิของผู้อื่นไม่ว่ากรณีใดๆ เคารพต่อสิทธิส่วนบุคคลและสิทธิอื่นๆ ที่บุคคลผู้นั้นมีอยู่ เคารพความคิดเห็นของผู้อื่น โดยคำนึงถึงสิทธิของแต่ละบุคคล ยอมรับความแตกต่างของบุคคลว่าเป็นธรรมชาติ และพยายามปรับพฤติกรรม ปรับความคิดของตนให้เหมาะสม

9. การใช้ปัญญาหรือเหตุผลในการตัดสินใจปัญหา มีพฤติกรรมบ่งชี้ ดังนี้

รู้จักใช้เหตุผลในการพิจารณาตัดสินใจปัญหาเมื่อเกิดข้อขัดแย้ง ไม่ให้อารมณ์ของตนมีอิทธิพลเหนือเหตุผลในการแก้ปัญหาและตัดสินใจ ตัดสินปัญหาโดยอาศัยข้อมูลประกอบ ไม่นำความเชื่อหรือโซกลางมาเป็นเครื่องมือตัดสินใจ ไม่นำเอาอคติมาเป็นอุปสรรคหรือตัวชี้นำในการตัดสินใจแก้ปัญหา แยกเรื่องส่วนตัวกับหน้าที่การงานออกจากกันในการทำงานและการตัดสินใจปัญหาใดๆ รู้จักวิเคราะห์และประมวลเหตุการณ์ต่างๆ โดยใช้สติปัญญาและเหตุผลตลอดเวลา รู้จักใช้ทรัพยากรอย่างสมประโยชน์ ประหยัด และมีเหตุผลให้ความเข้าใจและเห็นใจต่อปัญหาของผู้อื่นโดยใช้สติปัญญา

10. การรู้จักเป็นผู้นำและผู้ตามที่ดี มีพฤติกรรมบ่งชี้ ดังนี้

ยอมรับบทบาทของหัวหน้าตามที่ได้รับมอบหมายหรือแต่งตั้ง ยอมรับข้อกำหนดหรือนโยบายซึ่งได้กำหนดไว้ว่า เป็นหน้าที่ของผู้นำหรือผู้บริหาร เป็นผู้นำในการสร้างขวัญแก่ผู้ร่วมงาน ในฐานะผู้นำในการปฏิบัติงาน ให้เกียรติรับฟังความคิดเห็น ตลอดจนปัญหาและอุปสรรคของผู้ร่วมงาน ไม่ใช้อำนาจในฐานะผู้นำเพียงอย่างเดียว ให้ความเคารพนับถือผู้เป็นหัวหน้าตามฐานะรูปและบทบาทของผู้นำ แยกเรื่องส่วนตัวออกจากหน้าที่การงาน ปฏิบัติหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย โดยเคารพบทบาทหน้าที่ซึ่งกันและกัน มีความพอใจในบทบาทหน้าที่ของตนในขณะนั้น และพยายามทำหน้าที่ของตนให้ดีที่สุด มีความอดทนในฐานะผู้นำและในฐานะผู้ตาม

11. การยึดมั่นในความกตัญญู เชิดชูสถาบันชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ มีพฤติกรรมบ่งชี้ ดังนี้

รู้จักตอบแทนผู้มีบุญคุณแก่ตนและสังคม ให้เกียรติ ยกย่อง เคารพนับถือบุคคลที่ทำคุณประโยชน์ให้แก่ท้องถิ่นและประเทศชาติ ปกป้องคนที่ทำประโยชน์ต่อสังคมและประเทศชาติ เท่าที่บทบาทหน้าที่ของตนและโอกาสจะอำนวย แสดงความเคารพ ปกป้อง เสียสละ และเทิดทูนพระมหากษัตริย์ในฐานะที่เป็นประมุขของประเทศ ประดับบ้านเรือนด้วยธงชาติในโอกาสอันสำคัญ

ของชาติ ปกป้อง ค้ำครอง และดำรงรักษาศิลปวัฒนธรรมของชาติ รัก ห่วงแหน ค้ำครองเกียรติภูมิ และเสียสละต่อผืนแผ่นดินไทย ประพฤติปฏิบัติตนตามหลักศาสนา เข้าร่วมในกิจกรรมทางศาสนาที่ตนนับถือด้วยความศรัทธา

12. การยึดหลักคุณธรรมในการดำเนินชีวิต มีพฤติกรรมบ่งชี้ ดังนี้

ให้ความอนุเคราะห์ช่วยเหลือผู้ประสบความเดือดร้อนตามเหตุผลอันสมควร ปฏิบัติตนต่อผู้อื่นด้วยความเห็นอกเห็นใจและเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ในฐานะที่เป็นมนุษย์ด้วยกัน ไม่เบียดเบียน ไม่เอาเปรียบผู้อื่น และไม่เห็นแก่ตัว เอื้อเฟื้อ เผื่อแผ่ โดยช่วยเหลือจนเจือผู้ด้อยโอกาสกว่าตามเหตุผลอันสมควร ตัดสินปัญหาโดยอาศัยหลักเหตุผลประกอบหลักคุณธรรม ตัดสินคุณค่าของสิ่งต่างๆ และบุคคลโดยยึดหลักเหตุผลและหลักฐานประกอบกัน

ลาวัญญ์ วิทายุฑฒิกุล (ม.ป.ป. : 69 – 72) ได้อธิบายถึงพฤติกรรมประชาธิปไตย ไว้ดังนี้

1. การวางตัวในสังคมได้ถูกต้อง ลักษณะสำคัญของพฤติกรรม ได้แก่ ความเคารพต่อมิตรภาพเพื่อนฝูง ทำงานร่วมกับคนอื่นอย่างสบายใจ ให้ข้อเสนอแนะแก่หมู่คณะอย่างเสรี มีความเห็นอกเห็นใจผู้อื่น ยอมเสียสละผลประโยชน์ส่วนตัวเพื่อสวัสดิภาพของหมู่คณะ
2. การร่วมมือกับผู้อื่น ลักษณะของพฤติกรรมชนิดนี้ ได้แก่ การแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับผู้อื่น และความสนใจที่จะทำงานร่วมกับผู้อื่น รู้จักขอความช่วยเหลือและให้ความช่วยเหลือเพื่อน
3. การมีส่วนร่วม ลักษณะสำคัญของพฤติกรรมนี้ คือ การเต็มใจที่จะมีส่วนในการทำงานของหมู่คณะ การยินดีที่จะทำงานให้สำเร็จด้วยดี การร่วมมือและขอความช่วยเหลือจากผู้อื่น การพัฒนางานให้มีคุณภาพยิ่งขึ้น
4. การปกครองตนเอง ลักษณะของพฤติกรรมนี้ ได้แก่ การรู้จักทำงานอย่างสม่ำเสมอ การตรงต่อเวลา การยอมรับมติของหมู่คณะ การยอมรับการวิพากษ์วิจารณ์จากผู้อื่น
5. ความรับผิดชอบต่อหน้าที่ ลักษณะสำคัญของพฤติกรรมนี้ ได้แก่ การรู้จักทำงานโดยมีความมุ่งหมาย การรู้จักถนอมข้าวของของตนเองและสิ่งของของคนอื่น รู้ว่าการกระทำของตนย่อมมีผลกระทบกระเทือนต่อสวัสดิการของส่วนรวม
6. ความเป็นผู้ใฝ่หาความรู้เพิ่มเติมอยู่เสมอ ลักษณะสำคัญของพฤติกรรมนี้ ได้แก่ เชื่อว่าความคิดของผู้อื่นมีคุณค่า รู้จักขอความช่วยเหลือและขอความเห็นจากผู้อื่น รู้จักไตร่ตรองและชั่งน้ำหนักความเห็นของผู้อื่น การแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับผู้อื่น การรู้จักปรับปรุงงานให้ดีขึ้น ไม่ยอมเชื่อในสิ่งเหลวไหลไม่มีเหตุผล
7. การสร้างสรรค์ ลักษณะสำคัญของพฤติกรรมนี้ ได้แก่ การนำวิธีการหรือวัสดุใหม่ๆ มาใช้ในการแก้ปัญหา มองเห็นความคิดใหม่ๆ ของผู้อื่นได้เร็ว การรู้จักวัดผลงานของตนเองและวัดผลงานของผู้อื่นด้วยความเป็นธรรม
8. ความรู้จักห่วงใยผู้อื่น ลักษณะสำคัญของพฤติกรรมนี้ คือ การมองเห็นความต้องการปัญหา และความสนใจของผู้อื่นได้อย่างรวดเร็ว มีความห่วงใยผู้อื่นอย่างจริงใจ รักความยุติธรรม การมีสัมมาคารวะต่อผู้อื่น การให้โอกาสแก่ผู้อื่นแสดงความคิดเห็น

9. การทำงานเป็นหมู่คณะ ลักษณะสำคัญของพฤติกรรมนี้ได้แก่ การรู้จักวางแผนงาน ร่วมกัน การปฏิบัติงานร่วมกัน การรู้จักแสดงความคิดเห็นเพื่อให้เกิดประโยชน์แก่ส่วนรวม

ณรงค์ สินสวัสดิ์ (2522 : 124 - 126) ได้กล่าวถึงคนที่เหมาะกับระบบประชาธิปไตย หรือ คนที่มีลักษณะประชาธิปไตย ไว้ดังนี้

1. เชื่อในความสามารถของมนุษย์ หมายความว่า จะต้องเชื่อว่ามนุษย์โดยทั่วไปในสังคม มีความสามารถที่จะตัดสินใจว่าอะไรควร อะไรไม่ควร มีความสามารถที่จะพิจารณานโยบายทางการเมืองที่นักการเมืองเสนอขึ้นมา มีความสามารถที่จะเลือกผู้นำที่ดีได้ เป็นต้น

2. ยอมรับฟังความคิดเห็นของคนอื่น และกล้าแสดงความคิดเห็น โดยจะต้องไม่คิดว่า ความคิดของคนใดคนหนึ่งจะถูกต้องและดีเสมอไป ถึงแม้ว่าจะมีอายุน้อยกว่าหรือความรู้น้อยกว่า ก็จะต้องรับฟัง แม้จะมีการคัดค้านก็ต้องถือเป็นเรื่องธรรมดา ในขณะที่เดียวกันก็ต้องกล้าแสดงความคิดเห็นของตนเองออกไป ถึงแม้จะค้านกับความเห็นของคนที่มีอาวุโสกว่าก็ตาม

3. รู้จักขอบเขตของหน้าที่ สิทธิ และเสรีภาพ ประชาชนในระบบประชาธิปไตยจะต้องมี หน้าที่และสิทธิควบคู่กันไป จะต้องเข้าใจว่าสิทธิที่จะพึงได้นั้นมีอะไรบ้าง และก็ต้องรู้ว่าสิทธิเสรีภาพ นั้นมีขอบเขตอยู่ตรงไหน เช่น สิทธิในร่างกาย ในทรัพย์สิน การแสดงออกซึ่งความคิดเห็น การ ชุมชน การมีส่วนร่วมทางการเมือง เป็นต้น

4. ต้องคิดว่าตนมีประสิทธิภาพทางการเมือง โดยบุคคลจะต้องเชื่อว่าตนเองสามารถ ก่อให้เกิดความเปลี่ยนแปลงทางการเมืองได้ เช่น ตนเองมีสิทธิที่จะลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง มีสิทธิที่จะ ช่วยหาเสียงให้ผู้สมัครที่ตนเห็นว่าดี เพื่อให้บุคคลที่ตนเองเลือกและเห็นว่าดีไปมีบทบาทและ ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองที่เป็นประโยชน์ต่อประเทศและชุมชน

5. ต้องให้คำนิยามอย่างมากแก่เสรีภาพ จะต้องเห็นเสรีภาพเป็นสิ่งสำคัญ แต่การใช้ เสรีภาพนั้นจะต้องไม่ทำความเดือดร้อนให้แก่ผู้อื่น เช่น การแสดงออกซึ่งความคิดเห็น การใช้ จ่าย ทรัพย์สินของตนตามใจชอบ การใช้เวลาทำสิ่งที่ตนต้องการ เป็นต้น

สนิท สมักรการ (2517 : 31 – 36) ได้กล่าวถึง บุคลิกภาพของนักประชาธิปไตย ดังต่อไปนี้

1. ต้องเป็นผู้ที่มีความคิดความอ่านกว้างขวาง เป็นผู้มีจิตใจเปิดเผย ยอมรับฟังความคิดเห็นและทัศนคติที่แตกต่างกับตนเสมอ

2. ต้องมีจิตใจเป็นนักกีฬา การรู้แพ้ รู้ชนะ รู้อภัย การยอมรับกติกา

3. ต้องเป็นนักต่อสู้หรือยืนหยัดเพื่ออุดมการณ์ประชาธิปไตย มีอุดมคติของการดำเนิน ชีวิต โดยยึดหลักพื้นฐานสำคัญ คือ การไม่ยอมลดตนเป็นทาสของบุคคลใด แต่การต่อสู้ในระบบ ประชาธิปไตยไม่นิยมใช้กำลังหรืออาวุธ นิยมใช้มติของกลุ่มหรือของพรรคเป็นเครื่องมือในการต่อสู้ มากกว่า

4. ต้องขยันขันแข็งในการใช้สิทธิในทางการเมืองและใส่ใจศึกษาหาความรู้ต่าง ๆ ด้วย เช่น ความรอบรู้หรือความรู้ในเหตุการณ์บ้านเมือง ภาวะความเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ สังคม และ การเมืองของชาติและของโลกเพื่อเป็นเครื่องช่วยในการตัดสินใจเกี่ยวกับการใช้สิทธิ ในทางการเมือง ของตน ประชาธิปไตยที่แท้จริง จึงต้องมีส่วนร่วมของราษฎรอย่างเต็มที่ด้วยความรอบรู้ของตน

5. จะต้องมีหิริโอตตัปปะหรือความละอายเกรงกลัวต่อบาป เพราะถ้าคนขาดความละอายใจต่อการกระทำผิดหรือกระทำชั่ว แล้วก็จะหาทางหลีกเลี่ยง สร้างกลโกงต่าง ๆ ขึ้นมามากมาย เช่น การโกงการเลือกตั้ง การคอร์รัปชัน เป็นต้น

ทวิ มณีสาย (2543 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาวิจัยเรื่องพฤติกรรมประชาธิปไตยของนักเรียนอาชีวศึกษา : ศึกษากรณีวิทยาลัยเทคนิคยโสธร จังหวัดยโสธร ผลการวิจัยพบว่า การเข้าร่วมกิจกรรมส่งเสริมพฤติกรรมประชาธิปไตยที่แตกต่างกัน ทำให้มีพฤติกรรมประชาธิปไตยที่แตกต่างกัน ปัญหาที่พบส่วนมากในการสอนประชาธิปไตยให้นักเรียนอาชีวศึกษา คือ เนื้อหาหลักสูตรขาดความชัดเจนและต่อเนื่องในการส่งผลให้เกิดพฤติกรรมประชาธิปไตย นอกจากนั้นนักเรียนขาดความเข้าใจในบทบาทหน้าที่ ผู้ปกครองไม่ได้ตระหนักถึงแนวทางในการดำเนินชีวิตตามวิถีประชาธิปไตย และได้สรุปพฤติกรรมประชาธิปไตย ไว้ดังนี้ (ทวิ มณีสาย. 2543 : 19 – 20)

1. การรู้จักบทบาทและหน้าที่ของตน ประกอบด้วยพฤติกรรมบ่งชี้ ดังนี้
 - 1.1 การเคารพและปฏิบัติตามกฎระเบียบแบบแผนของสังคม
 - 1.2 การปฏิบัติหน้าที่ของตนด้วยความเต็มใจและเกิดผลดีต่อส่วนรวม
 - 1.3 การปฏิบัติหน้าที่การงานสำเร็จตามกำหนดเวลาที่ได้รับมอบหมาย
 - 1.4 การเอาใจใส่ติดตามการปฏิบัติงานโดยไม่ทอดทิ้ง
 - 1.5 การยอมรับบทบาทหน้าที่ของตนและกัน
2. การยอมรับความคิดเห็นของผู้อื่น ประกอบด้วยพฤติกรรมบ่งชี้ ดังนี้
 - 2.1 การให้โอกาสผู้อื่นแสดงความคิดเห็น
 - 2.2 การไม่ดูถูกเหยียดหยามความคิดเห็นของผู้อื่น
 - 2.3 การสนใจฟังความคิดเห็นของผู้อื่นด้วยความตั้งใจ
 - 2.4 การซักถามโดยใช้เหตุผลเมื่อไม่เข้าใจความคิดเห็นของผู้อื่น
 - 2.5 การไม่ยึดถือความคิดเห็นของตนเองว่าถูกต้องเสมอไป
3. การคิดถึงประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าส่วนตน ประกอบด้วยพฤติกรรมบ่งชี้ ดังนี้
 - 3.1 การรู้จักเสียสละโดยพิจารณาตามเหตุผลและความเหมาะสม
 - 3.2 มีความเต็มใจที่จะทำงานร่วมกับหมู่คณะ
 - 3.3 การไม่ละเลยและเพิกเฉยต่อการกระทำใดๆ ที่จะเกิดประโยชน์ต่อส่วนรวมตามความสามารถและโอกาส
 - 3.4 การรู้จักอดทน อดกลั้น เพื่อผลประโยชน์ของส่วนรวม
 - 3.5 การรู้จักละอายใจต่อความประพฤติของตนที่จะรักษาผลประโยชน์ส่วนตนโดยมิชอบ
4. การยอมรับและเคารพในสิทธิและหน้าที่ของบุคคล ประกอบด้วยพฤติกรรมบ่งชี้ ดังนี้
 - 4.1 การปฏิบัติหน้าที่ของตนให้ดีที่สุด โดยไม่ก้าวก่ายหรือรบกวนหน้าที่ของผู้อื่น
 - 4.2 การรู้จักให้ความสำคัญแก่ผู้อื่น ไม่สนใจ และให้ความสำคัญแต่เฉพาะตนเอง
 - 4.3 การรักความยุติธรรม
 - 4.4 การรู้จักเห็นอกเห็นใจและห่วงใยผู้อื่น

5. การใช้ปัญญาหรือเหตุผลในการตัดสินใจ ปัญหา ประกอบด้วยพฤติกรรมบ่งชี้ ดังนี้
 - 5.1 การรู้จักใช้เหตุผลในการพิจารณาตัดสินใจเมื่อเกิดข้อขัดแย้ง
 - 5.2 การตัดสินใจโดยอาศัยข้อมูลประกอบ
 - 5.3 การไม่นำความเชื่อหรือโซกลางมาเป็นเครื่องตัดสินใจ
 - 5.4 การรู้จักวิเคราะห์และประมวลเหตุการณ์ต่างๆ โดยใช้สติปัญญาและเหตุผล

ตลอดเวลา

5.5 การแยกเรื่องส่วนตัวกับหน้าที่การงานออกจากกันในการทำงาน หรือการตัดสินใจปัญหาใดๆ

สาโรช บัวศรี (2520 : 62 – 64) แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับพฤติกรรมประชาธิปไตยไว้ว่า แก่นของประชาธิปไตยที่ประชาชนทุกคนต้องปฏิบัติเป็นประจำ ประกอบด้วย

1. การให้ความนับถือซึ่งกันและกัน (Respect of Individuals) โดยถือว่าทุกคนมีความสามารถเท่าเทียมกัน

2. การแบ่งปันหน้าที่และผลประโยชน์กัน (Sharing) การร่วมกันทำหน้าที่ (Participation) และการประสานเชื่อมโยงทำงานในหน้าที่ (Coordination) ตามหลักการอยู่ร่วมกันและปกครองร่วมกัน โดยประชาชนส่วนใหญ่

3. หลักการพิจารณาวินิจฉัยหรือตัดสินใจในการกระทำใดๆ ด้วยความฉลาด (Method of Intelligence) ซึ่งต้องอาศัยระดับการศึกษาของประชาชนที่สูงเพียงพอเป็นพื้นฐาน มิฉะนั้นจะตัดสินใจอย่างผิดๆ อันจะเป็นอันตรายอย่างร้ายแรงแก่ประชาชนและประเทศชาติโดยรวม

แนวการปฏิบัติตนในวิถีชีวิตแบบประชาธิปไตยเน้นพฤติกรรมหลัก 3 ประการ ได้แก่ (สาโรช บัวศรี. 2520 : 85 – 87)

1. ปัญญาธรรม คือ การรู้จักใช้ปัญญาเป็นเครื่องยึดเหนี่ยว รู้จักการใช้เหตุผลและวิจรรณญาณในการตัดสินใจแก้ปัญหาต่างๆ พฤติกรรมสำคัญ เช่น มีวิธีคิดบนพื้นฐานแห่งเหตุผล มีวัฒนธรรมแห่งการเรียนรู้ คิดเป็น แก้ปัญหาเป็น มีคุณธรรมทางศาสนา

2. คารวธรรม คือ การเคารพศักดิ์ศรีแห่งความเป็นมนุษย์และความเห็นของผู้อื่น จึงต้องให้เกียรติซึ่งกันและกัน ทั้งกาย วาจา ใจ พฤติกรรมสำคัญได้แก่ การเคารพสิทธิมนุษยชน การมีระเบียบวินัยและการเคารพกฎหมาย การเคารพกฎกติกาของสังคม เป็นต้น

3. สามัคคีธรรม คือ การรู้จักใช้ความสามารถของแต่ละคนมีอยู่ เพื่อการร่วมมือกันทำงานกับหมู่คณะเพื่อประโยชน์สุขของสังคม พฤติกรรมสำคัญ เช่น การมีจิตสำนึกเพื่อส่วนรวม การมีส่วนร่วมในกิจกรรมของชุมชน สังคม การมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางการเมือง และการทำงานเป็นหมู่คณะในรูปแบบที่หลากหลายบนพื้นฐานประชาสังคม ซึ่งผลการวิจัยของเอ็ดเวิร์ด (Edward. 1996 : 4) เกี่ยวกับการพัฒนาพฤติกรรมประชาธิปไตยโดยใช้กระบวนการเรียนรู้แบบร่วมมือ ผลการวิจัยพบว่า การทำงานเป็นกลุ่มจะช่วยเพิ่มกระบวนการเรียนรู้ทางสังคม (Socialization) โดยการเรียนรู้แบบร่วมมือเป็นรูปแบบการเรียนรู้ที่มีการทำงานเป็นกลุ่มเพื่อให้บรรลุเป้าหมายต่างๆ

มากมาย โดยกลุ่มร่วมมือจะพัฒนาทักษะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและทักษะกลุ่มขนาดเล็กที่ทำงานอย่างมี

ประสิทธิภาพ นักเรียนจะเกิดการเรียนรู้ในการติดต่อสื่อสารกันอย่างมีประสิทธิภาพฝึกการเป็นผู้นำ การช่วยเหลือกลุ่ม การตัดสินใจ การสร้างความไว้วางใจ (Trust) การให้กำลังใจและเข้าใจความคิดของคนอื่น ประสบการณ์ด้านการร่วมมือเป็นทักษะทางสังคมที่สำคัญสำหรับเด็กทุกคน

เคลลี (Kelly. 1995 : 28 – 49) กล่าวถึงพฤติกรรมประชาธิปไตยว่าประกอบด้วย

1. เคารพในสิทธิมนุษยชน
2. คำนึงถึงความเสมอภาค
3. คำนึงถึงความอิสระในการแสดงความคิดเห็น
4. คำนึงถึงส่วนรวม

เฮอร์ส (Hursh. 2000 : 5 – 6) กล่าวถึงผู้ที่มีพฤติกรรมประชาธิปไตยมีลักษณะ ดังนี้

1. คิดอย่างมีเหตุผล
2. มีค่านิยมประชาธิปไตย
3. ให้ความร่วมมือ
4. มีความรับผิดชอบ
5. มีความเสมอภาค
6. เคารพในเรื่องสิทธิ
7. รู้จักบทบาทหน้าที่
8. ปรับตัวได้ แก้ปัญหาได้

จากที่กล่าวมาข้างต้นสามารถสรุปได้ว่า พฤติกรรมประชาธิปไตย คือ การแสดงออกที่สอดคล้องกับอุดมการณ์ การปกครอง และวิถีประชาธิปไตย ประกอบด้วยคุณลักษณะพฤติกรรมประชาธิปไตยตามแนวคิดของ สาโรช บัวศรี 3 ด้าน คือ ด้านปัญญาธรรม คือ การใช้ปัญญาหรือเหตุผลในการตัดสินใจแก้ปัญหาโดยสันติวิธีหรือการกระทำใดๆก็ตาม เป็นบทบาทที่บุคคลแสดงออกถึงวิธีการหรือแนวทางในการตัดสินใจอย่างมีเหตุผลและใช้ปัญญา ด้านคารวธรรม คือ การรับผิดชอบ การเคารพตนเองและผู้อื่น เป็นบทบาทที่บุคคลรู้จักตนเองและรับรู้ว่าควรแสดงออกในหน้าที่ตนเองด้านสามัคคีธรรม คือ มีส่วนร่วมและให้ความร่วมมือ เป็นบทบาทที่บุคคลแสดงออกเพื่อส่วนรวม โดยทำเป็นกลุ่มร่วมกัน ซึ่งแต่ละด้านจะมีคุณลักษณะย่อยเป็นเกณฑ์ในการวัดพฤติกรรม (สาโรช บัวศรี. 2520 : 85 – 87) สำหรับการวิจัยครั้งนี้ พฤติกรรมประชาธิปไตย หมายถึง การแสดงออกของนักศึกษาในการอยู่ร่วมกัน อันประกอบด้วยคุณลักษณะที่สำคัญ 3 ประการ คือ ปัญญาธรรม สามัคคีธรรม คารวธรรม โดยพิจารณาจากการใช้ปัญญาหรือเหตุผลในการตัดสินใจแก้ปัญหาโดยสันติวิธี บทบาทที่บุคคลที่แสดงออกเพื่อส่วนรวม การรับผิดชอบ การเคารพตนเองและผู้อื่น สามารถเปรียบเทียบแนวคิดประชาธิปไตยของนักวิชาการไทยและต่างประเทศดังแสดงในตาราง 1

ตาราง 1 การวิเคราะห์พฤติกรรมประชาธิปไตยโดยนักวิชาการไทยและต่างประเทศ

นักรัฐศาสตร์ นักการศึกษา	นางเกษมา วรวรรณ ณ อยุธยา	พระเมธีธรรมภรณ์	บาทหลวงไพโรจน์ สมงาน	อาจารย์ดิเรก กุลศรีสวัสดิ์	ดร.เอกวิทย์ ณ ถลาง	ดร.โคทม อารียา	ดร.สมบุญ สุขสำราญ	ดร.โกวิท ประวาลพฤษ์	อาจารย์วัชร ฐวธรรม	ศ.ดร.ชัยอนันต์ สมุทวณิช	ทวี มีสาย	กระทรวงศึกษาธิการ	ลาวินัย วิทยาศาสตร์กุล	ณรงค์ สิ้นสวัสดิ์	สนิท สมศิริการ	สาโรช บัวศรี	Ebenstein 1964	Dahl, Robert 1989	A.V. Kelly 1995	David W. Hursh 2000
พฤติกรรม ประชาธิปไตย																				
สิทธิของตนเอง	*		*	*						*			*	*	*			*		*
ความเสมอภาค	*	*					*				*	*	*			*	*	*	*	*
เสรีภาพ	*	*	*	*		*	*						*	*					*	
ความรับผิดชอบ	*	*	*	*		*	*			*	*	*	*		*	*		*		*
วินัย เคารพกฎ ระเบียบ		*														*	*			
เคารพผู้อื่น ยอมรับผู้อื่น		*										*	*							
เสียสละ เห็นแก่ส่วนรวม		*		*								*	*					*		
แบ่งผลประโยชน์		*											*							
คิดแง่ดี		*	*				*			*										
มีเหตุผล แก้ปัญหา สันติ	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*
เคารพสิทธิผู้อื่น			*	*						*	*	*	*	*	*		*			
สิทธิมนุษยชน					*	*		*				*				*	*	*		
มีส่วนร่วม ร่วมมือ							*	*				*	*			*	*	*	*	*
กตัญญู คุณธรรม												*			*	*	*			
ใฝ่หาความรู้													*							
คิดอย่างสร้างสรรค์													*							
งานมีประสิทธิภาพ														*	*	*				
ค่านิยมที่ดี														*	*			*	*	*
มีวิธีการที่ชัดเจน																	*	*		
ไม่บ้าอำนาจ										*										

ที่มา : กระทรวงศึกษาธิการ. 2541 : 10 –141

จากผลการวิเคราะห์พฤติกรรมประชาธิปไตย หลักการพื้นฐานของพฤติกรรมประชาธิปไตย (Core Value of Democracy Behavior) สามารถสรุปหลักการพื้นฐานของพฤติกรรมประชาธิปไตยว่า ควรประกอบด้วยแก่นสาระที่สำคัญ 7 ประการ คือ

1. ความมีเหตุผลในการแก้ปัญหาโดยสันติ
2. ความรับผิดชอบ
3. ความมีส่วนร่วม ร่วมมือ
4. ความเสมอภาค
5. ความยุติธรรม
6. ความมีเสรีภาพ
7. การเคารพตนเองและผู้อื่น

และผู้วิจัยได้นำผลการวิเคราะห์มาจัดกลุ่มพฤติกรรมประชาธิปไตยโดยบูรณาการเข้ากับแนวความคิดเกี่ยวกับพฤติกรรมประชาธิปไตยของ สาโรช บัวศรี (2520 : 85 – 87) ดังแสดงในตาราง 2

ตาราง 2 การจัดกลุ่มพฤติกรรมประชาธิปไตย

ปัญญาธรรม	คารวธรรม	สามัคคีธรรม
1. ความมีเหตุผล แก้ปัญหา	1. ความรับผิดชอบ	1. ความมีส่วนร่วม ร่วมมือ
2. ตัดสินใจ	2. การเคารพตนเอง	2. ความมีเสรีภาพ
3. ความมีเสรีภาพ	3. การเคารพผู้อื่น	
	4. ความเสมอภาค	
	5. ความยุติธรรม	
	6. ความมีเสรีภาพ	

ทฤษฎีที่ส่งผลต่อการเสริมสร้างพฤติกรรมประชาธิปไตย

ทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคม

ทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคมนับได้ว่าเป็นทฤษฎีที่ส่งผลต่อการเสริมสร้างพฤติกรรมประชาธิปไตย ซึ่ง ธีรวิวัฒน์ พวงวิจิตร (2533 : 38) ได้สรุปแนวความคิดของทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคมว่า กระบวนการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของบุคคลนั้นจะอยู่ในรูปของการเรียนรู้ การที่บุคคลจะแสดงพฤติกรรมเดิมหรือเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมนั้น ขึ้นอยู่กับผลสืบเนื่องที่เกิดจากการกระทำ หากพฤติกรรมนั้นมีผลสืบเนื่องเป็นไปในทางที่ดี พฤติกรรมนั้นก็มีแนวโน้มที่จะเกิดขึ้นอีก แต่ถ้าผลสืบเนื่องเป็นไปในทางที่ไม่ดี พฤติกรรมนั้นก็จะไม่มีแนวโน้มที่จะไม่เกิดขึ้นอีก กล่าวคือ พฤติกรรมของบุคคลจะเปลี่ยนแปลงไปในทิศทางใดหรือไม่ ขึ้นอยู่กับการเรียนรู้ที่บุคคลได้รับจากสิ่งแวดล้อม สังคมจะเป็นตัวกำหนดพฤติกรรมของบุคคล สิ่งที่เกิดขึ้นในตัวบุคคล ได้แก่ ความคิด อารมณ์ ความคาดหวัง และผลสืบเนื่องที่เกิดขึ้นหลังจากบุคคลกระทำพฤติกรรมนั้น พฤติกรรมที่จะแสดงออกต่อไปจึงขึ้นกับการประเมินผลย้อนกลับของพฤติกรรมที่บุคคลได้แสดงออกไปแล้ว และเป็นไปตามผลการวิจัยของ โรสกินและคณะ (Roskin and Others. 1994 : 137) ที่ศึกษาเรื่องการศึกษากับการส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมือง ผลการวิจัยพบว่า การศึกษาเป็นพื้นฐานสำคัญอย่างหนึ่งที่น่าไปสู่การมีส่วนร่วมทางการเมือง ผู้ที่ได้รับการศึกษามากได้แสดงให้เห็นถึงความสนใจต่อปัญหาทางการเมือง ให้ความสนใจการเมืองมากกว่าเข้าร่วมถกเถียงอภิปรายด้านการเมือง และมีความโน้มเอียงในการมีส่วนร่วมทางการเมืองมากกว่าผู้ที่ได้รับการศึกษาน้อย นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับ โจนส์ (Jones.1996 : 337) ที่สรุปให้เห็นว่าคนเมืองที่ได้รับการศึกษา มีความกระตือรือร้นและเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมืองเข้มแข็งกว่าคนในชนบท เห็นได้จากการไปเลือกตั้งในรัฐเท็กซัส มีผลการ

ศึกษาข้อหนึ่งระบุว่าคนในเขตเมืองไปออกเสียงเลือกตั้งมากขึ้นอาจเป็นเพราะการรวมกลุ่มที่เหนียวแน่นและสามารถระดมกันได้ของชนกลุ่มน้อยๆ ที่อยู่ในเมือง

องค์กรที่ให้การอบรมเรียนรู้แก่บุคคลหรือองค์กรที่ถ่ายทอดความเชื่อ ค่านิยม และบุคลิกภาพให้บุคคล มีดังนี้

1. ครอบครัว
2. สถาบันการศึกษา
3. สถาบันศาสนา
4. เพื่อนเล่นหรือเพื่อนร่วมงาน
5. สิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติ

ทฤษฎีการกระทำ

ทฤษฎีนี้ได้อธิบายถึงการกระทำของมนุษย์แต่ละคนในลักษณะที่สามารถนำไปปรับใช้กับสังคมโดยทั่วไปได้ กล่าวคือ การกระทำใดๆ ก็ตามของมนุษย์จะขึ้นอยู่กับ

1. บุคลิกภาพของแต่ละบุคคล
2. ระบบสังคมที่บุคคลนั้นเป็นสมาชิกอยู่
3. วัฒนธรรมในสังคมที่บุคคลนั้นเป็นสมาชิกอยู่ วัฒนธรรมจะเป็นตัวกำหนดเกี่ยวกับ

ความคิดหรือความเชื่อ ความสนใจ และระบบค่านิยมของบุคคล

ทั้ง 3 ประการดังกล่าวจะมีความเกี่ยวเนื่องซึ่งกันและกัน เกิดเป็นการกระทำของบุคคลขึ้นมา (จุฬารัตน์ สมรูป. 2521 : 14 – 15 ; อ้างอิงจาก Parsons.1954 : 128 – 130)

ทฤษฎีการกระทำด้วยเหตุผล

แนวคิดของทฤษฎีการกระทำด้วยเหตุผลเสนอโดยอาเจนและฟิชเบิน (Ajzen and Fishbein. 1980 : 15) มีสาระดังนี้ มนุษย์เป็นผู้มีเหตุผลและใช้ข้อมูลที่ตนมีอย่างเป็นระบบ มนุษย์พิจารณาผลที่อาจเกิดจากการกระทำของตนก่อนตัดสินใจลงมือทำหรือไม่กระทำพฤติกรรม ซึ่งทฤษฎีการกระทำด้วยเหตุผลประกอบด้วย

1. พฤติกรรมส่วนมากอยู่ภายใต้การควบคุมของเจตนาของบุคคล เจตนาเชิงพฤติกรรมของบุคคลจึงเป็นตัวกำหนดที่ใกล้ชิดกับการกระทำ

2. เจตนาเชิงพฤติกรรมขึ้นอยู่กับตัวกำหนด ดังนี้

2.1 ปัจจัยส่วนบุคคล เป็นการประเมินทางบวกทางลบของบุคคลต่อการกระทำ เรียกว่า ทศนคติต่อพฤติกรรม ทศนคติต่อพฤติกรรมขึ้นอยู่กับความเชื่อเกี่ยวกับผลของการกระทำ และการประเมินผลการกระทำ

2.2 ปัจจัยทางสังคม เป็นการประเมินของบุคคลว่าตนจะมีการคล้อยตามกลุ่มอ้างอิงเพียงใด ซึ่งกลุ่มอ้างอิงเป็นบุคคลใกล้ชิดที่มีความสำคัญต่อบุคคลผู้นั้น การคล้อยตามกลุ่มอ้างอิงขึ้นอยู่กับความเชื่อเกี่ยวกับทักษะของกลุ่มอ้างอิงต่อการกระทำของตน ซึ่งหมายถึงความเชื่อที่ว่า

บุคคลแต่ละคนที่อยู่ในกลุ่มอ้างอิง ประสงค์จะให้ตนทำหรือไม่ทำ พฤติกรรมนั้นเพียงใด และยังขึ้นอยู่กับแรงจูงใจที่จะคล้อยตามกลุ่มอ้างอิง

2.3 ความสำคัญของทัศนคติต่อพฤติกรรมและการคล้อยตามกลุ่มอ้างอิง ส่วนหนึ่งขึ้นกับเจตนาเชิงพฤติกรรมหรือพฤติกรรมเอง นั่นคือ พฤติกรรมบางพฤติกรรมอาจถูกกำหนดโดยทัศนคติต่อพฤติกรรมมากกว่าการคล้อยตามกลุ่มอ้างอิง ส่วนพฤติกรรมบางพฤติกรรมอาจจะได้รับอิทธิพลจากการคล้อยตามกลุ่มอ้างอิงมากกว่าจากทัศนคติต่อพฤติกรรม แต่พฤติกรรมบางพฤติกรรมอาจได้รับอิทธิพลจากปัจจัยทั้งสองใกล้เคียงกัน ความสำคัญของปัจจัยทั้งสองอาจแตกต่างกันจากบุคคลหนึ่งไปสู่อีกบุคคลหนึ่ง ซึ่ง วีรชาติ ปาลกะวงศ์ ณ อยุธยา (2538 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาทัศนคติในแนวทางประชาธิปไตยของนักเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า พบว่า นักเรียนนายร้อยส่วนใหญ่มีทัศนคติทางการเมืองในแนวทางประชาธิปไตยในระดับปานกลาง และปัจจัยที่ทำให้นักเรียนนายร้อยมีทัศนคติทางการเมืองในแนวทางประชาธิปไตยแตกต่างกัน คือ ปัจจัยภายนอก ซึ่งได้แก่ การได้รับข่าวสารข้อมูล การมีสัมพันธ์กับเพื่อนนอกสถาบัน และการมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางการเมืองและสังคมภายนอกสถาบัน และสอดคล้องกับ พรหมมนต์ นิโรธ (2540 : 89 – 90) ได้ทำการวิจัยเรื่องทัศนคติทางการเมืองของเยาวชนต่อหลักประชาธิปไตยพื้นฐาน : ศึกษาเฉพาะกรณีนักศึกษาในมหาวิทยาลัยที่มีอายุ 18 - 19 ปี โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาทัศนคติทางการเมืองและปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อทัศนคติทางการเมืองต่อหลักประชาธิปไตยพื้นฐานของเยาวชน กลุ่มตัวอย่างเป็นนิสิตนักศึกษาจากมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์และมหาวิทยาลัยเกริก ชั้นปีที่ 1 และปีที่ 2 จำนวน 259 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถาม วิเคราะห์ข้อมูล โดยทดสอบค่าที และความแปรปรวน ผลการวิจัยพบว่า นิสิตที่มาจากมหาวิทยาลัยของรัฐมีระดับทัศนคติทางการเมืองต่อหลักประชาธิปไตยพื้นฐานอยู่ในระดับสูงกว่านักศึกษาที่มาจากมหาวิทยาลัยของเอกชน ส่วนเพศ สาขาทางการศึกษา การเป็นสมาชิกกลุ่มของสถาบัน การรับฟังสื่อสารมวลชนประเภทต่างๆ ไม่มีอิทธิพลกับทัศนคติทางการเมืองต่อหลักประชาธิปไตยพื้นฐาน

2.4 ตัวแปรภายนอก เช่น ตัวแปรชีวสังคม ทัศนคติต่อเป้าหมายอื่นที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมนั้นๆ หรือบุคลิกภาพจะมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมก็ต่อเมื่อตัวแปรนั้นมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมคล้อยตามกลุ่มอ้างอิง มีอิทธิพลต่อทัศนคติการคล้อยตามกลุ่มอ้างอิง หรือมีอิทธิพลต่อน้ำหนักความสำคัญของตัวแปรทั้งสองที่สื่อเจตนาเชิงพฤติกรรม

สรุป แนวคิดหลักตามทฤษฎีการกระทำด้วยเหตุผลว่า การที่จะทำนายและทำความเข้าใจพฤติกรรมมนุษย์นั้น สามารถที่จะดูได้จากพฤติกรรมหลากหลายที่แสดงออกมา พื้นฐานสำคัญที่สุดก็คือ มนุษย์ตัดสินใจกระทำการใดๆ ด้วยเหตุผลซึ่งเกิดจากข้อมูลที่ตนเองมีอยู่ ข้อมูลเป็นสิ่งที่สร้างความเชื่อให้เกิดขึ้นซึ่งมีอยู่ 2 แบบ คือ ความเชื่อในผลการกระทำและความเชื่อในกลุ่มอ้างอิง ซึ่งความเชื่อมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมผ่านทางเจตคติต่อพฤติกรรม

ทฤษฎีการกระทำทางสังคม

รีดเดอร์ (Reeder. 1971 : 378 – 379) ได้รวบรวมทฤษฎีต่างๆ ทางสังคมวิทยา เพื่ออธิบายพฤติกรรมของมนุษย์ โดยเชื่อว่า รูปแบบทางด้านจิตวิทยาสังคมที่เกี่ยวกับการตัดสินใจ กระทำพฤติกรรมของมนุษย์นั้น นักสังคมวิทยาส่วนใหญ่มักมองในแง่สถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคมถือเป็นปัจจัยภายนอกซึ่งจะมีผลต่อการตัดสินใจ นักสังคมวิทยาบางกลุ่มเชื่อว่าปัจจัยภายนอกจริงๆ แล้วไม่มีอิทธิพลโดยตรงต่อการตัดสินใจของบุคคล แต่บุคคลจะแปลงสถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคมเหล่านี้มาสู่ตัวบุคคลนั้น ซึ่งการแปลงปัจจัยภายนอกมาสู่ตัวบุคคลนี้จะอยู่ในรูปของความเชื่อและความไม่เชื่อ ซึ่งความเชื่อและความไม่เชื่อนี้จะเป็นเหตุผลที่ทำให้บุคคลตัดสินใจเลือกกระทำ พฤติกรรมของบุคคลจะประกอบด้วยความเชื่อและความไม่เชื่อหลายๆ อย่างรวมกัน คือ บุคคลอาจจะตัดสินใจกระทำพฤติกรรมอย่างเดียวกัน แต่เหตุผลที่ทำให้เกิดการตัดสินใจอาจแตกต่างกัน ดังนั้นจึงได้รวบรวมกลุ่มของปัจจัยที่จะมีผลต่อการกระทำของมนุษย์ได้แยกรูปแบบของการแสดงออก ซึ่งการกระทำทางสังคมของมนุษย์แบ่งออกเป็น 4 รูปแบบ คือ

1. อารมณ์หรือความรู้สึก หมายถึง ความรู้สึกหรืออารมณ์ที่บุคคลมีต่อบางสิ่งบางอย่างที่อยู่รอบตัว ซึ่งจะมีทั้งความรู้สึกที่ดีและไม่ดี อาจจะแสดงออกมาทางสีหน้า ท่าทาง เมื่อคิดหรือพูดถึงสิ่งนั้น เช่น ความรู้สึกต่อต้านสิ่งใดสิ่งหนึ่งและเมื่อบุคคลพบสิ่งนั้นก็จะเกิดอารมณ์ หรือรู้สึกโกรธและไม่พอใจในสิ่งนั้น
2. ความคิดเห็น เป็นความเชื่อหรือความคิดของบุคคลที่มีต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ซึ่งความคิดเห็นของบุคคลจะแตกต่างกันไป ขึ้นอยู่กับประสบการณ์และความรู้ที่บุคคลได้รับ
3. การคาดคะเนพฤติกรรมของตน คือ แนวโน้มของบุคคลที่จะแสดงพฤติกรรมออกไป โดยพิจารณาถึงผลดีผลเสียของการที่จะกระทำพฤติกรรมนั้นก่อน ถ้าพฤติกรรมที่จะแสดงออกไปจะได้ผลเสียมากกว่าผลดีบุคคลก็จะไม่กระทำพฤติกรรมนั้น
4. พฤติกรรมที่แสดงออก หมายถึง พฤติกรรมที่แสดงออกจริงหลังจากผ่านขั้นตอนของการคาดคะเนพฤติกรรมของบุคคลนั้นแล้ว

นอกจากนี้ รีดเดอร์ (Reeder; et al. 1971 ; 378 - 379) ยังได้อธิบายเหตุผลในการกระทำสิ่งใดสิ่งหนึ่งของมนุษย์ว่าเกิดจากปัจจัยต่อไปนี้

1. เป้าประสงค์หรือจุดประสงค์ การที่จะกระทำสิ่งใดให้บรรลุผลและให้สัมฤทธิ์จุดประสงค์ในการกระทำสิ่งใดสิ่งหนึ่งนั้น ผู้กระทำจะมีการกำหนดเป้าประสงค์ หรือจุดประสงค์ไว้ก่อนล่วงหน้า และผู้กระทำพยายามที่จะกระทำทุกวิถีทาง เพื่อให้บรรลุเป้าประสงค์หรือจุดประสงค์นั้น
2. ความเชื่อ เกิดจากความคิด ความรู้ที่ผู้กระทำเข้าใจในเรื่องหนึ่ง ซึ่งจะมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจและการเลือกการกระทำทางสังคม ในการกระทำทางสังคมใดๆ ย่อมต้องอาศัยความเชื่ออยู่ด้วยเสมอ ซึ่งอาจจะเป็นพื้นฐานสำหรับการกระทำโดยสมัครใจของบุคคลนั้น
3. ค่านิยม คือ สิ่งที่บุคคลยึดถือเป็นเครื่องช่วยตัดสินใจและกำหนดการกระทำของตนเอง (สุนทร โคมิน และสนธิ สมักรการ. 2522 : 14 ; อ้างอิงจาก Robeach. 1969 : 287 – 289) ได้ให้ความหมายของค่านิยมว่า คือ ความเชื่ออย่างหนึ่งแต่มีลักษณะถาวร โดยเชื่อว่าวิถีปฏิบัติบางอย่าง

เป็นสิ่งที่ตัวเองหรือสังคมเห็นดีเห็นชอบ สมควรที่จะยึดถือปฏิบัติมากกว่าวิธีปฏิบัติอย่างอื่น ค่านิยมจะแตกต่างจากความเชื่อตรงที่ว่า ค่านิยมเป็นสิ่งที่มั่นคงและเปลี่ยนแปลงได้ยากกว่าความเชื่อ

4. นิสัยและธรรมเนียม คือ แบบอย่างพฤติกรรมที่สังคมกำหนดไว้ แล้วสืบต่อมาด้วยประเพณี และถ้ามีการละเมิดก็จะถูกบังคับด้วยการที่สังคมไม่เห็นชอบด้วย ไม่มีทางอนุมัติหรือลงโทษอย่างเด็ดขาดจากรัฐบาลหรือตัวบทกฎหมาย (ราชบัณฑิตยสถาน. 2424 : 105) ในการตัดสินใจที่จะเลือกกระทำพฤติกรรมอย่างใดอย่างหนึ่งของมนุษย์ส่วนหนึ่ง เนื่องมาจากแบบอย่างพฤติกรรมที่สังคมกำหนดไว้แล้ว

5. การคาดหวัง คือ ทำที่ของบุคคลอื่นที่มีต่อพฤติกรรมของบุคคลที่เกี่ยวข้องกับตนโดยคาดหวังหรือต้องการให้บุคคลนั้นประพฤติปฏิบัติในสิ่งที่ตนต้องการ ดังนั้นการเลือกกระทำพฤติกรรมของบุคคลส่วนหนึ่งก็ขึ้นอยู่กับ การคาดหวังและทำที่ของบุคคลอื่นด้วย

6. ข้อผูกพัน คือ สิ่งที่ผู้กระทำเชื่อว่าเขาถูกผูกมัดที่จะต้องกระทำให้สอดคล้องกับสถานการณ์นั้นๆ ข้อผูกพันจะมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจและการกระทำทางสังคม เพราะผู้กระทำตั้งใจที่จะกระทำสิ่งต่างๆ นั้น เนื่องจากเขารู้สึกว่าเขามีข้อผูกพันที่จะต้องกระทำ

7. การบังคับ เป็นตัวที่ช่วยกระตุ้นให้ผู้กระทำตัดสินใจกระทำได้เร็วขึ้น เพราะในขณะที่ผู้กระทำตั้งใจที่จะกระทำสิ่งต่างๆ นั้น เขาอาจจะยังไม่แน่ใจว่าจะกระทำพฤติกรรมนั้นดีหรือไม่ แต่เมื่อมีการบังคับก็จะทำให้ตัดสินใจกระทำพฤติกรรมนั้นได้เร็วขึ้น เช่น กรณีของประชาชนที่มีหน้าที่เสียภาษีให้ภาครัฐ เขาอาจจะลังเลไม่เต็มใจหรือต้องการที่จะหลีกเลี่ยงการเสียภาษี แต่เมื่อเขาทราบว่าจะไม่เสียภาษีหรือหลีกเลี่ยงการเสียภาษีจะต้องถูกลงโทษเขาก็จะยินยอมเสียภาษีแต่โดยดี

8. โอกาส เป็นความคิดของผู้กระทำที่เชื่อว่าสถานการณ์ที่เกิดขึ้น ช่วยให้มีโอกาสเลือกกระทำ

9. ความสามารถ การที่ผู้กระทำรู้ถึงความสามารถของตนเองซึ่งจะก่อให้เกิดผลสำเร็จในเรื่องนั้นๆ ได้ การตระหนักถึงความสามารถนี้จะนำไปสู่การตัดสินใจและการกระทำทางสังคม เนื่องจากบุคคลนั้นรู้ว่าถ้าตัดสินใจกระทำไปแล้วตนมีความสามารถที่จะกระทำได้นั่นเอง โดยทั่วไปการกระทำพฤติกรรมใดๆ นั้นบุคคลจะพิจารณาความสามารถของตนเองก่อน

10. การสนับสนุน คือ สิ่งที่ผู้กระทำรู้ว่าจะได้รับหรือคิดว่าจะได้รับจากคนอื่น ซึ่งจะเป็นปัจจัยที่มาสสนับสนุนให้เขาตัดสินใจเลือกกระทำพฤติกรรมนั้นๆ

สรุปได้ว่าปัจจัยทั้ง 10 ประการดังกล่าวเป็นปัจจัยที่รีดเดอร์ (Reeder) เชื่อว่าเป็นกลุ่มเหตุผลของการกระทำสิ่งหนึ่งสิ่งใดของมนุษย์ กล่าวคือ การที่บุคคลจะกระทำสิ่งหนึ่งสิ่งใดย่อมมีเหตุผลในการกระทำแฝงอยู่ทั้งสิ้น และเหตุผลดังกล่าวก็ได้จำกัดอยู่เพียงปัจจัยใดปัจจัยหนึ่ง แต่ประกอบด้วยกลุ่มของเหตุผลหลายประการ ซึ่งอาจจะเหมือนหรือต่างกันในแต่ละบุคคล

กระบวนการกล่อมเกลาพฤติกรรมประชาธิปไตยของนักศึกษาในสถาบันอุดมศึกษา

การอบรมกล่อมเกลாதงสังคม (Socialization) หมายถึง การอบรม สั่งสอน บ่มเพาะ กล่อมเกลாதงสังคมให้สมาชิกใหม่ของสังคมสามารถอยู่ในสังคมได้ ซึ่งประกอบไปด้วยค่านิยม (Value) ความคิด (Ideas) ความรู้ (Knowledge) ทักษะ (Skill) และความเชื่อ (Beliefs) มักเริ่มในครอบครัวเป็นแห่งแรก แล้วขยายออกไปภายนอก เป็นวงจรชีวิตที่ทำให้ปัจเจกบุคคลก้าวไกลออกไป เป็นทั้งผู้ถูกกระทำและผู้กระทำในแต่ละช่วงอายุ (Generations) คือ ได้รับการอบรมกล่อมเกลามาจากคนรุ่นก่อน แล้วถ่ายทอดให้คนรุ่นหลัง เป็นคำที่นักจิตวิทยา นักจิตวิทยาสังคม นักสังคมวิทยา และนักมานุษยวิทยา ชอบใช้

ขั้นตอนของการอบรมกล่อมเกลาทงสังคมแบ่งได้เป็น 4 ขั้น คือ (ดุชนี สุทธปริยาศรี และวรรณ ปรุณโชติ. 2540 : 23)

1. การอบรมกล่อมเกลาชั้นพื้นฐาน (Basic Socialization Process) เป็นการอบรมกล่อมเกลาทีชัดเจน (Manifest Level) เช่น ความสัมพันธ์ของบทบาทต่างๆ ของบุคคล ความรู้พื้นฐานทางวัฒนธรรม ลักษณะสังคม ฯลฯ
2. การอบรมกล่อมเกลาย่างแฝงเร้น (Latent Level) เป็นการสะสมความรู้เพิ่มพูนเป็นประสบการณ์ ซึ่งมีอิทธิพลต่อจิตใต้สำนึกที่ไปกำหนดเป็นบุคลิกภาพขั้นพื้นฐานของบุคคล ทำให้บุคคลนั้นๆ มีจิตสำนึกว่า เป็นส่วนหนึ่งของสังคม มีเอกลักษณ์ (Identity) ของตนมีวุฒิภาวะ (Maturity) ความรู้ขั้นนี้ ครอบครัวและโรงเรียนจะเป็นผู้ปลูกฝังได้มาก
3. การอบรมกล่อมเกลาทีขยายขอบเขตกว้างออกไป เป็นการอบรมกล่อมเกลาทีขยายสู่สังคมรอบๆ ตัว ซึ่งเป็นสิ่งที่ทำให้บุคคลได้รับรู้เหตุการณ์ทางการเมืองต่างๆ ตลอดจนบทบาทของกลุ่มองค์กรสื่อมวลชนในสังคมและเข้าไปมีบทบาททางการเมืองมากขึ้น
4. การอบรมกล่อมเกลาทงสังคม การเข้าเป็นสมาชิกทางการเมืองของคนในสังคมยังไม่สามารถมีบทบาททางการเมืองโดยตรง สามารถแยกแยะลักษณะและเอกภาพของสถาบันทางการเมืองได้ อันจะทำให้คนในสังคมมีทัศนคติและบุคลิกภาพทางการเมืองที่ชัดเจนและถาวรกว่าเดิม รวมทั้งสามารถปรับตนเองให้เข้ากับวัฒนธรรมทางการเมืองของสังคม ขั้นตอนการเรียนรู้ อาจแบ่งเป็น 4 ขั้นตอน คือ

4.1 การเลียนแบบ

4.2 การคาดการณ์ล่วงหน้า เพื่อการมีวิชาติดตัวในภายหน้า

4.3 การเรียนรู้ทางการเมืองโดยตรงจากผู้สอนการเมือง (Socializer) เป็นการเรียนรู้โดยการรับฟังจากผู้มีประสบการณ์มากกว่าจะเรียนรู้เอง ซึ่ง ไสว จันทรจิรากร (2532 : 1 – 2) ได้ศึกษาเรื่อง การเรียนรู้ทางการเมืองในแนวทางประชาธิปไตยของนักเรียนนายร้อยทหารบก โดยการศึกษาจากกลุ่มตัวอย่าง นักเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า จำนวน 336 นาย ตั้งแต่ชั้นปีที่ 1 – 5 ผลการวิจัยพบว่า เกิดการเรียนรู้ทางการเมืองในแนวทางประชาธิปไตยขึ้น ในกลุ่มของนักเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้าในปัจจุบันจริง โดยกระบวนการเรียนการสอนที่มีผู้สอนที่มีประสบการณ์ทางการเมืองโดยตรง

4.4 การมีประสบการณ์ทางการเมืองโดยตรง และยอมรับว่าการเมืองเป็นส่วนหนึ่งของชีวิต จากการศึกษาของ อีสตันและเฮสส์ (จิโรโซค วีระสัย. 2538 : 153 ; อ้างอิงจาก Easton and Hess. 1992 : 257 – 565) พบว่า โลกทางการเมืองของเด็กนั้นเริ่มก่อตัวเป็นรูปเป็นร่างมาอย่างดีก่อนที่จะเริ่มเข้าเรียนชั้นประถมศึกษาเสียอีก และได้มีการพัฒนาเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วในช่วงต่อๆ มา ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ ไนมิ (กุสุมาวดี พะวินรัมย์. 2539 : 33 ; อ้างอิงจาก Niemi. 1973 : 21 – 28) ซึ่งกล่าวว่า การเรียนรู้ทางการเมืองมีรากฐานมาตั้งแต่เด็ก การเรียนรู้ในวัยก่อนผู้ใหญ่มีความสำคัญ เพราะสิ่งที่ได้เรียนรู้และก่อตัวขึ้นในช่วงต้นของชีวิตที่มีผลต่อทัศนคติทางการเมืองและพฤติกรรมทางการเมืองที่จะตามมาในวัยผู้ใหญ่ ซึ่งวัยเด็กเป็นจุดเริ่มต้นของการพัฒนาความรู้ ความเชื่อ และทัศนคติ ค่านิยมเกี่ยวกับการเมืองหรือความโน้มเอียงทางการเมือง ซึ่งเป็นพัฒนาการของการสร้างลักษณะเฉพาะทางการเมืองของแต่ละคนขึ้นมา

ทั้งนี้ เฮสส์และธอร์นีย์ (จรรยา เผ่าบุญเสริม. 2541 : 37 ; อ้างอิงจาก Hess and Thoney. 1967 : 6 - 16) ได้แบ่งลำดับขั้นตอนของการเรียนรู้ทางการเมืองของเด็กและจำแนกแบบของการเรียนรู้พฤติกรรมประชาธิปไตยของเด็กไว้ดังนี้

ขั้นตอนของการเรียนรู้ทางการเมืองของเด็ก ได้แก่

1. ขั้นกำหนดระบอบองค์กรทางการเมืองได้ เป็นขั้นแรกที่จะเรียนรู้ว่า สถาบันหรือองค์กรทางการเมืองต่างๆ คืออะไร
2. ขั้นเกิดความคิด เป็นขั้นที่เด็กเริ่มมีประสบการณ์มากขึ้น เด็กจะเริ่มความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับองค์กรทางการเมืองแน่ชัดยิ่งขึ้น
3. ขั้นเข้าใจสาระความเป็นจริง ในขั้นนี้เด็กจะมีความรู้ความเข้าใจชัดเจนจนเกิดความรู้สึกในแง่บวกหรือแง่ลบต่อการเมือง เช่น ทราบว่านักการเมืองบางคนดีกว่าอีกคนหนึ่งด้วยข้อมูลและเหตุผล เป็นต้น
4. ขั้นที่แสดงกิจกรรมที่ชัดเจน เป็นขั้นที่เด็กมีความรู้สึกต้องการมีกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการเมืองโดยตรง เช่น การวิจารณ์การกระทำของรัฐบาล การสนับสนุนผู้สมัครเข้ารับการเลือกตั้ง การร่วมเดินขบวน เป็นต้น

แบบของการเรียนรู้พฤติกรรมประชาธิปไตยของเด็ก มีดังนี้

1. แบบของการสั่งสม (Accumulation Model) จากความรู้ ข้อมูล และประสบการณ์ที่สะสมกันมา ซึ่งอาจจะได้มาจากการสอนโดยตรงหรือจากประสบการณ์ทางอ้อม
2. แบบของการถ่ายโยงระหว่างบุคคล (Interpersonal Transfer Model) เกิดจากการถ่ายโยงความรู้สึกและประสบการณ์ที่มาจากผู้ที่เด็กสัมผัสด้วยอย่างใกล้ชิด เช่น บิดา มารดา ครู เพื่อน บุคคลเหล่านี้จะเป็นแบบ ซึ่งทำให้ความคิดและความรู้สึกของเด็กต่อพฤติกรรมประชาธิปไตยไม่ได้เกิดจากความรู้อย่างเข้าใจ
3. แบบของการเลียนแบบ (Identification Model) เป็นแบบการเรียนรู้ที่เด็กรับมาโดยตรงจากบิดา มารดา ครู และบุคคลที่สัมผัสด้วย เด็กจะกำหนดพฤติกรรมของตนเองโดยเลียนแบบจากพฤติกรรมของบุคคลเหล่านี้โดยไม่รู้ตัว

4. แบบพัฒนาการของความรู้ความเข้าใจ (Cognitive Developmental Model) เป็นแบบที่เป็นไปตามโครงสร้างของการพัฒนาการความรู้ความเข้าใจของเด็ก มโนทัศน์ทางพฤติกรรมประชาธิปไตยของเด็กจะเปลี่ยนแปลงไปตามลำดับขั้นของการพัฒนาของเด็ก เมื่อเด็กเติบโตและสามารถพัฒนาการรับรู้ ความเข้าใจได้อย่างเต็มที่แล้ว เด็กก็จะสามารถเข้าใจสิ่งต่างๆ ในระบบที่ซับซ้อนที่เป็นนามธรรมได้ชัดเจนขึ้น สามารถแยกแยะความแตกต่าง โดยสามารถสร้างการรับรู้และการตอบสนองได้เอง

ดังนั้นกระบวนการปลูกฝังค่านิยมและวิถีชีวิตประชาธิปไตยของนิสิตนักศึกษาในสถาบันการศึกษาระดับอุดมศึกษา หมายถึง การกระทำอย่างต่อเนื่องที่จะให้นิสิตนักศึกษามีอิสระที่จะแสดงความคิดเห็น และมีการดำเนินการตามความคิดเห็นของนิสิตนักศึกษาส่วนใหญ่ในกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับตนเอง รวมทั้งได้รับการคุ้มครองและส่งเสริมให้นิสิตนักศึกษาทุกคนมีความเสมอภาคกันภายใต้สถาบันการศึกษานั้นๆ โดยมุ่งหวังให้นิสิตนักศึกษามีค่านิยมและวิถีชีวิตแบบประชาธิปไตยหรือเป็นนักประชาธิปไตย

คุณสมบัติของนิสิตนักศึกษาที่มีค่านิยมและวิถีชีวิตประชาธิปไตย

นิสิตนักศึกษาที่มีค่านิยมและวิถีประชาธิปไตย หรือที่เรียกว่า“นักประชาธิปไตย” ควร มีคุณสมบัติ 8 ประการ คือ (ดุชนี สิทธิปรียา และวรรณ ปุณฺณโชติ. 2540 : 22)

1. เห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าส่วนตน
2. ใจกว้าง ยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น
3. ยึดมั่นในหลักการและเหตุผลเหนือความรู้สึกส่วนตัวหรือสิ่งอื่นใด
4. ยอมแพ้โดยดุชนีเมื่อผู้อื่นมีเหตุผลเหนือกว่า
5. ยอมรับนับถือเสียงส่วนใหญ่
6. ทำงานโดยอาศัยการปรึกษาหารือกับผู้อื่นเสมอ ไม่คิดทำอะไรเพียงคนเดียว
7. โต้เถียงกันด้วยเหตุผล และไม่ถือโกรธกัน
8. เป็นผู้อยู่ในระเบียบวินัยและเคารพต่อกฎหมายบ้านเมือง

เนื่องจากบทบาทในการปกครองบ้านเมืองโดยตรงมิใช่ภารกิจของนิสิตนักศึกษา แต่ต้องเตรียมพร้อมที่จะมีบทบาทในการปกครองบ้านเมืองในอนาคต สถาบันการศึกษาต้องฝึกฝนให้เยาวชนของชาติมีความรู้ความเข้าใจในบทบาทของนักประชาธิปไตยที่สำคัญดังนี้ (ดุชนี สิทธิปรียา และวรรณ ปุณฺณโชติ. 2540 : 22)

1. นิสิตนักศึกษาได้ศึกษาถึงหลักการสำคัญ กลไกต่างๆ ของระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตย ตลอดจนจุดเด่นจุดด้อยอย่างละเอียด
2. นิสิตนักศึกษารู้ตระหนักว่า ระบอบประชาธิปไตยมิใช่เพียงสิทธิและเสรีภาพเท่านั้น แต่ต้องรู้หน้าที่และมีความรับผิดชอบตามกฎหมายด้วย
3. นิสิตนักศึกษาต้องตั้งใจศึกษาเล่าเรียน เพื่อจะได้ช่วยกันรับใช้ชาติบ้านเมืองและประชาชน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในวิชาความรู้ที่ได้สำเร็จการศึกษาแล้ว

4. นิสิตนักศึกษาได้ศึกษาพิจารณาปัญหาต่างๆ ของสังคม ร่วมอภิปรายร่วมคิดค้นหาทางแก้ไขปัญหาร่วมกัน

5. นิสิตนักศึกษาได้ร่วมมือประกอบกิจกรรมที่เป็นประโยชน์แก่ส่วนรวมและเพื่อพัฒนาสังคม โดยเฉพาะอย่างยิ่งในยามว่างจากการเรียน

6. ช่วยกันแก้ไขค่านิยมในสังคม และสร้างค่านิยมใหม่ในระบอบประชาธิปไตย

จะเห็นได้ว่า กระบวนการของสังคมประกิดหรือกระบวนการกล่อมเกลापฏติกรรมประชาธิปไตยเป็นการปลูกฝังทัศนคติ ความเชื่อ ความรู้สึก ความสำนึก และค่านิยมที่เกี่ยวข้องกับประชาธิปไตย ซึ่งนับได้ว่าเป็นการจัดกิจกรรมที่ปลูกฝังสืบทอดวัฒนธรรมทางการเมืองที่มีลักษณะเป็นการส่งเสริมพฤติกรรมประชาธิปไตยจากคนรุ่นหนึ่งไปสู่คนอีกรุ่นหนึ่งต่อไป

กิจกรรมเพื่อเสริมสร้างพฤติกรรมประชาธิปไตยในสถาบันอุดมศึกษา

สถาบันอุดมศึกษาเป็นสถาบันผลิตและพัฒนากำลังคนระดับสูง มีพันธกิจในการผลิตบัณฑิตที่มีคุณภาพ สร้างงานวิจัยที่มีคุณค่าและมีประโยชน์ ให้บริการวิชาการแก่สังคม ตลอดจนการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม การจัดกิจกรรมต่างๆ ในสถาบันอุดมศึกษาจึงควรมุ่งเน้นที่จะพัฒนาคน พัฒนาบัณฑิต ให้เป็นบัณฑิตที่มีคุณภาพ เป็นคนดี คนเก่ง มีค่านิยมประชาธิปไตย

การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ตลอดจนการจัดกิจกรรมทุกอย่างในสถาบันอุดมศึกษานั้น ผู้บริหาร อาจารย์ ตลอดจนบุคลากรในสถาบันอุดมศึกษา ควรเห็นความสำคัญและปฏิบัติสู่แนวทางการมีพฤติกรรมประชาธิปไตย สิ่งที่ต้องตระหนัก ได้แก่ ปรัชญา วิสัยทัศน์ พันธกิจ การกิจหลักสูตร วิธีการเรียนการสอน วิธีการประเมินผล วิธีการและรูปแบบที่ให้นักศึกษาจัดดำเนินการ กิจกรรมเสริมหลักสูตร

บัญญัติ สมชอบ (2532 : 41 – 43) ได้กล่าวถึงการจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมประชาธิปไตยไว้ดังนี้

1. สถานศึกษา กิจกรรมนี้เป็นกิจกรรมที่จะช่วยปลูกฝังความเป็นประชาธิปไตยให้แก่นักศึกษาได้มาก
2. ชุมนุม ชุมนุมที่จัดขึ้นในสถาบันอุดมศึกษามีจำนวนมากมาย สามารถแบ่งได้เป็น 2 ประเภท คือ ชุมนุมทางวิชาการ และชุมนุมที่ไม่เกี่ยวกับวิชาการโดยตรง โดยชุมนุมจะต้องมีระเบียบวินัยของตนเอง มีหลักการ วัตถุประสงค์ วิธีดำเนินการ และมีอาจารย์ที่ปรึกษาชุมนุม
3. การประชุมอาจเป็นการประชุมเพื่อสั่งสอนอบรม และกิจกรรมที่จะเสนอต่อที่ประชุมของนักศึกษาด้วย กิจกรรมนี้จะช่วยสร้างความรู้ ฝึกมารยาทในการชมและการฟัง
4. ทัศนศึกษา การจัดพานักศึกษาไปดูงานหรือศึกษานอกสถานที่เป็นกิจกรรมที่จำเป็นเพราะช่วยให้นักศึกษาได้เรียนรู้จากประสบการณ์ตรง
5. กิจกรรมเกี่ยวกับการพิมพ์ ได้แก่ หนังสือพิมพ์ของสถาบัน หนังสือประจำปี วารสารต่างๆ ซึ่งนักศึกษาเป็นผู้ดำเนินการเองโดยมีครูเป็นผู้ดูแล แนะนำ กิจกรรมนี้เปิดโอกาสให้นักศึกษาได้ฝึกการเขียนข่าว การเสนอข่าว และเป็นเครื่องมือในการประชาสัมพันธ์สถาบันด้วย

6. กิจกรรมเกี่ยวกับกีฬา เช่น การแข่งขันกีฬายภายในและภายนอกสถาบัน กิจกรรมนี้จะช่วยเสริมสุขภาพอนามัยและความมีน้ำใจเป็นนักกีฬา

7. กิจกรรมเกี่ยวกับดนตรี เช่น วงดนตรีไทย วงดนตรีสากล กิจกรรมนี้จะช่วยปลูกฝังความรักดนตรี การรักษาวัฒนธรรมของชาติ

8. กิจกรรมช่วยเหลือสังคม กิจกรรมนี้กระทรวงศึกษาธิการกำหนดให้เป็นกิจกรรมที่ควรจัดในสถานศึกษา เพราะกิจกรรมนี้จะช่วยให้นักศึกษาเป็นคนที่รู้จักเสียสละเพื่อส่วนรวม มีความมานะอดทน ชอบช่วยเหลือผู้อื่น

9. กิจกรรมโฮมรูม เช่น การให้คำแนะนำ ตักเตือน การประกาศให้นักศึกษาทราบข่าวสารและคำสั่งของสถาบัน การอภิปรายปัญหาต่างๆ

กรมอาชีวศึกษา (2538 : คำนำ) ได้จัดทำคู่มือสร้างเสริมประชาธิปไตยในสถานศึกษาขึ้น โดยได้กำหนดพฤติกรรมประชาธิปไตยที่วิทยาลัยเทคนิคจะต้องพัฒนาร่วมกันเพื่อให้เกิดขึ้นกับผู้เรียน 12 ลักษณะดังนี้

1. การรู้จักบทบาทและหน้าที่
2. การยอมรับความคิดเห็นของผู้อื่น
3. การมีความรับผิดชอบ
4. ความเป็นผู้มีวินัยโดยตนเอง
5. การคิดถึงประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าส่วนตน
6. การมีส่วนร่วมทั้งความคิด การกระทำ และน้ำใจ ด้วยมารยาทที่ดีตามวัฒนธรรมไทย
7. การให้เกียรติซึ่งกันและกันตามฐานานุรูป
8. การยอมรับและเคารพในสิทธิและหน้าที่ของเอกัตบุคล
9. การใช้ปัญญาหรือเหตุผลในการตัดสินใจ
10. การรู้จักเป็นผู้นำและผู้ตามที่ดี
11. การยึดมั่นในความกตัญญู เชิดชูสถาบันชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์
12. การยึดหลักคุณธรรมในการดำเนินชีวิต

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช (2523 : 42 – 43) กล่าวถึงการจัดกิจกรรมในสถาบันอุดมศึกษาไว้ 2 ประเภท คือ

1. กิจกรรมด้านการปกครอง กิจกรรมประเภทนี้ได้แก่ สภานักศึกษา คณะกรรมการนักศึกษา หัวหน้าชั้น เป็นต้น โดยเฉพาะสภานักศึกษาถือว่าเป็นกิจกรรมสำคัญ เพราะถือว่าเป็นศูนย์กลางของกิจกรรมอื่นๆ ทั้งหมด ซึ่งกิจกรรมเหล่านี้จะช่วยให้นักศึกษาเข้าใจถึงหลักการประชาธิปไตย

2. กิจกรรมด้านการเรียน หมายถึง กิจกรรมทุกอย่างที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา ส่วนใหญ่แล้วกิจกรรมประเภทนี้ได้แก่ กิจกรรมชุมนุม ซึ่งอาจแบ่งออกได้ในลักษณะต่างๆ กัน ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับความต้องการของสถาบัน เช่น แบ่งตามลักษณะของเนื้อหาวิชา แบ่งตามลักษณะของกลุ่มวิชา เป็นต้น

จะเห็นได้ว่าในสถาบันอุดมศึกษาไม่ว่าจะเป็นกิจกรรมการเรียนการสอนหรือกิจกรรมพัฒนานิสิตนักศึกษาในด้านต่างๆ ซึ่งกิจกรรมเหล่านี้เป็นกิจกรรมที่มีส่วนให้นักศึกษาได้มีการเรียนรู้และเกิดประสบการณ์เกี่ยวกับพฤติกรรมประชาธิปไตย เป็นการปลูกฝังความเป็นประชาธิปไตยให้แก่นักศึกษา ช่วยให้นักศึกษาได้มีลักษณะพฤติกรรมประชาธิปไตยได้มากยิ่งขึ้น ซึ่งจะเป็นพลเมืองที่มีพฤติกรรมประชาธิปไตย อันเป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาประเทศ

การจัดการศึกษาของสถาบันราชภัฏ

บทบาท

ปัจจุบันสถาบันราชภัฏเป็นส่วนราชการในกระทรวงศึกษาธิการ ปฏิบัติภารกิจตาม พ.ร.บ. สถาบันราชภัฏ พ.ศ. 2538 มาตรา 7 คือ ให้การศึกษาวิชาการและวิชาชีพชั้นสูง ทำการวิจัย ให้การบริการทางวิชาการแก่สังคม ปรับปรุง ถ่ายทอด และพัฒนาเทคโนโลยี ทะนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม ผลิตครูและส่งเสริมวิทยฐานะครู จัดการเรียนการสอนในหลายสาขาวิชา อาทิ สาขาวิชาการศึกษ สาขาวิชาวิทยาศาสตร์ สาขาวิชาศิลปศาสตร์ ฯลฯ ใน 2 ระดับการศึกษา คือ ระดับต่ำกว่าปริญญา ได้แก่ อนุปริญญาครุศาสตร์ (อ.คศ.) อนุปริญญาวิทยาศาสตร์ (อ.วท.) อนุปริญญาศิลปศาสตร์ (อ.ศศ.) และระดับปริญญาวิทยาศาสตร์ (วท.บ) ศิลปศาสตรบัณฑิต (ศศ.บ.) ฯลฯ ประกาศนียบัตรบัณฑิต (ป.บัณฑิต) ฯลฯ ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (ศศ.ม.) และปรัชญาดุษฎีบัณฑิต (ปร.ด.) ในสาขาการจัดการเทคโนโลยีและสาขาการศึกษาเพื่อการพัฒนาท้องถิ่น

พันธกิจ

สถาบันราชภัฏเป็นสถาบันอุดมศึกษาที่มุ่งเพื่อการพัฒนาท้องถิ่น มีภารกิจสำคัญดังนี้

1. จัดการศึกษาระดับอุดมศึกษาตั้งแต่ระดับปริญญาและสูงกว่าให้แก่นักศึกษาและปวงชนโดยยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ มีจุดเด่นในด้านความสามารถทางภาษา และความสามารถในการใช้เทคโนโลยี มุ่งเน้นการพัฒนาความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ความเป็นผู้นำ ความเป็นประชาธิปไตย โดยจัดการศึกษาทั้งในระบบ นอกกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย ตลอดจนจัดการศึกษาเพื่อรับปริญญาและไม่รับปริญญา
2. ผลิตครูแนวใหม่ พัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษาให้มีคุณภาพตามเกณฑ์มาตรฐานวิชาชีพครู
3. ส่งเสริม สนับสนุนการวิจัยสถาบัน และวิจัยท้องถิ่น เพื่อนำผลการวิจัยมาพัฒนาสถาบัน และพัฒนาการจัดการศึกษาของสถาบันให้สอดคล้องกับการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของท้องถิ่น
4. ส่งเสริมการนำเทคโนโลยีสมัยใหม่มาประยุกต์ใช้ เพื่อสร้างความได้เปรียบในเชิงแข่งขันและการพัฒนา

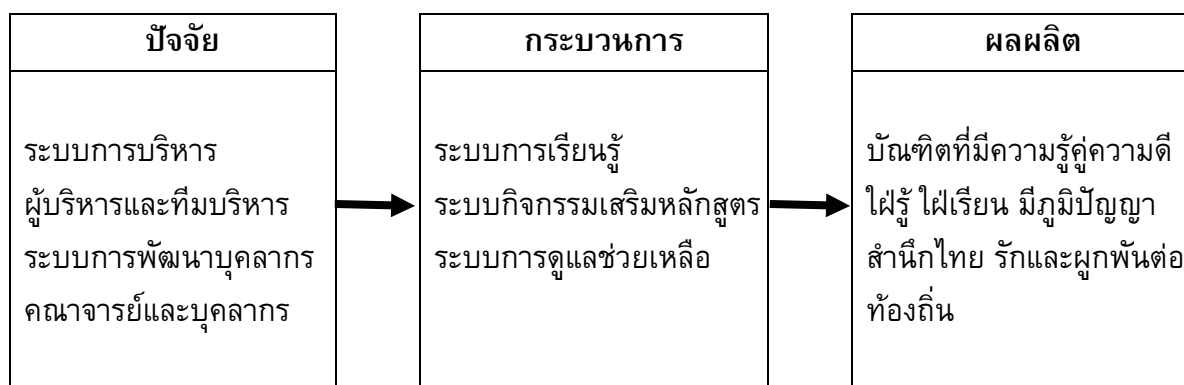
5. เป็นผู้นำในท้องถิ่นที่มุ่งอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม รวมทั้งอนุรักษ์ ส่งเสริม เผยแพร่ พัฒนาปลูกจิตสำนึกของความเป็นไทยและภูมิปัญญาไทยด้วยกิจกรรมทางศาสนา ศิลปวัฒนธรรม

6. เป็นสถาบันที่มีการบริหารจัดการที่เน้นการปรับตัวให้เท่าทันกับการเปลี่ยนแปลงทาง ด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง การปกครอง ตลอดจนความเจริญก้าวหน้าทางด้านเทคโนโลยี

7. จัดบริการทางวิชาการแก่ชุมชนให้สอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่น และ เสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน

ยุทธศาสตร์การพัฒนาระบบการเรียนรู้เพื่อให้ได้บัณฑิตที่พึงประสงค์

ยุทธศาสตร์การพัฒนาระบบการเรียนรู้ของสถาบันราชภัฏนั้นถือว่าการเรียนรู้เป็น องค์ประกอบสำคัญในระบบการศึกษา ระบบการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ จะต้องอาศัยการประกัน คุณภาพการศึกษาที่เป็นระบบและกลไกหลักในการดำเนินงานเพื่อสร้างความมั่นใจให้กับสังคม ไม่ ว่าจะเป็นผู้รับผิดชอบในระดับผู้บริหาร ผู้ปฏิบัติงาน หรือผู้รับบริการ ในการจัดการศึกษาจึงให้ความสำคัญกับการประกันคุณภาพการศึกษา โดยถือว่าเป็นหลักการสากลที่จะเน้นกระบวนการดำเนินงาน ในระบบองค์กร เมื่อพิจารณามหาวิทยาลัยราชภัฏในอนาคตในฐานะที่เป็นองค์กรการจัดการศึกษา ระดับอุดมศึกษา จะมีระบบย่อยๆ หลายระบบที่ทำงานร่วมกัน การปฏิบัติตามพันธกิจของ มหาวิทยาลัยที่ระบุในร่างพระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยราชภัฏให้เป็นสถาบันอุดมศึกษาเพื่อการ พัฒนาท้องถิ่น มุ่งสร้างบัณฑิตให้มีความรู้คู่ความดี ใฝ่รู้ ใฝ่เรียน ใฝ่ปฏิบัติอย่างต่อเนื่อง ดำเนินชีวิตด้วย ภูมิปัญญา สำนึกในความเป็นไทย รักและผูกพันต่อท้องถิ่น เพื่อให้ได้ผลผลิตดังกล่าว จำเป็นต้อง อาศัยความสัมพันธ์ของระบบย่อยในองค์กร สามารถสรุปในเชิงทฤษฎีระบบได้ตามแผนภาพดังนี้

ภาพประกอบ 2 ความสัมพันธ์ของระบบย่อยในองค์กรของสถาบันราชภัฏ

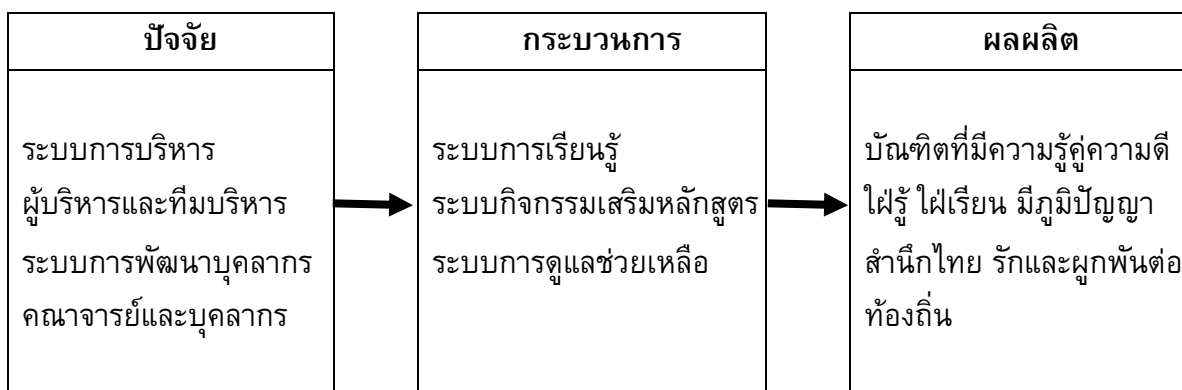
ที่มา : สำนักงานสภาสถาบันราชภัฏ. 2545 : 5

มาตรฐานระบบการเรียนรู้มหาวิทยาลัยราชภัฏจัดทำขึ้นตามเกณฑ์การประเมินคุณภาพสถาบันราชภัฏ โดยปรับให้เหมาะสมกับยุทธศาสตร์การพัฒนาระบบการเรียนรู้ และให้สอดคล้องกับร่างพระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยราชภัฏ ในด้านผลผลิตมี 3 มาตรฐาน คือ 1) เป็นบุคคลในสังคมการเรียนรู้ มีพฤติกรรมตามวิถีประชาธิปไตย มีทักษะการจัดการในการทำงานร่วมกับผู้อื่น มีวิจรรณญาณ 2) มีค่านิยมและทักษะชีวิตที่เหมาะสมกับสังคมไทย 3) มีจิตสำนึกที่เห็นแก่ส่วนรวมและสำนึกในความเป็นไทย

เมื่อพิจารณาจากร่างพระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยราชภัฏ ยุทธศาสตร์การพัฒนาระบบการเรียนรู้ ประเด็นผลผลิตในการประกันคุณภาพตามทฤษฎีระบบ โดยเฉพาะประการที่หนึ่งเน้นบัณฑิตที่พึงประสงค์ควรมีพฤติกรรมประชาธิปไตย สำหรับการวิจัยครั้งนี้จะมีประโยชน์ต่อการพัฒนาระบบการเรียนรู้ที่จะผลิตบัณฑิตอันพึงประสงค์ที่มีคุณภาพเข้าสู่สังคมได้

แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการเรียนการสอนในระดับอุดมศึกษา

การเรียนการสอนเป็นคำที่มักใช้คู่กัน เรียงรวมกันว่า “การเรียนการสอน ” ทั้งนี้เนื้อหา คำทั้งสองมีความสัมพันธ์กัน ทั้งการสอนและการเรียนต่างเป็นกระบวนการที่เกี่ยวข้องกัน การสอนเป็นกระบวนการของความตั้งใจกระทำให้เกิดการเรียนรู้ ผู้สอนเป็นผู้มีบทบาททำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ ผู้สอนที่สอนอย่างมีหลักการ มีความรู้ และมีทักษะจะทำให้ผู้เรียนเรียนรู้อย่างมีความหมาย มีคุณค่า ดังนั้นการสอนแต่ละครั้งจะมีคุณค่า มีความหมายต่อผู้เรียน ทำให้การสอนบรรลุผลตามวัตถุประสงค์ที่ผู้สอนกำหนดไว้

ภาพประกอบ 2 ความสัมพันธ์ของระบบย่อยในองค์กรของสถาบันราชภัฏ

ที่มา : สำนักงานสภาสถาบันราชภัฏ. 2545 : 5

มาตรฐานระบบการเรียนรู้มหาวิทยาลัยราชภัฏจัดทำขึ้นตามเกณฑ์การประเมินคุณภาพสถาบันราชภัฏ โดยปรับให้เหมาะสมกับยุทธศาสตร์การพัฒนาระบบการเรียนรู้ และให้สอดคล้องกับร่างพระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยราชภัฏ ในด้านผลผลิตมี 3 มาตรฐาน คือ 1) เป็นบุคคลในสังคมการเรียนรู้ มีพฤติกรรมตามวิถีประชาธิปไตย มีทักษะการจัดการในการทำงานร่วมกับผู้อื่น มีวิจรรณญาณ 2) มีค่านิยมและทักษะชีวิตที่เหมาะสมกับสังคมไทย 3) มีจิตสำนึกที่เห็นแก่ส่วนรวมและสำนึกในความเป็นไทย

เมื่อพิจารณาจากร่างพระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยราชภัฏ ยุทธศาสตร์การพัฒนาระบบการเรียนรู้ ประเด็นผลผลิตในการประกันคุณภาพตามทฤษฎีระบบ โดยเฉพาะประการที่หนึ่งเน้นบัณฑิตที่พึงประสงค์ควรมีพฤติกรรมประชาธิปไตย สำหรับการวิจัยครั้งนี้จะมีประโยชน์ต่อการพัฒนาระบบการเรียนรู้ที่จะผลิตบัณฑิตอันพึงประสงค์ที่มีคุณภาพเข้าสู่สังคมได้

แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการเรียนการสอนในระดับอุดมศึกษา

การเรียนการสอนเป็นคำที่มักใช้คู่กัน เรียกรวมกันว่า “การเรียนการสอน ” ทั้งนี้เนื้อหา คำทั้งสองมีความสัมพันธ์กัน ทั้งการสอนและการเรียนต่างเป็นกระบวนการที่เกี่ยวข้องกัน การสอนเป็นกระบวนการของความตั้งใจกระทำให้เกิดการเรียนรู้ ผู้สอนเป็นผู้มีบทบาททำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ ผู้สอนที่สอนอย่างมีหลักการ มีความรู้ และมีทักษะจะทำให้ผู้เรียนเรียนรู้อย่างมีความหมาย มีคุณค่า ดังนั้นการสอนแต่ละครั้งจะมีคุณค่า มีความหมายต่อผู้เรียน ทำให้การสอนบรรลุผลตามวัตถุประสงค์ที่ผู้สอนกำหนดไว้

ความหมายของการเรียนการสอน

การเรียนการสอน ตรงกับภาษาอังกฤษ คำว่า “Instruction” มีนักการศึกษาให้ความหมายของการเรียนการสอนว่า ควรเป็นสิ่งที่ควบคู่กันไป ด้วยความเชื่อพื้นฐานบนแนวคิดการจัดการเรียนรู้ของ จอห์น ดิวอี้ (ทิสนา แคมมณี. 2545 : 25 ; อ้างอิงจาก John Dewey. 1959 : 541) ที่ว่า การ

เรียนรู้จะเกิดขึ้นได้ดีจากการกระทำ ดังนั้นในการสอนจึงควรเน้นที่ตัวผู้เรียนให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากการกระทำ (Learning by Doing) จึงเป็นที่มาของคำว่า การเรียนการสอน ซึ่งมีความหมายดังต่อไปนี้
บุช (Buch. 1973 : 1 – 12) กล่าวถึงความหมาย การเรียนการสอน ไว้ดังนี้

1. การเรียนการสอน เป็นการถ่ายทอดความรู้ ทักษะ และเจตคติ โดยมีการเตรียมการ มีการวางแผนตามหลักวิชา มีขั้นตอนหรือกระบวนการสอนที่เป็นแบบแผนชัดเจน มีกิจกรรมการเรียนรู้ที่ให้ผู้เรียนมีส่วนร่วม เพื่อให้บรรลุจุดมุ่งหมาย โดยการให้ผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง

2. การเรียนการสอน ครอบคลุมปฏิสัมพันธ์หลายรูปแบบ มิใช่เพียงปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคลกับบุคคลเท่านั้น ได้แก่ ปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้สอนกับผู้เรียน ผู้เรียนกับผู้เรียน ตลอดจนอาจเป็นปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคลกับสิ่งต่างๆ

ทิสนา แคมมณี (2545 : 5) ให้ความหมายการเรียนการสอนไว้ว่า เป็นการสอนโดยที่คำนึงถึงการเรียนรู้ของผู้เรียนเป็นสำคัญ ให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการเรียนรู้ มีกิจกรรมต่างๆที่ผู้เรียนได้ร่วมเรียนรู้

ฮิลล์ (Hills. 1982 : 245) ให้คำจำกัดความของการเรียนการสอนไว้ว่า เป็นกระบวนการให้การศึกษากับผู้เรียนโดยอาศัยปฏิสัมพันธ์ระหว่างอาจารย์กับนักศึกษา

เมคเคไน (Mckechnie. 1983 : 158) การเรียนการสอน หมายถึง กระบวนการที่มีปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้สอนกับผู้เรียน เพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมตามจุดประสงค์ที่กำหนดไว้

จากความหมายของการเรียนการสอนที่กล่าวข้างต้น การเรียนการสอนจึงมีความหมายครอบคลุมทั้งด้านการวางแผนและกิจกรรมที่ผู้สอน และผู้เรียนต้องมีปฏิสัมพันธ์ต่อกัน ดังนั้นจึงสรุปได้ว่า การเรียนการสอน คือ กระบวนการปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้สอนกับผู้เรียนเพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมตามจุดมุ่งหมาย

เป้าหมายของการเรียนการสอน

เป้าหมายของการเรียนการสอนในระดับอุดมศึกษาทั่วไป มีนักวิชาการกล่าวไว้ดังนี้
(Duke. 1990 ; Parkay. 1992 ; Brown. 1993 ; Arends. 1997 และอุทุมพร จามรมาร. 2541 : 6 - 7)

1. เป้าหมายการเรียนการสอนด้านอาจารย์ผู้สอน

1.1 การเรียนการสอนควรมีเป้าหมายที่เพื่อถ่ายทอดความรู้ วัฒนธรรม ประเพณีต่างๆ หรือถ่ายทอดความรู้ ความคิด ความเชื่อ ผู้สอนที่มีเป้าหมายในกลุ่มนี้มักจะถือว่าวิทยากรที่มีผู้ค้นพบ

นั้นดีแล้ว สมควรที่ผู้เรียนจะต้องเรียนรู้ ได้แก่ หนังสือ ตำรา วิธีการสอนที่ใช่มักนิยมวิธีการสอนแบบบรรยาย

1.2 การเรียนการสอนเพื่อเตรียมพลเมืองของชาติให้เป็นกำลังสำคัญที่จะพัฒนาประเทศ

1.3 การเรียนการสอนเพื่อเตรียมผู้เรียนประกอบอาชีพ

1.4 การเรียนการสอนเพื่อแนะนำ ชี้แนวทางให้ผู้เรียนมีเสรีภาพ โดยผู้เรียนมีเสรีภาพอย่างเต็มที่ที่จะกำหนดเนื้อหาวิชา ผู้สอนมีหน้าที่คอยแนะนำ ช่วยเหลือจัดสิ่งแวดล้อมให้ผู้เรียน ผู้เรียนจะต้องศึกษาด้วยตนเอง

1.5 การเรียนการสอนเพื่อสอดคล้องกับคุณภาพการศึกษา มีประสิทธิภาพและได้มาตรฐาน

1.6 การเรียนการสอนเพื่อพัฒนาปัญญา ให้นักศึกษามีความรู้ ความคิด มีสติปัญญาในการแก้ปัญหา เป็นคนดี มีบุคลิกลักษณะ ทศนคติ ค่านิยมและมีสุขภาพที่ดี นั่นคือพัฒนาทั้งสมอง ร่างกาย จิตใจ และความสามารถ

2. เป้าหมายการเรียนการสอนด้านผู้เรียน

2.1 การเรียนการสอนเพื่อทำให้นักศึกษาได้พัฒนาสมอง ให้ได้รับความรู้ให้มาก ให้เกิดการคิดที่เป็นระบบ คิดวิเคราะห์เป็น คิดแก้ปัญหา พัฒนาจิตใจ เกิดสำนึกถึงส่วนรวม และรู้จักรักษาสีทิมและหน้าที่ของตน

2.2 การเรียนการสอนเป็นวิธีการที่ทำให้ผู้เรียนได้ฝึกฝนทักษะเพื่อสู่การประกอบอาชีพ

2.3 การเรียนการสอนทำให้ผู้เรียน เกิดการเรียนรู้ที่ต่อเนื่อง รู้จักค้นคว้าหาความรู้ โดยการใช้สื่อทุกรูปแบบ ทำให้ได้ความรู้ที่ทันสมัย

2.4 การเรียนการสอนทำให้ผู้เรียนมีบุคลิกภาพที่ดี มีทักษะการสื่อสารกับบุคคลอื่น อยู่ร่วมกับบุคคลอื่นในสังคมได้อย่างมีความสุข

2.5 การเรียนการสอนเพื่อทำให้ผู้เรียนมีวุฒิภาวะทางอารมณ์ เห็นคุณค่าของตนเอง และยอมรับความคิดเห็น เห็นคุณค่าของบุคคลอื่น

2.6 การเรียนการสอนเพื่อทำให้นักศึกษาเกิดความภาคภูมิใจในความเป็นคนไทย รักและหวงแหนวัฒนธรรมประเพณี ตลอดจนมีจิตสำนึกในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม

2.7 การเรียนการสอนเพื่อทำให้นักศึกษารู้จักวิเคราะห์แยกแยะที่จะประยุกต์ความรู้ สากล วัฒนธรรมสากลมาปรับใช้ให้เหมาะกับสภาพสังคมและวัฒนธรรม

2.8 การเรียนการสอนเพื่อทำให้นักศึกษาเกิดสมรรถนะเชิงสากล ไม่ว่าจะเป็นด้าน ภาษา การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ ตลอดจนสร้างสรรค์ในสิ่งที่ทำให้ต่างประเทศยอมรับ

จากเป้าหมายของการเรียนการสอนดังกล่าวจะส่งผลต่อการดำเนินการจัดการเรียน การสอน วิธีการของผู้สอนแต่ละคนควรสอดคล้องกับปรัชญา พันธกิจ เป้าหมายของสถาบัน วัตถุประสงค์ของหลักสูตร วัตถุประสงค์ของวิชา ถ้าวัตถุประสงค์ของอาจารย์กับของนักศึกษา สอดคล้องกัน การเรียนการสอนจะบรรลุเป้าหมายที่ต้องการ โดยคำนึงถึงคุณภาพ การจัดการเรียน การสอนจะทำให้การเรียนการสอนนั้นมีทั้งประสิทธิภาพ และได้มาตรฐานการศึกษา ดังนั้นผู้สอน ควรตรวจสอบและทบทวนเป้าหมายอยู่เสมอ ควรมีการออกแบบการเรียนการสอนให้เหมาะกับ หลักสูตร ผู้เรียน และสถาบัน ตลอดจนอาจารย์ผู้สอนควรมีความรู้ด้านการเรียนการสอน จิตวิทยา การเรียนการสอนและทฤษฎีการสอน

แนวคิดเกี่ยวกับการเรียนการสอน

การเรียนการสอนในสถาบันอุดมศึกษาปัจจุบันนี้ ได้นำแนวความคิดเรื่องระบบ (Systems Approach) เข้ามาประยุกต์ใช้ ทั้งนี้เพราะในแนวคิดดังกล่าวมีหลักการว่า เป็นการจัดองค์ประกอบในระบบให้สอดคล้องกันโดยมุ่งให้เกิดผลผลิตตามเป้าหมาย จึงตรงกับวัตถุประสงค์ของการสอนที่มุ่งให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ และนักวิชาการหลายคนมีความเห็นตรงกันว่า คุณภาพการสอนเป็นการจัดระบบในการสอนให้ผู้เรียนเกิดพฤติกรรมในการเรียนรู้ตามที่กำหนดในวัตถุประสงค์ของการสอน (เจลีเยว บุรีภักดี. 2540 : 20)

จากหลักการอุดมศึกษาที่สำคัญ คือ การมีอิสระในการปกครองตนเองและการมีเสรีภาพทางด้านวิชาการ ได้แก่ การศึกษาหาความรู้ใหม่เพิ่มเติมหรือการเสริมความรู้เดิมให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น กิจกรรมการเรียนการสอนจึงเป็นกิจกรรมที่ต้องได้รับการปรับปรุงให้ทันสมัยอยู่เสมอ มีขอบข่ายกว้างขวางและเปลี่ยนแปลงได้ตลอดเวลา การศึกษาในระดับนี้จึงมีรูปแบบที่แตกต่างไปจากการจัดการเรียนการสอนในระดับมัธยมศึกษา ที่ผู้สอนเป็นผู้จัดระบบการเรียนรู้ ส่วนการจัดการศึกษาในระดับอุดมศึกษาเป็นการเตรียมความพร้อมให้นักศึกษาออกไปเผชิญกับความท้าทายในด้านวิชาการที่ก้าวไปอย่างไม่หยุดยั้ง ดังนั้นการจัดหลักสูตรและการสอนในระดับอุดมศึกษาจึงต้องคำนึงถึงการเปิดโอกาสให้ผู้เรียนเรียนรู้ทักษะการแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง การใช้ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ การคิดอย่างมีวิจารณญาณ และการอยู่ร่วมกันในสังคม เพื่อพัฒนาศักยภาพของนักศึกษาในแต่ละคนไปจนถึงขีดสูงสุด (วิจิตร ศรีสอ้าน. 2542 : 25 ; พันธุ์ศักดิ์ พลสารัมย์ และวัลลภา เทพหัสดิน ณ อยุธยา. 2543 : 1) มีนักการศึกษาหลายท่านได้ให้แนวคิดและองค์ประกอบการเรียนการสอนในระดับอุดมศึกษาไว้หลากหลาย ผู้วิจัยจึงนำมาสรุปไว้ดังแสดงในตาราง 3

ตาราง 3 แนวคิดและองค์ประกอบการเรียนรู้การสอนในระดับอุดมศึกษา

ซิดเคอริงและแกมสัน Chickering and Gamson The Seven Principles for Good	เรมส์เดน (Ramsden. 1992)	เมอร์ริล (Merrill. 1993)	ฮิคแมน (Hickman.2000)	วิชัย วงษ์ใหญ่ (2540)	วัลลภา เทพหัสดิน ณ อยุธยา (2543)
1.การสนับสนุนให้อาจารย์ และนักศึกษาปฏิบัติสัมพันธ์ ซึ่งกันและกัน(Encourages Student Faculty Contactn) 2.การสนับสนุนให้มีการ ร่วมมือกันในระหว่าง นักศึกษา (Encourage Cooperation among Student) 3.การสนับสนุนการเรียนรู้ เชิงรุก (Encourage Active Learning) 4.ให้ข้อมูลย้อนกลับใน ทันที (Gives Prompt Feedback) 5.เน้นเรื่องระยะเวลากับ งานที่มอบหมาย (Emphasizes Time on Task) 6.ตั้งความคาดหวังสูง (Communicates High Exrectating) 7.การยอมรับ ความสามารถและ วิธีการเรียนรู้ที่หลากหลาย	การสอนใน ระดับอุดมศึกษา เป็น กระบวนการหนึ่ง ซึ่งมี ความสำคัญมากต่อ กระบวนการผลิตบัณฑิต แนวคิดการเรียนรู้การ สอน มี 4 องค์ประกอบ 1.การวางแผน 2.การดำเนินการเรียน การสอน 3.การประเมินผล พฤติกรรมผู้เรียน 4.การวิเคราะห์ผลหรือ ให้ข้อมูลย้อนกลับเพื่อ พิจารณา	องค์ประกอบการสอนที่มี คุณภาพ มีดังนี้ 1.การเตรียมการสอน 2.วัตถุประสงค์ของวิชา 3.เอกสารประกอบการสอน 4.ความสามารถในการสอน 5.กิจกรรมในการสอน 6.สื่อการสอน 7.ความรับผิดชอบ ในการสอน 8.เนื้อหา 9.ความสัมพันธ์ระหว่าง ผู้สอน ผู้เรียน 10.บุคลิกภาพที่เหมาะสม 11.วิธีประเมินผล การเรียนรู้	องค์ประกอบการเรียนรู้ การสอนเป็นกระบวนการ ที่มีความซับซ้อนและ ละเอียดอ่อน 1.แผนการสอน 2.การทบทวนบทเรียน ที่สอน 3.เทคนิคการสอน 4.อุปกรณ์การสอน 5.การบริหารจัดการ ชั้นเรียน	การเรียนการสอน เป็น การจัดสถานการณ์หรือ ประสบการณ์การเรียนรู้ ให้แก่ผู้เรียน 1.การสร้างบรรยากาศ 2.การรู้จักกลุ่ม เป้าหมายที่สอน 3.การให้ผู้เรียน มีส่วนร่วม 4.การควบคุมชั้นเรียน ในทางบวก 5.การสร้างความ สนใจให้ผู้เรียน 6.ความคุ้นเคยกับ สื่อการสอน 7.สามารถรักษาระดับ คุณภาพการสอน 8.การแนะนำและให้ ประสบการณ์แห่งความ สำเร็จ 9.การปรับปรุงการใช้ ภาษาเพื่อการสอนให้ ผู้เรียนเกิดความกระจำ	1.รู้จักวางแผนการสอน 2.รู้จักวิธีการสอน 3.รู้จักผู้เรียน 4.รู้จักใช้อุปกรณ์ 5.รู้จักใช้ทรัพยากร 6.รู้จักค้นคว้า 7.รู้จักวิธีการประเมิน

จากแนวคิดของนักวิชาการดังกล่าวจะเห็นได้ว่า แนวคิดและองค์ประกอบการเรียนรู้การสอนในระดับอุดมศึกษา คือ ผู้สอนต้องตระหนักและให้ความสำคัญกับผู้เรียน ตลอดจน ปฏิสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน สนับสนุนให้ผู้เรียนมีการร่วมมือกัน ส่งเสริมให้มีการเรียนรู้แบบลงมือปฏิบัติ การให้ข้อมูลย้อนกลับแก่ผู้เรียน เน้นการใช้เวลาที่สัมพันธ์กับงาน มีการสื่อสารให้ทราบถึงความคาดหวัง ยอมรับความสามารถและวิธีการเรียนรู้ที่หลากหลายของผู้เรียน

ปรัชญาการศึกษา

ปรัชญา มีความหมายตามพจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.2525 ว่าเป็นวิชาว่าด้วยหลักแห่งความรู้และความจริง (ราชบัณฑิตยสถาน. 2531 : 543) ปรัชญาการศึกษาจึงหมายถึง หลักการแห่งความรู้และความจริงเกี่ยวกับการศึกษา ซึ่ง สาโรช บัวศรี (2525 : 62) ให้ความหมายของปรัชญาการศึกษาไว้ว่า เป็นเรื่องของความคิดหรือระบบของความคิดที่เกี่ยวกับการศึกษาที่ตั้งอยู่บนรากฐานที่แตกหน่อมาจากปรัชญา เป็นแนวคิดความเชื่อของการศึกษา ปรัชญาการศึกษาจึงมี

ความสัมพันธ์กับการเรียนการสอนอย่างลึกซึ้ง ในการทบทวนวรรณกรรมเพื่อการวิจัยครั้งนี้ได้กล่าวถึงปรัชญาการศึกษาไว้ดังนี้

1. ปรัชญาปฏิรูปนิยม (Reconstructionism) (ทิตนา แคมมณี. 2544 : 28)

ปรัชญานี้เชื่อว่า การปฏิรูปสังคมหรือการพัฒนาสังคมให้ดีขึ้น โดยการช่วยกันแก้ปัญหาลักษณะที่เกิดขึ้นในสังคม การจัดระเบียบของสังคม การอยู่ร่วมกันของคนในสังคม และการส่งเสริมประชาธิปไตย ซึ่งเป็นหน้าที่ของสมาชิกในสังคม และการศึกษาเป็นเครื่องมือสำคัญที่สามารถทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในสังคมได้

ด้วยเหตุดังกล่าวการศึกษาที่จัดตามปรัชญานี้ จึงมุ่งเน้นการพัฒนาผู้เรียนให้ตระหนักในบทบาทหน้าที่ของตนที่มีต่อสังคมและการปฏิรูปให้สังคมดีขึ้น เนื้อหาของหลักสูตรจะเน้นสาระที่เกี่ยวข้องกับสภาพและปัญหาของสังคม กระบวนการประชาธิปไตย และประสบการณ์การมีส่วนร่วมในการพัฒนาสังคม ส่วนการจัดการเรียนการสอนนั้น จะเน้นการให้ผู้เรียนได้เข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ และเน้นกระบวนการประชาธิปไตยเพื่อการเป็นสมาชิกที่ดีในสังคมประชาธิปไตย

2. ปรัชญาพิพัฒน์นิยม (Progressivism) (ทิตนา แคมมณี. 2545 : 26 – 27)

ปรัชญานี้มีต้นกำเนิดมาจากปรัชญาแม่บท คือ ปรัชญา “Pragmatism” หรือปรัชญา “ปฏิบัตินิยม” ซึ่งได้รับแนวคิดมาจากเพียซ (Pierce) และได้รับความนิยมสูงสุดเมื่อ จอห์น ดิวอี้ (John Dewey) ได้นำแนวคิดนี้มาใช้ในการศึกษาและในกระบวนการทางกฎหมาย ปรัชญาปฏิบัตินิยมให้ความสนใจอย่างมากต่อการ “ปฏิบัติ” หรือ “การลงมือกระทำ” คือ การนำความคิดไปสู่การกระทำ โดยเห็นว่า การดำรงชีวิตที่ดีต้องตั้งอยู่บนพื้นฐานของการคิดที่ดี และการกระทำที่เหมาะสม ดิวอี้ได้เสนอแนะการจัดการเรียนการสอนที่เน้นให้ผู้เรียนรู้จากการลงมือทำ (Learning by Doing) นอกจากนี้ ดิวอี้ยังได้เน้นความสำคัญของประชาธิปไตย จริยธรรม ศาสนา และศิลปะอีกด้วย ดังนั้นหลักสูตรการศึกษาตามปรัชญานี้จึงเน้นการปลูกฝัง การฝึกฝนอบรมในเรื่องดังกล่าวโดยการให้ผู้เรียนได้รับประสบการณ์ (Experience) และเรียนรู้จากการคิด การลงมือทำ และการแก้ปัญหาด้วยตนเอง

3. ปรัชญาการศึกษาผสมผสาน (Electicisim)

เนื่องจากปรัชญาการศึกษาแต่ละปรัชญาล้วนมีแง่มุมและมีจุดเด่นกันไปคนละแบบ จึงเกิดมีการนำเอาประเด็นต่างๆ ของปรัชญามากกว่า 1 ปรัชญามาผสมผสานกันเพื่อนำไปใช้ในสถานการณ์ที่ต้องการ ทำให้เกิดปรัชญาการศึกษาแบบผสมผสานขึ้น

4. ปรัชญาการศึกษาตามแนวคิดกลุ่มมนุษยนิยม (Humanism) (ทิตนา แคมมณี. 2544 : 68 – 72)

นักคิดกลุ่มมนุษยนิยมให้ความสำคัญของความเป็นมนุษย์ และมองมนุษย์ว่ามีคุณค่า มีความดีงาม มีความสามารถ มีความต้องการ และมีแรงจูงใจภายในที่จะพัฒนาศักยภาพของตนเอง หากบุคคลได้รับอิสรภาพและเสรีภาพ มนุษย์จะพยายามพัฒนาตนเองไปสู่ความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ นักจิตวิทยาคนสำคัญในกลุ่มนี้คือ มาสโลว์ (Maslow) รอเจอร์ส (Rogers) โคมส์ (Combs) โนลส์ (Knowles) แฟร์ (Faire) อิลลิช (Illich) และนีล (Neil)

จากปรัชญาการศึกษาปฏิรูปนิยม ปรัชญาการศึกษาพิพัฒน์นิยม ปรัชญาการศึกษาผสมผสาน และปรัชญาการศึกษาตามแนวคิดกลุ่มมานุษยนิยม ซึ่งปรัชญาการศึกษาดังกล่าวให้ความสำคัญต่อการพัฒนาคนเพื่อสังคม และพัฒนาสังคมโดยการให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ประสบการณ์ด้วยตนเอง ซึ่งเป็นปรัชญาการศึกษาที่เน้นให้ผู้เรียนเข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ เพื่อพัฒนาสังคม และเน้นกระบวนการประชาธิปไตยเพื่อการเป็นสมาชิกที่ดีในสังคม ปรัชญาการศึกษาเหล่านี้จึงเป็นรากฐานของการจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาพฤติกรรมประชาธิปไตยได้

ทฤษฎีการเรียนรู้ที่เกี่ยวข้องกับการเรียนการสอน

การเรียนรู้ หมายถึง กระบวนการที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมที่ถาวร หรือเปลี่ยนแปลงศักยภาพในการเกิดพฤติกรรมที่ค่อนข้างถาวร อันเป็นผลจากประสบการณ์ ไม่ได้ออกจากภาวะหรือสัญชาตญาณ (Klein. 1991 ; Baron. 1992)

ตามความหมายดังกล่าวแสดงให้เห็นว่า การเรียนรู้เป็นกระบวนการ กล่าวคือ มีลำดับขั้นตอนของการเรียนรู้ ซึ่งได้มีนักจิตวิทยาแบ่งขั้นตอนของกระบวนการเรียนรู้ไว้หลายท่าน ในที่นี้ขอยกตัวอย่างเพียง 2 ท่าน คือ มุลลี และกาเย่ (อาร์ พันธ์มณี. 2534 : 22 - 26 ; อ้างอิงจาก Mouley. 1985 ; Gagne . 1987)

มุลลี (Mouley) ได้จัดลำดับกระบวนการเรียนรู้เป็น 7 ขั้นตอนดังนี้

1. แรงจูงใจ หมายถึง ความต้องการหรือแรงขับที่ผลักดันให้เกิดพฤติกรรม
2. เป้าหมาย หมายถึง บุคคลจะกำหนดเป้าหมายซึ่งจะทำให้เกิดความพึงพอใจของตน
3. ความพร้อม หมายถึง สภาพความพร้อมทั้งทางร่างกาย จิตใจ รวมทั้งประสบการณ์เดิมและความสนใจ
4. อุปสรรค หมายถึง การเผชิญกับสิ่งสกัดกั้นหรือกีดขวาง หาวีธีแก้ปัญหาทำให้เกิดการเรียนรู้ได้
5. การตอบสนอง หมายถึง การเลือกตอบสนองที่เหมาะสมในการแก้ปัญหาให้ดีที่สุด ซึ่งการตอบสนองเป็นแนวทางไปสู่เป้าหมาย
6. การเสริมแรง หมายถึง เมื่อมีพฤติกรรมแล้วได้ผลย้อนกลับมาดี ก็จะทำให้พฤติกรรมนั้นเกิดขึ้นบ่อยและคงทน
7. การสรุปความเหมือน หมายถึง การนำไปใช้ในสถานการณ์หรือประสบการณ์ใหม่ได้ เป็นการขยายขอบเขตความรู้ให้กว้างขวางขึ้น

นอกจากนี้ กาเย่ (Gagne) ได้แบ่งกระบวนการเรียนรู้เป็น 8 ขั้น ได้แก่

1. แรงจูงใจ หมายถึง การตั้งเป้าหมายและความคาดหวังของผู้เรียนเป็นสิ่งที่สำคัญยิ่งในการเรียนรู้
2. ความสัมพันธ์ของการรับรู้ กับความคาดหวัง หมายถึง ผู้เรียนจะเลือกรับรู้เรื่องต่างๆ ที่สอดคล้องกับความตั้งใจของตน

3. การปรับขยายการรับรู้ หมายถึง การพยายามจัดสรร ปรับแต่งขยายการรับรู้ไว้เป็นความจำ

4. การสะสมสิ่งที่เรียนรู้ หมายถึง ความสามารถในการเก็บรักษาหรือสะสมสิ่งที่ได้เรียนรู้ให้คงอยู่หรือกลายเป็นความจำระยะยาว

5. การระลึกได้ หมายถึง สามารถระลึกถึงสิ่งที่ได้เรียนรู้ไปแล้ว

6. การประยุกต์ใช้ความรู้ หมายถึง การสามารถนำความรู้หรือกฎเกณฑ์ที่ได้จากการเรียนรู้ไปใช้ในชีวิตประจำวัน

7. การแสดงพฤติกรรมตอบสนองต่อการเรียนรู้ หมายถึง การแสดงออกถึงความรู้ความสามารถที่ได้เรียนมา

8. การแสดงผลย้อนกลับ หมายถึง การแจ้งผลการเรียนรู้ให้ผู้เรียนทราบเพื่อเกิดกำลังใจหรือปรับตัวให้ดีขึ้น

กระบวนการเรียนรู้ตามแนวคิดทั้งสองที่กล่าวมานี้ อาจสรุปเป็นขั้นตอนดังนี้

1. การตั้งใจและการตั้งเป้าหมายโดยยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ เมื่อผู้เรียนเกิดพฤติกรรมที่ตอบสนองตามเป้าหมาย ก็จะมีการสะสมสิ่งที่เรียนรู้ แล้วนำไปประยุกต์ในสถานการณ์ใหม่ต่อไป และเมื่อได้รับการเสริมแรงพฤติกรรมนั้นก็จะยิ่งคงทนและเกิดบ่อยขึ้น

2. การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นนั้นอาจเป็นการเปลี่ยนแปลงในรูปของพฤติกรรมภายนอกที่สังเกตได้ หรืออาจเป็นการเปลี่ยนแปลงศักยภาพ (Potential) ซึ่งเป็นการเปลี่ยนแปลงภายในไม่ได้ แสดงออกเป็นการกระทำ (Performance) ในขณะนั้น

3. การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นนั้น ไม่ได้หมายถึงเพียงการเปลี่ยนแปลงทางบวกอย่างเดียว แต่หมายรวมถึงการเปลี่ยนแปลงทางลบด้วย

4. การเปลี่ยนแปลงนั้นต้องเป็นการเปลี่ยนแปลงที่ถาวรหรือค่อนข้างถาวร สามารถทำซ้ำได้ ไม่ใช่เกิดขึ้นเพียงชั่วขณะซึ่งไม่ถือเป็นการเรียนรู้

5. การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมหรือศักยภาพของพฤติกรรม จะถือว่าเป็นการเรียนรู้เมื่อเป็นผลจากประสบการณ์เท่านั้น ไม่ใช่การเปลี่ยนแปลงจากสาเหตุอื่น

ในทางจิตวิทยาการศึกษา ทฤษฎีการเรียนรู้ เป็นทฤษฎีที่อธิบายการเกิดการเรียนรู้ในที่นี้จะกล่าวเพียง 3 กลุ่มทฤษฎีสำคัญแต่พอสังเขป ได้แก่ (สรวงศ์ โค้วตระกูล, 2544 : 185 –196)

1. ทฤษฎีการเรียนรู้กลุ่มพฤติกรรมนิยม (Behavior Learning Theories)

ทฤษฎีการเรียนรู้กลุ่มนี้ได้แก่ ทฤษฎีการวางเงื่อนไขของพาฟลอฟ (Pavlov) ทฤษฎีการวางเงื่อนไขทางอารมณ์กับมนุษย์ ของวัตสัน (Watson) ทฤษฎีสัมพันธ์เชื่อมโยงของธอร์นไดค์ (Thorndike) และทฤษฎีการวางเงื่อนไขแบบการกระทำของสกินเนอร์ (Skinner) นักจิตวิทยาในกลุ่มนี้ได้ศึกษาพฤติกรรมภายนอกเท่านั้น โดยมีพื้นฐานแนวคิดที่เชื่อว่าพฤติกรรมต่างๆ ของมนุษย์จะเกิดขึ้นภายใต้อิทธิพลของสิ่งแวดล้อม ได้มีการนำมาประยุกต์ใช้ในการเรียนการสอนอย่างมาก โดยในกลุ่มทฤษฎีการวางเงื่อนไขก็ได้นำมาใช้ในการปลูกฝังพฤติกรรมใหม่ๆ ให้แก่ผู้เรียน หรือการปรับปรุงแก้ไขพฤติกรรมด้วยการวางเงื่อนไข หรือใช้การเสริมแรงเป็นสิ่งควบคุมพฤติกรรม ตลอดจน

นำมาใช้เป็นหลักในการทำบทเรียนสำเร็จรูปหรือโปรแกรมช่วยสอนที่เน้นการให้ผู้เรียนเรียนรู้ด้วยตนเอง โดยมีคำตอบให้ในบทเรียนนั้นๆ เมื่อผู้เรียนตอบถูกก็จะได้รับคำชมและก้าวสู่บทเรียนขั้นต่อไป สำหรับกฎการเรียนรู้ของธอร์นไดค์ก็นำมาประยุกต์ใช้ในการเรียนการสอนได้ เช่น นำกฎความพร้อมมาใช้ โดยการจัดสถานการณ์ส่งเสริมให้ผู้เรียนมีความพร้อมทั้งสภาพกาย จิต ภูมิหลัง และแรงจูงใจของผู้เรียน เพื่อให้การเรียนรู้มีประสิทธิภาพสูงสุด ไม่เน้นการเรียนรู้เพื่อรู้อย่างเดียว ต้องเน้นการลงมือปฏิบัติด้วย ตามกฎการฝึกหัด เพื่อให้ผู้เรียนสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้ ในการสร้างความพึงพอใจตามกฎแห่งความพอใจนั้น ผู้สอนก็ต้องรู้จักผู้เรียนทั้งด้านความสนใจ ภูมิหลัง ความสามารถอย่างแท้จริง เพื่อจัดกิจกรรมให้ตามความต้องการ เหมาะสมกับความสามารถหรือความถนัด ผู้สอนต้องมีลักษณะของครูที่ดี มีการสร้างบรรยากาศในชั้นเรียนให้เกิดความพอใจ ลักษณะงานที่มอบหมายควรท้าทายความสามารถของผู้เรียนและผู้เรียนสามารถทำสำเร็จได้ เป็นต้น

2. ทฤษฎีการเรียนรู้กลุ่มปัญญานิยม (Cognitive Learning Theories)

เป็นทฤษฎีการเรียนรู้ที่เน้นองค์ประกอบด้านการสร้างความคิดมากกว่าด้านพฤติกรรม อธิบายการเรียนรู้ของคนโดยสนใจที่กระบวนการทางสมอง ตั้งแต่การรับรู้ การจัดระเบียบความรู้ การเก็บสาระความรู้ และการเรียกมาใช้ ที่รู้จักแพร่หลายคือ นักจิตวิทยาากลุ่มเกสตัลท์ ซึ่งมีความเชื่อว่า เราจะเรียนรู้สิ่งต่างๆ ในลักษณะที่มีความหมายของส่วนรวมทั้งหมด ไม่ได้รับรู้เพียงเฉพาะส่วนย่อยๆ ที่มารวมกัน การเรียนรู้จะเกิดขึ้นเมื่อสามารถแก้ปัญหาที่เผชิญอยู่ได้ ความเข้าใจอย่างชัดเจนและการหยั่งเห็นในเหตุการณ์ที่ประกอบเป็นรูปปัญหานั้นๆ เป็นสิ่งช่วยในการแก้ปัญหา การหยั่งเห็นจะเกิดจากการที่ผู้เรียนมองเห็นหรือรับรู้ความสัมพันธ์ของเหตุการณ์หรือปัญหาที่ปรากฏอยู่ ในการนำมาประยุกต์ใช้ในการเรียนการสอน ได้แก่ ผู้สอนควรมีการจัดบทเรียนให้เป็นหมวดหมู่ให้มองเห็นโครงสร้างรวมของสิ่งที่จะเรียนก่อน แล้วจึงแยกเป็นหน่วยย่อยที่มีความสัมพันธ์เชื่อมโยงต่อเนื่องกัน แล้วจึงสอนในรายละเอียดของแต่ละหน่วย โดยผู้สอนต้องเน้นให้ผู้เรียนเห็นความสำคัญหรือคุณค่าของบทเรียน ประโยชน์การนำไปใช้ในชีวิตประจำวัน เน้นความเข้าใจของผู้เรียนมากกว่าการท่องจำ บทเรียนมีความต่อเนื่องกันและผู้สอนต้องทราบประสบการณ์เดิมของผู้เรียน สามารถถ่วงโยกการเรียนรู้จากการเรียนรู้เดิมมาสู่การเรียนรู้ใหม่ได้

3. ทฤษฎีการเรียนรู้กลุ่มปัญญาสังคม (Social Cognitive Learning Theories)

เป็นการผสมผสานแนวคิดสองกลุ่ม ทฤษฎีแรก ทฤษฎีกลุ่มนี้ เช่น ทฤษฎีของแบนดูรา (Bandura) ซึ่งมี 3 ประเด็น คือ ประเด็นเกี่ยวกับการเรียนรู้ในสภาพธรรมชาติ ประเด็นเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียนและสิ่งแวดล้อม ประเด็นเกี่ยวกับความแตกต่างระหว่างการเรียนรู้กับผลงาน องค์ประกอบสำคัญของการเรียนรู้ คือ แม่แบบในรูปพฤติกรรมต่างๆ ผลการกระทำในรูปพฤติกรรมของแม่แบบ และกระบวนการทางปัญญาของผู้เรียน การเรียนรู้ของคนมีวิธีการเรียนโดยการสังเกตเป็นสำคัญ สิ่งที่ถูกสังเกตนั้นถือว่าเป็นแม่แบบ แต่คนเราจะไม่เลียนแบบทุกสิ่งทุกอย่างที่พบหรือที่สังเกต ทั้งนี้ขึ้นกับกระบวนการทางปัญญาของผู้เรียนและผลการกระทำที่แม่แบบได้รับจากการแสดงพฤติกรรมนั้น ดังนั้นกระบวนการเรียนรู้ของแบนดูรา มี 4 ขั้นตอน คือ ผู้เรียนเกิดความสนใจเอาใจใส่

การจดจำ กระบวนการปฏิบัติตามแม่แบบ และกระบวนการจูงใจ ซึ่งในส่วนกระบวนการจูงใจนั้นจะ ใช้เมื่อผู้เรียนซึ่งอาจเรียนรู้ทักษะใหม่ๆ หรือพฤติกรรมใหม่ๆ จากการสังเกต แต่ไม่ได้แสดงออกหรือ มีการกระทำตามแม่แบบโดยทันที แต่เขาจะแสดงออกเมื่อมีแรงจูงใจบางอย่าง แบบดูร่าจําแนกการ เสริมแรงออกเป็น 3 ประเภท ได้แก่ การเสริมแรงโดยตรง เป็นผลของการกระทำที่ผู้เรียนแสดงตาม แม่แบบนั้นโดยตรง เช่น ได้รับคำชมเชย การเสริมแรงจากการเห็นแม่แบบได้รับการกระทำที่ดี ก็จะช่วยให้เกิดการทําเหมือนแม่แบบมากยิ่งขึ้น และการเสริมแรงโดยตนเอง หมายถึง ผู้เรียนจะ เป็นผู้กำหนดมาตรฐานของสิ่งที่ต้องการได้รับจากพฤติกรรมที่ตนจะแสดงออกเอง ประเมินด้วย ตนเองว่า ได้ผลลัพธ์ตามที่กำหนดหรือไม่ และเป็นผู้ให้การเสริมแรงแก่ตนเองซึ่งการเสริมแรง ประเภทหลังนี้จะเป็นสิ่งสำคัญในกระบวนการเรียนการสอน ผู้เรียนจะเกิดความภาคภูมิใจในตนเอง เห็นคุณค่าของตนเอง ไม่คิดหวังเฉพาะรางวัลภายนอก

สรุปได้ว่าทฤษฎีการเรียนรู้ที่ผู้สอนนำมาประยุกต์ใช้ในกระบวนการเรียนการสอนทั้ง 3 ทฤษฎีดังกล่าวข้างต้นเป็นทฤษฎีการเรียนรู้ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างต่อเนื่องของสติปัญญา ซึ่งการเปลี่ยนแปลงนั้นเป็นผลมาจากการได้รับประสบการณ์และการสอน สามารถนำมาใช้ในการ สังเกตหรือวัดประเมินผลผู้เรียน ส่วนทฤษฎีการเรียนรู้แบบวางเงื่อนไขของ อีวาน พาฟลอฟ (Spaulding. 1992 : 29 – 39 ; อ้างอิงจาก Ivan Pavlov. 1941) ผู้สอนนำมาประยุกต์ใช้ในการสอน เพื่อสร้างเงื่อนไขให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ นอกจากนี้ยังมีทฤษฎีการเรียนรู้ของ สกินเนอร์ (Spaulding. 1992 : 29 – 39 ; อ้างอิงจาก Skinner. 1962) ซึ่งผู้สอนสามารถนำทฤษฎีนี้มาใช้กับผู้เรียน เพราะ การเรียนรู้จะเกิดขึ้นได้ดีถ้าผู้เรียนได้รับการเสริมแรงจูงใจ จากตัวอย่างทฤษฎีการเรียนรู้ดังกล่าว ถ้า ผู้สอนสามารถนำความรู้ความเข้าใจเรื่องทฤษฎีการเรียนรู้มาใช้ในการเรียนการสอนได้อย่าง เหมาะสมกับกลุ่มผู้เรียนก็จะส่งเสริมให้ผู้เรียนมีการเรียนรู้ได้ตามจุดมุ่งหมายที่ผู้สอนกำหนดไว้ได้

หลักการและรูปแบบการจัดการเรียนการสอนโดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

การจัดการเรียนการสอนโดยเน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางเป็นการจัดการเรียนการสอนที่ให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมอย่างตื่นตัว (Active Participation) ในกิจกรรมการเรียนรู้และเป็นผู้ใช้เวลาของการเรียนการสอนเป็นส่วนใหญ่ (ทิสนา แคมมณี และคณะ. 2545 : 28 – 29) ซึ่งการจัดการเรียน การสอนในรูปแบบนี้เป็นหัวใจสำคัญของการปฏิรูปการศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 ที่มุ่งเน้นการพัฒนาคนไทยให้เป็นคนเก่ง คนดี มีคุณค่าสู่สังคม

ความหมายของการจัดการเรียนการสอนโดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

หากจะพิจารณาตามความหมายของ “คำ” หรือ “ข้อความ” แล้ว การจัดการเรียนการสอน โดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ก็น่าจะหมายถึง การจัดการเรียนการสอนโดยคำนึงถึงประโยชน์ของ ผู้เรียนเป็นประการสำคัญ (ทิสนา แคมมณี. 2545 : 29) ซึ่งสอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษา แห่งชาติ พ.ศ. 2542 หมวดที่ 4 (สำนักงานการศึกษาแห่งชาติ. 2542 : 14)ที่กล่าวถึงความหมาย ของการจัดการเรียนการสอนโดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญไว้ว่า เป็นการจัดการเรียนการสอนโดยเน้นให้

ผู้เรียนมีโอกาสในการแสวงหาความรู้ได้ด้วยตนเอง โดยครูผู้สอนเปลี่ยนบทบาทจากผู้ให้มาเป็น
ผู้ชี้แนะความรู้และจัดประสบการณ์การเรียนรู้ให้ผู้เรียนอย่างเหมาะสม

ดังนั้นในการจัดการเรียนการสอนโดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญจึงเป็นการจัดการศึกษาที่ต้อง
ยึดหลักว่า ผู้เรียนทุกคนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ เป็นกระบวนการเรียนรู้ที่คำนึงถึง
ประโยชน์สูงสุดแก่ผู้เรียน ให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนรู้มากที่สุด เรียนรู้จากประสบการณ์
จริง คิดเอง ปฏิบัติเอง สร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง และมีปฏิสัมพันธ์กับบุคคลหรือแหล่งเรียนรู้ที่
หลากหลาย ผู้เรียนสามารถประยุกต์ความรู้สู่การดำรงชีวิตได้ ผู้สอนเป็นผู้สนับสนุน ผู้จัดบรรยากาศ
ที่เอื้อต่อการเรียนรู้ และชี้แนะแนวทางการแสวงหาความรู้ที่ถูกต้องแก่ผู้เรียนทั้งรายบุคคลและ
รายกลุ่ม

หลักการจัดการเรียนการสอนโดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

แนวคิดเรื่องการจัดการเรียนการสอนโดยยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลางนั้น มีว่า ในการสอนครู
ต้องคำนึงถึงการเรียนรู้ของผู้เรียนเป็นสำคัญ และพยายามให้ผู้เรียนได้เรียนรู้โดยการกระทำ
(Learning by Doing) ดังนั้นคำว่า ผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง เป็นการให้ผู้เรียนเป็นจุดสนใจ หรือเป็น
สิ่งที่สำคัญที่สุด หรือเป็นสิ่งที่ต้องคำนึงถึงมากที่สุดในการบวนการเรียนการสอน กิจกรรมการเรียนรู้
นั้นเป็นกิจกรรมที่ผู้เรียนมีโอกาสได้เคลื่อนไหว ใช้ความคิด ลงมือทำ ย้ำความรู้สึกรู้ และฝึกการสร้าง
สัมพันธ์ (Interrelationship) ทำให้ผู้เรียนเกิดความตื่นตัวในการเรียนรู้ (Active Learning) เกิดการ
เรียนรู้ที่ดีตามมา (ทศนา เขมมณี. 2544 : 119 – 146) ซึ่งเป็นการจัดการเรียนการสอนที่มุ่งเน้น
ตัวผู้เรียนกับผู้สอนที่ต้องมีการวางแผนร่วมกันเพื่อให้บรรลุผลการเรียนการสอน มีหลักการดังนี้
(คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. 2542 : 11)

1. มีการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่หลากหลาย เหมาะสมกับธรรมชาติของผู้เรียน
2. มีการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้ผู้เรียนฝึกค้นคว้า สังเกต รวบรวมข้อมูล
วิเคราะห์คิดอย่างหลากหลาย สร้างสรรค์และสามารถสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง
3. มีการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่กระตุ้นให้ผู้เรียนรู้จักศึกษาหาความรู้และแสวงหา
คำตอบด้วยตนเอง
4. มีการนำภูมิปัญญาท้องถิ่น เทคโนโลยี และสื่อที่เหมาะสมมาประยุกต์ในการจัด
การเรียนการสอน
5. มีการจัดกิจกรรมเพื่อฝึกและส่งเสริมคุณภาพ และจริยธรรมของผู้เรียน
6. มีการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่ให้ผู้เรียนได้รับการพัฒนาสุนทรียภาพอย่าง
ครบถ้วน
7. ส่งเสริมความเป็นประชาธิปไตยในการทำงานร่วมกับผู้อื่น และมีความรับผิดชอบ
ต่อกลุ่ม
8. มีการประเมินพัฒนาการของผู้เรียนด้วยวิธีการที่หลากหลายและต่อเนื่อง
9. ผู้เรียนรักสถาบันของตน มีความกระตือรือร้นในการศึกษาเล่าเรียน และมีส่วนร่วมใน

สถาบัน

สรุปได้ว่า การจัดการเรียนการสอนโดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญเป็นแนวคิดของการจัดการเรียนการสอนที่มีหลักการที่คำนึงถึงประโยชน์ของผู้เรียนเป็นสำคัญ มุ่งส่งเสริมให้ผู้เรียนมีความตื่นตัวทางกาย สติปัญญา อารมณ์ และสังคม มีส่วนร่วม มีความรับผิดชอบต่อตนเอง และต่อสังคม ส่งเสริมความเป็นประชาธิปไตย เกิดผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ

รูปแบบการจัดการเรียนการสอนโดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

ดังได้กล่าวมาเบื้องต้นว่า การจัดการเรียนการสอนโดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ เป็นการจัดการเรียนการสอนที่คำนึงถึงประโยชน์ของผู้เรียนเป็นสำคัญ ให้ผู้เรียนตื่นตัวทางกาย สติปัญญา อารมณ์ และสังคม ซึ่งตามแนวความคิดของนักการศึกษา ได้แก่ ทิศนา ขัมมณี (2545 : 29 – 30) กล่าวไว้ว่า การจัดการเรียนการสอนโดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญจึงไม่ใช่วิธีการสอน น่าจะเป็นหลักการหรือแนวคิดในการสอนมากกว่า อาจารย์ผู้สอนจึงจำเป็นต้องแสวงหาและเลือกใช้รูปแบบการเรียนการสอน วิธีการสอนหรือเทคนิคการสอนต่างๆ เข้ามาช่วยให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้เนื้อหาสาระต่างๆ ได้บรรลุตามจุดมุ่งหมายที่กำหนด ในที่นี้ผู้วิจัยนำเสนอรูปแบบดังต่อไปนี้

1. การเรียนการสอนแบบมีส่วนร่วม (Participation Learning)

การเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมเป็นการเรียนรู้ที่ นิโคล (กรมสุขภาพจิต.2545 : 25 ; อ้างอิงจาก Nicole. 1995) นักฝึกอบรมเชื่อว่า เป็นรูปแบบการเรียนการสอนที่มีประสิทธิภาพในการพัฒนาบุคคลทั้งด้านความรู้ ทักษะ และทัศนคติ ได้ดีที่สุด ผ่านการสังเคราะห์ จากผลการวิเคราะห์ของการศึกษาวิจัยรูปแบบการเรียนรู้หลายรูปแบบที่เรียกว่า การวิเคราะห์แบบอภิमान (Meta Analysis) จนได้โครงสร้างพื้นฐานของการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมซึ่งประกอบด้วย วงจรการเรียนรู้เชิงประสบการณ์ผสมผสานกับกระบวนการกลุ่ม (Group Process) เพราะในแต่ละองค์ประกอบของวงจรการเรียนรู้เชิงประสบการณ์นั้น ผู้เรียนทุกคนซึ่งมีประสบการณ์ติดตัวมาจะสามารถใช้ประสบการณ์ของตนเองให้เกิดประโยชน์สูงสุด หรือแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ตลอดจนทดลองใช้ความรู้ที่เรียนมาไปสู่การปฏิบัติได้ดั่งนั้น ต้องผ่านกระบวนการกลุ่ม ดังที่ ทิศนา ขัมมณี (2536) ได้กล่าวถึงความสำคัญของการทำงานกลุ่มว่า มนุษย์ทุกคนมีความจำกัดในเรื่องพลัง มีความแตกต่างทางสติปัญญา และต้องพึ่งพาอาศัยผู้อื่น ฉะนั้นการให้ผู้เรียนได้ทำงานเป็นกลุ่มจะทำให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกันและช่วยกัน ทำในสิ่งที่ยากหรือไม่เคยทำมาก่อนได้ด้วยความมั่นใจ โดยเฉพาะในการฝึกอบรมที่อาจจะจำกัดด้วยเวลา อาจใช้กระบวนการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมดังนี้ (ทิศนา ขัมมณี. 2536 : 121 - 122)

- 1) ผู้เรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรม/กระบวนการเรียนรู้อย่างตื่นตัวทางกาย (เคลื่อนไหว)
- 2) ผู้เรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรม/กระบวนการเรียนรู้อย่างตื่นตัวทางสติปัญญา(ได้คิด)
- 3) ผู้เรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรม/กระบวนการเรียนรู้อย่างตื่นตัวทางอารมณ์

(ความรู้สึกร่วม)

- 4) ผู้เรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรม/กระบวนการเรียนรู้อย่างตื่นตัวทางสังคม (ปฏิสัมพันธ์)

ทางสังคมกับผู้อื่นและสิ่งต่างๆ รอบตัว)

5) บทบาทการมีส่วนร่วมในกิจกรรม/กระบวนการเรียนรู้ข้อ 1. – 4. ของผู้เรียนมากกว่าผู้สอน

6) จำนวนผู้เรียนที่มีส่วนร่วมในกิจกรรม/กระบวนการเรียนรู้อย่างตื่นตัวมีเป็นส่วนใหญ่

จะเห็นได้ว่า การเรียนการสอนแบบมีส่วนร่วมจะช่วยเสริมสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ที่ดีช่วยให้นักศึกษาได้ฝึกฝนความเป็นประชาธิปไตย ฝึกการช่วยเหลือเกื้อกูลกัน ฝึกการอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข ช่วยให้ผู้เรียนเกิดทัศนคติที่ดีต่อการเรียน ต่อครู ต่อสถานศึกษา และต่อสังคม

2. การเรียนการสอนแบบเชิงรุก (Active Learning)

การเรียนการสอนแบบเชิงรุกเป็นสภาพการเรียนการสอนที่ให้นักศึกษากระทำและคิดในบางสิ่งบางอย่างโดยอิสระ เป็นกระบวนการพัฒนาความสามารถทางสติปัญญา มีทักษะในการแก้ปัญหา ร่วมกับบุคคลอื่น มีเจตคติที่ดีต่อการเรียน และเกิดแรงจูงใจต่อการเรียนสูง ซึ่งมีวัตถุประสงค์

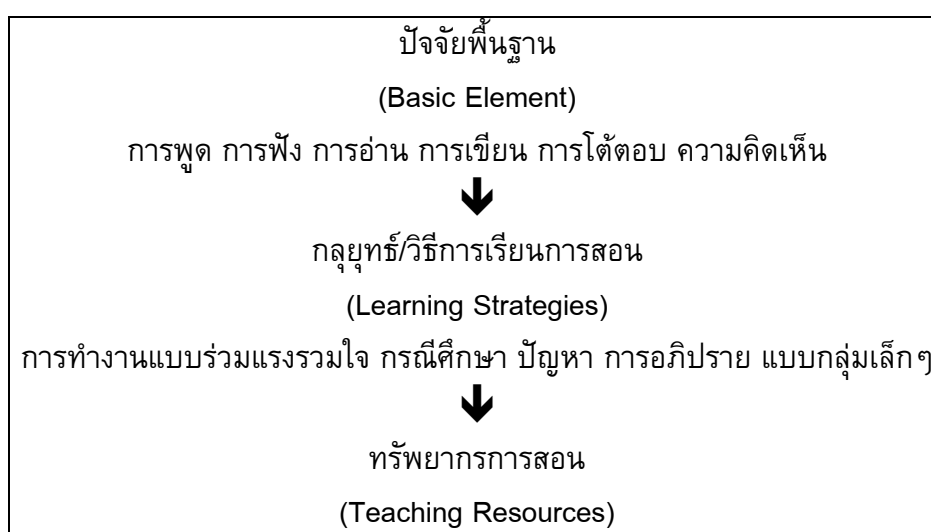
3 ประการคือ (Bonwell and Sutherland. 1996 : 3 – 16)

1) ต้องการให้นักศึกษาเกิดความรู้ (Knowledge)

2) ต้องการให้นักศึกษาเกิดทักษะปัญญา (Cognitive Skill)

3) ต้องการให้นักศึกษาเกิดเจตคติที่ดีต่อการเรียน โดยใช้เทคนิคแรงจูงใจทางบวก

การจัดการเรียนการสอนแบบเชิงรุกเป็นการจัดการเรียนการสอนที่ให้ความสำคัญกับผู้เรียน ได้มีการศึกษาองค์ประกอบของการเรียนการสอนแบบเชิงรุก โดย เมเยอร์และโจน (Meyers and Jones. 1993 : 39 - 40) กล่าวว่า ประกอบด้วยปัจจัยที่เกี่ยวข้อง 3 ประการคือ ปัจจัยพื้นฐาน (Basic Element) กลยุทธ์หรือวิธีในการเรียนการสอน (Learning Strategies) และทรัพยากรทางการสอน (Teaching Resources) ดังแสดงในภาพประกอบ 3

ภาพประกอบ 3 องค์ประกอบของการเรียนการสอนแบบเชิงรุก

ที่มา : Meyers and Jones. 1993 : 20

ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาการจัดการเรียนการสอนแบบเชิงรุกของมหาวิทยาลัย
อลาสกา แปซิฟิก (Alaska Pacific University) (<http://www.corecom.net/apu/active.htm>) ที่มี
ปรัชญาการศึกษาที่เชื่อว่า วิธีการเรียนสำคัญกว่าเนื้อหาที่เรียน และมีการจัดระบบการศึกษา
ดังนี้

- 1) การเรียนรู้โดยตรงด้วยตนเอง (Self Directed)
- 2) การบูรณาการเนื้อหาวิชา (Intergrated)
- 3) การร่วมมือกัน (Collaboration)
- 4) มีจริยธรรม (Ethical Action)

ส่วนการจัดการเรียนการสอนมหาวิทยาลัยอลาสกา แปซิฟิก เน้นรูปแบบของการเรียนรู้
โดยตรงด้วยตนเองว่าเหมือนกับการศึกษาด้วยตนเองที่อาศัยความร่วมมือและประสบการณ์
เกี่ยวข้องกับการแก้ปัญหาตามสภาพที่เป็นจริง ได้เรียนรู้การกำหนดแนวคิด การวางแผน การยอมรับ
การประเมินผลและการนำเสนอผลงาน รวมถึงการเรียนรู้วิธีการทำงานแบบร่วมมือกันด้วย มีการจัด
การเรียนการสอนในแต่ละชั้นปี ดังนี้

ปี 1 มีการปฐมนิเทศแนะนำวิธีการเรียนแบบเชิงรุก สอนให้นักศึกษารู้เรื่องของ
นักศึกษาเอง รูปแบบแผนการเรียนและรู้เกี่ยวกับการทำงานกับพี่เลี้ยง ฝึกทักษะการคิด ฝึกการ
เปลี่ยนความคิดไปสู่การวางแผน ติดตามผลการวางแผน ฝึกทักษะการนำเสนอ และประเมินผลลัพธ์

ปี 2 เน้นการเรียนแบบเรียนรู้โดยตรงด้วยตนเอง (Self Directed) เป็นการเรียนภาค
ปฏิบัติที่นำไปสู่การแก้ปัญหาทุกวิชาจะนำเทคนิคการสัมมนาเป็นวิธีการสอน

ปี 3 นักศึกษาเลือกเรียนวิชาที่สนใจเป็นวิชาเอก แต่วิชาเอกแต่ละวิชาต้องมีวิชาโท
มาช่วยเสริมให้เกิดความชัดเจนมากขึ้น สิ่งสำคัญของปีนี้คือ นักศึกษาได้ฝึกวางแผนและบริหาร
โครงการเป็นรายบุคคล

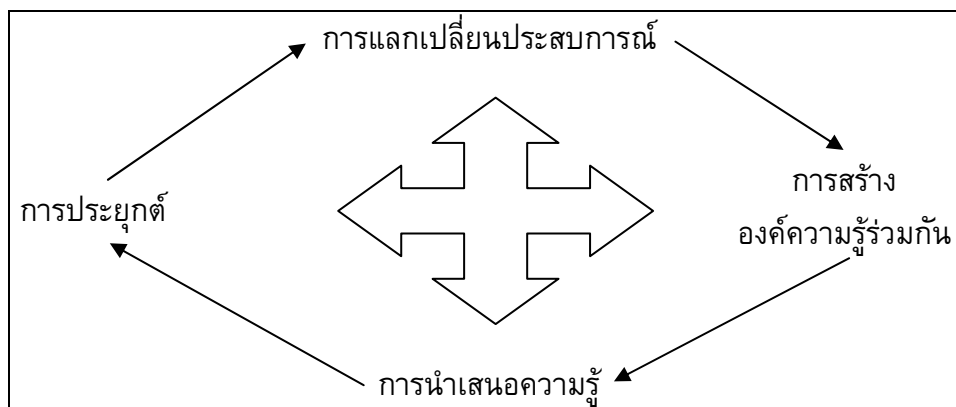
ปี 4 นักศึกษาจะได้รับการเพิ่มความสามารถที่จะประยุกต์ความรู้ไปสู่สภาพการณ์ที่
เป็นจริง

สำหรับนิฟเฟนเจอร์และโจแอน (Niffeneger and Joann. 1991 : Abstract) ได้ศึกษา
เปรียบเทียบผลการสอน 2 วิธี เพื่อศึกษาผลสัมฤทธิ์ การเชื่อมโยง และความจำ (A Comparison of
two Instructional Approaches to Teaching Map Skill on Achievement, Trasfer and Retention
among First-Grade Students) การวิจัยครั้งนี้ศึกษากับนักศึกษา 117 คน ตัวแปรต้น คือ หน่วย
การเรียนการสอนแบบเชิงรุก (Active Learning) เป็นการสอนในลักษณะแผนที่การเรียน ตัวแปร
ตาม คือ ผลสัมฤทธิ์ ความจำ และการเชื่อมโยง ในระยะ 3 สัปดาห์แรก ผลการวิจัยพบว่า การสอน
แบบเชิงรุกกับการสอนแบบดั้งเดิมมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญในเรื่องการคิดเชื่อมโยง ส่วน
ในเรื่องผลสัมฤทธิ์ ความจำ ไม่มีความแตกต่างกัน

โครงสร้างพื้นฐานของการจัดการเรียนการสอนแบบเชิงรุก

สำนักงานสภาสถาบันราชภัฏ กระทรวงศึกษาธิการ (2545 : 14 - 25) ได้มีการจัดทำ
เอกสารประกอบการสอนเกี่ยวกับกระบวนการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญรูปแบบต่าง ๆ พบว่า มี

โครงสร้างพื้นฐาน 4 องค์ประกอบ คือ 1) การแลกเปลี่ยนประสบการณ์ (ประสบการณ์) 2) การสร้างองค์ความรู้ร่วมกัน (สะท้อนคิดและอภิปราย) 3) การนำเสนอความรู้ (ความคิดรวบยอด) 4) การลงมือปฏิบัติหรือประยุกต์ใช้ (ประยุกต์แนวคิด) ดังแสดงในภาพประกอบ 4

ภาพประกอบ 4 โครงสร้างพื้นฐานการจัดการเรียนการสอนแบบเชิงรุก

ที่มา : สำนักงานสภาสถาบันราชภัฏ. 2545 : 14

ข้อดี คือ กระบวนการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ (การออกแบบการเรียนรู้ที่เป็น Active Learning)

- 1) เป็นกระบวนการที่ผู้เรียนได้พัฒนาตามศักยภาพ
 - 2) เกิดทักษะในการแสวงหาความรู้จากแหล่งการเรียนรู้ที่หลากหลาย
 - 3) สามารถนำวิธีการเรียนรู้ไปใช้ในชีวิตจริงได้
 - 4) การออกแบบปฏิสัมพันธ์ในแต่ละกิจกรรมการเรียนรู้ โดยเลือกใช้กระบวนการกลุ่ม
3. การเรียนการสอนแบบเน้นตัวผู้เรียน

การเรียนการสอนแบบเน้นตัวผู้เรียน ได้แก่

1) การจัดการเรียนการสอนตามเอกัตภาพ (Individualized Instruction) โดยมีหลักการคือ ผู้เรียนแต่ละคนมีภูมิหลัง สติปัญญา ความสามารถ ความถนัด แบบการเรียนรู้ ความสนใจ และความต้องการไม่เหมือนกัน การจัดการเรียนการสอนให้เหมาะสมกับภูมิหลังของผู้เรียน ลักษณะของผู้เรียน และสนองความต้องการของผู้เรียนเป็นรายบุคคล จะช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้ดี และพัฒนาไปตามความสามารถและศักยภาพของแต่ละบุคคล

2) การจัดการเรียนรู้โดยผู้เรียนนำตนเอง (Self-Directed Learning) โดยมีหลักการคือ ให้ผู้เรียนนำตนเอง สามารถช่วยฝึกฝนให้ผู้เรียนพึ่งพาตนเอง และพัฒนาตนเองได้ การนำตนเองและพึ่งพาตนเองจะช่วยให้ผู้เรียนเกิดแรงจูงใจภายใน ซึ่งสามารถกระตุ้นความต้องการที่จะเรียนรู้

และช่วยให้การเรียนรู้เป็นไปอย่างมีจุดหมายอันจะส่งผลให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ได้ดี ได้มาก และจดจำได้นานขึ้น รวมทั้งนำไปใช้ประโยชน์ได้มากขึ้นด้วย

4. การจัดการเรียนการสอนแบบเน้นทักษะกระบวนการ

การจัดการเรียนการสอนแบบเน้นทักษะกระบวนการ ได้แก่

1) กระบวนการกลุ่ม (Group Process-Based Instruction) โดยมีหลักการเป็นกระบวนการในการทำงานร่วมกันของบุคคลตั้งแต่ 2 คนขึ้นไป โดยมีวัตถุประสงค์ร่วมกัน และมีการดำเนินงานร่วมกัน โดยผู้นำกลุ่มและสมาชิกกลุ่มต่างๆ ก็ทำหน้าที่ของตนอย่างเหมาะสม และมีกระบวนการทำงานที่ดี เพื่อนำกลุ่มไปสู่วัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ การเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้เรียนรู้กระบวนการทำงานกลุ่มที่ดีจะช่วยให้ผู้เรียนเกิดทักษะทางสังคม และขยายขอบเขตของการเรียนรู้ให้กว้างขวางขึ้น

2) เรียนรู้ด้วยตนเอง (Self-Directed Learning) โดยมีหลักการว่าผู้เรียนทุกคนมีความสนใจใฝ่รู้เป็นธรรมชาติ หากได้รับการส่งเสริมให้รับผิดชอบการเรียนรู้ของตน และได้รับการฝึกฝนทักษะที่จำเป็นต่อการศึกษาค้นหาความรู้ด้วยตนเอง ผู้เรียนจะสามารถเรียนรู้ในสิ่งที่ตนสนใจได้ตลอดชีวิต

5. การเรียนการสอนแบบเน้นปัญหา (Problem-based Learning)

โดยมีปัญหามากระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดภาวะสงสัยและความต้องการที่จะแสวงหาความรู้เพื่อขจัดความสงสัยดังกล่าว การให้ผู้เรียนได้เผชิญปัญหาจริงหรือสถานการณ์ปัญหาต่างๆ

และร่วมกันคิดหาทางแก้ปัญหาต่างๆ จะช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้อย่างมีความหมาย และสามารถพัฒนาทักษะกระบวนการต่างๆ อันเป็นทักษะที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิต และการเรียนรู้ตลอดชีวิต

จะเห็นได้ว่า รูปแบบของการจัดการเรียนการสอนโดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญมีรูปแบบการเรียนการสอนที่หลากหลาย แต่มีหลักการร่วมกัน คือ มุ่งประโยชน์สูงสุดแก่ผู้เรียน ผู้เรียนได้พัฒนาเต็มตามศักยภาพ ผู้เรียนมีทักษะในการแสวงหาความรู้จากแหล่งการเรียนรู้ที่หลากหลาย สามารถนำวิธีการเรียนรู้ไปปรับใช้ในชีวิตจริง ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการจัดการเรียนรู้ ผู้เรียนรู้บทบาทของตนเอง รู้จักตนเอง เข้าใจบุคคลอื่นรอบข้าง มีเหตุผลในการตัดสินใจและรับฟังข้อมูล เกิดความตื่นตัวทางร่างกาย สติปัญญา อารมณ์ และสังคม เป็นคนที่สมบูรณ์ อยู่ในสังคมร่วมกับบุคคลอื่นท่ามกลางการเปลี่ยนแปลงได้อย่างมีความสุข

วิธีการจัดการเรียนการสอนตามแนวคิดที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

1. วิธีการจัดการเรียนการสอนแบบร่วมมือ (Cooperative Learning)

แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนแบบร่วมมือ

การเรียนการสอนแบบร่วมมือมีพื้นฐานมาจากปรัชญาการศึกษาแบบพิพัฒนาการ (Progressivism) ที่เน้นการให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการจัดทิศทางการพัฒนาตนเอง จึงทำให้เกิดการจัดการเรียนการสอนที่ยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ซึ่ง ดิวอี้ (นิตยา คงเกษม. 2544 : 75 ; อ้างอิง

จาก Dewey. 1922) ได้นำเสนอปรัชญาการศึกษาแบบพัฒนาการขึ้นและได้รับการยอมรับอย่างแพร่หลายจนถึงปัจจุบัน นอกจากนี้ยังได้นำแนวคิดจากทฤษฎีสนามของเลวิน (นิตยา คงเกษม. 2544 : 75 ; อ้างอิงจาก Lewin. 1938) ที่เน้นว่าการพึ่งพาซึ่งกันและกันเป็นตัวกำหนดวิธีการมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคล ซึ่งแนวคิดดังกล่าวได้นำนักศึกษานำไปพัฒนาเป็นรูปแบบต่างๆ ของการเรียนรู้แบบร่วมมือมาใช้ในการจัดการเรียนการสอนอย่างแพร่หลายจนถึงปัจจุบัน

ความหมายของการจัดการเรียนการสอนแบบร่วมมือ

การเรียนการสอนแบบร่วมมือได้มีผู้ให้ความหมายไว้แตกต่างกันดังนี้

การเรียนรู้แบบร่วมมือเป็นวิธีการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่เน้นการจัด

สภาพแวดล้อมทางการเรียนให้แก่ผู้เรียนได้เรียนรู้ร่วมกันเป็นกลุ่มเล็กๆ แต่ละกลุ่มประกอบด้วยสมาชิกที่มีความรู้ความสามารถแตกต่างกัน โดยที่แต่ละคนมีส่วนร่วมอย่างแท้จริงในการเรียนรู้และในความสำเร็จของกลุ่มทั้งโดยการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น การแบ่งปันทรัพยากรการเรียนรู้ รวมทั้งการเป็นกำลังใจแก่กันและกัน คนที่เรียนเก่งจะช่วยเหลือคนที่อ่อนกว่า สมาชิกในกลุ่มไม่เพียงแต่รับผิดชอบต่อการเรียนของตนเองเท่านั้น หากแต่ละคนต้องร่วมรับผิดชอบต่อการเรียนรู้ของเพื่อนสมาชิกทุกคนในกลุ่ม ความสำเร็จของแต่ละบุคคล คือ ความสำเร็จของกลุ่ม (ทิตนา แชนมณี. 2545 : 35 ; วัฒนาพร ระเบียบทุกข์. 2541 : 38)

นอกจากนี้ จันทร่า ดันติพงษ์ศานุกรักษ์ (2543 : 37) กล่าวว่า การจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ หมายถึง การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่เปิดโอกาสให้นักเรียนได้เรียนรู้ร่วมกันเป็นกลุ่มเล็กๆ แต่ละกลุ่มประกอบด้วยสมาชิกที่มีความรู้ความสามารถแตกต่างกันโดยแต่ละคนมีส่วนร่วมในการเรียนรู้ และในความสำเร็จของกลุ่มอย่างแท้จริง ทั้งโดยการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น การแบ่งปันทรัพยากรการเรียนรู้ ตลอดจนการเป็นกำลังใจซึ่งกันและกัน คนที่เรียนเก่งจะช่วยเหลือคนที่เรียนอ่อนกว่า สมาชิกในกลุ่มไม่เพียงแต่รับผิดชอบต่อการเรียนรู้ของตนเองเท่านั้น แต่จะต้องรับผิดชอบต่อการเรียนรู้ของเพื่อนสมาชิกทุกคนในกลุ่มด้วย ดังนั้นการจัดการเรียนรู้ดังกล่าวจึงมีลักษณะตรงกันข้ามกับการเรียนที่เน้นการแข่งขัน (Competitive Learning) และการเรียนตามลำพัง (Individualized Learning) สอดคล้องกับ สลาวิน (Slavin. 1982 : 1 - 2) ที่กล่าวว่า การเรียนแบบร่วมมือ (Cooperative Learning) ช่วยให้เกิดการช่วยเหลือและการสนับสนุนกันที่เพื่อน เพื่อให้เกิดสัมฤทธิ์ผลเป็นประชาธิปไตย และสนับสนุนซึ่งกันและกัน ครูผู้สอนมักจะใช้วิธี Cooperative Learning เป็นยุทธศาสตร์หนึ่งในการจัดบรรยากาศ นอกจากนี้ สลาวิน (Slavin. 1982 : 8) ยังได้ให้คำจำกัดความของคำว่า การเรียนรู้โดยการร่วมมือ คือ การสอนแบบหนึ่ง ซึ่งนักเรียนทำงานกันเป็นกลุ่มเล็ก (ปกติ 4 คน) และการจัดกลุ่มต้องคำนึงถึงความสามารถของนักเรียน (เช่น นักเรียนที่มีความสามารถสูง 2 คน และความสามารถน้อย 2 คน) หน้าที่ของนักเรียนทุกคนในกลุ่มจะต้องช่วยกันทำงาน รับผิดชอบช่วยเหลือการเรียนรู้ซึ่งกันและกัน สอดคล้องกับ จอห์นสันและจอห์นสัน (Johnson and Johnson. 1991 : 28 – 37) ที่กล่าวว่า การเรียนแบบร่วมมือเป็นการเรียนที่จัดประสบการณ์การเรียนรู้ให้ผู้เรียนเรียนเป็นกลุ่มเล็ก กลุ่มละประมาณ 3 - 5 คน โดยที่สมาชิกในกลุ่ม

มีความแตกต่างกันทางด้านเพศ เชื้อชาติ ความสามารถทางการเรียน ฯลฯ ผู้เรียนมีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกัน ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน รับผิดชอบการทำงานของสมาชิกแต่ละคนในกลุ่มร่วมกัน และสอดคล้องกับ อาตซ์ และนิวแมน (Artzt and Newman. 1990 : 448 – 452) ที่กล่าวว่า การเรียนแบบร่วมมือเป็นการเรียนที่จัดสมาชิกเป็นกลุ่มเล็กแล้วร่วมกันแก้ปัญหาหรือทำงานที่ได้รับมอบหมายให้สำเร็จ สมาชิกภายในกลุ่มทุกคนจะต้องมีส่วนร่วมในการช่วยเหลือซึ่งกันและกันในการทำงาน

ดังนั้นอาจกล่าวได้ว่า การเรียนการสอนแบบร่วมมือ คือ รูปแบบการสอนประเภทหนึ่ง ที่ผู้เรียนทำงานและเรียนรู้ร่วมกันเป็นกลุ่มเล็กๆ โดยแต่ละกลุ่มประกอบด้วยสมาชิกที่มีความรู้ความสามารถที่แตกต่างกัน ผู้เรียนที่เรียนเก่งได้ช่วยเหลือผู้เรียนที่เรียนอ่อนกว่า ในการเรียนแบบร่วมมือนี้เน้นการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ผู้เรียนจะร่วมกันรับผิดชอบการเรียนรู้กันเพื่อให้บรรลุจุดมุ่งหมายของกลุ่ม

หลักการของการจัดการเรียนแบบร่วมมือ

การเรียนแบบร่วมมือเป็นวิธีการเรียนที่เน้นการจัดสภาพแวดล้อมทางการเรียนให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ร่วมกันเป็นกลุ่มเล็กๆ แต่ละกลุ่มประกอบด้วยสมาชิกที่มีความรู้ความสามารถแตกต่างกัน แต่ละคนจะต้องมีส่วนร่วมอย่างแท้จริงในการเรียนรู้และในความสำเร็จของกลุ่มทั้งโดยการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น การแบ่งปันทรัพยากรการเรียนรู้ รวมทั้งการเป็นกำลังใจแก่กันและกัน คนที่เรียนเก่งจะช่วยเหลือคนที่เรียนอ่อนกว่า สมาชิกในกลุ่มไม่เพียงแต่รับผิดชอบต่อการเรียนรู้ของตนเองเท่านั้น แต่จะต้องรับผิดชอบต่อการเรียนรู้ของเพื่อนสมาชิกในกลุ่ม ความสำเร็จของแต่ละบุคคล คือ ความสำเร็จของกลุ่ม ดังที่สลาวิน (Slavin. 1990 : 65) ได้อธิบายไว้ว่า วิธีการเรียนแบบร่วมมือ ก็คือ วิธีการเรียนรู้แบบกลุ่ม วิธีการเรียนแบบร่วมมือ ทุกวิธีการนั้นมีแนวความคิดร่วมกันคือ ผู้เรียนทำงานร่วมกันเพื่อเรียนรู้ และผู้เรียนรับผิดชอบการเรียนรู้ของเพื่อนสมาชิกในกลุ่มให้เรียนรู้ได้เท่าๆ กับการเรียนรู้ของตนเอง ซึ่งสอดคล้องกับหลักการเรียนรู้ตามแนวคิดของ เบอร์ตันและนีฟ (Burton and Neave.1992 : 202) ที่กล่าวไว้ว่าการจัดการเรียนแบบร่วมมือเป็นรูปแบบการจัดการเรียนการสอนที่เน้นการมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียนและระหว่างผู้เรียนกับผู้สอน เน้นการมีส่วนร่วมและการร่วมมือในการแสวงหาความรู้ และสอดคล้องกับผลการวิจัยของ ดักลาสและวิลเลตต์ (Dauglas and Willatts. 1994 : 111 - 120) ที่ทำการศึกษาเรื่องการจัดการเรียนการสอนแบบร่วมมือกับนักเรียน พบว่า หลักการสำคัญของการที่จะทำให้การเรียนแบบร่วมมือประสบความสำเร็จ คือ ผู้สอนควรให้ผู้เรียนมีส่วนร่วม ด้วยวิธีการที่หลากหลาย มีการบูรณาการแนวคิด มีการยกเหตุผลอ้างอิงจากแหล่งที่น่าเชื่อถือ สิ่งเหล่านี้จะทำให้ผู้เรียนเข้าใจเนื้อหาสาระอย่างลึกซึ้ง จนกระทั่งสามารถแยกแยะองค์ประกอบของสิ่งต่างๆ มีความสามารถแก้ปัญหาอย่างมีเหตุผล อธิบายมโนทัศน์ได้ และทำให้เด็กปรับตัวกับทีมการเรียนรู้อย่างมีความสุข

ดังนั้นอาจสรุปหลักการของการเรียนรู้เป็นกลุ่มได้ดังนี้

- 1) การได้รับรางวัลเป็นกลุ่ม (Team Reward) กลุ่มอาจจะได้รับรางวัลหรือใบประกาศนียบัตร (Certificates) ถ้าผู้เรียนสามารถเรียนรู้ได้ถึงเกณฑ์ที่กำหนดไว้

2) ความสำเร็จของกลุ่มขึ้นอยู่กับการเรียนรู้ของแต่ละคน (Individual Accountability) เป็นการเน้นให้สมาชิกในกลุ่มต้องรับผิดชอบการเรียนรู้ของเพื่อนๆ ซึ่งจะทำให้เกิดการช่วยกันอธิบายให้แก่คนอื่นในกลุ่ม

3) ทุกคนมีโอกาสเท่าเทียมกันในการประสบความสำเร็จ (Equal Opportunities for Success) หมายความว่า ผู้เรียนสามารถช่วยกลุ่มได้โดยการพัฒนาการเรียนรู้ของตนเองให้ดีขึ้นกว่าเดิม เป็นการเน้นให้เห็นว่าไม่ว่าผู้เรียนจะเก่ง อ่อน หรือปานกลาง ผู้เรียนทุกคนก็มีโอกาสเท่าๆ กันในการที่จะทำได้ดีที่สุด

หลักสำคัญในการเรียนแบบร่วมมือจึงเป็นการเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ทำงานร่วมกันในกลุ่มเล็กๆ ช่วยเหลือซึ่งกันและกันในเชิงบวก ต้องไว้วางใจกัน ยอมรับในบทบาทและผลงานของเพื่อน ทั้งนี้ผู้เรียนต้องฝึกฝนทักษะทางสังคมเพื่อการทำงานเป็นกลุ่มและอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข

องค์ประกอบของการเรียนการสอนแบบร่วมมือ

นักการศึกษาหลายท่านได้กล่าวถึงองค์ประกอบของการเรียนการสอนแบบร่วมมือในลักษณะที่คล้ายๆ กัน ได้แก่ วัฒนาพร ระงับทุกข์ (2541 : 38 – 45) จันทรา ตันติพิงศานุรักษ์ (2543 : 38 – 39) จอห์นสันและจอห์นสัน (Johnson and Johnson. 1990 : 207 – 216) ไว้ดังนี้

1) การพึ่งพาอาศัยกัน (Positive Interdependent) สมาชิกทุกคนมีหน้าที่และมีความสำคัญเท่าเทียมกันหมด สมาชิกแต่ละคนรู้หน้าที่ของตนเองว่า ต้องทำกิจกรรมอะไรบ้าง ในการเรียนครั้งนั้นๆ และต้องรับผิดชอบในกิจกรรมนั้นๆ เสมอ สมาชิกทุกคนตระหนักดีว่าความสำเร็จของกลุ่มขึ้นอยู่กับสมาชิกภายในกลุ่ม

2) การปฏิสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิด (Face to Face Interaction) การจัดการเรียนการสอนแบบร่วมมือนี้ ผู้เรียนจะนั่งเรียนด้วยกันเป็นกลุ่มหันหน้าเข้าหากันเพื่อที่จะได้ซักถาม ตอบปัญหา อธิบายโต้ตอบ ซึ่งกันและกัน ให้สมาชิกทุกคนมีส่วนร่วมในการทำงาน ยอมรับเหตุผลของผู้อื่น โต้เถียงกันด้วยเหตุผล รู้จักสนับสนุนและกล่าวชมเชยผู้อื่น เป็นการฝึกทักษะพื้นฐานของการอยู่ร่วมกันในสังคม

3) หน้าที่และความรับผิดชอบของแต่ละบุคคล (Individual Accountability) สมาชิกแต่ละคนในกลุ่มมีหน้าที่ที่ต้องรับผิดชอบและจะต้องทำงานที่ได้รับมอบหมายอย่างเต็มความสามารถ เช่น

3.1) สมาชิกแต่ละคนจะต้องตอบคำถามและอธิบายให้แก่เพื่อนสมาชิกฟังด้วยกันด้วยความเต็มใจเสมอ

3.2) สมาชิกแต่ละคน จะต้องสนับสนุน คอยให้กำลังใจแก่เพื่อนสมาชิกในกลุ่ม

3.3) สมาชิกแต่ละคนรู้ว่าผลงานของกลุ่มจะสำเร็จลุล่วงไปด้วยดีขึ้นอยู่กับความร่วมมือและความรับผิดชอบของสมาชิกทุกคน

4) ทักษะทางสังคม (Social Skills) ผู้เรียนบางคนไม่มีทักษะในการทำงานร่วมกันเป็นกลุ่ม เนื่องจากไม่ได้รับการพัฒนาในเรื่องนี้มาก่อน อาจจะทำให้เกิดปัญหาบ้างในการทำงาน

ร่วมกับผู้อื่น ดังนั้นก่อนที่จะใช้การเรียนการสอนแบบนี้ ครูควรวางพื้นฐานผู้เรียนให้มีทักษะในการทำงานกลุ่มดังนี้

4.1) ทักษะการจัดกลุ่ม ฝึกการจัดกลุ่มอย่างรวดเร็วและทำงานในกลุ่ม โดยไม่รบกวนกลุ่มอื่น

4.2) ทักษะการทำงานกลุ่ม เป็นทักษะเกี่ยวกับการทำงานในกลุ่มให้เกิดผลดี มีทักษะเกี่ยวกับการแลกเปลี่ยนความคิด การแสดงความคิดเห็น อธิบายโต้ตอบ แบ่งปันอุปกรณ์และสร้างบรรยากาศที่ดีในการทำงานร่วมกัน

4.3) ทักษะการสร้างความรู้ เป็นทักษะที่ใช้ในการพัฒนาความรู้ความเข้าใจ เป็นการกระตุ้นให้เกิดความคิดตามลำดับขั้นตอนอย่างมีเหตุผล

5) กระบวนการกลุ่ม (Group Processing) หลังจากที่ทำทำงานร่วมกันเป็นกลุ่มได้ระยะหนึ่ง สมาชิกแต่ละคนจะประเมินผลการทำงานของตนเองและผลงานกลุ่ม เพื่อที่จะรู้ถึงข้อบกพร่องและสิ่งที่ควรปรับปรุง แก้ไข และวางเป้าหมายในการทำงานกลุ่มครั้งต่อไปให้ดีขึ้นและมีประสิทธิภาพมากขึ้นกว่าเดิม

จะเห็นได้ว่า องค์ประกอบของการเรียนการสอนแบบร่วมมือเน้นองค์ประกอบที่เป็นการทำงานเป็นทีม จึงจำเป็นต้องมีการฟังพาทายกัน การปฏิสัมพันธ์ การรู้จักบทบาทหน้าที่ ความรับผิดชอบของสมาชิกในกลุ่ม มีทักษะการอยู่ร่วมกัน ตลอดจนมีการดำเนินกระบวนการกลุ่มเพื่อมุ่งสู่เป้าหมายการเรียนรู้ร่วมกัน

ประเภทของการเรียนการสอนแบบร่วมมือ

การเรียนการสอนแบบร่วมมือแบ่งออกได้เป็น 3 ประเภทดังนี้ (Johnson and Smith. 1998 : 24 – 29)

1) การเรียนการสอนแบบร่วมมืออย่างเป็นทางการ (Formal Cooperative Learning Group) ครูจะมีบทบาทดังต่อไปนี้

1.1) กำหนดวัตถุประสงค์ที่เฉพาะเจาะจงในการเรียนแต่ละบทเรียนว่าต้องการให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้อะไรบ้าง เช่น ความรู้หรือทักษะทางสังคม กำหนดบทบาทของกลุ่ม วิธีการจัดผู้เรียนเข้ากลุ่ม กำหนดบทบาทของผู้เรียน วัสดุอุปกรณ์ที่ต้องใช้ในการเรียนและจัดเตรียมความพร้อมด้านอื่นๆ ในห้องเรียน

1.2) อธิบายงานและให้ผู้เรียนมีการฟังพาทายกัน ครูอธิบายงานที่มอบหมายให้ชัดเจน โดยเน้นการคิดและกลวิธี และต้องให้มีการฟังพาทายกัน มีความรับผิดชอบส่วนบุคคล บอกเกณฑ์ความสำเร็จที่ตั้งไว้และอธิบายทักษะทางสังคมที่ต้องใช้

1.3) มีการดูแลและเข้าไปเกี่ยวข้องกับกลุ่ม เพื่อช่วยเหลือหรือเพื่อให้ผู้เรียน มีปฏิสัมพันธ์กันและใช้ทักษะทางสังคมมากขึ้น ครูควรใช้การสังเกตอย่างมีระบบและรวบรวมข้อมูลในแต่ละกลุ่ม ในขณะที่ผู้เรียนกำลังทำงาน ครูอาจเข้าไปให้ความช่วยเหลือเมื่อผู้เรียนต้องการความช่วยเหลือเพื่อให้งานมีความถูกต้องและมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

1.4) ประเมินการเรียนรู้ของผู้เรียนและช่วยผู้เรียนในการประมวลผลการทำงานของกลุ่มว่า สามารถทำอะไรได้ดีบ้าง ครูต้องประเมินการเรียนรู้ของผู้เรียนอย่างระมัดระวังโดยประเมินจากการแสดงออก สมาชิกภายในกลุ่มจะเกิดการเรียนรู้จากการอภิปรายที่มีประสิทธิภาพ มีการทำงานร่วมกัน และมีการแก้ไขเพื่อปรับปรุงการทำงานในครั้งต่อไปให้ดีขึ้น

2) การเรียนการสอนแบบร่วมมืออย่างไม่เป็นทางการ (Informal Cooperative Learning Groups) ผู้เรียนจะทำงานและเรียนรู้ร่วมกันเพื่อให้ประสบความสำเร็จและบรรลุเป้าหมายร่วมกัน บางครั้งกลุ่มอาจทำงานร่วมกันเพียงไม่กี่นาทีในแต่ละคาบ (Johnson, Johnson, and Holubec. 1998 : 9 ; Johnson and Smith. 1998 : 24 – 29) ในระหว่างการจดคำบรรยาย การสาธิต การเรียนแบบร่วมมืออย่างไม่เป็นทางการสามารถนำไปใช้เพื่อ 1) ให้นักเรียนสนใจสื่อที่ต้องการให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ 2) ปรับสภาวะอารมณ์ผู้เรียนให้พร้อมในการเรียน 3) เตรียมประสบการณ์ที่ผู้เรียนจะต้องนำไปใช้ในชั่วโมงเรียน 4) เพื่อให้แน่ใจว่าผู้เรียนเกิดความคิดในสิ่งที่ครูสอน และ 5) มีการใช้สื่ออุปกรณ์ในการเรียน

ในระหว่างที่ผู้สอนกำลังสอนจะมีการใช้สื่ออุปกรณ์เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้จากสื่อ มีการอธิบาย สรุป และผสมผสานสิ่งที่เรียนรู้เป็นโครงสร้างความรู้ กลุ่มประเภทนี้จะใช้เวลาประมาณ 3 - 5 นาที ในการให้ผู้เรียนอภิปรายก่อน - หลังการบรรยาย และใช้เวลาประมาณ 2 - 3 นาที ในการอภิปรายกับเพื่อนในสิ่งที่ได้จากการฟังคำบรรยาย

3) กลุ่มพื้นฐานในการเรียนแบบร่วมมือ (Cooperative Base Groups) กลุ่มร่วมมือประเภทนี้จะอยู่ร่วมกันเป็นระยะเวลานาน สมาชิกภายในกลุ่มจะมีความหลากหลาย มีสมาชิก 3 - 4 คนที่อยู่ประจำกลุ่ม (Johnson, Johnson and Holubec. 1998 : a ; Johnson, Johnson and Smith. 1998 : 24 – 29) กลุ่มพื้นฐานหลักนี้จะให้การสนับสนุน ช่วยเหลือ ให้กำลังใจสมาชิกคนอื่นๆ เพื่อให้มีผลการเรียนดีขึ้น เช่น กระตุ้นสมาชิกคนอื่นๆ ให้สนใจในการเรียน ทำงานที่ได้รับมอบหมาย เกิดการเรียนรู้รวมทั้งพัฒนาการคิดและทักษะทางสังคมขึ้นด้วย ผู้เรียนในกลุ่มพื้นฐานแบบร่วมมือนี้จะอยู่ร่วมกันเป็นระยะเวลานานอาจเป็นปีหรือหลายปี โดยดูแลและรักษาสัมพันธภาพที่จะส่งผลต่อสมาชิกคนอื่นๆ ให้เรียนอย่างมีประสิทธิภาพในสถาบัน

ดังนั้นประเภทของการจัดการเรียนการสอนแบบร่วมมือจึงยึดหลักการการเรียนรู้แบบเป็นทีมที่ให้สมาชิกทุกคนมีความร่วมมือ ร่วมแรงร่วมใจ เพื่อให้บรรลุเป้าหมายการเรียนรู้ที่ต้องการ ซึ่งอาจแบ่งเป็น 3 ประเภท คือ การเรียนการสอนแบบร่วมมืออย่างไม่เป็นทางการ การเรียนการสอนแบบร่วมมืออย่างไม่เป็นทางการ และกลุ่มพื้นฐานในการเรียนแบบร่วมมือ

ขั้นตอนการจัดการเรียนการสอนแบบร่วมมือ

การจัดการเรียนการสอนแบบร่วมมือนั้น ผู้สอนจะต้องตั้งเป้าหมายหรือรางวัลไว้เพื่อกระตุ้นให้ผู้เรียนมีความพยายามในการเรียนรู้อย่างมากขึ้น และพยายามปรับพฤติกรรมของตนเพื่อความสำเร็จของกลุ่ม ดังนั้นความสำเร็จของกลุ่มจึงต้องขึ้นอยู่กับความสามารถของทุกคนในกลุ่ม ผู้เรียน

ทุกคนในกลุ่มมีส่วนช่วยเหลือกลุ่มของตนเองให้ผ่านกิจกรรมไปได้เท่าเทียมกัน ทุกคนเก่ง ปานกลาง และอ่อน การจัดการเรียนการสอนแบบร่วมมือจึงมีขั้นตอนดังนี้

1) ขั้นเตรียม กิจกรรมในขั้นเตรียมประกอบด้วย ครูแนะนำทักษะในการเรียนรู้ร่วมกัน และจัดเป็นกลุ่มย่อยๆ ประมาณ 2 - 6 คน ครูควรแนะนำเกี่ยวกับระเบียบของกลุ่ม บทบาทและหน้าที่ของสมาชิกกลุ่ม แจกวัสดุประสงค์ของบทเรียนและการทำกิจกรรมร่วมกัน และการฝึกฝนกระบวนการทักษะพื้นฐานจำเป็นสำหรับการทำกิจกรรมกลุ่ม

2) ขั้นสอน ครูเข้าสู่บทเรียน แนะนำเนื้อหา แนะนำแหล่งข้อมูล และมอบหมายงานให้ผู้เรียนแต่ละกลุ่ม

3) ขั้นทำกิจกรรมกลุ่ม ผู้เรียนเรียนรู้ร่วมกันในกลุ่มย่อย โดยที่แต่ละคนมีบทบาทและหน้าที่ตามที่ได้รับมอบหมาย เป็นขั้นตอนที่สมาชิกในกลุ่มจะได้ร่วมกันรับผิดชอบต่อผลงานของกลุ่ม ในขั้นนี้ครูอาจกำหนดให้ผู้เรียนใช้เทคนิคต่างๆ กัน เพราะเทคนิคต่างๆ จะต้องเหมาะสมกับวัตถุประสงค์ในการเรียนรู้แต่ละเรื่อง ในการเรียนครั้งหนึ่งๆ อาจต้องใช้เทคนิคการเรียนรู้แบบร่วมมือหลายๆ เทคนิคประกอบกันเพื่อให้ได้ผลการเรียนที่มีประสิทธิภาพ

4) ขั้นตรวจสอบผลงานและทดสอบ ในขั้นนี้เป็นการตรวจสอบว่า ผู้เรียนได้ปฏิบัติตามหน้าที่ครบถ้วนแล้วหรือยัง ผลการปฏิบัติเป็นอย่างไรเน้นการตรวจสอบผลงานกลุ่มและรายบุคคล ในบางกรณีผู้เรียนต้องซ่อมเสริมส่วนที่ยังขาดตกบกพร่อง ต่อจากนั้นเป็นการทดสอบความรู้

5) ขั้นสรุปบทเรียนและประเมินผลการทำงานกลุ่ม ครูและผู้เรียนช่วยกันสรุปบทเรียน ถ้ามีสิ่งที่ยังไม่เข้าใจ ครูควรอธิบายเพิ่มเติม ครูและผู้เรียนช่วยกันประเมินผลการทำงานเป็นกลุ่มและพิจารณาว่าอะไรคือจุดเด่นของงาน และอะไรคือสิ่งที่ควรปรับปรุงแก้ไข

จากขั้นตอนทั้ง 5 ขั้นตอนดังกล่าวนี้จะเห็นได้ว่า การเรียนการสอนแบบร่วมมือเป็นการสร้างแรงจูงใจในการเรียนรายบุคคล เพราะสมาชิกแต่ละคนในกลุ่มจะได้มีโอกาสเรียนรู้ซึ่งกันและกัน ฟังพากัน การเรียนรู้มีการสร้างปฏิสัมพันธ์ในทางบวก และสามารถพัฒนาความรู้สึก เห็นคุณค่าในตนเอง ตลอดทั้งรู้จักตนเองจากการเรียนรู้ดีขึ้น

บทบาทของครูผู้สอนในการจัดการเรียนการสอนแบบร่วมมือ

โคเฮน (Cohen. 1994 : 1) ได้กล่าวถึงบทบาททางตรงและทางอ้อมของครูผู้สอนในการเรียนแบบร่วมมือไว้ ซึ่งการเรียนแบบนี้สามารถนำมาใช้ได้กับการเรียนทุกวิชาและทุกระดับชั้น หากครูผู้สอนมีเทคนิควิธีการที่ดีมีการเตรียมพร้อม โดยมุ่งเน้นให้ผู้เรียนได้รู้จักคิดแก้ปัญหา และเน้นคุณธรรม จริยธรรม เพื่อเสริมประชาธิปไตยในชั้นเรียน ครูผู้สอนจะต้องมีบทบาทที่สำคัญดังนี้

1) กำหนดขนาดของกลุ่ม (โดยปกติประมาณ 2 - 6 คนต่อกลุ่ม) และลักษณะของกลุ่มที่ลดความสามารถ ในกลุ่มจะต้องมีผู้เรียนดี ปานกลาง และเรียนอ่อนปะปนกัน

2) อำนาจความสะดวกในการนั่งของสมาชิกเพื่อการทำงานร่วมกันที่มีประสิทธิภาพ และการติดตามความก้าวหน้าของกลุ่ม

3) การชี้แจงให้ผู้เรียนเข้าใจวิธีการและกฎกติกาในการทำงานร่วมกันในกลุ่ม

- 4) การสร้างบรรยากาศในการทำงานร่วมกัน โดยให้มีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น การกำหนดหน้าที่ความรับผิดชอบของสมาชิกแต่ละคนให้ชัดเจน
 - 5) การให้คำปรึกษาของทุกกลุ่มย่อยและการติดตามความก้าวหน้าในการเรียนรู้ของกลุ่มและสมาชิกกลุ่ม
 - 6) การยกย่อง ให้รางวัล และการให้คำชมเชยเมื่อการทำงานในกลุ่มประสบความสำเร็จ
 - 7) การกำหนดเวลาในการทำงานร่วมกันเป็นกลุ่ม
- สอดคล้องกับ ชูศรี สนิทประชากร (2534 : 48 – 49) ที่กล่าวถึงบทบาทของครูผู้สอน ในการเรียนรู้แบบร่วมมือไว้ว่า ครูผู้สอนจะต้องกำหนดเป้าหมายการเรียนรู้ให้ชัดเจนแล้ว ครูผู้สอนควรเอาใจใส่ในเรื่องการจัดกลุ่มไว้ด้วยว่าต้องการให้มีลักษณะอย่างไร อาจเป็นทักษะการทำงานกลุ่มหรือการเข้าสังคม และเป็นไปตามที่สามารถ สุขาวงษ์ (2537 : 90 – 91) ได้ทำการศึกษา การสอนแบบร่วมมือในวิชาสังคมศึกษา พบว่า การจัดกลุ่มจะส่งผลต่อการเรียนรู้ครูผู้สอนควร พิจารณองค์ประกอบของการจัดกลุ่มและครูผู้สอนควรเป็นผู้จัดบรรยากาศการเรียนรู้การสอนเพื่อ กระตุ้นให้เกิดความสนใจ อยากเรียนรู้ ซึ่งจะส่งผลให้นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ในวิชาสังคมศึกษาดี ยิ่งขึ้น
- ดังนั้นครูจึงมีบทบาทในการวางแผน เตรียมการ และเป็นผู้สนับสนุน ให้กำลังใจใน การทำกิจกรรมของผู้เรียน ซึ่งถือว่ามีความสำคัญยิ่งที่จะผลักดันให้การทำงานร่วมกันภายในกลุ่มมี ประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผล เพราะหากทุกคนรับผิดชอบร่วมกันก็จะส่งผลต่อการเรียนรู้ของ เพื่อนสมาชิกทุกคนในกลุ่ม ความสำเร็จของแต่ละบุคคล คือ ความสำเร็จของกลุ่ม

กระตุ้นให้เด็กเกิดความสนใจ อยากเรียนรู้ ซึ่งจะส่งผลให้นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ในวิชาสังคมศึกษาดี ยิ่งขึ้น

ดังนั้นครูจึงมีบทบาทในการวางแผน เตรียมการ และเป็นผู้สนับสนุน ให้กำลังใจในการทำกิจกรรมของผู้เรียน ซึ่งถือว่ามีความสำคัญยิ่งที่จะผลักดันให้การทำงานร่วมกันภายในกลุ่มมีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผล เพราะหากทุกคนรับผิดชอบร่วมกันก็จะส่งผลต่อการเรียนรู้ของเพื่อนสมาชิกทุกคนในกลุ่ม ความสำเร็จของแต่ละบุคคล คือ ความสำเร็จของกลุ่ม

บทบาทของผู้เรียนในการจัดการเรียนการสอนแบบร่วมมือ

จอห์นสันและจอห์นสัน (Johnson and Johnson. 1990 : 29 – 33) ได้กล่าวถึงหลักการเรียนแบบร่วมมือว่าเป็นรูปแบบปฏิสัมพันธ์ทางสังคม เป็นการให้ผู้เรียนเผชิญปัญหาจากคำพูดหรือประสบการณ์แล้วนำมาอภิปราย ผู้เรียนเป็นผู้วิเคราะห์ปัญหาด้วยตนเอง ในที่สุดกลุ่มจะประเมินปัญหาด้วยตนเองตามวัตถุประสงค์ของกลุ่ม บทบาทของผู้เรียนจึงควรมีดังนี้

- 1) ไว้วางใจซึ่งกันและกัน และพัฒนาทักษะสื่อความหมาย
- 2) ในการทำกิจกรรมการเรียนแต่ละครั้ง สมาชิกคนหนึ่งจะทำหน้าที่ผู้ประสานงาน คนหนึ่งทำหน้าที่เลขานุการ ส่วนสมาชิกที่เหลือทำหน้าที่เป็นผู้ร่วมทีม สมาชิกทุกคนต้องได้รับมอบหมายหน้าที่รับผิดชอบ
- 3) ให้เกียรติและรับฟังความคิดเห็นของเพื่อนสมาชิกในกลุ่มทุกคน
- 4) รับผิดชอบการเรียนรู้ของตนและเพื่อนในกลุ่ม ผู้เรียนจะร่วมกันทำกิจกรรม กำหนดเป้าหมายของกลุ่ม แลกเปลี่ยนความรู้และวัสดุอุปกรณ์ ให้กำลังใจซึ่งกันและกัน ดูแลกันให้ปฏิบัติงานตามหน้าที่และช่วยกันควบคุมเวลาในการทำงาน

นอกจากนี้ ดาราวดี แตนราช (2542 : 23) ได้กล่าวถึงบทบาทของนักเรียนในชั้นเรียนในฐานะสมาชิกในกลุ่มการเรียนแบบร่วมมือ นักเรียนต้องมีความรับผิดชอบเพราะในการเรียนแบบนี้เนื่องจากผลการเรียนของตนจะส่งผลต่อคะแนนรวมของสมาชิกในกลุ่มทุกคนต้องทำงานที่ได้รับมอบหมายมาให้สำเร็จทุกคน สมาชิกภายในกลุ่มสามารถช่วยเหลือและแนะนำสมาชิกอื่นได้ ในฐานะสมาชิกในห้องเรียนนักเรียนต้องรู้จักบทบาทของตนในฐานะสมาชิกในชั้นเรียนที่ประกอบด้วยนักเรียนหลายกลุ่มที่อาจมีความคิดเห็นหรือผลการวิเคราะห์บทเรียนที่ไม่ตรงกัน ต้องมีใจกว้าง ยอมรับความคิดเห็นของผู้อื่น รู้ว่าเมื่อใดควรฟังหรือเมื่อใดควรพูด และที่สำคัญต้องรู้วิธีการพูดแสดงความคิดเห็นโดยอ้างอิงจากเนื้อหาในเรื่องที่อ่าน แต่ต้องระวังหลีกเลี่ยงการแสดงความคิดเห็นโดยใช้ความรู้สึกของตนเป็นที่ตั้ง ซึ่ง ประกายแก้ว แปรโคสูง (2541 : 39) ให้ความเห็นเพิ่มเติมว่าสิ่งที่นักเรียนควรคำนึงถึงในการทำงานกลุ่มย่อย คือ

- 1) นักเรียนต้องช่วยเหลือเพื่อนในทีมให้ได้เรียนรู้เนื้อหาที่เรียนอย่างถ่องแท้
- 2) ไม่มีใครจะเรียนหรือศึกษาเนื้อหาจบเพียงคนเดียวโดยเพื่อนในกลุ่มยังไม่เข้าใจเนื้อหา
- 3) ถ้ายังไม่เข้าใจให้ปรึกษาเพื่อนก่อนปรึกษาอาจารย์

4) เพื่อนร่วมทีมต้องปรึกษาหารือกันเบาๆ ไม่ให้รบกวนกลุ่มอื่น

ดังนั้นบทบาทของผู้เรียนในการเรียนแบบร่วมมือเป็นบทบาทที่ผู้เรียนมีอิสระในการค้นคว้า มีระบบการสนับสนุนที่ดี จึงถือว่ามีระบบการเรียนการสอนแบบประชาธิปไตย ผู้สอนเป็นเพียงผู้ชี้แนะแนวทางเป็นที่ปรึกษาจัดประสบการณ์การเรียนการสอนให้ผู้เรียน เพื่อให้เป็นไปตามต้องการเนื้อหาของวิชา และเป้าหมายการจัดการเรียนการสอน

เทคนิคต่าง ๆ ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนแบบร่วมมือ

เทคนิคการจัดกิจกรรมการจัดการเรียนการสอนในการทำงานกลุ่มซึ่งมีหลากหลาย ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับจุดประสงค์การเรียนรู้ เนื้อหา หรือสถานการณ์ที่จะศึกษา รูปแบบการเรียนรู้แบบร่วมมือตามแนวคิดของคาแกน (Kagan. 1990 : 7 – 13) มีดังนี้

1) การจัดการเรียนการสอนแบบอภิปรายกลุ่ม 4 คน (Think-Pair-Square)

- ขั้นที่ 1 แบ่งผู้เรียนกลุ่มละ 4 คน แต่ละกลุ่มประกอบด้วย เก่ง ปานกลาง
ค่อนข้างเก่ง ปานกลางค่อนข้างอ่อน อ่อน คละกัน (ครูต้องจัดกลุ่มผู้เรียนล่วงหน้า)
- ขั้นที่ 2 ครูให้ปัญหาหรือคำถาม (Problem Posed)
- ขั้นที่ 3 ผู้เรียนแต่ละคนคิดหาคำตอบในระยะเวลาที่กำหนด (Individual Thinktime)
- ขั้นที่ 4 ผู้เรียนแต่ละคนคิดหาคำตอบแล้วจับคู่กันโดยผลัดกันอภิปราย ผลัดกัน

ตอบ (Pair Work)

- ขั้นที่ 5 ผู้เรียนจับกลุ่ม 4 คน หมุนเวียนกันอธิบายให้เพื่อนฟังได้

2) การจัดการเรียนการสอนแบบอภิปรายกับคู่คิด (Think – Pair – Share)

- ขั้นที่ 1 แบ่งผู้เรียนกลุ่มละ 4 คน แต่ละกลุ่มประกอบด้วย เก่ง ปานกลาง
ค่อนข้างเก่ง ปานกลางค่อนข้างอ่อน อ่อน คละกัน (ครูต้องจัดกลุ่มผู้เรียนล่วงหน้า)
- ขั้นที่ 2 ครูให้ปัญหาหรือคำถาม (Problem Posed)
- ขั้นที่ 3 ผู้เรียนแต่ละคนคิดหาคำตอบในระยะเวลาที่กำหนด (Individual Thinktime)
- ขั้นที่ 4 ผู้เรียนแต่ละคนคิดหาคำตอบแล้วจับคู่กันโดยผลัดกันอภิปราย ผลัดกัน

ตอบ (Pair Work)

- ขั้นที่ 5 ผู้เรียนคนใดคนหนึ่งสามารถอธิบายคำตอบให้เพื่อนฟังทั้งชั้นได้

3) การจัดการเรียนการสอนแบบตรวจกันเอง (Pairs Check)

- ขั้นที่ 1 แบ่งผู้เรียนกลุ่มละ 4 คน แต่ละกลุ่มประกอบด้วย เก่ง ปานกลาง
ค่อนข้างเก่ง ปานกลางค่อนข้างอ่อน อ่อน คละกัน (ครูต้องจัดกลุ่มผู้เรียนล่วงหน้า)
- ขั้นที่ 2 ผู้เรียนกลุ่มละ 4 คน จับคู่กันเป็น 2 คู่ สมาชิกคนหนึ่งแต่ละคู่คิดและเขียนคำตอบของคำถาม สมาชิกอีกคนหนึ่งสังเกต
- ขั้นที่ 3 ให้สมาชิกที่สังเกตตรวจสอบ โดยสมาชิกแต่ละคู่เห็นด้วยกับคำตอบและสมาชิกที่สังเกตแสดงความยินดีกับผู้เขียนตอบ

ขั้นที่ 4 สมาชิกแต่ละคู่เปลี่ยนบทบาทกันในคำถามข้อถัดไป โดยทำหน้าที่เหมือนกับข้อก่อนๆ

ขั้นที่ 5 หลังจากจบ 2 คำถามแล้ว ให้แต่ละคู่เปรียบเทียบคำตอบซึ่งกันและกันภายในกลุ่มเดียวกันและสมาชิกจับมือแสดงความยินดีภายในกลุ่ม สำหรับความคิดและความช่วยเหลือซึ่งกันและกัน เมื่อได้ตอบคำถามเสร็จทุกๆ 2 คำถาม

ขั้นที่ 6 เปลี่ยนกันทำข้อต่อไปใหม่ จนจบข้อคำถามในแบบฝึกหัด

4) การจัดการเรียนการสอนแบบสัมภาษณ์ 3 ขั้น (Three – Step Interview)

ขั้นที่ 1 แบ่งผู้เรียนกลุ่มละ 4 คน แต่ละกลุ่มประกอบด้วย เก่ง ปานกลาง ค่อนข้างเก่ง ปานกลางค่อนข้างอ่อน อ่อน คละกัน (ครูต้องจัดกลุ่มผู้เรียนล่วงหน้า) ผู้เรียนแต่ละกลุ่ม (4 คน) จับคู่กันเป็น 2 คู่ โดยแต่ละคู่แต่ละคนในกลุ่มมีอักษรชื่อของตนเองคือ A, B, C หรือ D

ขั้นที่ 2 บุคคล A สัมภาษณ์บุคคล B และบุคคล C สัมภาษณ์บุคคล D โดยที่แต่ละคนถามเพื่อนเกี่ยวกับเรื่องที่กำลังเรียน หรือสรุปความคิดรวบยอดเมื่อเรียนจบแล้ว

ขั้นที่ 3 เปลี่ยนบทบาทกันอีกครั้ง ให้บุคคล B สัมภาษณ์บุคคล A และบุคคล D สัมภาษณ์บุคคล C

หมายเหตุ ระหว่างสัมภาษณ์สมาชิกในกลุ่มอาจต้องทำแบบฝึกในกรณีที่สมาชิกยังไม่เข้าใจ

ขั้นที่ 4 สมาชิกในกลุ่มหมุนเวียนกันพูดกับสมาชิกคนอื่นๆ ฟังว่าเพื่อนพูดอะไรบ้าง เช่น A บอกกับ C และ D เกี่ยวกับเรื่องที่ B เล่าออกมา

5) การจัดการเรียนการสอนแบบร่วมกันคิด (Numbered Heads Togeters)

ขั้นที่ 1 แบ่งผู้เรียนกลุ่มละ 4 คน แต่ละกลุ่มประกอบด้วย เก่ง ปานกลาง ค่อนข้างเก่ง ปานกลางค่อนข้างอ่อน อ่อน คละกัน (ครูต้องจัดกลุ่มนักเรียนล่วงหน้า)

ขั้นที่ 2 กำหนดสมาชิกแต่ละกลุ่มเป็นหมายเลข 1, 2, 3 และ 4 (กลุ่มละ 4 คน)

ขั้นที่ 3 ครูถามคำถามหรือกำหนดปัญหาและผู้เรียนระดมสมองช่วยกันคิดหาคำตอบ แล้วอธิบายคำตอบให้เพื่อนทุกคนในกลุ่มของตนเองเข้าใจ

ขั้นที่ 4 ครูเรียกหมายเลขสมาชิกในกลุ่มขึ้นมา 1 เบอร์ โดยวิธีสุ่ม ผู้เรียนที่มีเบอร์ดังกล่าวทุกกลุ่มตอบคำถามและอธิบายให้เพื่อนทั้งชั้นฟัง

6) การจัดการเรียนการสอนแบบเวียนเทียน (Roundrobin)

ขั้นตอน สมาชิกแต่ละกลุ่มหมุนเวียนกันพูด เสนออะไรบางอย่างต่อกลุ่มหรือหน้าชั้นเรียนทีละคน เช่น แสดงความคิดเห็น แนะนำตนเอง หรือพูดส่วนตัวของเพื่อน ฯลฯ ส่วนคนอื่นๆ ฟังเพื่อนพูด เป็นต้น

7) การจัดการเรียนการสอนแบบรอบโต๊ะ (Roundtable)

ขั้นที่ 1 แบ่งผู้เรียนกลุ่มละ 4 คน แต่ละกลุ่มประกอบด้วย เก่ง ปานกลาง ค่อนข้างเก่ง ปานกลางค่อนข้างอ่อน อ่อน คละกัน (ครูต้องจัดกลุ่มผู้เรียนล่วงหน้า)

ขั้นที่ 2 ครูและผู้เรียนอธิบายบทเรียน และครูแจกคำถามให้ผู้เรียนเขียนตอบ

ขั้นที่ 3 สมาชิกแต่ละคนในกลุ่มเขียนคำตอบให้สอดคล้องกับคำถาม

ขั้นที่ 4 สมาชิกแต่ละคนในกลุ่มส่งกระดาษคำตอบไปยังคนถัดไป

ขั้นที่ 5 สมาชิกแต่ละคนในกลุ่มอ่านและเขียนคำตอบเพิ่มเติมหมุนเวียนไปเรื่อยๆ

จนหมดทุกคนในกลุ่ม

8) การจัดการเรียนการสอนแบบทีมแข่งขัน (Teams – Games – Touraments : TGT)

เป็นกิจกรรมที่เหมาะสมกับการเรียนการสอนในจุดประสงค์ที่ต้องการให้กลุ่มศึกษาประเด็นหรือปัญหาที่มีคำตอบถูกต้องเพียงคำตอบเดียว หรือมีคำตอบถูกต้องที่ชัดเจน เช่น การคำนวณคณิตศาสตร์ การใช้ภาษา ภูมิศาสตร์และทักษะการใช้แผนที่และความคิดรวบยอดทางวิทยาศาสตร์

9) การจัดการเรียนการสอนแบบทีมสัมฤทธิ์ (Students Teams Achievement Division : STAD)

เทคนิคนี้พัฒนาเพิ่มเติมทางเทคนิค TGT แต่ใช้การทดสอบรายบุคคลแทนการแข่งขัน

10) การจัดการเรียนการสอนแบบเรียนด้วยกัน (Learning Together : LT)

วิธีนี้เป็นวิธีที่เหมาะสมกับการสอนวิชาที่มีโจทย์ปัญหา การคำนวณหรือการฝึกปฏิบัติในห้องปฏิบัติการ

11) การจัดการเรียนการสอนแบบทีมรายบุคคล (Team Assisted Individualization : TAI)

กิจกรรมนี้เน้นการเรียนรู้ของผู้เรียนแต่ละบุคคลมากกว่าการเรียนรู้ในลักษณะกลุ่มเหมาะสมสำหรับการสอนคณิตศาสตร์ การจัดกลุ่มผู้เรียนจะคล้ายกับเทคนิค STAD และ TGT แต่เทคนิคนี้ผู้เรียนแต่ละคนจะเรียนรู้และการทำงานตามระดับความสามารถของตน เมื่อทำงานในส่วนของตนเสร็จแล้วจึงจะไปจับคู่หรือเข้ากลุ่มทำงาน

12) การจัดการเรียนการสอนแบบสะสมความรู้จิ๊กซอว์ (Jigsaw)

เป็นเทคนิคที่พัฒนาขึ้นเพื่อส่งเสริมความร่วมมือและการถ่ายทอดความรู้ระหว่างเพื่อนในกลุ่ม เทคนิคนี้ใช้กันมากในกลุ่มรายวิชาที่ผู้เรียนต้องเรียนเนื้อหาจากตำราเรียน (เช่น สังคมศึกษา ภาษาไทย)

12.1) จิ๊กซอว์ I (Jigsaw I)

ขั้นที่ 1 แบ่งผู้เรียนกลุ่มละ 6 คน

ขั้นที่ 2 ผู้เรียนแต่ละคนภายในกลุ่มแบ่งศึกษาหัวข้อที่แตกต่างกัน

ขั้นที่ 3 ผู้เรียนแต่ละกลุ่มที่ศึกษาในหัวข้อเดียวกันมาศึกษาร่วมกันเป็นกลุ่ม

ผู้เชี่ยวชาญ

ขั้นที่ 4 ผู้เรียนกลับมายังกลุ่มของตนเพื่ออธิบายให้เพื่อนสมาชิกในกลุ่มฟังถึงสิ่งที่ตนได้ไปเรียนร่วมกับสมาชิกกลุ่มอื่นๆ ในหัวข้อที่ตนได้รับมอบหมาย สมาชิกที่เหลือในกลุ่มต้องฟังเพื่อนเพื่อเรียนรู้ในหัวข้อนั้นๆ

ขั้นที่ 5 ผู้เรียนถูกประเมินเป็นรายบุคคลและคะแนนที่ได้ของแต่ละคนรวมเป็นคะแนนกลุ่ม

12.2) จิกซอว์ II (Jigsaw II)

ขั้นที่ 1 แบ่งผู้เรียนกลุ่มละ 4 คน

ขั้นที่ 2 ครูให้ผู้เรียนทุกคนอ่านบทเรียนเดียวกันทั้งหมดก่อน

ขั้นที่ 3 แล้วแบ่งหัวข้อให้ผู้เรียนแต่ละคน

ขั้นที่ 4 ผู้เรียนที่ศึกษาหัวข้อเดียวกันมาศึกษาร่วมกัน เรียกว่า กลุ่ม

ผู้เชี่ยวชาญ

ขั้นที่ 5 ผู้เรียนกลับไปยังกลุ่มของตนเพื่ออธิบายให้เพื่อนในกลุ่มฟังในหัวข้อที่ตนเองไปศึกษา

ขั้นที่ 6 ผู้เรียนถูกทดสอบในความรู้เนื้อหาทั้งหมดเป็นรายบุคคล คะแนนของผู้เรียนแต่ละคนจะเป็นคะแนนของกลุ่มและคะแนนพัฒนาการของตนเอง

ได้มีนักการศึกษาหลายท่านได้ทำการศึกษาวิธีการเรียนการสอนแบบจิกซอว์ ได้แก่ ฮอลิเดย์ (Holiday. 1995 : 87) ได้ทำการศึกษาเรื่อง การใช้วิธีการสอนโดยการเรียนแบบร่วมมือโดยใช้เทคนิคจิกซอว์ II (Jigsaw II) ที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความสัมพันธ์ระหว่างเชื้อชาติในการเรียนวิชาสังคมศึกษาในโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายแห่งหนึ่ง บริเวณปากแม่น้ำมิสซิสซิปปี โดยการแบ่งกลุ่มนักเรียนออกเป็น 2 กลุ่ม คือ กลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม ซึ่งใช้เวลาในการวิจัย 6 เดือนโดยได้ทำการวิเคราะห์และวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน การวัดสังคมมิติ สัมภาษณ์ผู้บริหารโรงเรียน ครูอาจารย์ผู้สังเกตการสอน และสัมภาษณ์นักเรียนทั้งก่อนและหลังเรียน ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนที่เรียนโดยการเรียนแบบร่วมมือโดยเทคนิค Jigsaw II มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงกว่านักเรียนกลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ และผลการวิจัยด้านความสัมพันธ์ระหว่างเชื้อชาติ พบว่า นักเรียนกลุ่มทดลองมีความรู้ความเข้าใจสูงขึ้น ความสัมพันธ์ด้านเชื้อชาติไม่มีความแตกต่างกันทางสถิติ ในขณะที่เซทตี้ (Zetty. 1994 : บทคัดย่อ) ได้ทำการศึกษาเรื่อง การสอนแบบเอสทีเอดี (STAD) และวิธีการสอนแบบร่วมมือด้วยเทคนิคจิกซอว์ (Jigsaw) ในการศึกษาโปรแกรมคอมพิวเตอร์ระดับวิทยาลัย โดยผู้วิจัยได้ทำการศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและระดับความวิตกกังวลในการศึกษาโปรแกรมคอมพิวเตอร์ด้วยการแบ่งนักเรียนออกเป็น 2 กลุ่ม ให้ นักศึกษากลุ่มที่ 1 ใช้วิธีการเรียนแบบเอสทีเอดี (STAD) และนักศึกษากลุ่มที่ 2 ใช้วิธีการเรียนแบบจิกซอว์ (Jigsaw) โดยใช้เวลาในการศึกษา 1 ภาคเรียน (15 สัปดาห์) ซึ่งมีครูผู้สอนเป็นบุคคลเดียวกัน ผลการวิจัยพบว่า นักศึกษาทั้ง 2 กลุ่มมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้น โดยนักเรียนที่ใช้วิธีการเรียนแบบจิกซอว์ (Jigsaw) มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงกว่านักเรียนกลุ่มที่ใช้วิธีการเรียนแบบเอสทีเอดี (STAD) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

13) การจัดการเรียนการสอนแบบโปรแกรมการร่วมมือในการอ่านและเขียน
(Cooperative Integrated Reading and Composition : CIRC)

CIRC เป็นตัวอย่างแนวทางการนำเทคนิคการเรียนแบบร่วมมือไปใช้พัฒนา
การเรียนการสอนภาษา

14) การจัดการเรียนการสอนแบบร่วมมือร่วมกลุ่ม (Co-op Co-op)

เป็นเทคนิคที่เน้นการร่วมกันทำงาน โดยสมาชิกของกลุ่มที่มีความสามารถและความถนัดต่างกันได้แสดงบทบาทหน้าที่ที่ตนถนัดเต็มที่ ผู้เรียนเก่งได้ช่วยเหลือเพื่อนที่เรียนอ่อน เป็นกิจกรรมเกี่ยวกับการคิดระดับสูงทั้งการวิเคราะห์และสังเคราะห์ เป็นวิธีการที่สามารถนำไปใช้สอนในวิชาใดก็ได้

15) การจัดการเรียนการสอนแบบกลุ่มสืบสวนค้นคว้า (Group Investigation : GI)

เป็นเทคนิคการร่วมมือที่สำคัญอีกเทคนิคหนึ่ง เป็นการจัดกลุ่มผู้เรียนเพื่อเตรียมการทำโครงการกลุ่ม หรือทำงานที่ครอบคลุมหมาย ก่อนใช้เทคนิคนี้ครูควรฝึกทักษะการสื่อสาร ทักษะทางสังคม เทคนิคนี้เหมาะสำหรับการสืบค้นความรู้หรือแก้ปัญหาเพื่อหาคำตอบในประเด็นหรือหัวข้อที่สนใจ เช่น การเรียนในวิชาชีววิทยา หรือสิ่งแวดล้อม

จะเห็นได้ว่าการเรียนแบบร่วมมือมีหลายเทคนิคซึ่งแต่ละเทคนิคจะมีความเหมาะสมกับวัตถุประสงค์ เนื้อหา และผู้เรียนแตกต่างกันไป โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อเพิ่มผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและสังคม ซึ่ง สลาวิน (Slavin. 1995 : 65 – 69) ได้เปรียบเทียบความแตกต่างองค์ประกอบ การเรียนแบบร่วมมือเทคนิคต่างๆ และเห็นว่าเทคนิคจิ๊กซอว์ II Jigsaw II มีองค์ประกอบของการเรียนการสอนแบบร่วมมือมากกว่าเทคนิคอื่นๆ ในประเด็นการมีเป้าหมายกลุ่ม การมีความรับผิดชอบส่วนบุคคล การมีโอกาสในการประสบความสำเร็จเท่าเทียมกัน การได้ทำงานที่เฉพาะเจาะจง และสามารถนำไปใช้สอนได้ผลดีกับทุกวิชาและทุกระดับชั้น และสอดคล้องกับ วัฒนาพร ระวังทุกข์ (2541 : 41) ที่ได้ให้แนวคิดการจัดการเรียนการสอนแบบจิ๊กซอว์ II (Jigsaw II) ไว้ว่า เป็นเทคนิคที่ใช้กันมากในรายวิชาที่ผู้เรียนต้องเรียนเนื้อหาวิชาจากตำราเรียน (เช่น สังคมศึกษา ภาษาไทย) นอกจากนี้ สมศักดิ์ ภูวิภาดาธรรม (2543 : 21 – 24) ยังกล่าวถึงการจัดการเรียนการสอนแบบจิ๊กซอว์ II (Jigsaw II) ไว้ว่า สามารถใช้ได้ดีกับเนื้อหาในวิชาประเภทสังคมวิทยา วรรณคดี วิทยาศาสตร์ บางเนื้อเรื่องและวิชาอื่นๆ ที่เน้นการเข้าใจเกี่ยวกับมโนทัศน์ (Concept) มากกว่าการจำ วัสดุที่ใช้กับจิ๊กซอว์ II (Jigsaw II) อาจเป็นข้อความในบทเรียนหนึ่งเรื่อง เล่าชีวประวัติ หรือข้อเขียนอื่นๆ ที่มีเนื้อหาเชิงบรรยายหรือเล่าเรื่อง

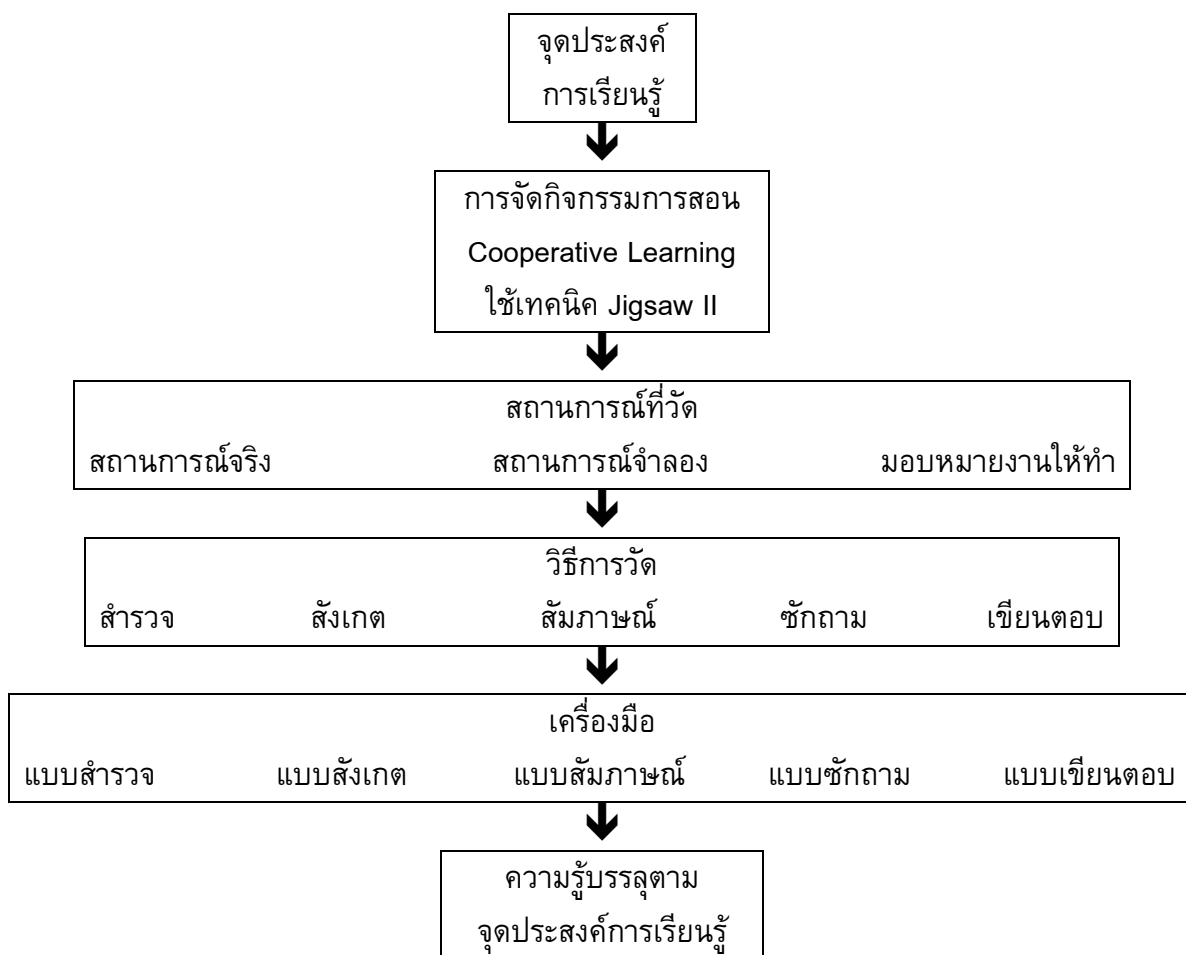
ดังนั้นผู้วิจัยจึงเห็นว่า การเรียนแบบร่วมมือด้วยเทคนิคจิ๊กซอว์ II (Jigsaw II) จะเป็นเทคนิคที่มีประสิทธิภาพมากที่สุดและมีความเหมาะสมในการนำไปใช้ในการส่งเสริมพฤติกรรมประชาธิปไตยให้กับนักศึกษาสถาบันราชภัฏได้ เนื่องจากเป็นการเรียนการสอนที่ให้ผู้เรียนมีส่วนร่วม ฝึกกระบวนการกลุ่ม กระบวนการคิด ฝึกความรับผิดชอบ ความมีวินัย ซึ่งเป็นพฤติกรรมที่นำไปสู่ความเป็นประชาธิปไตย

การวัดผลและการประเมินผลการเรียนการสอนแบบร่วมมือ

การวัดผลและการประเมินผล สำหรับผู้เรียนซึ่งจะเป็นการสอบวัดที่เน้นกระบวนการ เพื่อนำผลการประเมินไปใช้ 2 ประการ คือ

1) การสอบวัดเพื่อปรับปรุงการเรียน ผู้สอนควรทำการสอบวัดให้ครบทุกขั้นตอนของ กระบวนการ เพื่อนำจุดบกพร่องไปใช้ปรับปรุงตัวผู้เรียนต่อไปและในขณะเดียวกันก็สอบวัดการเรียนรู้ ทั้งกระบวนการในตอนท้ายๆ ของภาคเรียนด้วย

2) การสอบวัดเพื่อตัดสิน ควรสอบวัดตามจุดประสงค์การเรียนรู้ในบทเรียน จาก การสอบวัดดังกล่าวผู้สอนควรเน้นความสำคัญของการสอบวัดที่เน้นกระบวนการ เพื่อปรับปรุง การเรียนเป็นพิเศษ โดยมีวิธีการวัดผลและประเมินผลในการจัดการเรียนการสอนแบบร่วมมือ (Cooperative Learning) ดังแสดงในภาพประกอบ 5

ภาพประกอบ 5 วิธีการวัดผลและการประเมินผลในการจัดการเรียนการสอนแบบร่วมมือ

ที่มา : ยุทธศิลป์ สิงคณิภา. 2538 : 37

ความแตกต่างระหว่างการเรียนแบบทำงานรับผิดชอบร่วมกันและการเรียนเป็นกลุ่มแบบเดิม

พรรณรัตน์ เกษธรรมสาร (2533 : 35 – 36) ได้กล่าวถึงความแตกต่างระหว่างการเรียนแบบทำงานรับผิดชอบร่วมกันและการเรียนแบบกลุ่มเดิมไว้หลายประการดังนี้

1) การเรียนแบบทำงานรับผิดชอบร่วมกัน สมาชิกกลุ่มมีความรับผิดชอบในการเรียนร่วมกัน สนใจการทำงานของตัวเองเท่าๆ กับการทำงานของสมาชิกกลุ่ม ส่วนการเรียนแบบกลุ่มเดิมนั้น สมาชิกกลุ่มไม่มีความรับผิดชอบร่วมกัน

2) สมาชิกกลุ่มแต่ละคนรับผิดชอบในงานที่ได้รับมอบหมาย มีการให้คำแนะนำ ชมเชย และเสนอแนะการทำงานของกลุ่มสมาชิก ในการเรียนแบบกลุ่มเดิมนั้นสมาชิกกลุ่มแต่ละคนไม่รับผิดชอบของตัวเองเสมอไป บางครั้งก็ใส่ชื่อของตัวเองโดยไม่ได้ทำงาน

3) ในการเรียนแบบทำงานรับผิดชอบร่วมกันนั้น สมาชิกกลุ่มมีความสามารถที่แตกต่างกัน แต่ในการเรียนเป็นกลุ่มแบบเดิมนั้น สมาชิกของกลุ่มมีความสามารถใกล้เคียงกัน

4) มีการแลกเปลี่ยนบทบาทผู้นำภายในกลุ่มการเรียนแบบทำงานรับผิดชอบร่วมกัน ขณะที่ผู้นำหรือหัวหน้าจะได้รับคัดเลือกจากสมาชิกแบบกลุ่มเดิม

5) สมาชิกกลุ่มในกลุ่มการเรียนแบบทำงานรับผิดชอบร่วมกันช่วยเหลือสนับสนุนให้กำลังใจการทำงานกลุ่ม ช่วยกันรับผิดชอบการเรียนของสมาชิกกลุ่ม และแน่ใจว่าสมาชิกทุกคนทำงานกลุ่ม ในการเรียนแบบกลุ่มเดิมนั้น สมาชิกรับผิดชอบในงานของตนเองเท่านั้น อาจแบ่งงานกันไปทำ และเอาผลงานมารวมกัน

6) จุดมุ่งหมายของการเรียนแบบทำงานรับผิดชอบร่วมกันนั้นคือ การให้สมาชิกทุกคนใช้ความสามารถอย่างเต็มที่ในการทำงานกลุ่ม โดยยังคงรักษาสัมพันธภาพที่ดีต่อสมาชิกกลุ่มในการเรียนแบบกลุ่มเดิมนั้น จุดมุ่งหมายอยู่ที่การทำงานให้สำเร็จเท่านั้น

7) นักเรียนจะได้รับการสอนทักษะทางสังคม (Social Skill) ที่จำเป็นจะต้องใช้ในขณะทำงานกลุ่ม แต่ทักษะเหล่านี้จะถูกเฉลยสำหรับการเรียนเป็นกลุ่มแบบเดิม

8) ในการเรียนแบบทำงานรับผิดชอบร่วมกัน ครูจะเป็นผู้ให้คำแนะนำช่วยเหลือสังเกตการทำงานของสมาชิกในกลุ่ม ในขณะที่ในการเรียนเป็นกลุ่มแบบเดิม ครูไม่สนใจผู้เรียนในขณะทำงานกลุ่ม

9) ในการเรียนแบบทำงานรับผิดชอบร่วมกัน ครูเป็นผู้กำหนดวิธีการในการทำงานกลุ่มเพื่อให้กลุ่มดำเนินงานไปได้อย่างมีประสิทธิภาพ ส่วนในการเรียนเป็นกลุ่มแบบเดิมนั้น ครูไม่สนใจวิธีการในการดำเนินการภายในกลุ่มแต่ให้สมาชิกกลุ่มจัดการกันเอง

สุรศักดิ์ หลาบมาลา (2531 : 5) ได้กล่าวถึงสาเหตุที่วิธีสอนแบบร่วมมือใช้ได้ดีกว่าการสอนที่ใช้กันมา ไว้ดังนี้

1) เด็กเก่งที่เข้าใจคำสอนของครูได้ดีจะเปลี่ยนคำสอนของครูเป็นภาษาพูดของเด็กและอธิบายให้เพื่อนฟังได้ ทำให้เพื่อนเข้าใจได้ดียิ่งขึ้น

- 2) เด็กที่ทำหน้าที่อธิบายบทเรียนให้เพื่อนฟังจะเข้าใจบทเรียนได้ดีขึ้น ครูทุกคนทราบข้อนี้ดี คือ ยิ่งสอนยิ่งเข้าใจบทเรียนได้ดียิ่งขึ้น
- 3) การสอนเพื่อนเป็นการสอนแบบตัวต่อตัว ทำให้เด็กได้รับความเอาใจใส่ และมีความสนใจมากขึ้น
- 4) เด็กทุกคนต่างก็พยายามช่วยเหลือซึ่งกันและกัน เพราะครูคิดคะแนนเฉลี่ยของทั้งกลุ่มด้วย
- 5) เด็กทุกคนเข้าใจดีว่าคะแนนของตนมีส่วนช่วยเพิ่มหรือลดค่าเฉลี่ยของกลุ่ม ดังนั้นทุกคนต้องพยายามอย่างเต็มที่ จะคอยอาศัยเพื่อนอย่างเดียวไม่ได้
- 6) เด็กทุกคนมีโอกาสดูฝึกทักษะทางสังคม มีหัวหน้ากลุ่ม มีผู้ช่วย มีเพื่อนร่วมกลุ่ม เป็นการเรียนรู้วิธีการทำงานเป็นกลุ่มหรือเป็นทีมงาน ซึ่งจะเป็นประโยชน์มากเมื่อเข้าสู่การปฏิบัติงานเมื่อโตเป็นผู้ใหญ่แล้ว
- 7) เด็กได้มีโอกาสเรียนรู้กระบวนการกลุ่ม เพราะในการปฏิบัติงานร่วมกันนั้น ก็ต้องมีการทบทวนกระบวนการทำงานของกลุ่มเพื่อให้มีประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน หรือคะแนนของกลุ่มดีขึ้น
- 8) เด็กเก่งจะมีบทบาททางสังคมในชั้นมากขึ้น เขาารู้สึกว่าไม่ได้เรียนหรือหลบไปท่องหนังสือเฉพาะตน เขามีหน้าที่ต่อสังคมด้วย
- 9) ในการตอบคำถามในห้องเรียน ถ้าหากตอบผิดเพื่อนจะหัวเราะ เมื่อทำงานเป็นทีม เด็กจะช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ถ้าหากตอบผิดถือว่าผิดทั้งทีม คนอื่นๆ อาจจะช่วยเหลือบ้าง เด็กในทีมจะมีความผูกพันกันมากขึ้น

จากที่ได้กล่าวมาจะเห็นได้ว่าการจัดกลุ่มการเรียนรู้แบบทำงานรับผิดชอบร่วมกันหรือการจัดกลุ่มแบบร่วมมือ นั้น สมาชิกกลุ่มจะต้องรับผิดชอบและปฏิบัติหน้าที่ร่วมกันทุกคนภายในกลุ่ม มีการช่วยเหลือสนับสนุนให้กำลังใจซึ่งกันและกันอยู่ตลอดเวลา ทำให้สมาชิกกลุ่มทุกคนจะได้รับความรู้ประสบการณ์จากการเรียนเท่าๆ กัน และมากกว่าการจัดกลุ่มการเรียนรู้แบบเดิม ดังนั้นเพื่อให้เห็นความแตกต่างระหว่างการเรียนแบบทำงานรับผิดชอบร่วมกันและการเรียนแบบกลุ่มเดิมสรุปได้ดังแสดงไว้ในตาราง 4

ตาราง 4 การเปรียบเทียบวิธีการเรียนแบบร่วมมือ (Cooperative Learning) และการเรียนแบบกลุ่มปกติ (เดิม)

การเรียนแบบร่วมมือ (Cooperative Learning)	การเรียนแบบกลุ่มปกติ (เดิม)
1. มีความคิดร่วมกันในทางสร้างสรรค์	1. ต่างคนต่างคิด
2. มีความรับผิดชอบของแต่ละบุคคล	2. มีความรับผิดชอบในระดับกลุ่ม
3. มีความแตกต่างของมวลสมาชิก	3. ถือว่าสมาชิกแต่ละคนมีความสามารถใกล้เคียงกัน
4. มีการผลัดเปลี่ยนกันเป็นผู้นำ	4. เป็นผู้นำแต่เพียงหนึ่งเดียว
5. แบ่งงานการรับผิดชอบแต่ละคน	5. รับผิดชอบเฉพาะของตนเองเท่านั้น
6. มีการสอนทักษะทางสังคมโดยตรง	6. ไม่มีการสอนทักษะทางสังคม
7. เน้นย้ำงานวิชาการและทักษะทางสังคม	7. เน้นย้ำงานวิชาการ
8. ครูต้องคอยสังเกตและสอดแทรก	8. ครูต้องคอยสังเกตและสอดแทรกเล็กน้อย
9. ตระหนักในกระบวนการกลุ่ม	9. ไม่มีกระบวนการกลุ่ม

ประโยชน์และข้อควรคำนึงของการเรียนการสอนแบบร่วมมือ

ซูศรี สนิทประชากร (2534 : 46 - 47) ได้กล่าวถึงประโยชน์และข้อควรคำนึงของการเรียนแบบร่วมมือ คือ

- 1) ส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้ที่ดีขึ้นและความรู้นั้นจะคงทนกว่า
- 2) รู้จักการใช้เหตุผลมากขึ้น มีความเข้าใจในเรื่องนั้นลึกซึ้งและมีความคิดสร้างสรรค์มากกว่า
- 3) มีแรงจูงใจทั้งภายในและภายนอกที่จะเรียนรู้มากขึ้น
- 4) สนใจการทำงานและลดความไม่เป็นระเบียบวินัยของห้องเรียนลงได้มากเพราะทุกคนทำงานร่วมกัน
- 5) ได้รับแนวความคิด ความสามารถมากขึ้นจากเพื่อน
- 6) มีการยอมรับในความแตกต่างระหว่างเพื่อนในด้านต่างๆ เช่น ลักษณะนิสัย เพศ ความสามารถ ระดับของสังคม และลักษณะแตกต่างอื่นๆ ของเพื่อนแม้กระทั่งเรื่องของสีผิวในสหรัฐอเมริกา ซึ่งเมื่อใช้วิธีการนี้จะช่วยให้เกิดความเข้าใจกันดีขึ้น
- 7) มีการช่วยเหลือสนับสนุนกันในด้านต่างๆ
- 8) มีสุขภาพจิต การปรับตัว และการทำงานในสถานที่ที่เป็นธรรมชาติดี ไม่เครียด
- 9) ใช้ความสามารถของตัวเองเต็มที่ที่จะให้กับเพื่อน
- 10) มีทักษะในด้านสังคมมากขึ้น
- 11) มีทัศนคติที่ดีมากขึ้นต่อการเรียนวิชานั้นและต่อเพื่อนร่วมชั้น

12) มีทัศนคติที่ดีต่อผู้สอน

13) มีทัศนคติที่ดีต่อสถาบัน

ซึ่งสอดคล้องกับ นิตยา คงเกษม (2544 : 97 – 98) ที่กล่าวถึงประโยชน์ของการเรียนการสอนแบบร่วมมือไว้ว่า สามารถช่วยพัฒนาให้ผู้เรียนได้เรียนรู้และเกิดประสบการณ์ในการสร้างปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคล ได้พัฒนาปัญญาให้เกิดขึ้นโดยอาศัยปัจจัยภายใน โดยช่วยพัฒนากระบวนการคิดอย่างเป็นระบบระเบียบ มีแบบแผน สามารถแยกแยะองค์ประกอบ ได้เรียนรู้ร่วมกันในการคิดสร้างสรรค์และฝึกแก้ปัญหา ได้ฝึกความรับผิดชอบต่อหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย ตลอดจนสามารถนำความรู้ไปใช้ประโยชน์ในชีวิตประจำวันได้ และสอดคล้องกับ สุรางค์ เปรมเสถียร (2532 : 20) ที่กล่าวว่าการเรียนรู้แบบร่วมมือเป็นรูปแบบการสอนที่จะช่วยพัฒนาผู้เรียนทั้งด้านสติปัญญาและสังคม ทั้งนี้เพราะมนุษย์เป็นสัตว์สังคมที่จะต้องมีความสัมพันธ์อันดีระหว่างตนเองกับผู้อื่น ซึ่งสามารถพัฒนาได้โดยใช้เทคนิคการเรียนรู้แบบร่วมมือหลายรูปแบบ

นอกจากนี้ ชูศรี สนิทประชากร (2534 : 46 – 47) ได้กล่าวถึง สิ่งที่ผู้สอนควรคำนึงถึงในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนแบบร่วมมือว่า กิจกรรมที่จะให้ผู้เรียนได้เรียนรู้กันๆ ต้องมีลักษณะดังนี้

- 1) เป็นกิจกรรมที่เอื้อต่อการที่จะให้ผู้เรียนมีบทบาทในการเรียนมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมให้มากและทั่วถึง
- 2) เป็นกิจกรรมที่ให้ผู้เรียนได้ข้อมูลและเรียนรู้จากคนอื่น ๆ ในกลุ่ม
- 3) เป็นกิจกรรมที่ต้องช่วยให้ผู้เรียนสามารถพบคำตอบด้วยตนเอง
- 4) เป็นกิจกรรมที่ต้องให้ผู้เรียนได้เรียนรู้กระบวนการทำงานร่วมกันควบคู่ไปกับผลงานที่ทำ

5) เป็นกิจกรรมที่ช่วยให้ผู้เรียนสามารถนำความรู้ไปใช้ได้จริง

ดังนั้นการเรียนรู้แบบร่วมมือจึงเป็นการช่วยให้ผู้เรียนใช้ความสามารถเฉพาะตัวและศักยภาพในตนเองร่วมกันแก้ปัญหาต่างๆให้สำเร็จ โดยทุกคนตระหนักว่าสมาชิกแต่ละคนเป็นบุคคลสำคัญที่จะต้องรับผิดชอบร่วมกันเพื่อให้กลุ่มประสบความสำเร็จและมีปฏิสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน

2. วิธีการจัดการเรียนการสอนแบบใช้ปัญหาเป็นหลัก (Problem Based Learning)

แนวคิดการเรียนการสอนแบบใช้ปัญหาเป็นหลัก

การเรียนการสอนแบบใช้ปัญหาเป็นหลักนี้ประกอบด้วยแนวคิดเกี่ยวกับการเรียนรู้ที่สำคัญ 2 ประการ คือ การเรียนรู้ที่มีผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง (Student-Centered Learning) และการเรียนรู้แบบเอกัตภาพ (Individualized Learning) (ทองจันทร์ หงส์ลดารมภ์ 2531 : 3 – 4)

1) การเรียนรู้ที่มีผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง

ทฤษฎีการเรียนรู้ที่มีแนวคิดในการจัดการเรียนที่มีผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง คือ ทฤษฎีมนุษยนิยมของโรเจอร์ (ผ่องศรี เกียรติเลิศสนา. 2536 : 46 ; อ้างอิงจาก Rogers. 1969 : 104) โดยมีความเชื่อว่า เป้าหมายของการศึกษา คือ การอำนวยความสะดวกให้ผู้เรียนเห็นการ

เปลี่ยนแปลงในโลก และการเรียนรู้ด้วยตนเองให้ดำรงอยู่ในโลกที่มีการเปลี่ยนแปลงได้ คนจึงต้องเรียนรู้ว่าจะเรียนรู้ได้อย่างไร ผู้ที่ได้รับการศึกษา คือ ผู้ที่ได้เรียนรู้ว่าจะปรับและเปลี่ยนได้อย่างไร รู้ว่าเรียนรู้ได้อย่างไร ไม่มีความรู้ใดที่มั่นคง เพียงแต่ต้องรู้กระบวนการแสวงหาความรู้เท่านั้นที่จะทำให้เกิดพื้นฐานความมั่นคงได้ โรเจอร์เน้นความสำคัญของกระบวนการเรียนรู้ (Learning Process) เพราะถือว่าในการเปลี่ยนแปลงนั้น กระบวนการสำคัญกว่าความรู้ที่หยุดนิ่ง ดังนั้นเป้าหมายของการศึกษา คือ การอำนวยความสะดวกในการเรียนรู้ให้บุคคลมีพัฒนาการและการเจริญเติบโตไปสู่การทำงานได้เต็มตามศักยภาพ

2) การเรียนรู้แบบเอกัตภาพ

เป็นการจัดการเรียนการสอนที่นำไปสู่การบรรลุวัตถุประสงค์ของการเรียนเป็นรายบุคคล หรือการจัดการเรียนการสอนที่คล้ายคลึงกันให้แก่กลุ่มผู้เรียน โดยใช้เทคนิคการสอนอย่างเดียวหรือหลายอย่างร่วมกัน โดยเปิดโอกาสให้ผู้เรียนระบุเป้าหมาย เลือกวิธีการเรียน เลือกสื่อและอุปกรณ์การเรียนให้เหมาะกับผู้เรียนแต่ละคน (ผ่องศรี เกียรติเลิศสนา. 2536 : 48 – 50 ; อ้างอิงจาก Gagne. 1988 : 297 – 298) วิธีการเรียนรู้แบบเอกัตภาพที่หลากหลายในการจัดการเรียนการสอนแบบใช้ปัญหาเป็นหลัก ได้แก่ การจัดแผนการเรียนอย่างอิสระ การชี้้นำการเรียนด้วยตนเอง การเรียนที่ผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง อัตราการเรียนรู้อัตโนมัติ และผู้เรียนเป็นผู้กำหนดวิธีการสอน ซึ่งผ่องศรี ชุณหพราน (2532 : บทคัดย่อ) ทำการศึกษาเรื่อง การพัฒนารูปแบบการสอนในคลินิกเพื่อพัฒนาความสามารถในการแก้ปัญหาของนักศึกษาพยาบาล โดยวิธีการที่ใช้เป็นการเรียนแบบใช้ปัญหาเป็นหลักมาใช้ทดลองสอนนักศึกษาพยาบาลในการเรียนวิชาการปฏิบัติการพยาบาลผู้ใหญ่เทียบกับการเรียนตามปกติ กลุ่มตัวอย่าง คือ นักศึกษาพยาบาลระดับวิชาชีพ ชั้นปีที่ 2 จากวิทยาลัยพยาบาล 2 แห่ง จำนวน 4 กลุ่ม แบ่งเป็นกลุ่มทดลอง 2 กลุ่ม และกลุ่มควบคุม 2 กลุ่ม ผลการวิจัยพบว่า นักศึกษาพยาบาลที่เรียนตามรูปแบบที่ใช้ปัญหาเป็นหลักมีความสามารถในการแก้ปัญหาทางคลินิกดีกว่านักศึกษาพยาบาลที่เรียนตามแบบปกติอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 เช่นเดียวกับ ผ่องศรี เกียรติเลิศสนา (2536 : บทคัดย่อ) ที่ทำการวิจัยเรื่อง การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนแบบใช้ปัญหาเป็นหลักทางการศึกษาพยาบาล กลุ่มตัวอย่าง คือ นักศึกษาพยาบาลชั้นปีที่ 4 ปีการศึกษา 2535 วิทยาลัยพยาบาลคริสเตียน ในวิชาการบริหารหอผู้ป่วย ภาคทฤษฎี 2 หน่วยกิต โดยแบ่งนักศึกษาเป็นกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม กลุ่มละ 18 คน ผลการวิจัยพบว่า ความสามารถในการแก้ปัญหาของนักศึกษาในกลุ่มที่เรียนแบบใช้ปัญหาเป็นหลักและนักศึกษาในกลุ่มที่เรียนแบบปกติ หลังจากเรียนมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และบุบผา เมฆศรีทองคำ (2545 : 123) ได้กล่าวเพิ่มเติมว่าการเรียนการสอนแบบใช้ปัญหาเป็นหลัก ในการพัฒนาหลักสูตรเพื่อเสริมสร้างกระบวนการตัดสินใจทางจริยธรรมในวิชาชีพหนังสือพิมพ์สำหรับนักศึกษาวารสารศาสตร์ จะทำให้ผู้เรียนมีความรู้ มีความสามารถในการแก้ปัญหา มีความรับผิดชอบในวิชาชีพ และเพิ่มทักษะการมีเหตุมีผลในการปฏิบัติงานด้วย ดังที่ บาร์ดและฟีเลตตี (Bound and Feletti. 1996 : 21) กล่าวว่า การเรียนการสอนแบบใช้ปัญหาเป็นหลักนั้น ได้ประยุกต์เอาหลักการของการเรียนโดยผู้เรียนเป็นจุดศูนย์กลาง เรียนจากประสบการณ์ และเรียนรู้แบบเอกัตภาพ

กล่าวคือ ผู้เรียนจะได้สัมผัสจริงกับปัญหาที่นำมาจากสถานการณ์จริง เพื่อกระตุ้นให้เกิดการเรียนรู้ ผู้เรียนกำหนดเนื้อหาที่ต้องการเรียนรู้อย่างอิสระ แสวงหาความรู้ด้วยตนเอง โดยมีครูช่วยชี้แนะแนวทาง จัดเตรียมทรัพยากรในการศึกษาค้นคว้า และใช้กระบวนการแก้ปัญหาเป็นหลักใหญ่ในการสืบค้นความรู้ ซึ่งผู้เรียนจะทราบด้วยตนเองถึงสิ่งที่ตนได้เรียนรู้และประเมินการบรรลุวัตถุประสงค์ของตนเองได้ การเรียนแบบใช้ปัญหาเป็นหลักเป็นรูปแบบของการเรียนเพื่อการวางพื้นฐานสำหรับการศึกษาต่อเนื่องตลอดชีวิตทั้งในระบบและนอกระบบ

สรุปได้ว่า การเรียนแบบใช้ปัญหาเป็นหลักมีแนวคิดบนพื้นฐานทางพุทธิปัญญานิยม เป็นแนวคิดของกระบวนการสร้างความรู้ใหม่บนพื้นฐานของความรู้ที่มีอยู่ เป็นกระบวนการเรียนที่ผู้เรียนสร้างความรู้ด้วยตนเองจากการที่ผู้เรียนมีการปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อม ทำให้เกิดเปลี่ยนแปลงโครงสร้างทางปัญญา และใช้การสืบเสาะหาความรู้ เรียนรู้ด้วยการค้นพบ ซึ่งเป็นการเรียนรู้ที่มีความหมาย

ลักษณะของการเรียนแบบใช้ปัญหาเป็นหลัก

แกลแลคเกอร์และคณะ (Gallagher. 1995 : 137 – 138) กล่าวถึง ลักษณะสำคัญที่เป็นสิ่งกำหนดการเรียนแบบใช้ปัญหาเป็นหลัก 3 อย่าง คือ

- 1) เป็นการเรียนที่เริ่มด้วยปัญหา ซึ่งรูปแบบของการเรียนจะเริ่มขึ้นเมื่อผู้เรียนได้เผชิญกับปัญหาแล้ว
- 2) การใช้ปัญหาที่มีโครงสร้างซับซ้อนโดยเฉพาะสำหรับการเรียน
- 3) ครูเป็นผู้ฝึกสอนทางความคิดแทนการเป็นผู้เชี่ยวชาญหรือผู้สั่งสอน มีบทบาทที่จะช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจคำถามระหว่างการระบุปัญหา การจำกัดข้อมูล การวิเคราะห์ สังเคราะห์ โดยผ่านการตีความที่มีศักยภาพและการแก้ปัญหา

ดอลแมนส์และชมิทท์ (Dolmans and Schmidt. 1995 : 1) กล่าวว่า การเรียนแบบใช้ปัญหาเป็นหลัก มีแนวคิดให้ผู้เรียนพบกับปัญหาในกลุ่มย่อย ภายใต้การควบคุมดูแลของผู้สอนประจำกลุ่ม ปัญหาส่วนมากเป็นการบรรยายปรากฏการณ์หรือเหตุการณ์ที่สามารถรับรู้ในสภาพที่เป็นจริง ปรากฏการณ์จะถูกอธิบายโดยกลุ่มย่อยบนพื้นฐานของหลักการ กลไกการทำงานหรือกระบวนการ

บาร์โรว์ (Barrows. 1996 : 5 – 6) กล่าวถึงลักษณะของการเรียนแบบใช้ปัญหาเป็นหลักมีดังนี้

- 1) เป็นการเรียนที่ผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ภายใต้การแนะแนวทางของผู้สอนประจำกลุ่ม (tutor) ผู้เรียนจะต้องรับผิดชอบการเรียนของตนเอง ระบุสิ่งที่ตนต้องการจะรู้ เพื่อความเข้าใจที่ดีขึ้น โดยแสวงหาความรู้จากแหล่งที่จะให้ข้อมูลข่าวสารต่างๆ ซึ่งอาจมาจากหนังสือ วารสาร คณาจารย์ หรือแหล่งข้อมูลอื่น เพื่อนำมาใช้ในการแก้ปัญหา
- 2) การเรียนเป็นกลุ่มย่อย กลุ่มละประมาณ 5 - 8 คน พร้อมกับผู้สอนประจำกลุ่ม เพื่อให้ผู้เรียนทำงานอย่างมีประสิทธิภาพด้วยความหลากหลายของบุคคลต่ำ

3) มีผู้สอนประจำกลุ่มเป็นผู้อำนวยความสะดวกหรือแนะแนวทางไม่บอกข้อมูล และไม่สอนแบบบรรยาย ไม่บอกผู้เรียนว่า คิดถูกหรือผิด และสิ่งใดที่ผู้เรียนต้องศึกษา แต่มีบทบาทในการตั้งคำถามให้ผู้เรียนถามตนเอง เพื่อให้เกิดความเข้าใจที่ดีขึ้น และจัดการแก้ปัญหาด้วยตนเอง

4) รูปแบบของปัญหามุ่งให้มีการรวบรวมข้อมูลและกระตุ้นการเรียนรู้ ปัญหาที่นำเสนอเป็นสิ่งที่ท้าทายผู้เรียนที่จะต้องเผชิญในการปฏิบัติจริง ตรงประเด็นและกระตุ้นการเรียนรู้ให้หาทางแก้ปัญหา เป็นสิ่งที่ผู้เรียนตระหนักถึงความจำเป็นที่จะต้องเรียนรู้พื้นฐานทางวิทยาศาสตร์ และรวบรวมข้อมูลจากศาสตร์วิชาต่างๆ

5) ปัญหา เป็นเครื่องมือสำหรับการพัฒนาทักษะการแก้ปัญหา

6) ความรู้ใหม่ได้มาโดยผ่านการเรียนรู้ด้วยตนเอง

7) ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการเรียนอย่างแท้จริง ในระหว่างการเรียนรู้ด้วยตนเอง มีการทำงานร่วมกับผู้อื่น อภิปรายเปรียบเทียบทบทวนและโต้แย้งสิ่งที่เรียน

แอรเอนด์ (Arends. 1998 : 348 – 349) กล่าวถึงลักษณะเด่นของการเรียนแบบใช้ปัญหาเป็นหลักมีดังนี้

1) เป็นการใช้คำถามหรือปัญหาในการกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้มากกว่าการรวบรวมบทเรียนต่างๆ

2) มุ่งเน้นการเรียนแบบสหวิทยาการ

3) เป็นการสืบเสาะตามสภาพจริง

4) เป็นการผลิตสิ่งประดิษฐ์และการแสดงที่จะนำเสนอการแก้ไข

5) เป็นการทำงานร่วมกับผู้อื่น เพื่อสนับสนุนการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น พัฒนาทักษะการคิด และทักษะทางสังคม

สรุปได้ว่า ลักษณะของการเรียนแบบใช้ปัญหาเป็นหลักต้องมีสถานการณ์ที่เป็นปัญหาบรรยายปรากฏการณ์หรือเหตุการณ์ในสภาพที่เป็นจริง ให้ผู้เรียนทำการสืบเสาะความรู้ โดยการทำงานร่วมกันเป็นกลุ่มเล็กๆ และมีผู้สอนประจำกลุ่มเป็นผู้ฝึกสอนทางความคิด ความรู้ที่ได้มาโดยผ่านการเรียนรู้ด้วยตนเอง และเป็นการบูรณาการความรู้ไปใช้แก้ปัญหา

สภาวะการณ์ที่สนับสนุนการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นหลัก

ชมิทท์ (Schmidt. 1983 : 11 – 12) ได้กล่าวถึงสภาวะการณ์ 3 ประการ ที่ช่วยสนับสนุนการเรียนรู้ที่จำเป็นต่อการเรียนการสอนแบบใช้ปัญหาเป็นหลัก คือ ความสามารถในการแสวงหาความรู้ใหม่ ซึ่งสภาวะการณ์สำคัญที่จะสนับสนุนให้เกิดได้ มี 3 ขั้นตอน คือ

1) การกระตุ้นความรู้เดิม (Activation of Prior Knowledge) ความรู้เดิมของผู้เรียนเป็นประโยชน์ต่อการเรียนรู้มาก จึงควรกระตุ้นความรู้และประสบการณ์เดิมของผู้เรียนให้นำออกมาใช้ให้มากที่สุด โดยนำมาผสมผสานเข้ากับ “ปัญหา” ที่ได้รับ ส่งเสริมให้ผู้เรียนนำความรู้เดิมมาเสริมความรู้ใหม่

2) การเสริมความรู้ใหม่ (Encoding Specifically) ส่งเสริมให้ผู้เรียนนำความรู้เดิมมาเสริมกับความรู้ใหม่ จะช่วยให้เข้าใจข้อมูลที่เป็นความรู้ใหม่มากขึ้น ยิ่งมีความคล้ายคลึงระหว่างสิ่งที่เรียนรู้แล้ว และสิ่งที่จะนำไปประยุกต์ใช้มากเท่าใด ก็ยิ่งนำไปใช้ได้ดีขึ้นเท่านั้น โดยที่ผู้เรียนจะได้เรียนรู้สิ่งใหม่ๆ จากเพื่อนผู้เรียนด้วยกันขณะแสดงความคิดเห็นและอภิปรายในกลุ่ม หรือจากการศึกษาด้วยตนเอง (Self-Directed Study) ตามข้อตกลงของกลุ่มจากเอกสาร ตำราวิชาการ และผู้เชี่ยวชาญ ตลอดจนทรัพยากรและแหล่งความรู้อื่นๆ

3) การต่อเติมความเข้าใจให้สมบูรณ์ (Elaboration of Knowledge) ความเข้าใจในข้อมูลต่างๆ จะสมบูรณ์ได้ หากผู้เรียนมีโอกาสเสริมต่อความเข้าใจนั้น โดยการกระทำหลายอย่าง เช่น การตอบคำถาม การจดบันทึก การอภิปรายกับผู้อื่น การสรุปการตั้งและพิสูจน์สมมติฐาน สิ่งเหล่านี้จะช่วยให้เกิดการจดจำได้แม่นยำ และสามารถนำออกมาใช้ได้อย่างรวดเร็ว ผู้เรียนจะสามารถนำความรู้ที่ได้จากการศึกษาค้นคว้ามาเสนอต่อสมาชิกอื่นในกลุ่ม เพื่อพิจารณาว่าข้อมูลที่ได้มาเพียงพอต่อการพิสูจน์สมมติฐานหรือไม่ ดังนั้น กลุ่มอาจจะพบว่าข้อมูลบางส่วนไม่สมบูรณ์ จำเป็นต้องหาข้อมูลเพิ่มเติมอีกก็ได้

โคว์ดรอว์ (Cowdrow. 1997 : 4) กล่าวถึงสภาวะการณ์ที่สนับสนุนกระบวนการเรียนแบบใช้ปัญหาเป็นหลัก แบ่งเป็น 3 ระยะ คือ

- 1) ระยะที่ 1 ใช้ปัญหากระตุ้นให้ผู้เรียนแสดงเหตุผลและนำความรู้เดิมออกมา
- 2) ระยะที่ 2 เป็นการศึกษาด้วยตนเอง ผู้เรียนจะเป็นอิสระจากผู้สอน ผู้เรียนจะทำงานที่ได้รับมอบหมายมาจากกลุ่ม โดยค้นคว้าข้อมูลจากแหล่งเรียนรู้ต่างๆ
- 3) ระยะที่ 3 ประยุกต์ใช้ความรู้ ผู้เรียนจะนำความรู้ที่ได้รับมาใหม่ย้อนกลับไปอธิบายปัญหา สรุปโน้ตค้น และนำเสนอผลงาน

ดัช (Duch. 1995 : 1) กล่าวถึงขั้นตอนการเรียนแบบใช้ปัญหาเป็นหลักมีดังนี้

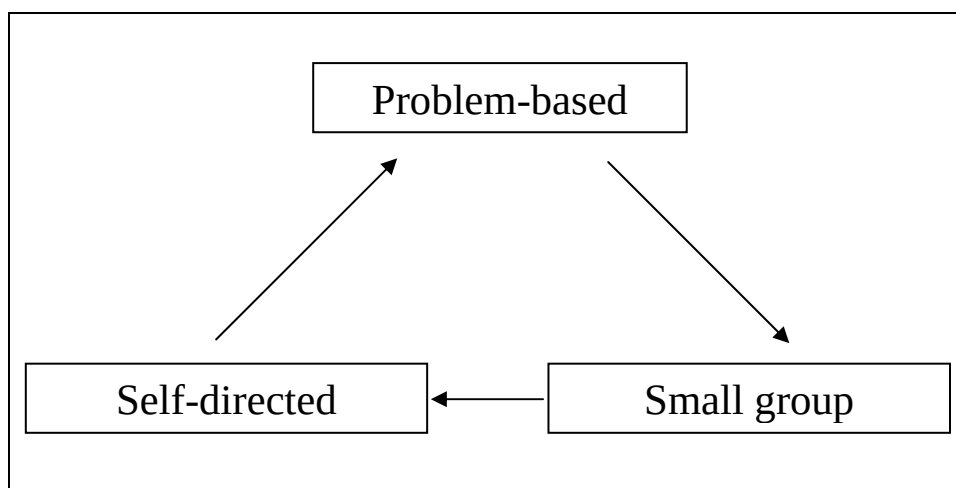
- 1) นำเสนอด้วยปัญหา ปัญหาอาจจะมาจากกรณีตัวอย่าง เทปโทรทัศน์ รายงานการค้นคว้า โดยให้ผู้เรียนในกลุ่มรวบรวมแนวคิดและความรู้เดิมเกี่ยวกับปัญหานั้น
- 2) สร้างประเด็นการเรียนในระหว่างการอภิปรายในกลุ่ม เป็นการระบุว่าสิ่งใดที่กลุ่มรู้แล้ว และสิ่งใดที่ยังไม่รู้ คำถามอะไรที่ควรไปหาความรู้มาเพิ่มเติม
- 3) จัดลำดับความสำคัญของประเด็นการเรียน และให้ผู้เรียนมอบหมายงานให้ศึกษาเป็นกลุ่มหรือเป็นรายบุคคล
- 4) สรุปความรู้ที่ได้เรียนหลังจากการแสวงหาความรู้เพิ่มเติม โดยความรู้ใหม่ที่ได้รวบรวมมาจะถูกนำมาสรุปและผสมผสานกับความรู้เดิมที่มีอยู่ นำไปแก้ปัญห และสรุปความรู้ที่ได้เป็นความรู้ใหม่ ผู้เรียนอาจจะต้องระบุประเด็นปัญหาใหม่และหาข้อมูลเพิ่มเติมจนกว่าจะหาข้อมูลครบถ้วนต่อการแก้ปัญหา

ดังนั้นสภาวะการณ์ที่สนับสนุนกระบวนการเรียนแบบใช้ปัญหาเป็นหลัก เป็นสภาวะการณ์ที่ทำให้กระบวนการเรียนรู้โดยกลุ่มสามารถหาข้อมูลครบถ้วนต่อการพิสูจน์ข้อสมมติฐานและสามารถสรุปได้ถึงหลักการต่างๆ ที่ได้จากการศึกษาปัญหานี้ รวมทั้งเห็นแนวทางในการนำความรู้

และหลักการนั้นไปใช้ในการแก้ปัญหาในสถานการณ์ทั่วไปได้ เริ่มต้นจากการให้สถานการณ์ปัญหาแก่ผู้เรียน ให้ผู้เรียนในกลุ่มร่วมกันอภิปรายระบุนิยามวิเคราะห์ปัญหาและสร้างประเด็นการเรียนรู้เกี่ยวกับสิ่งที่ต้องการรู้ เพื่อนำมาอธิบายปัญหา ให้ไปแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง และรวบรวมข้อมูลนำมาประยุกต์ใช้เพื่อแก้ปัญหาและสรุปเป็นความรู้ใหม่

วิธีการเรียนการสอนแบบใช้ปัญหาเป็นหลัก

วิธีการสอนแบบใช้ปัญหาเป็นหลักเป็นเทคนิคการสอน เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ในกระบวนการแก้ปัญหา ซึ่งมีวิธีการอยู่หลายวิธี แต่ละวิธีคล้ายคลึงกันและอาศัยหลักการเดียวกัน ซึ่งที่ใช้กันมาก ได้แก่ การสอนแบบสืบสวน (Inquiry Method) การสอนแบบแก้ปัญหา (Problem Solving Method) การสอนแบบอุปนัยและนิรนัย (Inductive and Deductive Methods) โดยมีกลไกพื้นฐานในการเรียนรู้ 3 ประการ ดังแสดงในภาพประกอบ 6

ภาพประกอบ 6 กลไกพื้นฐานในการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นหลัก

ที่มา : ทองจันทร์ หงศ์ลดาธรมภ์. 2538 : 6

1) การเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นหลัก (Problem-based Learning) เป็นกระบวนการเรียนรู้ที่ผู้เรียนใช้ “ปัญหา” เป็นหลักในการแสวงหาความรู้ด้วยกลวิธีหาข้อมูลเพื่อพิสูจน์สมมติฐานอันเป็นการแก้ปัญหานั้นๆ โดยผู้เรียนจะต้องนำปัญหามาเชื่อมโยงกับความรู้เดิม ความคิดที่มีเหตุผล และการแสวงหาความรู้ใหม่ กระบวนการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นหลัก สามารถเกิดขึ้นได้กับการเรียนรายบุคคล หรือการเรียนกลุ่มย่อยได้ แต่การเรียนแบบกลุ่มย่อยจะช่วยให้รวบรวมแนวความคิดในการแก้ปัญหาได้กว้างขวางมากกว่า

2) การเรียนแบบกลุ่มย่อย (Small group Learning) เป็นกระบวนการเรียนรู้ที่ผู้เรียนที่มีจำนวนประมาณ 8-15 คน ทำการเรียนรู้ร่วมกันโดยมีการใช้กระบวนการกลุ่ม มีการวางแผน มีการ

แบ่งความรับผิดชอบ มีการมอบหมายหน้าที่ และมีการติดตามและประเมินผลการเรียนรู้ร่วมกัน ตลอดจนมีการช่วยเหลือเพื่อให้การเรียนรู้บรรลุตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้

3) การเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง (Self-directed Learning) เป็นการเรียนรู้เป็นกลุ่มย่อยเป็นวิธีการที่ทำให้ผู้เรียนได้พัฒนาความสามารถในการทำงานร่วมกับผู้อื่นเป็นทีม และยอมรับประโยชน์ของการทำงานร่วมกันให้ค้นคว้าหาแนวคิดใหม่ๆ

การเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นหลักจะประกอบด้วยส่วนสำคัญ 4 ประการดังนี้

3.1) ยึดถือนักศึกษาเป็นศูนย์กลางของการเรียนรู้ (Student-centered)

3.2) เรียนโดยแบ่งกลุ่มเป็นกลุ่มย่อยเป็นส่วนใหญ่ (Small Group Tutorial)

3.3) ใช้ปัญหาจริงและการแก้ปัญหาเป็นหลักในการเรียนรู้ (Problem-solving

Based)

3.4) มีบูรณาการของเนื้อหาความรู้ (Integration)

กระบวนการของการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นหลักจะเริ่มป้อน “ปัญหา” ซึ่งผู้เรียนจะใช้เป็นหลักในการดำเนินการแก้ปัญหา จนกระทั่งเกิดการเรียนรู้อย่างสมบูรณ์ โดยมีขั้นตอนการดำเนินการดังนี้ (ทองจันทร์ หงส์ดารมภ์. 2538 : 7)

1) ทำความเข้าใจกับปัญหาและแนวคิด (Clarify Terms and Concepts) ในขั้นตอนแรกกลุ่มผู้เรียนจะต้องพยายามทำความเข้าใจกับปัญหาที่ได้รับเสียก่อน หากมีคำ ข้อความ หรือแนวความคิดตอนใดที่ยังไม่เข้าใจ จะต้องพยายามหาคำอธิบายให้ชัดเจนโดยอาจจะอาศัยความรู้พื้นฐานของสมาชิกภายในกลุ่ม หรือจากเอกสารตำราอื่นๆ ที่มีคำอธิบายอยู่

2) ระบุประเด็นปัญหา (Define the Problem) ขั้นตอนนี้เป็นการระบุตัวปัญหาและให้คำอธิบายของปัญหาทั้งหมด โดยสมาชิกกลุ่มจะต้องมีความเข้าใจต่อปัญหาที่ถูกต้องสอดคล้องกัน โดยอย่างน้อยที่สุดจะต้องเข้าใจว่า มีเหตุการณ์ปรากฏการณ์กล่าวหรืออธิบายอยู่ในปัญหานั้นบ้าง

3) วิเคราะห์ประเด็นปัญหาและตั้งสมมติฐาน (Analyze the Problem and Formulate Hypotheses) การวิเคราะห์ปัญหาจะได้มาซึ่งความคิดเห็นและข้อสนับสนุนเกี่ยวกับโครงสร้างของปัญหา ทั้งนี้โดยอาศัยพื้นฐานความรู้เดิมของผู้เรียน รวมทั้งความคิดอย่างมีเหตุผล ในการสรุปรวบรวมความคิดเห็น ความรู้และแนวความคิดของสมาชิกภายในกลุ่มที่เกี่ยวกับขบวนการและกลไกที่เป็นไปได้ในการแก้ปัญหา นั่นคือ พยายามสร้างสมมติฐาน (Hypotheses) อันสมเหตุสมผลสำหรับปัญหานั้นๆ

ในขั้นตอนนี้การแสดงความคิดเห็นแบบระดมสมอง (Brainstorming) นับเป็นวิธีการที่สำคัญที่จะทำให้สมาชิกของกลุ่มได้แสดงความคิดเห็นอย่างเสรี เพื่อให้ได้มาซึ่งสมมติฐานมากที่สุดเท่าที่จะทำได้

4) จัดลำดับความสำคัญของสมมติฐาน (Identify the Priority of Hypotheses) จากสมมติฐานต่างๆ ที่ได้มานั้น กลุ่มจะต้องนำมาพิจารณาจัดลำดับความสำคัญอีกครั้ง โดยอาศัย

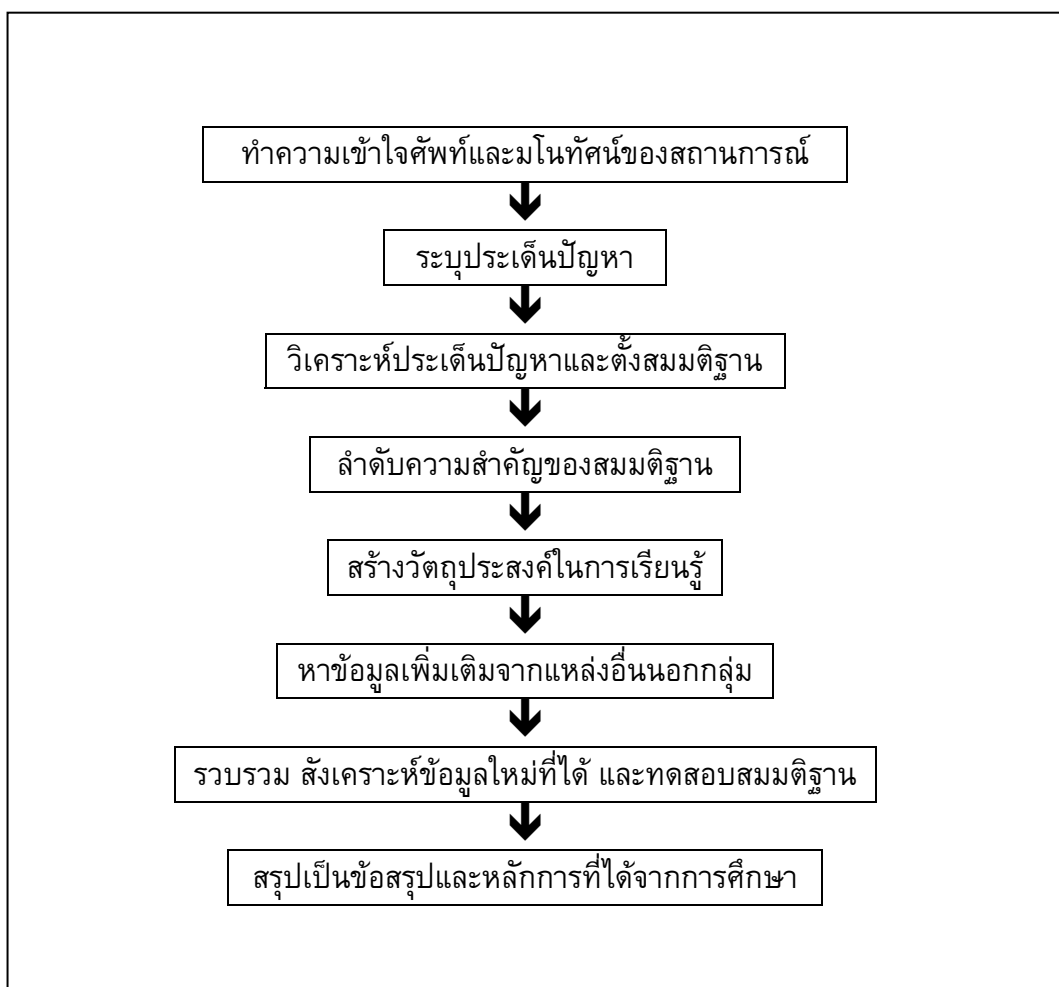
ข้อสนับสนุนจากข้อมูล จากความจริง และความรู้จากสมาชิกภายในกลุ่ม เพื่อพิจารณาหาข้อยุติ สำหรับสมมติฐานที่ปฏิเสธไม่ได้ในขั้นต้น และคัดเลือกสมมติฐานที่ต้องแสวงหาข้อมูลเพิ่มเติมต่อไป

5) สร้างวัตถุประสงค์การศึกษา (Formulate Learning Objectives) ผู้เรียนกำหนด วัตถุประสงค์การเรียนรู้ในการแสวงหาข้อมูลเพิ่มเติมเพื่อพิสูจน์สมมติฐานที่คัดเลือกไว้

6) แสวงหาความรู้และข้อมูล (Collect Additional : Information Outside the Group) จากวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ สมาชิกแต่ละคนมีหน้าที่ความรับผิดชอบในการแสวงหาข้อมูลเพิ่มเติม จากภายนอกกลุ่ม โดยสามารถหาได้จากแหล่งข้อมูลต่างๆ ทั้งจากตำราเอกสารทางวิชาการและ ผู้เชี่ยวชาญด้านต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง ซึ่งการทำงานจะทำงานเป็นกลุ่มหรือรายบุคคลก็ได้ หากมีเวลาน้อย จำเป็นต้องแยกเป็นรายบุคคลเพื่อไปช่วยกันหาข้อมูลจากแหล่งต่างๆ แล้วกลับมาพบกันในกลุ่ม อีกครั้งหนึ่งก็อาจทำได้

7) รวบรวมความรู้ที่ได้มา (Synthesize and Test Newly Acquired Information) กระบวนการของการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นหลัก (Problem-based Learning) จะสมบูรณ์ได้โดยการวิเคราะห์ข้อมูลที่แสวงหามาได้ เพื่อพิสูจน์สมมติฐานที่วางไว้ โดยสมาชิกของกลุ่มแต่ละคนจะนำ ความรู้ที่ตนแสวงหามาได้เสนอต่อสมาชิกอื่นๆ ในกลุ่ม เพื่อพิจารณาว่าข้อมูลที่ได้นั้นพอเพียงต่อการ พิสูจน์สมมติฐานหรือไม่ ดังนั้นกลุ่มอาจจะพบว่าข้อมูลบางส่วนไม่สมบูรณ์ จำเป็นจะต้องหาข้อมูล เพิ่มเติมอีกครั้งก็ได้

8) สรุปผลการเรียนรู้ที่ได้มา (Identify Generalizations and Principles from Studying this Problem) กระบวนการจะสิ้นสุดเมื่อกลุ่มสามารถหาข้อมูลครบถ้วนต่อการพิสูจน์ ข้อสมมติฐานทั้งหมดได้ และสามารถสรุปได้ถึงหลักการต่างๆ ที่ได้จากการศึกษาปัญหานี้ รวมทั้ง เห็นแนวทางในการนำความรู้และหลักการนั้นไปใช้ในการแก้ปัญหาในสถานการณ์ทั่วไปได้ ใน การเรียนการสอนผู้สอนจะเน้นขั้นตอนที่ 6 มาก เนื่องจากเป็นขั้นตอนที่ให้ผู้เรียนสร้างวัตถุประสงค์ การเรียนรู้ที่ตนต้องการเรียนด้วยตนเอง ซึ่งนักการศึกษาเชื่อว่าจะทำให้เกิดแรงจูงใจที่จะเรียนด้วย ตนเอง จากขั้นตอนการเรียนการสอนที่กล่าวมา สามารถสรุปกระบวนการเรียนการสอนแบบใช้ ปัญหาเป็นหลักได้ ดังแสดงในภาพประกอบ 7

ภาพประกอบ 7 กระบวนการเรียนการสอนแบบใช้ปัญหาเป็นหลัก

ที่มา : กระทรวงสาธารณสุข. 2530 : 3

จากภาพประกอบ 7 จะเห็นได้ว่า กระบวนการเรียนการสอนแบบใช้ปัญหาเป็นหลัก คือ กระบวนการแก้ปัญหาที่ตนเอง ซึ่งมีนักการศึกษาหลายท่านได้เสนอแนวคิดเกี่ยวกับขั้นตอนการสอนเพื่อพัฒนาความสามารถในการแก้ปัญหาซึ่งมีความสอดคล้องกัน (John Dewey. 1916 : 171 – 172 ; Guilford. 1971 : 130 ; ชูศรี สนิทประชากร. 2531 : 198 – 200 ; เสริมศรี ไชยศรี. 2528 : 205 – 206)

จะเห็นได้ว่า ขั้นตอนการสอนเพื่อนำไปสู่การแก้ปัญหาที่นักการศึกษาทำการศึกษาไว้นั้น แม้จะมีการจัดแบ่งไว้เป็นขั้นตอนที่เป็นระบบ เมื่อพิจารณาในภาพรวมแล้วพบว่า เป็นวิธีการที่มีกระบวนการแก้ปัญหาทางวิทยาศาสตร์เป็นแกนกลาง ทั้งนี้เพราะการแก้ปัญหาโดยวิธีการทางวิทยาศาสตร์เป็นวิธีแก้ปัญหาในระดับสูงสุดและให้ได้ผลดีที่สุดในการแก้ปัญหาที่ยุ่ยาก ซับซ้อน (กมลรัตน์ หล้าสูงษ์. 2524 : 269)

องค์ประกอบที่สำคัญของการเรียนการสอนแบบใช้ปัญหาเป็นหลัก

การเรียนรู้ด้วยวิธีการเรียนการสอนแบบใช้ปัญหาเป็นหลักนี้ มีองค์ประกอบที่สำคัญ ดังนี้ (เฉลิม วราวิทย์. 2531 : ฅ - ง ; ทองจันทร์ หงส์ลดาธมภ์. 2535 : 3 - 4 และกระทรวงสาธารณสุข. 2542 : 8 - 9)

- 1) เป็นการเรียนที่ใช้เทคนิคการสอนกลุ่มย่อย ซึ่งผู้เรียนจะเรียนด้วยกันเป็นกลุ่มประมาณ 6 – 8 คน มีการอภิปรายถกเถียงกันในกลุ่มเพื่ให้เกิดการเรียนรู้ไปด้วยกัน
 - 2) เป็นการเรียนรู้ที่ยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ซึ่งหมายถึง การเรียนการสอนจัดขึ้นโดยเน้นการเรียนรู้ที่ผู้เรียนเป็นผู้กำหนดสิ่งที่ตนต้องการจะเรียน และผู้เรียนจะต้องได้รับการอำนวยความสะดวกให้เกิดการเรียนรู้ด้วยตนเอง การเรียนรู้เกิดขึ้นที่ตัวของผู้เรียนเป็นสำคัญ
 - 3) เป็นการเรียนรู้เนื้อหาวิชาที่บูรณาการ การที่ผู้เรียนจะแก้ปัญหาได้ต้องอาศัยความรู้หลายสาขาวิชามารบูรณาการเพื่อแก้ปัญหา การเรียนแบบนี้เน้นที่ปัญหาเป็นพื้นฐานมาก่อน การที่จะแก้ปัญหาได้สำเร็จต้องมีความรู้เรื่องต่างๆ ลักษณะของความรู้ที่เกิดการเรียนรู้ขึ้นจึงเป็นความรู้ในขั้นนำมาใช้ ซึ่งต้องผ่านการบูรณาการมาแล้ว
 - 4) ปัญหาที่นำมาใช้เป็นหลักในการเรียนรู้ จะนำมาให้ผู้เรียนได้เรียนและขบคิดแก้ปัญหาจะไปค้นคว้าหาความรู้เนื้อหาวิชาการ และเมื่อผู้เรียนได้ศึกษาหาความรู้จนเป็นที่เข้าใจดีแล้ว ตัวผู้เรียนจะนำความรู้ที่ได้ไปใช้ในการแก้ปัญหาตามสถานการณ์ที่ตั้งไว้ทันที การเรียนโดยวิธีนี้จึงเท่ากับเป็นการทดสอบความรู้ในทันที ผู้เรียนจะเห็นประโยชน์ของการเรียนและการค้นคว้าหาความรู้ในแง่ของการนำไปใช้ตลอดเวลาของการเรียน
 - 5) ผู้เรียนควบคุมการเรียนรู้ของตนเอง โดยการกำหนดเนื้อหาวิชาที่จะเรียนเฉพาะที่เหมาะสมจะนำไปแก้ปัญหาที่ตั้งขึ้นไว้ ผู้เรียนจะควบคุมความเร็วในการเรียนและลำดับขั้นตอนในการเรียนด้วยตนเองทั้งสิ้น
 - 6) ผู้เรียนจะประเมินผลสัมฤทธิ์ได้ด้วยตนเอง และสามารถใชผลการประเมินตนเองมาเป็นเครื่องช่วยในการเรียนรู้และปรับตนเองได้ เนื่องจากขั้นตอนของการเรียน ผู้เรียนจะต้องค้นคว้าหาความรู้ที่จะนำไปใช้ในการแก้ปัญหาตามสถานการณ์ที่ตั้งขึ้นไว้ให้ได้ เมื่อกำหนดเรื่องที่ต้องการเรียนและไปศึกษาค้นคว้าหาความรู้ด้วยตนเองมาแล้ว ต้องนำความรู้ที่นำมาใช้ในการแก้ปัญหา ผู้เรียนจะรับรู้ได้ว่าตนเองเกิดการเรียนรู้ขึ้นแล้วหรือยัง จากการที่ตนสามารถแก้ปัญหาได้หรือไม่ ด้วยกระบวนการที่เกิดขึ้นผู้เรียนจึงเป็นผู้ที่รู้ว่าตนเกิดผลสัมฤทธิ์ในการเรียนอย่างไร
- โดยสรุปองค์ประกอบที่สำคัญในการจัดการเรียนการสอนแบบใช้ปัญหาเป็นหลัก หัวใจสำคัญอยู่ที่ “ปัญหา” ที่ผู้สอนเตรียมให้ผู้เรียน แต่กระบวนการเรียนรู้แบบนี้จะประสบผลสำเร็จ มิได้อยู่ที่ “ปัญหา” เพียงอย่างเดียว แต่ขึ้นอยู่กับทุกองค์ประกอบหลายประการ ได้แก่ ผู้สอน (Tutors) ผู้เรียน (Students) กระบวนการกลุ่ม (Group Process) และปัญหา (Problem) ซึ่งในแต่ละองค์ประกอบจะต้องทำหน้าที่อย่างดีที่สุด การที่องค์ประกอบอันใดอันหนึ่งบกพร่องไปจะทำให้กระบวนการเรียนรู้ไม่บรรลุผลตามที่วางไว้

บทบาทของผู้สอนในการเรียนแบบใช้ปัญหาเป็นหลัก

ในการเรียนการสอนแบบใช้ปัญหาเป็นหลัก ผู้สอนจะมีบทบาทที่แตกต่างไปจากการเรียนการสอนแบบเดิม คือ ผู้สอนจะไม่ใช่ว่าผู้เชี่ยวชาญที่ทำหน้าที่ให้ความรู้ ถ่ายทอดความรู้แก่ผู้เรียนเพียงอย่างเดียว แต่จะเป็นผู้จัดประสบการณ์ให้ผู้เรียนมีเจตคติที่ดีต่อการเรียน คือ จัดให้ผู้เรียนมีวิธีการเรียนที่ถูกต้อง และเสริมสร้างการพัฒนาในด้านต่างๆ ดังนั้นบทบาทของผู้สอนจึงมิได้มีเพียงการให้ข้อมูลเท่านั้น แต่จะต้องอำนวยความสะดวกในการเรียน ดำเนินการจัดการเรียนการสอนโดยรวมและในการเรียนแบบกลุ่มย่อย ตลอดจนประเมินผลการเรียนในรูปแบบที่เหมาะสมกับหลักการและแนวคิดของการเรียนแบบใช้ปัญหาเป็นหลัก (สถาบันพระบรมราชชนก. 2542 : 11)

1) บทบาทหลักของผู้สอน

การเป็นผู้อำนวยความสะดวกในการเรียน การจัดการเรียนการสอนแบบใช้ปัญหาเป็นหลักนี้ จะเน้นที่กระบวนการเรียนรู้ ซึ่งในการที่ผู้เรียนจะเกิดการเรียนรู้นั้น จะต้องประกอบด้วยผู้สอนใน 2 กลุ่ม คือ

1.1) ผู้เชี่ยวชาญ (Resource Person) ซึ่งจะเป็นผู้ให้ความรู้ในแขนงวิชาที่ตนมีความเชี่ยวชาญ โดยไม่ผูกขาดการสอนเป็นรายวิชาหรือจัดการสอนด้วยตนเอง หากแต่จะสอนเมื่อเป็นความต้องการของผู้เรียนและสอนในขอบเขตเนื้อหาที่ผู้เรียนต้องการ

1.2) ผู้อำนวยความสะดวกในการเรียน (Facilitator or Tutor) ผู้สอนจะต้องใช้ความสามารถในการแนะนำ ไม่ใช่ชี้นำ อำนาจความสะดวกในการเรียนรู้ โดยต้องทำให้ผู้เรียนในกลุ่มเรียนรู้จากปัญหาและเปิดโอกาสให้ผู้เรียนค้นพบด้วยตนเอง ซึ่งความสามารถของผู้สอนจะเป็นตัวบ่งชี้คุณภาพและความสำคัญในการจัดการเรียนแบบนี้ บทบาทของผู้อำนวยความสะดวกจะเข้าไปเกี่ยวข้องในการเรียนการสอนแบบใช้ปัญหาเป็นหลักในบางขั้นตอนเท่านั้น ได้แก่ (เฉลิมวรวิทย์. 2531 : ช – ซ)

1.2.1) ขั้นตอนการตั้งสมมติฐานเพื่อแก้ปัญหา ขั้นตอนนี้กลุ่มผู้เรียนจะระดมความคิด โดยใช้ความรู้เดิมผสมผสานกับความคิดที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน เพื่อตั้งเป็นสมมติฐานที่จะใช้แก้ปัญหา ซึ่งผู้สอน (Facilitator) จะเข้ามากระตุ้นผู้เรียนโดยกลวิธีทางอ้อมเพื่อให้ผู้เรียนเกิดความคิด มีการตั้งสมมติฐานหลายประการ และช่วยกันคัดเลือกสมมติฐานที่น่าจะเหมาะสมในการแก้ปัญหา และการแสวงหาความรู้ต่างๆ ต่อไป

1.2.2) การวิเคราะห์ข้อมูลที่ศึกษาหาความรู้มาใหม่ ขั้นตอนนี้ผู้เรียนจะนำความรู้ที่ศึกษาค้นคว้าเพิ่มเติมจากภายนอกกลุ่มมาวิเคราะห์ระหว่างผู้เรียนด้วยกัน ภาระนี้ผู้สอน (Facilitator) จะเข้าร่วมสังเกตพิจารณาการวิเคราะห์ สังเคราะห์ และช่วยกระตุ้นให้ผู้เรียนพิจารณาข้อมูลที่ได้นั้นว่าเพียงพอหรือต้องแสวงหาเพิ่มเติม ซึ่งผู้เรียนอาจต้องไปแสวงหาความรู้ใหม่ก็ได้

2) การดำเนินการเรียนการสอน ผู้สอนจะต้องดำเนินการจัดการเรียนการสอนตั้งแต่ขั้นเตรียมการจนกระทั่งถึงขั้นของการประเมินผลดังนี้ (สารภี ลีประเสริฐ และคณะ. 2534 : 14 – 16)

2.1) การวางแผนที่จะทำให้ผู้เรียนมีทักษะในการคิดอย่างมีเหตุผลและสามารถหา

แนวทางการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นภายใต้สิ่งแวดล้อมของปัญหาที่ดำเนินอยู่ในขณะนั้นการที่ผู้สอนจัดเตรียมรายละเอียดต่างๆ ของการเรียนการสอน โดยเฉพาะอย่างยิ่งการเตรียม “ปัญหา” จะช่วยให้กระบวนการเรียนรู้ของผู้เรียนสมบูรณ์ยิ่งขึ้น แนวทางการเตรียมการสอนประกอบด้วย

2.1.1) การเตรียมบทเรียนให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการศึกษาที่สร้างขึ้น

2.1.2) จัดเตรียมแนวคิดต่างๆ ที่เป็นไปได้ทั้งหมดของบทเรียนและเนื้อหาในข้อแรก

2.1.3) รวบรวมและจัดเตรียมอุปกรณ์การเรียน สำหรับการสร้างประสบการณ์การเรียนรู้เพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนได้เกิดการเรียนรู้ด้วยตนเอง เช่น เอกสาร คำสอน ตำรา วารสาร โสตทัศนูปกรณ์ ฯลฯ

2.1.4) จัดการให้มีอุปกรณ์การเรียนการสอนและอำนวยความสะดวกแก่ผู้เรียนในการนำไปใช้ศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง รวมถึงการติดต่อผู้เชี่ยวชาญต่างๆ ที่จะช่วยให้ความรู้แก่ผู้เรียน

2.1.5) จัดสรรเวลาให้เหมาะสมเพียงพอกับกิจกรรมต่างๆ ของผู้เรียน

2.1.6) จัดเตรียมแบบฝึกหัดสำหรับสร้างทักษะในการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับกระบวนการเรียนรู้ของกลุ่ม

2.2) การนำผู้เรียนเข้าสู่บทเรียน หลังจากที่ได้จัดเตรียมแผนการเกี่ยวกับการเรียนการสอน และจัดเตรียมปัญหาเรียบร้อยแล้ว ผู้สอนจะต้องนำผู้เรียนเข้าสู่บทเรียนโดยใช้ปัญหาที่สร้างขึ้น อาจจะเป็นรูปของการเล่าเรื่อง การสร้างสถานการณ์ด้วยรูปภาพ กราฟ หรือใช้โสตทัศนูปกรณ์ต่างๆ

2.3) การตั้งคำถาม ผู้สอนจะต้องชักนำและกระตุ้นให้ผู้เรียนได้มีการแสดงความคิดเห็นออกมาอย่างเป็นอิสระ และมีการอภิปรายถึงความคิดเห็นต่างๆ ที่สมาชิกในกลุ่มแสดงออก ผู้สอนอาจช่วยสร้างบรรยากาศด้วยการตั้งคำถามให้ผู้เรียนได้คิดเพิ่มเติม หรือตั้งคำถามเป็นการเปิดประเด็นในแนวคิดใหม่ให้ผู้เรียนไม่ได้คำนึงถึง รวมถึงการนำคำถามของผู้เรียนมาตั้งเป็นคำถามกลับไปยังผู้เรียนเพื่อกระตุ้นความคิดเห็น

2.4) การบริหารจัดการ ผู้สอนยังคงมีหน้าที่ที่เกี่ยวกับการบริหารจัดการในเรื่องของการเรียนการสอนเช่นเดียวกับระบบการสอนแบบปกติ จะต้องมีการประกาศเกี่ยวกับกำหนดการและกิจกรรมต่างๆ ของกลุ่มผู้เรียนในอันที่จะส่งเสริมให้กระบวนการกลุ่มดำเนินการต่อไปได้อย่างเหมาะสม รวมถึงการให้กำลังใจแก่ผู้เรียนที่ไม่กล้าแสดงความคิดเห็น ให้ได้มีส่วนร่วมในการอภิปรายในกลุ่มให้มากยิ่งขึ้น ตลอดจนช่วยให้ผู้เรียนสามารถวางแผนงาน และดำเนินการตกลงภายในกลุ่มในการแบ่งภาระรับผิดชอบเพื่อค้นหาความรู้เพิ่มเติมตามขั้นตอนของกระบวนการเรียนรู้

2.5) การให้รางวัล ผู้สอนอาจจะต้องให้กำลังใจและให้รางวัลแก่กลุ่ม เพื่อเป็นการเสริมกำลังใจให้กลุ่มได้มีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นอย่างมีอิสระ แต่การให้กำลังใจและการให้รางวัลนั้นต้องไม่อยู่ในรูปแบบที่ปิดกั้นและเป็นอุปสรรคต่อกระบวนการกลุ่ม โดยเฉพาะอย่างยิ่ง

บรรยากาศของการอภิปรายของกลุ่ม ในบางครั้งอาจจะต้องให้คำติชมอย่างตรงไปตรงมากับผู้เรียน และต้องสามารถดำเนินมาตรการกับผู้เรียนที่เอาเปรียบเพื่อน ไม่ทำงานปล่อยให้เพื่อนทำงานตามลำพังหรือผู้ที่หันหน้าหนีปัญหาของกลุ่ม

2.6) การสังเกตการณ์ ผู้สอนจะต้องทำการสังเกตการณ์เหตุการณ์และบรรยากาศของการประชุมกลุ่มของผู้เรียนอย่างใกล้ชิด เพื่อที่จะสามารถประเมินสถานการณ์การเรียนรู้ของผู้เรียนและทำการแก้ไขให้การเรียนรู้เป็นไปตามที่ได้วางแผนไว้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการเพิ่มเติมแนวคิดใหม่ให้ผู้เรียนยังไม่ได้นึกถึง นอกจากนี้แล้วยังต้องสังเกตพฤติกรรมของผู้เรียนแต่ละคน เพื่อที่จะทำให้สามารถค้นหาความสนใจ ความสามารถ จุดมุ่งหมาย และปัญหาต่างๆ ของผู้เรียนซึ่งจะมีผลกระทบมาถึงกลุ่มได้

2.7) การประเมินผล ผู้สอนจะต้องทำการประเมินผลการเรียนรู้ของผู้เรียนในทุกขั้นตอนของกระบวนการเรียนรู้ ซึ่งอาจได้จากการสังเกตสถานการณ์และบรรยากาศ ตลอดจนทิศทางการในการศึกษาค้นคว้าว่า ผู้เรียนได้เกิดการเรียนรู้ไปมากน้อยเพียงใด โดยอาจดูจากความสอดคล้องของข้อมูลที่ผู้เรียนหามาได้ว่าสอดคล้องกับปัญหาหรือไม่ และดูจากการประยุกต์ความรู้ที่หามาได้ในการแก้ปัญหาที่เกี่ยวข้อง พร้อมทั้งหามาตรการแก้ไขข้อบกพร่องเหล่านั้นให้เหมาะสม

3) การสอนแบบติวตอเรียลกลุ่มย่อย (Small Group Tutorial) บทบาทของผู้สอนในการสอนแบบติวตอเรียลกลุ่มย่อยที่ช่วยสนับสนุนให้ผู้เรียนเรียนรู้ได้ด้วยตนเองเพื่อพัฒนาทักษะการคิด การให้เหตุผล และสามารถเรียนด้วยตนเองต่อไปได้ โดยมีทักษะที่รู้ว่าจะเรียนอย่างไร และสามารถจัดการกับการเรียนรู้ที่ตนเองต้องการได้ ดังนั้นผู้สอน (Tutor) ควรจะมีบทบาทดังนี้ (ทองจันทร์ หงส์ดารมภ์. 2535 : 13 – 15)

3.1) ผู้สอนต้องพยายามทำให้เกิดโยนิโสมนสิการ หมายถึง ผู้สอนต้องพยายามถาม หรือกระตุ้นให้ผู้เรียนคิดใคร่ครวญ ตรึกตรองอย่างแยบคาย ตลอดเวลาของการเรียนการสอน

3.2) ผู้สอนต้องแนะนำให้ผู้เรียนเรียนรู้โดยผ่านขั้นตอนของการเรียนรู้ไปที่ละขั้น โดยไม่เรียนลัด

3.3) ผู้สอนต้องนำผู้เรียนให้เกิดความเข้าใจในเรื่องราวที่จะเรียนอย่างลึกซึ้ง และสามารถดึงความรู้หรือความคิดที่ฝังซ่อนไว้ในใจของผู้เรียนออกมา โดยการตั้งคำถามที่กระตุ้นให้ผู้เรียนได้พูด อภิปรายให้ได้ถึงเหตุผลที่อยู่เบื้องหลังการพูด อภิปรายนั้นๆ

3.4) ผู้สอนต้องหลีกเลี่ยงการให้ความเห็นต่อการอภิปรายของผู้เรียนที่ผิดหรือถูก

3.5) ผู้สอนต้องหลีกเลี่ยงการบอกข้อมูลข่าวสาร (Information) ให้กับผู้เรียน

3.6) ผู้สอนต้องกระตุ้นให้ผู้เรียนอภิปรายโต้ตอบ วิจารณ์ แสดงความคิดเห็น แลกเปลี่ยนระหว่างกันและกัน

3.7) การตัดสินใจใดๆ ที่เกิดขึ้น ต้องเป็นการตัดสินใจร่วมกันของกลุ่ม โดยผู้เรียนทุกคนในกลุ่มได้มีส่วนร่วม

3.8) ผู้สอนต้องไม่ให้การโต้เถียงเป็นการโต้ตอบกันระหว่างผู้สอนกับผู้เรียน ผู้สอนต้องไม่เป็นผู้ศูนย์กลางของการโต้ตอบ

3.9) เมื่อเห็นว่าผู้เรียนอธิบายออกความเห็นแล้ว ผู้สอนควรย้ำถามเพื่อให้เกิดความมั่นใจในตัวผู้เรียน ทั้งนี้ไม่ว่าความคิดเห็นของผู้เรียนจะผิดหรือถูก

3.10) ผู้สอนต้องพยายามปรับปรุงสภาพการจัดการเรียนการสอน อย่าให้ผู้เรียนเบื่อ เพราะการเรียนรู้ที่ไม่ท้าทายความสามารถหรือหมดกำลังใจ เพราะงานหรือปัญหาที่ให้นั้นยากเกินไป

3.11) ผู้สอนต้องดูแลความก้าวหน้าในการเรียนรู้ของผู้เรียนทุกคน และพยายามให้ผู้เรียนได้คิดและประเมินตนเองว่าตนเองเรียนอยู่ในระดับใด โดยพยายามให้เพื่อนผู้เรียนช่วยกันเองเป็นส่วนใหญ่เมื่อมีปัญหาในการเรียนรู้เกิดขึ้น

3.12) ผู้สอนต้องรู้จักกลุ่มอย่างดี และทราบถึงปัญหาระหว่างสมาชิกในกลุ่ม รวมทั้งต้องพยายามแก้ไขให้กลุ่มดำเนินการไปได้อย่างมีประสิทธิภาพ

3.13) ผู้สอนต้องพยายามทำให้กลุ่มผู้เรียนรับผิดชอบความก้าวหน้าทางการเรียนรู้ของผู้เรียนเอง

4) การประเมินผล บทบาทของผู้สอนด้านการประเมินผลในการเรียนการสอนแบบใช้ปัญหาเป็นหลัก ผู้สอนจะมีบทบาทสำคัญ 2 ประการ ได้แก่ การทำหน้าที่ประเมินเพื่อหาข้อมูลว่าผู้เรียนมีความสามารถและมีจุดอ่อนในการเรียนรู้อย่างไร เพื่อให้ข้อมูลย้อนกลับและแนวทางการปรับปรุงการศึกษาของผู้เรียน ส่วนบทบาทที่ 2 ผู้สอนจะทำหน้าที่เป็นผู้ตัดสินว่าผู้เรียนได้เรียนรู้ถึงระดับมาตรฐานที่สมควรผ่านการศึกษาชั้นๆ หรือไม่ (ผ่องศรี เกียรติเลิศนภา. 2536 : 63) ซึ่งในกระบวนการเรียนรู้ของผู้เรียน ผู้สอนจะเข้าไปมีบทบาทในการประเมินผลในขั้นตอนการดำเนินการแก้ปัญหา ดังนี้

4.1) ในขั้นตอนที่ 1 - 6 นับตั้งแต่ผู้เรียนเข้ากลุ่มเพื่อทำความเข้าใจกับปัญหาที่ได้รับจนถึงขั้นการแสวงหาความรู้เพิ่มเติม ผู้สอนจะสังเกตพฤติกรรมของผู้เรียนแต่ละคนว่ามีบทบาทอย่างไรที่เป็นประโยชน์ต่อกลุ่ม และผู้เรียนคนใดมีพฤติกรรมไปในทางที่ขัดขวางการทำงานของสมาชิกกลุ่ม ทำให้งานของกลุ่มเป็นไปโดยลำบาก เพื่อจะได้นำข้อมูลที่สังเกตไปให้ข้อมูลย้อนกลับแก่ผู้เรียนทั้งในรายบุคคลและกลุ่ม

4.2) ในขั้นตอนที่ 7 - 8 เมื่อผู้เรียนไปศึกษาหาความรู้เพิ่มเติมและกลับมาพบกันอีกครั้งเพื่อวิเคราะห์ข้อมูลและพิสูจน์สมมติฐาน ผู้สอนจะเข้าร่วมสังเกตและทำการประเมินผลความก้าวหน้าทางการเรียนรู้ของผู้เรียน โดยเปรียบเทียบความรู้ที่ผู้เรียนมีภายหลังการไปศึกษาค้นคว้าด้วยตนเองกับความรู้ที่ผู้เรียนมีอยู่เดิมเพื่อประเมินความสามารถในการแสวงหาความรู้ด้วยตนเองของผู้เรียน

4.3) การประเมินผลเมื่อสิ้นสุดปัญหา เมื่อผู้เรียนหาข้อมูลครบถ้วนมาพิสูจน์สมมติฐานทั้งหมดได้ และสามารถสรุปหลักการต่างๆ ที่ได้จากการศึกษาปัญหา รวมทั้งแนวทางการนำความรู้ไปใช้แก้ปัญหาในสถานการณ์ทั่วไปแล้ว ผู้สอนจะกระตุ้นผู้เรียนแต่ละคนให้ประเมินผลตนเองว่าสามารถแก้ปัญหาได้ถูกต้องหรือไม่ ตนเองมีบทบาทหรือพฤติกรรมอย่างไรที่มีส่วนช่วยในความสำเร็จของกลุ่มเพื่อให้ผู้เรียนได้รู้จักตนเองเพื่อหาทางแก้ไขต่อไป

ในการเรียนการสอนแบบใช้ปัญหาเป็นหลัก การประเมินความก้าวหน้าของผู้เรียนเป็นระยะๆ มีความสำคัญมาก แต่อย่างไรก็ตามเมื่อสิ้นสุดการเรียนการสอนก็ต้องทำการประเมินผลรวมอีกครั้ง เพื่อเป็นการยืนยันว่าผู้เรียนมีความรู้เพียงพอที่จะผ่านการเรียนในชุดนั้นๆ หรือเรื่องนั้นๆ

จากบทบาทของผู้สอนในการจัดการเรียนการสอนแบบใช้ปัญหาเป็นหลัก ทำให้ผู้สอนจำเป็นต้องมีการพัฒนาความรู้ ลักษณะส่วนบุคคล และทักษะ ดังนี้ (ยุวดี ภาชา. 2539 : 16)

1) ความรู้ของผู้สอนจะต้องมีความรู้และเข้าใจถึงวัตถุประสงค์การศึกษาของวิชาหรือหน่วยการสอน รวมถึงวัตถุประสงค์ของหลักสูตร รัชบาททางการศึกษาที่หลากหลาย รู้หลักการวิธีการและเทคนิคการสอนแบบใช้ปัญหาเป็นหลัก รู้ในการนำประโยชน์จากแต่ละบุคคล หรือเหตุการณ์ต่างๆ มาเป็นแหล่งทรัพยากรการเรียนรู้ทางการศึกษา

2) ลักษณะส่วนบุคคลของผู้สอน จะต้องยอมรับและต้องแสดงความรับผิดชอบในเรื่องการใช้การเรียนการสอนแบบใช้ปัญหาเป็นหลัก โดยยอมรับว่าเป็นวิธีสอนที่ได้ผลที่จะทำได้ ข้อมูลต่างๆ เพื่อพัฒนาความสามารถทางความคิด ยอมรับการใช้วิธีการศึกษาแบบเรียนรู้ด้วยตนเอง เพื่อให้นักศึกษาเริ่มรับผิดชอบและยอมรับการสอนโดยจัดนักศึกษาเป็นกลุ่มเพื่ออภิปรายปัญหา เกิดการบูรณาการความรู้ข้อเสนอแนะต่างๆ รวมทั้งข้อมูลย้อนกลับจากกลุ่ม ผู้สอนต้องแสดงความรับผิดชอบตั้งแต่เตรียมการสอน กระบวนการสอน การประเมินผล โดยสนับสนุนให้เกิดความร่วมมือกันและประสานกับนักศึกษาตลอดเวลาที่มีการเรียนการสอน

3) ทักษะ ผู้สอนจะต้องมีทักษะในการสอนแบบอำนวยความสะดวก ทักษะในการสนับสนุนการแก้ปัญหาของกลุ่มและการช่วยให้นักศึกษาคิดอย่างมีระบบ ทักษะในการส่งเสริมการทำหน้าที่ของกลุ่มอย่างมีประสิทธิภาพ ทักษะในการสนับสนุนการเรียนรู้ส่วนบุคคล และทักษะในการประเมินนักศึกษาและร่วมในการประเมินผลของนักศึกษา

การเรียนแบบใช้ปัญหาเป็นหลักเป็นการปรับเปลี่ยนบทบาทผู้สอน ให้เป็นอาจารย์ประจำกลุ่มที่เรียกว่าติวเตอร์ (Tutor) ทำหน้าที่ให้คำปรึกษากับผู้เรียนประจำกลุ่มย่อย เป็นผู้มีความสำคัญ อาจารย์ต้องเปลี่ยนบทบาทจากการสอนแบบเดิมที่เป็นศูนย์กลางของความสนใจและแหล่งความรู้ทั้งหมด ไปสู่บทบาทใหม่ ดังที่นักการศึกษาหลายท่านให้แนวคิดเกี่ยวกับบทบาทของอาจารย์ประจำกลุ่มดังนี้

เฉลิม วราวิทย์ (2531 : ๗) ได้สรุปบทบาทที่สำคัญของผู้สอนไว้ว่า เป็นผู้กระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดความคิดและชี้แนะการอภิปรายระหว่างผู้เรียนด้วยกันไปในแนวทางที่จะทำให้เกิดความคิดที่กำหนดไว้ในหลักสูตรและให้ข้อมูลหรือเนื้อหาทางวิชาการที่เหมาะสมเพื่อให้ผู้เรียนสามารถศึกษาต่อไปได้อย่างมีประสิทธิภาพโดยการแนะแนวทางด้วยวิธีการตรงหรืออ้อม เพื่อให้นักเรียนรู้จักวิธีการแสวงหาความรู้ด้วยตนเองและหาวิธีการประเมินผลให้ผู้เรียนได้เรียนรู้

สารภี ลีประเสริฐ และคณะ (2534 : 13 – 14) ได้กล่าวถึงบทบาทของอาจารย์ประจำกลุ่มว่า มีบทบาทที่สำคัญ 3 ประการ คือ

1) การกระตุ้นความคิดของผู้เรียน

2) ช่วยให้การประชุมกลุ่มของผู้เรียนมีบรรยากาศของการอภิปรายและไม่ออกนอกประเด็น

3) ให้ข้อมูล ข่าวสาร หรือความรู้ที่เป็นประโยชน์แก่กลุ่มแต่จะให้เป็นเฉพาะกรณีที่เป็นและไม่บอกทั้งหมด เป็นการบอกเพื่อให้ผู้เรียนได้คิดต่อหรือมีความคิดที่กว้างขวางขึ้น

สัมพันธ์ วิทยุธีระนันท์ และกรองไธ อุณหสุต (2541 : 218) กล่าวว่า ผู้สอนประจำกลุ่มมีบทบาทในการสอนแบบบรรยายน้อยมาก แต่จะมีบทบาทเป็นผู้ช่วยเหลือให้คำปรึกษาแนะนำ แหล่งความรู้ เป็นผู้กระตุ้นให้เกิดการเรียนรู้และจัดหาทรัพยากรที่เหมาะสมเพื่อใช้เป็นหลักในการเรียน

แกลแลคเกอร์ (Gallagher. 1995 : 138) กล่าวว่า บทบาทของผู้สอนประจำกลุ่มในการเรียนแบบใช้ปัญหาเป็นหลักเป็นผู้ฝึกสอนทางความคิดแทนที่จะเป็นผู้เชี่ยวชาญหรือผู้สั่งสอน ทำให้ผู้เรียนเข้าใจคำถาม ผู้สอนประจำกลุ่มจะเป็นผู้ตั้งคำถามระหว่างการระบุดีปัญหา การหาแหล่งข้อมูลการวิเคราะห์ และการสังเคราะห์ เพื่อจัดประเภทโดยผ่านการตีความหมายและการแก้ปัญหาอย่างมีศักยภาพ

ดัช (Duch. 1995 : 1) กล่าวว่า ผู้สอนประจำกลุ่ม จะต้องให้แนวทางในการสืบเสาะหาความรู้ แนะนำผู้เรียน ไม่ใช้การบรรยายโดยตรงหรือให้คำตอบง่าย ๆ

แอลเลน (Allen. 1996 : 45) กล่าวว่า ผู้สอนประจำกลุ่มมีบทบาทในการให้อำนาจแก่ผู้เรียนให้เป็นผู้ที่ทำและรับผิดชอบกระบวนการเรียนรู้ของตนโดยผู้สอนเป็นผู้กระตุ้นการเรียนรู้ให้แนวทาง จูงใจและสืบเสาะกระบวนการให้เหตุผลของผู้เรียน

สตินชัน และมิลเตอร์ (Stinson and Milter. 1996 : 36) กล่าวว่า ผู้สอนประจำกลุ่มมีบทบาทเป็นทั้งผู้จัดการและผู้ฝึกสอนในการเลือกปัญหาในการเรียนอย่างเหมาะสม สังเกต แก้ไข และสนับสนุนการปฏิบัติของผู้เรียน ให้ผู้เรียนจัดระบบการเรียนรู้และช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจความรู้และทักษะที่สามารถนำไปใช้ในสถานการณ์อื่น

ผู้สอนประจำกลุ่มจึงมีบทบาทเป็นผู้ช่วยเหลือให้คำปรึกษา กระตุ้นความคิดของผู้เรียน แนะนำและจัดเตรียมทรัพยากรการเรียนรู้ที่เหมาะสม เพื่อให้ผู้เรียนจัดระบบการเรียนรู้และเรียนรู้ได้ด้วยตนเอง

บทบาทผู้เรียนในการจัดการเรียนการสอนแบบใช้ปัญหาเป็นหลัก

ในการจัดการเรียนการสอนแบบใช้ปัญหาเป็นหลัก ผู้เรียนจะเป็นศูนย์กลางการเรียนรู้ทั้งหมด เป็นผู้ที่ต้องพัฒนาตัวเองในทักษะด้านต่างๆ โดยอาศัยปัญหาและกระบวนการกลุ่มกระตุ้นและก่อให้เกิดการพัฒนา โดยเฉพาะทักษะของการคิดอย่างมีเหตุผลที่มีผลที่จะนำไปสู่ความสามารถในการแยกแยะวิเคราะห์ปัญหาที่เกิดขึ้นขณะปฏิบัติงานจริง รวมถึงความสามารถในการหาแนวทางแก้ไขปัญหที่เกิดขึ้นนั้นด้วย

ประสบการณ์การเรียนการสอนแบบนี้ นอกจากจะพัฒนาทักษะของผู้เรียนในด้านต่างๆ แล้ว ยังพัฒนาผู้เรียนให้มีความรู้รับผิดชอบต่อกลุ่ม พัฒนาให้รู้จักยืดหยุ่นและมีความอดทน

อดกลั้นต่อผู้อื่นที่มีพื้นฐานและมีความสนใจที่แตกต่างกันอีกด้วย ซึ่งลักษณะของผู้เรียนด้วยวิธีการแก้ปัญหา (The Characteristics of Problem Solver) ได้ประสบความสำเร็จอย่างมีประสิทธิภาพนั้นจะต้องมีคุณสมบัติที่สำคัญดังนี้ (บุญนาท ลายสนิทเสรีกุล. 2533 : 5)

- 1) มีความรู้ความสามารถ (Competence) ความรู้ความสามารถเดิมที่เหมาะสมกับปัญหาที่จะเรียน เป็นสิ่งที่ผู้สอนจะต้องตระหนักถึง หากผู้สอนเตรียมปัญหาที่ย่างยากซับซ้อน ไม่สัมพันธ์กับความรู้เดิมของผู้เรียนแล้ว จะทำให้ผู้เรียนเกิดความลำบากและเสียเวลามาก ในการกำหนดทิศทางการแสวงหาความรู้เพื่อนำมาแก้ปัญหา
- 2) ความสามารถในการติดต่อกับผู้อื่น (Communicativeness) ความสามารถในการสื่อความหมายกับผู้อื่นมีความสำคัญต่อประสิทธิภาพของการเรียนรู้ในการเรียนการสอนแบบกลุ่มย่อย
- 3) ความตระหนักในความสำคัญ (Concern) ผู้เรียนจะต้องมีความตระหนักถึงความสำคัญและความรับผิดชอบในงานที่ได้รับมอบหมายและดำเนินการให้บรรลุเป้าหมาย
- 4) ความกล้าในการตัดสินใจ (Courage) เนื่องจากการเรียนการสอนแบบใช้ปัญหาเป็นหลักนี้เน้นการเรียนรู้ การรวบรวมข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูล และการตัดสินใจในข้อมูล ดังนั้นผู้เรียนจะต้องมีความกล้าในการตัดสินใจ เช่น ตัดสินใจตั้งสมมติฐานเพื่อนำมาแก้ปัญหา
- 5) ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ (Creativity) คุณลักษณะนี้มีความสำคัญยิ่งที่ผู้สอนต้องพยายามเสริมสร้างให้เกิดขึ้นในตัวผู้เรียน แม้การทำให้ผู้เรียนเกิดความคิดริเริ่มสร้างสรรค์นั้นค่อนข้างยากและใช้เวลานานในการพัฒนา อย่างไรก็ตามวิธีการเรียนการสอนแบบนี้จะช่วยพัฒนาได้เมื่อผู้เรียนมีประสบการณ์มากขึ้น และลักษณะสำคัญที่จะส่งผลต่อวิธีการแก้ปัญหาอย่างมาก ก็คือคุณลักษณะประการที่ 4 และ 5 ซึ่งเป็นลักษณะที่มีอยู่แล้วในตัวผู้เรียน แต่จะสามารถแสดงออกมาได้มากน้อยเพียงใดขึ้นอยู่กับแต่ละบุคคล และเป็นสิ่งที่ปลูกฝังได้ยากถ้าบุคคลนั้นอายุเกิน 20 ปี ดังนั้นการเรียนด้วยวิธีแก้ปัญหาโดยการให้ผู้เรียนตั้งวัตถุประสงค์ในการศึกษาด้วยตนเองนั้น จึงเป็นการส่งเสริมให้ผู้เรียนซึ่งอยู่ในวัยรุ่น มีโอกาสที่จะแสดงความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ และมีลักษณะต่างๆ ดังกล่าวอันเป็นประโยชน์ต่อการเรียนรู้ต่อไป

การแสดงผลบทบาทของผู้เรียน ผู้เรียนจะพัฒนาตนเองได้มากน้อยเพียงใดนั้นขึ้นอยู่กับตัวผู้เรียนเองที่เต็มใจและให้ความร่วมมือกับกลุ่ม ในการแสดงออกต่อไป (ทองจันทร์ หงส์ลดาธมภ์. 2533 : 23)

- 1) ไม่หนึ่งเงื่อนไขร่วมประชุมกลุ่ม ต้องร่วมมือร่วมใจสร้างบรรยากาศของการเรียนรู้ภายในกลุ่มให้น่าสนใจติดตาม โดยการแสดงความคิดเห็นและอภิปรายประเด็นต่างๆ ตามความเหมาะสมของโอกาส ด้วยท่าทีที่ไม่ทำให้บรรยากาศของการแสดงความคิดเห็นอย่างอิสระเสียไป
- 2) ร่วมมือกันสร้างวัตถุประสงค์ของการศึกษาค้นคว้าของกลุ่ม
- 3) ถกเถียงต่อรองกันเพื่อสร้างกฎเกณฑ์ของกลุ่ม
- 4) แสดงการดิ้นรน เปิดเผย และตรงไปตรงมาต่อเพื่อนสมาชิกภายในกลุ่มทุกคน
- 5) ไม่แสดงพฤติกรรมอันก่อให้เกิดการแตกแยกภายในกลุ่ม

6) มีความซื่อสัตย์ต่อกลุ่ม โดยทำงานที่ได้รับมอบหมายจากกลุ่มอย่างไม่มีบิดพลิ้ว

7) นำเสนองานที่ได้รับมอบหมายในการประชุมกลุ่มนัดถัดไปให้ตรงต่อเวลา และทำอย่างเต็มความสามารถ

บทบาทของผู้เรียนในการเรียนแบบใช้ปัญหาเป็นหลักมุ่งเน้นให้ผู้เรียนเป็นศูนย์กลางของการเรียนรู้ มีผู้รู้กล่าวเกี่ยวกับบทบาทของผู้เรียนดังนี้

แบร์โรว์ และแทมบลิน (Barrows and Tamblyn. 1980 : 82) กล่าวเกี่ยวกับบทบาทของผู้เรียนไว้ว่า ผู้เรียนเป็นผู้กระทำโดยตรง ผู้เรียนไม่ใช่ผู้ฟัง สังเกต เขียน และจดจำ แต่เป็นการถามเพื่อปฏิบัติ คิด เข้ามามีส่วนร่วม แสดงความคิดเห็นอย่างเปิดเผยและเรียนด้วยความพยายาม

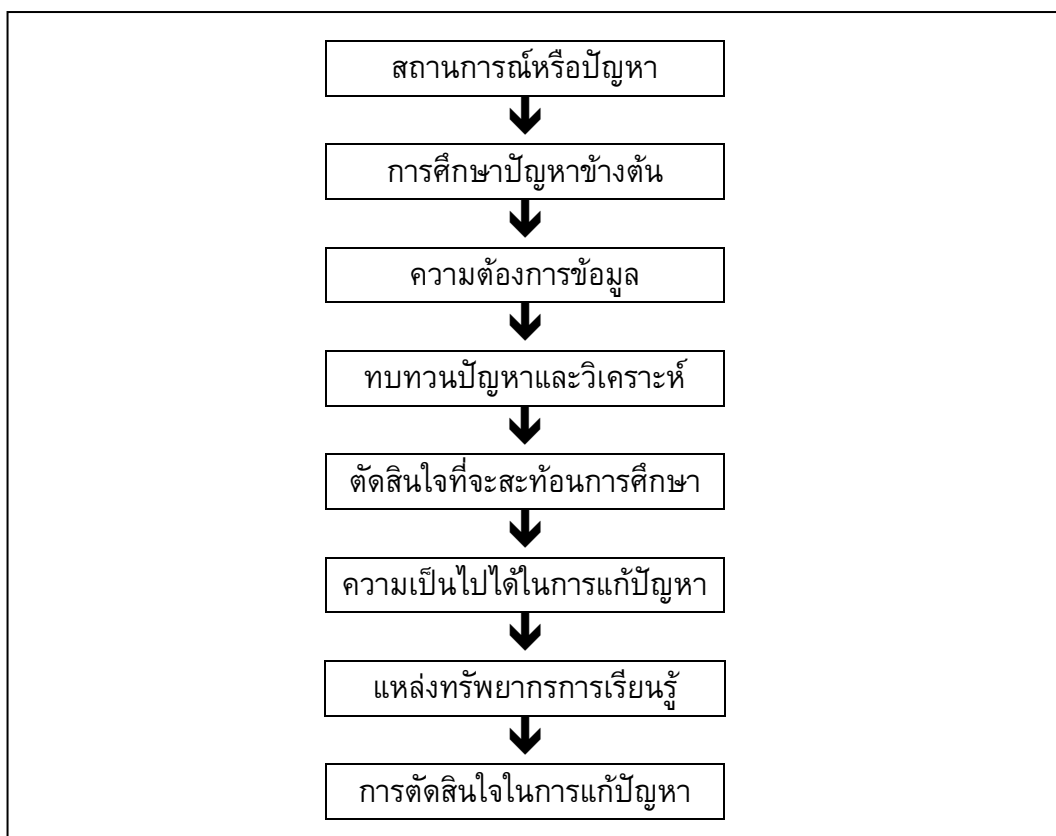
กิสซีเลียส และวิลเคอร์สัน (Gijsselaers and Wilkerson. 1996 : 11) กล่าวถึงบทบาทของผู้เรียนไว้ว่า ผู้เรียนเป็นศูนย์กลางของการเรียน มีบทบาทในการตัดสินใจสิ่งที่จะได้เรียนและวิธีการเรียน มีส่วนร่วมอย่างกระตือรือร้น ถามคำถาม อธิบายความเป็นไปได้ พิสูจน์ให้เห็นอย่างชัดเจน เป็นไปได้ และทำงานร่วมกับผู้อื่นในการสืบเสาะหาความรู้

โฮเวิร์ด (Howard. 1999 : 173) กล่าวว่า ในการเรียนแบบการใช้ปัญหาเป็นหลัก ผู้เรียนจะถูกมอบหมายให้รับบทบาทเป็นผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (Stakeholder) ซึ่งแสดงบทบาทในทัศนคติของบุคคลในปัญหาที่ให้แก่งคิดโดยเฉพาะ ความสนใจในผลลัพธ์ที่ผู้เรียนเรียนปัญหาที่เป็นจริงนั้นเป็นเป้าหมายที่ให้ผู้เรียนแก้ปัญหาและเรียนรู้ด้วยตนเอง

สรุปได้ว่า ผู้เรียนมีบทบาทเป็นผู้ทำกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยตนเอง เรียนรู้ได้ด้วยตนเอง ตัดสินใจว่าจะอะไรและอย่างไรที่พวกเขาจะต้องเรียน ผู้เรียนจะต้องมีความรับผิดชอบ เรียนรู้ด้วยความริเริ่มของตนเองตั้งแต่การวางแผน การดำเนินการ และการประเมินผล บทบาทของผู้เรียนเปรียบเสมือนผู้แก้ปัญหาด้วยตนเองอย่างแท้จริง

กระบวนการกลุ่มกับการจัดการเรียนการสอนแบบใช้ปัญหาเป็นหลัก

กระบวนการกลุ่มเป็นลักษณะเด่นของการเรียนการสอนแบบใช้ปัญหาเป็นหลัก ซึ่งเน้นที่การจัดกลุ่มผู้เรียนที่จะเรียนรู้ร่วมกันที่ไม่โตจนเกินไป สมาชิกทุกคนในกลุ่มสามารถที่จะมีส่วนร่วมในกิจกรรมกลุ่มได้อย่างเต็มที่ โดยเฉพาะกระบวนการแก้ปัญหา (Problem Solving Process) ซึ่งเป็นกระบวนการที่จะก่อให้เกิดการเรียนรู้โดยมีจุดเริ่มต้นที่ “ปัญหา” ที่ได้รับจากผู้สอน มีลำดับของกิจกรรมที่กลุ่มจะต้องกระทำต่อไปดังแสดงในภาพประกอบ 8

ภาพประกอบ 8 กิจกรรมกลุ่มในการเรียนการสอนแบบใช้ปัญหาเป็นหลัก

ที่มา : เฉลิม วราวิทย์. 2534 :2

ลำดับของกิจกรรมที่กล่าวข้างต้นนี้ จะถูกผู้เรียนนำไปใช้ในแต่ละขั้นตอนของกระบวนการเรียนการสอนแบบใช้ปัญหาเป็นหลัก ตั้งแต่ขั้นตอนของการทำความเข้าใจกับคำและแนวคิดของปัญหาจนกระทั่งการสรุปหลักการที่ได้รับจากปัญหา

กระบวนการกลุ่มของผู้เรียนจะเป็นบรรยากาศที่เอื้อต่อการเรียนรู้หรือไม่เพียงใดขึ้นอยู่กับผู้เรียนทุกคน และผู้สอนที่จะร่วมมือร่วมใจกันสร้างขึ้นมา การแสดงความคิดเห็นของกลุ่มและการอภิปรายต่างๆ ควรมีลักษณะของการแสดงความคิดเห็น และการแสดงบทบาทในกระบวนการเรียนการสอนดังนี้

- 1) ความคิดเห็นทุกประเด็นจะต้องได้รับการยอมรับและรวบรวมไว้เพื่อนำไปช่วยกันพิจารณาถึงความเป็นไปได้และความถูกต้องเพื่อสร้างสมมติฐานต่อไป
- 2) หัวข้อของการอภิปรายจะต้องอยู่ในข่ายที่เกี่ยวข้องกับสมมติฐาน ไม่ควรมีการอภิปรายนอกประเด็น
- 3) นำความเป็นจริงของเหตุการณ์มาใช้ในการพิจารณาทดสอบสมมติฐาน

การแสดงบทบาทของกลุ่มในกระบวนการเรียนการสอน ผู้สอนและผู้เรียนควรจะได้
แสดงบทบาทของตนเองในแต่ละขั้นตอนของการเรียนรู้ดังนี้ (สารภี ลีประเสริฐ และคณะ. 2534 :
23 - 26)

ตาราง 5 การแสดงบทบาทในกระบวนการเรียนการสอน

ขั้นตอนที่	ผู้เรียน	ผู้สอน
1. ทำความเข้าใจศัพท์ และ มโนทัศน์ของ สถานการณ์	จะต้องพยายามทำความเข้าใจกับปัญหาที่ได้รับเสีย ก่อน หากมีคำ ข้อความ หรือแนวความคิดตอนใดที่ ยังไม่เข้าใจ จะต้องพยายาม หาคำอธิบายให้ชัดเจน โดย อาจจะอาศัยความรู้พื้นฐาน ของสมาชิกในกลุ่ม หรือจาก เอกสารตำราอื่นๆ ต้องหา คำอธิบายของปัญหา	กระตุ้นให้สมาชิกภายในกลุ่มได้แสดง ความคิดเห็นอย่างมีอิสระ เฉพาะอย่างยิ่ง ให้กำลังใจโดยผู้เรียนที่ซื่อสัตย์ ไม่กลัว แสดงความคิดเห็นให้แสดงความคิดเห็น และตอบคำถามเกี่ยวกับปัญหาของคำ และข้อความที่ผู้เรียนยังไม่เข้าใจ แต่ต้อง ไม่ใช่การตอบตรงๆ อาจช่วยสร้าง บรรยากาศของการเรียนการสอน
2. ระบุประเด็นปัญหา	ต้องหาคำอธิบายของ ปัญหาที่มีความเข้าใจที่ ถูกต้องสอดคล้องกัน โดย อย่างน้อยต้องเข้าใจว่ามี เหตุการณ์หรือปรากฏการณ์ ใดถูกกล่าวถึงหรืออธิบาย อยู่ในปัญหานั้นบ้าง	อภิปรายกลุ่ม โดยการกระตุ้นการแสดง ความคิดเห็นตลอดจนคอยป้อนคำถามเปิด ประเด็นของปัญหาให้กว้างขึ้นหากกลุ่มไม่ ได้มองประเด็นนั้นๆ
3. วิเคราะห์ประเด็น ปัญหา	วิเคราะห์ปัญหา โดยอาศัย พื้นฐานความรู้เดิมของ ผู้เรียน รวมทั้งความคิด อย่างมีเหตุผล	กระตุ้นให้ผู้เรียนได้คิดถึงสิ่งที่เคยได้เรียน ผ่านมาแล้วให้นำมาใช้ในการวิเคราะห์

ตาราง 5 (ต่อ)

ขั้นตอนที่	ผู้เรียน	ผู้สอน
4. ตั้งสมมติฐาน	จากการวิเคราะห์ปัญหา กลุ่มจะได้มาซึ่งแนวความคิด และข้อสนับสนุนเกี่ยวกับ โครงสร้างของปัญหาตลอดจน กระบวนการและกลไกที่เป็น ไปได้ในการแก้ปัญหา นั่นคือ สมาชิกภายในกลุ่มต้องแสดง ความคิดเห็นเพื่อพยายาม สร้างสมมติฐานที่เหมาะสม และเป็นไปได้ของปัญหานั้น	สังเกตการพิจารณาของผู้เรียนและช่วย กระตุ้นให้สมาชิกกลุ่มทุกคนแสดง ความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหานั้น เพื่อให้ได้ สมมติฐานต่างๆ ทั้งที่เป็นไปได้และเป็นไป ไม่ได้ เพื่อให้เกิดบรรยากาศของ การอภิปราย
5. จัดลำดับความ สำคัญของ สมมติฐาน	จากสมมติฐานต่างๆ ที่ได้มา กลุ่มจะต้องนำมาพิจารณา จัดลำดับความสำคัญอีกครั้ง โดยอาศัยข้อสนับสนุนจาก ข้อมูล ความจริง และความรู้ จากสมาชิกภายในกลุ่ม เพื่อ พิจารณาหาข้อยุติสำหรับ สมมติฐานที่ปฏิเสธได้ในขั้นต้น และคัดเลือกสมมติฐานที่ต้อง แสวงหาข้อมูลเพิ่มเติมต่อไป	สังเกตการประชุมกลุ่มและให้ความ ช่วยเหลือโดยทางอ้อมเมื่อจำเป็น เฉพาะอย่างยิ่งการกระตุ้นโดยให้เกิด การแสดงความคิดเห็นได้เต็มที่
6. สร้างวัตถุประสงค์ การเรียนรู้	สมาชิกกลุ่มต้องช่วยกันกำหนด วัตถุประสงค์ของการเรียนรู้ ซึ่ง จะเป็นแนวทางในการแสวงหา ข้อมูลเพิ่มเติม ที่จะใช้พิสูจน์ สมมติฐานที่คัดเลือกไว้ใน ขั้นตอนที่ 5	สังเกตการประชุมกลุ่มและชี้แนะแนวทาง โดยทางอ้อมถ้าจำเป็น

ตาราง 5 (ต่อ)

ขั้นตอนที่	ผู้เรียน	ผู้สอน
7. หาข้อมูลเพิ่มจากแหล่งอื่นนอกกลุ่ม	จากวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ในขั้นตอนที่ 6 สมาชิกแต่ละคนจะถูกแบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบในการแสวงหาข้อมูลเพิ่มเติมต่างๆ ภายนอกกลุ่มจากแหล่งความรู้ทั้งตำรา เอกสารทางวิชาการ และผู้เชี่ยวชาญ ซึ่งการแบ่งงานจะแบ่งเป็นกลุ่มย่อยหรือรายบุคคลก็ได้ ขึ้นอยู่กับความเหมาะสมของเวลา แล้วกลับมาพบกันในกลุ่มอีกครั้ง	สอบถามและติดตามดูการแสวงหาความรู้ด้วยตนเองของผู้เรียนว่ามีปัญหาอุปสรรคอะไรบ้าง และช่วยเหลือเท่าที่จำเป็น
8. สังเคราะห์ข้อมูลที่ได้ใหม่และพิสูจน์สมมติฐาน	สมาชิกกลุ่มที่แยกกันไปหาความรู้จะนำความรู้ที่ตนแสวงหามาได้ นำเสนอต่อสมาชิกภายในกลุ่ม เพื่อพิจารณาว่าข้อมูลที่ได้อาจเพียงพอต่อการพิสูจน์สมมติฐานหรือไม่ ดังนั้นกลุ่มอาจจะต้องหาข้อมูลเพิ่มเติมอีกครั้งก็ได้ ซึ่งสมาชิกต้องช่วยกันพิจารณาและแบ่งหน้าที่กันอีกครั้ง	สังเกตการพิจารณาของผู้เรียน พิจารณาว่าข้อมูลที่หามาได้เพียงพอต่อการทดสอบสมมติฐานหรือไม่ หากไม่เพียงพอจะต้องตั้งคำถามเพิ่มเติมให้ผู้เรียนได้คำนึงถึงและดำเนินการค้นคว้าเพิ่มเติมต่อไป
9. สรุปเป็นข้อสรุปและหลักการที่ได้จากการศึกษา	กลุ่มจะต้องได้ข้อมูลที่ครบถ้วนต่อการพิสูจน์สมมติฐานทั้งหมดและสามารถสรุปได้ถึงหลักการที่ได้จากการศึกษาปัญหานี้ รวมทั้งแนวทางในการนำความรู้และหลักการนั้นไปใช้ในการแก้ปัญหาในสถานการณ์ทั่วไปได้	สรุปหลักการและประเด็นสำคัญหรือตัวอย่างเพิ่มเติมในการนำหลักการไปใช้ในการแก้ปัญหาต่อไป

ที่มา : สารกวี ลีประเสริฐ และคณะ. 2534 : 24 - 26

เนื่องจากกลุ่มมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมของสมาชิกทั้งในด้านส่วนตัวและพฤติกรรมทางสังคม ฉะนั้นการใช้กระบวนการกลุ่มในการพัฒนาการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของสมาชิก จึงเป็นวิธีหนึ่งที่สามารถนำมาใช้ในกระบวนการเรียนการสอนแบบใช้ปัญหาเป็นหลักเพื่อพัฒนาพฤติกรรมประชาธิปไตยได้

ดังนั้นในการวิจัยนี้จึงนำวิธีการเรียนการสอนแบบใช้ปัญหาเป็นหลัก ซึ่งใช้กระบวนการกลุ่ม และมีการอภิปรายการทำงานเป็นกลุ่ม เพื่อให้เกิดการพัฒนาในทุกๆ ด้าน ให้นักศึกษาเกิดความคิดเป็น ทำเป็น แก้ปัญหาเป็น ซึ่งเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

การประเมินผลการเรียนการสอนแบบใช้ปัญหาเป็นหลัก

จากแนวคิดในการเรียนการสอนแบบใช้ปัญหาเป็นหลัก ผู้เรียนจะได้เรียนรู้จากสถานการณ์ปัญหาและกำหนดการเรียนรู้ของตนเอง แสวงหาความรู้ที่ตนต้องการโดยมีกระบวนการแก้

ปัญหาเป็นแนวทางในการศึกษาอย่างเป็นระบบรวมกับการเรียนในกลุ่มย่อย เมื่อสิ้นสุดการเรียนการสอนแบบใช้ปัญหาเป็นหลักแล้ว ผู้เรียนจะมีพัฒนาการในด้านต่างๆ ดังต่อไปนี้ (ผ่องศรี เกียรติเลิศสนภา. 2536 : 53 – 54 ; ยุวดี ภาษา. 2536. : 12 – 19)

1) ความรู้ เป็นผลที่เกิดขึ้นเมื่อนักศึกษาถูกกระตุ้นด้วยปัญหา แล้วได้ใช้ความรู้เดิม ร่วมกับการค้นคว้าหาความรู้ในเนื้อหาวิชาที่เกี่ยวข้องกับสถานการณ์ปัญหานั้น เกิดการเชื่อมโยงกันของศาสตร์แขนงต่างๆ ที่เกี่ยวข้องเพื่ออธิบายสถานการณ์ปัญหานั้น

2) สมรรถภาพในการเรียนการสอนแบบใช้ปัญหาเป็นหลัก เป็นการเรียนรู้ที่มีพื้นฐาน เพื่อให้ผู้เรียนฝึกแก้ปัญหา การเรียนแบบนี้เป็นวิธีที่จะทำให้เกิดความคุ้นเคยในการค้นคว้าหาความรู้อย่างต่อเนื่อง

3) สมรรถภาพในการแก้ปัญหา ผู้เรียนจะฝึกการแก้ปัญหาลดลงหลักสูตรการศึกษา และไม่ใช่ว่าเฉพาะแต่การแก้ปัญหาจากโจทย์เท่านั้น ผู้เรียนจะมีทักษะในเรื่องนี้อย่างมากและนำไปใช้ในการแก้ปัญหาต่างๆ

4) สมรรถภาพในการชี้นำการเรียนรู้ด้วยตนเอง ส่วนประกอบที่จะทำให้การเรียนการสอนแบบใช้ปัญหาเป็นหลักสมบูรณ์แบบ ก็คือ การให้ผู้เรียนได้ชี้นำตนเองในการเรียนรู้ได้อย่างอิสระ โดยมีผู้สอนเป็นผู้เตรียมโครงสร้างและสิ่งสนับสนุนที่เหมาะสมไว้ให้ ผู้เรียนจะต้องเรียนรู้วิธีการที่จะทำงานและจัดการกับทรัพยากรเหล่านั้นอย่างมีประสิทธิภาพให้ได้

5) สมรรถภาพในการเรียนเป็นกลุ่มย่อย ผู้เรียนจะต้องเป็นผู้ที่มีส่วนร่วมในการทำให้เกิดผลงานของกลุ่ม โดยกระบวนการทำงานในกลุ่มจะทำให้คุ้นเคยกับการที่จะมีปฏิสัมพันธ์กับคนอื่น ๆ ในกลุ่มที่มีความแตกต่างกัน เรียนรู้ที่จะฟัง วิเคราะห์อย่างสร้างสรรค์ เป็นการรวมพลังความคิด สติปัญญา ความสามารถของกลุ่ม และเป็นวิธีที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนรู้ความก้าวหน้าในการเรียนของตนจากการที่กลุ่มเพื่อนให้ข้อมูลย้อนกลับร่วมกับการประเมินตนเอง

6) สมรรถภาพในการคิดอย่างมีวิจารณญาณ เป็นทักษะในการให้เหตุผลและประเมินอย่างมีวิจารณญาณ เป็นสิ่งสำคัญในการชี้นำการเรียนรู้ด้วยตนเอง นำไปใช้ในการวิเคราะห์และแปลความหมายข้อมูล การสังเกต ประเมิน และตีความหมายความรู้ในรายวิชา

7) การบูรณาการส่วนที่แตกต่างกันของหลักสูตร สิ่งนี้จะเกิดขึ้นได้จากการที่ได้ศึกษากรณีที่เป็นปัญหา กรณีเหล่านี้อาจมีข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับเนื้อหาวิชาแขนงต่างๆ ที่ต้องเรียนในหลักสูตร ในขณะที่ผู้เรียนสำรวจกรณีที่เป็นปัญหาเหล่านั้นในกลุ่มย่อยจะมีการตั้งจุดประสงค์ของการเรียนเนื้อหาวิชาทุกแขนงที่เกี่ยวข้องกับกรณีนั้น การเรียนรู้เนื้อหาแบบบูรณาการจึงเกิดขึ้น

8) การเรียนรู้เนื้อหาอื่นนอกหลักสูตร การเรียนจากปัญหาหรือสถานการณ์ที่ต้องการปรับปรุงนี้อาจทำให้ผู้เรียนสนใจ และต้องการจะมีความรู้ในเรื่องที่ผู้วางแผนโปรแกรมการเรียนการสอนไม่ได้กำหนดไว้ในหลักสูตร แต่โดยวิธีการนี้เปิดโอกาสให้เป็นไปได้

โดยสรุป เมื่อสิ้นสุดการสอนแบบใช้ปัญหาเป็นหลักแล้ว ผู้เรียนจะมีพัฒนาการในด้านต่างๆ ดังต่อไปนี้ (Bound and Feletti. 1999 : 21)

1) มีทักษะการแก้ปัญหา ซึ่งผู้เรียนจะได้ฝึกแก้ปัญหา ซึ่งการเรียนแบบนี้เป็นวิธีที่จะทำให้เกิดความคุ้นเคยในการค้นคว้าหาความรู้อย่างต่อเนื่อง

2) มีทักษะการประยุกต์ความรู้ เนื่องจากผู้เรียนจะฝึกที่จะแก้ปัญหาตลอดหลักสูตร การศึกษา ทำให้ผู้เรียนสามารถนำไปใช้ในการปฏิบัติงานได้

3) มีทักษะในการแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง ส่วนประกอบที่จะทำให้การเรียนแบบใช้ปัญหาเป็นหลักสมบูรณ์แบบ ก็คือ การให้ผู้เรียนได้ชี้นำตนเองในการเรียนรู้ได้อย่างอิสระโดยมีผู้สอนเป็นผู้ตระเตรียมโครงสร้างและสิ่งสนับสนุนที่เหมาะสมไว้ให้ผู้เรียนรู้วิธีการที่ทำงานและจัดการทรัพยากรเหล่านั้นอย่างมีประสิทธิภาพได้

4) มีทักษะการทำงานเป็นทีม ผู้เรียนจะต้องเป็นผู้ที่มีส่วนร่วมในการทำให้เกิดผลงานของกลุ่ม โดยกระบวนการทำงานในกลุ่มจะทำให้คุ้นเคยกับการที่จะมีปฏิสัมพันธ์กับคนอื่น ๆ ในกลุ่มที่มีความแตกต่างกัน เรียนรู้ที่ฟัง เป็นการรวมพลังความคิด สติปัญญา ความสามารถของกลุ่ม และเป็นวิธีที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนรู้ความก้าวหน้าในการเรียนของตน จากการที่กลุ่มเพื่อนให้ข้อมูลย้อนกลับร่วมกับการประเมินตนเอง

ข้อดีของการเรียนแบบใช้ปัญหาเป็นหลัก

การเรียนแบบใช้ปัญหาเป็นหลักมีข้อดี (Barrows and Tamblyn. 1980 : 193 ; Barrows. 1996 : 13 ; Hmelo and Evensen. 2000 : 6) คือ ผู้เรียนได้เรียนรู้พื้นฐานในการแก้ปัญหาโดยตรง พัฒนาทักษะการค้นคว้าด้วยตนเอง พัฒนาทักษะในการทำงานร่วมกับผู้อื่น พัฒนาทักษะความมีเหตุผล พัฒนาทักษะในการคิดวิเคราะห์และสังเคราะห์ ช่วยให้ผู้เรียนเกิดความรู้อย่างมีโครงสร้าง ง่ายต่อการระลึกได้ และนำออกมาใช้ได้ง่าย การเรียนการสอนแบบใช้ปัญหาเป็นหลักนี้เหมาะสมกับหลักสูตรที่ต้องการความเป็นบูรณาการ และปัจจุบันเริ่มนำมาประยุกต์ใช้กับสาขาวิชาอื่นๆ ซึ่งสรุปได้ดังนี้

1) ได้รับความรู้ในเนื้อหาวิชาที่เป็นการบูรณาการ และสามารถนำความรู้ไปประยุกต์ใช้เป็นเครื่องมือในการจัดการปัญหาได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2) พัฒนาความสามารถในการแก้ปัญหา การได้เผชิญกับปัญหาเป็นโอกาสที่ได้ฝึกทักษะในการแก้ปัญหา การใช้เหตุผลในการคิดวิเคราะห์ และตัดสินใจ

3) พัฒนาทักษะในการเรียนรู้ด้วยตนเอง การที่ผู้เรียนได้เรียนรู้วิธีการเรียน โดยการกำหนดจุดมุ่งหมายการเรียนรู้วิธีการแสวงหาความรู้จากแหล่งความรู้ต่างๆ รวบรวมความรู้และนำมาสรุปเป็นความรู้ใหม่ เป็นลักษณะของการเรียนรู้ด้วยตนเอง ซึ่งเป็นทักษะการเรียนรู้ได้ตลอดชีวิต การให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการอภิปราย มีวิธีการแสวงหาความรู้และไตร่ตรองทรัพยากรการเรียน ซึ่งเป็นกระบวนการที่มีความหมายสำคัญ ช่วยให้ผู้เรียนเป็นผู้เรียนรู้ด้วยตนเอง

4) พัฒนาทักษะการทำงานเป็นทีม การเรียนเป็นกลุ่มย่อยทำให้ผู้เรียนได้มีโอกาสแสดงความคิดเห็น แลกเปลี่ยนแนวคิดกับผู้อื่นทำให้มีความรู้กว้างขวางมากขึ้น ซึ่งเป็นการพัฒนาทักษะทางสังคม

5) เพิ่มแรงจูงใจในการเรียน เนื่องจากผู้เรียนมีส่วนร่วมในการเรียนรู้

ข้อจำกัดของการเรียนแบบใช้ปัญหาเป็นหลัก

การเรียนแบบใช้ปัญหาเป็นหลักมีข้อจำกัด คือ ในการนำมาใช้ต้องมีการวางแผนและเตรียมการเป็นอย่างดี ผู้สอนจะต้องมีทักษะในการเป็นผู้สอนประจำกลุ่ม ผู้เรียนจะต้องมีความรับผิดชอบต่อการเรียนรู้ของตนเอง และให้ความร่วมมือในการเรียนร่วมกัน เป็นห้องเรียนที่เปิดกว้าง และมีแหล่งเรียนรู้ที่เอื้อต่อการเรียนรู้ให้ผู้เรียนศึกษาได้อย่างอิสระ ดังที่ บาร์โรว์ และ แทมบลิน (Barrows and Tamblyn. 1980 : 13 – 14) กล่าวว่า ความสำเร็จของการเรียนแบบการใช้ปัญหาเป็นหลักขึ้นอยู่กับความฝักฝืนของผู้เรียนเพื่อทำงานกับสิ่งที่ไม่รู้ ปัญหาอาจไม่ทำให้ผู้เรียนมีการแก้ปัญหา ไม่กระตุ้นให้ผู้เรียนมีการเรียนรู้ด้วยตนเอง ผู้สอนจะต้องมีทักษะที่จำเป็นเพื่อปรับความสัมพันธ์ในการแนะแนวทางแก่ผู้เรียน นอกจากนี้การออกแบบผลิตภัณฑ์หรือรวบรวมวัสดุอุปกรณ์ที่เกี่ยวข้องกับการเรียนก็เป็นสิ่งสำคัญ สรุปได้ดังนี้

1) เสี่ยงต่อการถูกต่อต้านจากผู้เรียน เนื่องจากเป็นการเปลี่ยนรูปแบบการสอนใหม่ ซึ่งผู้สอนจะต้องเปลี่ยนแปลงไปจากเดิม ทำให้รู้สึกเครียดมากขึ้น

2) ผู้สอนจะต้องได้รับการฝึกอบรมก่อน เนื่องจากเป็นสิ่งที่ใหม่ที่จะต้องฝึกและเรียนรู้

3) ต้องมีการเตรียมเป็นอย่างดี เนื่องจากต้องทำให้ผู้เรียนแต่ละคนมีความคิดริเริ่มในการแสวงหาความรู้และมีความสามารถในการทำงานเป็นกลุ่ม

4) ต้องมีการเตรียมสื่อประกอบ ทั้งที่เป็นเอกสารและโสตทัศนูปกรณ์ต่างๆ ผู้สอนจะต้องมีความชำนาญ ในการเลือกและเตรียมสื่อที่มีคุณภาพ

5) มีการเปลี่ยนแปลงในด้านสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ เช่น ห้องสมุด สื่ออุปกรณ์ช่วยสอน สถาบันจำเป็นต้องเตรียมสิ่งเหล่านี้ด้วย

โดยสรุป การจัดการเรียนการสอนแบบใช้ปัญหาเป็นหลัก เน้นรูปแบบการเรียนการสอนที่เกิดจากแนวคิดสำคัญสองประการ คือ 1) เป็นการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ และ 2) การเรียนรู้แบบเอกัตบุคคล นั่นคือ การเรียนการสอนแบบนี้ประยุกต์เอาหลักการทั้งสองเข้าด้วยกัน โดยให้ผู้เรียนได้สัมผัสกับปัญหาที่เป็นตัวกระตุ้น ให้ผู้เรียนรู้วิธีและหาความรู้ด้วยตนเอง มีอิสระในการเรียนรู้ มีกระบวนการกลุ่มเพื่อตัดสินใจปัญหา ซึ่งเป็นการพัฒนาตัวผู้เรียนให้มีทักษะต่อตนเอง และต่อกลุ่มหรือสังคมที่ผู้เรียนสัมผัสด้วย ทำให้ผู้เรียนได้รู้จักและเข้าใจบทบาทตนเอง ยอมรับและเข้าใจบทบาทของผู้ร่วมทีม มีแนวทางในการสร้างหรือแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง เกิดการใฝ่รู้ มีความสุขในการเรียนรู้ เน้นการปลูกฝังทักษะการเรียนรู้ตลอดชีวิต และใช้ปัญญาในการแก้ปัญหาที่เผชิญอยู่ ถ้าผู้เรียนได้รับการปลูกฝังให้เกิดผลดังกล่าวอย่างต่อเนื่อง ผู้เรียนก็จะเป็นบัณฑิตที่พึงประสงค์ของสถาบันและสังคม นั่นคือ เป็นคนเก่งทางวิชาความรู้ เป็นคนดีมีคุณธรรมจริยธรรมในสังคม มีพฤติกรรมประชาธิปไตย เป็นคนที่มีคุณค่าของสังคม สามารถปรับตัวท่ามกลางกระแสการเปลี่ยนแปลงได้อย่างมีความสุข ส่งผลให้ประเทศชาติเกิดการพัฒนารุ่งเรืองมากขึ้น

แนวคิดการพัฒนารูปแบบการจัดเรียนการสอนเพื่อพัฒนาพฤติกรรม ประชาธิปไตย สำหรับนักศึกษาสถาบันราชภัฏ

ความหมายของรูปแบบการเรียนการสอน

จากการศึกษาเกี่ยวกับรูปแบบการเรียนการสอนพบว่า นักการศึกษาหลายท่านได้กล่าวถึงความหมายของรูปแบบการเรียนการสอนไว้ ดังนี้

กุลยา ตันติผลาชีวะ (2543 : 4 - 5) กล่าวถึงความหมายของรูปแบบการเรียนการสอน หมายถึง ลักษณะหรือขั้นตอนการจัดการให้ผู้เรียนมีการจัดระบบข้อเท็จจริง กฎที่ได้รับจากประสบการณ์การเรียนรู้ เพื่อขยายโครงสร้างทางปัญญาให้กระจ่างจนเกิดความเข้าใจและสู่การประยุกต์ และมีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมที่เป็นผลจากประสบการณ์การเรียนรู้

ทิตนา แคมมณี (2543 : 3) กล่าวว่า รูปแบบการเรียนการสอน หมายถึง สภาพหรือลักษณะของการเรียนการสอนที่จัดขึ้นตามหลักปรัชญา ทฤษฎี หลักการ แนวคิด หรือความเชื่อต่างๆ โดยอาศัยวิธีสอนและเทคนิคการสอนต่างๆ เข้ามาช่วยให้สภาพการเรียนการสอนนั้น เป็นไปตามหลักการและจุดประสงค์ที่ยึดถือ

โคล (เพ็ญพิศุทธิ์ เนคมานุรักษ์. 2537 : 8 ; อ้างอิงจาก Cole. 1987 : 27 – 32) กล่าวว่า รูปแบบเป็นภาพในจินตนาการหรือแผนการทำงานสำหรับอธิบายกระบวนการสำคัญของการสอน เป็นการสรุปองค์ประกอบที่ใช้ในการอธิบายการดำเนินการสอนและดำเนินการจัดการเรียนรู้

เซย์เลอร์ และคนอื่นๆ (Saylor and others. 1981 : 81) กล่าวว่า รูปแบบการสอนเป็นแบบหรือแผนของการสอนที่มีการจัดกระทำพฤติกรรมขึ้นจำนวนหนึ่ง ซึ่งมีความแตกต่างกันเพื่อจุดหมายหรือจุดเน้นเฉพาะเจาะจงอย่างใดอย่างหนึ่ง

ดังนั้นรูปแบบการเรียนรู้การสอน คือ แบบแผนการจัดการเรียนรู้การสอนโดยการจัดสถานการณ์ สภาพการณ์ หรือกิจกรรมที่จะทำให้ผู้เรียนเกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม ส่งผลให้เกิดประสบการณ์ และการเรียนรู้ตามวัตถุประสงค์การเรียนรู้การสอนซึ่งประกอบไปด้วย วิธีการสอนต่างๆ เช่น การ บรรยาย อภิปราย ฝึกปฏิบัติการ การจำลองสถานการณ์ บทบาทสมมติ การสัมมนาและการสอน รายบุคคล เป็นต้น ซึ่งรูปแบบการสอนต่างๆ จะต้องการพัฒนาและตรวจสอบก่อนนำไปใช้ทุกครั้ง

ขั้นตอนการพัฒนา รูปแบบการเรียนรู้การสอน

ทิตนา แคมมณี (2533 : 218) ได้สรุปขั้นตอนในการพัฒนารูปแบบการสอนไว้ 4 ขั้นตอน คือ

1. ศึกษาแนวคิดและองค์ประกอบสำคัญที่เกี่ยวข้องกับการสอน สิ่งที่ต้องการเป็นการ ศึกษาวิเคราะห์ถึงประเด็นสำคัญสำหรับนำมาใช้ในการกำหนดองค์ประกอบของรูปแบบการสอนที่จะ พัฒนาขึ้น

2. กำหนดองค์ประกอบและความสัมพันธ์ขององค์ประกอบของรูปแบบการสอน เป็นการ ระบุงค์ประกอบที่ผู้พัฒนาเห็นว่ามีความสำคัญ จำเป็นต่อผลการเรียนรู้สิ่งนั้นๆ ของผู้เรียน เช่น จุดมุ่งหมาย เนื้อหา กระบวนการสอน ขั้นตอนและกิจกรรมการสอน การวัดและประเมินผล เป็นต้น และเป็นการกำหนดความสัมพันธ์ของแต่ละองค์ประกอบให้สอดคล้องกันตามแนวคิดหรือหลักการ พื้นฐานที่ใช้

3. ตรวจสอบประสิทธิภาพของรูปแบบการสอน เป็นการหาข้อมูลเชิงประจักษ์มายืนยันว่า แผนการจัดองค์ประกอบต่างๆ ที่ได้พัฒนาขึ้นอย่างมีระบบนี้มีคุณภาพและประสิทธิภาพจริง คือ สามารถนำไปใช้ปฏิบัติได้ และเกิดผลต่อผู้เรียนตามต้องการ หรือที่ได้กำหนดจุดมุ่งหมายไว้ การหา ข้อมูลเชิงประจักษ์นี้ทำโดยการนำแผนการจัดองค์ประกอบนี้ไปทดลองใช้ในห้องเรียนตามระเบียบ วิธีวิจัย ซึ่งเป็นวิธีการทางวิทยาศาสตร์ที่ยอมรับโดยทั่วไปและสามารถยืนยันด้วยตัวเลขได้ นอกจากนี้ ยังสามารถใช้การตรวจสอบเชิงประจักษ์จากผู้ทรงวุฒิในสาขาที่เกี่ยวข้องได้ในทางปฏิบัติ การ ตรวจสอบประสิทธิภาพของรูปแบบการสอนจะเริ่มจากการตรวจสอบเชิงประจักษ์ของผู้ทรงคุณวุฒิ นำผลการประเมินมาปรับปรุงแก้ไขแผนการจัดองค์ประกอบให้เหมาะสมมากยิ่งขึ้น ก่อนนำไป ทดลองใช้ในห้องเรียน

4. การปรับปรุงรูปแบบการสอน เป็นการปรับปรุงแก้รูปแบบการสอนที่ได้พัฒนาขึ้นให้ ดียิ่งขึ้น มีข้อบกพร่องน้อยลง โดยการนำสิ่งที่ได้จากการทดลองใช้รูปแบบการสอนมาปรับปรุงแก้ไข สิ่งปรับปรุงนี้อาจเป็นองค์ประกอบ ลักษณะความสัมพันธ์ขององค์ประกอบ ตลอดจนแนวการใช้ รูปแบบการสอน

เพ็ญพิศุทธิ์ เนคมานุรักษ์ (2537 : บทคัดย่อ) ได้สรุปขั้นตอนในการพัฒนารูปแบบการสอน ไว้ดังนี้

1. ศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับหัวข้อเรื่องที่ต้องการนำมาพัฒนาเป็นรูปแบบ

2. นำแนวคิดสำคัญของข้อมูลที่ได้จากการวิเคราะห์มากำหนดหลักการ เป้าหมาย และองค์ประกอบอื่นๆ ที่เห็นว่าสำคัญและจำเป็น อันจะทำให้รูปแบบการสอนมีประสิทธิภาพมากขึ้น รวมทั้งกำหนดทิศทาง ลำดับความสัมพันธ์ รายละเอียดขององค์ประกอบเหล่านั้น

3. กำหนดแนวทางในการนำรูปแบบไปใช้ เป็นการให้รายละเอียดเกี่ยวกับวิธีการเงื่อนไขต่างๆ ในการนำรูปแบบการสอนไปใช้

4. การประเมินรูปแบบเป็นขั้นตอนทดสอบความมีประสิทธิภาพของรูปแบบที่สร้างขึ้นโดย

4.1 การประเมินความเป็นไปได้ในเชิงทฤษฎี เป็นการประเมินความสอดคล้องภายในระหว่างองค์ประกอบต่างๆ โดยผู้เชี่ยวชาญด้านการเรียนการสอนทั้งในเชิงทฤษฎีและการนำไปปฏิบัติ

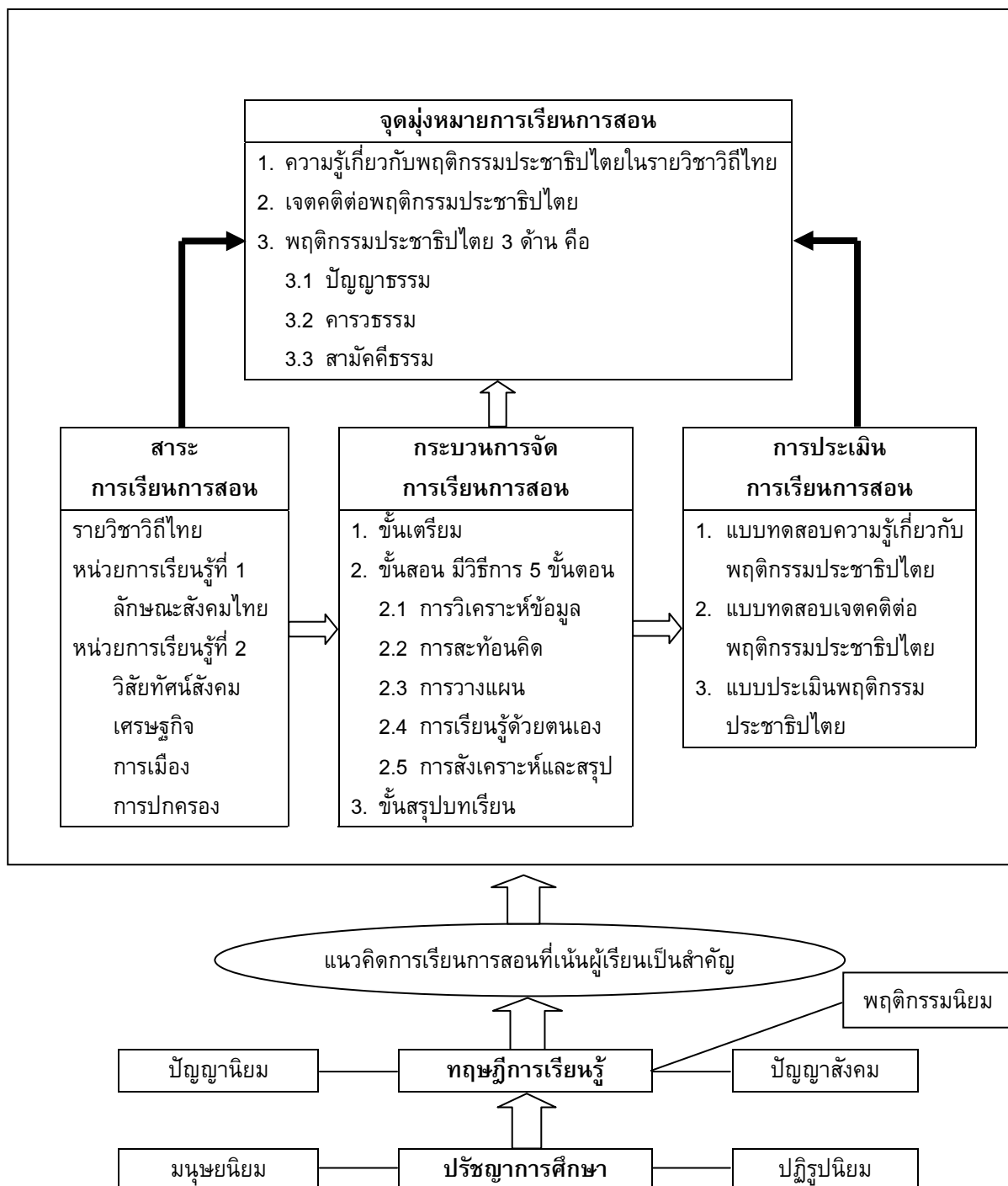
4.2 การประเมินความเป็นไปได้ในเชิงปฏิบัติการ จะเป็นการนำรูปแบบที่พัฒนาขึ้นไปใช้ในสถานการณ์จริง นำคะแนนผลสัมฤทธิ์ก่อนและหลังเรียนของกลุ่มที่สอนแบบเดิมและกลุ่มที่สอนโดยใช้รูปแบบใหม่มาคำนวณค่าประสิทธิภาพของรูปแบบ หรือคำนวณค่าเมื่อเทียบกับเกณฑ์มาตรฐานที่กำหนดขึ้นหรือคำนวณค่าความแตกต่างทางด้านสถิติ

5. การปรับปรุงรูปแบบ แบ่งเป็น 2 ระยะ คือ ระยะก่อนการนำรูปแบบไปทดลองใช้ การปรับปรุงรูปแบบระยะนี้ ใช้ข้อมูลจากการประเมินความเป็นไปได้ในเชิงทฤษฎีของกลุ่มผู้เชี่ยวชาญ เพื่อให้มีความเป็นไปได้ในทางปฏิบัติมากขึ้น ระยะที่สองเป็นการปรับปรุงรูปแบบการสอนโดยใช้ข้อมูลจากผลการทดลองใช้ การปรับปรุงรูปแบบการสอนและการนำไปทดลองซ้ำ อาจทำได้หลายครั้งจนกว่าจะได้ผลเป็นที่น่าพอใจ

ในขั้นการพัฒนาแบบแผนการเรียนการสอนหรือการเรียนรู้อาจแบ่งเป็น 3 ขั้นตอนใหญ่ๆ คือ 1) ขั้นตอนการพัฒนาแบบ เป็นขั้นตอนการศึกษาแนวคิดวิเคราะห์ประเด็นสำคัญและกำหนดเป็นหลักการ เป้าหมาย และองค์ประกอบ ตลอดจนกำหนดแนวทางในการนำรูปแบบไปใช้ 2) ขั้นตอนการตรวจสอบประสิทธิภาพของรูปแบบเป็นขั้นตอนการหาข้อมูลมายืนยันว่ารูปแบบที่สร้างขึ้นมีคุณภาพและประสิทธิภาพจริง เป็นการประเมินความเป็นไปได้ในเชิงทฤษฎีและประเมินความเป็นไปได้เชิงปฏิบัติการ และ 3) ขั้นตอนการปรับปรุงรูปแบบ เป็นขั้นตอนการปรับปรุงรูปแบบการเรียนรู้ให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

การประยุกต์แนวคิดการพัฒนาแบบแผนการจัดการเรียนการสอนสำหรับการวิจัย

จากแนวคิดการพัฒนาแบบแผนการเรียนการสอนผู้วิจัยได้นำมาเป็นแนวทางในการสร้างแบบแผนการจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาพฤติกรรมประชาธิปไตย สำหรับนักศึกษาสถาบันราชภัฏสามารถสรุปเป็นแผนภาพได้ ดังแสดงในภาพประกอบ 9

ภาพประกอบ 9 กรอบทฤษฎีรูปแบบการจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาพฤติกรรมประชาธิปไตย
สำหรับนักศึกษาสถาบันราชภัฏ

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาพฤติกรรมประชาธิปไตย สำหรับ นักศึกษาสถาบันราชภัฏ ดำเนินการโดยใช้กระบวนการวิจัยและพัฒนา (Research and Development) แบ่งออกเป็น 2 ขั้นตอน คือ ขั้นตอนการพัฒนาแบบการจัดการเรียนการสอนและขั้นตอนการศึกษา ประสิทธิภาพรูปแบบการจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาพฤติกรรมประชาธิปไตย สำหรับนักศึกษา สถาบันราชภัฏ ผู้วิจัยดำเนินการตามลำดับดังนี้ คือ การกำหนดประชากรและการเลือกกลุ่มตัวอย่าง การสร้างและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย วิธีดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล ตลอดจนการวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้

การกำหนดประชากรและการเลือกกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้จำแนกออกเป็น 2 กลุ่มตามขั้นตอนการวิจัยดังนี้

กลุ่มที่ 1 ประชากรในขั้นตอนการพัฒนาแบบการจัดการเรียนการสอนที่ใช้ในการศึกษานำร่อง (Pilot Study) ได้แก่ นักศึกษาระดับปริญญาตรี ชั้นปีที่ 1 คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ สถาบันราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ประจำปีการศึกษา 2546 จำนวน 570 คน

กลุ่มที่ 2 ประชากรในขั้นตอนการศึกษาประสิทธิภาพรูปแบบการจัดการเรียนการสอนที่ใช้ในการทดลอง ได้แก่ นักศึกษาระดับปริญญาตรี ชั้นปีที่ 1 สถาบันราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ที่ลงทะเบียนเรียนในรายวิชาวิธีไทย ประจำปีภาคการศึกษาที่ 1 ปีการศึกษา 2546 จำนวน 761 คน

กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้จำแนกออกเป็น 2 กลุ่มตามขั้นตอนการวิจัยดังนี้

กลุ่มที่ 1 กลุ่มตัวอย่างในขั้นตอนการพัฒนาแบบการจัดการเรียนการสอนที่ใช้ในการศึกษานำร่อง ได้แก่ นักศึกษาระดับปริญญาตรี ชั้นปีที่ 1 คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ สถาบันราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ประจำปีการศึกษา 2546 จำนวน 19 คน คัดเลือกมาโดยการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling)

กลุ่มที่ 2 กลุ่มตัวอย่างในขั้นตอนการศึกษาประสิทธิภาพรูปแบบการจัดการเรียนการสอนที่ใช้ในการทดลอง ได้แก่ นักศึกษาระดับปริญญาตรี ชั้นปีที่ 1 สถาบันราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ประจำปีภาคการศึกษาที่ 1 ปีการศึกษา 2546 ที่ฝ่ายวิชาการกำหนดให้ลงทะเบียนเรียนรายวิชาวิธีไทย จำนวน 48 คน แบ่งออกเป็นกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม กลุ่มละ 24 คน โดยการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling)

การสร้างและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้มีดังนี้

1. เครื่องมือที่ใช้ในขั้นตอนการพัฒนาแบบการจัดการเรียนการสอน ได้แก่
 - 1.1 แบบสัมภาษณ์ผู้บริหารสถาบันราชภัฏเพื่อศึกษาปัญหาพฤติกรรมประชาธิปไตยของนักศึกษาในสถาบันอุดมศึกษา
 - 1.2 แบบประเมินความสอดคล้องของรูปแบบการจัดการเรียนการสอน
2. เครื่องมือที่ใช้ในขั้นตอนการศึกษาประสิทธิภาพของรูปแบบการจัดการเรียนการสอน ได้แก่
 - 2.1 เครื่องมือประเมินผลลัพธ์การเรียนการสอน ประกอบด้วย
 - 2.1.1 แบบทดสอบความรู้เกี่ยวกับพฤติกรรมประชาธิปไตยในรายวิชาวิถีไทย
 - 2.1.2 แบบประเมินความรู้ในการนำเสนอรายงาน
 - 2.1.3 แบบประเมินผลงานของนักศึกษา
 - 2.1.4 แบบทดสอบเจตคติต่อพฤติกรรมประชาธิปไตย
 - 2.1.5 แบบประเมินพฤติกรรมประชาธิปไตย
 - 2.2 เครื่องมือประเมินความคิดเห็นต่อรูปแบบการจัดการเรียนการสอน ประกอบด้วย
 - 2.2.1 แบบประเมินความคิดเห็นต่อรูปแบบการจัดการเรียนการสอน โดยอาจารย์
 - 2.2.2 แบบประเมินความคิดเห็นต่อรูปแบบการจัดการเรียนการสอน โดยนักศึกษา
 - 2.3 เครื่องมือในการปรับปรุงรูปแบบการจัดการเรียนการสอน คือ แบบประเมินความเหมาะสมของรูปแบบการจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาพฤติกรรมประชาธิปไตย สำหรับนักศึกษาสถาบันราชภัฏ โดยผู้ทรงคุณวุฒิ

1. เครื่องมือที่ใช้ในขั้นตอนการพัฒนาแบบการจัดการเรียนการสอน

ในขั้นตอนการพัฒนาแบบการจัดการเรียนการสอนนี้มีวิธีดำเนินการสร้างและ

ตรวจสอบ

คุณภาพเครื่องมือต่าง ๆ ดังนี้

- 1.1 แบบสัมภาษณ์ผู้บริหารสถาบันราชภัฏ เพื่อศึกษาปัญหาพฤติกรรมประชาธิปไตยในสถาบันอุดมศึกษา

ลักษณะเครื่องมือ

แบบสัมภาษณ์ผู้บริหารสถาบันราชภัฏ เพื่อศึกษาปัญหาพฤติกรรมประชาธิปไตยในสถาบันอุดมศึกษา มีลักษณะเป็นข้อคำถามปลายเปิด จำนวน 2 ตอน คือ

ตอนที่ 1 ข้อคำถามเกี่ยวกับปัญหาพฤติกรรมประชาธิปไตยในสถาบันอุดมศึกษา จำนวน 4 ข้อ

ตอนที่ 2 แนวทางการแก้ปัญหามาพฤติกรรมประชาธิปไตยในสถาบันอุดมศึกษา

วิธีดำเนินการสร้างและตรวจสอบคุณภาพ

- 1) ศึกษาทฤษฎีและแนวคิดเกี่ยวกับพฤติกรรมประชาธิปไตย การจัดการเรียนการสอน จากตำรา เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
- 2) ศึกษาหลักเกณฑ์และวิธีการสร้างแบบสัมภาษณ์จากตำรา เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
- 3) ประมวลข้อมูลที่รวบรวมได้จากข้อ 1) และ 2) มาสร้างแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง (Semistructured Interview) ที่จะนำไปใช้สัมภาษณ์ผู้บริหารสถาบันราชภัฏ เพื่อศึกษาปัญหาพฤติกรรมประชาธิปไตยในสถาบันอุดมศึกษา
- 4) นำแบบสัมภาษณ์ที่สร้างขึ้นเสนอต่อประธานและกรรมการผู้ควบคุมการทำปริญญานิพนธ์เพื่อขอคำแนะนำและตรวจสอบความชัดเจนทางภาษา ความถูกต้องและเนื้อหาสาระ
- 5) ปรับปรุงแก้ไขให้เป็นแบบสัมภาษณ์ฉบับสมบูรณ์ (ภาคผนวก ค.)

การแปลความหมายของข้อมูล

การแปลความหมายของข้อมูลในแบบสัมภาษณ์ ใช้วิธีการแปลข้อมูลโดยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) และสรุปตามประเด็นข้อคำถาม

1.2 แบบประเมินความสอดคล้องของรูปแบบการจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาพฤติกรรมประชาธิปไตย สำหรับนักศึกษาสถาบันราชภัฏ โดยผู้เชี่ยวชาญ

ลักษณะเครื่องมือ

แบบประเมินความสอดคล้องของรูปแบบการจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาพฤติกรรมประชาธิปไตย สำหรับนักศึกษาสถาบันราชภัฏ โดยผู้เชี่ยวชาญ มีลักษณะเป็นข้อคำถามที่แบ่งเป็น 2 ตอน คือ (ภาคผนวก ค.)

ตอนที่ 1 แบบประเมินความสอดคล้องของรูปแบบการจัดการเรียนการสอน เป็นแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า 3 ระดับ ดังนี้

ผู้เชี่ยวชาญมีความเห็นว่าสอดคล้องกัน	กำหนดคะแนนเป็น +1
ผู้เชี่ยวชาญมีความเห็นว่าไม่แน่ใจ	กำหนดคะแนนเป็น 0
ผู้เชี่ยวชาญมีความเห็นว่าไม่สอดคล้องกัน	กำหนดคะแนนเป็น -1

ตอนที่ 2 ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม

วิธีดำเนินการสร้างและตรวจสอบคุณภาพ

- 1) ศึกษาหลักการและวิธีการสร้างแบบประเมินความสอดคล้องของรูปแบบการจัดการเรียนการสอน
- 2) กำหนดประเด็นที่ต้องการให้ผู้เชี่ยวชาญประเมิน 5 ประเด็นดังนี้
 - 2.1) ความชัดเจนของรูปแบบการจัดการเรียนการสอน
 - 2.2) กระบวนการจัดการเรียนการสอน
 - 2.3) เอกสารประกอบรูปแบบการจัดการเรียนการสอน

2.4) การประเมินผลลัพธ์การเรียนรู้การสอน

2.5) ความเป็นไปได้ในการนำไปใช้จริง

3) สร้างแบบประเมินความสอดคล้องรูปแบบการจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาพฤติกรรมประชาธิปไตย สำหรับนักศึกษาสถาบันราชภัฏ โดยผู้เชี่ยวชาญ

4) นำแบบประเมินความสอดคล้องรูปแบบการจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาพฤติกรรมประชาธิปไตย สำหรับนักศึกษาสถาบันราชภัฏ โดยผู้เชี่ยวชาญ เสนอต่อประธานและกรรมการผู้ควบคุมปริญญาบัตรเพื่อตรวจสอบความถูกต้องของเนื้อหา ความชัดเจนทางภาษา

5) ปรับปรุง แก้ไข และจัดทำเป็นแบบประเมินความสอดคล้องรูปแบบการจัดการเรียนการสอนฉบับสมบูรณ์ (ภาคผนวก ค.)

การแปลความหมายของคะแนน

การแปลความหมายของการประเมินความสอดคล้องของรูปแบบการจัดการเรียนการสอน โดยผู้เชี่ยวชาญ มีดังนี้

ค่าความสอดคล้องระหว่าง 0.85 - 1.00 หมายความว่า ผู้เชี่ยวชาญมีความเห็นสอดคล้องกันในระดับ

สูง

ค่าความสอดคล้องระหว่าง 0.51 - 0.84 หมายความว่า ผู้เชี่ยวชาญมีความเห็นสอดคล้องกันในระดับ

ปานกลาง

ค่าความสอดคล้องระหว่าง -1.00 - 0.50 หมายความว่า ผู้เชี่ยวชาญมีความเห็นสอดคล้องกันในระดับ

ต่ำ

2. เครื่องมือที่ใช้ในขั้นตอนการศึกษาประสิทธิภาพของรูปแบบการจัดการเรียนการสอน

ในขั้นตอนการศึกษาประสิทธิภาพรูปแบบการจัดการเรียนการสอนนี้มีวิธีดำเนินการสร้างและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือต่างๆ ดังนี้

2.1 เครื่องมือประเมินผลลัพธ์การเรียนรู้การสอน ได้แก่

2.1.1 แบบทดสอบวัดความรู้เกี่ยวกับพฤติกรรมประชาธิปไตยในรายวิชาวิถีไทย มีจำนวน 2 ชุด คือ ชุดที่ 1 แบบทดสอบวัดความรู้หน่วยการเรียนรู้ที่ 1 : ลักษณะสังคมไทย และชุดที่ 2 แบบทดสอบวัดความรู้หน่วยการเรียนรู้ที่ 2 : วิสัยทัศน์ทางสังคม เศรษฐกิจ การเมืองการปกครอง

ลักษณะเครื่องมือ

แบบทดสอบวัดความรู้หน่วยการเรียนรู้ที่ 1 : ลักษณะสังคมไทย แบ่งออกเป็น 3 ตอน คือ ตอนที่ 1 เป็นแบบทดสอบที่มีลักษณะเป็นคำถามแบบเลือกตอบ (Multiple Choice) 4 ตัวเลือก จำนวน 55 ข้อ ตอนที่ 2 เป็นคำถามแบบถูกผิด (True-false Test) จำนวน 20 ข้อ และตอนที่ 3 เป็นคำถามแบบความเรียง (Essay Type) จำนวน 25 ข้อ รวมเป็น 100 ข้อ (ภาคผนวก ค.)

แบบทดสอบวัดความรู้หน่วยการเรียนรู้ที่ 2 : วิสัยทัศน์ทางสังคม เศรษฐกิจ การเมือง การปกครอง แบ่งออกเป็น 2 ตอน คือ ตอนที่ 1 เป็นแบบทดสอบที่มีลักษณะเป็นคำถามแบบความเรียง (Essay Type) จำนวน 20 ข้อ และตอนที่ 2 เป็นคำถามแบบอัตนัย จำนวน 5 ข้อ รวมเป็น 25 ข้อ (ภาคผนวก ค.)

โดยมีการกำหนดค่าน้ำหนักการให้คะแนนดังนี้

หน่วยการเรียนรู้ที่ 1 ตอนที่ 1 และตอนที่ 2 กำหนดค่าน้ำหนักคะแนนในแต่ละข้อ คือ ตอบถูก ได้ 1 คะแนน ตอบผิด ได้ 0 คะแนน

หน่วยการเรียนรู้ที่ 1 ตอนที่ 3 และหน่วยการเรียนรู้ที่ 2 ตอนที่ 1 กำหนดแนวคำตอบของข้อสอบแต่ละข้อโดยกำหนดค่าน้ำหนักคะแนน คือ ตอบถูกและครอบคลุมเนื้อหาได้ 1 คะแนน ตอบถูกแต่ไม่ครอบคลุมเนื้อหา ได้ 0.50 คะแนน ตอบไม่ถูก ได้ 0 คะแนน

หน่วยการเรียนรู้ที่ 2 ตอนที่ 2 กำหนดแนวคำตอบของข้อสอบแต่ละข้อ โดยกำหนดค่าน้ำหนักคะแนน คือ

ข้อ 1. และข้อ 2. ตอบถูกและครอบคลุมเนื้อหาทุกประเด็น ได้ข้อละ 5

คะแนน

ตอบถูกแต่ไม่ครอบคลุมเนื้อหาทุกประเด็น ได้ข้อละ 4, 3, 2 หรือ 1 คะแนน แล้วแต่กรณี ตอบไม่ถูก ได้ข้อละ 0 คะแนน

ข้อ 3. ข้อ 4. และข้อ 5. ตอบถูกและครอบคลุมเนื้อหาทุกประเด็น ได้ข้อละ 10 คะแนน ตอบถูกแต่ไม่ครอบคลุมเนื้อหาทุกประเด็น ได้ข้อละ 9, 8, 7, 6, 5, 4, 3, 2 หรือ 1 คะแนน แล้วแต่กรณี ตอบไม่ถูกได้ข้อละ 0 คะแนน

วิธีดำเนินการสร้างและตรวจสอบคุณภาพ

1) ศึกษาทฤษฎี แนวคิด และเนื้อหาสาระเกี่ยวกับลักษณะสังคมไทย วิสัยทัศน์ทางสังคม เศรษฐกิจ การเมือง การปกครอง จากรายวิชาวิธีไทย เอกสาร ตำรา และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2) ศึกษาหลักเกณฑ์และวิธีการสร้างแบบทดสอบจากตำรา เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

3) สร้างแบบทดสอบวัดความรู้หน่วยการเรียนรู้ที่ 1 ลักษณะสังคมไทย และหน่วยการเรียนรู้ที่ 2 วิสัยทัศน์ทางสังคม เศรษฐกิจ การเมือง การปกครอง สำหรับนักศึกษา สถาบันราชภัฏ ให้ครอบคลุมจุดมุ่งหมายของแต่ละหน่วยการเรียนรู้

4) นำแบบทดสอบวัดความรู้ที่สร้างขึ้นเสนอต่อประธานและกรรมการ ผู้ควบคุมการทำปริญญานิพนธ์เพื่อขอคำแนะนำและตรวจสอบความชัดเจนทางภาษาและความถูกต้องตรงตามเนื้อหา แล้วนำมาปรับปรุงแก้ไขให้ถูกต้อง

5) นำแบบทดสอบวัดความรู้ที่ปรับปรุงแก้ไขแล้วไปให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 7 คนพิจารณาตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาและความเหมาะสมของภาษา โดยใช้ เกณฑ์ คือ ผู้เชี่ยวชาญเห็นว่าสอดคล้องกัน กำหนดคะแนนเป็น +1 เห็นว่าไม่แน่ใจ กำหนดคะแนน เป็น 0 และเห็นว่าไม่สอดคล้องกัน กำหนดคะแนนเป็น -1

6) บันทึกผลการพิจารณาความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ แล้วนำแบบทดสอบ วัดความรู้ไปหาค่าดัชนีความสอดคล้องด้วยสูตร IOC (Index of Consistency) (ล้วน สายยศ และ อังคณา สายยศ. 2539 : 248 – 249) ได้ค่าดัชนีความสอดคล้องเท่ากับ 0.86

7) ปรับปรุงแก้ไขแบบทดสอบวัดความรู้ตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ แล้วนำเสนอประธานและกรรมการผู้ควบคุมการทำปริญญานิพนธ์ให้ตรวจพิจารณาอีกครั้ง จากนั้น จึงนำไปตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือโดยทดลองใช้กับนักศึกษาสถาบันราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างจำนวน 19 คน แล้วนำข้อมูลมาทำการวิเคราะห์หาค่าความยากง่าย และค่า อำนาจจำแนก ตลอดจนค่าความเชื่อมั่นของเครื่องมือ ดังนี้

7.1) หาค่าความยากง่ายและค่าอำนาจจำแนกของแบบทดสอบวัด ความรู้หน่วยการเรียนรู้ที่ 1 และแบบทดสอบวัดความรู้หน่วยการเรียนรู้ที่ 2 โดยใช้เทคนิคของ จุง เทห์ ฟาน ด้วยการหาสัดส่วนระหว่างจำนวนผู้ที่ตอบแบบทดสอบในแต่ละข้อถูกต้องจำนวนผู้ตอบ แบบทดสอบทั้งหมด แล้วเลือกข้อคำถามที่มีความยากง่ายระหว่าง 0.20 – 0.80 และมีค่า อำนาจจำแนกตั้งแต่ 0.20 ขึ้นไป (พวงรัตน์ ทวีรัตน์. 2540 : 129 – 131) (ภาคผนวก ค.)

7.2) หาค่าความเชื่อมั่นของแบบทดสอบวัดความรู้หน่วยการเรียนรู้ที่ 1 : ตอนที่ 1 และตอนที่ 2 ที่มีระบบการให้คะแนน คือ ตอบถูก ได้คะแนนเป็น 1 ตอบผิด ได้คะแนน เป็น 0 โดยใช้สูตร KR-20 ของคูเดอร์-ริชาร์ดสัน (พวงรัตน์ ทวีรัตน์. 2540 : 123) ได้ค่าความเชื่อมั่น เท่ากับ .76 และหาค่าความเชื่อมั่นของแบบทดสอบวัดความรู้หน่วยการเรียนรู้ที่ 1 ตอนที่ 3 ที่เป็น แบบทดสอบอัตนัย โดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์แอลฟา (Coefficient) ของครอนบัค (ล้วน สายยศ และ อังคณา สายยศ. 2541 : 228 – 230 ; อ้างอิงจาก Cronbach. 1970 : 752) ได้ค่าความเชื่อมั่นของ แบบทดสอบเท่ากับ .98 (ภาคผนวก ค.)

7.3) หาค่าความเชื่อมั่นของแบบทดสอบวัดความรู้หน่วยการเรียนรู้ที่ 2 : ตอนที่ 1 และตอนที่ 2 ที่เป็นแบบทดสอบอัตนัย โดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์แอลฟา (Coefficient) ของครอนบัค ได้ค่าความเชื่อมั่นของแบบทดสอบเท่ากับ .87 (ภาคผนวก ค.)

8) ปรับปรุง แก้ไข ให้เป็นแบบทดสอบวัดความรู้แบบสมบูรณ์

การแปลความหมายของคะแนน

การแปลความหมายของคะแนนแบบทดสอบวัดความรู้คำนวณโดยใช้สถิติเบื้องต้น คือ การหาค่าคะแนนเฉลี่ย (Arithmetic Mean) และเนื่องจากเครื่องมือที่ใช้วัดความรู้ครั้งนี้ คือ แบบทดสอบอิงกลุ่ม ดังนั้นจึงใช้หลักการกำหนดเกณฑ์สัมบูรณ์แบบ (Standard Criterion หรือ Absolute Grading) ของ ล้วน สายยศ และอังคณา สายยศ (2539 : 306, 318 – 319) โดยมี การแปลความหมายของคะแนนดังนี้

หน่วยการเรียนรู้ที่ 1 : ลักษณะสังคมไทย คะแนนเต็ม 85 คะแนน

คะแนนเฉลี่ยระหว่าง 00.00 - 50.99 หมายถึง นักศึกษามีความรู้อยู่ในระดับต่ำ

คะแนนเฉลี่ยระหว่าง 51.00 - 67.99 หมายถึง นักศึกษามีความรู้อยู่ในระดับปานกลาง

คะแนนเฉลี่ยระหว่าง 68.00 - 85.00 หมายถึง นักศึกษามีความรู้อยู่ในระดับสูง

หน่วยการเรียนรู้ที่ 2 : วิสัยทัศน์ทางสังคม เศรษฐกิจ การเมือง

การปกครอง คะแนนเต็ม 60 คะแนน

คะแนนเฉลี่ยระหว่าง 00.00 - 35.99 หมายถึง นักศึกษามีความรู้อยู่ในระดับต่ำ

คะแนนเฉลี่ยระหว่าง 36.00 - 47.99 หมายถึง นักศึกษามีความรู้อยู่ในระดับปานกลาง

คะแนนเฉลี่ยระหว่าง 48.00 - 60.00 หมายถึง นักศึกษามีความรู้อยู่ในระดับสูง

รวมหน่วยการเรียนรู้ที่ 1 และ 2 คะแนนเต็ม 145 คะแนน

คะแนนเฉลี่ยระหว่าง 00.00 - 86.99 หมายถึง นักศึกษามีความรู้อยู่ในระดับต่ำ

คะแนนเฉลี่ยระหว่าง 87.00 - 115.99 หมายถึง นักศึกษามีความรู้อยู่ในระดับปานกลาง

คะแนนเฉลี่ยระหว่าง 116.00 - 145.00 หมายถึง นักศึกษามีความรู้อยู่ในระดับสูง

2.1.2 แบบประเมินความรู้ในการนำเสนอรายงาน

ลักษณะเครื่องมือ

เป็นแบบสอบถามมีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) ของ ลิเคอร์ท (Likert) มี 5 ระดับ โดยมีการกำหนดค่าน้ำหนักคะแนนดังนี้ (ภาคผนวก ค.)

- 5 หมายถึง นักศึกษามีความรู้ในการนำเสนอรายงานอยู่ในระดับมากที่สุด
- 4 หมายถึง นักศึกษามีความรู้ในการนำเสนอรายงานอยู่ในระดับมาก
- 3 หมายถึง นักศึกษามีความรู้ในการนำเสนอรายงานอยู่ในระดับปานกลาง
- 2 หมายถึง นักศึกษามีความรู้ในการนำเสนอรายงานอยู่ในระดับน้อย
- 1 หมายถึง นักศึกษามีความรู้ในการนำเสนอรายงานอยู่ในระดับน้อย

ที่สุด

วิธีดำเนินการสร้างและตรวจสอบคุณภาพ

- 1) ศึกษาหลักเกณฑ์และวิธีการสร้างแบบประเมินจากตำรา เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
- 2) สร้างแบบประเมินความรู้ในการนำเสนอรายงาน
- 3) นำแบบประเมินความรู้ในการนำเสนอรายงานที่สร้างขึ้นเสนอต่อประธานและกรรมการผู้ควบคุมการทำปริญญานิพนธ์ เพื่อขอคำแนะนำและตรวจสอบความชัดเจนทางภาษาและความถูกต้องตรงตามเนื้อหา แล้วนำมาปรับปรุงแก้ไขให้ถูกต้อง
- 4) นำแบบประเมินความรู้ในการนำเสนอรายงานที่ปรับปรุงแก้ไขแล้วไปให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 7 คน พิจารณาตรวจสอบคุณภาพความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา เชิงภาษาและความสอดคล้อง ถ้าผู้เชี่ยวชาญเห็นว่าสอดคล้องกัน กำหนดคะแนนเป็น +1 เห็นว่าไม่แน่ใจ กำหนดคะแนนเป็น 0 และเห็นว่าไม่สอดคล้องกัน กำหนดคะแนนเป็น -1
- 5) บันทึกผลการพิจารณาความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญแล้วนำไปหาค่าดัชนีความสอดคล้องด้วยสูตร IOC ได้ค่าดัชนีความสอดคล้องเท่ากับ 0.86
- 6) ปรับปรุงแก้ไขแบบประเมินความรู้ในการนำเสนอรายงานตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ แล้วนำเสนอประธานและกรรมการผู้ควบคุมการทำปริญญานิพนธ์ให้ตรวจพิจารณาอีกครั้ง จากนั้นจึงนำไปทดลองใช้กับนักศึกษาสถาบันราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างจำนวน 19 คน แล้วนำข้อมูลมาทำการวิเคราะห์หาค่าอำนาจจำแนก และค่าความเชื่อมั่นของเครื่องมือ ดังนี้

6.1) หาค่าอำนาจจำแนกของแบบประเมินความรู้ในการนำเสนอรายงาน โดยวิเคราะห์หาค่าอำนาจจำแนกเป็นรายข้อด้วยการใช้สัดส่วนร้อยละ 50 จำแนกกลุ่มสูง – กลุ่มต่ำ และทดสอบสถิติทีค่าที (t-test) เลือกข้อที่มีค่าอำนาจจำแนกตามเกณฑ์ของค่า t ที่มีนัยสำคัญทางสถิติที่

ระดับ .05 (พวงรัตน์ ทวีรัตน์. 2540 : 131 – 133) (ภาคผนวก ค.)

6.2) หาค่าความเชื่อมั่นของแบบประเมินความรู้ในการนำเสนอรายงานของนักศึกษาที่มีลักษณะเป็นแบบสอบถามโดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์แอลฟา (Coefficient) ของครอนบัค ได้ค่าความเชื่อมั่นของแบบประเมินความรู้ในการนำเสนอรายงาน เท่ากับ .95

7) ปรับปรุง แก้ไข ให้เป็นแบบประเมินความรู้ในการนำเสนอรายงานฉบับ
สมบูรณ์

การแปลความหมายของคะแนน

การแปลความหมายของคะแนนความรู้ในการนำเสนอรายงานครั้งนี้ ใช้
เกณฑ์ประเมินผลตามแนวคิดของ บุญชม ศรีสะอาด (2535 : 100) ดังนี้

ค่าเฉลี่ยระหว่าง 4.50 - 5.00 หมายถึง นักศึกษามีความรู้ใน
การนำเสนอรายงาน
อยู่ในระดับมากที่สุด

ค่าเฉลี่ยระหว่าง 3.50 - 4.49 หมายถึง นักศึกษามีความรู้ใน
การนำเสนอรายงาน
อยู่ในระดับมาก

ค่าเฉลี่ยระหว่าง 2.50 - 3.49 หมายถึง นักศึกษามีความรู้ใน
การนำเสนอรายงาน
อยู่ในระดับปานกลาง

ค่าเฉลี่ยระหว่าง 1.50 - 2.49 หมายถึง นักศึกษามีความรู้ใน
การนำเสนอรายงาน
อยู่ในระดับน้อย

ค่าเฉลี่ยระหว่าง 1.00 - 1.49 หมายถึง นักศึกษามีความรู้ใน
การนำเสนอรายงาน
อยู่ในระดับน้อยที่สุด

2.1.3 แบบประเมินผลงานของนักศึกษา

ลักษณะเครื่องมือ

แบบประเมินผลงานของนักศึกษาเป็นแบบสอบถามมีลักษณะเป็นแบบ
มาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) ของลิเคอร์ท (Likert) มี 3 ระดับ โดยมีการกำหนดค่า
น้ำหนักคะแนนดังนี้ (ภาคผนวก ค.)

3 หมายถึง ผลงานของนักศึกษาสถาบันราชภัฏมัญญาน้อยอยู่ในระดับดีมาก

2 หมายถึง ผลงานของนักศึกษาสถาบันราชภัฏมัญญาน้อยอยู่ในระดับดี

1 หมายถึง ผลงานของนักศึกษาสถาบันราชภัฏมัญญาน้อยอยู่ในระดับ

ควรปรับปรุง

วิธีดำเนินการสร้างและตรวจสอบคุณภาพ

1) ศึกษาหลักเกณฑ์และวิธีการสร้างแบบประเมินจากตำรา เอกสาร และ

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2) สร้างแบบประเมินผลงานของนักศึกษา

3) นำแบบประเมินผลงานของนักศึกษาที่สร้างขึ้นเสนอต่อประธานและกรรมการผู้ควบคุมการทำปริญญานิพนธ์ เพื่อขอคำแนะนำและตรวจสอบความชัดเจนทางภาษาและความถูกต้องตรงตามเนื้อหา แล้วนำมาปรับปรุงแก้ไขให้ถูกต้อง

4) นำแบบประเมินผลงานของนักศึกษาที่ปรับปรุงแก้ไขแล้วไปให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 7 คน พิจารณาตรวจสอบคุณภาพความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา เชิงภาษาและความสอดคล้องโดยใช้เกณฑ์ ดังนี้ ถ้าผู้เชี่ยวชาญเห็นว่าสอดคล้องกัน กำหนดคะแนนเป็น +1 เห็นว่าไม่แน่ใจ กำหนดคะแนนเป็น 0 และเห็นว่าไม่สอดคล้องกัน กำหนดคะแนนเป็น -1

5) บันทึกผลการพิจารณาความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญแล้วนำไปหาค่าดัชนีความสอดคล้องด้วยสูตร IOC ได้ค่าดัชนีความสอดคล้องเท่ากับ 0.86

6) ผู้วิจัยทำการปรับปรุงแก้ไขแบบประเมินผลงานของนักศึกษาตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ แล้วนำเสนอประธานและกรรมการผู้ควบคุมการทำปริญญานิพนธ์ให้ตรวจพิจารณาอีกครั้ง จากนั้นจึงนำไปทดลองใช้กับนักศึกษาสถาบันราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างจำนวน 19 คน แล้วนำข้อมูลมาทำการวิเคราะห์หาค่าอำนาจจำแนก และค่าความเชื่อมั่นของเครื่องมือ ดังนี้

6.1) หาค่าอำนาจจำแนกของแบบประเมินผลงานของนักศึกษา โดยวิเคราะห์หาค่าอำนาจจำแนกเป็นรายข้อด้วยการใช้สัดส่วนร้อยละ 50 จำแนกกลุ่มสูง – กลุ่มต่ำ และทดสอบสถิติทีค่าที (t-test) เลือกข้อที่มีค่าอำนาจจำแนกตามเกณฑ์ของค่า t ที่มีนัยสำคัญทางสถิติที่

ระดับ .05 (พวงรัตน์ ทวีรัตน์. 2540 : 131 – 133) (ภาคผนวก ค.)

6.2) หาค่าความเชื่อมั่นของแบบประเมินผลงานของนักศึกษาที่มีลักษณะเป็นแบบสอบถามโดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์แอลฟา (Coefficient) ของครอนบัค ได้ค่าความเชื่อมั่นของแบบประเมินผลงานของนักศึกษาเท่ากับ .81

7) ปรับปรุงแก้ไข ให้เป็นแบบประเมินผลงานของนักศึกษาฉบับสมบูรณ์
การแปลความหมายของคะแนน

การแปลความหมายของคะแนนเฉลี่ยผลงานของนักศึกษาและแปลผลโดยใช้เกณฑ์ประเมินผลตามแนวคิดของ บุญชม ศรีสะอาด (2535 : 100) และชุมศรี ชำนาญพูด (2536 : 70) ดังนี้

ค่าเฉลี่ยระหว่าง 2.50 - 3.00 หมายถึง ผลงานของนักศึกษามีคุณภาพ
อยู่ในระดับดีมาก

ค่าเฉลี่ยระหว่าง 1.50 - 2.49 หมายถึง ผลงานของนักศึกษามีคุณภาพ
อยู่ในระดับดี

ค่าเฉลี่ยระหว่าง 1.00 - 1.49 หมายถึง ผลงานของนักศึกษาที่มีคุณภาพ
อยู่ในระดับควรปรับปรุง

2.1.4 แบบทดสอบเจตคติต่อพฤติกรรมประชาธิปไตย

ลักษณะเครื่องมือ

แบบทดสอบเจตคติต่อพฤติกรรมประชาธิปไตยแบ่งออกเป็น 2 ตอน คือ

ตอนที่ 1 เป็นแบบทดสอบที่มีลักษณะเป็นคำถามแบบเลือกตอบ (Multiple Choice) 4 ตัวเลือก จำนวน 20 ข้อ

ตอนที่ 2 เป็นแบบทดสอบแบบ 2 ตัวเลือก จำนวน 5 ข้อ

โดยมีการกำหนดค่าน้ำหนักการให้คะแนนในแต่ละข้อของแบบทดสอบเจตคติ

ต่อพฤติกรรมประชาธิปไตย ดังนี้

ตอนที่ 1 มีคะแนนระดับตามเหตุผลของตัวเลือกเป็น 2, 1 และ 0 โดยกำหนดคะแนนระดับเจตคติต่อพฤติกรรมประชาธิปไตย ดังนี้

ให้ 2 คะแนน สำหรับตัวเลือกที่แสดงออกถึงเจตคติเกี่ยวกับพฤติกรรมประชาธิปไตยในระดับมาก

ให้ 1 คะแนน สำหรับตัวเลือกที่แสดงออกถึงเจตคติเกี่ยวกับพฤติกรรมประชาธิปไตยในระดับปานกลาง

ให้ 0 คะแนน สำหรับตัวเลือกที่แสดงออกถึงเจตคติเกี่ยวกับพฤติกรรมประชาธิปไตยในระดับน้อย

ตอนที่ 2 มีคะแนนระดับตามเหตุผลของตัวเลือกเป็น

ข้อ 1. ตอบ “ยอมรับ” แต่ไม่ให้เหตุผล ได้ 2 คะแนน

และให้เหตุผล 1 ประเด็น ได้ 3 คะแนน

และให้เหตุผล 2 ประเด็น ได้ 4 คะแนน

และให้เหตุผล 3 ประเด็น ได้ 5 คะแนน

ตอบ “ไม่ยอมรับ” และไม่ให้เหตุผล ได้ 0 คะแนน

และให้เหตุผล 1 ประเด็น ได้ 1 คะแนน

และให้เหตุผล 2 ประเด็น ได้ 2 คะแนน

และให้เหตุผล 3 ประเด็น ได้ 3 คะแนน

ข้อ 2. ตอบ “ใช่” แต่ไม่ให้เหตุผล ได้ 0 คะแนน

และให้เหตุผล 1 ประเด็น ได้ 0.5 คะแนน

และให้เหตุผล 2 ประเด็น ได้ 1 คะแนน

และให้เหตุผล 3 ประเด็น ได้ 2 คะแนน

- ตอบ “ไม่ใช่” และไม่ให้เหตุผล ได้ 2 คะแนน
และให้เหตุผล 1 ประเด็น ได้ 3 คะแนน
และให้เหตุผล 2 ประเด็น ได้ 4 คะแนน
และให้เหตุผล 3 ประเด็น ได้ 5 คะแนน
- ข้อ 3. ตอบ “ใช่” แต่ไม่ให้เหตุผล ได้ 2 คะแนน
และให้เหตุผล 1 ประเด็น ได้ 3 คะแนน
และให้เหตุผล 2 ประเด็น ได้ 4 คะแนน
และให้เหตุผล 3 ประเด็น ได้ 5 คะแนน
- ตอบ “ไม่ใช่” และไม่ให้เหตุผล ได้ 0 คะแนน
และให้เหตุผล 2 ประเด็น ได้ 1 คะแนน
- ข้อ 4. ตอบ “ใช่” แต่ไม่ให้เหตุผล ได้ 2 คะแนน
และให้เหตุผล 1 ประเด็น ได้ 3 คะแนน
และให้เหตุผล 2 ประเด็น ได้ 4 คะแนน
และให้เหตุผล 3 ประเด็น ได้ 5 คะแนน
- ตอบ “ไม่ใช่” และไม่ให้เหตุผล ได้ 0 คะแนน
และให้เหตุผล 1 ประเด็น ได้ 0.5 คะแนน
และให้เหตุผล 2 ประเด็น ได้ 1 คะแนน
และให้เหตุผล 3 ประเด็น ได้ 2 คะแนน
- ข้อ 5. ตอบ “ใช่” แต่ไม่ให้เหตุผล ได้ 2 คะแนน
และให้เหตุผล 1 ประเด็น ได้ 3 คะแนน
และให้เหตุผล 2 ประเด็น ได้ 4 คะแนน
และให้เหตุผล 3 ประเด็น ได้ 5 คะแนน
- ตอบ “ไม่ใช่” และไม่ให้เหตุผล ได้ 0 คะแนน
และให้เหตุผล 1 ประเด็น ได้ 0.5 คะแนน
และให้เหตุผล 2 ประเด็น ได้ 1 คะแนน
และให้เหตุผล 3 ประเด็น ได้ 2 คะแนน

วิธีดำเนินการสร้างและตรวจสอบคุณภาพ

- 1) ศึกษาทฤษฎี แนวคิด และเนื้อหาสาระเกี่ยวกับพฤติกรรมประชาธิปไตย
จากรายวิชาวิถีไทย เอกสาร ตำรา และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
- 2) ศึกษาหลักเกณฑ์และวิธีการสร้างแบบประเมินจากตำรา เอกสาร และ
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
- 3) สร้างแบบทดสอบเจตคติต่อพฤติกรรมประชาธิปไตย
- 4) นำแบบทดสอบที่สร้างขึ้นเสนอต่อประธานและกรรมการผู้ควบคุมการทำ

ปริญญานิพนธ์เพื่อขอคำแนะนำและตรวจสอบความชัดเจนทางภาษาและความถูกต้องตรงตามเนื้อหา แล้วนำมาปรับปรุงแก้ไขให้ถูกต้อง

5) นำแบบทดสอบที่ปรับปรุงแก้ไขแล้วไปให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 7 คน พิจารณาตรวจสอบคุณภาพความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา ความเหมาะสมของภาษา และความสอดคล้อง โดยมีการแปลคะแนน คือ ถ้าผู้เชี่ยวชาญเห็นว่าสอดคล้องกัน กำหนดคะแนนเป็น +1 เห็นว่าไม่แน่ใจ กำหนดคะแนนเป็น 0 และเห็นว่าไม่สอดคล้องกัน กำหนดคะแนนเป็น -1

6) บันทึกผลการพิจารณาความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญแล้วนำไปหาค่าดัชนีความสอดคล้องด้วยสูตร IOC ได้ค่าดัชนีความสอดคล้องเท่ากับ 0.86

7) ผู้วิจัยทำการปรับปรุงแก้ไขแบบทดสอบตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ แล้วนำเสนอประธานและกรรมการผู้ควบคุมการทำปริญญานิพนธ์ให้ตรวจพิจารณาอีกครั้ง จากนั้นจึงนำไปทดลองใช้กับนักศึกษาสถาบันราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างจำนวน 19 คน แล้วนำข้อมูลมาทำการวิเคราะห์หาค่าอำนาจจำแนกและค่าความเชื่อมั่นของเครื่องมือ ดังนี้

7.1) หาค่าอำนาจจำแนกของแบบทดสอบเจตคติต่อพฤติกรรม ประชาธิปไตย ตอนที่ 1 และตอนที่ 2 โดยวิเคราะห์หาค่าอำนาจจำแนกเป็นรายข้อด้วยการใช้สัดส่วนร้อยละ 50 จำแนกกลุ่มสูง – กลุ่มต่ำ และทดสอบสถิติที่ค่าที (t-test) เลือกข้อที่มีค่าอำนาจจำแนกตามเกณฑ์ของค่า t ที่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 (พวงรัตน์ ทวีรัตน์. 2540 : 131 – 133) (ภาคผนวก ค.)

7.2) หาค่าความเชื่อมั่นของแบบทดสอบเจตคติต่อพฤติกรรม ประชาธิปไตย โดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์แอลฟา (Coefficient) ของครอนบัค ได้ค่าความเชื่อมั่นของแบบประเมินเท่ากับ .95 (ภาคผนวก ค.)

8) ปรับปรุงแก้ไข ให้เป็นแบบทดสอบเจตคติต่อพฤติกรรมประชาธิปไตย ฉบับสมบูรณ์ (ภาคผนวก ค.)

การแปลความหมายของคะแนน

การแปลความหมายของคะแนนแบบทดสอบเจตคติต่อพฤติกรรม ประชาธิปไตยมีดังนี้

คะแนนเฉลี่ยระหว่าง 41.00 - 65.00 หมายถึง	นักศึกษามีเจตคติต่อพฤติกรรมประชาธิปไตย อยู่ในระดับสูง
คะแนนเฉลี่ยระหว่าง 21.00 - 40.99 หมายถึง	นักศึกษามีเจตคติต่อพฤติกรรมประชาธิปไตย อยู่ในระดับปานกลาง
คะแนนเฉลี่ยระหว่าง 00.00 - 20.99 หมายถึง	นักศึกษามีเจตคติต่อพฤติกรรมประชาธิปไตย

อยู่ในระดับต่ำ

2.1.5 แบบประเมินพฤติกรรมประชาธิปไตย

ลักษณะเครื่องมือ

แบบประเมินพฤติกรรมประชาธิปไตยมีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) ของลิเคิร์ต (Likert) มี 5 ระดับ จำนวน 30 ข้อ โดยมีการกำหนดค่านำหนักการให้คะแนนดังนี้

- 5 หมายถึง นักศึกษามีพฤติกรรมประชาธิปไตยอยู่ในระดับมากที่สุด
- 4 หมายถึง นักศึกษามีพฤติกรรมประชาธิปไตยอยู่ในระดับมาก
- 3 หมายถึง นักศึกษามีพฤติกรรมประชาธิปไตยอยู่ในระดับปานกลาง
- 2 หมายถึง นักศึกษามีพฤติกรรมประชาธิปไตยอยู่ในระดับน้อย
- 1 หมายถึง นักศึกษามีพฤติกรรมประชาธิปไตยอยู่ในระดับน้อยที่สุด

วิธีดำเนินการสร้างและตรวจสอบคุณภาพ

1) ศึกษาทฤษฎี แนวคิด และเนื้อหาสาระเกี่ยวกับพฤติกรรมประชาธิปไตย ทั้ง 3 ด้าน ได้แก่ ด้านปัญญาธรรม ด้านการธรรม และด้านสามัคคีธรรม จากเอกสาร ตำรา และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2) ศึกษาหลักเกณฑ์และวิธีการสร้างแบบประเมิน

3) สร้างแบบประเมินพฤติกรรมประชาธิปไตยของนักศึกษาสถาบันราชภัฏ

4) นำแบบประเมินที่สร้างขึ้นเสนอต่อประธานและกรรมการผู้ควบคุมการทำปริญญานิพนธ์เพื่อขอคำแนะนำและตรวจสอบความชัดเจนทางภาษาและความถูกต้องตรงตามเนื้อหา แล้วนำมาปรับปรุงแก้ไขให้ถูกต้อง

5) นำแบบประเมินที่ปรับปรุงแก้ไขแล้วไปให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 7 คน พิจารณาตรวจสอบคุณภาพความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา ความเหมาะสมของภาษา และความสอดคล้อง ถ้าผู้เชี่ยวชาญเห็นว่าสอดคล้องกัน กำหนดคะแนนเป็น +1 เห็นว่าไม่แน่ใจ กำหนดคะแนนเป็น 0 และเห็นว่าไม่สอดคล้องกัน กำหนดคะแนนเป็น -1

6) บันทึกผลการพิจารณาความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ แล้วนำไปหาค่าดัชนีความสอดคล้องด้วยสูตร IOC ได้ค่าดัชนีความสอดคล้องเท่ากับ 0.86

7) ปรับปรุงแก้ไขแบบประเมินตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ แล้วนำเสนอประธานและกรรมการผู้ควบคุมการทำปริญญานิพนธ์ให้ตรวจพิจารณาอีกครั้ง จากนั้นจึงนำไปทดลองใช้ (Try Out) กับนักศึกษาสถาบันราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างจำนวน 19 คน และให้อาจารย์ในสถาบันราชภัฏวไลยอลงกรณ์ จำนวน 25 คนทำการประเมินแบบประเมินพฤติกรรมประชาธิปไตยของนักศึกษา แล้วนำข้อมูลมาทำการวิเคราะห์หาค่าอำนาจจำแนกและค่าความเชื่อมั่นของเครื่องมือดังนี้

7.1) หาค่าอำนาจจำแนกของแบบประเมินพฤติกรรมประชาธิปไตย สำหรับนักศึกษาสถาบันราชภัฏ โดยวิเคราะห์หาค่าอำนาจจำแนกเป็นรายข้อด้วยการใช้สัดส่วน ร้อยละ 50 จำแนกกลุ่มสูง – กลุ่มต่ำ และทดสอบสถิติทีค่าที (t-test) เลือกข้อที่มีค่าอำนาจจำแนกตาม เกณฑ์ของค่า t ที่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 (พวงรัตน์ ทวีรัตน์. 2540 : 131 – 133) (ภาคผนวก ค.)

7.2) หาค่าความเชื่อมั่นของแบบประเมินพฤติกรรมประชาธิปไตย สำหรับนักศึกษาสถาบันราชภัฏ โดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์แอลฟา (Coefficient) ของครอนบัค ได้ค่า ความเชื่อมั่นของแบบประเมินเท่ากับ .93

8) ปรับปรุง แก้ไข ให้เป็นแบบประเมินพฤติกรรมประชาธิปไตยของ นักศึกษามัธยมศึกษา (ภาคผนวก ค.)

การแปลความหมายของคะแนน

การแปลความหมายของคะแนนพฤติกรรมประชาธิปไตยครั้งนี้ ใช้เกณฑ์ ประเมินตามแนวคิดของ บุญชม ศรีสะอาด (2535 : 100) ดังนี้

ค่าเฉลี่ยระหว่าง 4.50 - 5.00	หมายถึง นักศึกษามีพฤติกรรม ประชาธิปไตยอยู่ในระดับ มากที่สุด
ค่าเฉลี่ยระหว่าง 3.50 - 4.49	หมายถึง นักศึกษามีพฤติกรรม ประชาธิปไตยอยู่ในระดับมาก
ค่าเฉลี่ยระหว่าง 2.50 - 3.49	หมายถึง นักศึกษามีพฤติกรรม ประชาธิปไตยอยู่ในระดับ ปานกลาง
ค่าเฉลี่ยระหว่าง 1.50 - 2.49	หมายถึง นักศึกษามีพฤติกรรม ประชาธิปไตยอยู่ในระดับน้อย
ค่าเฉลี่ยระหว่าง 1.00 - 1.49	หมายถึง นักศึกษามีพฤติกรรม ประชาธิปไตยอยู่ในระดับ น้อยที่สุด

2.2 เครื่องมือประเมินความคิดเห็นต่อรูปแบบการจัดการเรียนการสอน โดย อาจารย์และนักศึกษา

ลักษณะเครื่องมือ

1. แบบประเมินความคิดเห็นต่อรูปแบบการจัดการเรียนการสอนโดยอาจารย์ มี ลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) ของลิเคอร์ท (Likert) มี 3 ระดับ คือ มาก ปานกลาง น้อย จำนวน 30 ข้อ

2. แบบประเมินความคิดเห็นต่อรูปแบบการจัดการเรียนการสอนโดยนักศึกษา มีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) ของลิเคิร์ต (Likert) มี 3 ระดับ คือ มาก ปานกลาง น้อย จำนวน 25 ข้อ

โดยมีการกำหนดค่าน้ำหนักการให้คะแนนของแบบประเมินความคิดเห็นต่อรูปแบบการจัดการเรียนการสอน โดยอาจารย์และนักศึกษา ดังนี้

3 หมายถึง เห็นว่ารูปแบบการจัดการเรียนการสอนมีความเหมาะสมในระดับมาก

2 หมายถึง เห็นว่ารูปแบบการจัดการเรียนการสอนมีความเหมาะสมในระดับปานกลาง

1 หมายถึง เห็นว่ารูปแบบการจัดการเรียนการสอนมีความเหมาะสมในระดับน้อย

วิธีดำเนินการสร้างและตรวจสอบคุณภาพ

1) ศึกษาทฤษฎี แนวคิด และเนื้อหาสาระเกี่ยวกับรูปแบบการจัดการเรียนการสอน เพื่อพัฒนาพฤติกรรมประชาธิปไตยตามกรอบแนวคิดของเออร์แมน (Oermann.1992 : 2 - 9) ทั้ง 4 องค์ประกอบ ได้แก่ จุดมุ่งหมายการเรียนการสอน สาระการเรียนการสอน กระบวนการเรียนการสอน และการประเมินการเรียนการสอน จากตำรา และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2) ศึกษาหลักเกณฑ์และวิธีการสร้างแบบประเมินจากตำรา เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

3) สร้างแบบประเมินความคิดเห็นต่อรูปแบบการจัดการเรียนการสอน โดยอาจารย์ และโดยนักศึกษา

4) นำแบบประเมินที่สร้างขึ้นทั้ง 2 ฉบับเสนอต่อประธานและกรรมการผู้ควบคุมการทำปริญญานิพนธ์เพื่อขอคำแนะนำและตรวจสอบความชัดเจนทางภาษาและความถูกต้อง แล้วนำมาปรับปรุงแก้ไขให้ถูกต้อง

5) นำแบบประเมินความคิดเห็นต่อรูปแบบการจัดการเรียนการสอน โดยอาจารย์ และนักศึกษา ที่ปรับปรุงแก้ไขแล้วไปให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 7 คนพิจารณาตรวจสอบคุณภาพ ความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา ความเหมาะสมของภาษา และความสอดคล้อง ถ้าผู้เชี่ยวชาญเห็นว่าสอดคล้องกัน กำหนดคะแนนเป็น +1 เห็นว่าไม่แน่ใจ กำหนดคะแนนเป็น 0 และเห็น说不สอดคล้องกัน กำหนดคะแนนเป็น -1

6) บันทึกผลการพิจารณาความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ แล้วนำไปหาค่าดัชนีความสอดคล้องด้วยสูตร IOC ได้ค่าดัชนีความสอดคล้องฉบับละเท่ากับ 0.86

7) ผู้วิจัยทำการปรับปรุงแก้ไขแบบประเมินทั้ง 2 ฉบับตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ แล้วนำเสนอประธานและกรรมการผู้ควบคุมการทำปริญญานิพนธ์ให้ตรวจพิจารณาอีกครั้ง จากนั้นจึงนำไปตรวจสอบคุณภาพโดยการทดลองใช้กับนักศึกษาสถาบันราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ที่ไม่ใช้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 19 คน และอาจารย์ผู้ทำหน้าที่สอนรายวิชาวิถีไทย

ของสถาบันราชภัฏวไลยอลงกรณ์จำนวน 25 คน แล้วนำข้อมูลมาทำการวิเคราะห์หาค่าอำนาจจำแนกและค่าความเชื่อมั่นของเครื่องมือดังนี้

7.1) หาค่าอำนาจจำแนกของแบบประเมินความคิดเห็นต่อรูปแบบการจัดการเรียนการสอนทั้ง 2 ฉบับ โดยวิเคราะห์หาค่าอำนาจจำแนกเป็นรายข้อด้วยการใช้สัดส่วนร้อยละ 50 จำแนกกลุ่มสูง – กลุ่มต่ำ และทดสอบสถิติทีค่าที (t-test) เลือกข้อที่มีค่าอำนาจจำแนกตามเกณฑ์ของค่า t ที่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 (พวงรัตน์ ทวีรัตน์. 2540 : 131 – 133) (ภาคผนวก ค.)

7.2) หาค่าความเชื่อมั่นของแบบประเมินประสิทธิภาพรูปแบบการจัดการเรียนการสอนทั้ง 2 ฉบับ โดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์แอลฟา (Coefficient) ของครอนบัค ได้ค่าความเชื่อมั่นของแบบประเมินความคิดเห็นต่อรูปแบบการจัดการเรียนการสอน โดยอาจารย์ เท่ากับ .97 โดยนักศึกษา เท่ากับ .94 (ภาคผนวก ค.)

8) ปรับปรุง แก้ไข ให้เป็นแบบประเมินพฤติกรรมประชาธิปไตยของบสมบุรณ์ (ภาคผนวก ค.)

การแปลความหมายของคะแนน

การแปลความหมายของคะแนนประเมินความคิดเห็นต่อรูปแบบการจัดการเรียนการสอน โดยอาจารย์และนักศึกษา ครั้งนี้ ใช้เกณฑ์ประเมินผลตามแนวคิดของ บุญชม ศรีสะอาด (2535 : 100) และ ชุมศรี ชำนาญพูด (2536 : 70) ดังนี้

ค่าเฉลี่ยระหว่าง 2.50 - 3.00 หมายถึง อาจารย์/นักศึกษามีความคิดเห็นว่า รูปแบบการจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาพฤติกรรมประชาธิปไตยมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก

ค่าเฉลี่ยระหว่าง 1.50 - 2.49 หมายถึง อาจารย์/นักศึกษามีความคิดเห็นว่า รูปแบบการจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาพฤติกรรมประชาธิปไตยมีความเหมาะสมอยู่ในระดับปานกลาง

ค่าเฉลี่ยระหว่าง 1.00 - 1.49 หมายถึง อาจารย์/นักศึกษามีความคิดเห็นว่า รูปแบบการจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาพฤติกรรมประชาธิปไตยมีความเหมาะสมอยู่ในระดับน้อย

2.3 เครื่องมือในการปรับปรุงรูปแบบการจัดการเรียนการสอน คือ แบบประเมินความเหมาะสมของรูปแบบการจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาพฤติกรรมประชาธิปไตยสำหรับนักศึกษาสถาบันราชภัฏ โดยผู้ทรงคุณวุฒิ

ลักษณะเครื่องมือ

แบบประเมินความเหมาะสมของรูปแบบการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาพฤติกรรม
ประชาธิปไตย โดยผู้ทรงคุณวุฒิ ประกอบด้วย

ตอนที่ 1 การประเมินความเหมาะสม

ตอนที่ 2 ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม

โดยมีการกำหนดค่าการให้คะแนนแบบประเมินความเหมาะสมของรูปแบบการจัดการเรียนการสอน
โดยผู้ทรงคุณวุฒิ ดังนี้

5 หมายถึง รูปแบบการจัดการเรียนการสอนมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด

4 หมายถึง รูปแบบการจัดการเรียนการสอนมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก

3 หมายถึง รูปแบบการจัดการเรียนการสอนมีความเหมาะสมอยู่ในระดับปาน

กลาง

2 หมายถึง รูปแบบการจัดการเรียนการสอนมีความเหมาะสมอยู่ในระดับน้อย

1 หมายถึง รูปแบบการจัดการเรียนการสอนมีความเหมาะสมอยู่ในระดับน้อยที่สุด

วิธีดำเนินการสร้างและตรวจสอบคุณภาพ

1) ศึกษาทฤษฎี แนวคิด และเนื้อหาสาระเกี่ยวกับการประเมินความเหมาะสม

รูปแบบการจัดการเรียนการสอน จากตำรา และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2) ศึกษาหลักเกณฑ์และวิธีการสร้างแบบประเมินจากตำรา เอกสาร และ

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

3) สร้างแบบประเมินความเหมาะสมของรูปแบบการจัดการเรียนการสอนเพื่อ
พัฒนาพฤติกรรมประชาธิปไตย โดยผู้ทรงคุณวุฒิ

4) นำแบบประเมินความเหมาะสมของรูปแบบการจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนา
พฤติกรรมประชาธิปไตย โดยผู้ทรงคุณวุฒิที่สร้างขึ้น เสนอต่อประธานและกรรมการควบคุม
ปริญญานิพนธ์ เพื่อขอคำแนะนำและตรวจสอบความชัดเจนทางภาษาและความถูกต้องตรงตาม
เนื้อหา

5) ปรับปรุงแก้ไขให้ถูกต้องเป็นแบบประเมินความเหมาะสมของรูปแบบการจัด
การเรียนการสอนเพื่อพัฒนาพฤติกรรมประชาธิปไตย โดยผู้ทรงคุณวุฒิ ฉบับสมบูรณ์ (ภาคผนวก ค.)

6) นำแบบประเมินความเหมาะสมของรูปแบบการจัดการเรียนการสอนเพื่อ
พัฒนาพฤติกรรมประชาธิปไตยไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 คน ได้ทำการตรวจสอบความเหมาะสม
ของรูปแบบหลังจากการประมวลผลการศึกษาประสิทธิภาพ

7) นำข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิมาเป็นแนวทางในการปรับปรุงรูปแบบการจัด
การเรียนการสอนให้มีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น

การแปลความหมายของคะแนน

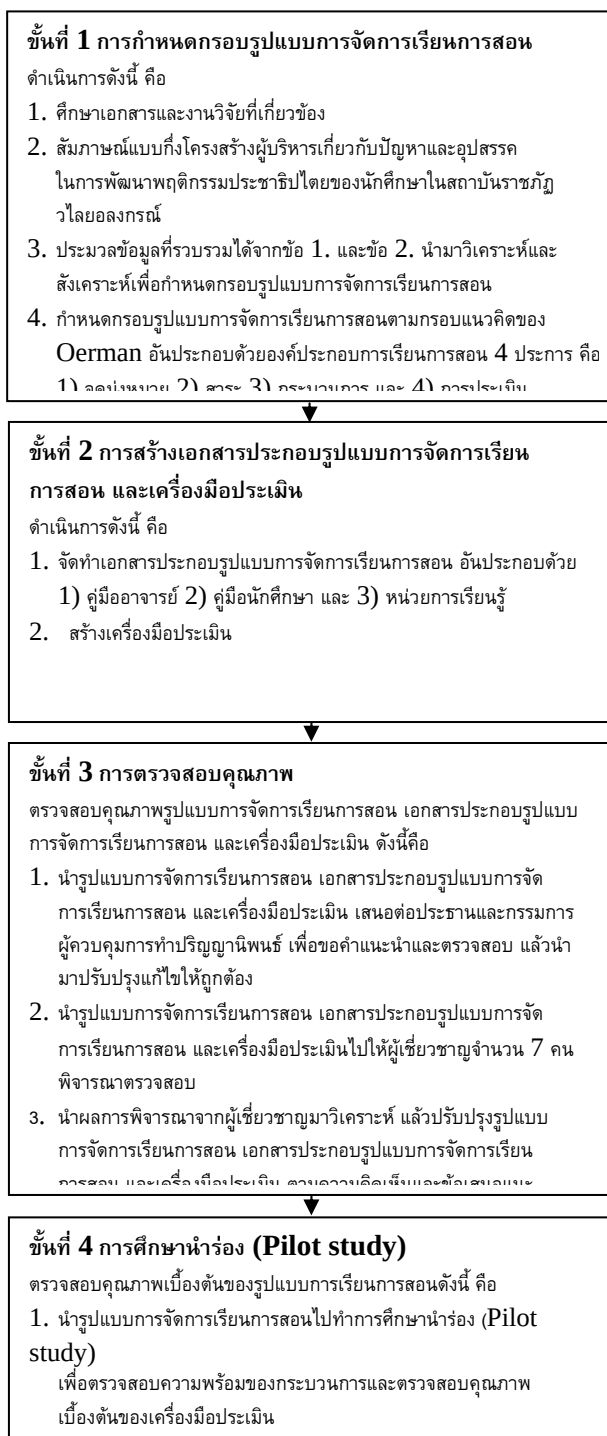
การแปลความหมายของคะแนนความเหมาะสมของรูปแบบการจัดการเรียนการสอน
โดยผู้ทรงคุณวุฒิ ครั้งนี้ ใช้เกณฑ์ประเมินผลตามแนวคิดของ บุญชม ศรีสะอาด (2535 : 100) ดังนี้

ค่าเฉลี่ยระหว่าง 4.50 - 5.00 หมายถึง	รูปแบบการจัดการเรียนการสอนมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด
ค่าเฉลี่ยระหว่าง 3.50 - 4.49 หมายถึง	รูปแบบการจัดการเรียนการสอนมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก
ค่าเฉลี่ยระหว่าง 2.50 - 3.49 หมายถึง	รูปแบบการจัดการเรียนการสอนมีความเหมาะสมอยู่ในระดับปานกลาง
ค่าเฉลี่ยระหว่าง 1.50 - 2.49 หมายถึง	รูปแบบการจัดการเรียนการสอนมีความเหมาะสมอยู่ในระดับน้อย
ค่าเฉลี่ยระหว่าง 1.00 - 1.49 หมายถึง	รูปแบบการจัดการเรียนการสอนมีความเหมาะสมอยู่ในระดับน้อยที่สุด

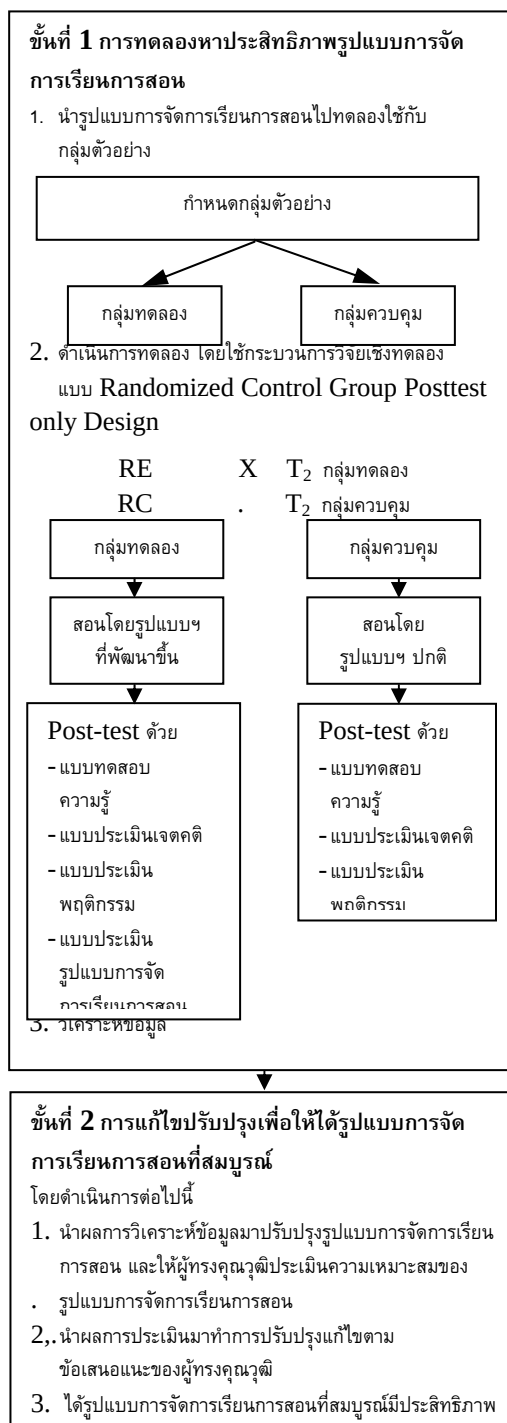
วิธีดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล

การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาพฤติกรรมประชาธิปไตย สำหรับนักศึกษาสถาบันราชภัฏ ครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการโดยใช้กระบวนการวิจัยและพัฒนา (Research and Development) แบ่งออกเป็น 2 ขั้นตอน คือ ขั้นตอนการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาพฤติกรรมประชาธิปไตย สำหรับนักศึกษาสถาบันราชภัฏ ขั้นตอนการศึกษาประสิทธิภาพรูปแบบการจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาพฤติกรรมประชาธิปไตย สำหรับนักศึกษาสถาบันราชภัฏ ดังแสดงในภาพประกอบ 10

ตอนที่ 1 การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนการสอน มี 4 ขั้นตอน คือ

ตอนที่ 2 การศึกษาประสิทธิภาพรูปแบบการจัดการเรียนการสอน มี 2 ขั้นตอน คือ

ภาพประกอบ 10 วิธีการดำเนินการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาพฤติกรรมประชาธิปไตย สำหรับนักศึกษาสถาบันราชภัฏ

ตอนที่ 1 การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนการสอน มีการดำเนินการ 4 ขั้นตอนต่อไปนี้
ขั้นตอนที่ 1 การกำหนดกรอบรูปแบบการจัดการเรียนการสอนมีวิธีดำเนินการดังนี้

1.1 ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ด้วยการ

- 1) ศึกษาและวิเคราะห์สภาพปัจจุบัน ปัญหาพฤติกรรมประชาธิปไตย และการจัดการเรียนการสอนในสถาบันอุดมศึกษา
- 2) ศึกษา วิเคราะห์ และสังเคราะห์แนวคิดเกี่ยวกับพฤติกรรมประชาธิปไตย
- 3) ศึกษาและวิเคราะห์บทบาทสถาบันอุดมศึกษาและสถาบันราชภัฏ
- 4) ศึกษาและวิเคราะห์แนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการเรียนการสอนและรูปแบบการจัดการเรียนการสอนในระดับอุดมศึกษา
- 5) ศึกษาและวิเคราะห์หลักการและรูปแบบการจัดการเรียนการสอนโดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

1.2 สัมภาษณ์คณะผู้บริหาร ได้แก่ รองอธิการบดีฝ่ายวิชาการ รองอธิการบดีฝ่ายกิจการนักศึกษา คณบดีคณะครุศาสตร์ คณบดีคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ สถาบันราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ด้วยการใช้แบบสัมภาษณ์ผู้บริหารสถาบันราชภัฏ เพื่อศึกษาปัญหาพฤติกรรมประชาธิปไตยในสถาบันอุดมศึกษาที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น

1.3 ประมวลข้อมูลที่รวบรวมได้จากข้อ 1.1 และข้อ 1.2 นำมาวิเคราะห์และสังเคราะห์เพื่อกำหนด กรอบรูปแบบการจัดการเรียนการสอน

1.4 กำหนดกรอบรูปแบบการจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาพฤติกรรมประชาธิปไตยสำหรับนักศึกษาสถาบันราชภัฏ ตามกรอบแนวคิดของเอร์แมน (Oermann. 1992 : 2– 9) ประกอบด้วยองค์ประกอบ 4 ประการ คือ 1) จุดมุ่งหมายการเรียนการสอน 2) สารการเรียนการสอน 3) กระบวนการเรียนการสอน และ 4) การประเมินการเรียนการสอน โดยมีรายละเอียดดังนี้

- 1) จุดมุ่งหมายการเรียนการสอน จุดมุ่งหมายการเรียนการสอนในครั้งนี้ คือ 1) ความรู้เกี่ยวกับพฤติกรรมประชาธิปไตยในรายวิชาวิถีไทย 2) เจตคติต่อพฤติกรรมประชาธิปไตย และ 3) พฤติกรรมประชาธิปไตย 3 ด้าน ได้แก่ ด้านปัญญาธรรม ด้านการยอมรับ และด้านสามัคคีธรรม
- 2) สารการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาพฤติกรรมประชาธิปไตยจากรายวิชาวิถีไทยที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมประชาธิปไตยแบ่งออกเป็น 2 หน่วยการเรียนรู้ คือ หน่วยการเรียนรู้ที่ 1 เรื่อง ลักษณะสังคมไทย ประกอบด้วย 1) ความเป็นมาสังคมไทย 2) ปัญหาสังคมไทย 3) สถาบันทางสังคมไทย 4) วัฒนธรรม ประเพณี และการเปลี่ยนแปลงสังคมไทย และหน่วยการเรียนรู้ที่ 2 เรื่อง วิสัยทัศน์ทางสังคม เศรษฐกิจ การเมือง การปกครอง ประกอบด้วย 1) วิสัยทัศน์ทางสังคม เศรษฐกิจ การเมือง การปกครอง 2) ธรรมชาติทางสังคม และสิทธิมนุษยชน และ 3) รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย

3) กระบวนการเรียนการสอน โดยกำหนดกรอบกระบวนการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับสารการเรียนการสอนที่มุ่งเน้นกระบวนการ ประกอบด้วย 3 ขั้นตอนใหญ่ คือ 1) ขั้นเตรียม 2)

ชั้นสอน มีกิจกรรมการเรียนรู้ 5 ชั้น ได้แก่ การวิเคราะห์ การสะท้อนคิด การวางแผน การเรียนรู้ด้วยตนเอง และการสังเคราะห์และสรุป และ 3) ชั้นการสรุปทบทวน

4) การประเมินการเรียนการสอน โดยกำหนดให้มีการประเมินเมื่อสิ้นสุดการเรียนการสอน (Posttest) ด้วยการใช้รูปแบบการประเมินตามสภาพจริง (Authentic Assessment) ที่ครอบคลุมความรู้ เจตคติ และพฤติกรรมประชาธิปไตย

หลังจากได้กรอบองค์ประกอบรูปแบบการจัดการเรียนการสอนทั้ง 4 องค์ประกอบแล้ว ผู้วิจัยจึงนำไปสร้างเอกสารประกอบรูปแบบการจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาพฤติกรรมประชาธิปไตยต่อไป

ขั้นตอนที่ 2 การสร้างเอกสารประกอบรูปแบบการเรียนการสอนและเครื่องมือประเมิน มีวิธีดำเนินการดังนี้

2.1 ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้าเอกสาร ตำราและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2.2 ทำการสร้างเอกสารประกอบรูปแบบการจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาพฤติกรรมประชาธิปไตย สำหรับนักศึกษาสถาบันราชภัฏ ที่ประกอบด้วย 1) คู่มืออาจารย์ 2) คู่มือนักศึกษา 3) หน่วยการเรียนรู้ มีรายละเอียดดังนี้

เอกสาร	สาระสำคัญที่บรรจุ
1. คู่มืออาจารย์	รายละเอียดในคู่มืออาจารย์ แบ่งเป็น 2 ตอน ตอนที่ 1 การบริหารจัดการการเรียนการสอน เพื่อพัฒนาพฤติกรรมประชาธิปไตย สำหรับนักศึกษาสถาบันราชภัฏ ประกอบด้วย 1.1 วัตถุประสงค์ 1.2 ความสำคัญของการจัดการเรียน 1.3 การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียน 1.4 โครงสร้างการจัดการเรียนการสอน 1.5 บทบาทอาจารย์ 1.6 บทบาทผู้เรียน 1.7 วิธีการจัดการเรียนการสอน 1.8 คุณสมบัติของผู้เรียน 1.9 ระยะเวลาการจัดการเรียนการสอน 1.10 สถานที่ 1.11 ทรัพยากรการเรียนการสอน 1.12 การประเมินการเรียนการสอน 1.13 เกณฑ์การประเมิน 1.14 ตารางการเรียนการสอน

เอกสาร

สาระสำคัญที่บรรจุ

ตอนที่ 2 แผนการสอน มีการแบ่งสาระของแผนการสอนดังนี้

2.1 การปฐมนิเทศ ประกอบด้วย

2.1.1 วัตถุประสงค์

2.1.2 ระยะเวลา

2.1.3 หัวข้อการปฐมนิเทศ

2.1.4 กิจกรรมการปฐมนิเทศ

2.1.5 เอกสารและสื่อการปฐมนิเทศ

2.2 หน่วยการเรียนรู้ที่ 1 ลักษณะสังคมไทย ประกอบด้วย

2.2.1 แนวคิด

2.2.2 วัตถุประสงค์

2.2.3 ระยะเวลา

2.2.4 หัวข้อการเรียนการสอน

2.2.5 กิจกรรมการเรียนการสอน

2.2.6 เอกสารและสื่อการเรียนการสอน

2.2.7 การประเมินผลการเรียนการสอน

2.3 หน่วยการเรียนรู้ที่ 2 วิสัยทัศน์ทางสังคม เศรษฐกิจ การเมือง การปกครอง ประกอบด้วย

2.3.1 แนวคิด

2.3.2 วัตถุประสงค์

2.3.3 ระยะเวลา

2.3.4 หัวข้อการเรียนการสอน

2.3.5 กิจกรรมการเรียนการสอน

2.3.6 เอกสารและสื่อการเรียนการสอน

2.3.7 การประเมินผลการเรียนการสอน

2. คู่มือนักศึกษา

รายละเอียดในคู่มือนักศึกษาประกอบด้วย

1. ความสำคัญของการพัฒนาพฤติกรรมประชาธิปไตย
2. จุดมุ่งหมายการเรียนการสอน
3. โครงสร้างการเรียนการสอน
4. กระบวนการจัดการเรียนการสอน
5. บทบาทผู้เรียน
6. การประเมินผลการเรียนการสอน

เอกสาร

สาระสำคัญที่บรรจุ

7. ตารางการเรียนการสอน
8. หนังสืออ่านประกอบ
3. หน่วยการเรียนรู้
 - รายละเอียดหน่วยการเรียนรู้แต่ละหน่วยการเรียนรู้ประกอบด้วย
 1. ใบงาน
 2. แบบประเมิน
 3. เอกสารประกอบหน่วยการเรียนรู้

ขั้นตอนที่ 3 การตรวจสอบคุณภาพเอกสารประกอบรูปแบบการเรียนการสอน

3.1 นำเอกสารประกอบรูปแบบการจัดการเรียนการสอน และเครื่องมือประเมินที่พัฒนาขึ้น เสนอต่อคณะกรรมการควบคุมการทำปฏิญาณนิพนธ์ เพื่อขอคำแนะนำและตรวจสอบความชัดเจนทางภาษาและความถูกต้องตรงตามเนื้อหา แล้วนำมาปรับปรุงแก้ไขให้ถูกต้อง

3.2 นำเอกสารประกอบรูปแบบการจัดการเรียนการสอน และเครื่องมือประเมินที่ปรับปรุงแก้ไขแล้วไปให้ผู้เชี่ยวชาญด้านการจัดการเรียนการสอนและด้านการวัดและประเมินผลจำนวน 7 ท่าน

พิจารณาตรวจสอบคุณภาพความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาและความสอดคล้อง

3.3 นำผลการพิจารณาจากผู้เชี่ยวชาญมาวิเคราะห์หาค่าดัชนีความสอดคล้อง ซึ่งไม่ควรมีค่าต่ำกว่า 0.5 แล้วทำการปรับปรุงรูปแบบการจัดการเรียนการสอน เอกสารประกอบรูปแบบการจัดการเรียนการสอนและเครื่องมือประเมินตามข้อเสนอแนะและความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ

ขั้นตอนที่ 4 การศึกษานำร่อง (Pilot Study) ผู้วิจัยดำเนินการดังนี้ คือ นำรูปแบบการจัดการเรียนการสอน เอกสารประกอบรูปแบบการจัดการเรียนการสอน และเครื่องมือประเมิน ไปทำการศึกษานำร่อง (Pilot Study) กับนักศึกษาสถาบันราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 19 คน และอาจารย์สถาบันราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 25 คน เพื่อตรวจสอบความพร้อมของกระบวนการในช่วงวันที่ 25 มิถุนายน 2546 ถึงวันที่ 27 สิงหาคม 2546 โดยมีขั้นตอนการศึกษานำร่องดังนี้

4.1 เตรียมความพร้อมของนักศึกษา ด้วยการปฐมนิเทศนักศึกษาทุกคนทั้ง 19 คน

4.2 ดำเนินการจัดการเรียนการสอนตามรูปแบบการจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาพฤติกรรมประชาธิปไตย สำหรับนักศึกษาสถาบันราชภัฏ โดยผู้วิจัยเป็นผู้ดำเนินการร่วมกับทีมอาจารย์ผู้สอนจำนวน 4 คน

4.3 ประเมินนักศึกษาหลังการเรียน โดยใช้เครื่องมือประเมินประสิทธิภาพรูปแบบการจัดการเรียนการสอน ได้แก่ แบบประเมินผลลัพธ์การเรียนการสอนและแบบประเมินความคิดเห็นต่อรูปแบบการจัดการเรียนการสอน

4.4 นำข้อมูลจากแบบประเมินประสิทธิภาพการจัดการเรียนการสอนทุกชุดจากการศึกษานำร่องมาวิเคราะห์หาคุณภาพ ได้แก่ ค่าความเชื่อมั่น ค่าอำนาจจำแนก เพื่อปรับปรุงแบบประเมินประสิทธิภาพให้มีคุณภาพก่อนนำไปทดลองจริง

4.5 นำเอกสารประกอบรูปแบบการจัดการเรียนการสอน และเครื่องมือประเมิน ไปทำการแก้ไขปรับปรุงก่อนนำไปทดลองจริงต่อไป

ตอนที่ 2 การศึกษาประสิทธิภาพรูปแบบการจัดการเรียนการสอน

มีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาประสิทธิภาพรูปแบบการจัดการเรียนการสอน โดยประเมินจากผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นจากการเรียนการสอนทั้ง 3 ด้าน คือ 1) ด้านความรู้เกี่ยวกับพฤติกรรมประชาธิปไตย ในรายวิชาวิถีไทย 2) ด้านเจตคติต่อพฤติกรรมประชาธิปไตย 3) ด้านพฤติกรรมประชาธิปไตย 3 ด้าน ได้แก่ ปัญญาธรรม คารวธรรม และสามัคคีธรรม และประเมินความคิดเห็นต่อรูปแบบการจัดการเรียนการสอนจากความเหมาะสมในความคิดเห็นของอาจารย์และนักศึกษา ซึ่งกำหนดสมมติฐานไว้ดังนี้คือ

1. นักศึกษาสถาบันราชภัฏที่เป็นกลุ่มทดลองมีผลลัพธ์การเรียนการสอนทั้ง 3 ด้าน คือ ด้านความรู้เกี่ยวกับพฤติกรรมประชาธิปไตยในรายวิชาวิถีไทย ด้านเจตคติต่อพฤติกรรมประชาธิปไตย และด้านพฤติกรรมประชาธิปไตย คือ ปัญญาธรรม คารวธรรมและสามัคคีธรรม สูงกว่านักศึกษาสถาบันราชภัฏที่เป็นกลุ่มควบคุม

2. อาจารย์และนักศึกษามีความคิดเห็นต่อรูปแบบการจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาพฤติกรรมประชาธิปไตย สำหรับนักศึกษาสถาบันราชภัฏ โดยภาพรวมและในแต่ละด้านว่ามีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก

เพื่อเป็นการทดสอบสมมติฐานดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยจึงดำเนินการศึกษาประสิทธิภาพรูปแบบการจัดการเรียนการสอนโดยแบ่งออกเป็น 2 ขั้นตอนดังนี้ คือ

ขั้นตอนที่ 1 การทดลองหาประสิทธิภาพรูปแบบการจัดการเรียนการสอน ผู้วิจัยดำเนินการดังนี้

1.1 นำรูปแบบการจัดการเรียนการสอนไปทดลองใช้กับกลุ่มตัวอย่าง ซึ่งเป็นนักศึกษาระดับปริญญาตรี ชั้นปีที่ 1 สถาบันราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ที่ลงทะเบียนเรียนในรายวิชาวิถีไทย ประจำภาคการศึกษาที่ 1 ปีการศึกษา 2546 ที่ฝ่ายวิชาการกำหนดมาให้ จำนวน 48 คน แบ่งออกเป็น 2 กลุ่มๆ ละ 24 คน คือ นักศึกษากลุ่มทดลองและนักศึกษากลุ่มควบคุม โดยกำหนดกลุ่มตัวอย่างเป็นกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมด้วยวิธีการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling)

1.2 ดำเนินการทดลองโดยใช้กระบวนการวิจัยเชิงทดลองแบบ Randomization Control Group Posttest only Design (ลัวัน สายยศ และอังคณา สายยศ. 2536 : 219) ซึ่งมีลักษณะการทดลองดังนี้

กลุ่ม	สอบก่อน	เงื่อนไขการทดลอง	สอบหลัง
RE		X	T ₂
RC		•	T ₂

สัญลักษณ์ที่ใช้ในแบบแผนการทดลอง

R แทน สุ่มกลุ่มตัวอย่างเข้ากลุ่ม

E แทน กลุ่มทดลอง

C แทน กลุ่มควบคุม

• แทน การเรียนการสอนที่ใช้รูปแบบปกติที่เน้นการบรรยาย

X แทน การเรียนการสอนที่ใช้รูปแบบการจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาพฤติกรรม
ประชาธิปไตย สำหรับนักศึกษาสถาบันราชภัฏ

T₂ แทน การทดสอบหลังการเรียนการสอนของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม

ทำการทดลองด้วยการนำรูปแบบการจัดการเรียนการสอนที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นไปใช้กับ

นักศึกษาที่เป็นกลุ่มทดลองและใช้รูปแบบการจัดการเรียนการสอนแบบปกติกับนักศึกษาที่เป็น
กลุ่มควบคุม ซึ่งผู้วิจัยได้ดำเนินการดังนี้

- 1) นำเสนอรูปแบบการจัดการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้นต่อผู้บริหารสถาบันราชภัฏ
วไลยอลงกรณ์ พร้อมทั้งขอใช้สถานที่ทำการทดลอง
- 2) จัดเตรียมรูปแบบการจัดการเรียนการสอน เอกสารประกอบรูปแบบการจัด
การเรียนการสอน ได้แก่ คู่มืออาจารย์ คู่มือนักศึกษา และหน่วยการเรียนรู้
- 3) ดำเนินการสอนนักศึกษาทั้งสองกลุ่มด้วยตนเอง โดยจัดให้มีอาจารย์ของสถาบัน
ราชภัฏวไลยอลงกรณ์เป็นผู้ช่วยสอน จำนวน 5 คน
- 4) เตรียมความพร้อมของนักศึกษากลุ่มทดลองโดยการปฐมนิเทศ เพื่อให้เกิดความ
เข้าใจเกี่ยวกับแนวคิดรูปแบบการจัดการเรียนการสอนที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้น
- 5) นำรูปแบบการจัดการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้นไปใช้ในการเรียนการสอนกับ
นักศึกษาที่เป็นกลุ่มทดลอง และใช้รูปแบบการจัดการเรียนการสอนแบบปกติตามที่กำหนดไว้ใน
รายวิชาวิทย์ไทยกับนักศึกษาที่เป็นกลุ่มควบคุม ดังนั้นการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนของนักศึกษา
ทั้งสองกลุ่มจึงมีความแตกต่างกัน โดยกำหนดเวลาที่ใช้ในการทดลองระหว่างวันที่ 25 มิถุนายน

2546

ถึงวันที่ 27 สิงหาคม 2546 เป็นเวลา 10 สัปดาห์ๆ ละ 3 คาบ ในวันอังคารและวันพุธ ระหว่างเวลา
14.50 – 17.20 นาฬิกา ดังแสดงในตารางต่อไปนี้

ลำดับที่	กลุ่มทดลอง	กลุ่มควบคุม	เนื้อหา
1	25 มิ.ย. 46	-	ปฐมนิเทศนักศึกษาในกลุ่มทดลอง
2	1 ก.ค. 46	2 ก.ค. 46	หน่วยการเรียนรู้ที่ 1 ลักษณะสังคมไทย - ความเป็นมาสังคมไทย - ประเมินผลงาน การนำเสนอรายงาน และสังเกตพฤติกรรม
3	8 ก.ค. 46	9 ก.ค. 46	- ปัญหาสังคมไทย - ประเมินผลงาน การนำเสนอรายงาน และสังเกตพฤติกรรม
4	15 ก.ค. 46	16 ก.ค. 46	- สถาบันทางสังคม - ประเมินผลงาน การนำเสนอรายงาน และสังเกตพฤติกรรม
5	22 ก.ค. 46	23 ก.ค. 46	- วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียม ประเพณีไทย - ประเมินผลงาน การนำเสนอรายงาน และสังเกตพฤติกรรม
6	29 ก.ค. 46	30 ก.ค. 46	สอบวัดความรู้หน่วยการเรียนรู้ที่ 1
7	5 ส.ค. 46	6 ส.ค. 46	หน่วยการเรียนรู้ที่ 2 วิสัยทัศน์ทางสังคม เศรษฐกิจ การเมือง การปกครอง - วิสัยทัศน์ทางสังคม เศรษฐกิจ การเมือง การปกครองไทย - ประเมินผลงาน การนำเสนอรายงาน และสังเกตพฤติกรรม
8	11 ส.ค. 46	13 ส.ค. 46	- ธรรมชาติของ ประชาสังคม และสิทธิมนุษยชน - ประเมินผลงาน การนำเสนอรายงาน และสังเกตพฤติกรรม
9	19 ส.ค. 46	20 ส.ค. 46	- รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย - ประเมินผลงาน การนำเสนอรายงาน และสังเกตพฤติกรรม
10	26 ส.ค. 46	27 ส.ค. 46	- สอบวัดความรู้หน่วยการเรียนรู้ที่ 2 - แบบทดสอบวัดเจตคติต่อพฤติกรรมประชาธิปไตย - แบบประเมินพฤติกรรมประชาธิปไตย โดยอาจารย์ - แบบประเมินรูปแบบการจัดการเรียนการสอน โดยอาจารย์ - แบบประเมินรูปแบบการจัดการเรียนการสอน โดยนักศึกษา

1.3 ประเมินผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นจากการเรียนการสอนทั้งสองกลุ่ม โดยใช้เครื่องมือประเมินที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้น ได้แก่ ประเมินนักศึกษาทั้งกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมด้วยการใช้ 1) แบบทดสอบความรู้เพื่อพัฒนาพฤติกรรมประชาธิปไตยในรายวิชาวิถีไทย ที่ประกอบด้วยแบบทดสอบวัดความรู้หน่วยการเรียนรู้ที่ 1 : ลักษณะสังคมไทย สำหรับนักศึกษาสถาบันราชภัฏ และแบบทดสอบวัดความรู้หน่วยการเรียนรู้ที่ 2 : วิสัยทัศน์ทางสังคม เศรษฐกิจ การเมือง การปกครอง สำหรับนักศึกษาสถาบันราชภัฏ 2) แบบประเมินความรู้ในการนำเสนอรายงาน 3) แบบประเมินผลงานของนักศึกษา 4) แบบประเมินเจตคติต่อพฤติกรรมประชาธิปไตย 5) แบบประเมินพฤติกรรมประชาธิปไตย สำหรับนักศึกษาสถาบันราชภัฏ ที่ให้อาจารย์ผู้สอนเป็นผู้สังเกตพฤติกรรมประชาธิปไตย 3 ด้าน คือ ด้านปัญญาธรรม คารวธรรม และสามัคคีธรรม

1.4 ประเมินความคิดเห็นต่อรูปแบบการจัดการเรียนการสอนโดยอาจารย์และโดยนักศึกษาด้วยเครื่องมือประเมินที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้น ได้แก่ 1) แบบประเมินความคิดเห็นต่อรูปแบบการจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาพฤติกรรมประชาธิปไตย โดยอาจารย์ และ 2) แบบประเมินความคิดเห็นต่อรูปแบบการจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาพฤติกรรมประชาธิปไตย โดยนักศึกษา

ขั้นตอนที่ 2 การแก้ไขปรับปรุงเพื่อให้ได้รูปแบบการจัดการเรียนการสอนที่สมบูรณ์ ผู้วิจัยดำเนินการดังนี้

2.1 นำผลการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการประเมินผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นจากการเรียนการสอน และการประเมินความคิดเห็นต่อรูปแบบการจัดการเรียนการสอน และข้อเสนอแนะเพิ่มเติมของนักศึกษา

ที่เป็นกลุ่มตัวอย่างมาทำการแก้ไขปรับปรุงรูปแบบการจัดการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

2.2 นำรูปแบบการจัดการเรียนการสอนที่แก้ไขปรับปรุงแล้วไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิทางด้านการจัด

การเรียนการสอน จำนวน 5 คน ตรวจสอบความสมบูรณ์อีกครั้ง โดยใช้แบบประเมินความเหมาะสมของรูปแบบการจัดการเรียนการสอนโดยผู้ทรงคุณวุฒิ แล้วนำไปทำการวิเคราะห์เพื่อหาค่าทางสถิติ ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และระดับความเหมาะสมของรูปแบบการจัดการเรียนการสอน

2.3 นำผลการพิจารณาและข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิไปทำการปรับปรุงแก้ไขเพื่อให้ได้รูปแบบการจัดการเรียนการสอนที่สมบูรณ์

การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้

ผู้วิจัยนำข้อมูลที่รวบรวมได้จากเครื่องมือข้างต้นไปทำการวิเคราะห์ด้วยโปรแกรมสำเร็จรูป SPSS/PC⁺ ดังนี้

1. เปรียบเทียบผลลัพธ์การเรียนการสอนทั้ง 3 ด้าน คือ ด้านความรู้เกี่ยวกับพฤติกรรมประชาธิปไตยในรายวิชาวิถีไทย ด้านเจตคติต่อพฤติกรรมประชาธิปไตย และด้านพฤติกรรมประชาธิปไตยด้านปัญญาธรรม ด้านการธรรม และด้านสามัคคีธรรม ระหว่างนักศึกษาที่เป็นกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมโดยสถิติการทดสอบที (t-test)

2. วิเคราะห์คะแนนความคิดเห็นต่อรูปแบบการจัดการเรียนการสอนโดยอาจารย์และนักศึกษา ด้วยค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

3. วิเคราะห์ระดับความเหมาะสมของรูปแบบการจัดการเรียนการสอนโดยผู้ทรงคุณวุฒิ ด้วยค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาพฤติกรรมประชาธิปไตย สำหรับ นักศึกษาสถาบันราชภัฏ ครั้งนี้ได้ดำเนินการศึกษาตามกระบวนการวิจัยและพัฒนาโดยนำเสนอ การวิเคราะห์ข้อมูล 2 ขั้นตอนตามลำดับ คือ ขั้นตอนการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนการสอน และขั้นตอนการศึกษาประสิทธิภาพรูปแบบการจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาพฤติกรรม ประชาธิปไตย สำหรับนักศึกษาสถาบันราชภัฏ โดยสัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล มีดังนี้

n แทน จำนวนคนในกลุ่มตัวอย่าง

$\bar{X}$ แทน ค่าเฉลี่ย (Mean)

S.D. แทน ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

t แทน สถิติที่ใช้ในการพิจารณาใน t-distribution

p แทน ค่าความน่าจะเป็นของค่าสถิติที่ใช้ทดสอบตกอยู่ในช่วงปฏิเสธสมมติฐาน

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ตอนที่ 1 การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาพฤติกรรมประชาธิปไตย สำหรับนักศึกษาสถาบันราชภัฏ มีการดำเนินการ 4 ขั้นตอน คือ ขั้นที่ 1 การกำหนดกรอบรูปแบบ การจัดการเรียนการสอน ขั้นที่ 2 การสร้างรูปแบบการเรียนการสอน เอกสารประกอบรูปแบบการจัด การเรียนการสอน และเครื่องมือประเมิน ขั้นที่ 3 การตรวจสอบคุณภาพ และขั้นที่ 4 การศึกษานำร่อง โดยมีการนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลดังนี้

1. ผลการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาพฤติกรรมประชาธิปไตย สำหรับนักศึกษาสถาบันราชภัฏ

2. ผลการตรวจสอบความสอดคล้องของรูปแบบการจัดการเรียนการสอน เอกสารประกอบ รูปแบบการจัดการเรียนการสอน และเครื่องมือประเมินประสิทธิภาพรูปแบบการจัดการเรียนการสอน

3. ผลการศึกษานำร่อง

1. ผลการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาพฤติกรรม

ประชาธิปไตย

สำหรับนักศึกษาสถาบันราชภัฏ

ผู้วิจัยได้นำข้อมูลที่รวบรวมและวิเคราะห์ได้มาจัดกรอบรูปแบบการจัดการเรียนการสอน เพื่อพัฒนาพฤติกรรมประชาธิปไตย สำหรับนักศึกษาสถาบันราชภัฏ ตามแบบของเอร์แมน (Oermann. 1992 : 2 – 9) ซึ่งประกอบด้วย 4 องค์ประกอบดังนี้

1.1 จุดมุ่งหมายการเรียนการสอน (Instructional Objectives) จุดมุ่งหมายการเรียน การสอนในครั้งนี้เพื่อให้นักศึกษาสถาบันราชภัฏเกิดพฤติกรรมประชาธิปไตย คือ ความรู้เกี่ยวกับ

พฤติกรรมประชาธิปไตยในรายวิชาวิถีไทย เจตคติต่อพฤติกรรมประชาธิปไตย และพฤติกรรมประชาธิปไตย 3 ด้าน คือ ปัญญาธรรม คารวธรรม สามัคคีธรรม

1.2 สารการเรียนรู้การสอน (Instructional Contents) สารที่นักศึกษาสถาบันราชภัฏควรเรียนรู้เพื่อพัฒนาประชาธิปไตยเป็นเนื้อหาในรายวิชาวิถีไทย คือ หน่วยการเรียนรู้ที่ 1 ลักษณะสังคมไทย (ความเป็นมาของสังคมไทย ปัญหาสังคม สถาบันทางสังคม วัฒนธรรม ประเพณี และการเปลี่ยนแปลง) หน่วยการเรียนรู้ที่ 2 วิสัยทัศน์ทางสังคม เศรษฐกิจ การเมือง การปกครอง (วิสัยทัศน์ทางสังคม เศรษฐกิจ การเมือง การปกครอง ธรรมชาติของ ประชาสังคม สิทธิมนุษยชน และรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย)

1.3 กระบวนการเรียนรู้การสอน (Instructional Processes) กระบวนการเรียนรู้การสอนที่ผู้วิจัยได้นำมาใช้เพื่อพัฒนาพฤติกรรมประชาธิปไตย เป็นกระบวนการเรียนรู้การสอนที่ได้จากการประยุกต์โดยบูรณาการการสอนแบบร่วมมือและการสอนแบบใช้ปัญหาเป็นหลัก ซึ่งเป็นกระบวนการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางที่ประกอบไปด้วยกระบวนการเรียนรู้การสอน 3 ขั้นตอนใหญ่ๆ คือ 1) ขั้นเตรียม 2) ขั้นสอน ที่ประกอบด้วยวิธีการเรียน 5 ขั้นตอน คือ 1) การวิเคราะห์ (Analysis) 2) การสะท้อนคิด (Reflective) 3) การวางแผน (Planning) 4) การเรียนรู้ด้วยตนเอง (Self-Directed Learning) 5) การสังเคราะห์และสรุป (Synthesized and Conclusion) และ 3) ขั้นสรุปบทเรียน

1.4 การประเมินการเรียนรู้การสอน (Instructional Assessments) การประเมินการเรียนรู้ในครั้งนี้เป็นรูปแบบการประเมินตามสภาพจริง (Authentic Assessment) เพื่อวัดผลลัพธ์การเรียนรู้การสอนที่ครอบคลุมความรู้ เจตคติ และการปฏิบัติ ประกอบด้วย 1) ความรู้เกี่ยวกับพฤติกรรมประชาธิปไตยในรายวิชาวิถีไทย 2) เจตคติต่อพฤติกรรมประชาธิปไตย 3) พฤติกรรมประชาธิปไตย 3 ด้าน คือ ด้านปัญญาธรรม คารวธรรม และสามัคคีธรรม

2. ผลการตรวจสอบความสอดคล้องของรูปแบบการจัดการเรียนรู้ เอกสารประกอบรูปแบบการจัดการเรียนรู้ และเครื่องมือประเมินประสิทธิภาพรูปแบบการจัดการเรียนรู้

เมื่อกำหนดรูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาพฤติกรรมประชาธิปไตยซึ่งมีโครงสร้าง 4 องค์ประกอบดังกล่าวข้างต้นแล้ว ผู้วิจัยได้นำมาสร้างเอกสารประกอบรูปแบบการจัดการเรียนการสอนที่ประกอบด้วยคู่มืออาจารย์ คู่มือนักศึกษา และหน่วยการเรียนรู้ และนำร่างเอกสารประกอบรูปแบบการจัดการเรียนการสอนดังกล่าวให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 7 คนตรวจสอบคุณภาพความสอดคล้อง ดังแสดงในตาราง 6

ตาราง 6 ค่าดัชนีความสอดคล้องของรูปแบบการจัดการเรียนการสอน เอกสารประกอบรูปแบบการจัดการเรียนการสอน และเครื่องมือประเมินประสิทธิภาพรูปแบบการจัดการเรียนการสอน โดยผู้เชี่ยวชาญ

(n = 7)

รายการประเมิน	ค่าดัชนีความสอดคล้อง
1. ความชัดเจนของรูปแบบการจัดการเรียนการสอน	0.86
2. กระบวนการเรียนการสอน	0.86
3. เครื่องมือในการจัดรูปแบบการจัดการเรียนการสอน	
3.1 หน่วยการเรียนรู้	0.86
3.2 คู่มืออาจารย์	0.86
3.3 คู่มือนักศึกษา	1.00
4. แบบประเมินประสิทธิภาพรูปแบบการจัดการเรียนการสอน	
4.1 แบบทดสอบความรู้หน่วยการเรียนรู้ที่ 1	0.86
4.2 แบบทดสอบความรู้หน่วยการเรียนรู้ที่ 2	0.86
4.3 แบบประเมินการนำเสนอรายงานของนักศึกษา	0.86
4.4 แบบประเมินผลงานของนักศึกษา โดยอาจารย์	0.86
4.5 แบบทดสอบเจตคติต่อพฤติกรรมประชาธิปไตย	0.86
4.6 แบบประเมินพฤติกรรมประชาธิปไตยของนักศึกษา	0.86
4.7 แบบประเมินความคิดเห็นต่อรูปแบบการเรียนการสอนโดยอาจารย์	0.86
4.8 แบบประเมินความคิดเห็นต่อรูปแบบการเรียนการสอนโดยนักศึกษา	0.86
5. ความเป็นไปได้ในการนำไปใช้จริง	0.86

จากตาราง 6 พบว่า ผู้เชี่ยวชาญมีความเห็นว่ารูปแบบการจัดการเรียนการสอน เอกสารประกอบรูปแบบการจัดการเรียนการสอน และเครื่องมือประเมินประสิทธิภาพรูปแบบการจัดการเรียนการสอน มีความเหมาะสมดี และค่าดัชนีความสอดคล้องในระดับสูง

นอกจากนี้ผู้เชี่ยวชาญได้ให้ข้อเสนอแนะเพิ่มเติมในตอนท้ายของแบบประเมินความสอดคล้องชุดนี้ ซึ่งผู้วิจัยได้นำมาปรับปรุงเอกสารประกอบรูปแบบการจัดการเรียนการสอนในประเด็นต่างๆ ดังนี้

ประเด็น	ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม
1. หน่วยการเรียนรู้	ควรปรับปรุงหน่วยการเรียนรู้ หัวข้อสาระการเรียนรู้การสอน หน่วยการเรียนรู้ที่ 1 ลักษณะสังคมไทย ตอนที่ 1 วิวัฒนาการของสังคมไทย โดยปรับปรุง 1.1 ชื่อเรื่องและหัวข้อย่อยบางหัวข้อ 1.2 ปรับปรุงเนื้อหาบางตอนให้ทันสมัย 1.3 เพิ่มเติมเนื้อหาบางส่วนให้สมบูรณ์ 1.4 ปรับเนื้อหาบางตอนที่ยังสับสน 1.5 ปรับช่วงระยะเวลาของยุคสมัย ตอนที่ 2 ปัญหาสังคม ควรปรับข้อความให้กระชับและสื่อความหมายให้ชัดเจนมากขึ้น และควรมีกิจกรรมให้หลากหลายกว่านี้ เพื่อผู้เรียนได้ร่วมทำกิจกรรมต่างรูปแบบได้เหมือนกัน หน่วยการเรียนรู้ที่ 2 วิสัยทัศน์ทางสังคม เศรษฐกิจ การเมือง การปกครอง ตอนที่ 3 เนื้อหารัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย เมื่ออ้างอิงผู้ใดแล้ว ต้องมีบรรณานุกรมให้สอดคล้องกัน
2. ใบงาน	ใบงานที่ 8 เรื่องรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ใบงานเดิมไม่ชัดเจน อ่านแล้วเข้าใจว่าทุกกลุ่มต้องศึกษาทั้ง 4 ประเด็น แล้วมานำเสนอกลุ่มละ 15 นาที อาจจะไม่ทันเวลา และเมื่อทุกกลุ่มเสนอซ้ำๆ เหมือนกัน อาจจะไม่น่าสนใจ น่าจะให้เลือกเสนอกลุ่มละประเด็นแล้วใช้เวลาที่เหลืออภิปรายซักถาม สรุป และรวบรวมผลงานส่ง
3. แหล่งการเรียนรู้	ควรเพิ่มเติมแหล่งการเรียนรู้ เพื่อจะได้จัดกิจกรรมที่หลากหลาย ซึ่งจะส่งผลให้นักศึกษามีประสบการณ์ตรงจากกิจกรรมหลายรูปแบบและเกิดทักษะในการบริหารและจัดการอย่างมีกระบวนการ ซึ่งก่อให้เกิดทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณเป็นปัจจัยสำคัญในการพัฒนาพฤติกรรมประชาธิปไตย
4. กิจกรรมการเรียนรู้	โดยภาพรวมในงานทั้งหลาย รูปแบบกิจกรรมจะซ้ำๆ กัน ผู้เรียนจะเบื่อหน่าย น่าจะมีกิจกรรมและแหล่งการเรียนรู้ที่หลากหลายนำไปสู่เป้าหมายพฤติกรรมเดียวกันได้
5. ชื่อเครื่องมือ	เครื่องมือครอบคลุมและสอดคล้องตามคำนิยามแล้ว ขอให้ใช้ชื่อแบบประเมินให้คงที่และเป็นคำเดียวกันตลอด
6. เกณฑ์การประเมินเครื่องมือ	ควรเพิ่มเกณฑ์การประเมินให้ชัดเจน
7. แบบของเครื่องมือ	แบบประเมินทั้งหลายควรตีเส้นบรรทัดแบ่งช่องให้ชัดเจน ดูง่าย

3. ผลการศึกษานำร่อง

การศึกษานำร่องดำเนินการโดยนำรูปแบบการจัดการเรียนการสอนไปทดลองใช้กับ นักศึกษาสถาบันราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างจำนวน 19 คน ได้ผลดังแสดงในตาราง 7

ตาราง 7 ค่าเฉลี่ยและค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานของความคิดเห็นของนักศึกษาต่อรูปแบบ การจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาพฤติกรรมประชาธิปไตย สำหรับนักศึกษาสถาบันราชภัฏ ในการศึกษานำร่อง

(n = 19)				
ข้อ ที่	ข้อความการประเมิน	ระดับความคิดเห็น		
		$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
ด้านการวางแผนการเรียนรู้				
1.	การชี้แจงรายละเอียดการเรียนรู้ของอาจารย์ในชั้นปฐมนิเทศ	2.42	.51	ปานกลาง
2.	การให้นักศึกษามีส่วนร่วมในการวางแผนการเรียนรู้	2.84	.38	มาก
3.	มีการกำหนดวัตถุประสงค์ได้ครอบคลุม	2.68	.48	มาก
4.	ให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการกำหนดวัตถุประสงค์	2.68	.48	มาก
5.	คู่มือและเอกสารประกอบการเรียนการสอน	2.79	.42	มาก
โดยรวมด้านการวางแผนการเรียนรู้		2.68	.17	มาก
ด้านการปฏิบัติการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาพฤติกรรมประชาธิปไตย				
6.	เป็นวิธีการส่งเสริมให้ผู้เรียนมีโอกาสเรียนรู้ด้วยตนเองค่อนข้างมากยิ่งขึ้น	2.90	.32	มาก
7.	เป็นวิธีการส่งเสริมให้ผู้เรียนรู้จักกระบวนการกลุ่มและการมีส่วนร่วมในกลุ่ม	2.74	.45	มาก
8.	เป็นวิธีการส่งเสริมให้ผู้เรียนได้มีกระบวนการใช้เหตุผลในการตัดสินใจ	2.74	.45	มาก
9.	เป็นวิธีการส่งเสริมให้ผู้เรียนได้มีกระบวนการใช้เหตุผลในการนำเสนอความคิด	2.74	.45	มาก
10.	เป็นวิธีการส่งเสริมให้ผู้เรียนได้มีกระบวนการใช้เหตุผลในการกระทำ	2.95	.23	มาก
11.	เป็นวิธีการส่งเสริมให้ผู้เรียนเห็นความสำคัญของตนเอง	2.79	.42	มาก
12.	เป็นวิธีการส่งเสริมให้ผู้เรียนยอมรับบุคคลอื่น	2.74	.45	มาก
13.	เป็นวิธีการส่งเสริมให้ผู้เรียนรับบทบาทหน้าที่	2.68	.48	มาก

ตาราง 7 (ต่อ)

ข้อ ที่	ข้อความการประเมิน	ระดับความคิดเห็น		
		$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
14.	เป็นวิธีการส่งเสริมให้ผู้เรียนรับผิดชอบ	2.68	.48	มาก
15.	เป็นวิธีการส่งเสริมให้ผู้เรียนได้มีความยุติธรรม	2.63	.60	มาก
16.	เป็นวิธีการส่งเสริมให้ผู้เรียนได้มีการเสียสละ	2.74	.45	มาก
17.	เป็นวิธีการส่งเสริมให้ผู้เรียนได้มีการให้ความร่วมมือ	2.58	.51	มาก
18.	เป็นวิธีการส่งเสริมให้ผู้เรียนได้มีความอดทน อดกลั้น	2.53	.51	มาก
19.	เป็นวิธีการส่งเสริมให้ผู้เรียนให้ความสำคัญกับส่วนรวม	2.95	.23	มาก
20.	เป็นวิธีการส่งเสริมให้ผู้เรียนร่วมงานกับบุคคลอื่น	2.68	.48	มาก
โดยรวมด้านการปฏิบัติการเรียนการสอนฯ		2.75	.22	มาก
ด้านการประเมินการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาพฤติกรรมประชาธิปไตย				
21.	มีความชัดเจนในการประเมินผลผู้เรียนด้านความรู้	2.68	.48	มาก
22.	มีความชัดเจนในการประเมินผลผู้เรียนด้านทักษะการปฏิบัติ	2.63	.50	มาก
23.	อาจารย์ผู้ประเมินมีการแจ้งแนวทางการประเมินผลตั้งแต่ปฐมนิเทศก่อนเรียน	2.68	.58	มาก
24.	แบบประเมินผลมีความชัดเจน ครบคลุม	2.47	.61	ปานกลาง
25.	มีการประเมินผลการเรียนการสอนเป็นระยะอย่างต่อเนื่อง	2.63	.60	มาก
โดยรวมด้านการประเมินการเรียนการสอนฯ		2.62	.39	มาก
โดยภาพรวม		2.71	.20	มาก

จากตาราง 7 พบว่า นักศึกษามีความคิดเห็นว่ารูปแบบการจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาพฤติกรรมประชาธิปไตย สำหรับนักศึกษาสถาบันราชภัฏ ในแต่ละด้านและรวมมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาในแต่ละข้อพบว่า มีความเหมาะสมอยู่ในระดับปานกลาง จำนวน 2 ข้อ ได้แก่ ข้อ 1. การชี้แจงรายละเอียดการเรียนรู้ของอาจารย์ในชั้นปฐมนิเทศของด้านการวางแผนการเรียนรู้ และข้อ 24. แบบประเมินผลมีความชัดเจน ครบคลุม นอกเหนือจากนั้นมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก

ตอนที่ 2 การศึกษาประสิทธิภาพรูปแบบการจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาพฤติกรรมประชาธิปไตย สำหรับนักศึกษาสถาบันราชภัฏ มีการดำเนินการ 2 ชั้น คือ ชั้นที่ 1 การทดลองหาประสิทธิภาพรูปแบบการจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาพฤติกรรมประชาธิปไตย สำหรับนักศึกษาสถาบันราชภัฏ และชั้นที่ 2 การปรับปรุงรูปแบบการจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาพฤติกรรมประชาธิปไตย สำหรับนักศึกษาสถาบันราชภัฏ โดยมีการนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลดังนี้

1. ผลการทดลองหาประสิทธิภาพรูปแบบการจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาพฤติกรรมประชาธิปไตย สำหรับนักศึกษาสถาบันราชภัฏ ได้แก่

1.1 ผลการเปรียบเทียบผลลัพธ์การเรียนการสอนเพื่อพัฒนาพฤติกรรมประชาธิปไตย ระหว่างนักศึกษากลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมหลังการจัดการเรียนการสอน 3 ด้าน คือ ด้านความรู้ ด้านเจตคติ และด้านพฤติกรรม

1.2 ผลการประเมินความคิดเห็นต่อรูปแบบการจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาพฤติกรรมประชาธิปไตย สำหรับนักศึกษาสถาบันราชภัฏ โดยอาจารย์และนักศึกษากลุ่มทดลอง

2. ผลการปรับปรุงรูปแบบการจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาพฤติกรรมประชาธิปไตย สำหรับนักศึกษาสถาบันราชภัฏ

3. ผลการประเมินความเหมาะสมรูปแบบการจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาพฤติกรรมประชาธิปไตย สำหรับนักศึกษาสถาบันราชภัฏ โดยผู้ทรงคุณวุฒิ ในขั้นการปรับปรุงรูปแบบ

1. ผลการทดลองหาประสิทธิภาพรูปแบบการจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาพฤติกรรมประชาธิปไตย สำหรับนักศึกษาสถาบันราชภัฏ ได้แก่

1.1 ผลการเปรียบเทียบผลลัพธ์การเรียนการสอนเพื่อพัฒนาพฤติกรรมประชาธิปไตย ระหว่างนักศึกษากลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมหลังการจัดการเรียนการสอน ดังแสดงในตาราง 8 -13

ตาราง 8 เปรียบเทียบผลลัพธ์การเรียนรู้การสอนด้านความรู้เกี่ยวกับพฤติกรรมประชาธิปไตยใน
รายวิชาวิถีไทยระหว่างนักศึกษากลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม
(n = 48)

ข้อ ที่	หัวข้อที่ประเมิน	กลุ่มทดลอง (n = 24)			กลุ่มควบคุม (n = 24)			t	p
		$\bar{X}$	S.D.	ระดับ ความรู้	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ ความรู้		
1.	หน่วยการเรียนรู้ที่ 1 : ลักษณะสังคมไทย	71.33	2.36	สูง	43.35	6.43	ต่ำ	20.02	.000
2.	หน่วยการเรียนรู้ที่ 2 : วิสัยทัศน์ทางสังคม เศรษฐกิจ การเมือง การปกครอง	47.85	3.22	ปานกลาง	24.19	6.95	ต่ำ	15.14	.000
โดยภาพรวม		119.19	4.12	สูง	67.54	8.89	ต่ำ	25.83	.000

จากตาราง 8 พบว่า นักศึกษากลุ่มทดลองมีผลลัพธ์การเรียนรู้การสอนด้านความรู้เกี่ยวกับพฤติกรรมประชาธิปไตยในรายวิชาวิถีไทยโดยภาพรวมอยู่ในระดับสูง เมื่อพิจารณาในแต่ละหน่วยการเรียนรู้พบว่า หน่วยการเรียนรู้ที่ 1 : ลักษณะสังคมไทย อยู่ในระดับสูง หน่วยการเรียนรู้ที่ 2 อยู่ในระดับปานกลาง ส่วนกลุ่มควบคุมมีผลลัพธ์การเรียนรู้การสอนด้านความรู้อยู่ในระดับต่ำทั้งโดยภาพรวมและในแต่ละหน่วยการเรียนรู้

เมื่อเปรียบเทียบผลลัพธ์ด้านความรู้ที่เกิดขึ้นจากการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาพฤติกรรมประชาธิปไตยทั้งโดยภาพรวมและในแต่ละหน่วยการเรียนรู้ระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ตาราง 9 เปรียบเทียบความรู้ในการนำเสนอรายงานเพื่อพัฒนาพฤติกรรมประชาธิปไตย
ระหว่างนักศึกษากลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม
(n = 48)

ข้อ ที่	หัวข้อการเรียนรู้	กลุ่มทดลอง (n = 24)			กลุ่มควบคุม (n = 24)			t	p
		$\bar{X}$	S.D.	ระดับ คุณภาพ	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ คุณภาพ		
1.	ความเป็นมาสังคมไทย	3.94	.13	มาก	1.56	.24	น้อย	5.49	.007
2.	ปัญหาสังคม	4.06	.66	มาก	1.56	.24	น้อย	7.15	.003
3.	สถาบันทางสังคม	3.75	.74	มาก	1.63	.25	น้อย	5.47	.002
4.	วัฒนธรรม	3.38	.48	ปานกลาง	1.69	.24	น้อย	6.31	.001
5.	วิสัยทัศน์	3.63	.95	มาก	1.69	.24	น้อย	3.97	.007
6.	ธรรมาภิบาล	2.88	.25	ปานกลาง	1.69	.38	น้อย	5.27	.002
7.	รัฐธรรมนูญ	3.94	.43	มาก	1.69	.24	น้อย	9.19	.000
โดยภาพรวม		3.60	.49	มาก	1.64	.21	น้อย	7.40	.000

จากตาราง 9 พบว่า นักศึกษากลุ่มทดลองมีความรู้ในการนำเสนอรายงานโดยภาพรวมอยู่ในระดับสูง เมื่อพิจารณาในแต่ละหัวข้อการเรียนรู้พบว่า มี 2 หัวข้อที่มีความรู้ในการนำเสนออยู่ในระดับปานกลาง คือ วัฒนธรรม และธรรมาภิบาล ส่วนกลุ่มควบคุมมีค่าคะแนนเฉลี่ยทั้งโดยภาพรวมและในแต่ละหัวข้อการเรียนรู้อยู่ในระดับต่ำ

เมื่อเปรียบเทียบความรู้ในการนำเสนอรายงานทั้งโดยภาพรวมและในแต่ละหัวข้อการเรียนรู้ระหว่างนักศึกษากลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมพบว่ามี ความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ตาราง 10 เปรียบเทียบผลงานการเรียนรู้ตามรูปแบบการจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาพฤติกรรม
ประชาธิปไตยระหว่างนักศึกษากลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม

(n = 48)

ข้อ ที่	หัวข้อการเรียนรู้	กลุ่มทดลอง (n = 24)			กลุ่มควบคุม (n = 24)			t	p
		$\bar{X}$	S.D.	ระดับ คุณภาพ	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ คุณภาพ		
1.	ความเป็นมาสังคมไทย	2.38	.32	ดี	1.44	.24	ควรปรับปรุง	4.67	.003
2.	ปัญหาสังคม	2.69	.13	ดีมาก	1.44	.24	ควรปรับปรุง	9.26	.000
3.	สถาบันทางสังคม	2.31	.38	ดี	1.44	.13	ควรปรับปรุง	4.43	.014
4.	วัฒนธรรมฯ	2.25	.20	ดี	1.44	.13	ควรปรับปรุง	6.79	.001
5.	วิสัยทัศน์ฯ	2.50	.35	ดีมาก	1.44	.13	ควรปรับปรุง	5.67	.001
6.	ธรรมาภิบาลฯ	2.00	.00	ดี	1.44	.13	ควรปรับปรุง	9.00	.003
7.	รัฐธรรมนูญฯ	2.50	.20	ดีมาก	1.44	.13	ควรปรับปรุง	8.88	.000
โดยภาพรวม		2.38	.01	ดี	1.44	.01	ควรปรับปรุง	14.42	.000

จากตาราง 10 พบว่า นักศึกษากลุ่มทดลองมีผลงานการเรียนรู้ตามรูปแบบการจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาพฤติกรรมประชาธิปไตยโดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาในแต่ละหัวข้อการเรียนรู้พบว่า ค่าคะแนนเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง 4 ข้อ คือ ข้อที่ 1., ข้อที่ 3., ข้อที่ 4. และข้อที่ 6. นอกจากนั้นค่าคะแนนเฉลี่ยอยู่ในระดับสูง ส่วนกลุ่มควบคุมมีค่าคะแนนเฉลี่ยโดยภาพรวมและในแต่ละหัวข้อการเรียนรู้ในระดับควรปรับปรุง โดยสรุปการเปรียบเทียบค่าคะแนนเฉลี่ยผลงานการเรียนรู้ตามรูปแบบการจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาพฤติกรรมประชาธิปไตยระหว่างนักศึกษากลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมทั้งโดยภาพรวมและในแต่ละหัวข้อมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ตาราง 11 เปรียบเทียบเจตคติต่อพฤติกรรมประชาธิปไตยระหว่างนักศึกษากลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม

สิ่งที่ประเมิน	กลุ่มทดลอง (n = 24)			กลุ่มควบคุม (n = 24)			t	p
	$\bar{X}$	S.D.	ระดับเจตคติ	$\bar{X}$	S.D.	ระดับเจตคติ		
เจตคติต่อพฤติกรรมประชาธิปไตย	45.08	2.76	สูง	22.33	4.01	ปานกลาง	22.91	.000

จากตาราง 11 พบว่า นักศึกษากลุ่มทดลองมีระดับเจตคติต่อพฤติกรรมประชาธิปไตยอยู่ในระดับสูง ส่วนกลุ่มควบคุมมีระดับเจตคติอยู่ในระดับปานกลาง

เมื่อเปรียบเทียบเจตคติต่อพฤติกรรมประชาธิปไตยระหว่างนักศึกษากลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมพบว่ามีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ตาราง 12 เปรียบเทียบผลลัพธ์การเรียนรู้การสอนเพื่อพัฒนาพฤติกรรมประชาธิปไตยระหว่าง
นักศึกษากลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมโดยภาพรวม

(n = 48)

ข้อ ที่	หัวข้อที่ประเมิน	กลุ่มทดลอง (n = 24)			กลุ่มควบคุม (n = 24)			t	p
		$\bar{X}$	S.D.	ระดับ พฤติกรรม	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ พฤติกรรม		
1.	ด้านความรู้ที่เกิดขึ้นจาก การเรียนรู้การสอนเพื่อ พฤติกรรมประชาธิปไตย	24.66	.85	สูง	13.97	1.84	ต่ำ	25.83	.000
2.	ด้านความรู้การนำเสนอ รายงานและผลงาน การเรียนรู้เกี่ยวกับ พฤติกรรมประชาธิปไตย	14.48	1.04	ปานกลาง	7.69	.61	ต่ำ	27.64	.000
3.	ด้านเจตคติต่อ พฤติกรรมประชาธิปไตย	6.94	.42	ปานกลาง	3.44	.62	ต่ำ	22.91	.000
4.	ด้านพฤติกรรม ประชาธิปไตย	30.80	2.13	ปานกลาง	18.46	1.23	ต่ำ	24.57	.000
โดยภาพรวม		76.87	2.92	ปานกลาง	43.55	1.72	ต่ำ	48.20	.000

จากตาราง 12 พบว่า นักศึกษากลุ่มทดลองมีผลลัพธ์การเรียนรู้การสอนพฤติกรรม
ประชาธิปไตยโดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาในแต่ละด้านพบว่า ด้านความรู้อยู่ใน
ระดับสูง นอกเหนือจากนั้นอยู่ในระดับปานกลางทุกด้าน ส่วนนักศึกษากลุ่มควบคุมมีผลลัพธ์การเรียนรู้
การสอนเพื่อพัฒนาพฤติกรรมประชาธิปไตยทั้งโดยภาพรวมและในแต่ละด้านอยู่ในระดับต่ำ

เมื่อเปรียบเทียบผลลัพธ์การเรียนรู้การสอนเพื่อพัฒนาพฤติกรรมประชาธิปไตย ระหว่าง
นักศึกษากลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมโดยภาพรวมและในแต่ละด้านพบว่ามีความแตกต่างกัน
อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ตาราง 13 เปรียบเทียบพฤติกรรมประชาธิปไตยระหว่างนักศึกษากลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม
(n = 48)

ข้อ ที่	พฤติกรรม ประชาธิปไตย	ระดับพฤติกรรม						t	p
		กลุ่มทดลอง (n = 24)			กลุ่มควบคุม (n = 24)				
		$\bar{X}$	S.D.	ระดับ พฤติกรรม	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ พฤติกรรม		
ด้านปัญญาธรรม									
1.	มีการวิเคราะห์ข้อมูลอย่างมีเหตุผล ที่ถูกต้องเหมาะสม	3.92	.50	มาก	2.25	.44	น้อย	12.18	.000
2.	ร่วมอภิปรายสาระการเรียนรู้ของ หลักวิชาการ	3.83	.48	มาก	2.25	.44	น้อย	11.86	.000
3.	มีการศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลอย่าง รอบคอบก่อนวางแผนการเรียนรู้	3.58	.58	มาก	2.38	.50	น้อย	7.74	.000
4.	มีการวางแผนการเรียนรู้อย่างเป็น ขั้นตอนเหมาะสม	3.67	.64	มาก	2.17	.48	น้อย	9.20	.000
5.	มีวิธีการดำเนินการเรียนรู้โดย การใช้แหล่งทรัพยากรการเรียนรู้ ได้อย่างเหมาะสม	3.71	.55	มาก	2.25	.44	น้อย	10.12	.000
6.	มีการสรุปความรู้ โดยใช้หลักการ และเหตุผลที่ถูกต้องเหมาะสมกับ สถานการณ์นั้นๆ	3.79	.51	มาก	2.04	.20	น้อย	15.63	.000
7.	มีการตัดสินใจแก้ปัญหาที่รอบคอบ โดยอยู่บนพื้นฐานของควมมีเหตุผล	3.58	.58	มาก	2.25	.44	น้อย	8.92	.000
8.	มีการแสดงความคิดในเรื่องการเรียนรู้ อย่างสมเหตุสมผล	3.54	.59	มาก	2.25	.53	น้อย	7.98	.000
9.	ตัดสินใจที่จะเรียนรู้ด้วยตนเองอย่าง มั่นใจและมีเหตุผลที่จะเรียนรู้	4.00	.78	มาก	2.29	.55	น้อย	8.77	.000
10.	มีเหตุผลในการที่จะอภิปรายร่วมกับ เพื่อนในกลุ่มอย่างสมเหตุสมผล	3.79	.72	มาก	2.21	.51	น้อย	8.79	.000
โดยรวมด้านปัญญาธรรม		3.74	.39	มาก	2.23	.17	น้อย	17.48	.000
ด้านคารวธรรม									
11.	แสดงบทบาทของตนเองต่อกลุ่ม อย่างเหมาะสม	3.88	.54	มาก	2.42	.50	น้อย	9.71	.000

ตาราง 13 (ต่อ)

ข้อ ที่	พฤติกรรม ประชาธิปไตย	ระดับพฤติกรรม						t	p
		กลุ่มทดลอง (n = 24)			กลุ่มควบคุม (n = 24)				
		$\bar{X}$	S.D.	ระดับ พฤติกรรม	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ พฤติกรรม		
12.	มีความเชื่อมั่นในตนเองอย่าง มี เหตุผล เมื่อทำงานร่วมกับเพื่อน	3.96	.69	มาก	2.46	.59	น้อย	8.10	.000
13.	ให้เกียรติและรับฟังความคิดเห็น ของเพื่อนในกลุ่ม	4.25	.61	มาก	2.50	.51	ปานกลาง	10.80	.000
14.	รับบทบาทตนเองใน การดำเนินการเรียนรู้	4.04	.62	มาก	2.42	.50	น้อย	9.93	.000
15.	รับบทบาทตนเองในการอภิปราย กลุ่ม	4.04	.62	มาก	2.42	.50	น้อย	9.93	.000
16.	มีความรับผิดชอบต่อบทบาท หน้าที่ที่ได้รับมอบหมายใน การเรียนรู้	4.29	.55	มาก	2.42	.50	น้อย	12.32	.000
17.	ให้ความสำคัญกับการปฏิบัติ การเรียนรู้เพื่อส่วนรวมหรือ เพื่อกลุ่ม	4.00	.51	มาก	2.25	.44	น้อย	12.69	.000
18.	มีความไว้วางใจเพื่อนในกลุ่ม ขณะปฏิบัติกิจกรรมกลุ่ม	4.17	.64	มาก	2.38	.58	น้อย	10.22	.000
19.	มีส่วนร่วมในการดำเนิน ภารกิจการเรียนรู้ของกลุ่ม อย่างสม่ำเสมอ	3.92	.58	มาก	2.17	.38	น้อย	12.30	.000
20.	ช่วยเหลือเพื่อนในกลุ่มด้วย ความเต็มใจ	4.04	.36	มาก	2.46	.51	น้อย	12.46	.000
โดยรวมด้านคุณธรรม		4.06	.26	มาก	2.39	.24	น้อย	22.88	.000
ด้านสามัคคีธรรม									
21.	มีความเสียสละเวลาเพื่อการทำ กิจกรรมการเรียนรู้ของกลุ่มอย่าง เต็มที่	4.04	.36	มาก	2.29	.46	น้อย	14.61	.000
22.	ร่วมงานกับบุคคลอื่นได้ดี	4.08	.72	มาก	2.46	.51	น้อย	9.05	.000
23.	ร่วมทำกิจกรรมการเรียนรู้ตลอด ระยะเวลาการเรียนรู้	3.75	.68	มาก	2.25	.44	น้อย	9.10	.000

ตาราง 13 (ต่อ)

ข้อ ที่	พฤติกรรม ประชาธิปไตย	ระดับพฤติกรรม						t	p
		กลุ่มทดลอง (n = 24)			กลุ่มควบคุม (n = 24)				
		$\bar{X}$	S.D.	ระดับ พฤติกรรม	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ พฤติกรรม		
24.	ช่วยเหลือ สนับสนุน และให้กำลังใจแก่เพื่อนๆ ในการทำงานร่วมกัน	3.58	.72	มาก	2.08	.41	น้อย	8.90	.000
25.	สนใจการทำงานของตัวเองเท่าๆ กับการทำงานของสมาชิกกลุ่ม	3.92	.50	มาก	2.17	.38	น้อย	13.58	.000
26.	มีความสามารถสร้างสัมพันธ์ภาพกับเพื่อนในกลุ่มได้เป็นอย่างดี	3.71	.69	มาก	2.38	.50	น้อย	7.69	.000
27.	มีการแบ่งปันอุปกรณ์/แหล่งทรัพยากรการเรียนรู้กับเพื่อนในกลุ่ม	3.75	.44	มาก	2.25	.44	น้อย	11.75	.000
28.	มีความสามารถสร้างบรรยากาศในการทำกิจกรรมเป็นทีมร่วมกับกลุ่ม	3.54	.66	มาก	2.38	.50	น้อย	6.94	.000
29.	ร่วมกันวิเคราะห์ข้อมูล/แผนงานและข้อบกพร่องของการทำงานเป็นทีม เพื่อที่จะเป็นแนวทางที่ควรปรับปรุงแก้ไข	3.33	.57	ปานกลาง	2.42	.58	น้อย	5.53	.000
30.	มีความสุขในการทำกิจกรรมกลุ่ม เพื่อให้ประสบความสำเร็จ	3.79	.83	มาก	2.33	.48	น้อย	7.43	.000
โดยรวมด้านสามัคคีธรรม		3.75	.38	มาก	2.30	.21	น้อย	16.39	.000
โดยภาพรวม		3.85	.27	มาก	2.31	.15	น้อย	24.57	.000

จากตาราง 13 พบว่า นักศึกษากลุ่มทดลองมีพฤติกรรมประชาธิปไตยโดยภาพรวม และในแต่ละด้านทั้ง 3 ด้าน อยู่ในระดับมาก ส่วนนักศึกษากลุ่มควบคุมมีพฤติกรรมประชาธิปไตยโดยภาพรวมและในแต่ละด้านทั้ง 3 ด้าน อยู่ในระดับน้อย

เมื่อเปรียบเทียบพฤติกรรมประชาธิปไตยระหว่างนักศึกษากลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมโดยภาพรวม ในแต่ละข้อ และในแต่ละด้านพบว่ามีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

1.2 ผลการประเมินความคิดเห็นต่อรูปแบบการจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาพฤติกรรมประชาธิปไตย สำหรับนักศึกษาสถาบันราชภัฏ โดยอาจารย์และนักศึกษากลุ่มทดลอง ดังแสดงในตาราง 14 – 15

ตาราง 14 ค่าเฉลี่ยและค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานของความคิดเห็นของอาจารย์ต่อรูปแบบการจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาพฤติกรรมประชาธิปไตย สำหรับนักศึกษาสถาบันราชภัฏ

(n = 5)

ข้อ ที่	ข้อความการประเมิน	ระดับความคิดเห็น		
		$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
ด้านการวางแผนการเรียนรู้				
1.	การเตรียมบทเรียนให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการศึกษาที่สร้างขึ้น	3.00	.00	มาก
2.	การเตรียมแนวคิดต่างๆ ของบทเรียนอยู่บนพื้นฐานของหลักวิชาการ	3.00	.00	มาก
3.	รวบรวมและจัดเตรียมอุปกรณ์การเรียนสำหรับการสร้างประสบการณ์การเรียนรู้	3.00	.00	มาก
4.	มีการชี้แจงวัตถุประสงค์การเรียนรู้ให้ผู้เรียนได้รับทราบ	2.80	.45	มาก
5.	ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการจัดเตรียมแหล่งทรัพยากรการเรียนรู้	2.60	.55	มาก
6.	มีการชี้แจงแผนการเรียนการสอนสำหรับผู้เรียนที่ชัดเจน	2.80	.45	มาก
7.	คู่มือ/เอกสารประกอบสำหรับอาจารย์มีความชัดเจน ครอบคลุมแนวทางที่สามารถดำเนินการจัดการเรียนการสอนสำหรับอาจารย์	2.80	.45	มาก
8.	คู่มือ/เอกสารประกอบสำหรับผู้เรียนมีความชัดเจน ครอบคลุมเป็นแนวทางที่สามารถดำเนินการจัดการเรียนสำหรับนักศึกษา	2.60	.55	มาก
โดยรวมด้านการวางแผนการเรียนรู้		2.83	.27	มาก
ด้านการปฏิบัติการเรียนการสอนรูปแบบการเรียนการสอน				
9.	เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ	3.00	.00	มาก
10.	เน้นผู้สอนได้มีการฝึกฝนให้ผู้เรียนรู้จักการเรียนรู้ด้วยตนเอง	3.00	.00	มาก
11.	เน้นให้ผู้สอนได้ฝึกฝนให้ผู้เรียนได้รู้จักกระบวนการกลุ่มและการมีส่วนร่วมในกลุ่ม	3.00	.00	มาก
12.	เน้นให้ผู้สอนได้ฝึกฝนให้ผู้เรียนได้มีกระบวนการใช้เหตุผลในการนำเสนอความคิด	2.80	.45	มาก

ตาราง 14 (ต่อ)

ข้อ ที่	ข้อความการประเมิน	ระดับความคิดเห็น		
		$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
13.	เน้นให้ผู้สอนได้ฝึกฝนให้ผู้เรียนได้มีกระบวนการใช้เหตุผลในการตัดสินใจ	3.00	.00	มาก
14.	เน้นให้ผู้สอนได้ฝึกฝนให้ผู้เรียนได้มีกระบวนการใช้เหตุผลในการกระทำ	3.00	.00	มาก
15.	เน้นให้ผู้สอนได้ฝึกฝนให้ผู้เรียนเห็นความสำคัญของตนเอง	3.00	.00	มาก
16.	เน้นให้ผู้สอนได้ฝึกฝนให้ผู้เรียนยอมรับบุคคลอื่น	3.00	.00	มาก
17.	เน้นให้ผู้สอนได้ฝึกฝนให้ผู้เรียนรู้บทบาทหน้าที่	3.00	.00	มาก
18.	เน้นให้ผู้สอนได้ฝึกฝนให้ผู้เรียนได้มีความรับผิดชอบ	3.00	.00	มาก
19.	เน้นให้ผู้สอนได้ฝึกฝนให้ผู้เรียนได้มีความยุติธรรม	2.80	.45	มาก
20.	เน้นให้ผู้สอนได้ฝึกฝนให้ผู้เรียนได้มีการเสียสละ	2.80	.45	มาก
21.	เน้นให้ผู้สอนได้ฝึกฝนให้ผู้เรียนได้มีการให้ความร่วมมือ	3.00	.00	มาก
22.	เน้นให้ผู้สอนได้ฝึกฝนให้ผู้เรียนได้มีความอดทนอดกลั้น	2.80	.45	มาก
23.	เน้นให้ผู้สอนได้ฝึกฝนให้ผู้เรียนให้ความสำคัญกับส่วนรวม	3.00	.00	มาก
24.	เน้นให้ผู้สอนได้ฝึกฝนให้ผู้เรียนร่วมงานกับบุคคลอื่น	3.00	.00	มาก
25.	สามารถใช้ได้กับเนื้อหาสาระอื่นๆ	2.80	.45	มาก
26.	การจัดการเรียนการสอนแบบนี้ควรนำไปใช้กับนักศึกษา	2.80	.45	มาก
27.	เป็นรูปแบบการเรียนรู้ที่มีการใช้สื่อที่ทันสมัย/เหมาะสมกับเนื้อหา	2.40	.55	ปานกลาง
โดยรวมด้านการปฏิบัติการเรียนการสอนฯ		2.91	.16	มาก
ด้านการประเมินการเรียนการสอน				
28.	เป็นรูปแบบการเรียนการสอนที่มีรูปแบบการประเมินที่ชัดเจนทั้งด้านความรู้ ทักษะ และเจตคติ	3.00	.00	มาก
29.	แบบประเมินผู้เรียนชัดเจน เข้าใจง่าย สามารถปฏิบัติการประเมินได้	3.00	.00	มาก
30.	แบบประเมินชิ้นงานชัดเจน เข้าใจง่าย สามารถปฏิบัติการประเมินได้	3.00	.00	มาก
โดยรวมด้านการประเมินการเรียนการสอนฯ		3.00	.00	มาก
โดยภาพรวม		2.89	.17	มาก

จากตาราง 14 พบว่า อาจารย์มีความคิดเห็นว่ารูปแบบการจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาพฤติกรรมประชาธิปไตย สำหรับนักศึกษาสถาบันราชภัฏ โดยภาพรวมและในแต่ละด้านมีความเหมาะสมอยู่ในระดับดีมาก

นอกจากนี้อาจารย์ยังได้ให้ข้อเสนอแนะเพิ่มเติมในแบบสอบถามตอนที่ 2 โดยกล่าวถึงจุดเด่นและจุดด้อยของรูปแบบการจัดการเรียนการสอนดังต่อไปนี้

1. จุดเด่นของรูปแบบการจัดการเรียนการสอนแบบนี้ ได้แก่ มีกิจกรรมการเรียนการสอนที่ชัดเจน นักศึกษามีส่วนร่วมและการแสดงออก นักศึกษาเป็นศูนย์กลาง มีการทำงานเป็นขั้นตอน มีการแบ่งหน้าที่อย่างชัดเจนเพื่อให้ทุกคนมีส่วนร่วมในการทำงานและกล้าแสดงออก แนวการเรียนการสอนแบบนี้ทำให้นักศึกษาต้องกระตุ้นตัวเองเสมอ ทำให้นักศึกษาได้แสดงออกถึงความคิดของตนเอง สร้างความเชื่อมั่นให้แก่นักศึกษา เป็นการปลูกฝังประชาธิปไตย และความเสียสละเพื่อส่วนรวม ปลูกฝังคุณธรรม วินัย ตลอดจนความรับผิดชอบ

2. จุดด้อยของรูปแบบการเรียนการสอนแบบนี้ ได้แก่ นักศึกษามักไม่เข้าใจในช่วงเริ่มสอน ต้องมีการปรับพฤติกรรมของนักศึกษาให้มีความสนใจและตั้งใจในการทำงาน เริ่มต้นอาจจะสับสนบ้าง ถ้านักศึกษาไม่ใส่ใจในการเรียนก็จะทำให้ไม่รู้เรื่อง นักศึกษาอาจมีภาวะเหนื่อยล้า เนื่องจากเรียนมาหลายวิชา ในด้านการประสานงานไม่ค่อยสะดวกเนื่องจากนักศึกษามาจากหลายโปรแกรมวิชา ทำให้เกิดความล่าช้า

3. ข้อเสนอแนะเพิ่มเติมที่ควรพิจารณาปรับปรุงในแต่ละประเด็นย่อยดังนี้

ประเด็น	ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม
3.1 ด้านตัวผู้สอน	- เตรียมเนื้อหาในการสรุปอภิปรายให้มากขึ้นอีก - การสรุปเนื้อหาควรมีรายละเอียดเพื่อความชัดเจนของเนื้อหา - สอนให้มีน้ำเสียงกระตุ้นความสนใจ - การสอนควรเป็นทีม - ควรให้ความกระจ่างในเนื้อหา
3.2 ด้านตัวผู้เรียน	- มีการพัฒนาการเปลี่ยนแปลงอย่างเห็นได้ชัด - ได้พบกับรูปแบบการเรียนการสอนแบบใหม่ที่มีความชัดเจน - ต้องคอยกระตุ้นให้ทุกคนมีส่วนร่วม - ควรมี EQ ให้มาก
3.3 ด้านผู้บริหาร	- ควรจัดให้อาจารย์มีแนวการสอนเหมือนลักษณะนี้ - ต้องให้ความจริงใจและมีนโยบายอย่างจริงจัง
3.4 ด้านสื่อ/อุปกรณ์	- มีความสะดวก ใช้ประโยชน์ได้เต็มที่ แต่ยังไม่มีความหลากหลาย - ควรมีความทันสมัยและเพียงพอต่อความต้องการ เช่น LCD

ประเด็น	ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม
3.5 อื่นๆ	- เป็นการเรียนการสอนที่มีคุณภาพ นักศึกษามีศักยภาพและควรใช้สื่อที่ทันสมัยในการเรียน - ควรมีเจ้าหน้าที่และแม่บ้านรับผิดชอบเขตพื้นที่ด้วยความเต็มใจ

ตาราง 15 ค่าเฉลี่ยและค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานของความคิดเห็นของนักศึกษาต่อรูปแบบการจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาพฤติกรรมประชาธิปไตย สำหรับนักศึกษาสถาบันราชภัฏ

(n = 24)

ข้อ ที่	ข้อความการประเมิน	ระดับความคิดเห็น		
		$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
ด้านการวางแผนการเรียนการสอน				
1.	การชี้แจงรายละเอียดการเรียนรู้อของอาจารย์ในชั้นปฐมนิเทศ	2.58	.50	มาก
2.	การให้นักศึกษามีส่วนร่วมในการวางแผนการเรียนรู้อ	3.00	.00	มาก
3.	มีการกำหนดวัตถุประสงค์ได้ครอบคลุม	2.46	.51	ปานกลาง
4.	ให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการกำหนดวัตถุประสงค์	2.83	.38	มาก
5.	คู่มือและเอกสารประกอบการเรียนการสอน	2.71	.46	มาก
โดยรวมด้านการวางแผนการเรียนรู้อ		2.72	.21	มาก
ด้านการปฏิบัติการเรียนการสอน				
6.	เป็นวิธีการส่งเสริมให้ผู้เรียนมีโอกาสเรียนรู้ด้วยตนเอง ค้นคว้า มากยิ่งขึ้น	2.96	.20	มาก
7.	เป็นวิธีการส่งเสริมให้ผู้เรียนรู้จักกระบวนการกลุ่มและการมี ส่วนร่วมในกลุ่ม	2.88	.34	มาก
8.	เป็นวิธีการส่งเสริมให้ผู้เรียนได้มีกระบวนการใช้เหตุผลใน การตัดสินใจ	2.83	.38	มาก
9.	เป็นวิธีการส่งเสริมให้ผู้เรียนได้มีกระบวนการใช้เหตุผลใน การนำเสนอความคิด	2.79	.42	มาก
10.	เป็นวิธีการส่งเสริมให้ผู้เรียนได้มีกระบวนการใช้เหตุผลใน การกระทำ	2.71	.46	มาก
11.	เป็นวิธีการส่งเสริมให้ผู้เรียนเห็นความสำคัญของตนเอง	2.71	.46	มาก
12.	เป็นวิธีการส่งเสริมให้ผู้เรียนยอมรับบุคคลอื่น	2.88	.34	มาก
13.	เป็นวิธีการส่งเสริมให้ผู้เรียนรับบทบาทหน้าที่	2.83	.38	มาก
14.	เป็นวิธีการส่งเสริมให้ผู้เรียนรับผิดชอบ	2.83	.38	มาก

ตาราง 15 (ต่อ)

ข้อ ที่	ข้อความการประเมิน	ระดับความคิดเห็น		
		$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
15.	เป็นวิธีการส่งเสริมให้ผู้เรียนได้มีความยุติธรรม	2.71	.46	มาก
16.	เป็นวิธีการส่งเสริมให้ผู้เรียนได้มีการเสียสละ	2.67	.48	มาก
17.	เป็นวิธีการส่งเสริมให้ผู้เรียนได้มีการให้ความร่วมมือ	2.92	.28	มาก
18.	เป็นวิธีการส่งเสริมให้ผู้เรียนได้มีความอดทนอดกลั้น	2.75	.44	มาก
19.	เป็นวิธีการส่งเสริมให้ผู้เรียนให้ความสำคัญกับส่วนรวม	2.96	.20	มาก
20.	เป็นวิธีการส่งเสริมให้ผู้เรียนร่วมงานกับบุคคลอื่น	2.88	.34	มาก
โดยรวมด้านการปฏิบัติการเรียนการสอน		2.82	.14	มาก
ด้านการประเมินการเรียนการสอน				
21.	มีความชัดเจนในการประเมินผลผู้เรียนด้านความรู้	2.46	.51	ปานกลาง
22.	มีความชัดเจนในการประเมินผลผู้เรียนด้านทักษะการปฏิบัติ	2.67	.48	มาก
23.	อาจารย์ผู้ประเมินมีการแจ้งแนวทางการประเมินผล ตั้งแต่ปฐมนิเทศก่อนเรียน	2.88	.34	มาก
24.	แบบประเมินผลมีความชัดเจน ครบคลุม	2.63	.50	มาก
25.	มีการประเมินผลการเรียนการสอนเป็นระยะอย่างต่อเนื่อง	2.79	.42	มาก
โดยรวมด้านการประเมินการเรียนการสอน		2.68	.28	มาก
โดยภาพรวม		2.77	.15	มาก

จากตาราง 15 พบว่า นักศึกษามีความคิดเห็นต่อรูปแบบการจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาพฤติกรรมประชาธิปไตยทั้งโดยภาพรวมและในแต่ละด้านว่ามีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาในแต่ละด้านพบว่า ด้านการวางแผนการเรียนการสอนในหัวข้อการกำหนดวัตถุประสงค์ได้ครอบคลุมมีความเหมาะสมอยู่ในระดับปานกลาง นอกนั้นอยู่ในระดับมากทุกข้อ สำหรับด้านการปฏิบัติการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาพฤติกรรมประชาธิปไตยทุกหัวข้อมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก ส่วนด้านการประเมินการเรียนการสอนพบว่า หัวข้อความชัดเจนในการประเมินด้านความรู้มีระดับความเหมาะสมอยู่ในระดับปานกลาง นอกนั้นอยู่ในระดับมาก

2. ผลการปรับปรุงรูปแบบการจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาพฤติกรรม ประชาธิปไตย สำหรับนักศึกษาสถาบันราชภัฏ

หลังจากประเมินประสิทธิภาพรูปแบบการจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาพฤติกรรม
ประชาธิปไตย สำหรับนักศึกษาสถาบันราชภัฏ และได้แนวทางการประเมินรูปแบบการจัดการเรียน
การสอนจากอาจารย์และนักศึกษา ผู้วิจัยได้นำผลการวิเคราะห์ข้อมูล ข้อสังเกต และข้อเสนอแนะ
มาปรับปรุงรูปแบบการจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาพฤติกรรมประชาธิปไตย สำหรับนักศึกษา
สถาบันราชภัฏ ให้มีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น โดยมีการปรับปรุงรูปแบบการจัดการเรียนการสอนใน
ประเด็นต่อไปนี้

1) ปรับเวลาสำหรับกระบวนการเรียนรู้แต่ละหน่วยการเรียนรู้ให้ดีขึ้น ให้เหมาะสม
มากยิ่งขึ้น ดังนี้

หน่วยการเรียนรู้ที่ 1 ลักษณะสังคมไทย เวลาที่ใช้ 12 ชั่วโมง ดังนี้

ขั้นที่ 1 การวิเคราะห์ข้อมูล ใช้เวลา 1 ชั่วโมง

ขั้นที่ 2 การสะท้อนคิด และขั้นที่ 3 การวางแผน ใช้เวลา 2 ชั่วโมง

ขั้นที่ 4 การเรียนรู้ด้วยตนเอง ใช้เวลา 6 ชั่วโมง

ขั้นที่ 5 การสังเคราะห์และสรุปความรู้ ใช้เวลา 3 ชั่วโมง

หน่วยการเรียนรู้ที่ 2 วิสัยทัศน์ทางสังคม เศรษฐกิจ การเมือง การปกครองไทย
เวลาที่ใช้ 9 ชั่วโมง ดังนี้

ขั้นที่ 1 การวิเคราะห์ข้อมูล ใช้เวลา 1 ชั่วโมง

ขั้นที่ 2 การสะท้อนคิด และขั้นที่ 3 การวางแผน ใช้เวลา 2 ชั่วโมง

ขั้นที่ 4 การเรียนรู้ด้วยตนเอง และขั้นที่ 5 การสังเคราะห์และสรุปความรู้ ใช้เวลา 3
ชั่วโมง

2) ปรับแบบฟอร์มการวางแผนการเรียนรู้ให้ละเอียดมากขึ้น เพื่อประโยชน์แก่
นักศึกษา ซึ่งประกอบด้วย

ตอนที่ 1 ผลการวิเคราะห์ใบงาน

ตอนที่ 2 วัตถุประสงค์การเรียนรู้

ตอนที่ 3 แผนการเรียนรู้ด้วยตนเอง

ตอนที่ 4 ผลการสังเคราะห์และสรุปความรู้หรือสาระที่ได้จากการเรียนรู้

3) ปรับปรุงคำสั่งใบงานให้มีความชัดเจนมากยิ่งขึ้น

4) ปรับปรุงสาระการเรียนรู้หน่วยการเรียนรู้ที่ 1 ลักษณะสังคมไทย โดยเพิ่ม
รายละเอียดเกี่ยวกับวิถีชีวิตในสังคมประชาธิปไตยของไทย

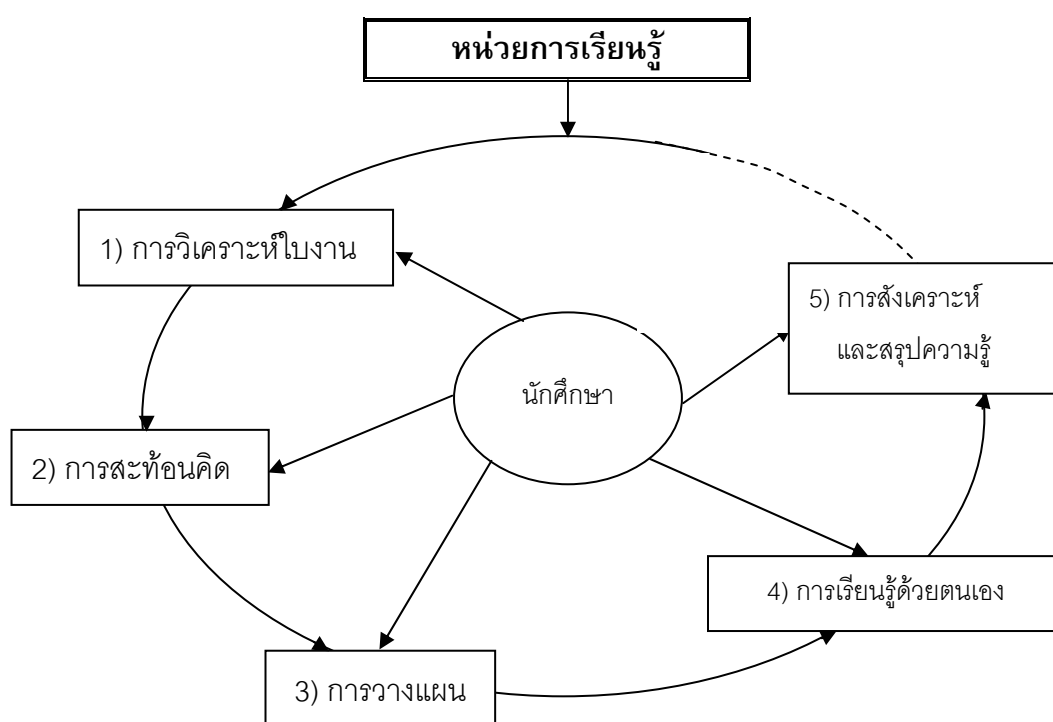
5) เพิ่มแหล่งการเรียนรู้ในแต่ละหน่วยการเรียนรู้ทุกหน่วย

6) ปรับคำหรือภาษาที่ใช้ในแบบประเมินพฤติกรรมประชาธิปไตยให้กระชับ รัดกุม
มากยิ่งขึ้น เพื่อสะดวกในการประเมินของอาจารย์

7) ปรับคู่มืออาจารย์และคู่มือให้นักศึกษาให้ครอบคลุม ชัดเจน เพื่อความสะดวกของอาจารย์และนักศึกษา โดย

7.1) นำรูปแบบการจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาพฤติกรรมประชาธิปไตยเข้าบูรณาการในรายวิชาวิถีไทย มีการปรับให้เหมาะสมกับรายวิชาวิถีไทย โดยการจัดให้นักศึกษาทุกคนเรียนรูปแบบการจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาพฤติกรรมประชาธิปไตยที่เน้นกระบวนการ (Process Oriented)

7.2) ปรับรูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาพฤติกรรมประชาธิปไตยในส่วนกระบวนการเรียนรู้ให้ชัดเจนยิ่งขึ้น ดังแสดงในภาพประกอบ 14

ภาพประกอบ 11 ขั้นตอนกระบวนการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาพฤติกรรมประชาธิปไตย สำหรับนักศึกษาสถาบันราชภัฏ

3. ผลการประเมินความเหมาะสมของรูปแบบการจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาพฤติกรรมประชาธิปไตย สำหรับนักศึกษาสถาบันราชภัฏ โดยผู้ทรงคุณวุฒิ

เมื่อทำการปรับปรุงรูปแบบการจัดการเรียนการสอน แล้วนำรูปแบบการเรียนการสอนไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิ 5 คนประเมินความเหมาะสม ได้ผลดังแสดงในตาราง 16

ตาราง 16 ค่าเฉลี่ยและค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานของความเหมาะสมของรูปแบบการจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาพฤติกรรมประชาธิปไตย สำหรับนักศึกษสถาบันราชภัฏ โดยผู้ทรงคุณวุฒิ

(n = 5)

ข้อ ที่	ข้อความการประเมิน	ระดับความเหมาะสม		
		$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
องค์ประกอบด้านจุดมุ่งหมายการเรียนการสอน				
1.	ความรู้เกี่ยวกับพฤติกรรมประชาธิปไตยในวิชาวิถีไทย			
1.1	หน่วยการเรียนรู้ที่ 1 ลักษณะสังคมไทย	4.40	.55	มาก
1.2	หน่วยการเรียนรู้ที่ 2 วิสัยทัศน์ทางสังคม เศรษฐกิจ การเมือง การปกครอง	4.40	.55	มาก
2.	เจตคติต่อพฤติกรรมประชาธิปไตย	4.40	.55	มาก
3.	พฤติกรรมประชาธิปไตย			
3.1	ด้านปัญญาธรรม	4.40	.55	มาก
3.2	ด้านคารวธรรม	4.40	.55	มาก
3.3	ด้านสามัคคีธรรม	4.80	.45	มากที่สุด
โดยรวมองค์ประกอบด้านจุดมุ่งหมายการเรียนการสอน		4.47	.27	มาก
องค์ประกอบด้านกระบวนการเรียนการสอน				
4.	ขั้นการวิเคราะห์	4.80	.45	มากที่สุด
5.	ขั้นการสะท้อนคิด	4.60	.55	มากที่สุด
6.	ขั้นการวางแผน	4.60	.55	มากที่สุด
7.	ขั้นการเรียนรู้ด้วยตนเอง	4.60	.55	มากที่สุด
8.	ขั้นการสังเคราะห์และสรุป	4.60	.55	มากที่สุด
โดยรวมองค์ประกอบด้านกระบวนการเรียนการสอน		4.64	.50	มากที่สุด
องค์ประกอบด้านสาระการเรียนการสอน				
9.	การปฐมนิเทศ	4.60	.55	มากที่สุด
10.	หน่วยการเรียนรู้ที่ 1 ลักษณะสังคมไทย			
10.1	ความเป็นมาสังคมไทย	4.60	.55	มากที่สุด
10.2	ปัญหาสังคมไทย	4.60	.55	มากที่สุด
10.3	สถาบันทางสังคมไทย	4.60	.55	มากที่สุด
10.4	วัฒนธรรม ประเพณี และการเปลี่ยนแปลงสังคมไทย	4.60	.55	มากที่สุด

ตาราง 16 (ต่อ)

ข้อ ที่	ข้อความการประเมิน	ระดับความเหมาะสม		
		$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
11.	หน่วยการเรียนรู้ที่ 2 วิสัยทัศน์ทางสังคม เศรษฐกิจ การเมืองการปกครอง			
11.1	วิสัยทัศน์ทางสังคม เศรษฐกิจ การเมืองการปกครอง	4.80	.45	มากที่สุด
11.2	ธรรมาภิบาล ประชาสังคม และสิทธิมนุษยชน	4.80	.45	มากที่สุด
11.3	รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย	4.60	.55	มากที่สุด
	โดยรวมองค์ประกอบด้านสาระการเรียนรู้การสอน	4.65	.49	มากที่สุด
	องค์ประกอบด้านการประเมินการเรียนรู้การสอน			
12.	แบบทดสอบความรู้เพื่อพัฒนาพฤติกรรมประชาธิปไตย			
12.1	แบบทดสอบวัดความรู้	4.40	.55	มาก
12.2	แบบประเมินความรู้ในการนำเสนอรายงาน	4.40	.55	มาก
12.3	แบบประเมินผลงานของนักศึกษา โดยอาจารย์	4.40	.55	มาก
13.	แบบทดสอบเจตคติต่อพฤติกรรมประชาธิปไตย	4.40	.55	มาก
14.	แบบประเมินพฤติกรรมประชาธิปไตย			
14.1	ด้านปัญญาธรรม	4.40	.55	มาก
14.2	ด้านคารวธรรม	4.40	.55	มาก
14.3	ด้านสามัคคีธรรม	4.60	.55	มากที่สุด
	โดยรวมองค์ประกอบด้านการประเมินการเรียนรู้การสอน	4.23	.53	มาก
	โดยภาพรวม	4.55	.33	มากที่สุด

จากตาราง 16 พบว่า ผู้ทรงคุณวุฒิประเมินความเหมาะสมของรูปแบบการจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาพฤติกรรมประชาธิปไตย สำหรับนักศึกษาสถาบันราชภัฏ โดยภาพรวมมีความเหมาะสมมากที่สุด เมื่อพิจารณาในแต่ละองค์ประกอบพบว่า องค์ประกอบที่มีความเหมาะสมมากที่สุด คือ องค์ประกอบด้านกระบวนการเรียนรู้การสอน องค์ประกอบด้านสาระการเรียนรู้การสอน และองค์ประกอบที่มีความเหมาะสมมาก คือ องค์ประกอบด้านจุดมุ่งหมายการเรียนรู้การสอน และองค์ประกอบด้านการประเมินการเรียนรู้การสอน

บทที่ 5

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัย เรื่อง รูปแบบการจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาพฤติกรรมประชาธิปไตย สำหรับ
นักศึกษาสถาบันราชภัฏ สารสำคัญของการวิจัยสรุปได้ดังต่อไปนี้

ความมุ่งหมายของการวิจัย

1. เพื่อพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาพฤติกรรมประชาธิปไตย สำหรับ
นักศึกษาสถาบันราชภัฏ
2. เพื่อศึกษาประสิทธิภาพรูปแบบการจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาพฤติกรรมประชาธิปไตย
สำหรับนักศึกษาสถาบันราชภัฏ

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ดำเนินการตามขั้นตอนการวิจัยและพัฒนา แบ่งเป็น 2 ตอนดังนี้

ตอนที่ 1 การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาพฤติกรรมประชาธิปไตย
สำหรับนักศึกษาสถาบันราชภัฏ ประกอบด้วย 4 ขั้นตอน คือ

ขั้นที่ 1 การกำหนดกรอบรูปแบบการจัดการเรียนการสอน ดำเนินการโดย

- 1.1 การศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
- 1.2 การสัมภาษณ์ผู้บริหารเกี่ยวกับปัญหาและอุปสรรคในการพัฒนาพฤติกรรมประชาธิปไตย
ของนักศึกษาในสถาบันราชภัฏ โดยลงกรณ์ จำนวน 5 คน

1.3 นำผลที่ได้มาวิเคราะห์และสังเคราะห์เพื่อกำหนดกรอบรูปแบบการจัดการเรียนการสอน
ตามกรอบแนวคิดของเอร์แมน (Oermann. 1992 : 2 – 9) ที่ประกอบด้วย 4 องค์ประกอบ คือ 1)
จุดมุ่งหมายการเรียนการสอน 2) สารการเรียนการสอน 3) กระบวนการเรียนการสอน และ 4)
การประเมินการเรียนการสอน

ขั้นที่ 2 การสร้างเอกสารประกอบรูปแบบการจัดการเรียนการสอน ดำเนินการโดย

- 2.1 ศึกษาค้นคว้า เอกสาร ตำราและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับการจัดทำเอกสารประกอบ
รูปแบบการจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาพฤติกรรมประชาธิปไตย สำหรับนักศึกษาสถาบันราชภัฏ
- 2.2 ทำการสร้างเอกสารประกอบรูปแบบและแบบประเมินรูปแบบการจัดการเรียนการสอน
ประกอบด้วย 1) คู่มืออาจารย์ 2) คู่มือนักศึกษา 3) หน่วยการเรียนรู้ และทำการสร้างเครื่องมือประเมิน
ผลลัพธ์การเรียนการสอน ที่ประกอบด้วย 1) แบบทดสอบความรู้เกี่ยวกับพฤติกรรมประชาธิปไตยใน

รายวิชาวิถีไทย 2) แบบประเมินความรู้ในการนำเสนอรายงานและผลงานของนักศึกษา 3) แบบทดสอบ เจตคติต่อพฤติกรรมประชาธิปไตย และ 4) แบบประเมินพฤติกรรมประชาธิปไตย และทำการสร้าง เครื่องมือประเมินความคิดเห็นต่อรูปแบบการจัดการเรียนการสอน โดย 1) อาจารย์ และ 2) นักศึกษา

ขั้นที่ 3 การตรวจสอบคุณภาพรูปแบบการจัดการเรียนการสอน เอกสารประกอบรูปแบบ การจัดการเรียนการสอน และเครื่องมือประเมินประสิทธิภาพรูปแบบ ดำเนินการโดย

3.1 นำรูปแบบการจัดการเรียนการสอน เอกสารประกอบรูปแบบการจัดการเรียนการสอน และเครื่องมือประเมินประสิทธิภาพ เสนอต่อประธานและกรรมการผู้ควบคุมการทำปริญญานิพนธ์เพื่อ ขอคำแนะนำและตรวจสอบ แล้วนำมาปรับปรุงแก้ไขก่อน แล้วนำไปให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 7 คน พิจารณาตรวจสอบคุณภาพ

3.2 นำผลการพิจารณาจากผู้เชี่ยวชาญมาวิเคราะห์ แล้วปรับปรุงตามข้อเสนอแนะ

ขั้นที่ 4 การศึกษานำร่อง ดำเนินการโดย

4.1 นำรูปแบบการจัดการเรียนการสอนไปศึกษานำร่องกับนักศึกษาระดับปริญญาตรี ชั้นปีที่ 1 คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ สถาบันราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ประจำปีการศึกษา 2546 จำนวน 19 คน โดยทดลองใช้รูปแบบการเรียนการสอนในหน่วยการเรียนรู้ที่ 1 ลักษณะสังคมไทย และหน่วยการเรียนรู้ที่ 2 วิสัยทัศน์ทางสังคม เศรษฐกิจ การเมือง การปกครอง ในระหว่างวันที่ 23 - 24 พฤษภาคม พ.ศ. 2546 รวมระยะเวลา 2 วัน เพื่อตรวจสอบความพร้อมของกระบวนการและตรวจสอบคุณภาพ เครื่องมือประเมินประสิทธิภาพ

4.2 นำข้อเสนอแนะและข้อสังเกตจากการศึกษานำร่องมาแก้ไขปรับปรุงรูปแบบการจัดการเรียนการสอนอีกครั้ง ก่อนนำไปทดลองหาประสิทธิภาพรูปแบบการจัดการเรียนการสอน

ตอนที่ 2 การศึกษาประสิทธิภาพรูปแบบการจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาพฤติกรรม ประชาธิปไตย สำหรับนักศึกษาสถาบันราชภัฏ ประกอบด้วย 2 ขั้นตอน คือ

ขั้นที่ 1 การทดลองหาประสิทธิภาพรูปแบบการจัดการเรียนการสอนกับนักศึกษาระดับปริญญาตรี ชั้นปีที่ 1 สถาบันราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ที่ลงทะเบียนเรียนในรายวิชาวิถีไทย ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2546 คัดเลือกเป็นกลุ่มตัวอย่างโดยวิธีการสุ่มอย่างง่าย เป็นกลุ่มทดลอง 1 กลุ่ม และกลุ่มควบคุม 1 กลุ่ม กลุ่มละ 24 คน ระยะเวลาที่ทำทดลองระหว่างวันที่ 25 มิถุนายน - 27 สิงหาคม 2546 รวม ระยะเวลา 10 สัปดาห์ โดยมีรูปแบบการทดลองแบบ Randomized Control Group Posttest Only Design เพื่อศึกษาผลลัพธ์การเรียนการสอนโดยการประเมินความรู้เกี่ยวกับพฤติกรรมประชาธิปไตยใน รายวิชาวิถีไทย เจตคติต่อพฤติกรรมประชาธิปไตย และพฤติกรรมประชาธิปไตยด้านปัญญาธรรม การวรรรรม และสามัคคีธรรมของนักศึกษาสถาบันราชภัฏ และการประเมินความคิดเห็นต่อรูปแบบ การจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาพฤติกรรมประชาธิปไตย สำหรับนักศึกษาสถาบันราชภัฏ โดย อาจารย์และนักศึกษา

ขั้นที่ 2 การปรับปรุงรูปแบบการจัดการเรียนการสอน ดำเนินการโดย

2.1 นำผลการวิเคราะห์ข้อมูล ข้อเสนอแนะ และข้อสังเกตที่ได้จากการทดลองมาปรับปรุงรูปแบบการจัดการเรียนการสอน

2.2 นำรูปแบบการจัดการเรียนการสอนที่ปรับปรุงแล้ว ไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 คน ประเมินความเหมาะสมของรูปแบบการจัดการเรียนการสอน

2.3 ปรับปรุงรูปแบบการจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาพฤติกรรมประชาธิปไตย สำหรับ นักศึกษาศาสนาบัณฑิตรัฐ ให้สมบูรณ์ มีความเป็นไปได้ในการใช้จริง

สรุปผลการวิจัย

การพัฒนาแบบการจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาพฤติกรรมประชาธิปไตย สำหรับ นักศึกษาศาสนาบัณฑิตรัฐ สรุปผลดังนี้

1. ผลการพัฒนาแบบการจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาพฤติกรรมประชาธิปไตย สำหรับ นักศึกษาศาสนาบัณฑิตรัฐ ได้รูปแบบการจัดการเรียนการสอน ประกอบด้วย 4 องค์ประกอบ คือ

1.1 จุดมุ่งหมายการเรียนการสอน ได้แก่ 1) ความรู้เกี่ยวกับพฤติกรรมประชาธิปไตยใน ราชวิถีไทย 2) เจตคติต่อพฤติกรรมประชาธิปไตย และ 3) พฤติกรรมประชาธิปไตย 3 ด้าน คือ ด้าน ปัญญาธรรม คารวธรรม และสามัคคีธรรม

1.2 สารการเรียนการสอน เป็นสารจากราชวิถีไทยที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรม ประชาธิปไตย ประกอบด้วยหน่วยการเรียนรู้ที่ 1 ลักษณะสังคมไทย และหน่วยการเรียนรู้ที่ 2 วิสัยทัศน์ ทางสังคม เศรษฐกิจ การเมือง การปกครอง

1.3 กระบวนการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาพฤติกรรมประชาธิปไตย สำหรับนักศึกษา ศาสนาบัณฑิตรัฐ ประกอบด้วย 3 ขั้นตอนใหญ่ คือ 1) ขั้นเตรียม 2) ขั้นสอน มีวิธีการเรียน 5 ขั้น คือ ขั้นที่ 1 การวิเคราะห์ ขั้นที่ 2 การสะท้อนคิด ขั้นที่ 3 การวางแผน ขั้นที่ 4 การเรียนรู้ด้วยตนเอง ขั้นที่ 5 การ สังเคราะห์และสรุป และ 3) ขั้นสรุปบทเรียน

1.4 การประเมินการเรียนการสอน ผู้วิจัยได้กำหนดวิธีการประเมินการเรียนการสอน คือ ประเมินเมื่อสิ้นสุดการเรียนการสอน (Posttest) โดยใช้รูปแบบการประเมินตามสภาพจริง (Authentic Assessment) ที่ครอบคลุมความรู้ เจตคติ และพฤติกรรมประชาธิปไตย

ผู้เชี่ยวชาญได้ประเมินความเหมาะสมของรูปแบบการจัดการเรียนการสอนว่าอยู่ในระดับ มาก และค่าดัชนีความสอดคล้องอยู่ในระดับสูงทุกองค์ประกอบ

2. ผลการศึกษาประสิทธิภาพรูปแบบการจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาพฤติกรรม ประชาธิปไตย สำหรับนักศึกษาศาสนาบัณฑิตรัฐ โดยการวิจัยกึ่งทดลองกับนักศึกษาศาสนาบัณฑิตรัฐ ชั้นปีที่ 1 ที่เรียนราชวิถีไทย พบว่า

2.1 ผลลัพธ์การเรียนรู้การสอนด้านความรู้เกี่ยวกับพฤติกรรมประชาธิปไตยของนักศึกษา กลุ่มทดลองสูงกว่ากลุ่มควบคุม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

2.2 ผลลัพธ์การเรียนรู้การสอนด้านเจตคติต่อพฤติกรรมประชาธิปไตยของนักศึกษา กลุ่มทดลองสูงกว่ากลุ่มควบคุม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

2.3 ผลลัพธ์การเรียนรู้การสอนด้านพฤติกรรมประชาธิปไตย 3 ด้าน คือ ด้านปัญญาธรรม ด้านการวชิธรรม ด้านสามัคคีธรรม ของนักศึกษากลุ่มทดลองสูงกว่ากลุ่มควบคุม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

2.4 อาจารย์มีความคิดเห็นต่อรูปแบบการจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาพฤติกรรมประชาธิปไตยโดยภาพรวมและในแต่ละด้านว่า มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก

2.5 นักศึกษามีความคิดเห็นต่อรูปแบบการจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาพฤติกรรมประชาธิปไตยโดยภาพรวมและในแต่ละด้านว่า มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก

การอภิปรายผล

การวิจัยครั้งนี้มีข้อค้นพบและประเด็นที่น่าสนใจในการอภิปราย 2 ประเด็นดังนี้

1. รูปแบบการจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาพฤติกรรมประชาธิปไตย สำหรับนักศึกษาสถาบันราชภัฏ
2. ประสิทธิภาพรูปแบบการจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาพฤติกรรมประชาธิปไตย สำหรับนักศึกษาสถาบันราชภัฏ

1. รูปแบบการจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาพฤติกรรมประชาธิปไตย สำหรับนักศึกษาสถาบันราชภัฏ

รูปแบบการจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาพฤติกรรมประชาธิปไตย สำหรับนักศึกษาสถาบันราชภัฏ ประกอบด้วย 4 องค์ประกอบ คือ 1) จุดมุ่งหมายการเรียนการสอน 2) สารการเรียนการสอน 3) กระบวนการเรียนการสอน และ 4) การประเมินการเรียนการสอน ซึ่งผู้ทรงคุณวุฒิได้ประเมินว่ารูปแบบการจัดการเรียนการสอนมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากทุกองค์ประกอบและมีค่าดัชนีความสอดคล้องอยู่ในระดับสูงทุกองค์ประกอบเช่นกัน น่าจะเป็นผลที่สืบเนื่องมาจาก

1.1 การมีจุดมุ่งหมายการจัดการเรียนการสอน (Instructional Objectives) ที่มีการกำหนดไว้อย่างชัดเจน มีความเป็นองค์รวม ครอบคลุม ด้านความรู้ ด้านเจตคติ และด้านพฤติกรรม คาดว่าจะทำให้นักศึกษาเกิดพฤติกรรมประชาธิปไตยด้านปัญญาธรรม การวชิธรรม และสามัคคีธรรมอย่างยั่งยืน ประชาธิปไตย เป็นจุดมุ่งหมายที่มีความเป็นไปได้ มีความทันสมัย ทันเหตุการณ์กับปัญหาที่เกิดขึ้นในปัจจุบันมีภาวะการแข่งขันสูง คนเห็นแก่ตัวมากขึ้น สนใจแต่เรื่องของตนเอง มองข้ามความสำคัญของ

บุคคลอื่น จึงเป็นสิ่งที่สถาบันอุดมศึกษาต้องตระหนักและต้องพัฒนาให้นักศึกษาผู้ซึ่งเป็นปัญญาชน และเป็นกำลังสำคัญของชาติหันมาให้ความสำคัญกับส่วนรวม ประเทศชาติและเป็นจุดมุ่งหมายที่สอดคล้อง เป้าหมายการปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 (คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ.2542 : ก) ที่กล่าวถึงเป้าหมายการเรียนรู้ไว้ว่าสามารถทำให้ผู้เรียน เกิดทักษะกระบวนการการเรียนรู้ร่วมกันเป็นทีม สามารถนำความรู้ไปใช้ในชีวิตประจำวันได้ และเป็น พลเมืองดีของชาติ ซึ่งเป็นไปตามหลักการการกำหนดจุดมุ่งหมายของการจัดการเรียนการสอนที่ สุทธนุ ศรีไสย์ (2540 : 29 – 30) กล่าวไว้ว่าการจัดการเรียนการสอนถ้าปราศจากจุดมุ่งหมายแล้วเปรียบเสมือน ปราศจากจุดหมายปลายทางที่ต้องการให้ผู้เรียนเกิดในสิ่งเหล่านั้น และควรเป็นจุดมุ่งหมายที่มีความ ชัดเจน ครอบคลุมทั้งด้านความรู้ เจตคติ และพฤติกรรม และเป็นไปในทำนองเดียวกับข้อ สมมติฐานที่แมคโดนัลด์-รอส (MacDonald and Ross.1973 : 99) กล่าวถึงจุดมุ่งหมายการจัดการเรียน การสอนไว้ว่า เป็นจุดมุ่งหมายสุดท้ายของการจัดการเรียนการสอน นั่นคือ การเปลี่ยนพฤติกรรมที่ต้องมี ความต่อเนื่องโดยตรงกับสิ่งที่ได้เรียนมาแล้วและจะส่งผลต่อการเลือกเนื้อหา วิธีการสอน ตลอดจน กระบวนการประเมินผล

1.2 การมีสาระการเรียนการสอน (Instructional Contents) ที่จัดให้นักศึกษาสถาบัน ราชภัฏได้เรียนรู้เป็นสาระที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมประชาธิปไตยโดยตรง ได้แก่รายวิชาวิถีไทย อาจเป็น เพราะวิถีไทยเป็นวิถีชีวิตในบริบทสังคมไทย และเมื่อมีการวิเคราะห์เนื้อหาวิชาวิถีไทยร่วมกับ อาจารย์ผู้สอนได้คัดเลือกสาระที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมประชาธิปไตยเท่านั้นได้แก่ 1) ลักษณะ สังคมไทย และ 2) วิสัยทัศน์ทางสังคม เศรษฐกิจ การเมือง การปกครอง ซึ่งการกำหนดสาระการเรียน การสอนดังกล่าวอยู่ในพื้นฐานของหลักการการกำหนดสาระการเรียนการสอนที่เหมาะสมตามหลักวิชา และสอดคล้องกับเป้าหมายการเรียนการสอน ทำให้นักศึกษาได้เรียนรู้อย่างลึกซึ้งมากขึ้น เป็นผลให้ นักศึกษาเกิดความรู้ เจตคติ และสู่การปฏิบัติพฤติกรรมประชาธิปไตยได้ ดังที่ วัลลภา เทพหัสดิน ณ อยุธยา (2544 : 74 – 75) กล่าวถึงการกำหนดสาระในการสอนไว้ว่า อาจารย์ต้องเข้าใจวัตถุประสงค์ของ หลักสูตรและวัตถุประสงค์รายวิชา และควรสอดคล้องกับเป้าหมายการจัดการเรียนการสอนและ เหมาะสมกับพื้นฐานความรู้ของผู้เรียน อาจารย์ควรศึกษาดำรงและเอกสารที่จะนำมากำหนดสาระ เพื่อ มาตรฐานของวิชานั้นๆ และควรสอดคล้องกับระดับชั้นของนักศึกษาที่ต้องเรียน จึงเห็นได้ว่า การ กำหนดสาระการเรียนรู้เพื่อพัฒนาพฤติกรรมประชาธิปไตยได้คำนึงถึงหลักการและแนวคิดของการ กำหนดสาระของการจัดการเรียนการสอน ซึ่งจะส่งผลทำให้นักศึกษาเกิดผลลัพธ์การเรียนรู้ตามเป้าหมาย การเรียนการสอนที่วางไว้

1.3 การมีกระบวนการเรียนการสอน (Instructional Processes) ที่บูรณาการแนวคิดการ จัดการเรียนการสอนแบบร่วมมือและการใช้ปัญหาเป็นหลัก แบบวิถีประชาธิปไตยโดยการนำทฤษฎี พฤติกรรมนิยม ทฤษฎีปัญญานิยม และทฤษฎีปัญญาสังคม มาประยุกต์เป็นกิจกรรมการเรียนรู้ ซึ่งเป็น

วิธีการเรียนการสอนมุ่งเน้นการเรียนรู้ที่มีผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง เน้นการเรียนแบบเอกัตภาพ และเน้นความสำคัญของกระบวนการกลุ่ม มีกิจกรรมการเรียนรู้ที่มุ่งเน้นให้นักศึกษาได้มีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ให้นักศึกษาได้ฝึกการเรียนรู้แบบเป็นกลุ่มในสภาพการณ์จริง ฝึกการแก้ปัญหา ร่วมกันอย่างมีเหตุผล ยอมรับความคิดเห็นซึ่งกันและกัน ยึดหลักความถูกต้อง ความเสมอภาค ความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน ตลอดจนการฝึกการทำงานเพื่อให้บรรลุเป้าหมายร่วมกันเป็นแนวคิด ซึ่งคาดว่าจะ เป็นกระบวนการเรียนการสอนที่สามารถฝึกให้นักศึกษาเกิดพฤติกรรมประชาธิปไตยได้ และกิจกรรม การเรียนการสอนแต่ละขั้นจะทำให้ผู้เรียนพัฒนาพฤติกรรมประชาธิปไตยทั้งด้านปัญญาธรรม คารวธรรม และสามัคคีธรรม ได้ตามเป้าหมายการเรียนการสอนที่กำหนดไว้ ซึ่งเป็นการจัดกระบวนการเรียนการสอนที่สอดคล้องและเป็นไปตามแนวคิดการปฏิรูปการเรียนรู้ตามพระราชบัญญัติการศึกษา แห่งชาติ พ.ศ. 2542 ที่กล่าวว่า การจัดการเรียนการสอนควรมุ่งเน้นให้ผู้เรียนได้พัฒนาเต็มศักยภาพ สร้างคนเก่ง คนดี โดยการมุ่งเน้นการแก้ปัญหา ด้วยการใช้ปัญญาและเหตุผล เป็นบุคคลที่มีจิตใจและ พฤติกรรมความเป็นประชาธิปไตย เป็นพลเมืองดีของประเทศชาติ อยู่ร่วมกันในสังคมโดยสันติ ดังที่ สลาวิน (Slavin : 1995 : 7 – 15) กล่าวว่า การจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาพฤติกรรมประชาธิปไตย ต้องเป็นแนวคิดการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ มีหลักการ คือ 1) หลักการมีส่วนร่วม 2) หลักประชาธิปไตย 3) หลักกระบวนการเรียนที่มีความสุข 4) หลักการเรียนรู้ที่มีความหมาย 5) หลักการสร้างองค์ความรู้เอง

1.4 การมีการประเมินการเรียนการสอน (Instructional Assessments) ที่นำหลักการ ประเมินตามสภาพจริง (Authentic Assessment) มาใช้ในการประเมินความรู้ เจตคติ และพฤติกรรม ประชาธิปไตยสำหรับนักศึกษา โดยกำหนดให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการประเมินการเรียนการสอนร่วมกับ อาจารย์ เป็นเพราะทำให้ได้ตรวจสอบพัฒนาการการเรียนการสอนของผู้เรียนทั้งด้านความรู้ เจตคติ และพฤติกรรมประชาธิปไตย ทำให้ผู้เรียนเกิดผลลัพธ์การเรียนการสอนตามเป้าหมายที่ต้องการ เกิด พฤติกรรมประชาธิปไตยอย่างต่อเนื่อง ซึ่งสอดคล้องกับการประเมินผลการเรียนการสอนแนวใหม่ของ กระทรวงศึกษาธิการ (2542 : 12 – 13) ที่กล่าวว่า ควรเป็นการประเมินเพื่อแก้ปัญหาพัฒนาคนมากกว่า ประเมินเพื่อตัดสิน และเป็นการประเมินเชิงบวกในสถานการณ์จริง เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ผู้เรียนได้ ปฏิบัติจริง โดยมีอาจารย์คอยชี้แนะให้ผู้เรียน ทำให้ผู้เรียนเกิดการพัฒนาตนเองอย่างเต็มความสามารถ

2. ประสิทธิภาพรูปแบบการจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาพฤติกรรมประชาธิปไตย สำหรับนักศึกษาสถาบันราชภัฏ

จากการศึกษาประสิทธิภาพรูปแบบการจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาพฤติกรรม ประชาธิปไตย สำหรับนักศึกษาสถาบันราชภัฏ พบว่า รูปแบบการจัดการเรียนการสอนมีประสิทธิภาพ สามารถจะพัฒนาพฤติกรรมประชาธิปไตยให้แก่ นักศึกษาสถาบันราชภัฏ ดังนี้

2.1 นักศึกษากลุ่มทดลองมีผลลัพธ์การเรียนรู้การสอนด้านความรู้เกี่ยวกับพฤติกรรมประชาธิปไตยในรายวิชาวิถีไทยสูงกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 อาจเป็นเพราะการจัดการเรียนการสอนตามรูปแบบที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้น สามารถพัฒนาพฤติกรรมประชาธิปไตยด้านความรู้ของนักศึกษาสถาบันราชภัฏได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยได้เรียนรู้เนื้อหาสาระที่เป็นเรื่องเกี่ยวกับวิถีชีวิตประชาธิปไตยโดยตรงและเป็นเนื้อหาที่มีความสำคัญเป็นที่สนใจของนักศึกษา ทำให้นักศึกษาอยากเรียนรู้มากขึ้น ประกอบกับเป็นวิธีการเรียนรู้ที่ให้ความสำคัญกับผู้เรียนเป็นวิธีการที่เชื่อว่าผู้เรียนมีศักยภาพในการเรียนรู้โดยให้นักศึกษาได้มีการวิเคราะห์ การสะท้อนคิดการวางแผน การเรียนรู้ด้วยตนเอง การสังเคราะห์และสรุป ซึ่งเป็นการเรียนรู้ที่ฝึกให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ด้วยตนเองและฝึกให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ทักษะกระบวนการกลุ่ม ทำให้นักศึกษาได้มีการฝึกกระบวนการคิดที่เป็นระบบเป็นขั้นตอน นักศึกษามีความตื่นตัวและกระตือรือร้นมากขึ้น การกระทำกิจกรรมการเรียนรู้ตลอดจนมีการรวมกลุ่มเพื่อนเพื่อช่วยกันเรียนรู้และเข้าใจในสิ่งที่ปฏิบัติตรงกัน มีการอภิปรายแลกเปลี่ยนกับอาจารย์และเพื่อน ทำให้เกิดการเชื่อมโยงและถ่ายทอดความรู้ประสบการณ์ร่วมกันด้วยวิธีการจัดการเรียนการสอนที่มีขั้นตอนที่เป็นระบบ มีความหลากหลายตามลักษณะเนื้อหาการเรียนที่ต้องการให้นักศึกษาเกิดพฤติกรรมประชาธิปไตย 3 ด้าน คือ ปัญญาธรรม คารวธรรม สามัคคีธรรม ทำให้นักศึกษาได้มีโอกาสแสวงหาความรู้จากประสบการณ์จริง มีการพัฒนาพฤติกรรมประชาธิปไตยได้อย่างเหมาะสม ส่วนนักศึกษากลุ่มควบคุมก็ได้เรียนรู้สาระเกี่ยวกับพฤติกรรมประชาธิปไตยในรายวิชาวิถีไทยเช่นเดียวกัน มีการประเมินเช่นเดียวกับนักศึกษากลุ่มทดลองแตกต่างกันที่กระบวนการเรียนการสอนโดยนักศึกษากลุ่มควบคุมจะมีกิจกรรมการเรียนการสอนที่เน้นรูปแบบการบรรยาย ซึ่งเป็นรูปแบบที่นักศึกษามีกิจกรรมที่เป็นกระบวนการกลุ่มน้อยมาก นักศึกษาจะเข้าห้องเรียนนั่งฟังบรรยายจากอาจารย์และตอบคำถามที่อาจารย์ถาม หากมีข้อสงสัยบางคนอาจจะถามบางคนอาจจะไม่ถาม จึงทำให้ผลลัพธ์ด้านความรู้ที่เกิดขึ้นของกลุ่มทดลองสูงกว่ากลุ่มควบคุม ดังที่ธีรชัย วรณกิจ (2547 : 87 - 88) กล่าวว่า iva การปฏิรูปการเรียนรู้มุ่งเน้นที่กระบวนการเรียนการสอน หัวใจการเรียนรู้ของผู้เรียนเป็นสำคัญ ซึ่งตรงข้ามกับการเรียนการสอนแบบเดิมที่ให้ความสำคัญกับผู้สอน ทุกอย่างผู้สอนเป็นผู้ควบคุมทั้งหมด ผู้เรียนมีส่วนร่วมน้อยมาก มีหน้าที่รับฟัง รับรู้ที่ผู้สอนบรรยาย ทำให้ขาดทักษะชีวิตบางอย่างได้แก่ การมีส่วนร่วม การปรับตัวกับบุคคลอื่น เป็นต้น ถ้าผู้สอนให้ความสำคัญกับกระบวนการเรียนรู้ของผู้เรียน จะทำให้ผู้เรียนได้พัฒนาทั้งวิชาการ และทักษะชีวิตไปพร้อมๆกัน ซึ่งเป็นไปในทำนองเดียวกับผลการวิจัยของ สัมพันธ์ วงษ์ดี (2544 : บทคัดย่อ) ที่ศึกษาเรื่อง การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนแบบร่วมมือในรายวิชา พื้นฐานดนตรี นาฏศิลป์และการละคร เพื่อพัฒนาศักยภาพของนักศึกษา : กรณีศึกษามหาวิทยาลัยพายัพ พบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักศึกษากลุ่มที่ใช้รูปแบบการเรียนแบบร่วมมือ สูงกว่ากลุ่มควบคุมที่สอนตามรูปแบบปกติ นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับ การวิจัยของ ปัทมา ศรชาว (2540 :

บทคัดย่อ) ที่ศึกษาเรื่อง ผลของการเรียนแบบร่วมมือ ที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคณิตศาสตร์ และ เจตคติต่อวิชาคณิตศาสตร์ของนักศึกษาปีที่ 1 คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยสยามพบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคณิตศาสตร์และเจตคติต่อวิชาคณิตศาสตร์ของกลุ่มทดลองที่ทำการสอนแบบร่วมมือ สูงกว่ากลุ่มควบคุมที่สอนแบบปกติ

2.2 นักศึกษากลุ่มทดลองมีผลลัพธ์การเรียนการสอนด้านเจตคติทางบวกสูงกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 อาจเนื่องมาจากตลอดระยะเวลา 10 สัปดาห์ที่ทำการจัดการเรียนการสอน นักศึกษากลุ่มทดลองได้ผ่านกระบวนการเรียนการสอนตามรูปแบบที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นที่ประกอบด้วยกิจกรรมการเรียนรู้ทั้ง 5 ขั้นตอน เป็นการพัฒนาเอกัตบุคลและพัฒนากระบวนการกลุ่ม ทำให้นักศึกษาได้มีการวิเคราะห์ การสะท้อนคิด การวางแผน การเรียนรู้ด้วยตนเอง การสังเคราะห์ และสรุป ซึ่งเป็นการเรียนรู้ด้วยตนเองและแบบกลุ่ม นักศึกษาจึงจำเป็นต้องปรับตัวให้เข้ากับสิ่งที่เปลี่ยนแปลงในสังคม ประกอบกับบทบาทของอาจารย์ที่สอนตามรูปแบบการจัดการเรียนการสอน เพื่อพัฒนาพฤติกรรมประชาธิปไตยนี้ อาจารย์มีบทบาทเป็นผู้ช่วยเหลือสนับสนุนให้มีกิจกรรมการเรียนการสอนที่ทำให้เกิดบรรยากาศประชาธิปไตย จะทำให้นักศึกษาตระหนักเห็นความสำคัญของการเป็นวิถีชีวิตของคนไทยในปัจจุบัน นอกจากนี้ยังมีการปฐมนิเทศให้นักศึกษากลุ่มทดลองเข้าใจและเห็นความสำคัญของพฤติกรรมประชาธิปไตย นักศึกษาได้รับข้อมูลข่าวสารที่เกี่ยวข้องกับการปฏิรูปการเมืองที่เน้นและให้ความสำคัญของการมีส่วนร่วมของประชาชน และเนื้อหาสาระที่อาจารย์นำมาสอนเป็นเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับวิถีไทยในยุคแห่งความเป็นประชาธิปไตย จึงทำให้นักศึกษากลุ่มทดลองมีเจตคติที่ดีต่อพฤติกรรมประชาธิปไตยและเกิดความตระหนักถึงความสำคัญของการพัฒนาพฤติกรรมประชาธิปไตย ส่วนผลลัพธ์ด้านเจตคติต่อพฤติกรรมประชาธิปไตยของนักศึกษากลุ่มควบคุมอยู่ในระดับปานกลาง อาจเป็นเพราะนักศึกษากลุ่มนี้ได้เรียนรู้ตามรูปแบบการสอนปกติ ที่เน้นการบรรยายที่มีอาจารย์เป็นศูนย์กลาง และเป็นผู้กำหนดเนื้อหาที่จะทำการเรียนการสอน ทำให้นักศึกษาไม่มีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ความสนใจในเนื้อหาสาระจึงลดลง อาจเป็นเพราะรูปแบบการบรรยายของอาจารย์ไม่ดึงดูดความสนใจ หรือกระตุ้นนักศึกษา นอกจากนี้การบรรยายอาจใช้เวลานาน ทำให้นักศึกษาเกิดความใส่ใจลดลง ซึ่งจะส่งผลต่อระดับเจตคติด้วย ดังที่ เค็มม์ และโคลส (Kemmm and Close.1995 : 91- 92)กล่าวว่าการเรียนรู้เป็นกระบวนการที่เป็นระบบที่มีอิทธิพลต่อการปรับเปลี่ยนพฤติกรรม ซึ่งหมายถึงการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมจากความรู้ที่ได้รับ มีทัศนคติ และทักษะที่ดีขึ้น ซึ่งบันไดการพัฒนาเจตคติหรือด้านจิตพิสัยเริ่มตั้งแต่นักศึกษาได้รับรู้ถึงคุณค่า แล้วตอบสนองด้วยความสมัครใจ จึงทำให้เห็นคุณค่า เกิดเป็นค่านิยมร่วมจนสุดท้ายเกิดคุณลักษณะจากภายใน เป็นไปในทำนองเดียวกับผลการวิจัยของ สมบัติ ชำรงธัญวงศ์ (2538 : บทคัดย่อ) ที่ศึกษาเกี่ยวกับทัศนคติทางการเมืองของเยาวชนในกรุงเทพมหานคร พบว่าเยาวชนในกรุงเทพมหานครมีทัศนคติทางการเมืองค่อนข้างดี

นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับแนวคิดของ ไบลท์ (Blight .1972 : 682) ที่กล่าวว่า การบรรยายเป็นระยะเวลานานตั้งแต่ 50 นาทีขึ้นไปนั้นเป็นวิธีการเรียนการสอนที่ไม่เหมาะสม ผู้เรียนไม่ได้มีส่วนร่วมไม่มีการปฏิบัติและไม่มีข้อมูลย้อนกลับไปสู่ผู้บรรยาย นอกจากนี้จะทำให้เกิดความถดถอยในการจำและระลึกถึงข้อมูล

2.3 นักศึกษากลุ่มทดลองมีพฤติกรรมประชาธิปไตย 3 ด้าน คือ ด้านปัญญาธรรม การวาทธรรม และสามัคคีธรรม สูงกว่ากลุ่มควบคุม อาจเป็นเพราะนักศึกษากลุ่มทดลองที่ได้เรียนรู้ตามกระบวนการพัฒนาพฤติกรรมประชาธิปไตยที่พัฒนาขึ้น นักศึกษาได้มีโอกาสได้ฝึกกระบวนการคิด กระบวนการกลุ่ม นักศึกษาเป็นผู้สร้างความรู้ด้วยตนเอง นักศึกษามีส่วนร่วมในการเรียนรู้อย่างแท้จริง มีโอกาสได้แสดงความรู้ ความเข้าใจต่อตนเอง ความเข้าใจและยอมรับบุคคลอื่น ความมีเหตุผลที่ถูกต้องเหมาะสมเมื่อมีวิธีการจัดการเรียนรู้ตามรูปแบบที่พัฒนาขึ้นเป็นการให้โอกาสแก่นักศึกษาแสดงความรู้ความเข้าใจของตนเองหรืออธิบายความหมายของความรู้ความเข้าใจนั้น และรับรู้ความเข้าใจของบุคคลอื่น ทำให้นักศึกษาได้มีโอกาสประเมินความรู้และความเข้าใจของตนเองว่าถูกต้อง สมบูรณ์ หรือมีเหตุผลเพียงพอหรือไม่ และจะปรับความรู้ความเข้าใจของตนให้สมเหตุสมผลได้เป็นอย่างดี ต่างจากนักศึกษากลุ่มควบคุม ซึ่งเรียนรู้ตามรูปแบบการจัดการเรียนการสอนแบบปกติที่เน้นรูปแบบการบรรยาย กิจกรรมที่ผู้เรียนได้กระทำก็คือ การนั่งฟังการตอบคำถามเมื่ออาจารย์ถาม ไม่มีกระบวนการกลุ่ม ทำให้นักศึกษาได้มีโอกาสได้ฝึกหรือได้กระทำในขณะมีการเรียนการสอน จึงทำให้พฤติกรรมประชาธิปไตยในกลุ่มควบคุมมีต่ำกว่ากลุ่มทดลอง ดังที่ วัลลภา เทพหัสดิน ณ อยุธยา (2544 : 40) กล่าวว่า การสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ เป็นการสอนที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนเรียนรู้แบบเชิงรุก ศึกษาความรู้ด้วยตนเองจากเอกสาร เพื่อน แหล่งความรู้ อาจารย์ และสิ่งแวดล้อม โดยที่ผู้เรียนต้องมีส่วนร่วมสัมพันธ์ร่วมกัน มีกระบวนการคิดและการแก้ปัญหาอย่างมีเหตุผล มีหลักวิชาการรับ สร้างองค์ความรู้ และประมวลความรู้ได้โดยมีผู้สอนเป็นผู้แนะนำ ชี้แนะ ให้แหล่งข้อมูล ร่วมกันกำหนดการเรียนรู้ จะทำให้นักศึกษาเกิดทักษะกระบวนการคิดและกระบวนการกลุ่ม มีการปรับตัวเข้ากับสภาพแวดล้อมได้เป็นอย่างดี ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ เซฟเวอรี่และดัฟฟี (Severy and Duffy. 1995 : 21 – 38) ที่กล่าวถึงการจัดการเรียนการสอนที่เน้นกระบวนการคิดและกระบวนการกลุ่มจำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ สำหรับผู้เรียนให้ผู้เรียนได้มีความกระตือรือร้น กล้าแสดงออก ใช้เหตุผลในการตัดสินใจและแก้ปัญหา ให้อิสระกับผู้เรียนอย่างมีขอบเขต จะทำให้ผู้เรียนได้พัฒนาศักยภาพความเป็นประชาธิปไตยได้อย่างสมบูรณ์แบบ นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับผลการวิจัยของ มัลลิกา มलयานนท์ (2537 : 26 – 28) ที่ศึกษาเรื่องการยอมรับแนวทางประชาธิปไตยของนักเรียนนายเรืออากาศ พบว่า การเรียนการสอนที่มุ่งเน้นกระบวนการจะมีผลต่อการยอมรับและการปฏิบัติเกี่ยวกับพฤติกรรมประชาธิปไตยของนักเรียนนายเรืออากาศ

2.4 อาจารย์มีความคิดเห็นต่อรูปแบบการเรียนการสอนโดยภาพรวมและในแต่ละด้านว่า มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก อาจเป็นเพราะอาจารย์คิดว่ารูปแบบการจัดการเรียนการสอนมีจุดเด่น คือ ทำให้ผู้เรียนได้เน้นกระบวนการคิดและกระบวนการกลุ่ม เป็นรูปแบบการเรียนการสอนที่ให้ความสำคัญและเชื่อมั่นในตัวนักศึกษาว่า มีศักยภาพในการสร้างความรู้ด้วยตนเองได้ เปิดโอกาสให้นักศึกษาแสดงเหตุผลต่อทีมงานอย่างเต็มที่และเป็นรูปแบบที่มีแผนการจัดการเรียนการสอนที่ชัดเจน เป็นระบบ มีขั้นตอน ทำให้อาจารย์มีความพร้อมและจัดการเรียนการสอนได้อย่างมีประสิทธิภาพ เกิดสัมพันธภาพที่ดีระหว่างอาจารย์กับนักศึกษา บรรยากาศการเรียนการสอนเป็นไปอย่างธรรมชาติมาก ทั้งอาจารย์และนักศึกษามีความสุขและสนุกกับการเรียนการสอนในแต่ละครั้ง นอกจากนี้รูปแบบการจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาพฤติกรรมประชาธิปไตยทำให้อาจารย์และนักศึกษาเกิดความเข้าใจและสามารถประยุกต์เข้ากับการดำเนินชีวิตประจำวันได้ มีการเปลี่ยนแปลงสู่การพัฒนาพฤติกรรมประชาธิปไตยที่เป็นผลจากประสบการณ์การจัดการเรียนการสอน ดังที่ อุทุมพร จามรมาร (2541 : 6 – 7) ที่กล่าวถึงแนวคิดการเรียนการสอนในระดับอุดมศึกษาที่อาจารย์ควรเตรียมความพร้อมของนักศึกษาทั้งด้านความคิด ความเชื่อ และทักษะในการใช้ชีวิตเพื่อเตรียมพลเมืองของชาติให้เป็นการสำคัญ ให้เป็นคนที่มีความรู้ในสังคม ซึ่งไดแอน (Diane. 1999 : 281 – 282) กล่าวว่า การจัดการเรียนการสอนเป็นไปเพื่อพัฒนาทักษะทางสมอง ทักษะการปฏิบัติ และทักษะการมีจิตวิญญาณ แต่ในส่วนของการคิดอย่างมีวิจารณญาณ ความกล้าหาญในการแสดงออกทางความคิดอาจารย์ผู้สอนต้องออกแบบกิจกรรมเพื่อสนับสนุนให้นักศึกษาได้ฝึกเป็นประจำและต่อเนื่อง โดยจัดประสบการณ์ในลักษณะที่ผู้เรียนได้เพิ่มพูนความมีเหตุผล กระบวนการทางสังคม และได้แสดงพฤติกรรมที่สอดคล้องกัน เนื้อหาที่เรียนและสอดคล้องกับผลลัพธ์ที่ต้องการให้เกิดขึ้น จะทำให้ผู้เรียนเกิดพฤติกรรมประชาธิปไตยได้ และเป็นไปในการทำงานเดียวกับงานวิจัยของ อุษณีย์ เทพวรชัย (2542 : บทคัดย่อ) ที่ศึกษาเรื่องการพัฒนา รูปแบบการเรียนการสอนเชิงรุกทางการศึกษาพยาบาล ในระดับปริญญาตรี พบว่า การจัดการเรียนการสอนแบบเชิงรุกเป็นการจัดการเรียนการสอนที่พัฒนาให้นักศึกษาพยาบาล มีการพัฒนาทักษะกระบวนการคิดอย่างเป็นระบบ ทักษะความมีเหตุผล การกล้าแสดงออกทางความคิดโดยอิสระ นักศึกษามีความสุขในการเรียนรู้ เกิดการใฝ่รู้อย่างต่อเนื่อง

2.5 นักศึกษามีความคิดเห็นต่อรูปแบบการเรียนการสอนโดยภาพรวมและในแต่ละด้านว่า มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก อาจเป็นเพราะนักศึกษาเห็นว่า รูปแบบการจัดการเรียนการสอนนี้มีประโยชน์ต่อการพัฒนาพฤติกรรมประชาธิปไตย ทั้งนี้เพราะนักศึกษามีโอกาสเรียนรู้ด้วยตนเองและค้นคว้ามากยิ่งขึ้น มีส่วนร่วมในการเรียนการสอน มีความรู้สึกกระตือรือร้น อยากเรียนรู้ ได้มีโอกาสแลกเปลี่ยนความคิดเห็นร่วมกับเพื่อน เกิดความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ และเพิ่มความสามารถในการทำงานเป็นทีมได้มากขึ้น เข้าใจบทบาทตนเอง และยอมรับความคิดเห็นของเพื่อนอย่างมีเหตุผล ดังที่ อุทุมพร

จามรมาร (2541 : 6 – 7) กล่าวว่า การเรียนการสอนในระดับอุดมศึกษาเป็นการจัดการเรียนรู้ที่ต้องทำให้นักศึกษาได้พัฒนาสมอง ความคิด วิเคราะห์แยกแยะที่จะประยุกต์ความรู้สากล วัฒนธรรมสากลมาปรับใช้ให้เหมาะกับสภาพสังคมและวัฒนธรรม ผูกทักษะชีวิตในการอยู่ร่วมกับผู้อื่น มีวุฒิภาวะทางอารมณ์ และเป็นไปในทำนองเดียวกับผลการวิจัยของ สลาบิน (Slavin. 1995 : 86 – 88) ที่ศึกษาเรื่อง การเรียนรู้เพื่อสร้างความร่วมมือ พบว่า หากผู้เรียนได้เรียนรู้ร่วมกันจะช่วยให้ผู้เรียนมีความพยายามที่จะเรียนรู้ให้บรรลุเป้าหมาย มีแรงจูงใจภายใน แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ รู้จักคิดอย่างมีวิจารณญาณ มีสัมพันธภาพที่ดีระหว่างกัน ผู้เรียนมีความสุขกับการเรียนรู้ เกิดการใฝ่รู้ที่ต่อเนื่อง ผลการเรียนการสอนจึงจะบรรลุเป้าหมายตามที่กำหนดไว้

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะสำหรับการนำผลวิจัยไปใช้

จากการวิจัยรูปแบบการจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาพฤติกรรมประชาธิปไตย สำหรับนักศึกษาสถาบันราชภัฏ ผู้วิจัยจึงเสนอแนะดังนี้

1. จากผลการวิจัยที่พบว่า การเรียนการสอนเพื่อพัฒนาพฤติกรรมประชาธิปไตย สำหรับนักศึกษาสถาบันราชภัฏ เป็นรูปแบบการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ (Learner Centered) ที่ใช้ระยะเวลาประมาณ 29 ชั่วโมง สามารถพัฒนาพฤติกรรมประชาธิปไตยทั้งด้านความรู้ เจตคติ และพฤติกรรมประชาธิปไตย 3 ด้าน คือ ด้านปัญญารวม ด้านการรวม และด้านสามัคคีธรรม ได้อย่างมีประสิทธิภาพ จึงควรนำรูปแบบการเรียนรู้นี้ไปปรับใช้ในรายวิชาวิถีไทย โดยใช้ระยะเวลาการเรียนการสอนไม่น้อยกว่า 29 ชั่วโมงแต่ควรปรับระยะเวลาในแต่ละหน่วยการเรียนรู้ให้เหมาะสมกับความยากง่ายของเนื้อหาแต่ละหน่วยการเรียนรู้ โดยการวิเคราะห์เนื้อหาวิชา ซึ่งเวลาที่ควรขยายได้แก่ หน่วยการเรียนรู้ที่ 2 วิสัยทัศน์ทางสังคม เศรษฐกิจ การเมือง การปกครอง เนื่องจากมีความยากในการทำความเข้าใจ ประกอบกับวิสัยทัศน์มีความสำคัญซึ่งถือว่าเป็นหัวใจของการพัฒนาพฤติกรรมประชาธิปไตย จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่นักศึกษาต้องเรียนรู้ให้ลึกซึ้งและเข้าใจชัดเจนให้มากยิ่งขึ้น ทั้งนี้ อาจารย์ควรมีการปรับรูปแบบการจัดการเรียนการสอนให้มีความต่อเนื่องและสอดคล้องกับระดับความรู้ความสามารถพื้นฐานของนักศึกษา

2. จากผลการวิจัยที่พบว่า อาจารย์เป็นผู้ที่บทบาทที่สำคัญในการอำนวยความสะดวกแก่นักศึกษาในการจัดการเรียนการสอน อาจารย์ควรต้องมีประสบการณ์ในการจัดการเรียนการสอนที่เน้นกระบวนการโดยให้ความสำคัญที่ตัวผู้เรียน ดังนั้นควรมีการพัฒนาอาจารย์ด้านการจัดการเรียนการสอนเพื่อที่จะให้อาจารย์เห็นความสำคัญและมีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับกระบวนการพัฒนาพฤติกรรมประชาธิปไตยให้แก่นักศึกษา ซึ่งอาจมีการดำเนินการดังต่อไปนี้

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก.

**รายนามผู้เชี่ยวชาญและผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบคุณภาพและความเหมาะสมของ
รูปแบบการจัดการเรียนการสอน เอกสารประกอบรูปแบบการจัดการเรียน
การสอน และเครื่องมือประเมินรูปแบบการจัดการเรียนการสอน**

**รายนามผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบคุณภาพรูปแบบการจัดการเรียนการสอน
เอกสารประกอบรูปแบบการจัดการเรียนการสอน และเครื่องมือประเมินรูปแบบ
การจัดการเรียนการสอน**

1. รองศาสตราจารย์วัลลภา รุ่งศิริแสงรัตน์
คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ สถาบันราชภัฏวไลยอลงกรณ์ (ในพระบรมราชูปถัมภ์)
2. อาจารย์อดุลย์ วิวัฒนปฐพี
คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ สถาบันราชภัฏวไลยอลงกรณ์ (ในพระบรมราชูปถัมภ์)
3. อาจารย์นาฏยา สุวรรณทรัพย์
คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ สถาบันราชภัฏวไลยอลงกรณ์ (ในพระบรมราชูปถัมภ์)
4. อาจารย์เทียมจันทร์ อ่ำแหวน
คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ สถาบันราชภัฏวไลยอลงกรณ์ (ในพระบรมราชูปถัมภ์)
5. อาจารย์สมจิณรัตน์ มุกตาวิจิตร
คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ สถาบันราชภัฏวไลยอลงกรณ์ (ในพระบรมราชูปถัมภ์)
6. อาจารย์ทิพา มั่นทน
คณะครุศาสตร์ สถาบันราชภัฏวไลยอลงกรณ์ (ในพระบรมราชูปถัมภ์)
7. อาจารย์พนัสยา วรรณวิไล
หัวหน้างานวัดและประเมินผลทางการศึกษา วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี สงขลา

**รายนามผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบความเหมาะสมรูปแบบการจัดการเรียนการสอน
เอกสารประกอบรูปแบบการจัดการเรียนการสอน และเครื่องมือประเมินรูปแบบ
การจัดการเรียนการสอน**

1. รองศาสตราจารย์วัลลภา รุ่งศิริแสงรัตน์
คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ สถาบันราชภัฏวไลยอลงกรณ์ (ในพระบรมราชูปถัมภ์)
2. อาจารย์ ดร.เรวดี กระโหมวงศ์
หัวหน้าภาควิชาการประเมินผลและวิจัย มหาวิทยาลัยทักษิณ
3. อาจารย์นาฏยา สุวรรณทรัพย์
คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ สถาบันราชภัฏวไลยอลงกรณ์ (ในพระบรมราชูปถัมภ์)
4. อาจารย์อดุลย์ วิวัฒนปฐพี
คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ สถาบันราชภัฏวไลยอลงกรณ์ (ในพระบรมราชูปถัมภ์)
5. อาจารย์สมจิณรัตน์ มุกตาวิจิตร
คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ สถาบันราชภัฏวไลยอลงกรณ์ (ในพระบรมราชูปถัมภ์)

ภาคผนวก ข.

เอกสารประกอบรูปแบบการจัดการเรียนการสอน
เพื่อพัฒนาพฤติกรรมประชาธิปไตย สำหรับนักศึกษาสถาบันราชภัฏ

คู่มืออาจารย์

รูปแบบการจัดการเรียนการสอน
เพื่อพัฒนาพฤติกรรมประชาธิปไตย สำหรับนักศึกษาสถาบันราชภัฏ
**Model of Instruction for the Democretic Behavior
for Students in Rajabhat Institute**

พัฒนาโดย
ชูชีพ ประทุมเวียง
นิสิตปริญญาเอก สาขาวิชาการอุดมศึกษา
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

คำนำ

การเรียนการสอนในยุคปัจจุบันเป็นการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญกับผู้เรียน ให้ผู้เรียนได้มีโอกาสแสดงศักยภาพในด้านการศึกษาค้นคว้าด้านความคิด ด้านการตัดสินใจ ตลอดจนการเป็นบุคคลที่ใฝ่รู้และปรับตัวสู่สังคมยุคใหม่ได้ อาจารย์จึงควรมีบทบาทเป็นผู้อำนวยความสะดวกให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้มีการพัฒนาศักยภาพอย่างเต็มที่ คู่มืออาจารย์นี้จัดทำขึ้นเพื่อให้ผู้เรียนใช้เป็นแนวทางให้เรียนรู้ได้ด้วยตนเองโดยใช้รูปแบบการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาพฤติกรรมประชาธิปไตย สำหรับนักศึกษาสถาบันราชภัฏ ซึ่งจะส่งผลต่อการพัฒนาพฤติกรรมประชาธิปไตยในด้านปัญญาธรรม การวธรรม และสามัคคีธรรม อันเป็นพฤติกรรมที่เป็นพื้นฐานของคนในสังคมประชาธิปไตย

การจัดรูปแบบการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาพฤติกรรมประชาธิปไตยมีจุดเน้นให้ผู้เรียนฝึกคิดแก้ปัญหาอย่างมีระบบ โดยอาศัยพฤติกรรมประชาธิปไตยทั้งในมิติของตนเองและมิติสังคมกลุ่ม เพื่อเกิดความร่วมมือและช่วยกันแก้ปัญหา อันจะส่งผลดีต่อตนเองและต่อสังคม

คู่มืออาจารย์ประกอบด้วยการบริหารจัดการรูปแบบการจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาพฤติกรรมประชาธิปไตย แผนการสอน ใบงาน ซึ่งจะเป็แนวทางสำหรับอาจารย์ที่จะนำรูปแบบไปใช้ในการพัฒนานักศึกษาสถาบันราชภัฏให้มีพฤติกรรมประชาธิปไตย

ผู้จัดทำหวังว่า คู่มืออาจารย์เล่มนี้จะช่วยให้อาจารย์นำไปเป็นแนวทางในการจัดการเรียนการสอนรายวิชาวิทย์ไทย ซึ่งจะเป็รายวิชาที่จะพัฒนาพฤติกรรมประชาธิปไตยในตัวผู้เรียน ทำให้นักศึกษาเป็นผู้ที่มีคุณภาพอยู่ในสังคมยุคปัจจุบันได้อย่างมีความสุข

ชูชีพ ประทุมเวียง

การบริหารจัดการการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาพฤติกรรมประชาธิปไตย สำหรับนักศึกษาสถาบันราชภัฏ

1. วัตถุประสงค์

เพื่อวางแผนการดำเนินการจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาพฤติกรรมประชาธิปไตย สำหรับนักศึกษาสถาบันราชภัฏ ให้บรรลุวัตถุประสงค์และมีประสิทธิภาพสูงสุด มีการดำเนินการเป็น 3 ขั้นตอน ดังนี้

1. ขั้นเตรียมการ ดำเนินการโดยการประชาสัมพันธ์รูปแบบการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาพฤติกรรมประชาธิปไตย สำหรับนักศึกษาสถาบันราชภัฏ เตรียมความพร้อมด้านบุคลากร ได้แก่ อาจารย์ผู้ร่วมสอนหน่วยการเรียนการสอน เตรียมความพร้อมด้านแหล่งทรัพยากร การเรียนรู้และสิ่งอำนวยความสะดวก ได้แก่ เอกสารประกอบการเรียนการสอน เอกสารการประเมินรูปแบบการเรียนการสอน หนังสืออ่านประกอบ สื่ออุปกรณ์การเรียนการสอน งบประมาณและเตรียมความพร้อมด้านสถานที่ ได้แก่ ความพร้อมของสถาบัน แหล่งฝึกที่นักศึกษาใช้ในการเรียนการสอน เป็นต้น

2. ขั้นดำเนินการจัดการเรียนการสอน จัดทำคู่มือเอกสารแนะนำรูปแบบการเรียนการสอน สำหรับอาจารย์ คู่มือนักศึกษาและหน่วยการเรียนการสอน ตลอดจนตารางการเรียนการสอน ดำเนินการโดยการประชุมชี้แจงบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนการสอนทุกฝ่าย ได้แก่ อาจารย์ผู้ร่วมสอน วิชาวิทย์ไทย จัดปฐมนิเทศนักศึกษาที่เข้ารับการจัดการเรียนรู้ และดำเนินการจัดการเรียนการสอนตามแผน

3. ขั้นประเมินผลรูปแบบการเรียนการสอน ดำเนินการประเมินผลโดยพิจารณาว่าตรงกับวัตถุประสงค์หรือไม่ อาจารย์ผู้ร่วมสอนหน่วยการเรียนการสอน นักศึกษาที่เกี่ยวข้องมีความคิดเห็นอย่างไร เพื่อเป็นข้อมูลในการปรับปรุงรูปแบบการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาพฤติกรรมประชาธิปไตย สำหรับนักศึกษาสถาบันราชภัฏ ให้มีประสิทธิภาพต่อไป

2. ความสำคัญของการจัดการเรียนการสอน

คนเป็นปัจจัยสำคัญที่สุดในการพัฒนาองค์ความรู้เพื่อพัฒนาสังคม เพราะคนเป็นทรัพยากรที่สำคัญที่สุดในการพัฒนาประเทศ (อนันต์ อนันตกุล. 2536 : 29 – 30) โดยเฉพาะด้านเศรษฐกิจและสังคม ทุกประเทศรวมทั้งประเทศไทยได้พยายามพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ทั้งในด้านปริมาณ โดยการผลิตกำลังคนที่มีความรู้ ความสามารถ มีทักษะ และมีเจตคติที่ดีสามารถรับผิดชอบในการปฏิบัติหน้าที่ของตนได้เป็นอย่างดี อย่างไรก็ตามถึงแม้ว่ารัฐจะให้ความสำคัญของการศึกษาต่อการพัฒนาประชาธิปไตย โดยให้งบประมาณเพื่อจัดการศึกษาแก่ประชาชนอย่างทั่วถึงและมีคุณภาพทุกระดับ

(วิชัย ตันศิริ. 2536 : 14 – 15) ด้วยเชื่อว่าการศึกษาคือเครื่องมือพื้นฐานในการกล่อมเกลาจิตสำนึกของการอยู่ร่วมกันของมนุษย์ที่จะเอื้ออำนวยต่อการสร้างรูปแบบของการตัดสินใจร่วมกันของสมาชิกในสังคมประชาธิปไตยที่ให้ความสำคัญกับความเท่าเทียมในสิทธิและหน้าที่ของสมาชิกในสังคมนั้นๆ ดังที่รายงานการวิจัยเกี่ยวกับนักศึกษาระดับอุดมศึกษาพบว่า นักศึกษาเป็นผู้ที่บุคคลทั่วไปให้การยอมรับว่าเป็นผู้มีการศึกษาสูงและได้รับการสนับสนุนให้มีบทบาทที่สำคัญทางการเมือง ซึ่งเป็นบทบาทที่มีความสำคัญต่อการพัฒนาประเทศ ซึ่งประชาชนให้ความไว้วางใจว่าระบบการศึกษาชั้นอุดมศึกษาเป็นการจัดการศึกษาที่ให้ความรู้และปัญญาแก่นักศึกษา รวมทั้งมีกระบวนการถ่ายทอดทางวัฒนธรรม ทางการเมือง และค่านิยมประชาธิปไตย ตลอดจนมีพฤติกรรมประชาธิปไตยที่เหมาะสม แต่อีกส่วนหนึ่งของผลการวิจัยพบว่า นักศึกษาผู้ซึ่งประชาชนให้การยอมรับยังมีความสนใจใฝ่รู้หรือมีความรู้ทั่วไปทางการเมือง เศรษฐกิจ และสังคมไม่มากพอ และวัฒนธรรมทางการเมืองของไทย ยังไม่เอื้อต่อการปกครองระบอบประชาธิปไตย เนื่องจากสถาบันอุดมศึกษามีกระบวนการถ่ายทอดวัฒนธรรมทางการเมืองของไทยซึ่งเป็นกลไกที่สำคัญในการอบรมกล่อมเกลาให้เกิดวัฒนธรรมการเมืองที่ล้าหลัง จึงทำให้การปกครองระบอบประชาธิปไตยในประเทศไทยไม่ประสบความสำเร็จเท่าที่ควร (มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์. 2540 : 1)

สถาบันอุดมศึกษาเป็นแหล่งสร้างองค์ความรู้ และทรัพยากรมนุษย์ที่สำคัญของสังคม ซึ่งนับว่าเป็นการพัฒนาคนในทุกด้าน ผู้ที่ได้รับการศึกษาจึงน่าจะเป็นคนดี คนเก่ง มีความสุข ส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาได้เต็มศักยภาพ (พันธศักดิ์ พลสารัมย์ และวัลลภา เทพหัสดิน ณ อยุธยา. 2543 : 1 – 2) ดังนั้นการเตรียมนักศึกษาเพื่อให้สามารถมีส่วนร่วมในสังคมประชาธิปไตยได้อย่างมีวุฒิภาวะมักจะถูกกล่าวถึงในฐานะเป็นจุดมุ่งหมายหลักของการจัดการศึกษาในระดับอุดมศึกษา เสมอมา โดยเฉพาะคนอเมริกันส่วนใหญ่เชื่อว่า งานหลักของการจัดการศึกษาในระดับอุดมศึกษา ได้แก่ การพัฒนาพลเมืองให้เป็นผู้มีส่วนร่วมที่สำคัญในสังคมประชาธิปไตย (จารุวรรณ สกุลคู. 2541 : 18 – 19 ; อ้างอิงจาก Harvey and Immerwahr. 1995) นอกจากนี้ยังพบว่า ประเด็นหลัก 3 ประเด็นที่ระบุเกี่ยวกับข้อตกลงเบื้องต้น ค่านิยม และจุดมุ่งหมายของการดำเนินงานด้านกิจการนักศึกษาในช่วง 50 ปี ยังคงเป็นประเด็นเดิม คือ นอกจากจะมุ่งสร้างบัณฑิตที่มีความสามารถในการประกอบอาชีพการงานอย่างดีแล้ว บัณฑิตยังควรจะสามารถเข้าไปมีส่วนร่วมอย่างแข็งขันในกิจกรรมทางสังคม การพักผ่อนหย่อนใจ และกิจกรรมทางวัฒนธรรมของสังคม แนวคิดดังกล่าวถือว่า บัณฑิตควรมีความกระตือรือร้นในการมีความรับผิดชอบในระดับปัจเจกบุคคลและระดับสังคม เพราะเป็นองค์ประกอบสำคัญในการประพัตติตนเป็นพลเมืองดี (จารุวรรณ สกุลคู. 2541 : 18 – 19 ; อ้างอิงจาก National Association. 1989 : 58) บัณฑิตในฐานะที่เป็นผู้มีส่วนร่วมในสังคมประชาธิปไตยอย่างมีความรับผิดชอบ มีวุฒิภาวะ มีความมั่นคงอย่างเต็มที่ จึงเป็นจุดมุ่งหมายสำคัญของการจัดการศึกษา (จารุวรรณ สกุลคู. 2541 : 18 – 19 ; อ้างอิงจาก National Association. 1989 : 22) สังคมประชาธิปไตยจำเป็นต้องอาศัยพลเมืองที่มี

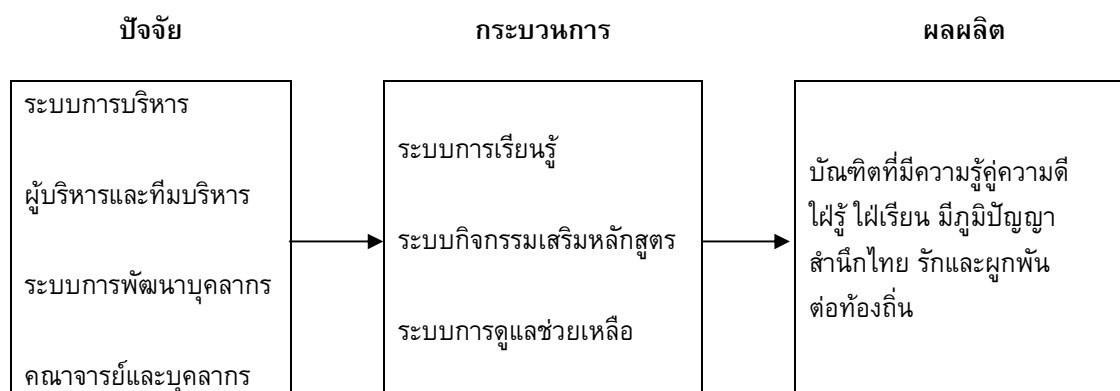
ความรู้ เพราะการจะเป็นสมาชิกที่ดีของสังคมประชาธิปไตยเป็นเรื่องที่ซับซ้อน ดังนั้นนักศึกษาจึงสามารถเรียนรู้จากการปฏิบัติรวมทั้งการสร้างความรู้ความเข้าใจในเชิงวิชาการเกี่ยวกับหน้าที่พลเมือง การมีส่วนร่วมอย่างแข็งขันในระบบการปกครอง ในสถานศึกษา ในสังคม และในการบริหารกิจการต่างๆ ของนักศึกษาเอง ซึ่งมีส่วนอย่างสำคัญต่อความรู้ความเข้าใจและการตระหนักในหน้าที่พลเมืองของนักศึกษา (จารุวรรณ สกุลคุ. 2541 : 18 – 19 ; อ้างอิงจาก National Association. 1989 : 14) แต่ปัญหาของระบบการศึกษาและสถาบันอุดมศึกษาส่วนใหญ่ในประเทศไทย มักจะเน้นการเรียนการสอนเพื่อเพิ่มพูนความรู้และทักษะ ซึ่งนำไปสู่การมีความสามารถหรือที่เรียกว่า เก่ง แต่ไม่ค่อยสอนหรือให้โอกาสผู้เรียนในการเรียนรู้ที่จะรู้จักตนเอง อันจะก่อให้เกิดความเชื่อมั่นและความสามารถในการพึ่งตนเองได้ (ชัยอนันต์ สมุทวณิช. 2541 : 11) ซึ่งเป็นนิสภาพในการนำไปสู่การศึกษาที่มีคุณภาพ ก่อให้เกิดทั้งความสามารถด้านความรู้และทักษะ นั่นคือ วิชาการกับความสามารถด้านความรู้และทักษะ ควรจะได้พัฒนาไปพร้อมๆ กัน เป็นศักยภาพของคนที่มีสมบูรณ์แบบ คือ รู้จักตนเองและรู้จักผู้อื่น อันจะนำไปสู่การดำเนินชีวิตในสังคมประชาธิปไตยโดยแท้จริง ซึ่ง ฅัญกร อ่วมบำรุง (2537 : 121) ได้กล่าวถึงบทบาทการศึกษาที่มีการพัฒนาความเป็นประชาธิปไตยอันเป็นหน้าที่ของสถาบันการศึกษาที่จะต้องสร้างให้เกิดขึ้นให้ได้ ควรจัดการศึกษาใน 3 ลักษณะ ได้แก่

1. บทบาทของการศึกษาด้านสังคมปริกิตทางการเมืองการปกครอง (Political Socialization) หมายถึง การศึกษาสามารถทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้และตระหนักถึงบทบาทสิทธิเสรีภาพ หรือหน้าที่ของตนเองตามควรแก่วัยได้
2. บทบาททางการศึกษาในการบูรณาการทางการเมือง เน้นให้ผู้เรียนนำความรู้เรื่องการเมืองที่ศึกษา ส่งเสริมให้ผู้เรียนในสถาบันการศึกษาไปใช้ในชีวิตประจำวัน เพื่อแสดงให้เห็นว่าความรู้นั้นใช้แก้ปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชนได้
3. บทบาทของการศึกษาเพื่อสร้างผู้นำและบุคลากรทางการเมือง โดยเน้นให้ผู้เรียนนำความรู้เรื่องภาวะผู้นำทางการเมืองที่ได้ศึกษาและได้รับประสบการณ์ในการใช้ชีวิตความเป็นนักศึกษาในสถาบันการศึกษาไปสู่การเป็นผู้นำทางการเมืองในชีวิตประจำวันและอนาคต เพื่อแสดงให้เห็นว่าความรู้นั้นสามารถนำมาใช้ให้เกิดประโยชน์กับบุคคลที่จะเป็นผู้นำหรือบุคลากรทางการเมืองของชุมชนและประเทศชาติได้

จะเห็นได้ว่า การศึกษากับการพัฒนาความเป็นประชาธิปไตยนั้น สถาบันการศึกษาเป็นหน่วยงานที่มีความสำคัญ ซึ่งสามารถจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อส่งเสริมการพัฒนาประชาธิปไตยให้บรรลุตามเป้าหมายได้ สถาบันการศึกษาในฐานะที่เป็นสถาบันที่ก่อตั้งขึ้นเพื่อสร้างคนดีที่เป็นกำลังสำคัญสู่สังคมและประเทศชาติ มีหน้าที่ปลูกฝังและหล่อหลอมเยาวชนให้มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์เป็นคนดี คนเก่ง มีคุณค่าในสังคมประชาธิปไตย จึงควรให้ความสำคัญกับบทบาทหน้าที่ดังกล่าวนี้ โดยผ่านกระบวนการเรียนการสอนและการพัฒนานักศึกษา

การจัดการเรียนสอนในราชภัฏมีเป้าหมายและพันธกิจจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษา ตั้งแต่ระดับปริญญาและสูงกว่าแก่นักศึกษาและปวงชน โดยยึดผู้เรียนเป็นสำคัญมีจุดเด่นในด้านความสามารถทางภาษา และความสามารถในการใช้เทคโนโลยี มุ่งเน้นการพัฒนาความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ความเป็นผู้นำ ความเป็นประชาธิปไตย โดยจัดการศึกษาทั้งในระบบ นอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย ตลอดจนการจัดการศึกษาเพื่อรับปริญญาและไม่รับปริญญา

เป้าหมายบัณฑิตที่พึงประสงค์มียุทธศาสตร์การพัฒนาระบบการเรียนรู้ของสถาบันราชภัฏ (มหาวิทยาลัยราชภัฏ) นั้น ระบบการเรียนรู้ถือว่าเป็นองค์ประกอบสำคัญในระบบการศึกษา ระบบการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ จะต้องอาศัยการประกันคุณภาพการศึกษาที่เป็นระบบและกลไกหลักในการดำเนินงานเพื่อสร้างความมั่นใจให้กับสังคม ไม่ว่าจะเป็นผู้รับผิดชอบในระดับผู้บริหาร ผู้ปฏิบัติงาน หรือผู้รับบริการ ในการจัดการศึกษาจึงให้ความสำคัญกับการประกันคุณภาพการศึกษา โดยถือว่าเป็นหลักการสากลที่จะเน้นกระบวนการดำเนินงานในระบบองค์กร เมื่อพิจารณามหาวิทยาลัยราชภัฏ ในอนาคต ในฐานะที่เป็นองค์กรการจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษา จะมีระบบย่อยๆ หลายระบบที่ทำงานร่วมกัน การปฏิบัติตามพันธกิจของมหาวิทยาลัยที่ระบุในร่างพระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยราชภัฏให้เป็นสถาบันอุดมศึกษาเพื่อการพัฒนาท้องถิ่น มุ่งสร้างบัณฑิตให้มีความรู้คู่ความดี ใฝ่รู้ ใฝ่เรียนอย่างต่อเนื่อง ดำเนินชีวิตด้วยภูมิปัญญา สำนึกในความเป็นไทย รักและผูกพันต่อท้องถิ่น เพื่อให้ได้ผลผลิตดังกล่าว จำเป็นต้องอาศัยความสัมพันธ์ของระบบย่อยในองค์กรที่สามารถมองในเชิงทฤษฎีระบบได้ตามแผนภาพดังนี้

ภาพประกอบ 1 ความสัมพันธ์ของระบบย่อยในองค์กร

มาตรฐานระบบการเรียนรู้มหาวิทยาลัยราชภัฏจัดทำขึ้นตามเกณฑ์การประเมินคุณภาพสถาบันราชภัฏ โดยปรับให้เหมาะสมกับยุทธศาสตร์การพัฒนาระบบการเรียนรู้ และให้สอดคล้องกับ

ร่างพระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยราชภัฏ ในด้านผลผลิตมี 3 มาตรฐาน คือ 1) เป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้ มีพฤติกรรมตามวิถีประชาธิปไตย มีทักษะการจัดการในการทำงานร่วมกับผู้อื่น มีวิจรณ์ญาณ 2) มีค่านิยมและทักษะชีวิตที่เหมาะสมกับสังคมไทย 3) มีจิตสำนึกที่เห็นแก่ส่วนรวมและสำนึกในความเป็นไทย

เมื่อพิจารณาจากร่างพระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยราชภัฏ ยุทธศาสตร์การพัฒนาระบบการเรียนรู้ ประเด็นผลผลิตในการประกันคุณภาพตามทฤษฎีระบบ โดยเฉพาะประการที่หนึ่งเน้นบัณฑิตที่พึงประสงค์ควรมีพฤติกรรมประชาธิปไตย ในการวิจัยครั้งนี้จะมียุทธศาสตร์ต่อการพัฒนาระบบการเรียนรู้ที่จะผลิตบัณฑิตอันพึงประสงค์มีคุณภาพเข้าสู่สังคมได้

การจัดการเรียนการสอนที่จะช่วยพัฒนาให้บัณฑิตมีพฤติกรรมที่เป็นประชาธิปไตย มีทักษะกระบวนการคิด กระบวนการรู้จักตนเอง และกระบวนการแก้ปัญหาตลอดจนกระบวนการกลุ่ม มีหลากหลายมากมายวิธีการ วิธีการที่เหมาะสมควรเป็นการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมโดยถือเป็นการเรียนการสอนเชิงรุก ซึ่งจากการวิจัยของ อติวัฒน์ ศรีเกษตริน (2543 : 77) พบว่า การเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมช่วยเสริมสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ที่ดี ช่วยให้นักเรียนได้ฝึกฝนความเป็นประชาธิปไตย ฝึกการช่วยเหลือเกื้อกูลกัน ฝึกการอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข ช่วยให้ผู้เรียนเกิดทัศนคติที่ดีต่อการเรียน ต่อครู ต่อสถานศึกษา และต่อสังคมโดยการให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์ กิจกรรม การฝึกปฏิบัติการคิดการแก้ปัญหา ซึ่งการจัดการเรียนการสอนโดยใช้เทคนิคการร่วมมือ (Cooperation Learning) และการใช้ปัญหาเป็นหลัก (Problem Based Learning) น่าจะเหมาะสม ซึ่งในต่างประเทศได้มีการศึกษาในประเด็น Building Student-Centered Curricula : Problem-Based Learning and Cooperative Learning (<http://teachx.rutgers.edu/presentations/njcate>) การใช้การเรียนการสอนแบบร่วมมือเป็นการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ ให้ผู้เรียนเรียนเป็นกลุ่มย่อย สมาชิกภายในกลุ่มมีความแตกต่างกัน ได้แก่ เพศ เชื้อชาติ ความสามารถทางการเรียน สมาชิกภายในกลุ่มจะมีเป้าหมายในการทำงานร่วมกัน มีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นช่วยเหลือซึ่งกันและกัน รับผิดชอบการทำงานของแต่ละคนในกลุ่มร่วมกัน จุดสำคัญของการเรียนแบบนี้คือ ต้องการลดการทำงานเพื่อตนเองและการยึดความเป็นตัวของตัวเองลง ให้มีการร่วมมือในการทำงานเพื่อกลุ่มและส่วนรวมมากขึ้น (Johnson and Johnson.1985 : 667 - 669) และจากการวิจัยของ อนุสรณ์ สุชาตานนท์ (2536 : 65) สุพัตรา ศิริรักษ์ (2540 : 132 - 133) และ ศรีภรณ์ ณะวงศ์ษา (2542 : 73 - 74) พบว่า การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนด้วยการใช้เทคนิคการเรียนแบบร่วมมือ นอกจากจะช่วยให้ผู้เรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้นแล้ว ยังช่วยพัฒนาคุณลักษณะด้านมนุษยสัมพันธ์ ความรับผิดชอบ ความเป็นผู้นำ บุคลิกภาพประชาธิปไตย และเจตคติที่ดีต่อวิชาที่เรียนอีกด้วย ส่วนการเรียนการสอนแบบใช้ปัญหาเป็นหลัก เป็นการเรียนการสอนที่ใช้ปัญหาเป็นสิ่งที่เร้าที่กระตุ้นให้ผู้เรียนมีการพัฒนาทักษะด้านการคิดวิเคราะห์และศึกษาค้นคว้าด้วยตนเองโดยอาศัย

กระบวนการกลุ่มเป็นตัวกระตุ้นให้เกิดการเรียนรู้ (Young, 2000 : 128) เป็นการจัดการเรียนรู้การสอนที่ช่วยให้ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมทางด้านร่างกายอารมณ์และจิตใจ และให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมทางสังคม อารมณ์ (ทิสนา แหมมณี. 2544 : 182) ผลของการจัดการเรียนการสอนแบบใช้ปัญหาเป็นหลัก จะทำให้ผู้เรียนมีกระบวนการคิด รู้จักตนเอง ทำงานร่วมกับบุคคลอื่นได้ เมื่อผู้เรียนผ่านกระบวนการฝึกฝนในรูปแบบนี้ คาดว่าจะทำให้เกิดเป็นพฤติกรรมที่แสดงออกในการดำรงชีวิตในสังคม สอดคล้องกับพฤติกรรมที่มุ่งหวัง นั่นคือ จะทำให้ผู้เรียนมีพฤติกรรมของความเป็นคนดีในสังคมประชาธิปไตยและจากการวิจัยของ บุปผา เมฆศรีทองคำ (2545 : 123) พบว่าการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนโดยใช้ปัญหาเป็นหลัก ทำให้นักศึกษามีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้นแล้ว รวมถึงทักษะการติดต่อสื่อสารการทำงานเป็นทีม ความรับผิดชอบในวิชาชีพและเพิ่มทักษะการมีเหตุผลในการปฏิบัติงาน ซึ่งถือได้ว่ามีบุคลิกภาพประชาธิปไตยเช่นกัน ดังนั้นจะเห็นได้ว่าการเรียนการสอนแบบร่วมมือและแบบใช้ปัญหาเป็นหลักมีกระบวนการที่เชื่อว่าจะทำให้เกิดพฤติกรรมประชาธิปไตยได้ นั่นคือ การให้ความร่วมมือ การเคารพผู้อื่น การเคารพตนเอง การใช้เหตุผล การมีส่วนร่วม การแก้ปัญหาโดยสันติวิธี รู้จักบทบาทหน้าที่ของตน ปฏิบัติตามกฎหมายระเบียบ การติดตามเอาใจใส่งาน ยอมรับบทบาทหน้าที่ของกันและกัน รู้จักการยอมรับความคิดเห็นของบุคคลอื่น การคิดถึงประโยชน์ของส่วนรวมมากกว่าส่วนตน ยอมรับและเคารพในสิทธิและหน้าที่ทั้งของตนเองและบุคคลอื่น ซึ่งผู้เรียนเมื่อผ่านกระบวนการเรียนการสอนแบบร่วมมือและแบบใช้ปัญหาเป็นหลัก โดยมีกระบวนการของการรู้จักตนเอง การทำงานร่วมกันกับกลุ่ม และการศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลที่มีความเข้มข้น ก็จะทำให้ผู้เรียนได้ฝึกฝน มีสติปัญญา มีเหตุผลในการกระทำสิ่งต่างๆที่เป็นคนดี มีพฤติกรรมที่เป็นประชาธิปไตยที่สังคมต้องการ

ผู้วิจัยจึงได้นำหลักการทางการศึกษาที่มีพื้นฐาน ทฤษฎี ปรัชญาการศึกษามานุษยนิยม ปฏิรูปนิยม ทฤษฎีการเรียนรู้พฤติกรรมนิยม ปัญญาสังคม ปัญญานิยม แนวคิดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ และนำวิธีการเรียนการสอนแบบใช้ปัญหาเป็นหลักและการเรียนแบบร่วมมือ บูรณาการเป็นรูปแบบการเรียนการสอนแบบใหม่อันประกอบด้วย 4 องค์ประกอบ คือ จุดมุ่งหมาย สารการเรียนรู้ วิธีการเรียนการสอน การประเมินการเรียนการสอน เพื่อมุ่งพัฒนาพฤติกรรมประชาธิปไตย สำหรับนักศึกษาสถาบันราชภัฏ ใน 3 ด้าน คือ ด้านปัญญาธรรม ด้านคารวธรรม และด้านสามัคคีธรรม กล่าวคือ

ด้านปัญญาธรรม คือ การใช้ปัญญาหรือเหตุผลในการตัดสินใจ แก้ปัญหาโดยสันติวิธี หรือกระทำการใดๆ ก็ตาม หมายถึง บทบาทที่บุคคลแสดงออกถึงวิธีการหรือแนวทางในการตัดสินใจอย่างมีเหตุผลและใช้ปัญญา ได้แก่ การรู้จักใช้เหตุผลในการพิจารณาตัดสินใจเมื่อเกิดข้อขัดแย้ง การตัดสินใจโดยอาศัยข้อมูลประกอบ การไม่นำความเชื่อหรือโซกลางมาเป็นเครื่องตัดสินใจ การรู้จักวิเคราะห์และประมวลเหตุการณ์ต่างๆ โดยใช้สติปัญญาและเหตุผลออกมา การแยกเรื่องส่วนตัวกับหน้าที่การงานออกจากกันในการทำงานหรือการตัดสินใจใดๆ

ด้านการวรรณกรรม คือ ความรับผิดชอบ การเคารพตนเองและผู้อื่น หมายถึง บทบาทที่บุคคลรู้จักตนเองและรับรู้ว่าจะแสดงออกในหน้าที่ตนเอง ได้แก่ การเคารพและปฏิบัติตามกฎระเบียบ การปฏิบัติงานตามเวลาที่ได้รับมอบหมายอย่างตั้งใจและเต็มความสามารถ การเอาใจใส่ติดตาม การปฏิบัติงานโดยไม่ทอดทิ้ง การยอมรับบทบาทหน้าที่ของกันและกัน รวมถึงบทบาทที่บุคคลแสดงออกอย่างยอมรับและเคารพในสิทธิ หน้าที่ ตลอดจนความคิดเห็นของตนเองและบุคคลอื่น ได้แก่ การปฏิบัติหน้าที่ของตนให้ดีที่สุด โดยไม่ก้าวก่ายหรือรบกวนหน้าที่ของบุคคลอื่น การรู้จักให้ความสำคัญแก่บุคคลอื่น โดยไม่สนใจและให้ความสำคัญแต่เฉพาะตนเอง การรักความยุติธรรม การรู้จักเห็นอกเห็นใจและห่วงใยผู้อื่น การให้โอกาสผู้อื่นแสดงความคิดเห็น การไม่แสดงออกในลักษณะถูกเหยียดหยามความคิดเห็นผู้อื่น การสนใจฟังความคิดเห็นของผู้อื่นอย่างตั้งใจ การซักถามโดยใช้เหตุผลเมื่อไม่เข้าใจความคิดเห็นผู้อื่น การไม่ยึดถือความคิดเห็นของตนว่าถูกต้องเสมอไป

ด้านสามัคคีธรรม คือ มีส่วนร่วมและให้ความร่วมมือหมายถึง บทบาทที่บุคคลแสดงออกเพื่อส่วนรวม ได้แก่ การรู้จักเสียสละโดยพิจารณาตามเหตุผลและความเหมาะสม ความเต็มใจที่จะทำงานร่วมกับบุคคลอื่น การไม่ละเลยและเพิกเฉยต่อการกระทำใดๆ ที่จะเกิดประโยชน์ต่อส่วนรวมตามความสามารถและโอกาส การรู้จักอดทน อดกลั้น เพื่อผลประโยชน์ของส่วนรวม การรู้จักละอายใจต่อความประพฤติของตนที่จะรักษาผลประโยชน์ส่วนตนโดยมิชอบ

ผู้วิจัยในฐานะเป็นอาจารย์ในสังกัดสถาบันราชภัฏ จึงสนใจที่จะพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาพฤติกรรมประชาธิปไตยสำหรับนักศึกษาสถาบันราชภัฏ การปลูกฝังให้พลเมืองมีอุดมการณ์และวิถีชีวิตประชาธิปไตยที่สามารถมีส่วนร่วมในการเมืองการปกครอง และมีสติปัญญาที่สามารถใช้ดุลยพินิจและวิจารณ์ญาณเพื่อเลือกสรรผู้นำที่มีความรู้ ความสามารถในการนำสังคมไทยให้เจริญรุ่งเรืองได้ ดังนั้น จึงควรมีการพัฒนารูปแบบการส่งเสริมพฤติกรรมประชาธิปไตยในสถาบันอุดมศึกษา โดยเน้นบูรณาการเทคนิคการเรียนรู้แบบร่วมมือและแบบใช้ปัญหาเป็นหลัก เนื่องจากเป็นรูปแบบการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ มุ่งพัฒนาให้ผู้เรียนมีศักยภาพเต็มที่ ให้อิสระแก่ผู้เรียน เน้นประโยชน์ผู้เรียนเป็นสำคัญ จึงน่าจะเป็นรูปแบบการจัดการเรียนการสอนที่สามารถพัฒนาพฤติกรรมประชาธิปไตยผู้เรียนได้เป็นอย่างดี ทั้งนี้เนื่องจากสภาสถาบันราชภัฏได้มีการบูรณาการหลักสูตรทั้งภาพรวมและรายวิชา (หลักสูตรสถาบันราชภัฏวไลยอลงกรณ์ พ.ศ. 2543) โดยเฉพาะรายวิชาวิถีไทย ซึ่งเป็นวิชาพื้นฐานทั่วไปที่นักศึกษาต้องเรียนและเป็นรายวิชาที่มีเนื้อหาที่สอดคล้องกับสภาพสังคมปัจจุบันและแนวคิดในการดำเนินชีวิตแบบประชาธิปไตย ผู้วิจัยคาดว่ารูปแบบการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้นสามารถที่จะช่วยส่งเสริมให้นักศึกษาสถาบันราชภัฏวไลยอลงกรณ์เกิดการเรียนรู้และมีพฤติกรรมประชาธิปไตยอย่างเป็นระบบโดยแท้จริง เพื่อมุ่งเน้นการศึกษาหาแบบการส่งเสริมประชาธิปไตยที่เหมาะสมในชั้นเรียน สำหรับเป็นแบบอย่างของการพัฒนาประชาธิปไตยในระดับอุดมศึกษาต่อไป

3. การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาพฤติกรรมประชาธิปไตย

การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาพฤติกรรมประชาธิปไตยในสถาบันอุดมศึกษาเป็นรูปแบบการเรียนการสอนที่ประกอบด้วย 4 องค์ประกอบ คือ (Oermann. 1995)

1. เป้าหมายการเรียนการสอน (Instructional Outcomes)
2. สารการเรียนการสอน (Instructional Contents)
3. วิธีการเรียนการสอน (Instructional Process)
4. การประเมินการเรียนการสอน (Instructional Assessments)

1. การกำหนดเป้าหมายการเรียนการสอน (Instructional Outcomes Formulation)

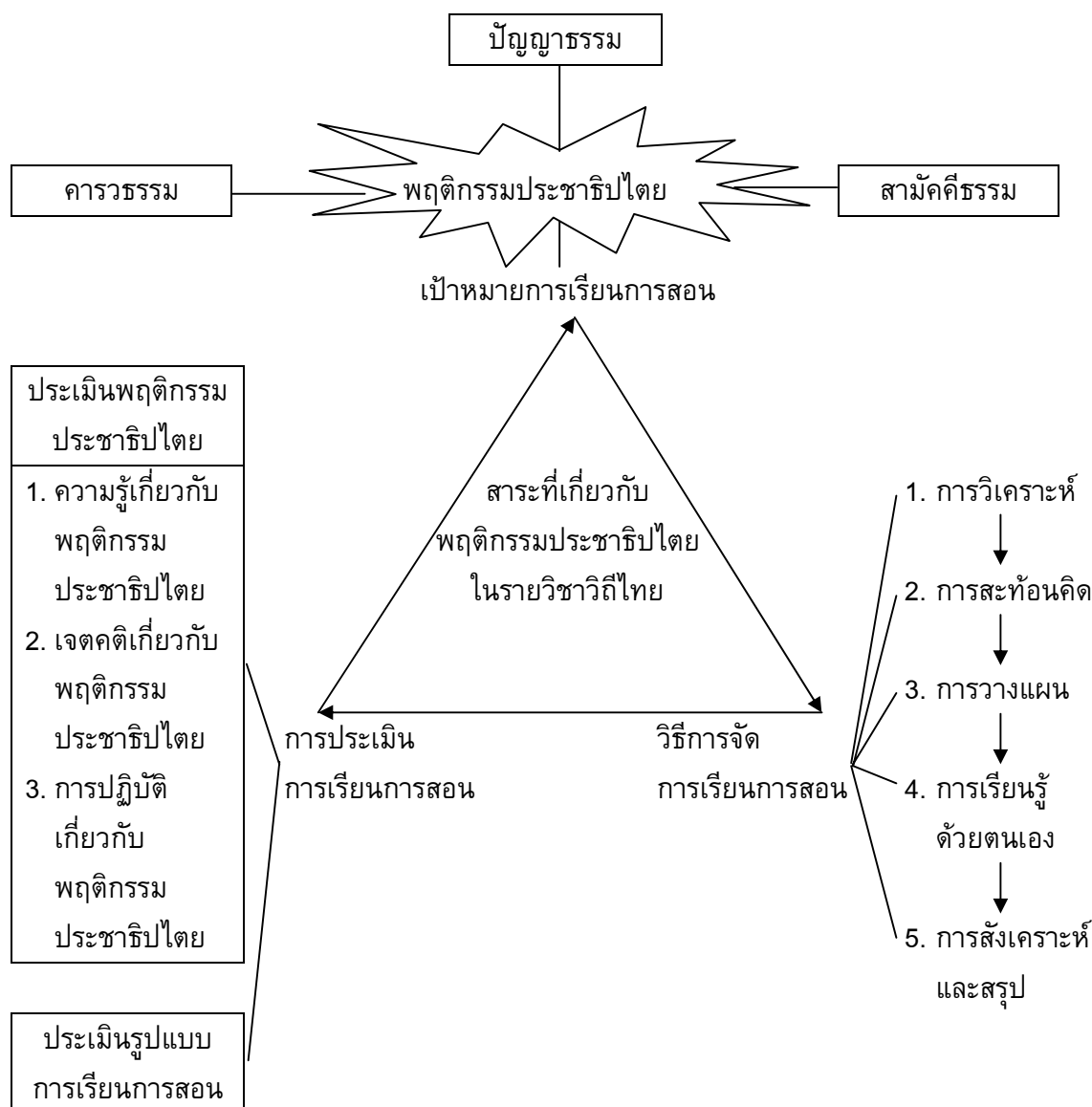
เป้าหมายการเรียนการสอนในครั้งนี้ คือ พฤติกรรมประชาธิปไตยในนักศึกษาสถาบันราชภัฏ ผู้วิจัยจึงได้ศึกษาแนวคิดพฤติกรรมประชาธิปไตยจากเอกสาร ตำรา งานวิจัยทั้งของไทยและต่างประเทศ พบว่า พฤติกรรมประชาธิปไตยทั้งของไทยและต่างประเทศ มีความเหมือนที่เป็นจุดร่วมของความเป็น พฤติกรรมประชาธิปไตย จึงนำข้อมูลที่ได้มาสู่การวิเคราะห์ เพื่อกำหนดกรอบเป้าหมายการเรียนการสอน ในครั้งนี้ จากการวิเคราะห์ผู้วิจัยมีความเห็นว่าในบริบทสังคมไทย พฤติกรรมประชาธิปไตยควรเป็นวิถี พฤติกรรมประชาธิปไตยในบริบทสังคมไทย ซึ่งแนวคิดของ ศาสตราจารย์ ดร.สาโรช บัวศรี (2525) ได้กล่าวถึงพฤติกรรมประชาธิปไตยไว้ดังนี้ คือ ด้านปัญญาธรรม (การใช้ปัญญาหรือเหตุผลในการตัดสินใจ กระทำการแก้ปัญหาโดยสันติวิธีหรือกระทำการใดๆ) ด้านสามัคคีธรรม (การมีส่วนร่วม การให้ความ ร่วมมือ) และด้านคารวธรรม (การรับผิชอบ การเคารพตนเองและผู้อื่น) ซึ่งผู้วิจัยได้นำมาเป็นกรอบ เป้าหมายการเรียนการสอนในครั้งนี้

2. การกำหนดสาระการเรียนการสอน (Instructional Contents Formulation) สาระการเรียน การสอนเพื่อพัฒนาพฤติกรรมประชาธิปไตย ควรเป็นเนื้อหาสาระที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมประชาธิปไตย โดยตรง ซึ่งในสถาบันราชภัฏได้มีสาระการเรียนการสอนสำหรับนักศึกษาสถาบันราชภัฏที่เกี่ยวข้องกับ พฤติกรรมประชาธิปไตย โดยบรรจุอยู่ในวิชาพื้นฐานทั่วไป (General Education) ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้วิเคราะห์แล้วว่า วิชาที่เนื้อหาสาระที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมประชาธิปไตยโดยตรง คือ รายวิชา วิถีไทย ได้แก่ 1) ลักษณะของสังคมไทย (วิวัฒนาการของสังคมไทย ปัญหาสังคมไทย สถาบันทางสังคม และวัฒนธรรมประเพณีรวมถึงการเปลี่ยนแปลง) 2) วิสัยทัศน์ทางสังคม เศรษฐกิจ การเมือง การปกครอง (วิสัยทัศน์ ธรรมนูญ ประชาสังคมและสิทธิมนุษยชน และรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย)

3. กำหนดวิธีการเรียนการสอน (Instructional Process Formulation) การกำหนดวิธีการเรียน การสอน ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิดการจัดการเรียนการสอนที่สามารถพัฒนาพฤติกรรมประชาธิปไตย ให้แก่ผู้เรียนได้ จึงพบว่าการจัดการเรียนการสอนตามแนวคิดการเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ (Learner Centered) ตามแนวทางการจัดการเรียนการสอนยุคใหม่ เพื่อให้สอดคล้องกับการปฏิรูปการเรียนรู้ของ พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 โดยมุ่งเน้นให้ผู้เรียนได้พัฒนาเต็มตามศักยภาพ สร้าง

คนเก่ง คนดี โดยการมุ่งเน้นการแก้ปัญหา การอยู่ร่วมกันในสังคมโดยสันติ และการส่งเสริมพฤติกรรมประชาธิปไตยของผู้เรียน ผู้วิจัยจึงได้วิเคราะห์เนื้อหาสาระวิชาวิถีไทยที่มีเนื้อหาสาระเกี่ยวกับพฤติกรรมประชาธิปไตย แล้วนำมาออกแบบวิธีการเรียนการสอนเพื่อให้สอดคล้องกับเนื้อหาสาระ และเป้าหมายการเรียนการสอนที่ต้องการให้เกิด คือ พฤติกรรมประชาธิปไตย หลังจากได้วิเคราะห์แล้วพบว่า การจัดการเรียนการสอนตามแนวคิดการเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ มีวิธีการเรียนการสอน 2 รูปแบบที่พิจารณาแล้วสามารถช่วยพัฒนาพฤติกรรมประชาธิปไตยได้ คือ 1) วิธีการเรียนการสอนแบบร่วมมือ (Cooperation Learning) และ 2) วิธีการเรียนการสอนแบบใช้ปัญหาเป็นหลัก (Problem Based Learning)

4. การกำหนดวิธีการประเมินการเรียนการสอน (Instructional Assessments Formulation) เพื่อให้รูปแบบการเรียนการสอนมีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น ผู้วิจัยจึงได้กำหนดวิธีการประเมินการเรียนการสอน โดยการศึกษาจากเอกสาร ตำรา งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการวัดและประเมินการเรียนการสอน จึงกำหนดวิธีการประเมินการเรียนการสอนเพื่อให้ครอบคลุมตามเป้าหมายการเรียนการสอนที่วางไว้ ได้แก่ 1) แบบประเมินผลด้านพฤติกรรมประชาธิปไตยสำหรับนักศึกษาสถาบันราชภัฏ ประกอบด้วย 1.1) ประเมินความรู้เกี่ยวกับพฤติกรรมประชาธิปไตย คือ แบบทดสอบความรู้เกี่ยวกับพฤติกรรมประชาธิปไตยในรายวิชาวิถีไทย 1.2) ประเมินเจตคติด้านพฤติกรรมประชาธิปไตย คือ แบบวัดความพึงพอใจด้านพฤติกรรมประชาธิปไตย 1.3) ประเมินพฤติกรรมประชาธิปไตย คือ แบบวัดพฤติกรรมประชาธิปไตย 2) แบบประเมินรูปแบบการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาพฤติกรรมประชาธิปไตยสำหรับนักศึกษาสถาบันราชภัฏ โดยให้ประเมินความเหมาะสมของรูปแบบตั้งแต่เป้าหมาย สาระ วิธีการ และการประเมิน ตามความคิดเห็นของอาจารย์และนักศึกษา แล้วนำข้อมูลที่ได้จากการวิเคราะห์สังเคราะห์ทั้ง 4 องค์ประกอบ มาสร้างความสัมพันธ์ให้เป็นรูปแบบการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาพฤติกรรมประชาธิปไตยที่มีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น และสามารถช่วยพัฒนาพฤติกรรมประชาธิปไตย นักศึกษาสถาบันราชภัฏได้ แสดงภาพประกอบดังต่อไปนี้

ภาพประกอบ 2 แสดงความสัมพันธ์องค์ประกอบ 4 ด้าน เป็นรูปแบบการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาพฤติกรรมประชาธิปไตยสำหรับนักศึกษาสถาบันราชภัฏ

4. โครงสร้างการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาพฤติกรรมประชาธิปไตยสำหรับนักศึกษาสถาบันราชภัฏ

โครงสร้างและเนื้อหาโดยสังเขปของรูปแบบการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาพฤติกรรมประชาธิปไตยสำหรับนักศึกษาสถาบันราชภัฏ แบ่งออกเป็น 3 หน่วย ดังนี้

การปฐมนิเทศ	: แนวทางการส่งเสริมพฤติกรรมประชาธิปไตย		
ระยะเวลา	2 ชั่วโมง		
ขอบเขตเนื้อหา	1. ความสำคัญของพฤติกรรมประชาธิปไตย 2. รูปแบบการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาพฤติกรรมประชาธิปไตย		
กิจกรรม	1. อาจารย์ชี้แจงความสำคัญ วัตถุประสงค์ แนวทางการเรียนการสอน 2. แจกใบงานที่ 1 3. นักศึกษาปฏิบัติตามใบงานที่กำหนดไว้โดยมี 5 ขั้นตอน คือ 3.1 วิเคราะห์ใบงาน 3.2 สะท้อนคิด/อภิปรายร่วมกัน 3.3 วางแผนการเรียนรู้ 3.4 ศึกษาด้วยตนเอง 3.5 สังเคราะห์และสรุป 4. อาจารย์และนักศึกษาร่วมกันสรุป 5. อาจารย์และนักศึกษาร่วมกันซักถามปัญหาและร่วมกันวางแผนการเรียนการสอนครั้งต่อไป		
หน่วยการเรียนรู้ที่ 1	ลักษณะสังคมไทย		
ระยะเวลา	15 ชั่วโมง		
	ตอนที่ 1 ที่มาของสังคมไทย	6	ชั่วโมง
	ตอนที่ 2 ปัญหาสังคมไทย	3	ชั่วโมง
	ตอนที่ 3 สถาบันทางสังคม	3	ชั่วโมง
	ตอนที่ 4 วัฒนธรรมประเพณีไทยและการเปลี่ยนแปลง	3	ชั่วโมง
ตอนที่ 1	ที่มาของสังคมไทย		
ระยะเวลา	6 ชั่วโมง		
ขอบเขตเนื้อหา	1. ที่มาของสังคมไทย 1.1 วิวัฒนาการทางสังคม 1.2 วิวัฒนาการทางเศรษฐกิจ 1.3 วิวัฒนาการทางการเมืองการปกครอง 2. ลักษณะทั่วไปของสังคมไทย 2.1 ลักษณะทางภูมิศาสตร์ 2.2 ลักษณะทางสังคมชนบทและสังคมเมืองไทย		

กิจกรรม	1. มอบหมายให้นักศึกษาศึกษาหน่วยเรียน 2. แจกใบงานที่ 2 3. นักศึกษาพัฒนาพฤติกรรมประชาธิปไตยตามรูปแบบการเรียนการสอนที่สร้างขึ้น 3.1 วิเคราะห์ใบงาน 3.2 สะท้อนคิด/อภิปรายร่วมกัน 3.3 วางแผนการเรียนรู้ 3.4 ศึกษาด้วยตนเอง 3.5 สังเคราะห์และสรุป 4. อาจารย์และนักศึกษาร่วมกันสรุปความรู้ 5. อาจารย์ประเมินนักศึกษาหลังการเรียนการสอน 6. นักศึกษาประเมินตนเองหลังการเรียนการสอน
ตอนที่ 2	ปัญหาสังคมไทย
ระยะเวลา	3 ชั่วโมง
ขอบเขตเนื้อหา	1. ความหมายและลักษณะของปัญหาสังคม 2. ปัจจัยที่ก่อให้เกิดปัญหาสังคม 3. ปัญหาสังคม 4. ประเภทของปัญหาสังคมไทย 5. แนวทางแก้ไขปัญหาสังคมไทย 6. สภาพปัญหาปัจจุบันในสังคมไทย 7. ปัญหาที่สำคัญในสังคมไทย
กิจกรรม	1. มอบหมายให้นักศึกษาศึกษาหน่วยเรียน 2. แจกใบงานที่ 3 3. นักศึกษาพัฒนาพฤติกรรมประชาธิปไตยตามรูปแบบการเรียนการสอนที่สร้างขึ้น 3.1 วิเคราะห์ใบงาน 3.2 สะท้อนคิด/อภิปรายร่วมกัน 3.3 วางแผนการเรียนรู้ 3.4 ศึกษาด้วยตนเอง 3.5 สังเคราะห์และสรุป

	4. อาจารย์และนักศึกษาร่วมกันสรุปความรู้ 5. อาจารย์ประเมินนักศึกษาหลังการเรียนการสอน 6. นักศึกษาประเมินตนเองหลังการเรียนการสอน
ตอนที่ 3	สถาบันทางสังคม
ระยะเวลา	3 ชั่วโมง
ขอบเขตเนื้อหา	1. โครงสร้างของสังคม - สถานภาพ - บทบาท - สถาบัน - กลุ่มสังคม 2. ประเภทของสังคม 3. ทฤษฎีหลักทางสังคม 4. ความคิดทางสังคมในยุคริสต์ศตวรรษ 20 5. ทฤษฎีเกี่ยวกับการกระทำและปฏิสัมพันธ์ทางสังคม 6. รูปแบบการกระทำตอบโต้ทางสังคม 7. การขัดเกลาทางสังคม 8. การจัดระเบียบทางสังคม
กิจกรรม	1. มอบหมายให้นักศึกษาศึกษาหน่วยเรียน 2. แจกใบงานที่ 4 3. นักศึกษาพัฒนาพฤติกรรมประชาธิปไตยตามรูปแบบการเรียนการสอนที่สร้างขึ้น 3.1 วิเคราะห์ใบงาน 3.2 สะท้อนคิด/อภิปรายร่วมกัน 3.3 วางแผนการเรียนรู้ 3.4 ศึกษาด้วยตนเอง 3.5 สังเคราะห์และสรุป 4. อาจารย์และนักศึกษาร่วมกันสรุปความรู้ 5. อาจารย์ประเมินนักศึกษาหลังการเรียนการสอน 6. นักศึกษาประเมินตนเองหลังการเรียนการสอน

ตอนที่ 4	วัฒนธรรมประเพณีไทยและการเปลี่ยนแปลง
ระยะเวลา	3 ชั่วโมง
ขอบเขตเนื้อหา	1. ความเข้าใจเบื้องต้นเกี่ยวกับวัฒนธรรม 1.1 ความหมายและลักษณะ 1.2 องค์ประกอบและประเภท 1.3 หน้าที่ของวัฒนธรรม 2. วัฒนธรรมไทย 2.1 ที่มาของวัฒนธรรมไทย 2.2 ประเภทของวัฒนธรรมไทย 2.3 เอกลักษณ์ของวัฒนธรรมไทย 2.4 อิทธิพลของวัฒนธรรมต่างชาติที่มีต่อสังคมไทย 3. ประเพณีไทย 3.1 ความหมายของประเพณีไทย 3.2 ประเภทของประเพณี 3.3 ประเพณีสำคัญของไทย 4. การเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมไทย 4.1 สาเหตุของการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรม 4.2 ผลของการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรม 4.3 การดำรงส่งเสริมและเผยแพร่วัฒนธรรมประเพณีไทย
กิจกรรม	1. มอบหมายให้นักศึกษาศึกษาหน่วยเรียน 2. แจกใบงานที่ 5 3. นักศึกษาพัฒนาพฤติกรรมประชาธิปไตยตามรูปแบบการเรียนการสอนที่สร้างขึ้น 3.1 วิเคราะห์ใบงาน 3.2 สะท้อนคิด/อภิปรายร่วมกัน 3.3 วางแผนการเรียนรู้ 3.4 ศึกษาด้วยตนเอง 3.5 สังเคราะห์และสรุป 4. อาจารย์และนักศึกษาร่วมกันสรุปความรู้ 5. อาจารย์ประเมินนักศึกษาหลังการเรียนการสอน 6. นักศึกษาประเมินตนเองหลังการเรียนการสอน

หน่วยการเรียนรู้ที่ 2	วิสัยทัศน์ทางสังคม เศรษฐกิจ การเมือง การปกครอง
ระยะเวลา	9 ชั่วโมง
ตอนที่ 1	วิสัยทัศน์ทางสังคม เศรษฐกิจ การเมือง การปกครอง
ระยะเวลา	3 ชั่วโมง
ขอบเขตเนื้อหา	1. ความหมายและความสำคัญของวิสัยทัศน์ 2. วิสัยทัศน์ทางสังคม 3. วิสัยทัศน์ทางเศรษฐกิจ 4. วิสัยทัศน์ทางการเมือง การปกครอง
กิจกรรม	1. มอบหมายให้นักศึกษาศึกษาหน่วยเรียน 2. แจกใบงานที่ 6 3. นักศึกษาพัฒนาพฤติกรรมประชาธิปไตยตามรูปแบบการเรียนการสอนที่สร้างขึ้น 3.1 วิเคราะห์ใบงาน 3.2 สะท้อนคิด/อภิปรายร่วมกัน 3.3 วางแผนการเรียนรู้ 3.4 ศึกษาด้วยตนเอง 3.5 สังเคราะห์และสรุป 4. อาจารย์และนักศึกษาร่วมกันสรุปความรู้ 5. อาจารย์ประเมินนักศึกษาหลังการเรียนการสอน 6. นักศึกษาประเมินตนเองหลังการเรียนการสอน
ตอนที่ 2	ธรรมเนียมปฏิบัติ ประชาสังคม และสิทธิมนุษยชน
ระยะเวลา	3 ชั่วโมง
ขอบเขตเนื้อหา	1. ธรรมเนียมปฏิบัติ 1.1 ความหมายและแนวคิดของธรรมเนียมปฏิบัติ 1.2 องค์ประกอบของธรรมเนียมปฏิบัติ 1.3 การสร้างธรรมเนียมปฏิบัติในสังคมไทย 2. ประชาสังคม 2.1 ความหมายและแนวคิด 2.2 องค์ประกอบของประชาสังคม 2.3 ประชาสังคมกับธรรมเนียมปฏิบัติและรัฐธรรมนูญปี พ.ศ. 2540

	3. สิทธิมนุษยชน 3.1 ความหมายของสิทธิมนุษยชน 3.2 ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน
กิจกรรม	1. มอบหมายให้นักศึกษาศึกษาหน่วยเรียน 2. แจกใบงานที่ 7 3. นักศึกษาพัฒนาพฤติกรรมประชาธิปไตยตามรูปแบบการเรียนการสอนที่สร้างขึ้น 3.1 วิเคราะห์ใบงาน 3.2 สะท้อนคิด/อภิปรายร่วมกัน 3.3 วางแผนการเรียนรู้ 3.4 ศึกษาด้วยตนเอง 3.5 สังเคราะห์และสรุป 4. อาจารย์และนักศึกษาร่วมกันสรุปความรู้ 5. อาจารย์ประเมินนักศึกษาหลังการเรียนการสอน 6. นักศึกษาประเมินตนเองหลังการเรียนการสอน
ตอนที่ 3	รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย
ระยะเวลา	3 ชั่วโมง
ขอบเขตเนื้อหา	1. ความจำเป็นของการมีรัฐธรรมนูญ 2. ความหมายและความเป็นมาของรัฐธรรมนูญ 3. พัฒนาการของรัฐธรรมนูญไทย 4. โครงสร้างการเมืองการปกครองของไทยในรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ (พ.ศ.2540) 4.1 โครงสร้างส่วนบน 4.2 โครงสร้างส่วนกลาง 4.3 โครงสร้างส่วนล่างหรือพื้นฐาน
กิจกรรม	1. มอบหมายให้นักศึกษาศึกษาหน่วยเรียน 2. แจกใบงานที่ 8 3. นักศึกษาพัฒนาพฤติกรรมประชาธิปไตยตามรูปแบบการเรียนการสอนที่สร้างขึ้น 3.1 วิเคราะห์ใบงาน 3.2 สะท้อนคิด/อภิปรายร่วมกัน 3.3 วางแผนการเรียนรู้

3.4 ศึกษาด้วยตนเอง

3.5 สังเคราะห์และสรุป

4. อาจารย์และนักศึกษา ร่วมกันสรุปความรู้
5. อาจารย์ประเมินนักศึกษา หลังการเรียนการสอน
6. นักศึกษาประเมินตนเอง หลังการเรียนการสอน

5. บทบาทอาจารย์ผู้สอน

บทบาทอาจารย์

อาจารย์ หมายถึง บุคคลที่ทำหน้าที่จัดกิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อให้บรรลุเป้าหมายการเรียนการสอนที่วางไว้ คือ นักศึกษาเกิดพฤติกรรมประชาธิปไตย สำหรับนักศึกษาสถาบันราชภัฏ อาจารย์ควรมีบทบาทดังต่อไปนี้

1. การวางแผนที่จะทำให้ผู้เรียนมีทักษะในการคิดอย่างมีเหตุผลและสามารถหาแนวทางการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นภายใต้สิ่งแวดล้อมของปัญหาที่ดำเนินอยู่ในขณะนั้น การที่ผู้สอนจัดเตรียมรายละเอียดต่างๆ ของการเรียนการสอน แนวทางการเตรียมการสอน ประกอบด้วย
 - 1.1 การเตรียมบทเรียนให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการศึกษาที่สร้างขึ้น
 - 1.2 จัดเตรียมแนวคิดต่างๆ ที่เป็นไปได้ทั้งหมดของบทเรียนและเนื้อหาในข้อแรก
 - 1.3 รวบรวมและจัดเตรียมอุปกรณ์การเรียน สำหรับการสร้างประสบการณ์การเรียนรู้เพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนได้เกิดการเรียนรู้ด้วยตนเอง เช่น เอกสารคำสอน ตำรา วารสาร โสตทัศนูปกรณ์ ฯลฯ
 - 1.4 จัดการให้มีอุปกรณ์การเรียนการสอนและอำนวยความสะดวกแก่ผู้เรียนในการนำไปใช้ศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง รวมถึงการติดต่อผู้เชี่ยวชาญต่างๆ ที่จะช่วยให้ความรู้แก่ผู้เรียน
 - 1.5 จัดสรรเวลาให้เหมาะสมเพียงพอกับกิจกรรมต่างๆ ของผู้เรียน
 - 1.6 จัดเตรียมแบบฝึกหัดสำหรับสร้างทักษะในการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับกระบวนการเรียนรู้ของกลุ่ม
2. การนำผู้เรียนเข้าสู่บทเรียน หลังจากที่ได้จัดเตรียมแผนการเกี่ยวกับการเรียนการสอน ผู้สอนจะต้องนำผู้เรียนเข้าสู่บทเรียนโดยใช้ปัญหาที่สร้างขึ้น อาจจะในรูปแบบของการเล่าเรื่อง การสร้างสถานการณ์ด้วยรูปภาพ กราฟ หรือใช้โสตทัศนูปกรณ์ต่างๆ
3. ผู้สอนจะต้องชักนำและกระตุ้นให้ผู้เรียนได้มีการแสดงความคิดเห็นออกมาอย่างเป็นอิสระ และมีการอภิปรายถึงความคิดเห็นต่างๆ ที่สมาชิกในกลุ่มแสดงออก ผู้สอนอาจช่วยสร้างบรรยากาศด้วยการตั้งคำถามให้ผู้เรียนได้คิดเพิ่มเติม หรือตั้งคำถามเป็นการเปิดประเด็นในแนวคิดใหม่ที่ผู้เรียนไม่ได้คำนึงถึง รวมถึงการนำคำถามของผู้เรียนมาตั้งเป็นคำถามกลับไปยังผู้เรียนเพื่อกระตุ้นความคิดเห็น

4. การบริหารจัดการ ผู้สอนยังคงมีหน้าที่ที่เกี่ยวกับการบริหารจัดการในเรื่องของการเรียนการสอนเช่นเดียวกับระบบการสอนแบบปกติ จะต้องมีการประกาศเกี่ยวกับกำหนดการและกิจกรรมต่างๆ ของกลุ่มผู้เรียนในอันที่จะส่งเสริมให้กระบวนการกลุ่มดำเนินการต่อไปได้อย่างเหมาะสม รวมถึงการให้กำลังใจแก่ผู้เรียนที่ไม่กล้าแสดงความคิดเห็น ให้ได้มีส่วนร่วมในการอภิปรายในกลุ่มให้มากยิ่งขึ้น ตลอดจนช่วยให้ผู้เรียนสามารถวางแผนงาน และดำเนินการตกลงภายในกลุ่มในการแบ่งภาระรับผิดชอบเพื่อค้นหาความรู้เพิ่มเติมตามขั้นตอนของกระบวนการเรียนรู้

5. การให้รางวัล ผู้สอนอาจจะต้องให้กำลังใจและให้รางวัลแก่กลุ่ม เพื่อเป็นการเสริมกำลังใจให้กลุ่มได้มีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นอย่างมีอิสระ แต่การให้กำลังใจและการให้รางวัลนั้นต้องไม่อยู่ในรูปแบบที่ปิดกั้นและเป็นอุปสรรคต่อกระบวนการกลุ่ม โดยเฉพาะอย่างยิ่งบรรยากาศของการอภิปรายของกลุ่มในบางครั้งอาจจะต้องให้คำติชมอย่างตรงไปตรงมากับผู้เรียน และต้องสามารถดำเนินมาตรการกับผู้เรียนที่เอาเปรียบเพื่อน ไม่ทำงานปล่อยให้เพื่อนทำงานตามลำพังหรือผู้ที่หันหน้าหนีปัญหาของกลุ่ม

6. การสังเกตการณ์ ผู้สอนจะต้องทำการสังเกตการณ์เหตุการณ์และบรรยากาศของการประชุมกลุ่มของผู้เรียนอย่างใกล้ชิด เพื่อที่จะสามารถประเมินสถานการณ์การเรียนรู้ของผู้เรียนและทำการแก้ไขให้การเรียนรู้เป็นไปตามที่ได้วางแผนไว้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการเพิ่มเติมแนวคิดใหม่ที่ผู้เรียนยังไม่ได้นึกถึง นอกจากนี้แล้วยังต้องสังเกตพฤติกรรมของผู้เรียนแต่ละคน เพื่อให้สามารถค้นหาความสนใจ ความสามารถ จุดมุ่งหมาย และปัญหาต่าง ๆ ของผู้เรียนซึ่งจะมีผลกระทบมาถึงกลุ่มได้

7. การประเมินผล ผู้สอนจะต้องทำการประเมินผลการเรียนรู้ของผู้เรียนในทุกขั้นตอนของกระบวนการเรียนรู้ ซึ่งอาจได้จากการสังเกตสถานการณ์และบรรยากาศ ตลอดจนทิศทางการศึกษา ค้นคว้าว่า ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้มากน้อยเพียงใด โดยอาจดูจากความสอดคล้องของข้อมูลที่ผู้เรียนหามาได้ว่า สอดคล้องกับใบงานหรือไม่ และดูจากการประยุกต์ความรู้ที่หามาได้ในการแก้ปัญหาที่เกี่ยวข้อง พร้อมทั้งหาวิธีการแก้ไขข้อบกพร่องเหล่านั้นให้เหมาะสม การประเมินผลในขั้นตอนการดำเนินการแก้ปัญหาครั้งนี้

7.1 ในขั้นเตรียมและขั้นสอนที่ 1 - 4 นับตั้งแต่ผู้เรียนเข้ากลุ่มเพื่อทำความเข้าใจกับปัญหาที่ได้รับจนถึงขั้นการแสวงหาความรู้เพิ่มเติม ผู้สอนจะสังเกตพฤติกรรมของผู้เรียนแต่ละคนว่ามีบทบาทอย่างไรที่เป็นประโยชน์ต่อกลุ่ม ผู้เรียนคนใดมีพฤติกรรมไปในทางที่ขัดขวางการทำงานของสมาชิกกลุ่ม ทำให้งานของกลุ่มเป็นไปโดยลำบาก เพื่อจะได้นำข้อมูลที่สังเกตไปให้ข้อมูลย้อนกลับแก่ผู้เรียนทั้งในรายบุคคลและกลุ่ม

7.2 ในขั้นสอนที่ 5 เมื่อผู้เรียนไปศึกษาหาความรู้เพิ่มเติมและกลับมาพบกันอีกครั้งเพื่อวิเคราะห์ข้อมูลและพิสูจน์สมมติฐาน ผู้สอนจะเข้าร่วมสังเกตและทำการประเมินผลความก้าวหน้าทางการเรียนรู้ของผู้เรียน โดยเปรียบเทียบความรู้ที่ผู้เรียนมีภายหลังการไปศึกษาค้นคว้าด้วยตนเองกับความรู้ที่ผู้เรียนมีอยู่เดิม เพื่อประเมินความสามารถในการแสวงหาความรู้ด้วยตนเองของผู้เรียน

7.3 การประเมินผลเมื่อสิ้นสุดการเรียนการสอน เมื่อผู้เรียนหาข้อมูลครบถ้วนมา พิสูจน์สมมติฐานทั้งหมดได้ และสามารถสรุปหลักการต่างๆ ที่ได้จากการศึกษาจากใบงาน รวมทั้งแนวทางการนำความรู้ไปใช้แก้ปัญหาในสถานการณ์ทั่วไปแล้ว ผู้สอนจะกระตุ้นผู้เรียนแต่ละคนให้ประเมินผลตนเองว่า สามารถแก้ปัญหาได้ถูกต้องหรือไม่ ตนเองมีบทบาทหรือพฤติกรรมอย่างไรที่มีส่วนช่วยในความสำเร็จของกลุ่ม เพื่อให้ผู้เรียนได้รู้จักตนเองและหาทางแก้ไขต่อไป

การประเมินความก้าวหน้าของผู้เรียนเป็นระยะๆ มีความสำคัญมากในการเรียนการสอนรูปแบบนี้ แต่อย่างไรก็ตามเมื่อสิ้นสุดการเรียนการสอนก็ต้องทำการประเมินผลรวมอีกครั้งเพื่อเป็นการยืนยันว่า ผู้เรียนพัฒนาพฤติกรรมประชาธิปไตย

สรุปได้ว่า ผู้สอนประจำกลุ่มมีบทบาทเป็นผู้ช่วยเหลือให้คำปรึกษา กระตุ้นความคิดของผู้เรียน แนะนำและจัดเตรียมทรัพยากรการเรียนรู้ที่เหมาะสม เพื่อให้ผู้เรียนจัดระบบการเรียนรู้ได้ด้วยตนเอง ซึ่งส่งผลให้เกิดพฤติกรรมประชาธิปไตยสำหรับนักศึกษาวิชาชีพ

6. บทบาทผู้เรียน

ในการจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาพฤติกรรมประชาธิปไตย ผู้เรียนจะเป็นศูนย์กลางการเรียนรู้ทั้งหมด เป็นผู้ที่ต้องพัฒนาตัวเองในทักษะด้านต่างๆ โดยอาศัยปัญหาและกระบวนการกลุ่ม กระตุ้นและก่อให้เกิดการพัฒนา โดยเฉพาะทักษะของการคิดอย่างมีเหตุผลที่จะนำไปสู่ความสามารถในการแยกแยะวิเคราะห์ปัญหาที่เกิดขึ้นขณะปฏิบัติงานจริง รวมถึงความสามารถในการหาแนวทางแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นนั้นด้วย

ประสบการณ์การเรียนการสอนแบบนี้ นอกจากจะพัฒนาทักษะของผู้เรียนในด้านต่างๆ แล้ว ยังพัฒนาผู้เรียนให้มีความรับผิดชอบต่อกลุ่ม พัฒนาให้รู้จักยืดหยุ่น และมีความอดทนอดกลั้นต่อผู้อื่นที่มีพื้นฐานและความสนใจที่แตกต่างกันอีกด้วย ซึ่งจะทำให้ผู้เรียนเกิด

1. ความรู้ความสามารถ (Competence) ความรู้ความสามารถเดิมที่เหมาะสมกับปัญหาที่จะเรียนเป็นสิ่งที่ผู้สอนจะต้องตระหนักถึง หากผู้สอนเตรียมปัญหาที่ยุ้งยาก ซับซ้อน ไม่สัมพันธ์กับความรู้เดิมของผู้เรียนแล้ว จะทำให้ผู้เรียนเกิดความลำบากและเสียเวลาในการกำหนดทิศทางการแสวงหาความรู้เพื่อนำมาแก้ปัญหานั้นมาก

2. ความสามารถในการติดต่อกับผู้อื่น (Communicativeness) ความสามารถในการสื่อความหมายกับผู้อื่นมีความสำคัญต่อประสิทธิภาพของการเรียนรู้ในการเรียนการสอนแบบกลุ่มย่อย

3. ความตระหนักในความสำคัญ (Concern) ผู้เรียนจะต้องมีความตระหนักถึงความสำคัญและความรับผิดชอบในงานที่ได้รับมอบหมายและดำเนินการให้บรรลุเป้าหมาย

4. ความกล้าในการตัดสินใจ (Courage) เนื่องจากการเรียนการสอนแบบใช้ปัญหาเป็นหลักนี้ เน้นการเรียนรู้ การรวบรวมข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูล และการตัดสินใจในข้อมูล ดังนั้นผู้เรียนจะต้องมี

ความกล้าในการตัดสินใจ เช่น ตัดสินใจตั้งสมมติฐานเพื่อนำมาแก้ปัญหา

5. ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ (Creativity) คุณลักษณะนี้มีความสำคัญยิ่งที่ผู้สอนต้องพยายามเสริมสร้างให้เกิดขึ้นในตัวผู้เรียน แม้การทำให้ผู้เรียนเกิดความคิดริเริ่มสร้างสรรค์นั้นค่อนข้างยากและใช้เวลานานในการพัฒนา อย่างไรก็ตามวิธีการเรียนการสอนแบบนี้จะช่วยพัฒนาได้ เมื่อผู้เรียนมีประสบการณ์มากขึ้น ลักษณะสำคัญที่จะส่งผลต่อวิธีการแก้ปัญหา ก็คือ คุณลักษณะประการที่ 4 และ 5 ซึ่งเป็นลักษณะที่มีอยู่แล้วในตัวผู้เรียน แต่จะสามารถแสดงออกมาได้มากขึ้นเพียงใดขึ้นอยู่กับแต่ละบุคคล และเป็นสิ่งที่ปลูกฝังได้ยากถ้าบุคคลนั้นอายุเกิน 20 ปี ดังนั้นการเรียนด้วยวิธีแก้ปัญหาโดยให้ผู้เรียนตั้งวัตถุประสงค์ในการศึกษาด้วยตนเองนั้น จึงเป็นการส่งเสริมให้ผู้เรียนที่อยู่ในวัยรุ่นมีโอกาสจะแสดงความคิดริเริ่มสร้างสรรค์และมีลักษณะต่างๆ ดังกล่าวอันเป็นประโยชน์ต่อการเรียนรู้ต่อไป

ผู้เรียนจะพัฒนาตนเองได้มากขึ้นเพียงใดในการแสดงบทบาทของผู้เรียนนั้น ขึ้นอยู่กับตัวผู้เรียนเองที่เต็มใจและให้ความร่วมมือกับกลุ่มในการแสดงออกต่อไป

1. ไม่นิ่งเฉยขณะร่วมประชุมกลุ่ม ต้องร่วมมือร่วมใจสร้างบรรยากาศของการเรียนรู้ภายในกลุ่ม ให้นำเสนอใจติดตาม โดยการแสดงความคิดเห็นและอภิปรายประเด็นต่างๆ ตามความเหมาะสมของโอกาส ด้วยท่าทีที่ไม่ทำให้บรรยากาศของการแสดงความคิดเห็นอย่างอิสระเสียไป

2. ใ่วางใจซึ่งกันและกัน และพัฒนาทักษะสื่อความหมาย

3. ร่วมมือกันสร้างวัตถุประสงค์ของการศึกษาค้นคว้าของกลุ่ม

4. ในการทำกิจกรรมการเรียนแต่ละครั้ง สมาชิกคนหนึ่งจะทำหน้าที่ผู้ประสานงาน คนหนึ่งทำหน้าที่เลขานุการ ส่วนสมาชิกที่เหลือทำหน้าที่เป็นผู้ร่วมทีม สมาชิกทุกคนต้องได้รับมอบหมายหน้าที่รับผิดชอบ

5. ถกเถียงต่อรองกันเพื่อสร้างกฎเกณฑ์ของกลุ่ม

6. ให้เกียรติและรับฟังความคิดเห็นของเพื่อนสมาชิกทุกคนในกลุ่ม

7. แสดงการติชม เปิดเผย และตรงไปตรงมาต่อเพื่อนสมาชิกภายในกลุ่มทุกคน

8. ไม่แสดงพฤติกรรมอันก่อให้เกิดการแตกแยกภายในกลุ่ม

9. มีความซื่อสัตย์ต่อกลุ่ม โดยทำงานที่ได้รับมอบหมายจากกลุ่มอย่างไม่บิดพลิ้ว

10. นำเสนองานที่ได้รับมอบหมายในการประชุมกลุ่มนัดถัดไปให้ตรงต่อเวลา และทำอย่างเต็ม

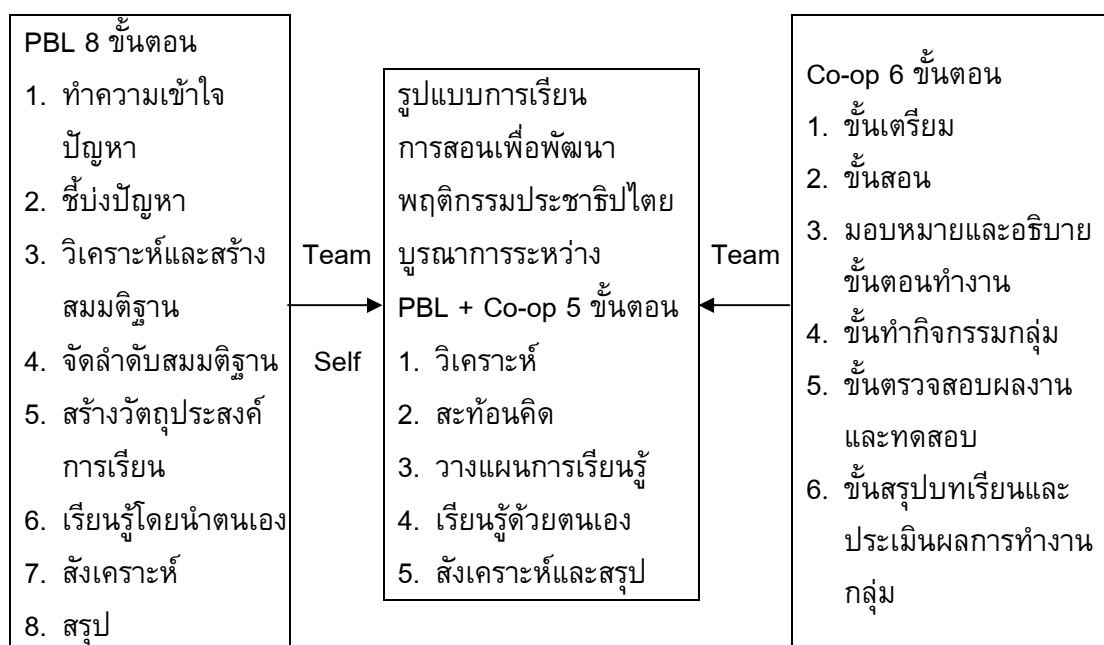
ความสามารถ

11. รับผิดชอบการเรียนรู้ของตนและเพื่อนๆ ในกลุ่ม ผู้เรียนจะร่วมกันทำกิจกรรม กำหนดเป้าหมายของกลุ่ม แลกเปลี่ยนความรู้และวัสดุอุปกรณ์ ให้กำลังใจซึ่งกันและกัน ดูแลกันให้ปฏิบัติงานตามหน้าที่ และช่วยกันควบคุมเวลาในการทำงาน

7. วิธีการจัดการเรียนการสอน

การเรียนการสอนเพื่อส่งเสริมพฤติกรรมประชาธิปไตยของผู้เรียนมีรูปแบบที่นำมาออกแบบกระบวนการเรียนการสอนได้เป็น 3 ขั้นตอน คือ

1. ขั้นเตรียม หมายถึง ขั้นที่ผู้สอนเตรียมการเพื่อจัดการเรียนการสอน ได้แก่ การชี้แจงวัตถุประสงค์การเรียนการสอน การแบ่งกลุ่ม การอธิบายบทบาททั้งผู้สอนและผู้เรียน เพื่อให้ผู้เรียนและผู้สอนมีความเข้าใจตรงกัน
2. ขั้นสอน หมายถึง ขั้นตอนการปฏิบัติกิจกรรมเพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ โดยนำรูปแบบการเรียนการสอนแบบใช้ปัญหาเป็นหลักร่วมกับการเรียนการสอนแบบร่วมมือดังภาพประกอบ 3

ภาพประกอบ 3 การบูรณาการการเรียนการสอนแบบใช้ปัญหาเป็นหลัก (PBL) กับแบบร่วมมือ (Co-op)

ขั้นสอนดังกล่าวในการวิจัยครั้งนี้ประกอบด้วย 5 ขั้นตอน คือ

- 2.1 ขั้นวิเคราะห์ หมายถึง ขั้นตอนที่นักศึกษาทำความเข้าใจกับข้อมูลตามใบงานที่ได้รับจากผู้สอน ด้วยการทำความเข้าใจ ทบทวน และระบุความสำคัญของงานที่ได้รับมอบหมายร่วมกับเพื่อนในกลุ่ม (Small Group)

2.2 ขั้นการสะท้อนคิด หมายถึง ขั้นตอนที่นักศึกษามีการอภิปรายข้อมูลจากความคิดเห็นของตนเองให้เพื่อนในกลุ่มได้รับรู้ และมีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นร่วมกัน เพื่อให้เกิดความเข้าใจที่ชัดเจนยิ่งขึ้น

2.3 ขั้นวางแผน หมายถึง ขั้นตอนที่นักศึกษาทำการวางแผนการเรียนรู้ โดยการกำหนดจุดมุ่งหมายการเรียนรู้ กำหนดสิ่งที่ต้องเรียนรู้ ตลอดจนกำหนดวิธีการหาความรู้ร่วมกันในกลุ่ม

2.4 ขั้นการเรียนรู้ด้วยตนเอง หมายถึง ขั้นตอนที่ผู้เรียนแยกย้ายกันไปศึกษาค้นคว้าด้วยตนเองตามหัวข้อที่ได้รับมอบหมาย เป็นขั้นการศึกษาข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับเรื่องที่ต้องการจะเรียนรู้

2.5 ขั้นสังเคราะห์และสรุป หมายถึง ขั้นตอนที่หลังจากที่นักศึกษาได้ไปศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง แล้วนำความรู้ที่ได้มาร่วมอภิปรายแลกเปลี่ยนความคิดเห็น จนเกิดความเข้าใจและมีความชัดเจนได้ข้อสรุปหรือองค์ความรู้เกี่ยวกับเรื่องที่ตนเองศึกษา สามารถตอบคำถามและตรวจสอบสมมติฐานได้

3. ขั้นประเมินผล หมายถึง ขั้นที่ผู้สอนพิจารณาการเรียนรู้ของผู้เรียนในทุกขั้นตอนของกระบวนการเรียนรู้ ซึ่งอาจได้จากการสังเกตสถานการณ์และบรรยากาศ ตลอดจนทิศทางการศึกษาค้นคว้าว่า ผู้เรียนได้เกิดการเรียนรู้มากน้อยเพียงใด โดยอาจดูจากผลสัมฤทธิ์ของข้อมูลที่ผู้เรียนหามาได้ว่า สอดคล้องกับใบงานหรือไม่ ผู้เรียนประยุกต์ความรู้ที่หามาได้ในการแก้ปัญหาที่เกี่ยวข้อง พร้อมทั้งหามาตรการแก้ไขข้อบกพร่องเหล่านั้นได้ถูกต้อง เหมาะสมหรือไม่ ตลอดจนผู้เรียนมีบทบาทหรือพฤติกรรมอย่างไรที่มีส่วนช่วยในความสำเร็จของกลุ่มเพื่อให้ผู้เรียนได้รู้จักตนเอง เป็นต้น

8. คุณสมบัติของผู้เรียน

นักศึกษาสถาบันราชภัฏ หมายถึง บุคคลที่กำลังศึกษารายวิชาวิธีไทย ภาคปกติ ในระดับปริญญาตรีของสถาบันราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2546

9. ระยะเวลาการเรียนการสอน

การเรียนการสอนระหว่างเดือนสิงหาคม – กันยายน 2546 สถาบันราชภัฏวไลยอลงกรณ์ หลักสูตรวิชาพื้นฐานทั่วไป โดยศึกษา 15 สัปดาห์ 45 ชั่วโมง ใช้ระยะเวลาตามรูปแบบการเรียนการสอน เพื่อพัฒนาพฤติกรรมประชาธิปไตย 24 ชั่วโมง คิดเป็นร้อยละ 53

1. ระยะเวลาปฐมนิเทศ 2 ชั่วโมง
2. ดำเนินการ 24 ชั่วโมง
3. ประเมินผล 2 ชั่วโมง

10. สถานที่

สถานที่จัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาพฤติกรรมประชาธิปไตย คือ

1. ในห้องเรียน
2. นอกสถานที่

11. ทรัพยากรการเรียนการสอน

ทรัพยากรบุคคล สื่อการเรียนรู้ และแหล่งการเรียนรู้ต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง คือ

1. อาจารย์ผู้ร่วมสอน

ได้แก่ อาจารย์ประจำโปรแกรมรัฐประศาสนศาสตร์ พัฒนาชุมชน ประวัติศาสตร์ และ สังคมศาสตร์ ซึ่งมีหน้าที่สอนรายวิชา วิถีไทย เข้าร่วมเตรียมการเรียนการสอน โดย

- 1.1 ศึกษาเอกสารและนำรูปแบบการเรียนการสอนประชาธิปไตย
- 1.2 ศึกษาเอกสารและหน่วยการเรียนการสอน
- 1.3 ทำความเข้าใจการใช้แบบประเมินประชาธิปไตยสำหรับนักศึกษาสถาบันราชภัฏ
- 1.4 ประเมินพฤติกรรมประชาธิปไตยของนักศึกษาสถาบันราชภัฏหลังการเรียนรู้ทั้ง 3

ด้าน คือ ปัญญาธรรม คารวธรรม และสามัคคีธรรม

1.5 ให้ข้อมูลป้อนกลับนักศึกษาสถาบันราชภัฏ ในขณะที่ดำเนินการเรียนการสอนและ หลังสิ้นสุดการเรียนการสอน เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาตนเองของนักศึกษาสถาบันราชภัฏต่อไป

2. แหล่งและสื่อการเรียนรู้ ได้แก่ เอกสารหน่วยการเรียนรู้ ตำรา วิดิทัศน์

12. การประเมินการเรียนการสอน

1. ประเมินพฤติกรรมประชาธิปไตยของนักศึกษาสถาบันราชภัฏ 3 ด้าน คือ ปัญญาธรรม คารวธรรม และสามัคคีธรรม และเจตคติต่อการปฏิบัติเพื่อพัฒนาพฤติกรรมประชาธิปไตยของนักศึกษา สถาบันราชภัฏ

2. ประเมินรูปแบบการเรียนการสอนจาก

2.1 ความคิดเห็นต่อรูปแบบการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาพฤติกรรมประชาธิปไตย โดย อาจารย์

2.2 ความคิดเห็นต่อรูปแบบการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาพฤติกรรมประชาธิปไตย โดย นักศึกษา

13. เกณฑ์การประเมิน

1. คะแนนพฤติกรรมประชาธิปไตยของนักศึกษาสถาบันราชภัฏ ได้แก่ ความรู้เกี่ยวกับพฤติกรรมประชาธิปไตย เจตคติเกี่ยวกับพฤติกรรมประชาธิปไตย และทักษะเกี่ยวกับพฤติกรรมประชาธิปไตย ที่เรียนรู้ตามรูปแบบการเรียนการสอน สูงกว่า 60% และสูงกว่านักศึกษากลุ่มที่ไม่ได้ผ่านการเรียนการสอน

2. คะแนนเฉลี่ยความคิดเห็นต่อรูปแบบการเรียนการสอน เพื่อพัฒนาพฤติกรรมประชาธิปไตยของนักศึกษาสถาบันราชภัฏที่เข้ารับการเรียนการสอนตามรูปแบบ อยู่ในระดับปานกลางขึ้นไป

3. การตัดสินคะแนนการเรียนการสอน เพื่อพัฒนาพฤติกรรมประชาธิปไตยของนักศึกษาในรายวิชาวิทย์ไทย โดยภาพรวมพิจารณาจาก

คะแนนทดสอบความรู้	30%
คะแนนผลงานและนำเสนอรายงาน	20%
คะแนนพฤติกรรมประชาธิปไตย	40%
คะแนนทดสอบเจตคติ	10%

14. ตารางการจัดการเรียนการสอน (มิถุนายน - กันยายน)

ครั้งที่	ว.ด.ป	เวลา	หน่วยการเรียนรู้	อาจารย์ผู้รับผิดชอบ
1	25 มิ.ย. 46	13.50 - 16.30 น.	ปฐมนิเทศ แนวคิดพื้นฐานของการพัฒนาพฤติกรรมประชาธิปไตย 1. ความหมายของพฤติกรรมประชาธิปไตย 2. ความสำคัญของพฤติกรรมประชาธิปไตย 3. บทบาทการมีพฤติกรรมประชาธิปไตยของนักศึกษา 4. รูปแบบการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาพฤติกรรมประชาธิปไตย	ชูชีพ และคณะ
2	1 ก.ค. 46	13.50 - 16.30 น.	หน่วยการเรียนรู้ที่ 1 ลักษณะสังคมไทย 1. ความเป็นมาของสังคมไทย	ชูชีพ และคณะ
3	8 ก.ค. 46	13.50 - 16.30 น.	2. ปัญหาสังคมไทย	ชูชีพ และคณะ
4	15 ก.ค. 46	13.50 - 16.30 น.	3. สถาบันทางสังคมไทย	ชูชีพ และคณะ
5	22 ก.ค. 46	13.50 - 16.30 น.	4. วัฒนธรรมประเพณีไทยและการเปลี่ยนแปลงของสังคมไทย	ชูชีพ และคณะ
6	29 ก.ค. 46	13.50 - 16.30 น.	ทดสอบหน่วยความรู้	ชูชีพ และคณะ
7	5 ส.ค. 46	13.50 - 16.30 น.	หน่วยการเรียนรู้ที่ 2 วิสัยทัศน์ทางสังคมเศรษฐกิจ การเมือง 1. วิสัยทัศน์สังคม เศรษฐกิจ การเมือง การปกครอง	ชูชีพ และคณะ
8	11 ส.ค. 46	13.50 - 16.30 น.	2. ธรรมชาติของ ประชาสังคม และสิทธิมนุษยชน	ชูชีพ และคณะ
9	19 ส.ค. 46	13.50 - 16.30 น.	3. รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย	ชูชีพ และคณะ
10	26 ส.ค. 46	13.50 - 16.30 น.	ทดสอบหน่วยการเรียนรู้ที่ 2 ประเมิน เจตคติ พฤติกรรม	ชูชีพ และคณะ

แผนการสอน

หน่วยการเรียนรู้ที่ 2 : วิสัยทัศน์ทางสังคม เศรษฐกิจ การเมือง การปกครอง

แนวคิด

1. วิสัยทัศน์ทางสังคม เศรษฐกิจ การเมือง การปกครอง

วิสัยทัศน์ คือ การมองคาดการณ์สะท้อนอุดมการณ์ที่พึงปรารถนา มีทั้งในระดับคน สังคม และประเทศ วิสัยทัศน์ทางสังคมมุ่งเน้นการแก้ปัญหาความยากจนและยกระดับคุณภาพชีวิตของคนส่วนใหญ่ของประเทศให้เกิด การพัฒนาที่ยั่งยืนและความอยู่ดีมีสุขของคนไทย โดยให้ความสำคัญกับการพัฒนาแบบองค์รวมที่ยึดคนเป็นศูนย์กลางของการพัฒนาและการพัฒนาอย่างมีดุลยภาพ วิสัยทัศน์ทางเศรษฐกิจ ระบบเศรษฐกิจภายในควรอยู่บนพื้นฐานความสร้างสรรค์และความเป็นเสรีที่มีการแข่งขันอย่างต่อเนื่อง ยั่งยืน มีเสถียรภาพ ขจัดการผูกขาด ระบบเศรษฐกิจภายนอกควรเป็นระบบเศรษฐกิจแบบเปิดที่มีลักษณะการติดต่อเกี่ยวข้องกับการต่างประเทศ ต้องปรับตัวให้สอดคล้องตามกลางการเปลี่ยนแปลงต่างๆ ในโลกยุคโลกาภิวัตน์ วิสัยทัศน์การเมือง การปกครอง เพื่อให้เกิดฉันทานุมัติร่วมกันระหว่างผู้บริหารประเทศกับประชาชน และสอดคล้องกับอุดมการณ์แห่งชาติ “ยึดมั่นในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข” โดยการสร้างการเมืองภาคประชาชนที่ทุกคนตระหนักและเห็นคุณค่า เข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางการเมือง การมีนักการเมืองที่มีจริยธรรม ซื่อสัตย์ โปร่งใส การมีระบบหรือองค์กรที่สามารถทำหน้าที่ตรวจสอบได้อย่างเข้มแข็ง

2. ธรรมชาติของ ประชาสังคม และสิทธิมนุษยชน

ธรรมชาติของ ประชาสังคม มีลักษณะที่เป็นเป้าหมายและวิธีการทั้งในแง่การปกครองประเทศที่ดีหรือการสร้างรัฐที่ดี และในแง่การมีระบบบริหารจัดการชุมชน ภาคธุรกิจเอกชนที่ดี

ประชาสังคม คือ การที่ผู้คนในสังคมมารวมกลุ่มหรือองค์กร ไม่ว่าจะเป็นภาคส่วนใดของสังคม ในลักษณะที่เป็นภาคีหรือหุ้นส่วนกัน เพื่อร่วมมือจัดการแก้ไขปัญหาที่เผชิญอยู่ หรือเพื่อกระทำกิจกรรมบางอย่างให้บรรลุวัตถุประสงค์ของส่วนรวมด้วยความปรารถนาดีต่อส่วนรวมภายใต้ระบบการจัดการในลักษณะเครือข่าย

สิทธิมนุษยชน คือ สิทธิขั้นพื้นฐานที่มนุษย์ทุกคนได้รับอย่างเสมอภาคกันเพื่อให้สามารถดำรงชีวิตได้อย่างสันติสุข มีศักดิ์ศรี มีเสรีภาพ มีไม่ตรีจิต และมีความเมตตาต่อกัน โดยไม่คำนึงถึงความแตกต่างในเรื่องเชื้อชาติ สีผิว เพศ อายุ ภาษา ศาสนา สถานภาพทางกายหรือสุขภาพ

3. รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย

คือ ระบบความสัมพันธ์ของคนหรือสถาบัน องค์กรทางการเมืองการปกครอง ในรูปแบบ /แนวทางที่เกี่ยวข้องกับอำนาจและการใช้อำนาจ อันเป็นการบ่งชี้ว่าใครหรือกลุ่มใดจะเป็นผู้ที่มีอำนาจ

ในการจัดสรรคุณค่า/ทรัพยากรที่มีจำกัดในสังคมให้กับกลุ่มต่างๆ ที่เกิดขึ้นในสังคมในผลลัพธ์ที่แตกต่างกันไป โดยพิจารณาได้จากตำแหน่งทางสังคม หน้าที่ และแบบแผนพฤติกรรม

หน่วยการเรียนรู้

สำหรับหน่วยการเรียนรู้หน่วยนี้ได้แบ่งออกเป็น 3 หน่วยย่อย คือ

หน่วยการเรียนรู้ที่ 2.1 วิสัยทัศน์ทางสังคม เศรษฐกิจ การเมืองการปกครอง

หน่วยการเรียนรู้ที่ 2.2 ธรรมชาติของ ประชาสังคม และสิทธิมนุษยชน

หน่วยการเรียนรู้ที่ 2.3 รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย

ระยะเวลา

9 ชั่วโมง

แผนการสอน

หน่วยการเรียนรู้ที่ 2.1 : วิสัยทัศน์ทางสังคม เศรษฐกิจ การเมือง การปกครอง

วัตถุประสงค์

เมื่อผ่านการเรียนการสอนหน่วยการเรียนรู้แล้ว นักศึกษาสามารถ

1. วิเคราะห์องค์ประกอบต่างๆ ที่ส่งผลต่อการกำหนดวิสัยทัศน์
2. วิเคราะห์ความเป็นไปได้ของการกำหนดวิสัยทัศน์ด้านต่างๆ ของประเทศชาติ
3. ได้ฝึกประสบการณ์ในการกำหนดวิสัยทัศน์ตนเองและสังคม

ระยะเวลา 3 ชั่วโมง

หัวข้อการเรียนการสอน

1. ความหมายและความสำคัญของวิสัยทัศน์
2. วิสัยทัศน์ทางสังคม
3. วิสัยทัศน์ทางเศรษฐกิจ
4. วิสัยทัศน์ทางการเมือง การปกครอง

กิจกรรมการเรียนการสอน

กิจกรรมการเรียนการสอนแบ่งออกเป็น 3 ขั้นตอน คือ

1. ขั้นเตรียม

- 1.1 อาจารย์มอบหมายนักศึกษาให้ศึกษาหน่วยการเรียนรู้ที่ 2.1
- 1.2 อาจารย์แจกใบงาน
- 1.3 อาจารย์แจ้งวัตถุประสงค์การเรียนการสอน และเปิดโอกาสให้นักศึกษามีส่วนร่วม

ในการกำหนดวัตถุประสงค์เพิ่มเติม

- 1.4 อาจารย์และนักศึกษาจัดเตรียมแหล่งทรัพยากรการเรียนรู้

2. ขั้นดำเนินการเรียนการสอน ดำเนินการจัดประสบการณ์การเรียนการสอนเพื่อพัฒนา

พฤติกรรมประชาธิปไตยสำหรับนักศึกษาสถาบันราชภัฏ โดยมีขั้นตอนดังนี้

ขั้นที่ 1 การวิเคราะห์ใบงาน

1. อาจารย์มอบหมายให้นักศึกษาแบ่งกลุ่มๆ ละ 5 คน 4 กลุ่ม
2. อาจารย์มอบใบงานที่ 6
3. นักศึกษาร่วมกันวิเคราะห์ใบงาน

ขั้นที่ 2 การสะท้อนคิดหรืออภิปรายร่วมกัน

นักศึกษาร่วมกันอภิปรายและสะท้อนคิดร่วมกันถึงสิ่งที่ต้องเรียนรู้ตามใบงาน

ขั้นที่ 3 การวางแผนการเรียนรู้

1. นักศึกษาร่วมกันวางแผนการเรียนรู้
2. นักศึกษาร่วมกันแบ่งงานและมอบหมายงาน

ขั้นที่ 4 การศึกษาด้วยตนเอง

1. นักศึกษาแต่ละคนได้รับมอบหมายงานจากกลุ่ม
2. นักศึกษาวางแผนการศึกษาหาความรู้ด้วยตนเอง
3. นักศึกษาศึกษาค้นคว้าหาความรู้ด้วยตนเอง
4. นักศึกษาแต่ละคนนำความรู้ที่ตนเองศึกษามาสรุปและนำเสนอกลุ่ม

ขั้นที่ 5 การสังเคราะห์และสรุปความรู้ ดำเนินการโดย

1. นักศึกษานำเสนอความรู้ที่ตนเองไปศึกษามาเสนอกลุ่มของตนเอง
2. นักศึกษาร่วมกันสังเคราะห์และสรุปความรู้ของกลุ่มตนเอง
3. นักศึกษาเตรียมนำเสนอผลงานต่อกลุ่มใหญ่

หมายเหตุ ขั้นที่ 1 – 3 ใช้เวลาประมาณ 30 นาที

ขั้นที่ 4 ใช้เวลาประมาณ 1 ชั่วโมง 30 นาที

ขั้นที่ 5 ใช้เวลาประมาณ 1 ชั่วโมง

3. ขั้นสรุปและประเมินผล ดำเนินการดังนี้

- 3.1 อาจารย์สรุปบทเรียนร่วมกับนักศึกษา
- 3.2 นักศึกษาซักถามปัญหา
- 3.3 อาจารย์ประเมินผลงานนักศึกษา
- 3.4 อาจารย์ประเมินความรู้นักศึกษา (เมื่อเสร็จสิ้นทุกหน่วยการเรียนรู้ย่อย)
- 3.5 อาจารย์ประเมินพฤติกรรมประชาธิปไตยของนักศึกษา
- 3.6 นักศึกษาประเมินตนเอง (เมื่อเสร็จสิ้นทุกหน่วยการเรียนรู้ย่อย)

เอกสารและสื่อการเรียนรู้

1. ใบงานที่ 6
2. เอกสารประกอบการเรียนรู้หน่วยการเรียนรู้ที่ 3.1
3. เอกสาร ตำราที่เกี่ยวข้อง

การประเมินผล ดำเนินการดังนี้

1. อาจารย์ประเมินผลงานของนักศึกษา
2. อาจารย์ประเมินพฤติกรรมประชาธิปไตยขณะเรียนรู้
3. อาจารย์ประเมินความรู้นักศึกษา (เมื่อเสร็จสิ้นทุกหน่วยการเรียนรู้ย่อย)
4. นักศึกษาประเมินตนเอง (เมื่อเสร็จสิ้นทุกหน่วยการเรียนรู้ย่อยของหน่วยการเรียนรู้ที่ 3)

ใบงานที่ 6

หน่วยการเรียนรู้ที่ 2.1 : วิสัยทัศน์ทางสังคม เศรษฐกิจ การเมือง การปกครอง

งานที่มอบหมายให้นักศึกษา

1. นักศึกษาแบ่งกลุ่มๆ ละ 5 คน
2. ทุกกลุ่มศึกษาบทเรียนล่วงหน้า
3. ให้ทุกกลุ่มร่วมกันอภิปรายประเด็นคำถามต่อไปนี้
 - 3.1 ท่านเข้าใจคำว่า “วิสัยทัศน์” อย่างไร
 - 3.2 ท่านต้องการให้สังคมไทยมีวิสัยทัศน์อย่างไร
 - 3.3 ท่านเห็นด้วยกับวิสัยทัศน์สังคมไทยตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 9 หรือไม่ เพราะเหตุใด
4. ให้แต่ละกลุ่มเตรียมอภิปรายประเด็นต่อไปนี้
 - กลุ่มที่ 1 วิสัยทัศน์ทางสังคมไทย
 - กลุ่มที่ 2 วิสัยทัศน์ทางเศรษฐกิจไทย
 - กลุ่มที่ 3 วิสัยทัศน์การเมือง การปกครองไทย
 - กลุ่มที่ 4 ท่านคิดว่า วิสัยทัศน์สังคมไทย เศรษฐกิจไทย การเมืองการปกครองไทย ตามที่รัฐบาลคาดหวังไว้มีความเป็นไปได้หรือไม่ อย่างไร
5. ให้แต่ละกลุ่มนำเสนอ กลุ่มๆ ละ 15 นาที
6. รวบรวมผลงานส่งหลังเสร็จสิ้นการเรียนรู้

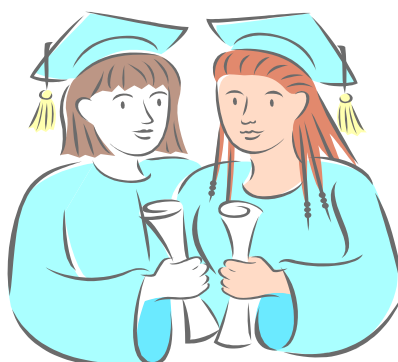
1. วิเคราะห์
2. สะท้อนคิด
3. วางแผน
4. ศึกษาด้วยตนเอง
5. สังเคราะห์และสรุป

คู่มือนักศึกษาเพื่อประกอบการเรียนรู้

รูปแบบการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาพฤติกรรมประชาธิปไตย

สำหรับนักศึกษาสถาบันราชภัฏ

**Model of Instruction to Develop Democratic Behavior for Students
in Rajabhat Institute**

พัฒนาโดย

ชูชีพ ประทุมเวียง

นิสิตปริญญาเอก สาขาวิชาการอุดมศึกษา

มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

คำนำ

การเรียนการสอนในยุคปัจจุบันเป็นการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญกับผู้เรียน ให้ผู้เรียนได้มีโอกาสแสดงศักยภาพในด้านการศึกษาค้นคว้า ด้านความคิด ด้านการตัดสินใจ ตลอดจนการเป็นบุคคลที่ใฝ่รู้และปรับตัวสู่สังคมยุคใหม่ได้ อาจารย์จึงควรมีบทบาทเป็นผู้อำนวยความสะดวกให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้มีการพัฒนาศักยภาพอย่างเต็มที่ คู่มือศึกษานี้จัดทำขึ้นเพื่อให้ผู้เรียนใช้เป็นแนวทางให้เรียนรู้ได้ด้วยตนเองโดยใช้รูปแบบการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาพฤติกรรมประชาธิปไตย สำหรับนักศึกษาสถาบันราชภัฏ ซึ่งจะส่งผลต่อการพัฒนาพฤติกรรมประชาธิปไตยในด้านปัญญาธรรม คารวธรรม และสามัคคีธรรม อันเป็นพฤติกรรมที่เป็นพื้นฐานของคนในสังคมประชาธิปไตย

การจัดรูปแบบการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาพฤติกรรมประชาธิปไตยมีจุดเน้นให้ผู้เรียนฝึกคิดแก้ปัญหาอย่างเป็นระบบ โดยอาศัยพฤติกรรมประชาธิปไตยทั้งในมิติของตนเองและมิติสังคมกลุ่มเพื่อเกิดความร่วมมือและช่วยกันแก้ปัญหาอันจะส่งผลดีต่อตนเองและต่อสังคม

ชุดการเรียนการสอนประกอบด้วยข้อมูลเบื้องต้น เอกสารประกอบการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาพฤติกรรมประชาธิปไตย สำหรับนักศึกษาสถาบันราชภัฏ และแนวทางการประเมินผล

ผู้จัดทำหวังว่าคู่มือศึกษานี้จะช่วยให้นักศึกษานำไปเป็นแนวทางในการศึกษารายวิชาวิถีไทย ซึ่งจะเป็นรายวิชาที่จะพัฒนาพฤติกรรมประชาธิปไตยในตัวผู้เรียน ทำให้นักศึกษาเป็นผู้ที่มีคุณภาพอยู่ในสังคมยุคปัจจุบันได้อย่างดีพร้อม

ชูชีพ ประทุมเวียง

1. ความสำคัญของการพัฒนาพฤติกรรมประชาธิปไตย

คนเป็นปัจจัยที่สำคัญที่สุดในการพัฒนาองค์ความรู้เพื่อพัฒนาสังคม เพราะคนเป็นทรัพยากรที่สำคัญที่สุดในการพัฒนาประเทศ (อนันต์ อนันตกุล. 2536 : 29 – 30) โดยเฉพาะด้านเศรษฐกิจและสังคมทุกประเทศ รวมทั้งประเทศไทยได้พยายามพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ทั้งในด้านปริมาณ โดยการผลิตกำลังคนที่มีความรู้ ความสามารถ มีทักษะ และมีเจตคติที่ดีสามารถรับผิดชอบในการปฏิบัติหน้าที่ของตนได้เป็นอย่างดี อย่างไรก็ตามถึงแม้ว่ารัฐจะให้ความสำคัญของการศึกษาต่อการพัฒนาประชาธิปไตย โดยให้งบประมาณเพื่อจัดการศึกษาแก่ประชาชนอย่างทั่วถึงและมีคุณภาพทุกระดับ (วิชัย ดันศิริ. 2536 : 14 – 15) ด้วยเชื่อว่าการศึกษาเป็นเครื่องมือพื้นฐานในการกล่อมเกลাজิตสำนึกของการอยู่ร่วมกันของมนุษย์ที่จะเอื้ออำนวยต่อการสร้างรูปแบบของการตัดสินใจร่วมกันของสมาชิกในสังคมประชาธิปไตย ที่ให้ความสำคัญกับความเท่าเทียมในสิทธิและหน้าที่ของสมาชิกในสังคมนั้นๆ ดังที่รายงานการวิจัยเกี่ยวกับนักศึกษาระดับอุดมศึกษาพบว่า นักศึกษาเป็นผู้ที่บุคคลทั่วไปให้การยอมรับว่าเป็นผู้มีการศึกษาสูงและได้รับการสนับสนุนให้มีบทบาทที่สำคัญทางการเมือง ซึ่งเป็นบทบาทที่มีความสำคัญต่อการพัฒนาประเทศ ซึ่งประชาชนให้ความไว้วางใจว่าระบบการศึกษาชั้นอุดมศึกษาเป็นการจัดการศึกษาที่ให้ความรู้และปัญญาแก่นักศึกษา รวมทั้งมีกระบวนการถ่ายทอดทางวัฒนธรรมทางการเมืองและค่านิยมประชาธิปไตย ตลอดจนมีพฤติกรรมประชาธิปไตยที่เหมาะสม แต่อีกส่วนหนึ่งของผลการวิจัยพบว่า นักศึกษาผู้ซึ่งประชาชนให้การยอมรับยังมีความสนใจใฝ่รู้หรือมีความรู้ทั่วไปทางการเมือง เศรษฐกิจ และสังคมไม่มากพอ และวัฒนธรรมทางการเมืองของไทยยังไม่เอื้อต่อการปกครองระบอบประชาธิปไตย เนื่องจากสถาบันอุดมศึกษามีกระบวนการถ่ายทอดวัฒนธรรมทางการเมืองของไทยซึ่งเป็นกลไกที่สำคัญในการอบรมกล่อมเกล่าให้เกิดวัฒนธรรมการเมืองที่ล้าหลัง จึงทำให้การปกครองระบอบประชาธิปไตยในประเทศไทยไม่ประสบความสำเร็จเท่าที่ควร (มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์. 2540 :1)

สถาบันอุดมศึกษาเป็นแหล่งสร้างองค์ความรู้ และทรัพยากรมนุษย์ที่สำคัญของสังคม ซึ่งนับว่าเป็นการพัฒนาคนในทุกด้าน ผู้ที่ได้รับการศึกษาจึงน่าจะเป็นคนดี คนเก่ง มีความสุข ส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาได้เต็มศักยภาพ (พันธ์ศักดิ์ พลสารัมย์ และวัลลภา เทพหัสดิน ณ อยุธยา. 2543 : 1 – 2) ดังนั้นการเตรียมนักศึกษาเพื่อให้สามารถมีส่วนร่วมในสังคมประชาธิปไตยได้อย่างมีวุฒิภาวะมักจะถูกกล่าวถึงในฐานะเป็นจุดมุ่งหมายหลักของการจัดการศึกษาในระดับอุดมศึกษา เสมอมา โดยเฉพาะคนอเมริกันส่วนใหญ่เชื่อว่า งานหลักของการจัดการศึกษาในระดับอุดมศึกษา ได้แก่ การพัฒนาพลเมืองให้เป็นผู้มีส่วนร่วมที่สำคัญในสังคมประชาธิปไตย (จารุวรรณ สุกุลคุ. 2541 : 18 – 19 ; อ้างอิงจาก Harvey and Immerwahr. 1995) นอกจากนี้ยังพบว่า ประเด็นหลัก 3 ประเด็นที่ระบุเกี่ยวกับข้อตกลงเบื้องต้น ค่านิยม และจุดมุ่งหมายของการดำเนินงานด้านกิจการนักศึกษาในช่วง 50 ปี ยังคงเป็นประเด็นเดิม คือ นอกจากจะมุ่งสร้างบัณฑิตที่มีความสามารถในการประกอบอาชีพการงาน

อย่างดีแล้ว บัณฑิตยังควรจะสามารถเข้าไปมีส่วนร่วมอย่างแข็งขันในกิจกรรมทางสังคม การพักผ่อนหย่อนใจ และกิจกรรมทางวัฒนธรรมของสังคม แนวคิดดังกล่าวถือว่า บัณฑิตควรมีความกระตือรือร้นในการมีความรับผิดชอบในระดับปัจเจกบุคคลและระดับสังคม เพราะเป็นองค์ประกอบสำคัญในการประพฤติตนเป็นพลเมืองดี (จารุวรรณ สกุลกู. 2541 : 18 – 19 ; อ้างอิงจาก National Association. 1989 : 58) บัณฑิตในฐานะที่เป็นผู้มีส่วนร่วมในสังคมประชาธิปไตยอย่างมีความรับผิดชอบ มีวุฒิภาวะ มีความมั่นคงอย่างเต็มที่ จึงเป็นจุดมุ่งหมายสำคัญของการจัดการศึกษา (จารุวรรณ สกุลกู. 2541 : 18 – 19 ; อ้างอิงจาก National Association. 1989 : 22) สังคมประชาธิปไตยจำเป็นต้องอาศัยพลเมืองที่มีความรู้ เพราะการจะเป็นสมาชิกที่ดีของสังคมประชาธิปไตยเป็นเรื่องที่ซับซ้อน ดังนั้นนักศึกษาจึงสามารถเรียนรู้จากการปฏิบัติรวมทั้งการสร้างความรู้ความเข้าใจในเชิงวิชาการเกี่ยวกับหน้าที่พลเมือง การมีส่วนร่วมอย่างแข็งขันในระบบการปกครอง ในสถานศึกษา ในสังคม และในการบริหารกิจการต่างๆ ของนักศึกษาเอง ซึ่งมีส่วนอย่างสำคัญต่อความรู้ความเข้าใจและการตระหนักในหน้าที่พลเมืองของนักศึกษา(จารุวรรณ สกุลกู. 2541 : 18 – 19 ; อ้างอิงจาก National Association. 1989 : 14) แต่ปัญหาของระบบการศึกษาและสถาบันอุดมศึกษาส่วนใหญ่ในประเทศไทย มักจะเน้นการเรียนการสอนเพื่อเพิ่มพูนความรู้และทักษะ ซึ่งนำไปสู่การมีความสามารถหรือที่เรียกว่า เก่ง แต่ไม่ค่อยสอนหรือให้โอกาสผู้เรียนในการเรียนรู้ที่จะรู้จักตนเอง อันจะก่อให้เกิดความเชื่อมั่นและความสามารถในการพึ่งตนเองได้ (ชัยอนันต์ สมุทวณิช. 2541 : 11) ซึ่งเป็นอิสรภาพในการนำไปสู่การศึกษาที่มีดุลยภาพ ก่อให้เกิดทั้งความสามารถด้านความรู้และทักษะ นั่นคือ วิชาการกับความสามารถด้านความรู้และทักษะ ควรจะได้พัฒนาไปพร้อมๆ กัน เป็นศักยภาพของคนที่มีสมบูรณ์แบบ คือ รู้จักตนเองและรู้จักผู้อื่น อันจะนำไปสู่การดำเนินชีวิตในสังคมประชาธิปไตยโดยแท้จริง ซึ่ง ฌ็อง-ฌัก อวามบารุง (2537 : 121) ได้กล่าวถึงบทบาทการศึกษาที่มีการพัฒนาความเป็นประชาธิปไตยอันเป็นหน้าที่ของสถาบันการศึกษาที่จะต้องสร้างให้เกิดขึ้นให้ได้ ควรจัดการศึกษาใน 3 ลักษณะ ได้แก่

1. บทบาทของการศึกษาด้านสังคมปริทัศน์ทางการเมืองการปกครอง (Political Socialization) หมายถึง การศึกษาสามารถทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้และตระหนักถึงบทบาทสิทธิเสรีภาพ หรือหน้าที่ของตนเองตามควรแก่วัยได้
2. บทบาททางการศึกษาในการบูรณาการทางการเมือง เน้นให้ผู้เรียนนำความรู้เรื่องการเมืองที่ศึกษา ส่งเสริมให้ผู้เรียนในสถาบันการศึกษาไปใช้ในชีวิตประจำวัน เพื่อแสดงให้เห็นว่าความรู้นั้นใช้แก้ปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชนได้
3. บทบาทของการศึกษาเพื่อสร้างผู้นำและบุคลากรทางการเมือง โดยเน้นให้ผู้เรียนนำความรู้เรื่องภาวะผู้นำทางการเมืองที่ได้ศึกษาและได้รับประสบการณ์ในการใช้ชีวิตความเป็นนักศึกษาในสถาบันการศึกษาไปสู่การเป็นผู้นำทางการเมืองในชีวิตประจำวันและอนาคต เพื่อแสดงให้เห็นว่า

ความรู้ นั้นสามารถนำมาใช้ให้เกิดประโยชน์กับบุคคลที่จะเป็นผู้นำหรือบุคลากรทางการเมืองของชุมชน และประเทศชาติได้

จะเห็นได้ว่า การศึกษากับการพัฒนาความเป็นประชาธิปไตยนั้น สถาบันการศึกษาเป็นหน่วยงานที่มีความสำคัญ ซึ่งสามารถจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อส่งเสริมการพัฒนาประชาธิปไตย ให้บรรลุตามเป้าหมายได้ สถาบันการศึกษาในฐานะที่เป็นสถาบันที่ก่อตั้งขึ้นเพื่อสร้างคนดีที่เป็นกำลังสำคัญสู่สังคมและประเทศชาติ มีหน้าที่ปลูกฝังและหล่อหลอมเยาวชนให้มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ เป็นคนดี คนเก่ง มีคุณค่าในสังคมประชาธิปไตย จึงควรให้ความสำคัญกับบทบาทหน้าที่ดังกล่าวนี้ โดยผ่านกระบวนการเรียนการสอนและการพัฒนานักศึกษา

การจัดการเรียนสอนในราชภัฏ มีเป้าหมายและพันธกิจจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษา ตั้งแต่ระดับปริญญาและสูงกว่าแก่นักศึกษาและปวงชน โดยยึดผู้เรียนเป็นสำคัญมีจุดเด่นในด้านความสามารถทางภาษา และความสามารถในการใช้เทคโนโลยี มุ่งเน้นการพัฒนาความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ความเป็นผู้นำ ความเป็นประชาธิปไตย โดยจัดการศึกษาทั้งในระบบ นอกกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย ตลอดจนจัดการศึกษาเพื่อรับปริญญาและไม่รับปริญญา

เป้าหมายบัณฑิตที่พึงประสงค์มียุทธศาสตร์การพัฒนาระบบการเรียนรู้อย่างสถาบันราชภัฏ (มหาวิทยาลัยราชภัฏ) นั้น ระบบการเรียนรู้อีกว่าเป็นองค์ประกอบสำคัญในระบบการศึกษา ระบบการเรียนรู้อะไรที่มีประสิทธิภาพ จะต้องอาศัยการประกันคุณภาพการศึกษาที่เป็นระบบและกลไกหลักในการดำเนินงานเพื่อสร้างความมั่นใจให้กับสังคม ไม่ว่าจะเป็นผู้รับผิดชอบในระดับผู้บริหาร ผู้ปฏิบัติงาน หรือผู้รับบริการ ในการจัดการศึกษาจึงให้ความสำคัญกับการประกันคุณภาพการศึกษา โดยถือว่าเป็นหลักการสากลที่จะเน้นกระบวนการดำเนินงานในระบบองค์กร เมื่อพิจารณามหาวิทยาลัยราชภัฏ ในอนาคต ในฐานะที่เป็นองค์กรการจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษา จะมีระบบย่อยๆ หลายระบบที่ทำงานร่วมกัน การปฏิบัติตามพันธกิจของมหาวิทยาลัยที่ระบุในร่างพระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยราชภัฏ ให้เป็นสถาบันอุดมศึกษาเพื่อการพัฒนาท้องถิ่น มุ่งสร้างบัณฑิตให้มีความรู้คู่ความดี ใฝ่รู้ ใฝ่เรียนอย่างต่อเนื่อง ดำเนินชีวิตด้วยภูมิปัญญา สำนึกในความเป็นไทย รักและผูกพันต่อท้องถิ่น

การเรียนการสอนเพื่อพัฒนาพฤติกรรมประชาธิปไตย สำหรับนักศึกษาสถาบันราชภัฏ มีวัตถุประสงค์เพื่อให้ นักศึกษามีพฤติกรรมประชาธิปไตย 3 ด้าน คือ ด้านปัญญาธรรม ด้านการวาทธรรม และด้านสามัคคีธรรม กล่าวคือ

1. ด้านปัญญาธรรม คือ การใช้ปัญญาหรือเหตุผลในการตัดสินใจ แก้ปัญหาโดยสันติวิธี หรือกระทำการใดๆ ก็ตาม หมายถึง บทบาทที่บุคคลแสดงออกถึงวิธีการหรือแนวทางในการตัดสินใจหาอย่างมีเหตุผลและใช้ปัญญา ได้แก่ การรู้จักใช้เหตุผลในการพิจารณาตัดสินใจปัญหาเมื่อเกิดข้อขัดแย้ง การตัดสินใจโดยอาศัยข้อมูลประกอบ การไม่นำความเชื่อหรือโซกลางมาเป็นเครื่องตัดสินใจ การรู้จัก

วิเคราะห์และประมวลเหตุการณ์ต่างๆ โดยใช้สติปัญญาและเหตุผลออกมา การแยกเรื่องส่วนตัวกับหน้าที่การทำงานออกจากกันในการทำงานหรือการตัดสินใจปัญหาใด

2. ด้านการยอมรับ คือ ความรับผิดชอบ การเคารพตนเองและผู้อื่น หมายถึง บทบาทที่บุคคลรู้จักตนเองและรับรู้ว่าจะแสดงออกในหน้าที่ตนเอง ได้แก่ การเคารพและปฏิบัติตามกฎระเบียบ การปฏิบัติงานตามเวลาที่ได้รับมอบหมายอย่างตั้งใจและเต็มความสามารถ การเอาใจใส่ติดตาม การปฏิบัติงานโดยไม่ทอดทิ้ง การยอมรับบทบาทหน้าที่ของกันและกัน รวมถึงบทบาทที่บุคคลแสดงออกอย่างยอมรับและเคารพในสิทธิ หน้าที่ ตลอดจนความคิดเห็นของตนเองและบุคคลอื่น ได้แก่ การปฏิบัติหน้าที่ของตนให้ดีที่สุด โดยไม่ก้าวก่ายหรือรบกวนหน้าที่ของบุคคลอื่น การรู้จักให้ความสำคัญแก่บุคคลอื่น โดยไม่สนใจและให้ความสำคัญแต่เฉพาะตนเอง การรักความยุติธรรม การรู้จักเห็นอกเห็นใจและห่วงใยผู้อื่น การให้อีกาสผู้อื่นแสดงความคิดเห็น การไม่แสดงออกในลักษณะดูถูกเหยียดหยามความคิดเห็นผู้อื่น การสนใจฟังความคิดเห็นของผู้อื่นอย่างตั้งใจ การซักถามโดยใช้เหตุผลเมื่อไม่เข้าใจความคิดเห็นผู้อื่น การไม่ยึดถือความคิดเห็นของตนว่าถูกต้องเสมอไป

3. ด้านสามัคคีธรรม คือ มีส่วนร่วมและให้ความร่วมมือหมายถึง บทบาทที่บุคคลแสดงออกเพื่อส่วนรวม ได้แก่ การรู้จักเสียสละโดยพิจารณาตามเหตุผลและความเหมาะสม ความเต็มใจที่จะทำงานร่วมกับบุคคลอื่น การไม่ละเลยและเพิกเฉยต่อการกระทำใดๆ ที่จะเกิดประโยชน์ต่อส่วนรวม ตามความสามารถและโอกาส การรู้จักอดทน อดกลั้น เพื่อผลประโยชน์ของส่วนรวม การรู้จักละเอียดใจต่อความประพฤติของตนที่จะรักษาผลประโยชน์ส่วนตนโดยมิชอบ

การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาพฤติกรรมประชาธิปไตย สำหรับนักศึกษาสถาบันราชภัฏ เป็นการปลูกฝังให้พลเมืองมีอุดมการณ์และวิถีชีวิตประชาธิปไตยที่สามารถมีส่วนร่วมในการเมืองการปกครอง และมีสติปัญญาที่สามารถใช้ดุลยพินิจและวิจารณ์ญาณเพื่อเลือกสรรผู้นำที่มีความรู้ ความสามารถในการนำสังคมไทยให้เจริญรุ่งเรืองได้ ดังนั้นจึงควรมีการพัฒนาแบบการส่งเสริมพฤติกรรมประชาธิปไตยในสถาบันอุดมศึกษา โดยเน้นบูรณาการเทคนิคการเรียนรู้แบบร่วมมือและแบบใช้ปัญหาเป็นหลัก เนื่องจากเป็นรูปแบบการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ มุ่งพัฒนาให้ผู้เรียนมีศักยภาพเต็มที่ ให้อิสระแก่ผู้เรียน เน้นประโยชน์ผู้เรียนเป็นสำคัญ จึงน่าจะเป็นรูปแบบการจัดการเรียนการสอนที่สามารถพัฒนาพฤติกรรมประชาธิปไตยผู้เรียนได้เป็นอย่างดี ทั้งนี้เนื่องจากสภาสถาบันราชภัฏได้มีการบูรณาการหลักสูตรทั้งภาพรวมและรายวิชา (หลักสูตรสถาบันราชภัฏวไลยอลงกรณ์ พ.ศ. 2543) โดยเฉพาะรายวิชาวิถีไทย ซึ่งเป็นวิชาพื้นฐานทั่วไปที่นักศึกษาต้องเรียนและเป็นรายวิชาที่มีเนื้อหาที่สอดคล้องกับสภาพสังคมปัจจุบันและแนวคิดในการดำเนินชีวิตแบบประชาธิปไตย ผู้วิจัยคาดว่ารูปแบบการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้นสามารถที่จะช่วยส่งเสริมให้นักศึกษาสถาบันราชภัฏวไลยอลงกรณ์เกิดการเรียนรู้และมีพฤติกรรมประชาธิปไตยอย่างเป็นระบบโดยแท้จริง เพื่อ

มุ่งเน้นการศึกษาหารูปแบบการส่งเสริมประชาธิปไตยที่เหมาะสมในชั้นเรียน สำหรับเป็นแบบอย่างของการพัฒนาประชาธิปไตยในระดับอุดมศึกษาต่อไป

2. วัตถุประสงค์การเรียนการสอน

เพื่อวางแผนการดำเนินการจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาพฤติกรรมประชาธิปไตย สำหรับนักศึกษาสถาบันราชภัฏ ให้บรรลุวัตถุประสงค์และมีประสิทธิภาพสูงสุด มีการดำเนินการเป็น 3 ขั้นตอน ดังนี้

1. ขั้นเตรียมการ ดำเนินการโดยการประชาสัมพันธ์รูปแบบการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาพฤติกรรมประชาธิปไตย สำหรับนักศึกษาสถาบันราชภัฏ เตรียมความพร้อมด้านบุคลากร ได้แก่ อาจารย์ผู้ร่วมสอนหน่วยการเรียนการสอน เตรียมความพร้อมด้านแหล่งทรัพยากร การเรียนรู้และสิ่งอำนวยความสะดวก ได้แก่ เอกสารประกอบการเรียนการสอน เอกสารการประเมินรูปแบบการเรียนการสอน หนังสืออ่านประกอบ สื่ออุปกรณ์การเรียนการสอน งบประมาณและเตรียมความพร้อมด้านสถานที่ ได้แก่ ความพร้อมของสถาบัน แหล่งฝึกที่นักศึกษาใช้ในการเรียนการสอน เป็นต้น

2. ขั้นดำเนินการจัดการเรียนการสอน จัดทำคู่มือเอกสารแนะนำรูปแบบการเรียนการสอน สำหรับอาจารย์ คู่มือนักศึกษาและหน่วยการเรียนการสอน ตลอดจนตารางการเรียนการสอน ดำเนินการโดยการประชุมชี้แจงบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนการสอนทุกฝ่าย ได้แก่ อาจารย์ผู้ร่วมสอน วิชาวิทย์ไทย จัดปฐมนิเทศนักศึกษาที่เข้ารับการจัดการเรียนรู้ และดำเนินการจัดการเรียนการสอนตามแผน

3. ขั้นประเมินผลรูปแบบการเรียนการสอน ดำเนินการประเมินผลโดยพิจารณาว่าตรงกับวัตถุประสงค์หรือไม่ อาจารย์ผู้ร่วมสอนหน่วยการเรียนการสอน นักศึกษาที่เกี่ยวข้องมีความคิดเห็นอย่างไร เพื่อเป็นข้อมูลในการปรับปรุงรูปแบบการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาพฤติกรรมประชาธิปไตย สำหรับนักศึกษาสถาบันราชภัฏ ให้มีประสิทธิภาพต่อไป

3. โครงสร้างการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาพฤติกรรมประชาธิปไตย สำหรับนักศึกษาสถาบันราชภัฏ

โครงสร้างและเนื้อหาโดยสังเขปของรูปแบบการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาพฤติกรรมประชาธิปไตยสำหรับนักศึกษาสถาบันราชภัฏ แบ่งออกเป็น 3 หน่วย ดังนี้

หน่วยแนวคิดพื้นฐานของการพัฒนาพฤติกรรมประชาธิปไตย

การปฐมนิเทศ	: แนวทางการส่งเสริมพฤติกรรมประชาธิปไตย		
ระยะเวลา	2 ชั่วโมง		
ขอบเขตเนื้อหา	1. ความสำคัญของพฤติกรรมประชาธิปไตย 2. รูปแบบการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาพฤติกรรมประชาธิปไตย		
กิจกรรม	1. อาจารย์ชี้แจงความสำคัญ วัตถุประสงค์ แนวทางการเรียนการสอน 2. แจกใบงานที่ 1 3. นักศึกษาปฏิบัติตามใบงานที่กำหนดไว้โดยมี 5 ขั้นตอน คือ 3.1 วิเคราะห์ใบงาน 3.2 สะท้อนคิด/อภิปรายร่วมกัน 3.3 วางแผนการเรียนรู้ 3.4 ศึกษาด้วยตนเอง 3.5 สังเคราะห์และสรุป 4. อาจารย์และนักศึกษาร่วมกันสรุป 5. อาจารย์และนักศึกษาร่วมกันซักถามปัญหาและร่วมกันวางแผนการเรียนการสอนครั้งต่อไป		
หน่วยการเรียนรู้ที่ 1	ลักษณะสังคมไทย		
ระยะเวลา	15 ชั่วโมง		
	ตอนที่ 1 ที่มาของสังคมไทย	6	ชั่วโมง
	ตอนที่ 2 ปัญหาสังคมไทย	3	ชั่วโมง
	ตอนที่ 3 สถาบันทางสังคม	3	ชั่วโมง
	ตอนที่ 4 วัฒนธรรมประเพณีไทยและการเปลี่ยนแปลง	3	ชั่วโมง
ตอนที่ 1	ที่มาของสังคมไทย		
ระยะเวลา	6 ชั่วโมง		
ขอบเขตเนื้อหา	1. ที่มาของสังคมไทย 1.1 วิวัฒนาการทางสังคม 1.2 วิวัฒนาการทางเศรษฐกิจ 1.3 วิวัฒนาการทางการเมืองการปกครอง 2. ลักษณะทั่วไปของสังคมไทย 2.1 ลักษณะทางภูมิศาสตร์ 2.2 ลักษณะทางสังคมชนบทและสังคมเมืองไทย		

กิจกรรม	1. มอบหมายให้นักศึกษาศึกษาหน่วยเรียน 2. แจกใบงานที่ 2 3. นักศึกษาพัฒนาพฤติกรรมประชาธิปไตยตามรูปแบบการเรียนการสอนที่สร้างขึ้น 3.1 วิเคราะห์ใบงาน 3.2 สะท้อนคิด/อภิปรายร่วมกัน 3.3 วางแผนการเรียนรู้ 3.4 ศึกษาด้วยตนเอง 3.5 สังเคราะห์และสรุป 4. อาจารย์และนักศึกษาร่วมกันสรุปความรู้ 5. อาจารย์ประเมินนักศึกษาหลังการเรียนการสอน 6. นักศึกษาประเมินตนเองหลังการเรียนการสอน
ตอนที่ 2	ปัญหาสังคมไทย
ระยะเวลา	3 ชั่วโมง
ขอบเขตเนื้อหา	1. ความหมายและลักษณะของปัญหาสังคม 2. ปัจจัยที่ก่อให้เกิดปัญหาสังคม 3. ปัญหาสังคม 4. ประเภทของปัญหาสังคมไทย 5. แนวทางแก้ไขปัญหาสังคมไทย 6. สภาพปัญหาปัจจุบันในสังคมไทย 7. ปัญหาที่สำคัญในสังคมไทย
กิจกรรม	1. มอบหมายให้นักศึกษาศึกษาหน่วยเรียน 2. แจกใบงานที่ 3 3. นักศึกษาพัฒนาพฤติกรรมประชาธิปไตยตามรูปแบบการเรียนการสอนที่สร้างขึ้น 3.1 วิเคราะห์ใบงาน 3.2 สะท้อนคิด/อภิปรายร่วมกัน 3.3 วางแผนการเรียนรู้ 3.4 ศึกษาด้วยตนเอง 3.5 สังเคราะห์และสรุป 4. อาจารย์และนักศึกษาร่วมกันสรุปความรู้

ตอนที่ 3 ระยะเวลา ขอบเขตเนื้อหา	5. อาจารย์ประเมินนักศึกษาหลังการเรียนการสอน 6. นักศึกษาประเมินตนเองหลังการเรียนการสอน สถาบันทางสังคม 3 ชั่วโมง 1. โครงสร้างของสังคม
	- สถานภาพ - บทบาท - สถาบัน - กลุ่มสังคม 2. ประเภทของสังคม 3. ทฤษฎีหลักทางสังคม 4. ความคิดทางสังคมในยุคคริสต์ศตวรรษ 20 5. ทฤษฎีเกี่ยวกับการกระทำและปฏิสัมพันธ์ทางสังคม 6. รูปแบบการกระทำตอบโต้ทางสังคม 7. การขัดเกลาทางสังคม 8. การจัดระเบียบทางสังคม
กิจกรรม	1. มอบหมายให้นักศึกษาศึกษาหน่วยเรียน 2. แจกใบงานที่ 4 3. นักศึกษาพัฒนาพฤติกรรมประชาธิปไตยตามรูปแบบการเรียนการสอนที่สร้างขึ้น 3.1 วิเคราะห์ใบงาน 3.2 สะท้อนคิด/อภิปรายร่วมกัน 3.3 วางแผนการเรียนรู้ 3.4 ศึกษาด้วยตนเอง 3.5 สังเคราะห์และสรุป 4. อาจารย์และนักศึกษาร่วมกันสรุปความรู้ 5. อาจารย์ประเมินนักศึกษาหลังการเรียนการสอน 6. นักศึกษาประเมินตนเองหลังการเรียนการสอน

ตอนที่ 4	วัฒนธรรมประเพณีไทยและการเปลี่ยนแปลง
ระยะเวลา	3 ชั่วโมง
ขอบเขตเนื้อหา	1. ความเข้าใจเบื้องต้นเกี่ยวกับวัฒนธรรม 1.1 ความหมายและลักษณะ 1.2 องค์ประกอบและประเภท 1.3 หน้าที่ของวัฒนธรรม 2. วัฒนธรรมไทย 2.1 ที่มาของวัฒนธรรมไทย 2.2 ประเภทของวัฒนธรรมไทย 2.3 เอกลักษณ์ของวัฒนธรรมไทย 2.4 อิทธิพลของวัฒนธรรมต่างชาติที่มีต่อสังคมไทย 3. ประเพณีไทย 3.1 ความหมายของประเพณีไทย 3.2 ประเภทของประเพณี 3.3 ประเพณีสำคัญของไทย 4. การเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมไทย 4.1 สาเหตุของการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรม 4.2 ผลของการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรม 4.3 การดำรงส่งเสริมและเผยแพร่วัฒนธรรมประเพณีไทย
กิจกรรม	1. มอบหมายให้นักศึกษาศึกษาหน่วยเรียน 2. แจกใบงานที่ 5 3. นักศึกษาพัฒนาพฤติกรรมประชาธิปไตยตามรูปแบบการเรียนการสอนที่สร้างขึ้น 3.1 วิเคราะห์ใบงาน 3.2 สะท้อนคิด/อภิปรายร่วมกัน 3.3 วางแผนการเรียนรู้ 3.4 ศึกษาด้วยตนเอง 3.5 สังเคราะห์และสรุป 4. อาจารย์และนักศึกษาร่วมกันสรุปความรู้ 5. อาจารย์ประเมินนักศึกษาหลังการเรียนการสอน 6. นักศึกษาประเมินตนเองหลังการเรียนการสอน

หน่วยการเรียนรู้ที่ 2	วิสัยทัศน์ทางสังคม เศรษฐกิจ การเมือง การปกครอง
ระยะเวลา	9 ชั่วโมง
ตอนที่ 1	วิสัยทัศน์ทางสังคม เศรษฐกิจ การเมือง การปกครอง
ระยะเวลา	3 ชั่วโมง
ขอบเขตเนื้อหา	1. ความหมายและความสำคัญของวิสัยทัศน์
	2. วิสัยทัศน์ทางสังคม
	3. วิสัยทัศน์ทางเศรษฐกิจ
	4. วิสัยทัศน์ทางการเมือง การปกครอง
กิจกรรม	1. มอบหมายให้นักศึกษาศึกษาหน่วยเรียน
	2. แจกใบงานที่ 6
	3. นักศึกษาพัฒนาพฤติกรรมประชาธิปไตยตามรูปแบบการเรียนการสอนที่สร้างขึ้น
	3.1 วิเคราะห์ใบงาน
	3.2 สะท้อนคิด/อภิปรายร่วมกัน
	3.3 วางแผนการเรียนรู้
	3.4 ศึกษาด้วยตนเอง
	3.5 สังเคราะห์และสรุป
	4. อาจารย์และนักศึกษาร่วมกันสรุปความรู้
	5. อาจารย์ประเมินนักศึกษาหลังการเรียนการสอน
	6. นักศึกษาประเมินตนเองหลังการเรียนการสอน
ตอนที่ 2	ธรรมเนียมปฏิบัติ ประชาสังคม และสิทธิมนุษยชน
ระยะเวลา	3 ชั่วโมง
ขอบเขตเนื้อหา	1. ธรรมเนียมปฏิบัติ
	1.1 ความหมายและแนวคิดของธรรมเนียมปฏิบัติ
	1.2 องค์ประกอบของธรรมเนียมปฏิบัติ
	1.3 การสร้างธรรมเนียมปฏิบัติในสังคมไทย
	2. ประชาสังคม
	2.1 ความหมายและแนวคิด
	2.2 องค์ประกอบของประชาสังคม
	2.3 ประชาสังคมกับธรรมเนียมปฏิบัติและรัฐธรรมนูญปี พ.ศ. 2540

	3. สิทธิมนุษยชน 3.1 ความหมายของสิทธิมนุษยชน 3.2 ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน
กิจกรรม	1. มอบหมายให้นักศึกษาศึกษาหน่วยเรียน 2. แจกใบงานที่ 7 3. นักศึกษาพัฒนาพฤติกรรมประชาธิปไตยตามรูปแบบการเรียนการสอนที่สร้างขึ้น 3.1 วิเคราะห์ใบงาน 3.2 สะท้อนคิด/อภิปรายร่วมกัน 3.3 วางแผนการเรียนรู้ 3.4 ศึกษาด้วยตนเอง 3.5 สังเคราะห์และสรุป 4. อาจารย์และนักศึกษาร่วมกันสรุปความรู้ 5. อาจารย์ประเมินนักศึกษาหลังการเรียนการสอน 6. นักศึกษาประเมินตนเองหลังการเรียนการสอน
ตอนที่ 3	รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย
ระยะเวลา	3 ชั่วโมง
ขอบเขตเนื้อหา	1. ความจำเป็นของการมีรัฐธรรมนูญ 2. ความหมายและความเป็นมาของรัฐธรรมนูญ 3. พัฒนาการของรัฐธรรมนูญไทย 4. โครงสร้างการเมืองการปกครองของไทยในรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ (พ.ศ.2540) 4.1 โครงสร้างส่วนบน 4.2 โครงสร้างส่วนกลาง 4.3 โครงสร้างส่วนล่างหรือพื้นฐาน
กิจกรรม	1. มอบหมายให้นักศึกษาศึกษาหน่วยเรียน 2. แจกใบงานที่ 8 3. นักศึกษาพัฒนาพฤติกรรมประชาธิปไตยตามรูปแบบการเรียนการสอนที่สร้างขึ้น 3.1 วิเคราะห์ใบงาน 3.2 สะท้อนคิด/อภิปรายร่วมกัน 3.3 วางแผนการเรียนรู้

3.4 ศึกษาด้วยตนเอง

3.5 สังเคราะห์และสรุป

4. อาจารย์และนักศึกษา ร่วมกันสรุปความรู้
5. อาจารย์ประเมินนักศึกษา หลังการเรียนการสอน
6. นักศึกษาประเมินตนเอง หลังการเรียนการสอน

4. กระบวนการจัดการเรียนการสอน

รูปแบบการเรียนการสอนเพื่อส่งเสริมพฤติกรรมประชาธิปไตยของผู้เรียนมีกระบวนการเรียนการสอนโดยแบ่งเป็น 3 ขั้นตอน คือ 1) ขั้นเตรียม ในขั้นนี้ขั้นเตรียม หมายถึง ขั้นที่ผู้สอนเตรียมการเพื่อจัดการเรียนการสอน ได้แก่ การชี้แจงวัตถุประสงค์การเรียนการสอน การแบ่งกลุ่ม การอธิบายบทบาททั้งผู้สอนกับผู้เรียน เพื่อให้ผู้เรียนและผู้สอนมีความเข้าใจตรงกัน 2) ขั้นสอน หมายถึง ขั้นตอนการปฏิบัติกิจกรรมเพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้มี 5 ขั้นตอน คือ

1. การวิเคราะห์ หมายถึง ขั้นตอนที่นักศึกษาทำความเข้าใจกับข้อมูลตามใบงานที่ได้จากผู้สอน และทำความเข้าใจ ทบทวน และระบุความสำคัญของงานที่ได้รับมอบหมายร่วมกับเพื่อนในกลุ่ม (Small Group)

2. การสะท้อนคิด หมายถึง ขั้นตอนที่นักศึกษามีการอภิปรายข้อมูลจากความคิดเห็นของตนเองให้เพื่อนในกลุ่มได้รับรู้และมีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นร่วมกัน เพื่อให้เกิดความเข้าใจที่ชัดเจนยิ่งขึ้น

3. การวางแผน หมายถึง ขั้นตอนที่นักศึกษาทำการวางแผนการเรียนรู้มีการกำหนดจุดมุ่งหมายการเรียนรู้ กำหนดสิ่งที่ต้องเรียนรู้ ตลอดจนกำหนดวิธีการหาความรู้ร่วมกันในกลุ่ม

4. การเรียนรู้ด้วยตนเอง หมายถึง ขั้นตอนที่ผู้เรียนแยกย้ายกันได้ศึกษาด้วยตนเอง ตามหัวข้อที่ได้รับมอบหมาย เป็นขั้นการศึกษาข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับเรื่องที่ต้องการจะเรียนรู้

5. การสังเคราะห์และสรุป หมายถึง ขั้นตอนหลังจากที่นักศึกษาได้ไปศึกษาด้วยตนเอง แล้วนำความรู้ที่ได้มาร่วมอภิปรายแลกเปลี่ยนความคิดเห็น จนเกิดความเข้าใจและมีความชัดเจนได้ข้อสรุปหรือองค์ความรู้เกี่ยวกับเรื่องที่ตนเองศึกษา สามารถตอบคำถามและตรวจสอบสมมติฐานได้

5. บทบาทผู้เรียน

ในการจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาพฤติกรรมประชาธิปไตย ผู้เรียนจะเป็นศูนย์กลางการเรียนรู้

ทั้งหมด เป็นผู้ที่ต้องพัฒนาตัวเองในทักษะด้านต่าง ๆ โดยอาศัยปัญหาและกระบวนการกลุ่มกระตุ้นและก่อให้เกิดการพัฒนา โดยเฉพาะทักษะของการคิดอย่างมีเหตุมีผลที่จะนำไปสู่ความสามารถในการแยกแยะ

วิเคราะห์ปัญหาที่เกิดขึ้นขณะปฏิบัติงานจริง รวมถึงความสามารถในการหาแนวทางแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นนั้นด้วย

การแสดงบทบาทของผู้เรียนจะพัฒนาตนเองได้มากมายเพียงใดนั้น ขึ้นอยู่กับตัวผู้เรียนเองที่เต็มใจและให้ความร่วมมือกับกลุ่มในการแสดงออกต่อไป

1. ไม่ถึงเจยขณะร่วมประชุมกลุ่ม ต้องร่วมมือร่วมใจสร้างบรรยากาศของการเรียนรู้ภายในกลุ่ม ให้น่าสนใจติดตาม โดยการแสดงความคิดเห็นและอภิปรายประเด็นต่างๆ ตามความเหมาะสมของโอกาส ด้วยท่าทีที่ไม่ทำให้บรรยากาศของการแสดงความคิดเห็นอย่างอิสระเสียไป

2. ไว้ว่างใจซึ่งกันและกัน และพัฒนาทักษะสื่อความหมาย

3. ร่วมมือกันสร้างวัตถุประสงค์ของการศึกษาค้นคว้าของกลุ่ม

4. ในการทำกิจกรรมการเรียนรู้แต่ละครั้ง สมาชิกคนหนึ่งจะทำหน้าที่ผู้ประสานงาน คนหนึ่งทำหน้าที่เลขานุการ ส่วนสมาชิกที่เหลือทำหน้าที่เป็นผู้ร่วมทีม สมาชิกทุกคนต้องได้รับมอบหมายหน้าที่รับผิดชอบ

5. ถกเถียงต่อรองกันเพื่อสร้างกฎเกณฑ์ของกลุ่ม

6. ให้เกียรติและรับฟังความคิดเห็นของเพื่อนสมาชิกทุกคนในกลุ่ม

7. แสดงการชื่นชม เปิดเผย และตรงไปตรงมาต่อเพื่อนสมาชิกภายในกลุ่มทุกคน

8. ไม่แสดงพฤติกรรมอันก่อให้เกิดการแตกแยกภายในกลุ่ม

9. มีความซื่อสัตย์ต่อกลุ่ม โดยทำงานที่ได้รับมอบหมายจากกลุ่มอย่างไม่บิดพลิ้ว

10. นำเสนองานที่ได้รับมอบหมายในการประชุมกลุ่มนัดถัดไปให้ตรงต่อเวลา และทำอย่างเต็ม

ความสามารถ

11. รับผิดชอบการเรียนรู้ของตนและเพื่อนๆ ในกลุ่ม ผู้เรียนจะร่วมกันทำกิจกรรม กำหนดเป้าหมายของกลุ่ม แลกเปลี่ยนความรู้และวัสดุอุปกรณ์ ให้กำลังใจซึ่งกันและกัน ดูแลกันให้ปฏิบัติงานตามหน้าที่ และช่วยกันควบคุมเวลาในการทำงาน

ประสบการณ์การเรียนรู้การสอนแบบนี้ นอกจากจะพัฒนาทักษะของผู้เรียนในด้านต่างๆ แล้ว ยังพัฒนาผู้เรียนให้มีความรับผิดชอบต่อกลุ่ม พัฒนาให้รู้จักยืดหยุ่น และมีความอดทนอดกลั้นต่อผู้อื่นที่มีพื้นฐานและความสนใจที่แตกต่างกันอีกด้วย ซึ่งจะทำให้ผู้เรียนเกิด

1. ความรู้ความสามารถ (Competence) ความรู้ความสามารถเดิมที่เหมาะสมกับปัญหาที่จะเรียนเป็นสิ่งที่ผู้สอนจะต้องตระหนักถึง หากผู้สอนเตรียมปัญหาที่ยุ่งยาก ซับซ้อน ไม่สัมพันธ์กับความรู้เดิมของผู้เรียนแล้ว จะทำให้ผู้เรียนเกิดความลำบากและเสียเวลาในการกำหนดทิศทางการแสวงหาความรู้เพื่อนำมาแก้ปัญหาหน้านั้นมาก

2. ความสามารถในการติดต่อกับผู้อื่น (Communicativeness) ความสามารถในการสื่อความหมายกับผู้อื่นมีความสำคัญต่อประสิทธิภาพของการเรียนรู้ในการเรียนการสอนแบบกลุ่มย่อย

3. ความตระหนักในความสำคัญ (Concern) ผู้เรียนจะต้องมีความตระหนักถึงความสำคัญและความรับผิดชอบในงานที่ได้รับมอบหมายและดำเนินการให้บรรลุเป้าหมาย

4. ความกล้าในการตัดสินใจ (Courage) เนื่องจากการเรียนการสอนแบบใช้ปัญหาเป็นหลักนี้ เน้นการเรียนรู้ การรวบรวมข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูล และการตัดสินใจในข้อมูล ดังนั้นผู้เรียนจะต้องมีความกล้าในการตัดสินใจ เช่น ตัดสินใจตั้งสมมติฐานเพื่อนำมาแก้ปัญหา

5. ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ (Creativity) คุณลักษณะนี้มีความสำคัญยิ่งที่ผู้สอนต้องพยายามเสริมสร้างให้เกิดขึ้นในตัวผู้เรียน แม้การทำให้ผู้เรียนเกิดความคิดริเริ่มสร้างสรรค์นั้นค่อนข้างยากและใช้เวลานานในการพัฒนา อย่างไรก็ตามวิธีการเรียนการสอนแบบนี้จะช่วยพัฒนาได้ เมื่อผู้เรียนมีประสบการณ์มากขึ้น ลักษณะสำคัญที่จะส่งผลต่อวิธีการแก้ปัญหา ก็คือ คุณลักษณะประการที่ 4 และ 5 ซึ่งเป็นลักษณะที่มีอยู่แล้วในตัวผู้เรียน แต่จะสามารถแสดงออกมาได้มากขึ้นเพียงใดขึ้นอยู่กับแต่ละบุคคล และเป็นสิ่งที่ปลูกฝังได้ยากถ้าบุคคลนั้นอายุเกิน 20 ปี ดังนั้นการเรียนด้วยวิธีแก้ปัญหาโดยให้ผู้เรียนตั้งวัตถุประสงค์ในการศึกษาด้วยตนเองนั้น จึงเป็นการส่งเสริมให้ผู้เรียนที่อยู่ในวัยรุนมีโอกาแสดงความคิดริเริ่มสร้างสรรค์และมีลักษณะต่างๆ ดังกล่าวอันเป็นประโยชน์ต่อการเรียนรู้ต่อไป

6. การประเมินการเรียนการสอน

1. ประเมินจากแบบทดสอบ	30%
2. ประเมินจากผลงานและนำเสนอรายงาน	20%
3. ประเมินจากพฤติกรรมประชาธิปไตย	40%
4. ประเมินจากทดสอบเจตคติ	10%

7. ตารางการจัดการเรียนการสอน (มิถุนายน - กันยายน)

ครั้งที่	ว.ด.ป	เวลา	หน่วยการเรียนรู้	อาจารย์ผู้รับผิดชอบ
1	25 มิ.ย. 46	13.50 - 16.30 น.	ปฐมนิเทศ แนวคิดพื้นฐานของการพัฒนาพฤติกรรม ประชาธิปไตย 1. ความหมายของพฤติกรรมประชาธิปไตย 2. ความสำคัญของพฤติกรรมประชาธิปไตย 3. บทบาทการมีพฤติกรรมประชาธิปไตยของนักศึกษา 4. รูปแบบการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาพฤติกรรมประชาธิปไตย	ชูชีพ และคณะ
2	1 ก.ค. 46	13.50 - 16.30 น.	หน่วยการเรียนรู้ที่ 1 ลักษณะสังคมไทย 1. ความเป็นมาของสังคมไทย	ชูชีพ และคณะ
3	8 ก.ค. 46	13.50 - 16.30 น.	2. ปัญหาสังคมไทย	ชูชีพ และคณะ
4	15 ก.ค. 46	13.50 - 16.30 น.	3. สถาบันทางสังคมไทย	ชูชีพ และคณะ
5	22 ก.ค. 46	13.50 - 16.30 น.	4. วัฒนธรรมประเพณีไทยและการเปลี่ยนแปลงของสังคมไทย	ชูชีพ และคณะ
6	29 ก.ค. 46	13.50 - 16.30 น.	ทดสอบหน่วยความรู้	ชูชีพ และคณะ
7	5 ส.ค. 46	13.50 - 16.30 น.	หน่วยการเรียนรู้ที่ 2 วิสัยทัศน์ทางสังคม เศรษฐกิจ การเมือง 1. วิสัยทัศน์สังคม เศรษฐกิจ การเมือง การปกครอง	ชูชีพ และคณะ
8	11 ส.ค. 46	13.50 - 16.30 น.	2. ธรรมชาติของ ประชาสังคม และสิทธิมนุษยชน	ชูชีพ และคณะ
9	19 ส.ค. 46	13.50 - 16.30 น.	3. รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย	ชูชีพ และคณะ
10	26 ส.ค. 46	13.50 - 16.30 น.	ทดสอบหน่วยการเรียนรู้ที่ 2 ประเมิน เจตคติ พฤติกรรม	ชูชีพ และคณะ

9. หนังสืออ่านประกอบ

หน่วยปฐมนิเทศ

กมล สมวิเชียร. ประชาธิปไตยกับสังคมไทย. กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิช, 2520.

ชัยอนันท์ สมุทวณิช. ประชาธิปไตย สังคมนิยม คอมมิวนิสต์กับการเมืองไทย. กรุงเทพฯ : บรรณกิจ, 2523.

นาวิ รังสิวารักษ์. “ประชาธิปไตยระบอบการเมืองที่เชิดชูเกียรติและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์,”

วิทยาสาร. 89(9) : 11 - 13 กันยายน 2534.

ประเวศ วะสี. การปฏิรูปการเรียนรู้. กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2534.

ประหยัด หงษ์ทองคำ. “ประชาธิปไตย : ความหมาย หลักการและปัจจัยเอื้ออำนวย,” การศึกษา

กรุงเทพมหานคร. 13(3) : 7 - 15 ธันวาคม 2531.

ราชบัณฑิตยสถาน. พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.2524. กรุงเทพฯ : อักษรเจริญทัศน์,

2525.

ลิขิต วีรเวทิน. การเมืองและการปกครองของไทย. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์,

2533.

สมบัติ ชำรงชัญญะ. การเมือง : แนวความคิดและการพัฒนา. กรุงเทพฯ : โครงการเอกสารและ

ตำราคณะรัฐประศาสนศาสตร์ สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, 2538.

สมบุญ สุขสำราญ. “แนวความคิดในการพัฒนาวิสัยและอุดมการณ์ประชาธิปไตยในเยาวชน,” ใน

คำบรรยายเกี่ยวกับความคิด ทฤษฎีในการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมที่เน้นความ

มีวินัยและความเป็นประชาธิปไตย. บรรณาธิการโดย เพชรภรณ์ รื่นรมย์. หน้า 146 -

167. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภา, 2538.

สาโรช บัวศรี. “ความหมายของคำว่าประชาธิปไตยในแง่การศึกษา,” ใน พื้นฐานการเมือง

การปกครองไทย. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ตำรวจ, 2520.

สุขุม นวลสกุล และคณะ. การเมืองและการปกครองของไทย. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัย

รามคำแหง, 2531.

อเนก สิทธิประศาสน์. “แนวทางการพัฒนาประชาธิปไตยสำหรับอนาคต”, เทศาภิบาล. 88,5

(พฤษภาคม 2536) : 4 - 23.

อัศรเมศวร์ ทองนวล. “ข้าราชการกับประชาธิปไตย”, ใน นานาทัศนะเพื่อเสริมสร้างประชาธิปไตย.

บรรณาธิการโดย มูลนิธิพัฒนาข้าราชการ. หน้า 58-76. กรุงเทพฯ : สยามบรรณาการพิมพ์,

2535.

Arthur, John. **Democracy : Theory and Practice/Edited.** by John Arthur. พิมพ์ลักษณ์ Belmont

Calif : Wadsworth, 1992.

Bertrand de Jouvenel. “Defining and Measuring Political”, in **Democracy and Human**

Rights. 1991.

Encyclopedia Britannica. **A new survey of Universal Knowledge.** Chicalgo, 1976.

World Book Encyclopedia. New York : **Field Enterprises** : 1937 - 1938, 1955.

หน่วยการเรียนรู้ที่ 1, 2

ภุชญา วงษาสันต์ และคณะ. **วิถีไทย**. กรุงเทพฯ : เวิร์ดเวฟ เอ็ดดูเคชั่น, 2542.

เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์. **มองผืนวันข้างหน้า : วิสัยทัศน์ประเทศไทย ปี 2560**. กรุงเทพฯ : บริษัท
รุ่งเรืองการพิมพ์, 2541.

. **วิกฤตเศรษฐกิจวิพากษ์**. กรุงเทพฯ : บริษัทรุ่งเรืองการพิมพ์ (1997), 2542.

. **เศรษฐกิจ สังคม การเมืองในศตวรรษที่ 21**. เอกสารประกอบ.

จิระภา รัตนวิบูลย์. “การปรับเปลี่ยนทัศนคติและค่านิยม สู่การเป็นข้าราชการที่มีคุณค่า”, **วารสาร
ข้าราชการ**. มีนาคม - เมษายน 2542.

จรี จุลเกษ. **มานุษยวิทยาเบื้องต้น**. กรุงเทพฯ : แพรววิทยา, 2516.

จุลสารสถาบันวิจัยทางยุทธศาสตร์. **รัฐธรรมนูญกับความมั่นคง**. ธันวาคม 2537.

ชัยอนันต์ สมุทวณิช. **ทฤษฎีใหม่ : มิติที่ยิ่งใหญ่ทางความคิด**. กรุงเทพฯ : สถาบันนโยบายการศึกษา,
2539.

ชูชัย ศุภวงศ์ และยุวดี คาดการณ์ไกล. **ประชาสังคม : ทรรศนะ นักคิดในสังคมไทย**. กรุงเทพฯ :
มติชน, 2540.

ณรงค์ วันดี. **พื้นฐานวัฒนธรรมไทย**. เชียงใหม่ : สถาบันราชภัฏเชียงใหม่, 2539.

ณรงค์ เลี้ยงประชา. **สังคมวิทยา**. กรุงเทพฯ : พัทธอักษร, 2528.

ฐิตพันธ์ โกติรัมย์. **สังคมวิทยาเบื้องต้น**. กรุงเทพฯ : ศูนย์การศึกษาทั่วไป มหาวิทยาลัยศรีปทุม,
2543.

ดร. หิรัญรักษ์. “บทบาทของนักการเมืองกับสื่อมวลชน”, **วารสารนิเทศศาสตร์**. 8(ฉบับการศึกษาต้น)
: 2530.

ธีรยุทธ บุญมี. **ธรรมรัฐแห่งชาติ : ยุทธศาสตร์กฎหมายประเทศไทย**. กรุงเทพฯ : สายธาร, 2541.

นารี จันพินิจ. **สังคมวิทยาชนบทและเมือง**. เชียงใหม่ : สถาบันราชภัฏเชียงใหม่, 2542.

บวรศักดิ์ อุวรรณโณ. **รัฐธรรมนูญหน้ารู้**. กรุงเทพฯ : บริษัทโรงพิมพ์เดือนตุลาคม, 2542.

บุญเต็ม พันรอบ. **สังคมวิทยามนุษยวิทยา**. กรุงเทพฯ : อมรการพิมพ์, 2528.

ประจักษ์ พันธุ์ชูเพชร. **การเมืองและการปกครองไทย**. กรุงเทพฯ. 2541.

ประชาภิจักรจักร, พระยา. **พงศาวดารโยนก**. กรุงเทพฯ : คลังวิทยา, 2516.

ประพันธ์ ธรรมไชย. **ระบบเศรษฐกิจไทยและการสหกรณ์**. เชียงใหม่ : วิทยาลัยครูเชียงใหม่, 2537.

ประเวศ วะสี. **ประชาคมตำบล : ยุทธศาสตร์เพื่อเศรษฐกิจพอเพียง ศิลธรรมและสุขภาพ**.

กรุงเทพฯ : มติชน, 2541.

. **วัฒนธรรมกับการพัฒนา**. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภา, 2532.

- ประเวศ วะสี. เศรษฐกิจพอเพียงและประชาสังคม : แนวทางพลิกฟื้นเศรษฐกิจสังคม. กรุงเทพฯ : หมอชาวบ้าน, 2542.
- ปภาณี ฐิตวัฒนา. สังคมวิทยา. กรุงเทพฯ : มติชน, 2541.
- ปรีชา เปี่ยมพงศ์สานต์ และคณะ. วิถีวิทยาการศึกษาสังคมไทย : วิถีใหม่แห่งการพัฒนา. กรุงเทพฯ : โครงการส่งเสริมองค์การพัฒนาเอกชนไทย, 2535.
- ผ่องพันธุ์ มณีรัตน์. การเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2521.
- สวณ โชติสุขรัตน์. ประชุมตำนานลานนาไทย. กรุงเทพฯ : โอเดียนสโตร์, 2515.
- สถาบันราชภัฏกลุ่มภาคใต้. “วิถีไทย”, ใน เอกสารประกอบการเรียนวิชาพื้นฐาน. กรุงเทพฯ : สถาบันราชภัฏ, 2545.
- สนธิ สมัครการ. สังคมและวัฒนธรรมภาคเหนือประเทศไทย. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2541.
- สภาสถาบันราชภัฏ. “วิถีไทย”, ใน เอกสารประกอบการเรียนวิชาพื้นฐาน. กรุงเทพฯ : สภาสถาบันราชภัฏ, 2545.
- สมชัย ฤชุพันธุ์. “ยุทธศาสตร์เศรษฐกิจเพื่อความมั่นคงของเศรษฐกิจไทยภายใต้สภาวะเศรษฐกิจโลกที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว”, เศรษฐทรรศน์ : I.F.M. กับทางรอดเศรษฐกิจไทย. กรุงเทพฯ : ปัญญา, 2542.
- สวนดุสิต, สถาบันราชภัฏ. วิถีไทย. กรุงเทพฯ : เวิร์ดเวฟ เอ็ดดูเคชั่น, 2543.
- สัญญา สัญญาวิวัฒน์. สังคมวิทยาปัญหาสังคม. กรุงเทพฯ : เจ้าพระยาการพิมพ์, 2526.
- . สังคมวิทยาปัญหาสังคม. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2542.
 - . สังคมวิทยาการเมือง. กรุงเทพฯ : เจ้าพระยาการพิมพ์, 2532.
- สุโขทัยธรรมาธิราช, มหาวิทยาลัย. เอกสารประกอบการสอนชุดวิชามนุษย์กับสังคม หน่วยที่ 11 - 15. นนทบุรี : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, 2527.
- สุพัฒน์ ชีรเวชเจริญชัย. ยาและสิ่งเสพติดให้โทษ. พิมพ์ครั้งที่ 7. กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิช, 2536.
- สุพัตรา สุภาพ. ปัญหาสังคม. พิมพ์ครั้งที่ 14. กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิช, 2538.
- . ปัญหาสังคม. พิมพ์ครั้งที่ 15. กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิช, 2514.
- สุพิศวง ธรรมพันธุ์. มนุษย์กับสังคม. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : ภูมิไทย, 2543.
- เสกสรร ประเสริฐกุล. สำนักพลเมือง. กรุงเทพฯ : มูลนิธิการเรียนรู้และการพัฒนาประชาสังคม, 2542.
- โสภา ชปิลมันน์. อาชญากรรม : ปัญหาที่ควรแก้ไขในปัจจุบัน. กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิช, 2537.

- พฤษวิธาน ชุมพล และดวงพร มาจำเนียร. “รัฐธรรมนูญและการปกครอง รวมบทความของพงศ์เพ็ญ ศกุนตาทัย. วารสารสังคมศาสตร์. คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2534.
- พิทยา ว่องกุล, (บรรณาธิการ). ยุทธศาสตร์ประเทศไทย 1999-2000. กรุงเทพฯ : โครงการวิถึทรรศน์, 2521.
- ไพบุลย์ ช่างเรียน. ลักษณะสังคมและการปกครองของไทย. กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิช, 2514.
- ไพโรจน์ พรหมสาส์น. “การบริหารงานที่ดี มีประสิทธิภาพ”, พัฒนาชุมชน. 37(กรกฎาคม 2541) : 5 - 19.
- มนตรี ศิริจันทร์ขึ้น. มนุษย์กับสังคม. เชียงใหม่ : สถาบันราชภัฏเชียงใหม่, 2542.
- มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, สมาคมศิษย์เก่า. วิฤตสังคมไทย ทรรศนะและทางออก. กรุงเทพฯ : สันติศิริการพิมพ์, 2541.
- รัชนีกร เศรษฐ์. สังคมและวัฒนธรรมไทย. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์พิมพ์เนต, 2532.
- วารสารเศรษฐกิจและสังคม. 4(กรกฎาคม - สิงหาคม 2534).
- วีรวัฒน์ ปันดินามัย. “การสร้างวิสัยทัศน์ : คิดให้ได้-สื่อให้เป็น-ปฏิบัติล่วงหน้า”, มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์. (กรกฎาคม - ธันวาคม 2541) : 34.
- หมื่น วงศ์สาม. ประวัติทางจามเทวี. ลำพูน : ณะพันธ์การพิมพ์, 2524.
- อานนท์ อาภาภิรม. ลักษณะสังคมและปัญหาสังคมไทย. กรุงเทพฯ : โอเดียนสโตร์, 2525.
- อุทัย หิรัญโต. หลักสังคมวิทยา. กรุงเทพฯ : อรุณการพิมพ์, 2538.
- Horton, Paul B. and Leslei, Gerald R. **The Sociology of Social Problem**. New York : Appleton Century-Crafts, 1970.
- Walsh, Mary E. and Furfey, Paul H. **Social Problems and Social Action**. Englewood Cliffs : N.J. Printice – Hall, 1958

(ตัวอย่าง)

เอกสารประกอบหน่วยการเรียนรู้ที่ 2
วิสัยทัศน์ทางสังคม เศรษฐกิจ การเมือง การปกครอง

หน่วยการเรียนรู้ที่ 2 วิสัยทัศน์ด้านสังคม เศรษฐกิจ การเมือง การปกครอง

แนวคิด

วิสัยทัศน์ด้านสังคม เศรษฐกิจ การเมืองการปกครอง

วิสัยทัศน์ คือ การมอง คาดการณ์ สะท้อนอุดมการณ์ที่พึงปรารถนา มีทั้งในระดับคน สังคม และประเทศ วิสัยทัศน์ทางสังคมมุ่งเน้นการแก้ปัญหาความยากจนและยกระดับคุณภาพชีวิตของคนส่วนใหญ่ของประเทศให้เกิด "การพัฒนาที่ยั่งยืนและความอยู่ดีมีสุขของคนไทย โดยให้ความสำคัญกับการพัฒนาแบบองค์รวมที่ยึดคนเป็นศูนย์กลางของการพัฒนาและการพัฒนาอย่างมีคุณภาพ วิสัยทัศน์ทางเศรษฐกิจ ระบบเศรษฐกิจภายใน ควรจะอยู่บนพื้นฐานความสร้างสรรค์และความเป็นเสรีที่มีการแข่งขันอย่างต่อเนื่อง ยั่งยืน มีเสถียรภาพ จัดการผูกขาด ระบบเศรษฐกิจภายนอก ควรเป็นระบบเศรษฐกิจแบบเปิดที่มีลักษณะการติดต่อเกี่ยวข้องกับภาคต่างประเทศ ต้องปรับตัวให้อยู่รอดท่ามกลางการเปลี่ยนแปลงต่างๆ ในยุคโลกาภิวัตน์ วิสัยทัศน์การเมืองการปกครอง เพื่อให้เกิดฉันทานุมัติร่วมกันระหว่างผู้บริหารประเทศกับประชาชน และสอดคล้องกับอุดมการณ์แห่งชาติ "ยึดมั่นในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข" โดยการสร้างการเมืองภาคประชาชนที่ทุกคนตระหนักและเห็นคุณค่า เข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางการเมือง การมีนักการเมืองที่มีจริยธรรม ซื่อสัตย์ โปร่งใส การมีระบบหรือองค์กรที่สามารถทำหน้าที่ตรวจสอบได้อย่างเข้มแข็ง

ธรรมาภิบาล ประชาสังคม และสิทธิมนุษยชน

ธรรมาภิบาลมีลักษณะที่เป็นเป้าหมายและวิธีการทั้งในแง่การปกครองประเทศที่ดีหรือการสร้างรัฐที่ดี และในแง่การมีระบบบริหารจัดการชุมชนภาคธุรกิจเอกชนที่ดี

ประชาสังคม คือ การที่ผู้คนในสังคมมารวมกลุ่มหรือองค์กร ไม่ว่าจะเป็นภาคส่วนใดของสังคม ในลักษณะที่เป็นภาคีหรือหุ้นส่วนกัน เพื่อร่วมมือจัดการแก้ไขปัญหาที่เผชิญอยู่หรือเพื่อกระทำกิจกรรมบางอย่างให้บรรลุวัตถุประสงค์ของส่วนรวมด้วยความปรารถนาดีต่อส่วนรวมภายใต้ระบบการจัดการในลักษณะเครือข่าย

สิทธิมนุษยชน คือ สิทธิขั้นพื้นฐานที่มนุษย์ทุกคนได้รับอย่างเสมอภาคกันเพื่อให้สามารถดำรงชีวิตได้อย่างสันติสุข มีศักดิ์ศรี มีเสรีภาพ มีไมตรีจิตร์ และมีความเมตตาต่อกัน โดยไม่คำนึงถึงความแตกต่างในเรื่องเชื้อชาติ สีผิว เพศ อายุ ภาษา ศาสนา สถานภาพทางกายหรือสุขภาพ

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย

คือ ระบบความสัมพันธ์ของคนหรือสถาบัน องค์กรทางการเมืองการปกครองในรูปแบบ/แนวทางที่เกี่ยวข้องกับอำนาจและการใช้อำนาจ อันเป็นการบ่งชี้ว่าใครหรือกลุ่มใดจะเป็นผู้ที่มีอำนาจในการจัดสรรคุณค่า/ทรัพยากรที่มีจำกัดในสังคมให้กับกลุ่มต่างๆ ที่เกิดขึ้นในสังคมในผลลัพธ์ที่แตกต่างกันไป โดยพิจารณาได้จากตำแหน่งทางสังคม หน้าที่ แบบแผนพฤติกรรม กฎหมาย รัฐธรรมนูญจึงมีความสำคัญและจำเป็นที่สุดในการบริหารปกครองประเทศ

สาระการเรียนรู้

ตอนที่ 1 วิสัยทัศน์ ด้านสังคม เศรษฐกิจ การเมือง และการปกครอง

วิสัยทัศน์ทางสังคม เศรษฐกิจ การเมือง การปกครอง

จากการเปลี่ยนแปลงและปัญหาที่เกิดขึ้นในสังคมไทยและสังคมโลกในช่วงระยะเวลาที่ผ่านมา

ได้ทำให้แนวคิดใหม่ๆ บางประการได้รับการพัฒนาจนกระทั่งสามารถนำไปสู่การปฏิบัติ เพื่อผลักดันการเปลี่ยนแปลงของสังคมให้เป็นไปในทิศทางที่พึงประสงค์ แนวความคิดสำคัญ ได้แก่ วิสัยทัศน์ (Vision) ธรรมาภิบาล (Good Governance) และประชาสังคม (Civil Society)

1. วิสัยทัศน์

ความหมายและความสำคัญของวิสัยทัศน์

วิสัยทัศน์ประกอบด้วยคำ 2 คำ คือ คำว่า “วิสัย” หมายถึง ขอบเขต และคำว่า “ทัศน์” หมายถึง การมองเห็น วิสัยทัศน์เป็นคำที่กล่าวถึงอย่างมากในปัจจุบันทั้งในระดับบุคคล ระดับสังคม ระดับชาติ และรวมไปถึงการบริหารจัดการองค์การด้วย มีผู้ให้ความหมายของ “วิสัยทัศน์” ไว้หลายความหมาย เช่น

เบิร์ต นานัส (Burt Nanus) ให้ความหมายว่า วิสัยทัศน์ คือ “ภาพอนาคตขององค์การที่สามารถเป็นไปได้จริง น่าเชื่อถือ และน่าดึงดูดใจ ทั้งนี้วิสัยทัศน์ที่ถูกต้องจะเป็นพลังความคิดที่ส่งผลเป็นการเริ่มต้นสู่อนาคตแบบก้าวกระโดด โดยอาศัยการใช้ทักษะ ชีตความสามารถ และทรัพยากรที่มีอยู่เพื่อสร้างวิสัยทัศน์ให้เกิดขึ้นและเป็นจริงได้” (เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์. 2541 : 63)

รุ่ง แก้วแดง อธิบายว่า วิสัยทัศน์ (Vision) หมายถึง “ภาพในอนาคต อันเป็นภาพที่พึงประสงค์ และมีความเป็นไปได้ วิสัยทัศน์อาจเกิดจากการหยั่งรู้โดยสัญชาตญาณหรือจินตนาการ ซึ่งเป็นผลจากการสะสมความรู้และประสบการณ์ ทำให้หยั่งรู้ทิศทางหรือแนวโน้มที่จะเกิดขึ้นในอนาคต” (รุ่ง แก้วแดง. 2540 : 127)

เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์ (2541 : 65) ให้ความหมายไว้ว่าวิสัยทัศน์ คือ “ภาพชัดเจนที่มองอนาคต สะท้อนความปรารถนา ความใฝ่ฝัน และความตั้งใจที่จะไปให้ถึงภาพนั้นด้วยความเชื่อมั่นว่าจะสามารถไปถึงได้”

จากความหมายที่กล่าวมาแล้ว “วิสัยทัศน์” หมายถึง “วิสัยทัศน์แห่งชาติ” ที่ประกอบด้วยองค์ประกอบ 2 ประการ คือ (วีระวัฒน์ ปันนิตามัย. 2541 : 34)

1. อุดมการณ์หลัก ซึ่งมีสาระเกี่ยวกับค่านิยมพื้นฐาน (Core Values) และจุดมุ่งหมายหลัก (Core Purposes)
2. อนาคต คือ การมองคาดการณ์หรือการมีจินตภาพที่วาดฝันไว้ของคนส่วนใหญ่ หรือการมีจินตภาพร่วมกัน (Shared Imagining) ซึ่งแรงบันดาลใจมักจะออกมาในรูปของการแสวงหาสิ่งที่ดีที่สุด และต้องสะท้อนอุดมการณ์ของคนในชาติที่พึงปรารถนาาร่วมกัน อันเป็นภาพพจน์ที่ดีงาม

และยั่งยืน ทั้งนี้ต้องนำเงื่อนไขหรือปัจจัยแวดล้อมมากำหนดกรอบภาพของการเปลี่ยนแปลงในอนาคตของประเทศด้วย

2. วิสัยทัศน์ทางสังคม

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 9 (พ.ศ. 2545 - 2549) เป็นกรอบความคิดที่แสดงวิสัยทัศน์ทางสังคมของไทยได้ชัดเจนที่สุด เพราะได้สรุปบทเรียนจากวิกฤติทางเศรษฐกิจ และได้กำหนดวิสัยทัศน์ร่วมกันของสังคมไทยใน 20 ปีข้างหน้า โดยนำความคิดของทุกกลุ่มในสังคมทุกระดับชั้นทั้งระดับ จังหวัด อนุภาค และระดับชาติมาวิเคราะห์เชื่อมโยงเข้าด้วยกันอย่างเป็นระบบทำให้เกิดเป็นวิสัยทัศน์ร่วมที่สังคมไทยยอมรับร่วมกัน และสามารถตอบสนองต่อความต้องการของสังคมไทยได้ ดังนี้

จุดมุ่งหมายหลักและค่านิยมร่วม

1. จุดมุ่งหมายหลัก

มุ่งเน้นการแก้ปัญหาความยากจนและยกระดับคุณภาพชีวิตของคนส่วนใหญ่ของประเทศให้เกิด “การพัฒนาที่ยั่งยืนและความอยู่ดีมีสุขของคนไทย” โดยให้ความสำคัญกับการพัฒนาแบบองค์รวมที่ยึดคนเป็นศูนย์กลางของการพัฒนาและการพัฒนาอย่างมี “ดุลยภาพ” ทั้งด้าน เศรษฐกิจ สังคม การเมือง และสิ่งแวดล้อม เพื่อให้คนในสังคมมีความสุขถ้วนหน้า สามารถพึ่งตนเอง และก้าวตามโลกได้อย่างรู้เท่าทัน โดยยังคงรักษาเอกลักษณ์ของความเป็นไทย

2. ค่านิยมร่วม

สร้างจิตสำนึกให้คนไทยตระหนักถึงวิกฤตของประเทศและความจำเป็นที่ต้องปรับเปลี่ยนกระบวนความคิด ทศนคติ และกระบวนการทำงาน โดยยึด “ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” เป็นปรัชญานำทางเพื่อให้เอื้อต่อการเปลี่ยนแปลงระบบบริหารจัดการประเทศที่มุ่งสู่ประสิทธิภาพ คุณภาพ ก้าวตามโลกได้อย่างรู้เท่าทัน โดยมีความสามารถเลือกใช้ความรู้และเทคโนโลยีได้อย่างคุ้มค่าและเหมาะสม มีระบบภูมิคุ้มกันที่ดีและมีความยืดหยุ่น พร้อมรับการเปลี่ยนแปลงควบคู่ไปกับการเสริมสร้างคนดีที่เพียบพร้อมด้วยคุณธรรมและความซื่อสัตย์สุจริต

สังคมไทยที่พึงประสงค์

เพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงและสร้างคุณค่าที่ดีในสังคมไทยบนพื้นฐานของการอนุรักษ์วัฒนธรรมและเอกลักษณ์ของความเป็นไทย จึงได้กำหนดสภาพสังคมไทยที่พึงประสงค์ โดยมุ่งพัฒนาสู่ “สังคมที่เข้มแข็งและมีดุลยภาพ” ใน 3 ด้าน คือ

1. สังคมคุณภาพ

สังคมไทยเป็นสังคมคุณภาพที่ยึดหลักความสมดุล พอดี และพึ่งตนเองได้ ดังนี้

1.1 คนไทยทุกคนมีโอกาสและความเสมอภาคที่จะพัฒนาตนเองเต็มศักยภาพ เพื่อเป็นคนดี คนเก่ง ถึงพร้อมด้วยคุณธรรม จริยธรรม มีวินัย เคารพกฎหมาย มีความรับผิดชอบ และมีจิตสำนึกสาธารณะ มีความสามารถคิดเอง ทำเอง และพึ่งพาตนเองมากขึ้น

1.2 คนมีคุณภาพชีวิตที่ดี มีความสุข มีสุขภาพพลานามัยแข็งแรงสมบูรณ์

สามารถเข้าถึงบริการพื้นฐานทางเศรษฐกิจและสังคมอย่างทั่วถึงและเป็นธรรม มีสภาพแวดล้อมดี มีเมืองและชุมชนน่าอยู่ มีระบบดี มีประสิทธิภาพ และมีความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน

1.3 เศรษฐกิจมีความเข้มแข็งและแข่งขันได้ เป็นระบบเศรษฐกิจที่มีเสถียรภาพ ได้รับการพัฒนาอย่างยั่งยืนและสมดุลกับทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม มีสมรรถนะและขีดความสามารถในการแข่งขันด้วยการบริหารจัดการที่ดี มีประสิทธิภาพ มีการกระจายรายได้และกระจายผลการพัฒนาอย่างทั่วถึงและเป็นธรรม พร้อมก้าวสู่เศรษฐกิจยุคใหม่อย่างรู้เท่าทัน

1.4 ระบบการเมืองการปกครองโปร่งใส เป็นประชาธิปไตย มีเสรีภาพ และเสถียรภาพ นักการเมืองมีคุณภาพ คุณธรรม มีกระบวนการยุติธรรมเป็นที่พึ่งของประชาชน และมีความเป็นธรรมในสังคมไทย

2. สังคมแห่งภูมิปัญญาและการเรียนรู้

สังคมไทยเป็นสังคมแห่งภูมิปัญญาและการเรียนรู้ที่สร้างโอกาสให้คนไทยทุกคนคิดเป็น ทำเป็น มีเหตุผล สามารถเรียนรู้ได้ตลอดชีวิต พร้อมรับการเปลี่ยนแปลง มีการเสริมสร้างฐานทางวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี นวัตกรรม ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ สามารถลงทุนทางปัญญาเพื่อเสริมสมรรถนะและขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศอย่างรู้ทันโลก และสามารถรักษาต่อ ยอดภูมิปัญญาท้องถิ่นได้อย่างเหมาะสม ควบคู่กับการสืบสานประเพณี วัฒนธรรม และศาสนา

3. สังคมสมานฉันท์และเอื้ออาทรต่อกัน

สังคมไทยเป็นสังคมที่ดำรงไว้ซึ่งคุณธรรมและคุณค่าของเอกลักษณ์สังคมไทยที่พึงพาเกื้อกูลกัน รู้รัก สามัคคี มีจารีตประเพณีดีงาม มีการดูแลผู้ด้อยโอกาสและคนยากจน มีความรัก ภูมิใจในชาติและท้องถิ่น สามารถรักษาสถาบันครอบครัวให้เป็นสถาบันหลักของสังคม ที่เป็นรากฐานการพัฒนาชุมชน เครือข่ายชุมชนให้เข้มแข็ง นำไปสู่ความอยู่ดีมีสุขของคนไทย

วิสัยทัศน์ร่วม

การพัฒนาประเทศไทยจะยึดหลัก “ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” ให้การพัฒนาอยู่บนพื้นฐานของความสมดุลพอดี และความพอประมาณอย่างมีเหตุผลนำไปสู่สังคมที่มีคุณภาพทั้งทางเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง สามารถพึ่งตนเอง มีภูมิคุ้มกัน และรู้เท่าทันโลก คนไทยส่วนใหญ่มีการศึกษาและรู้จักเรียนรู้ต่อเนื่องตลอดชีวิต เป็นคนดี มีคุณธรรม และซื่อสัตย์สุจริต อยู่ในสังคมแห่งภูมิปัญญาและการเรียนรู้ สามารถรักษาภูมิปัญญาท้องถิ่นควบคู่ไปกับการสืบสานวัฒนธรรม ประเพณีที่ดีงาม ดำรงไว้ซึ่งคุณธรรมและคุณค่าของสังคมไทย ที่มีความสมานฉันท์และเอื้ออาทรต่อกัน อันจะเป็นรากฐานของการพัฒนาประเทศอย่างสมดุล มีคุณภาพและยั่งยืน

3. วิสัยทัศน์ทางเศรษฐกิจ

แนวคิดพื้นฐานของวิสัยทัศน์ทางเศรษฐกิจ

การสร้างกรอบคิดของวิสัยทัศน์ทางด้านเศรษฐกิจควรมองแบบองค์รวมไปสู่ส่วนย่อยอื่นๆ ประกอบกับสภาพที่แวดล้อมเศรษฐกิจของไทย ซึ่งเราจำเป็นต้องคำนึงสภาพการณ์สิ่งแวดล้อมทั้งในและนอกประเทศดังนี้

1. กระแสการเปลี่ยนแปลงของโลกที่มีผลกระทบต่อเศรษฐกิจของไทย ในโลกปัจจุบันเป็นยุคโลกาภิวัตน์ที่ทุกส่วนของโลกมีความสัมพันธ์เชื่อมโยงกันทั้งหมด กล่าวได้ว่าเป็นการเชื่อมโยงของวัฒนธรรมตะวันตก ไม่ว่าจะเป็นด้านเงินทุนที่ส่วนใหญ่เรียกว่า “ระบบเงินตราอิเล็กทรอนิกส์” หรือ “ระบบเงินตราไร้พรมแดน” ด้านระบบข้อมูลข่าวสาร และด้านระบบเทคโนโลยี ทั้งนี้การเปลี่ยนแปลงในประเทศของซีกโลกใดๆ ก็ตามย่อมมีอิทธิพลส่งผลกระทบต่อประเทศอื่นๆ ซึ่งระดับของผลกระทบขึ้นอยู่กับระดับของการเปิดประเทศนั้นๆ ว่าจะยอมรับหรือยอมตามกระแสของโลกมากน้อยระดับใด สำหรับประเทศไทยกล่าวได้ว่า มีระบบเศรษฐกิจแบบเปิด (Open Economy) เห็นได้จากการมีมูลค่าการส่งออกรวมกับมูลค่าการนำเข้าคิดเป็นร้อยละ 80 ของรายได้ประชาชาติ ในขณะที่ประเทศพัฒนาแล้วอย่างเช่น ในประเทศญี่ปุ่นมีมูลค่าการส่งออกรวมกับมูลค่าการนำเข้า ไม่ถึงร้อยละ 20 ของรายได้ประชาชาติ

แต่การเปิดประเทศเสรีเป็นที่ยอมรับโดยทั่วไปว่า เป็นการเพิ่มอำนาจต่อรองในการแบ่งตลาดโลก ซึ่งปัจจุบันมีลักษณะเป็นตลาดเดียว (Single Market) ทั้งนี้โดยอาศัยการนำแนวคิดการรวมกลุ่มประเทศต่างๆ ทั้งในระดับภูมิภาค เช่น เอเปก (APEC) อาเซียน (ASEAN) นาฟตา (NAFTA) และระดับโลก เช่น องค์การการค้าโลก (WTO) เป็นต้น

อย่างไรก็ตามการเปิดเสรีจะมีผลที่เกิดตามมาอีกคือการแข่งขันจะทวีมากขึ้น สินค้าและบริการมีคุณภาพมากขึ้น และประชาชนผู้บริโภคมีความพึงพอใจมากขึ้นด้วย เมื่อมองในประเด็นการแข่งขันกันผลิตสินค้าและบริการต่างๆ จะปรากฏสิ่งที่เรียกว่า “การไต่บันไดของการผลิตสินค้า” (Product Cycle) กล่าวคือ เมื่อเปิดเสรีก็จะมีประเทศคู่แข่งเพิ่มเข้ามา ทำให้ประเทศต่างๆ ไม่สามารถมีความได้เปรียบในการผลิตสินค้าเดิมได้ตลอดไป จึงต้องกระทำการไต่บันไดของการผลิตสินค้าให้สูงขึ้นไป เนื่องจากสภาพแวดล้อมเดิมมีการเปลี่ยนแปลง เกิดมีคู่แข่งจากหลายประเทศได้เข้ามาสู่วงจรการผลิตเหมือนกัน แต่มีความได้เปรียบในเชิงการผลิตมากกว่า ฉะนั้นทางออกก็คือประเทศต้องปรับตัวไปสู่อุตสาหกรรมประเภทกิจการที่ตนเองมีความได้เปรียบในเชิงการแข่งขันเป็นสำคัญ (Advantage of Competition) เพื่อให้สามารถผลิตสินค้าได้มีคุณภาพสูง ราคาต่ำ สามารถแข่งขันกับประเทศอื่นๆ ได้ หรือโดยทั่วไปเรียกว่ามี “ผลิตภาพ” (Productivity) ซึ่งการมีผลิตภาพนี้ต้องอาศัยไม่เพียงแต่การเพิ่มปัจจัยที่เห็นกันชัดเจน อย่างเช่น เครื่องจักร แรงงาน วัตถุดิบ ที่ดิน เงินทุน เท่านั้น แต่ยังรวมถึงการเพิ่มปัจจัยองค์ความรู้ การบริหารจัดการงานของภาครัฐและเอกชน การศึกษาของกำลังคนวัยทำงานด้วย

แต่ถ้าสังเกตจะพบว่า การเปิดเสรีในระบบการค้าของประเทศต่างๆ จะพบสิ่งที่อยู่ในกระแสการค้าของโลกอย่างหนึ่งก็คือ การกีดกันทางการค้าแบบใหม่ ซึ่งไม่ใช่รูปแบบการกีดกันการค้าแบบเก่า อย่างเช่น การเก็บอัตราภาษีนำเข้า และการคุ้มครองผู้ผลิตหรือผู้ประกอบการภายในประเทศแล้ว แต่จะเป็นการกีดกันทางการค้ารูปแบบใหม่ที่อาศัยการสร้างกฎเกณฑ์และกำหนดมาตรฐานด้านต่างๆ เข้ามาแทน อาทิเช่น ความสะอาด การบรรจุหีบห่อ การขนส่ง การใช้แรงงาน และสิ่งแวดล้อม เป็นต้น ซึ่งประเทศไทยเราประสบปัญหาด้านการส่งออกเป็นอย่างมาก และถ้าหากว่าประเทศไทยเองไม่ปรับปรุงหรือปฏิบัติตามมาตรฐานสากลนี้ ก็อาจส่งผลให้เกิดปัญหาเศรษฐกิจ

อื่นๆ ตามมา เนื่องจากขณะนี้รายได้ส่วนรวมของประเทศไทยได้มาจากการส่งออกเป็นหลัก ฉะนั้น การส่งออกของประเทศไทยมีปัญหาจะทำให้ภาพรวมของประเทศไทยมีปัญหาตามไปด้วย

จากที่กล่าวมาจะเห็นว่าประเทศไทยได้รับผลกระทบจากกระแสการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในโลกอย่างมาก เนื่องจากประเทศไทยมีระบบเศรษฐกิจแบบเปิดอย่างมากๆ กล่าวได้ว่า เศรษฐกิจไทยมีความเชื่อมโยงกับเศรษฐกิจโลกอย่างแน่นแฟ้นนับตั้งแต่ประเทศไทยเรามีแผนพัฒนาเศรษฐกิจฉบับที่ 1 เป็นต้นมาและทวียิ่งขึ้น ดังจะเห็นได้จากสถิติการค้าของไทยกับกลุ่มประเทศอาเซียน จากร้อยละ 11.37 ในปี พ.ศ. 2533 เพิ่มขึ้นร้อยละ 19.1 ในปี พ.ศ. 2538 (เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์, 2542 : 119) ดังนั้นการมีวิสัยทัศน์ด้านเศรษฐกิจของไทยจึงสมควรที่จะตระหนักในกระแสการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในระบบโลกด้วยว่าเป็นอย่างไร

2. ปัญหาทางด้านเศรษฐกิจที่สำคัญของประเทศไทย ในความเป็นจริงไม่มีใครปรารถนาที่จะให้ประเทศชาติประสบปัญหาทางด้านเศรษฐกิจเนื่องจากเป็นปัญหาที่มีผลต่อความมั่นคงของชาติ ปัจจุบันประเทศไทยประสบปัญหาทางเศรษฐกิจที่สำคัญๆ ดังต่อไปนี้

2.1 ปัญหาความไม่เท่าเทียมกันในการกระจายรายได้ ตามรายงานของธนาคารเพื่อการพัฒนาแห่งเอเชีย (ADB) ได้ศึกษาการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศไทยในกลุ่มเอเชียพบว่า ประเทศไทยมีการพัฒนาทางเศรษฐกิจรวดเร็วมาก แต่ก็มีลักษณะของการกระจายรายได้ที่ไม่ดีเช่นกัน โดยที่รายได้ของคนส่วนใหญ่กระจุกตัวอยู่ในภาคกลางและหัวเมืองสำคัญๆ ไม่กระจายไปสู่ชนบทโดยทั่วไป ทั้งนี้ก็เนื่องมาจากในช่วงแรกของการพัฒนาประเทศ เราเชื่อมั่นว่าถ้าหากมุ่งเน้นพัฒนาในเศรษฐกิจส่วนบนแล้วผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นจะเกิดการกระจายหรือไหลรินลงสู่เศรษฐกิจส่วนล่างหรือชนบทเอง (Trickle-Down Effect) แต่ปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นพบว่าการพัฒนาของประเทศไทยปล่อยให้มีการกumulอำนาจเศรษฐกิจมากเกินไป กล่าวคือ รายได้ส่วนใหญ่ของประเทศตกอยู่ในมือของกลุ่มคนรวยเพียงร้อยละ 20 ของประเทศเท่านั้น

2.2 ปัญหาช่องว่างของทรัพยากร (Resource Gap) หรือ Saving Investment Gap และ Current Account Deficit คือ การใช้ทรัพยากรมากกว่าที่ตนเองมีอยู่ การนำของคนอื่นมาบริโภคใช้มากกว่าที่จะส่งออกขาย ฉะนั้นปัญหาช่องว่างทรัพยากรจึงเป็นปัญหาสำคัญที่ทำให้ดุลการค้าขาดดุล และส่งผลต่อรัฐบาลในแง่เกิดการขาดดุลงบประมาณ อย่างเช่น ในปีงบประมาณ พ.ศ. 2540 แม้ว่างบประมาณของประเทศไทยระหว่าง พ.ศ. 2530 – 2539 รัฐบาลเกินดุลงบประมาณมาโดยตลอดก็ตาม

2.3 ปัญหาคุณภาพแรงงาน กล่าวคือ แรงงานคนไทยมีคุณภาพต่ำ ไม่สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยีในปัจจุบันและอนาคต กล่าวได้ว่าคุณภาพของกำลังคนมีพื้นฐานสำคัญมาจากการศึกษา จะเห็นได้ว่าคนที่มีการศึกษาต่ำมักประสบปัญหาการหางานทำและการปฏิบัติงานมากเมื่อเทียบกับคนที่มีการศึกษาสูง ทั้งนี้เป็นเพราะปัจจุบันงานส่วนใหญ่มีความเกี่ยวข้องกับการใช้เทคโนโลยีและวิทยาการใหม่ๆ โดยเฉพาะแรงงานในภาคอุตสาหกรรมมีแนวโน้มต้องการแรงงานที่มีคุณภาพและประสบการณ์มากขึ้นเรื่อยๆ และรวมถึงในบางครั้งประสบปัญหาการผลิตกำลังคนออกมาไม่สอดคล้องกับตลาดแรงงานด้วย นับว่าเป็นอุปสรรคต่อการพัฒนา

ประเทศเป็นอย่างยิ่ง

2.4 ปัญหากระบวนการตัดสินใจด้านนโยบายเศรษฐกิจของชาติ เนื่องจากประเทศไทยมีรูปแบบการบริหารปกครองที่รวมศูนย์อำนาจในการตัดสินใจเป็นอย่างมาก เห็นได้จากเศรษฐกิจภาพรวมของประเทศจะมีหน่วยงานของรัฐ 4 หน่วยงานที่เข้ามามีบทบาทในการวางแผนพัฒนาประเทศ คือ กระทรวงการคลัง สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ธนาคารแห่งประเทศไทย และสำนักงานตรวจเงินแผ่นดิน เป็นต้น ทำให้ประสบปัญหาการขาดเอกภาพในนโยบายการบริหารประเทศ และเป็นการวางแผนเศรษฐกิจของชาติจากด้านบน ย่อมส่งผลให้แผน/โครงการ/กิจกรรมต่างๆ อาจไม่มีประสิทธิภาพเท่าที่ควร หรือไม่ตอบสนองความต้องการ เกิดความไม่เป็นธรรมต่อทุกคนในสังคมหรือคนส่วนใหญ่ๆ ได้

3. ระบบเศรษฐกิจที่พึงปรารถนา การมีวิสัยทัศน์แห่งชาติในด้านเศรษฐกิจอันสะท้อนสิ่งที่ประชาชนทั้งประเทศร่วมปรารถนา น่าจะมีระบบเศรษฐกิจที่พึงปรารถนาในลักษณะดังต่อไปนี้ (ปรีชา เปี่ยมพงศ์สานต์. 2535 : 26 - 27)

3.1 มีความสามารถสูงในการระดมทรัพยากรสังคมอย่างกว้างขวาง เพื่อแก้ไขปัญหาคูณภาพชีวิตและความเป็นอยู่ของประชาชนส่วนใหญ่ (Quality of Life)

3.2 มีประสิทธิภาพในการจัดการ และการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ (Efficiency) อันเป็นหนทางไปสู่การบริหารจัดการเศรษฐกิจที่ดี

3.3 มีพลังในการกระตุ้นการขยายตัวทางเศรษฐกิจอย่างต่อเนื่อง (Growth) โดยปกติการเติบโตทางเศรษฐกิจเป็นสิ่งดีที่ต้องผลักดันให้เกิดขึ้นบ่อยๆ สม่าเสมอ ไม่ใช่เป็นช่วงๆ แบบที่ประเทศไทยเคยมีการเติบโตทางเศรษฐกิจแบบก้าวกระโดด หรือเศรษฐกิจแบบฟองสบู่

3.4 มีกลไกสำหรับการกระจายรายได้ที่เป็นธรรม (Equality) ทั้งในแง่ของภาครัฐ คือ งบประมาณรายจ่ายที่นำไปใช้ให้เกิดการกระจายรายได้แก่กลุ่มต่างๆ ในสังคม และของภาคประชาสังคมก็คือ การรวมพลังของกลุ่มองค์กรชุมชนต่างๆ ในการเข้ามาทำกิจกรรมทางเศรษฐกิจเพื่อประโยชน์แก่ชุมชนท้องถิ่น

3.5 มีหลักประกันที่ก่อให้เกิดการจ้างงานอย่างเต็มที่ (Full Employment) และมีเสถียรภาพทางด้านเศรษฐกิจมหภาค (Macro Economic Stability)

3.6 มีการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและแก้ไขปัญหาวิกฤติด้านนิเวศ เนื่องจากการใช้ทรัพยากรที่มีจำกัดและไม่มีสำนึกสาธารณะ จะส่งผลให้เกิดปัญหาต่อสังคมสาธารณะ จึงต้องหาทางร่วมมือประสานใจในการผลักดันแก้ไขหรือจัดการทรัพยากรร่วมกัน เพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อส่วนรวม อันเป็นการดำเนินเศรษฐกิจแบบยั่งยืนเป็นสำคัญ

3.7 มีการสร้างระบบความมั่นคงทางเศรษฐกิจ (Economic Security) ให้แก่ประชาชนทำงาน เพื่อนำไปสู่ความมั่นคงของชีวิตตนเองและสังคมในโอกาสต่อไป

3.8 มีเสรีภาพทางเศรษฐกิจทุกระดับ (Economic Freedom) เป็นสิ่งที่สอดคล้องกับอุดมการณ์ประชาธิปไตยที่เน้นการมีส่วนร่วมของทุกคน ไม่ให้จำกัดอำนาจไว้ที่กลุ่มคนกลุ่มเล็กๆ เท่านั้น เพราะอำนาจและเงินทำให้คนหลงหรือมัวเมาในการใช้อำนาจไปในทางที่ผิด เป็นผลเสียหาย

ต่อประชาชนส่วนรวม หรืออาจใช้อำนาจทางการเมืองกำหนดนโยบายทางเศรษฐกิจ หรือออกกฎหมายมาจำกัดประชาชนจำนวนมากที่มีฐานะยากจนได้

แนวทางการสร้างวิสัยทัศน์ทางเศรษฐกิจ

ในระบบเศรษฐกิจโดยทั่วไปสามารถแบ่งได้เป็น 2 ระบบ คือ ระบบเศรษฐกิจแบบปิด เป็นระบบความสัมพันธ์ของบทบาทภาคครัวเรือน ภาคเอกชน ภาครัฐ และภาคสถาบันการเงินภายในประเทศ อันเป็นรูปแบบการไม่เปิดประเทศในการกระทำกิจกรรมทางเศรษฐกิจกับประเทศอื่นๆ กับระบบเศรษฐกิจแบบเปิดอันมีภาคต่างประเทศเพิ่มเข้ามา ประเทศไทยมีรูปแบบการกระทำกิจกรรมทั้ง 2 ระบบควบคู่กันไป เพียงแต่จะมีสัดส่วนไปในระบบเศรษฐกิจใดในแต่ละช่วง ย่อมขึ้นกับปัจจัยหลายอย่าง เช่น ปัจจัยการเปิดประเทศหรือเปิดเสรี ปัจจัยด้านระบอบการเมืองการปกครอง เป็นต้น

ฉะนั้นการสร้างวิสัยทัศน์ทางเศรษฐกิจของชาติร่วมกันของคนทั้งชาติ จึงควรที่พิจารณาเป็น 2 ระบบที่มีความเกี่ยวโยงกัน ทั้งนี้เพื่อให้เห็นภาพที่แท้จริงไม่เบี่ยงเบน กล่าวคือ

1. การสร้างวิสัยทัศน์ระบบเศรษฐกิจภายใน การสร้างวิสัยทัศน์ของระบบเศรษฐกิจภายในตามที่คาดหวังนั้น ควรจะอยู่บนพื้นฐานความสร้างสรรค์และความเป็นเสรีที่มีการแข่งขันอย่างต่อเนื่อง ยั่งยืน มีเสถียรภาพ ขจัดการผูกขาดออกไป เพราะการแข่งขันจะช่วยก่อให้เกิดประสิทธิภาพ สิ่งสำคัญ คือ ต้องเน้นการแข่งขันภายในประเทศก่อนจึงจะมีศักยภาพในการแข่งขันกับภายนอกประเทศ ซึ่งสามารถพิจารณาได้ดังนี้คือ

1.1 ระบบเศรษฐกิจที่มีเสถียรภาพ กล่าวคือ แม้ว่าประเทศจะมีการพัฒนาทางเศรษฐกิจอย่างรวดเร็ว ถ้าฐานรายได้ของประเทศไม่ได้มาจากภาคเศรษฐกิจที่แท้จริงก็ไม่สามารถทำให้ระบบเศรษฐกิจมีความมั่นคงและยั่งยืนได้ ในการแก้ปัญหานี้รัฐบาลสามารถใช้อำนาจกำหนดนโยบายทางเศรษฐกิจ โดยเฉพาะนโยบายการเงิน อันถือว่ามีความเหมาะสมและมีอิทธิพลเอื้อต่อการสร้างเสถียรภาพทางเศรษฐกิจของประเทศอย่างมาก

1.2 ระบบเศรษฐกิจที่เน้นความมั่นคงของชาติ กล่าวคือ เป็นระบบเศรษฐกิจที่มุ่งคำนึงเป้าหมายรวมที่พึงปรารถนาของคนส่วนใหญ่ ไม่ใช่เป็นการพัฒนาเศรษฐกิจแบบเหินห่างอย่างเช่นที่ผ่านมา ประเทศไทยเรามุ่งเน้นเศรษฐกิจที่ไม่ใช่ภาคการผลิต เช่น ธุรกิจอสังหาริมทรัพย์ส่งผลกระทบให้ประเทศไทยประสบปัญหาวิกฤตมีหนี้สินต่างประเทศตามมา ฉะนั้นการสร้างระบบเศรษฐกิจที่มั่นคง (สมชัย ฤชุพันธุ์, 2542 : 117 - 119) ควรจะอาศัยองค์ประกอบที่สำคัญ 5 ประการคือ

- เศรษฐกิจที่มีเสถียรภาพ
- เศรษฐกิจที่มีการแบ่งปันผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจค่อนข้างสม่ำเสมอ จะเป็นเศรษฐกิจที่มีชนชั้นกลางมากกว่าชนชั้นร่ำรวยหรือชนชั้นยากจน
- เศรษฐกิจที่มีลักษณะทนทานต่อการเปลี่ยนแปลงภายนอก
- เศรษฐกิจที่มีอัตราการเจริญเติบโตที่สังคมยอมรับได้
- เศรษฐกิจที่ไม่ทำลายสิ่งแวดล้อมจนเกินไป

1.3 ระบบเศรษฐกิจที่เข้มแข็งและพึ่งตนเองได้ กล่าวคือ เป็นระบบเศรษฐกิจภายในประเทศที่มุ่งเน้นให้เกิดฐานเศรษฐกิจที่แท้จริง เนื่องจากคนไทยส่วนใหญ่ของประเทศไม่ได้อยู่ในกิจกรรมเศรษฐกิจภาคอุตสาหกรรม การเงิน และบริการ แต่อยู่ที่ภาคเกษตรกรรม ฉะนั้นเราจึงไม่นำเอาแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงมาเป็นฐานรากของสังคมไทยให้คนในชาติได้ยึดมั่นปฏิบัติตามเพื่อให้เกิดความมั่นคงและพึ่งตนเองให้ได้ก่อน จึงอาจกล่าวได้ว่าการทำเศรษฐกิจชุมชนให้พึ่งตนเองได้ จะช่วยให้เกิดฐานเศรษฐกิจที่แท้จริงของประเทศไทย

1.4 ระบบเศรษฐกิจที่สร้างความเป็นธรรมให้กับทุกคนในสังคม กล่าวคือ ประเทศใดก็ตามที่พัฒนาเศรษฐกิจแล้วผลที่ได้รับตกอยู่กับกลุ่มคนจำนวนน้อยที่กุมอำนาจทางเศรษฐกิจ จะเป็นสิ่งที่ไม่ยอมรับกัน เพราะเป็นระบบเศรษฐกิจที่เบียดบังเอาส่วนเกินทางเศรษฐกิจของสังคมไปไว้ที่คนกลุ่มเล็กๆ เท่านั้น คนส่วนใหญ่ก็ได้รับผลที่ไม่พึงปรารถนา เช่น การเกิดปัญหาช่องว่างของรายได้ หรือปัญหาการกระจายรายได้ไม่เป็นธรรม ฉะนั้นเป็นการสมควรที่จะสร้างเศรษฐกิจของชาติให้เป็นที่พึงปรารถนาของคนทั่วประเทศ ไม่เอียงเข้าข้างกลุ่มใด

ทั้งนี้การสร้างเศรษฐกิจที่เป็นธรรมกับทุกคนในสังคมจะถือเป็นภาระหน้าที่ของรัฐบาลที่เป็นตัวแทนของประชาชนอย่างแท้จริงที่ต้องเข้ามาดูแลจัดการแก้ไขในเรื่องเหล่านี้ คือ

- ความขัดแย้งระหว่างปัจจัยการผลิต
- ความได้เปรียบเสียเปรียบในลู่ทางการตลาด
- ความเป็นธรรมในการแข่งขัน
- ความเหลื่อมล้ำระหว่างเมืองกับชนบท
- ความได้เปรียบเสียเปรียบในอำนาจทางการเมืองและอิทธิพล

1.5 ระบบเศรษฐกิจที่มุ่งจัดปัญหาความยากจน กล่าวคือ สภาพปัญหาความยากจนเป็นอุปสรรคสำคัญในการพัฒนาประเทศ เพราะปัจจุบันตัวชี้วัดการพัฒนาของประเทศต่างๆ ได้เปลี่ยนจากการเน้นเรื่องเศรษฐกิจ อันได้แก่ รายได้ประชาชาติ รายได้ต่อหัว ไปเน้นเรื่องที่ไม่ใช่เศรษฐกิจมากขึ้น เช่น เรื่องสาธารณสุข สุขภาพ การศึกษา และสิ่งแวดล้อม เป็นต้น ดังนั้นระบบเศรษฐกิจที่ดีก็ต้องช่วยยกระดับฐานะและคุณภาพชีวิตของคนที่มีปัญหาความยากจนให้ได้รับประโยชน์หรือผลที่ดีขึ้น

1.6 ระบบเศรษฐกิจแบบยั่งยืน กล่าวคือ เป็นเศรษฐกิจที่เล็งเห็นผลประโยชน์ระยะยาวเป็นเป้าหมาย ไม่ใช่คำนึงถึงแต่กำไรในปัจจุบันเท่านั้น เพราะหากำไรในปัจจุบันไม่ใช่สิ่งที่จะทำให้ฐานะเศรษฐกิจของทุกคนในชาติมั่นคงได้ แต่จะเป็นเพียงผลประโยชน์ระยะสั้นเฉพาะกลุ่มเท่านั้น แต่ต้องมองไปที่กลุ่มอื่นๆ ในสังคมและมองคาดการณ์ไปไกลๆ โดยพยายามทำให้คนมีอุดมการณ์ที่เห็นแก่ประโยชน์ของส่วนรวมเป็นเป้าหมายสูงสุด กล่าวได้ว่าเศรษฐกิจแบบยั่งยืนจะเน้นเรื่องความสมดุลเป็นสำคัญ ซึ่งอาจนำไปเกี่ยวข้องกับการใช้ทรัพยากรอย่างรู้คุณค่า

จากที่กล่าวมาพอสรุปได้ว่าวิสัยทัศน์ทางเศรษฐกิจภายในประเทศ มุ่งสร้างเศรษฐกิจพื้นฐานหรือที่เราเรียกว่าเศรษฐกิจยั่งยืน หรือเศรษฐกิจพอเพียง หรือเศรษฐกิจบูรณาการให้เกิดขึ้น

ในสังคมไทย ซึ่งเราทุกคนควรนำมาใช้เป็นกรอบและแนวทางดำเนินการได้ ดังนี้ (ประเวศ วะสี. 2541 : 17)

1. กระแสพระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เช่น “เพราะประชาชนยังยากจนอยู่ และเมื่อประชาชนยังยากจน เขาไม่สามารถจะมีอิสรภาพ เสรีภาพได้ และเมื่อประชาชนไม่มีอิสรภาพหรือเสรีภาพแล้ว เขาเป็นประชาธิปไตยไม่ได้” “ชนบทอยู่ได้ ประชาชนส่วนรวมของประเทศนั้นอยู่ได้ ถ้าหากชนบทอยู่ไม่ได้ ประเทศชาติทั้งประเทศนั้นก็ไม่สามารถอยู่ได้”
2. แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 8 ซึ่งเน้นการพัฒนาแบบองค์รวมที่เน้นคนเป็นศูนย์กลาง และแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 9 ซึ่งเน้นการพัฒนาตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง
3. รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 ที่ให้อำนาจประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารประเทศ
4. พระพุทธศาสนา รวมทั้งหลักคำสอนที่เกี่ยวข้องสอดคล้องกันของศาสนาอื่นๆ เช่น ศาสนาอิสลาม ศาสนาคริสต์ เป็นต้น
5. วิถีไทย เป็นวิถีการดำเนินชีวิตของคนส่วนใหญ่ในสังคมไทย อันมีพื้นฐานและแบบแผนมาจากค่านิยมและวัฒนธรรมไทย

การสร้างวิสัยทัศน์เศรษฐกิจภายนอกประเทศ

ในความเป็นจริงทุกประเทศย่อมมีระบบเศรษฐกิจภายนอกประเทศอันเป็นระบบเศรษฐกิจแบบเปิดที่มีลักษณะการติดต่อกับภาคต่างประเทศ สำหรับในประเทศไทยจำเป็นต้องปรับตัวให้อยู่รอดท่ามกลางการเปลี่ยนแปลงต่างๆ ในโลกยุคโลกาภิวัตน์ ซึ่งน่าจะมีลักษณะการสร้างวิสัยทัศน์ดังนี้

1. ระบบเศรษฐกิจที่ความสามารถและศักยภาพในการแข่งขันได้ กล่าวคือ ทุกประเทศมีการเปิดเสรีหรือเป็นระบบเปิดมากขึ้นในปัจจุบัน ไม่ว่าที่มาของการเปิดเสรีจะเป็นแบบการบังคับให้ปฏิบัติหรือตามความสมัครใจก็ตาม ประเทศต่างๆ ต้องตระหนัก รับรู้ว่ามีจุดเด่นหรือเอกลักษณ์เฉพาะอยู่ที่ใด เพื่อนำมาเป็นจุดแข็งในการสร้างอำนาจการต่อรอง หรืออาศัยความได้เปรียบในการแข่งขันที่ผ่านมาประเทศไทยมีจุดเด่นที่ค่าแรงงานราคาถูกในสายตาของนักลงทุนหรือผู้ประกอบการต่างๆ ทำให้สินค้าที่ผลิตในประเทศไทยมีราคาถูก แต่ปัจจุบันค่าแรงงานของประเทศเพื่อนบ้าน เช่น เวียดนาม มีค่าแรงงานต่ำกว่าไทย แต่แรงงานมีคุณภาพใกล้เคียงกับประเทศไทย ทำให้ประเทศไทยประสบปัญหาด้านแรงงาน เพราะนักลงทุนชาวต่างชาติได้โยกย้ายฐานการผลิตไปยังแหล่งประเทศที่มีค่าแรงงานถูกกว่าไทย ฉะนั้นความได้เปรียบเป็นสิ่งสำคัญในการทำกิจกรรมทางเศรษฐกิจ ซึ่งในปัจจุบันและอนาคตประเทศไทยต้องมองหาจุดแข็งใหม่ เช่น อุตสาหกรรมด้านการเกษตร การบริการด้านการท่องเที่ยว การให้บริการด้านสุขภาพอนามัย และอุตสาหกรรมทางด้านอาหาร เป็นต้น

2. เป็นระบบเศรษฐกิจที่เน้นเป็นศูนย์กลางทางเศรษฐกิจที่สำคัญของภูมิภาคและของโลก โดยอาศัยจุดแข็งหรือข้อได้เปรียบของประเทศเมื่อเปรียบเทียบกับประเทศอื่นๆ เช่น

- เป็นศูนย์กลางทางด้านอาหารของโลก เพราะประเทศไทยมีความอุดมสมบูรณ์ในวัตถุดิบ ผลิตภัณฑ์อาหารทางการเกษตรเป็นอย่างมาก

- เป็นศูนย์กลางทางการรักษาสุขภาพอนามัยด้วยสมุนไพร เพราะปัจจุบันมีการใช้สมุนไพรช่วยดูแลสุขภาพอนามัยมากขึ้น ประเทศไทยเป็นแหล่งภูมิปัญญาการรักษาสุขภาพด้วยสมุนไพรมาตั้งแต่ในอดีตแล้ว แต่ควรจะหาทางเพิ่มศักยภาพด้วยการสนับสนุนหรือกระตุ้นการวิจัยและพัฒนาภูมิปัญญาด้านนี้ให้ดีขึ้นไปอีก

- เป็นศูนย์กลางด้านการบริการและการท่องเที่ยว เพราะประเทศไทยมีความได้เปรียบในเชิงภูมิประเทศ และมีเอกลักษณ์ในวัฒนธรรมประเพณีที่ดึงดูดนักท่องเที่ยวให้เข้ามาในประเทศไทยเป็นอย่างมาก เห็นได้จากปัจจุบันรายได้ที่สำคัญของประเทศยังมาจากภาคบริการและการท่องเที่ยวเป็นอันดับแรกๆ ต่างจากสมัยก่อนที่รายได้หลักมาจากภาคเกษตรหรือในช่วงต่อมากจะมาจากภาคอุตสาหกรรมก็ตาม

- เป็นศูนย์กลางด้านอุตสาหกรรมเกษตร เพราะประเทศไทยมีความเข้มแข็งบนฐานภาคเกษตรเป็นเวลายาวนานแล้ว แม้ว่าปัจจุบันจะเน้นสังคมอุตสาหกรรมมากขึ้น แต่แนวทางที่จะไปได้ดีต้องเป็นอุตสาหกรรมเกษตร จึงจะถือเป็นจุดเด่นและสอดคล้องกับภูมิปัญญาไทยที่เป็นเอกลักษณ์และเป็นจุดแข็งที่อาจพัฒนาในรูปแบบผลิตภัณฑ์ต่างๆ เพื่อให้สามารถนำออกมาแข่งขันในตลาดโลกได้ในอนาคต

3. ระบบเศรษฐกิจที่เน้นความสันติสุข กล่าวคือ เมื่อทุกประเทศต้องแข่งขันแย่งชิงทรัพยากรต่างๆ ในสังคมที่มีจำกัดให้เป็นประโยชน์กับประเทศของตน หากไม่มีแนวคิดและระบบที่คอยทัดทาน ผลลบจะเกิดขึ้นกับประเทศต่างๆ ทำให้เกิดความไม่สงบสุข ฉะนั้นเพื่อความสงบสุขของระบบเศรษฐกิจโลก จึงควรหาทางให้ประเทศประชาคมต่างๆ ของโลก ดำเนินการแข่งขันทางเศรษฐกิจอย่างสันติ ไม่ซ้ำเติมระบบเศรษฐกิจของประเทศคู่แข่ง

4. ระบบเศรษฐกิจที่เน้นความมั่นคง โดยอาศัยยุทธศาสตร์ 9 ประการ ได้แก่ (สมชัย ฤชุพันธุ์. 2542 : 120 - 143)

ยุทธศาสตร์ที่ 1 การกระจายฐาน (Diversification) เนื่องจากปัจจุบันมีความผันผวนจากสภาพแวดล้อมภายนอกประเทศมาก ระบบเศรษฐกิจไทยต้องปรับฐานให้กว้างขึ้นและกระจายมากขึ้น อันมีลักษณะคือ

1. มีลักษณะผลผลิตจากภาคการผลิต ภาคอุตสาหกรรม และภาคบริการ ใกล้เคียงกัน เป็นการเน้นเศรษฐกิจให้หลากหลายไม่ผูกติดกับภาคใดภาคหนึ่ง อย่างไรก็ตามฐานเศรษฐกิจที่กว้างต้องสามารถพึ่งพาและทดแทนได้ จึงจะถือว่าเป็นยุทธศาสตร์ที่ทำให้เศรษฐกิจมีความมั่นคง

2. ควรหาทางเพิ่มผลผลิตในภาคเกษตรให้มากขึ้นกว่าเดิมที่ประเทศไทยพึ่งพาพืชผลเพียง 2 - 3 อย่าง คือ ข้าว ยางพารา และไม้สัก หากปีใดเกิดปัญหาวิกฤตในพืชเหล่านั้น ก็ทำให้ประเทศชาติเดือดร้อน ฉะนั้นควรปรับเพิ่มพืชผลที่พึ่งพาให้ได้มากขึ้น เช่น

มันสำปะหลัง อ้อย ข้าวโพด และผักผลไม้อื่นๆ และรวมไปถึงการขยายฐานสินค้าการเกษตรไปยังปศุสัตว์และการประมง อันสอดคล้องกับแนวคิดการทำเกษตรแบบผสมผสาน

3. ด้านตลาดส่งออก การกระจายฐานเศรษฐกิจหมายถึงการพึ่งพาตลาดหลายๆ ตลาดแทนที่การพึ่งพาเพียงตลาดเดียว ปัจจุบันตลาดสำคัญที่ส่งสินค้าออกของไทย คือ สหรัฐอเมริกา ยุโรป และญี่ปุ่น แต่ก็มีลักษณะที่แข่งขันสูง เพราะฉะนั้นประเทศไทยควรมองหาตลาดใหม่ เช่น อินเดีย แอฟริกา และตลาดของการรวมกลุ่มประเทศต่างๆ อันได้แก่ อาเซียน อาฟตา และนาฟตา เป็นต้น

4. ในด้านแหล่งวัตถุดิบ ต้องหาจากหลายๆ แห่งเพื่อให้การกระจายฐานเศรษฐกิจมีประสิทธิภาพ เช่น แต่เดิมประเทศไทยมักเป็นแหล่งผลิตวัตถุดิบ และสินค้าส่งออกก็เป็นพวกสินค้าขั้นปฐม จึงต้องหาทางเพิ่มมูลค่าของผลิตผลนั้น โดยมองหาแหล่งวัตถุดิบอื่นๆ ที่เราได้เปรียบในเชิงการแข่งขันประกอบการ

5. ในด้านแหล่งที่ตั้งโรงงานอุตสาหกรรม ก็คือ การกระจายฐานการผลิตไปยังภูมิภาคและตามจังหวัดต่างๆ อย่างเหมาะสม เพื่อให้เกิดความมั่นคงทางเศรษฐกิจ

ยุทธศาสตร์ที่ 2 การแปรรูปเป็นเอกชน (Privatization) เป็นการโอน “รัฐวิสาหกิจ” ไปเป็นของเอกชน เป็นแนวคิดที่ถูกนำมาใช้แพร่หลายในสมัยนายกรัฐมนตรีอังกฤช คือ มาร์กาเร็ต แทตเชอร์ ที่นำมาใช้กับวิสาหกิจของรัฐซึ่งประสบปัญหาขาดทุน ขาดประสิทธิภาพและไม่คล่องตัว ผลที่เกิดขึ้นจากการแปรรูปเป็นเอกชนประสบความสำเร็จ เกิดประสิทธิภาพและสามารถแข่งขันได้ ช่วยแบ่งเบาภาระด้านการลงทุนให้กับภาครัฐ ก่อให้เกิดความก้าวหน้าทางเศรษฐกิจอันจะทำให้เศรษฐกิจมีความมั่นคง ช่วยให้สินค้าและบริการพื้นฐานมีคุณภาพ ราคาไม่แพงเกินไป แต่ทั้งนี้รัฐยังจะต้องเข้ามากำกับ ดูแลอย่างเหมาะสม เพื่อให้เกิดความเป็นธรรมในสังคม ไม่ใช่เป็นธรรมแก่ภาครัฐกิจ หรือภาคราชการเท่านั้น

ยุทธศาสตร์ที่ 3 การทำให้เป็นกลาง (Neutralization) เป็นยุทธศาสตร์ที่ทำให้สถาบันการเมืองหรือการกำหนดนโยบายเศรษฐกิจของรัฐบาล มีลักษณะเป็นกลาง ไม่เข้าข้างหรือเอนเอียงกับธุรกิจใดธุรกิจหนึ่งหรือเฉพาะส่วน ต้องมีความเท่าเทียมในการตัดสินใจและการปฏิบัติ ซึ่งยุทธศาสตร์นี้ ไม่ถือว่ารัฐบาลเก่งกว่าเอกชน หรือวินิจฉัยถูกต้องกว่าเอกชน ซึ่งตรงข้ามกับยุทธศาสตร์แบบบิดเบือน (Distortionary) ที่ตั้งอยู่บนข้อสมมุติว่ารัฐบาลมีความสามารถสูงกว่าและวินิจฉัยได้ดีกว่าภาคเอกชน

ยุทธศาสตร์ที่ 4 การผ่อนคลาย (Liberalization) คือ การพยายามเพิ่มความเป็นเสรีให้มากขึ้น ทั้งนี้การผ่อนคลายของประเทศไทยได้กระทำไปทีละขั้นมาพอสมควร นโยบายเศรษฐกิจที่เกี่ยวข้องกับยุทธศาสตร์นี้ ได้แก่

1. นโยบายการค้า ยุทธศาสตร์การผ่อนคลาย จะดำเนินนโยบายการค้าแบบเสรี ลดการกีดกันทางการค้า ลดการใช้ระบบโควตา ยกเลิกหรือลดการห้ามนำเข้าและลดการควบคุมทางการค้าลงเป็นส่วนใหญ่ โดยที่ปล่อยให้มีการค้าขายระหว่างประเทศเป็นไปโดยเสรี

2. นโยบายการคลังเกี่ยวกับภาษีศุลกากร ยุทธศาสตร์การผ่อนคลายนโยบายว่าต้องลดอัตราภาษีศุลกากร กำแพงภาษี และระบบการศุลกากรในการตรวจปล่อยสินค้าจะต้องทำให้ง่ายขึ้น อย่างเช่น ตั้งแต่ 1 มกราคม พ.ศ. 2543 จะไม่มีการกีดกันการค้าในประเด็นอัตราภาษีอากรอีกต่อไป ซึ่งการเปิดเสรีในนโยบายภาษีศุลกากร ทำให้มีผลต่อระบบการค้าของประเทศต่างๆ กล่าวคือ เกิดความเป็นธรรมต่อประเทศทุกประเทศที่เป็นคู่ค้ากัน

3. นโยบายการเงิน เป็นการมุ่งสนองการเปิดเสรีทางการเงิน เห็นได้จากประเทศไทยได้กระทำเป็นขั้นตอนตามแผนพัฒนาระบบการเงินของประเทศตั้งแต่ในช่วง พ.ศ. 2533 เป็นต้นมา

4. นโยบายอัตราแลกเปลี่ยนของไทย ยุทธศาสตร์การผ่อนคลายนโยบายว่าอัตราแลกเปลี่ยนจะต้องสะท้อนฐานะที่แท้จริงของเศรษฐกิจไทย ไม่ใช่เอาฐานะของประเทศไปผูกกับระบบการเงิน อัตราแลกเปลี่ยนของประเทศอื่นๆ อย่างที่ประเทศไทยเป็นมาในอดีตที่ค่าเงินบาทของประเทศไทยผูกติดกับค่าเงินดอลลาร์ของสหรัฐ ดังนั้นเมื่อประเทศสหรัฐเผชิญกับปัญหาสิ่งใด ประเทศไทยก็ได้รับผลกระทบเป็นลูกโซ่โดยอัตโนมัติ

ข้อสังเกต คือ ในยุทธศาสตร์การผ่อนคลายนโยบายหรือความพยายามเปิดเสรี เมื่อนำไปปฏิบัติในสังคมไทยปรากฏว่าไม่มีระบบวัดขึ้นหรือระบบปกป้องคุ้มครองผลประโยชน์ของชาติ ทำให้ประเทศไทยประสบปัญหาวิกฤติเศรษฐกิจ จึงต้องเข้าโครงการขอรับความช่วยเหลือจากกองทุนการเงินระหว่างประเทศ (IMF) อยู่ในขณะนี้

ยุทธศาสตร์ที่ 5 การลดการควบคุม (Deregulation) โดยปกติรัฐบาลมีบทบาทควบคุม โดยอาศัยกฎระเบียบ กฎหมาย นโยบายของรัฐบาลมาใช้เป็นกรอบบังคับปฏิบัติกับภาคธุรกิจเอกชน ในเรื่องของการควบคุมราคา การควบคุมปริมาณ การควบคุมเข้าสู่ตลาด และการควบคุมออกจากตลาด ซึ่งในประเด็นของการควบคุมราคาถือว่าการกระทำที่แทรกแซง เพราะทำให้อุปสงค์และอุปทานไม่สามารถทำหน้าที่ตามกลไกตลาดได้ ส่วนการควบคุมการเข้าสู่ตลาดและการออกจากตลาด ทำให้ประสบปัญหาด้อยประสิทธิภาพและขาดความมั่นคง

ยุทธศาสตร์ที่ 6 การทำให้เป็นสากล (Globalization) เศรษฐกิจไทยได้ผนวกกับเศรษฐกิจโลกมาก โดยมุ่งสร้างจิตสำนึกในการร่วมมือกันของประเทศไทยกับประชาคมโลก โดยอาศัยการยึดเกณฑ์มาตรฐานที่เป็นสากลร่วมกัน เช่น มาตรฐานสิ่งแวดล้อม มาตรฐานในด้านการใช้แรงงาน เป็นต้น

ยุทธศาสตร์ที่ 7 การรวมค่าสิ่งแวดล้อมไว้ในต้นทุน (Internalization) กล่าวคือ การทำลายสิ่งแวดล้อมเป็นปัญหาที่เผชิญอยู่ในปัจจุบัน แม้ว่าจะมีการเติบโตทางเศรษฐกิจ แต่ถ้าหากมีการทำลายสิ่งแวดล้อมก็จะถือว่าเศรษฐกิจไม่มีความมั่นคง ซึ่งการเกิดปัญหาก็เนื่องมาจากภาคธุรกิจไม่สนใจหรือตระหนักในการสร้างค่าสิ่งแวดล้อมทดแทน ทำให้ต้นทุนธุรกิจมีต้นทุนต่ำกว่าต้นทุนของสังคม ซึ่งตามหลักการที่ดีจะต้องรวมค่าทำให้สิ่งแวดล้อมคืนดีด้วย ฉะนั้นควรให้ผู้ประกอบการธุรกิจที่ทำความเสียหายให้แก่สิ่งแวดล้อมหรือปล่อยของเสียเป็นผู้จ่ายค่าบำบัดของเสียให้แก่สังคม (Polluter Pay Principle) จึงจะมีความยุติธรรมและเหมาะสมต่อส่วนรวม

ยุทธศาสตร์ที่ 8 การรักษาเสถียรภาพ (Stabilization) หมายถึงการรักษาระเบียบวินัยทางการเงินและการคลัง ทั้งนี้การทำให้เศรษฐกิจมีเสถียรภาพจะต้องไม่ทำให้ประเทศมีเศรษฐกิจที่ประสบปัญหาบ่อยๆ เช่น ปัญหาเงินเฟ้อ ปัญหาเงินฝืด ปัญหาเงินดิ่งตัว เป็นต้น

ยุทธศาสตร์ที่ 9 การแก้ไขปัญหาการกระจายรายได้ที่เหมาะสม (Rationalization of Income Distribution Measures) สำหรับประเทศไทยอาจกล่าวได้ว่าปัญหาการกระจายรายได้และทรัพย์สินที่ไม่เป็นธรรม เกิดมาจากโครงสร้างทางเศรษฐกิจและการเมือง และการกำหนดนโยบายการพัฒนาที่ผิดพลาดมาตลอด คือ มาเน้นการเติบโตทางเศรษฐกิจหรือตัวเลขเป็นหลัก เป็นผลให้เกิดความล้มเหลวในการสร้างงานให้กับคนทำงานและการกระจายให้คนมีรายได้อย่างทั่วถึง เป็นเหตุให้รัฐบาลไทยหันไปเน้นนโยบายการส่งออก แต่ต้องเผชิญกับการแข่งขันสูง รวมถึงต้องพึ่งพิงการผลิตรายและพลังงานจากต่างประเทศเข้ามา ผลผลิตที่ได้จึงไม่ก่อให้เกิดมูลค่าเพิ่มมากนัก

ฉะนั้นในการแก้ปัญหการกระจายรายได้หรือลดช่องว่างของรายได้ในกลุ่มคนต่างๆ ในสังคม ควรทำการปฏิวัติระบบเศรษฐกิจ โดยเน้นการพึ่งตนเองและเน้นการเพิ่มการจ้างงาน พัฒนาตลาดภายใน และกระจายความรู้ไปสู่การพัฒนาภาคเกษตร ภาคอุตสาหกรรม การเกษตร และอื่นๆ หรืออาจกล่าวได้ว่าเป็นการสร้างความเป็นธรรมทางเศรษฐกิจ ในเกิดจากการเพิ่มประสิทธิภาพของคนจน หรือชนชั้นผู้น้อย

สรุป

จากที่กล่าวมาทั้งเศรษฐกิจภายในและเศรษฐกิจภายนอกของประเทศไทย จะมีทั้งสิ่งที่เชื่อมโยงกันและมีเอกลักษณ์ของตัวเอง ฉะนั้นการสร้างวิสัยทัศน์ทางเศรษฐกิจตามที่สังคมคาดหวัง น่าจะผสมผสานเศรษฐกิจทั้ง 2 ระบบให้เกิดความกลมกลืนกัน ไม่เอนเอียงไปข้างใดข้างหนึ่ง หรือเรียกว่าเป็นเศรษฐกิจสมดุลของคนส่วนใหญ่ในชาติ ซึ่งต้องพิจารณาทั้งเศรษฐกิจภายในประเทศและเศรษฐกิจภายนอกประเทศ อันเป็นเป้าหมายที่เป็นประโยชน์แก่คนไทยส่วนใหญ่ที่เป็นการสร้างกรอบคิดเศรษฐกิจแบบใหม่ กล่าวคือ เศรษฐกิจเป็นเรื่องของการรู้จักจัดสรรและบริหารทรัพยากรให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด และสามารถสนองตอบความต้องการ และจำเป็นของสมาชิกในกลุ่มต่างๆ ของสังคม ให้ได้รับผลความพอใจอย่างทั่วถึง เสมอภาค และมั่นคงยั่งยืน ซึ่งเศรษฐกิจของชาติจะมั่นคงยั่งยืน สอนองตอบภาคสังคมให้ได้รับความพอใจตลอดไป ก็ต่อเมื่อเศรษฐกิจของชาติมีความสมดุล อันหมายถึงการกระจายพัฒนาอย่างสมดุลในทุกๆ ภาคของเศรษฐกิจ ซึ่งโดยปกติจะแบ่งเศรษฐกิจออกเป็น 3 ภาค คือ

ภาคที่หนึ่ง คือ ภาคเกษตร การป่าไม้ เหมืองแร่

ภาคที่สอง คือ การก่อสร้าง และอุตสาหกรรมต่ำ

ภาคที่สาม คือ อุตสาหกรรมอื่นๆ

ถ้าประเทศใดมีสินค้าทั้ง 3 ภาคสมดุลก็ไม่ต้องไปพึ่งพิงตลาดต่างประเทศ ไม่ต้องเป็นหนี้สิน แต่ประเทศไทยมีการพัฒนาเศรษฐกิจแบบไม่สมดุล อันเป็นลักษณะทุนนิยมที่มีการลงทุนแบบไร้ทิศทางและไร้การควบคุม ต่างคนต่างทำ ไม่มีการควบคุมโครงการที่ผ่านการวางแผนอย่าง

รวมศูนย์ ร้อยละ 70 ของ GDP เป็นการส่งออก เพราะฉะนั้นเมื่อส่งออกมีปัญหาหยุดชะงัก ก็ทำให้เศรษฐกิจไทยล้มไปด้วย

กล่าวได้ว่า การสร้างวิสัยทัศน์ในการพัฒนาประเทศทางด้านการเศรษฐกิจ จะมีลักษณะเน้นการสร้างความก้าวหน้า ความมั่นคง และความเป็นธรรมเป็นเป้าหมายสำคัญที่มีพื้นฐานเคารพในศักดิ์ศรีและคุณค่าความเป็นคนของคนไทยทุกคน ซึ่งจำเป็นต้องเน้นการพึ่งตนเองให้ได้ เพื่อเป็นรากฐานในการอยู่ท่ามกลางการแข่งขันกับประเทศต่างๆ คือ (พิทยา ว่องกุล. 2541 : 29 - 30)

1. ฝึกกำลังคนไทยทุกคนบนเส้นทางการพึ่งตนเองทางเศรษฐกิจ
2. มีเศรษฐกิจวัฒนธรรมนิยมแทนที่เศรษฐกิจทุนนิยม
3. มีเศรษฐกิจพอเพียงและเศรษฐกิจแท้จริงเพื่อปวงชน ซึ่งฐานเศรษฐกิจที่แท้จริงต้องมีรากฐานที่ท้องถิ่น ชุมชน ทำให้ท้องถิ่นเป็นสถานที่ดึงดูดความสนใจอยู่อาศัย นำทำงานหรือทำธุรกิจ นั่นคือ ฐานเศรษฐกิจจะรวมไปถึงคุณภาพของสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ ความอุดมสมบูรณ์ของวัฒนธรรมท้องถิ่น ความมั่นคง ปลอดภัย และเสถียรภาพของชุมชน คุณภาพของบริการสาธารณะและโครงสร้างพื้นฐานด้านสาธารณูปโภคและคุณภาพของกำลังคนกับชุมชน
4. มีการกระจายอำนาจให้ประชาชนและชุมชนท้องถิ่น มีส่วนร่วมรับผิดชอบกำหนดอนาคตของชาติในด้านเศรษฐกิจอันเป็นการกระตุ้นให้ชุมชนมาช่วยสร้างจินตภาพที่ชุมชนต้องการร่วมกัน
5. มีสัมพันธภาพกับนานาประเทศด้วยความเป็นไทและมีศักดิ์ศรี ไม่ใช่เป็นทาสของฝ่ายใด กลุ่มใด จากการแก้ปัญหาวิกฤติเศรษฐกิจไทยที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน อันมีผลทำให้ประเทศไทยต้องเข้าไปขอรับความช่วยเหลือจากกองทุนการเงินระหว่างประเทศ (IMF) โดยต้องปฏิบัติตามเงื่อนไขต่างๆ ที่ตกลงไว้นั้น ทำให้ประเทศไทยขาดอำนาจอธิปไตยทางเศรษฐกิจ สะท้อนให้เห็นว่าอำนาจสูงสุดในการตัดสินใจบริหาร และจัดการเศรษฐกิจของชาติเป็นสิ่งสำคัญ จึงสมควรหาทางสร้างอำนาจต่อรองในความสัมพันธ์กับประเทศ และองค์กรต่างๆ อย่างมีเอกลักษณ์

ฉะนั้นวิสัยทัศน์ทางด้านเศรษฐกิจตามที่คนไทยส่วนใหญ่คาดหวัง ก็คือ การสร้างวิสัยทัศน์บนยุทธศาสตร์ทางสายกลางที่ไม่เอนเอียงเข้าข้างฝ่ายหนึ่งฝ่ายใด หรือที่เรียกว่า “เศรษฐกิจกระแสดกลาง” อันเป็นแนวคิดผสมระหว่างเศรษฐกิจเสรีและเศรษฐกิจชุมชนพึ่งตนเอง บนพื้นฐานของปัญญาและสติที่มั่นคง โดยเร่งสร้างความเข้มแข็งภายในให้เกิดขึ้นก่อน เพื่อให้สามารถปรับตัวให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วของโลกยุคโลกาภิวัตน์ ซึ่งสามารถกระทำ ได้ดังนี้

1. ปรับบริบทหรือสภาพแวดล้อมของกฎหมาย ให้สามารถต่อสู้แข่งขันกับต่างประเทศได้ รวมทั้งสามารถป้องกันตนเองได้ หรือที่เรียกว่ามีระบบคุ้มกันเกิดขึ้น
2. ส่งเสริมค่านิยมวิจัยและพัฒนาองค์ความรู้ความสามารถเพื่อสร้างศักยภาพในการแข่งขันให้สามารถแข่งขันได้มากขึ้น เช่น การนำภูมิปัญญาไทยมาเป็นทางเลือกในการแข่งขันกับต่างชาติ
3. ปรับเปลี่ยนรูปแบบการผลิตสินค้าให้เหมาะกับตลาด หรือต้องมีการไต่บันไดการผลิตสินค้า (Product Cycle) หรือเร่งให้เกิดมีผลิตภาพ (Productivity) ในสินค้า

4. ส่งเสริมการออม ลดค่าใช้จ่าย และสร้างรูปแบบการออมใหม่ๆ ขึ้นมา นอกเหนือจาก กองทุนบำเหน็จบำนาญ กองทุนสำรองเลี้ยงชีพ หรือการประกันชีวิต เช่น กองทุนชุมชน สหกรณ์ ออมทรัพย์ในชุมชนท้องถิ่นต่างๆ เป็นต้น

5. ปรับปรุงโครงสร้างทางการศึกษาให้สอดคล้อง กับความต้องการแรงงานในโลกอนาคต

6. แก้ไขปัญหาความไม่เท่าเทียมกันของรายได้ ให้เป็นแบบกระจายสู่ประชาชนอย่างทั่วถึงและเป็นธรรม

7. เปลี่ยนแปลงการบริหารราชการให้สามารถตอบสนอง และสอดคล้องกับความต้องการของชุมชน รวมทั้งเป็นกลไกเอื้ออำนวยความสะดวก (Facilitator) ให้สาธารณชน

8. เปลี่ยนแปลงเป้าหมายกระบวนการทัศน์ทางเศรษฐกิจใหม่ กล่าวคือเป็นแบบเจริญเติบโตอย่างมั่นคงบนพื้นฐานความเข้มแข็งของระบบเศรษฐกิจภายในประเทศที่มีชุมชนท้องถิ่นเป็นแกนกลางของชาติ

9. การส่งเสริมให้เศรษฐกิจมีเสถียรภาพ ไม่เน้นทำลายทรัพยากรที่มีอยู่ให้หมดไปอย่างสิ้นเปลือง

10. แก้ไขปัญหาการขาดดุลบัญชีเดินสะพัด

11. เร่งรัดสร้างศรัทธาต่อประชาชนในประเทศ และต่างประเทศให้มั่นใจในระบบเศรษฐกิจของประเทศ และนโยบายของรัฐบาล

4. วิสัยทัศน์ทางการเมือง การปกครอง

ที่มาของการสร้างวิสัยทัศน์ทางการเมืองการปกครอง

โดยปกติคนไทยส่วนใหญ่ไม่มีวิสัยทัศน์ทางการเมืองมากนัก รวมทั้งองค์ความรู้ทางวิชาการน้อย จะเห็นได้จากขาดการวางแผนพัฒนาทางการเมืองที่เป็นรูปธรรม ไม่ได้กำหนดไว้ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ทั้งนี้เป็นเพราะว่าอำนาจทางการเมืองมาจากกลุ่มที่ได้รับการเลือกตั้งมากกว่ากลุ่มอื่นๆ จึงจะได้เป็นผู้บริหารปกครองประเทศ ประกอบกับภาคประชาสังคมยังไม่เข้มแข็ง ไม่สนใจเข้ามามีส่วนร่วมในการใช้อำนาจทางการเมืองมากนัก การสร้างวิสัยทัศน์การเมืองของไทยยังขาดอุดมการณ์แห่งชาติ เมื่อเผชิญกับแรงกดดันจากภายนอกจึงเกิดสภาพที่ต่างคนต่างทำ กล่าวได้ว่าเป็นการเมืองแบบไร้ทิศทาง

ดังนั้นวิสัยทัศน์ต้องมีลักษณะการมองหรือคาดการณ์อนาคตในทางสร้างสรรค์บนพื้นฐานความเป็นไปได้ เช่น ในอีก 5 - 10 ปีข้างหน้าระบบการเมืองไทยจะมีผู้แทนที่มีคุณภาพ มีความรู้การศึกษาที่ดี การมีวิสัยทัศน์ของคนในชาติต้องกำหนดมาจากอุดมการณ์แห่งชาติ เพื่อให้เกิดฉันทามติร่วมกันระหว่างผู้บริหารประเทศกับประชาชน อันก่อให้เกิดเอกภาพในการพัฒนาสร้างสรรค์วิสัยทัศน์แห่งชาติ ฉะนั้นการสร้างวิสัยทัศน์ทางการเมืองจึงต้องสอดคล้องกับอุดมการณ์แห่งชาติ เพื่อการพัฒนาประเทศสู่สังคมที่พึงปรารถนา เช่น การมีอุดมการณ์ “ยึดมั่นในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข” “คนในชาติมีความสุขสมบูรณ์ทั้งร่างกายและจิตใจ”

และ “สังคมแห่งปัญญา” เป็นต้น กล่าวได้ว่าวิสัยทัศน์ทางการเมืองมีความสำคัญดังสุนทรพจน์ที่อดีตรัฐมนตรีต่างประเทศสหรัฐอเมริกาชื่อ บิลล์ คลินตัน ขณะดำรงตำแหน่งผู้สมัครรับเลือกตั้ง กล่าวย้ำให้เห็นความสำคัญของสุภาษิตโบราณบทหนึ่งว่า “ที่ใดที่ขาดวิสัยทัศน์ ประชาชนก็พินาศ” (Where there is no vision, the people perish) (เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์. 2541 : 55)

การสร้างวิสัยทัศน์ทางการเมืองควรมียึดถือกรอบแนวคิด ดังต่อไปนี้

1. กรอบแนวคิดที่เรียกว่า “กระบวนทัศน์” อันเป็นกระแสที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน อันได้แก่

1.1 กระแสโลกาภิวัตน์ (Globalization) ทำให้การเมืองของโลกมีลักษณะพิเศษ กล่าวคือ ระบอบประชาธิปไตยมีความมั่นคงมากขึ้น มีความเชื่อมโยงระบบการเมืองกับเศรษฐกิจของประเทศต่างๆ การดำเนินนโยบายการเมืองจึงสัมพันธ์กับความเจริญก้าวหน้าทางเศรษฐกิจเป็นอย่างมาก

1.2 กระแสประชาธิปไตย (Democratization) ชัดเจนมากขึ้น เมื่อระบบสังคมนิยมคอมมิวนิสต์ ลดอำนาจลงหลังสงครามเย็น หรือการล่มสลายของสังคมนิยมในโซเวียต

1.3 กระแสสิทธิมนุษยชน (Human Right) เป็นกระแสที่เกิดขึ้นควบคู่กับกระแสประชาธิปไตยที่ประเทศต่างๆ ทั่วโลกยอมรับคือการเน้นความเท่าเทียมกันในศักดิ์ศรีของมนุษย์

1.4 กระแสนวัตกรรมสิ่งแวดล้อมและการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ เช่น การใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างรู้คุณค่า และสำนักสาธารณะอันสอดคล้องกับกระแสประชาธิปไตย

1.5 กระแสประชาสังคม ที่เน้นการรวมตัวและร่วมมือกันในระดับต่างๆ เช่น ระดับประชาคมโลก ระดับภูมิภาค เพื่อให้เกิดข้อตกลงในการแข่งขันที่เป็นมาตรฐาน และยึดหลักความสันติสุขของประชาชน

2. สภาพปัญหาของการเมืองไทยในปัจจุบัน ในปัจจุบันประเทศไทยประสบปัญหาการเมืองการปกครองหลายประการ ดังนี้

2.1 นักการเมืองที่มีพฤติกรรมฉ้อราษฎร์บังหลวง ขาดความโปร่งใสในการบริหารประเทศ

2.2 โครงสร้างอำนาจบริหารการปกครองประเทศเป็นแบบผูกขาดและไม่เป็นธรรม กล่าวคือ กลุ่มคนที่กุมอำนาจทางเศรษฐกิจและการเมืองมีเพียงส่วนน้อย มักใช้อำนาจการบริหารบ้านเมืองเพื่อรักษาผลประโยชน์ของกลุ่มตนมากกว่าส่วนรวม

2.3 องค์กรและสถาบันการเมืองขาดระบบบริหารจัดการที่ดี ไม่มีประสิทธิภาพ กล่าวคือ กระบวนการบริหารของสถาบันทางการเมือง เช่น การสรรหาคัดเลือกตัวแทนทางการเมือง บุคลากรทางการเมืองขาดความรู้ ความสามารถ และไม่มีอิสระในการปฏิบัติตามอำนาจหน้าที่การทำงานของฝ่ายการเมืองและการบริหารงานของภาครัฐ จึงมักประสบปัญหาด้านเสถียรภาพและเอกภาพในการทำงานอยู่เสมอ

2.4 ขาดระบบหรือองค์กรที่มีอำนาจอิสระและเข้มแข็งมาทำหน้าที่ตรวจสอบการใช้อำนาจของฝ่ายการเมืองต่างๆ ซึ่งที่ผ่านมาระบบตรวจสอบการทำงานของฝ่ายการเมืองไม่มีอิสระและไม่ชัดเจน ทำให้เกิดปัญหาความไม่ชัดเจนและไม่มีประสิทธิภาพ ถูกแทรกแซงจากฝ่ายการเมือง องค์กรตรวจสอบอ่อนแอ ขาดอำนาจที่แท้จริง

2.5 ปัญหาเชิงวัฒนธรรมทางการเมือง กล่าวคือ คนส่วนใหญ่มีวัฒนธรรมการเมืองแบบไพร่ฟ้า คือ มองว่ากลุ่มตนไม่มีอำนาจและไม่มีคุณค่า ยอมรับ เชื่อฟังผู้มีอำนาจทางการเมือง และสามารถใช้อำนาจครอบงำวิถีชีวิตของคนไทย มีลักษณะเป็นระบบความสัมพันธ์เชิงตั้งแต่ว่าในปัจจุบันจะเปลี่ยนเป็นวัฒนธรรมการเมืองแบบผสมระหว่างแบบไพร่ฟ้าและแบบมีส่วนร่วมก็ตาม แต่สัดส่วนความเป็นไพร่ฟ้ายังปรากฏในหมู่คนไทยเป็นอย่างมาก กล่าวได้ว่าเป็นเพียงประชาธิปไตยแบบตัวแทนเท่านั้น ไม่สามารถสร้างประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วมอย่างแท้จริง

แนวโน้มทางการเมืองไทย

การเมืองไทยเมื่อปฏิสัมพันธ์กับกระแสต่างๆ ของโลกยุคโลกาภิวัตน์มีแนวโน้มดังนี้ (เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์. 2541 : 129)

1. มีความเป็นประชาธิปไตยสูง เนื่องจากกระแสของประชาธิปไตยได้รับการยอมรับมากที่สุด กลายเป็นกระแสสำคัญที่ประเทศต่างๆ ของโลกต่างต้องนำไปสร้างให้ได้ผลดีและเป็นรูปธรรมมากที่สุด
2. มีความโปร่งใสมากขึ้นทั้งในด้านการตัดสินใจ การกำหนดและการนำนโยบายไปปฏิบัติ
3. ต้องคำนึงถึงอิทธิพลของกลุ่มมหาอำนาจทางเศรษฐกิจต่างๆ โดยเฉพาะทุนข้ามชาติสามารถเข้ามามีอำนาจ และอิทธิพลต่อการจัดการจัดสรรทรัพยากรของสังคมได้มากขึ้น
4. การดำเนินนโยบายทางการเมืองเป็นไปในลักษณะพลวัต เนื่องจากผลของการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม นโยบายทางการเมืองจึงต้องปรับตัวตามบริบทแวดล้อมเหล่านี้
5. ใช้อำนาจทางเศรษฐกิจเป็นแกนนำในการดำเนินนโยบาย คือ เป็นประชาธิปไตยที่ใช้แนวทางของเศรษฐกิจเป็นตัวชี้วัด หรืออาศัยความก้าวหน้าทางเศรษฐกิจ แต่ทั้งนี้ความก้าวหน้าทางเศรษฐกิจต้องเป็นไปเพื่อประโยชน์ของประชาชนทั้งชาติ ไม่ใช่เฉพาะกลุ่มที่มีอำนาจกลุ่มหนึ่งกลุ่มใดเท่านั้น

แนวทางการสร้างวิสัยทัศน์ทางการเมือง

วิสัยทัศน์ทางการเมืองการปกครองของไทยควรมีลักษณะดังนี้

1. การตระหนักและยึดมั่นในอุดมการณ์ประชาธิปไตยที่มีรูปแบบการปกครองแบบรัฐสภาที่พระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขและอยู่ใต้รัฐธรรมนูญ
2. คนดี มีความรู้ และมีความซื่อสัตย์เท่านั้นที่มีโอกาสเข้ามาเป็นผู้นำและทำงานทางการเมืองไทยได้

3. ระบบกฎหมายมีความยืดหยุ่น สอดคล้องกับสภาพการณ์ เหตุการณ์ และรวมถึง
 เอื้ออำนวยต่อการพัฒนา การบังคับใช้กฎหมายอย่างยุติธรรม มีประสิทธิภาพ และเสมอภาค
 จากที่กล่าวมาเป็นการสร้างวิสัยทัศน์ทางการเมืองแบบองค์รวมที่คาดหวังใน 3 ด้าน
 คือ คน ระบบ และบริบท

1. วิสัยทัศน์ด้านคนที่มีลักษณะตามที่คาดหวังในระบบการเมือง วิสัยทัศน์ทางด้านการเมืองมักจะมองแยกคนเป็น 2 กลุ่ม คือ

1.1 นักการเมืองและผู้นำทางการเมือง ควรต้องมีคุณสมบัติดีเลิศ (Excellent Person) ในลักษณะต่างๆ เช่น (เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์. 2541 : 130 - 131)

- (1) มีคุณภาพ
- (2) มีคุณประโยชน์ ทำงานเพื่อส่วนร่วมด้วยความเสียสละ
- (3) มีวิสัยทัศน์กว้างไกล
- (4) มีคุณลักษณะชีวิตดี
- (5) มีคุณประวัติ
- (6) มีคุณวาจา คุณกิริยา
- (7) มีคุณธรรม/จริยธรรม
- (8) มีความเข้มแข็ง เด็ดเดี่ยว กล้าหาญ และรู้จักผ่อนหนักผ่อนเบา
- (9) มีทีมงานที่มีความสามารถ
- (10) ยึดมั่นอุดมการณ์/แนวทางประชาธิปไตย

1.2 ประชาชนโดยส่วนรวมมีความตื่นตัวและจิตสำนึกสาธารณะ (Public Consciousness) ร่วมกัน เป็นเจ้าของอำนาจอธิปไตยที่แท้จริง ต้องการมีส่วนร่วมทางการเมือง
 การเลือกตั้งทุกระดับ การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจการบริหารปกครองของรัฐบาลหรือนักการเมือง
 กล่าววิพากษ์วิจารณ์ และร่วมตรวจสอบการใช้อำนาจทางการเมืองของฝ่ายรัฐ

กล่าวได้ว่า วิสัยทัศน์ทางการเมืองคาดหวังให้คนไทยทุกคนมีคุณลักษณะดังนี้

1. มีความรับผิดชอบต่อสังคม หรือมีสำนึกสาธารณะ อันช่วยให้เกิดพลังของสังคมเพื่อแก้ไขปัญหาาร่วมกัน

2. ตระหนักในคุณค่า ศักดิ์ศรีของตนเอง
3. มีสุขภาพกายและสุขภาพจิตดี ยึดหลักความพอเพียง
4. ยอมรับการเปลี่ยนแปลง ไม่ยึดมั่นถือมั่น เน้นแนวคิดทางสายกลางเป็น

พื้นฐาน

5. มีจินตนาการ สร้างสรรค์ ไม่มองโลกในแง่ร้าย
6. มีค่านิยมใฝ่เรียนรู้ เน้นให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ของคนในชาติเป็นสำคัญ
7. มีกระบวนการตัดสินใจแบบมีเหตุผลบนพื้นฐานข้อมูล ข้อเสนอแนะที่ถูกต้อง
8. มีทักษะในการสื่อสารระหว่างกัน และรู้จักปรับความขัดแย้งด้วยสันติวิธี
9. มีคุณภาพสูง และมีวินัยดี

10. เน้นการมีส่วนร่วมอย่างแข็งขันในกิจกรรมต่างๆ ทางการเมือง

11. ตระหนัก พิทักษ์ และพัฒนาสิ่งแวดล้อมให้มีความยั่งยืน

2. วิสัยทัศน์ด้านระบบและองค์กรทางการเมืองตามที่คาดหวัง ระบบและองค์กรทางการเมืองตามที่คาดหวัง ควรมีคุณลักษณะ ดังนี้

2.1 ระบบและองค์กรทางการเมืองที่มีเสถียรภาพ จะช่วยให้เกิดความมั่นคงทางการเมืองการปกครองของประเทศ

2.2 ระบบและองค์กรทางการเมืองที่เป็นธรรม เสมอภาค จะช่วยจัดสรรและกระจายผลประโยชน์หรือทรัพยากรที่มีคุณค่าให้กับกลุ่มต่างๆ ในสังคมอย่างเท่าเทียมกัน อันเป็นระบบการเมืองที่ปราศจากคอร์รัปชันที่ช่วยสร้างมาตรฐานการบริหารจัดการที่ดีให้องค์กรและสถาบันการเมืองต่างๆ โดยมุ่งคัดเลือกคนดีมีจริยธรรมเข้าสภา และคำนึงหรือให้โอกาสเสียงข้างน้อยด้วย เพราะทุกคนมีคุณค่าและศักดิ์ศรีเท่าเทียมกัน

2.3 ระบบและองค์กรทางการเมืองที่มีเอกภาพ จะช่วยให้การเมืองการปกครองมีความเข้มแข็งเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน เพราะมีระบบบริหารที่ชัดเจนในการตัดสินใจด้านต่างๆ

2.4 ระบบและองค์กรทางการเมืองที่ให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของประชาชนที่เป็นเจ้าของ และร่วมใช้อำนาจอธิปไตยผ่านทางกระบวนการและกิจกรรมทางการเมือง ช่วยให้เกิดการยอมรับในหมู่ของประชาชน และเกิดเจตจำนงทางการเมืองร่วมกันของคนในชาติ

2.5 ระบบและองค์กรทางการเมืองที่มีดุลยภาพจะเน้นการเมืองการปกครองแบบสร้างความสมดุลให้กับกลุ่มผลประโยชน์ หรือองค์กรประชาสังคมต่างๆ ช่วยให้เกิดการพัฒนาประเทศแบบได้ดุลยภาพทุกส่วนของสังคม

นอกจากนี้ควรจะมีกระบวนการทางการเมืองที่พึงปรารถนาอีก 3 ขั้นตอน คือ

1. การเลือกสรรคนดีเข้าสู่ระบบการเมือง กล่าวคือ ต้องจูงใจให้คนดีเข้ามาต่อสู้แข่งขันมากขึ้น และให้คนดีมีโอกาสดำเนินการเลือกตั้งมากขึ้น สอดคล้องกับพระบรมราโชวาทของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวว่า “บ้านเมืองของเรามีทั้งคนดีและคนไม่ดี และเราก็ไม่สามารถทำให้ทุกคนเป็นคนดีได้ แต่เราควรส่งเสริมให้คนดีเข้ามาบริหารบ้านเมือง”

2. มีระบบที่เอื้ออำนวยให้รัฐบาล โดยเฉพาะนายกรัฐมนตรีสามารถบริหารงานอย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น อันจะเห็นได้จากรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2540 กำหนดให้นายกรัฐมนตรีมีอิสระมากขึ้น ไม่ต้องพะวงกับคะแนนเสียงของรัฐบาลอย่างแต่ก่อน

3. มีระบบตรวจสอบที่มีประสิทธิภาพ เพื่อป้องกันกระทำการทุจริตหรือแสวงหาประโยชน์ในทางมิชอบของนักการเมือง ดังสาระของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 กำหนดให้ประชาชน และองค์กรอิสระ สามารถตรวจสอบการใช้อำนาจของรัฐได้

วิสัยทัศน์ด้านบริบททางการเมืองตามที่คาดหวัง

การเมืองในฐานะเป็นระบบหนึ่งของสังคมจะต้องเอื้อต่อการสร้างภาพของการเมืองในอนาคตที่คนส่วนใหญ่ยอมรับและมีส่วนร่วมผลักดันให้เกิดการปฏิบัติเป็นจริงได้ ไม่เช่นนั้นแล้วจะเป็นลักษณะการเมืองที่มิชอบ เป็นการเมืองที่สร้างประโยชน์แก่นักการเมือง ข้าราชการ และ

นักธุรกิจเท่านั้น ดังนั้นในการสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเมืองที่ดีนั้น ต้องสร้างให้เป็นระบบองค์รวมอันจะมีลักษณะ ดังนี้

1. มีความเสมอภาคในกิจกรรมต่างๆ ของสภาพแวดล้อม
2. มีสภาพแวดล้อมที่มีความเป็นเอกภาพ ไม่มีความขัดแย้งในเป้าหมายสูงสุดร่วมกัน เพราะไม่เช่นนั้นจะขาดประสิทธิภาพในระบบของการเมืองการปกครองได้
3. มีสภาพแวดล้อมที่มีเสถียรภาพมั่นคง ไม่เปลี่ยนแปลงบ่อยๆ เพราะจะก่อให้เกิดปัญหาความอ่อนแอของระบบโครงสร้าง หรือสถาบันทางการเมืองได้ เช่น มีผู้กล่าวว่าประเทศไทยไม่พัฒนาการเมืองเนื่องจากการเปลี่ยนแปลงรัฐธรรมนูญบ่อยครั้ง ทำให้การเมืองขาดเสถียรภาพและการพัฒนาเท่าที่ควร
4. มีการมุ่งผลที่ก่อให้เกิดความเป็นธรรมต่อสภาพแวดล้อม
5. มีสภาพแวดล้อมที่ก่อให้เกิดความยั่งยืนโดยภาพรวมของสังคม
6. มีคุณภาพของสภาพแวดล้อมต่างๆ ไม่เอนเอียงด้านใดมากเกินไป

สรุป

การสร้างวิสัยทัศน์ทางการเมืองของประเทศไทยเพื่อทำให้เกิดประชาธิปไตยอย่างสมบูรณ์หรือประชาธิปไตยของคนทั้งชาติ คือการสร้างการเมืองภาคประชาชนที่ทุกคนตระหนักและเห็นคุณค่า เข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางการเมือง การมีนักการเมืองที่มีจริยธรรม ซื่อสัตย์ โปร่งใส การมีระบบหรือองค์กรที่สามารถทำหน้าที่ตรวจสอบได้อย่างเข้มแข็งได้นั้น มีปัจจัยที่กำหนดความเป็นประชาธิปไตย 4 ประการ คือ

1. ระบบการเลือกตั้งที่บริสุทธิ์ยุติธรรม
2. การมีส่วนร่วมในกระบวนการตัดสินใจบริหารปกครองบ้านเมือง
3. การมีรัฐบาล นักการเมืองที่ซื่อสัตย์ รับผิดชอบต่อสังคมหรือประโยชน์ส่วนรวม
4. การมีระบบองค์กรตรวจสอบที่มีประสิทธิภาพเป็นที่ยอมรับและเชื่อถือ

บรรณานุกรม

คณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจ และสังคมแห่งชาติ,สำนักงาน. **แนวคิดและทิศทางการพัฒนา**

ประเทศในช่วงแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 9 (2545 - 2549).

ชาญชัย แสดวงศักดิ์. **วิสัยทัศน์ การเมือง การปกครอง และกฎหมาย.** กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์
นิติธรรม, 2539.

ชูชัย สุภวงส์ และยุวดี คาดการณ์ไกล. **ประชาสังคม : ทรรศนะนักคิดในสังคมไทย.** กรุงเทพฯ :
บริษัท พิมพ์แอนด์พริ้นท์ติ้ง เซนเตอร์ จำกัด, 2541.

ปรัชญา เวสารัชช และอภิชัย พันธเสน. **ปฏิรูปราชการเพื่ออนาคต.** กรุงเทพฯ : ห้างหุ้นส่วนจำกัด
ภาพพิมพ์, 2540.

ปรีชา เปี่ยมพงศ์สานต์. **สิ่งแวดล้อมและการพัฒนา.** กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย, 2540.

พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตโต). **การพัฒนาที่ยั่งยืน.** กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์มูลนิธิโกมล
คีมทอง, 2541.

รังสรรค์ ธนพรพันธ์. **สังคมเศรษฐกิจไทยในศตวรรษ 2550.** กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์มติชน, 2540.

สายัณห์ จันทร์วิภาสวงศ์. **ธุรกิจและการบริหารปี 2000.** กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์มติชน, 2540.

อมรวิชัย นาครทรรพ. **ความฝันของแผ่นดิน.** กรุงเทพฯ : บริษัทโรงพิมพ์ตะวันออก จำกัด
(มหาชน), 2540.

อานนท์ ผกากรอง. **เศรษฐศาสตร์มหภาค 1.** ขอนแก่น : โรงพิมพ์คลังน่านวิทยา, 2542.

ภาคผนวก ค.
เครื่องมือที่ใช้เก็บรวบรวมข้อมูลและ
ตารางแสดงคุณภาพเครื่องมือที่ใช้เก็บรวบรวมข้อมูล

แบบสัมภาษณ์ผู้บริหารสถาบันราชภัฏสำหรับการวิจัย
เรื่อง รูปแบบการจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาพฤติกรรมประชาธิปไตย
สำหรับนักศึกษาสถาบันราชภัฏ

คำชี้แจง

แบบสัมภาษณ์ผู้บริหารสำหรับการวิจัย เรื่อง รูปแบบการจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาพฤติกรรมประชาธิปไตย สำหรับนักศึกษาสถาบันราชภัฏ มีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาปัญหาพฤติกรรมประชาธิปไตยของนักศึกษาในสถาบันอุดมศึกษา เพื่อรวบรวมข้อมูลที่จะนำไปกำหนดกรอบรูปแบบการจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาพฤติกรรมประชาธิปไตย สำหรับนักศึกษาสถาบันราชภัฏ

แบบสัมภาษณ์นี้เป็นข้อคำถามที่ไม่มีโครงสร้าง (unstructured interview) ประกอบด้วยข้อคำถามจำนวน 4 ข้อ ซึ่งท่านสามารถแสดงความคิดเห็นได้อย่างอิสระ ดังต่อไปนี้

1. ท่านคิดว่าในปัจจุบันนี้มีปัญหาเกี่ยวกับพฤติกรรมประชาธิปไตยในนักศึกษาหรือไม่อย่างไร

2. ท่านคิดว่าพฤติกรรมประชาธิปไตยในสถาบันการศึกษาควรสนับสนุนให้เกิดขึ้นหรือไม่อย่างไร

3. ท่านคิดว่าปัญหาการจัดการในสถาบันอุดมศึกษาส่วนใดที่เป็นสาเหตุทำให้เกิดความไม่มีพฤติกรรมประชาธิปไตยในนักศึกษา

3.1 ด้านการเรียนการสอน

3.2 ด้านผู้สอน

3.3 ด้านผู้เรียน

3.4 ด้านผู้บริหารและนโยบาย

3.5 ด้านสิ่งแวดล้อมในสถาบัน

3.6 ด้านอื่นๆ

4. ท่านมีแนวทางในการที่จะพัฒนาพฤติกรรมประชาธิปไตยในนักศึกษาอย่างไร

ขอได้รับความขอบคุณ

ชูชีพ ประทุมเวียง

นิสิตปริญญาเอก สาขาวิชาการอุดมศึกษา

**แบบประเมินความสอดคล้องรูปแบบการจัดการเรียนการสอนเพื่อ
พัฒนาพฤติกรรมประชาธิปไตย สำหรับนักศึกษาสถาบันราชภัฏ โดยผู้เชี่ยวชาญ**

คำชี้แจง

1. แบบประเมินชุดนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อให้ผู้เชี่ยวชาญได้ประเมินความเหมาะสมและความสอดคล้องของรูปแบบ เอกสารประกอบรูปแบบ และเครื่องมือประเมินประสิทธิภาพรูปแบบการจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาพฤติกรรมประชาธิปไตย สำหรับนักศึกษาสถาบันราชภัฏ ตลอดจนให้ข้อเสนอแนะอันเป็นแนวทางในการปรับปรุงรูปแบบการจัดการเรียนการสอนให้มีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น

2. โปรดแสดงความคิดเห็นว่า รูปแบบ เอกสารประกอบรูปแบบ และเครื่องมือประเมินประสิทธิภาพรูปแบบการจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาพฤติกรรมประชาธิปไตย สำหรับนักศึกษาสถาบันราชภัฏ มีความเหมาะสม สอดคล้อง หรือไม่ ในระดับใด โดยการทำเครื่องหมาย ในช่องที่ตรงกับระดับความคิดเห็นของท่าน และเขียนข้อเสนอแนะลงในช่องว่างในแต่ละรายการ โดยกำหนดระดับที่ใช้ในการประเมินเป็น 3 ระดับ ดังนี้

- +1 หมายถึง ผู้เชี่ยวชาญเห็นว่ามีเหมาะสมและสอดคล้อง
- 0 หมายถึง ผู้เชี่ยวชาญไม่แน่ใจว่ามีความเหมาะสมและสอดคล้อง
- 1 หมายถึง ผู้เชี่ยวชาญเห็นว่าไม่มีความเหมาะสมและสอดคล้อง

ข้อ	รายการ	ระดับความเหมาะสม และสอดคล้อง			ข้อเสนอแนะ
		+1	0	-1	
1.	ความชัดเจนของรูปแบบการจัดการเรียนการสอน				
2.	กระบวนการจัดการเรียนการสอน				
3.	เอกสารประกอบรูปแบบการจัดการเรียนการสอน				
3.1	หน่วยการเรียนรู้				
3.2	คู่มือครู				
3.3	คู่มือนักศึกษา				
4.	เครื่องมือประเมินประสิทธิภาพรูปแบบการจัดการเรียนการสอน				
4.1	แบบทดสอบวัดความรู้หน่วยการเรียนรู้ที่ 1				
4.2	แบบทดสอบวัดความรู้หน่วยการเรียนรู้ที่ 2				
4.3	แบบประเมินความรู้ในการนำเสนอรายงาน				
4.4	แบบประเมินผลงานของนักศึกษา				
4.5	แบบประเมินเจตคติต่อพฤติกรรมประชาธิปไตย				
4.6	แบบประเมินพฤติกรรมประชาธิปไตย				
4.7	แบบประเมินความคิดเห็นต่อรูปแบบการจัดการเรียนการสอนโดยอาจารย์				
4.8	แบบประเมินความคิดเห็นต่อรูปแบบการจัดการเรียนการสอน โดยนักศึกษา				
5.	ความเป็นไปได้ในการนำไปใช้จริง				

ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

ขอได้รับความขอบคุณ
ชูชีพ ประทุมเวียง
นิสิตปริญญาเอก สาขาวิชาการอุดมศึกษา

แบบทดสอบวัดความรู้หน่วยการเรียนรู้ที่ 1 : ลักษณะสังคมไทย

ชื่อนักศึกษา.....ชั้นปีที่.....เลขที่.....โปรแกรม.....

คำชี้แจง

1. ข้อสอบชุดนี้เป็นแบบทดสอบวัดความรู้หน่วยการเรียนรู้ที่ 1 : ลักษณะสังคมไทย
2. ข้อสอบชุดนี้ แบ่งออกเป็น 3 ตอน คือ

ตอนที่ 1 เป็นข้อสอบแบบเลือกตอบ ชนิด 4 ตัวเลือก จำนวน 55 ข้อ ให้นักศึกษาเลือกคำตอบที่ถูกต้องที่สุดเพียงคำตอบเดียว แล้วทำเครื่องหมาย ลงในกระดาษคำตอบ

ตอนที่ 2 เป็นข้อสอบแบบถูกผิด จำนวน 20 ข้อ โดยให้นักศึกษาทำเครื่องหมาย หน้าข้อที่คิดว่าถูกต้อง และทำเครื่องหมาย X หน้าข้อที่คิดว่าผิด

ตอนที่ 3 เป็นข้อสอบแบบความเรียง จำนวน 25 ข้อ โดยให้นักศึกษาอธิบายความสั้นๆ พอเข้าใจ

ตอนที่ 1 ให้นักศึกษาเลือกคำตอบที่ถูกต้องที่สุดเพียงคำตอบเดียว แล้วทำเครื่องหมาย ลงในกระดาษคำตอบ

1. ลักษณะสังคมไทยที่มีโครงสร้างหลวมๆ หมายถึงข้อใด

ก. ขาดวินัย	ข. ทำตามความพอใจ
ค. มีการปรับตัวสูง ยึดหยุ่นไม่มีกฎเกณฑ์ที่ตายตัว	ง. ทุกข้อรวมกัน
2. สังคมชนบทมีลักษณะอย่างไร

ก. นับถือเงิน	ข. ตรงต่อเวลา
ค. เป็นทางการ	ง. เคารพผู้อาวุโส
3. สังคมเมืองมีลักษณะอย่างไร

ก. มีความหนาแน่นของประชากรต่อตารางกิโลเมตรสูง	
ข. มีการกระจายของประชากรเบาบางกว่าในชนบท	
ค. มีการศึกษาในระดับพื้นฐานจนถึงระดับอุดมศึกษาอย่างมีคุณภาพ	
ง. ข้อ ก. และ ค. รวมกัน	
4. การแบ่งยุคทางประวัติศาสตร์คือข้อใด

ก. เมืองกาญจนบุรีได้ค้นพบหินสับตัด เรียกว่า วัฒนธรรมแควน้อย	
ข. มนุษย์มีการปฏิวัติอุตสาหกรรมในอังกฤษเป็นประเทศแรก	
ค. ไทยได้รับผลประโยชน์ในการส่งดาวเทียมไทยคม ทำให้สื่อสารได้ดี	
ง. มนุษย์ทำการเพาะปลูก เลี้ยงสัตว์ และอพยพจับจองที่เท่ากัน	

5. ยุคโลหะได้พบวัสดุต่างๆ ในประเทศไทยคือข้อใด
 - ก. ขอนแก่น อุดรธานี
 - ข. กาฬสินธุ์ สกลนคร
 - ค. กาญจนบุรี ราชบุรี
 - ง. ทุกข้อรวมกัน
6. ภาพเขียนสีที่ผาแต้มอยู่ในสมัยใด
 - ก. สมัยก่อนประวัติศาสตร์
 - ข. สมัยสุโขทัย
 - ค. สมัยอยุธยา
 - ง. สมัยรัตนโกสินทร์
7. พ่อปกครองลูก ใช้ธรรมข้อใดในการปกครอง
 - ก. พรหมวิหาร 4
 - ข. ฌราวาสธรรม 4
 - ค. ทศพิธราชธรรม 10
 - ง. สังคหวัตถุ 4
8. เมืองสองแคว คือ เมืองใดในปัจจุบัน
 - ก. ตาก
 - ข. พิจิตร
 - ค. กำแพงเพชร
 - ง. พิษณุโลก
9. ผู้สถาปนากรุงศรีอยุธยา คือใคร
 - ก. พระบรมราชาธิบดีที่ 1
 - ข. พระมหาธรรมราชาที่ 1
 - ค. พระรามราชาบดี 1
 - ง. พระบรมไตรโลกนาถ
10. ระบบการปกครองแบบสมมติเทพไม่ปรากฏในสมัยใด
 - ก. สุโขทัย
 - ข. อยุธยา
 - ค. ธนบุรี
 - ง. รัตนโกสินทร์
11. รัชกาลที่ 5 ใช้เวลาในการเลืกทาสเป็นเวลาทั้งหมดกี่ปี
 - ก. 21 ปี
 - ข. 31 ปี
 - ค. 41 ปี
 - ง. 42 ปี
12. การเลิกระบบไพร่ในรัชกาลที่ 5 ได้จัดตั้งหน่วยงานข้อใดทดแทน
 - ก. เสือป่า
 - ข. พรานหลวง
 - ค. โรงเรียนเตรียมทหาร
 - ง. โรงเรียนนายร้อย จปร.และโรงเรียนนายเรือ
13. ไทยเข้าร่วมสงครามโลกครั้งที่ 1 ในรัชกาลใด
 - ก. รัชกาลที่ 5
 - ข. รัชกาลที่ 6
 - ค. รัชกาลที่ 7
 - ง. รัชกาลที่ 8
14. ธงไตรรงค์ เริ่มใช้เมื่อใด
 - ก. สมัยรัชกาลที่ 5
 - ข. สมัยรัชกาลที่ 6
 - ค. สมัยรัชกาลที่ 7
 - ง. สมัยรัชกาลที่ 8

15. การเปลี่ยนแปลงการปกครองเป็นแบบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ภายใต้รัฐธรรมนูญ คือข้อใด
 - ก. การเข้าร่วมสงครามโลกครั้งที่ 1 เมื่อวันที่ 22 กรกฎาคม พ.ศ. 2460
 - ข. การทำการกบฏ รศ. 130 หรือกบฏหมอบลิ่ง
 - ค. การยึดอำนาจคณะราษฎร นำโดยฝ่ายทหารและพลเรือน เมื่อวันที่ 24 มิถุนายน พ.ศ. 2475
 - ง. ข้อ ก และข้อ ค รวมกัน
16. ปัญหาสังคมเกิดจากข้อใด
 - ก. ภัยธรรมชาติ
 - ข. การกระทำของสตรี
 - ค. ความกระทำของคน
 - ง. ทุกข้อรวมกัน
17. ข้อใดคือปัญหาสังคม
 - ก. ภูเขาไฟมายอนระเบิด
 - ข. อุทกภัยภาคใต้
 - ค. การค้ายาบ้าชายแดนไทยพม่า
 - ง. คนป่วยโรคมะเร็ง
18. การแก้ปัญหายาเสพติดทำได้วิธีใด
 - ก. บำบัดรักษา
 - ข. ให้ความรักความอบอุ่น
 - ค. เผยแพร่ให้ความรู้
 - ง. ทั้งข้อ ก ข ค
19. โรคเอดส์ หรือ Virus HIV ทำลายอะไร
 - ก. เม็ดเลือดแดง
 - ข. เม็ดเลือดขาว
 - ค. ทำลายตับ
 - ง. ทำลายไต
20. โรคเอดส์ติดต่อแพร่กระจายโดยวิธีใด
 - ก. การมีเพศสัมพันธ์
 - ข. การร่วมเลือด
 - ค. การรับประทานอาหารร่วมกัน
 - ง. ข้อ ก และข้อ ข
21. อาชญากรคอเช็ดขาว คือข้อใด
 - ก. โจรต่างชาติ
 - ค. อาชญากรปล้นรถทัวร์
 - ค. ข้าราชการฉ้อราษฎร์บังหลวง
 - ง. ผู้ค้ายาบ้า
22. มือปืนอาชีพเป็น อาชญากรประเภทใด
 - ก. อาชญากรเป็นครั้งคราว
 - ข. อาชญากรอาชีพ
 - ค. องค์การอาชญากร
 - ง. ผู้ร้ายผู้ดี
23. ปัญหาคนเก็บขยะโดยสารโคบอลต์ 60 เป็นปัญหาสังคมในเรื่องใด
 - ก. อาชญากรรม
 - ข. ความยากจน
 - ค. ยาเสพติด
 - ง. ปัญหามลพิษ
24. การศึกษาปัญหาสังคม ปัจจุบันใช้ข้อใด
 - ก. การศึกษาแบบวิทยาศาสตร์
 - ข. การศึกษาแบบเปรียบเทียบเชิงวัฒนธรรม
 - ค. การศึกษาและทดลองทางชีววิทยา
 - ง. การศึกษาทางพันธุกรรม

25. ข้อใดคือการแก้ปัญหาความยากจน
ก. การใช้เครดิต โดยกู้ยืม	ข. ความขยัน หมั่นเพียร อดออม
ค. การศึกษาหาความรู้และพึ่งตนเอง	ง. ข้อ ข และ ข้อ ค
26. วัฒนธรรมเริ่มมาจากข้อใด
ก. ขนบธรรมเนียมประเพณี	ข. ค่านิยม
ค. คุณธรรม	ง. จริยธรรม
27. วัฒนธรรมหมายถึงข้อใด
ก. สิ่งที่เจริญงอกงาม	ข. ตราประจำสังคม
ค. วิธีในการดำเนินชีวิต	ง. ทุกข้อรวมกัน
28. พระยาอนุนาณราชชนแบ่งวัฒนธรรมไว้เป็นแบบใด
ก. 2 ประเภท	ข. 3 ประเภท
ค. 4 ประเภท	ง. 5 ประเภท
29. พระราชบัญญัติวัฒนธรรมแห่งชาติ พ.ศ. 2485 แบ่งวัฒนธรรมไว้เป็นกี่ประเภท
ก. 2 ประเภท	ข. 3 ประเภท
ค. 4 ประเภท	ง. 5 ประเภท
30. องค์ประกอบของวัฒนธรรมคือข้อใด
ก. คุณธรรม จริยธรรม ค่านิยม	ข. วัตถุธรรม และสทธรรม
ค. เนติธรรม วัตถุธรรม และสทธรรม	ง. องค์มติ องค์การ องค์วัตถุ และองค์พิธีการ
31. ข้อใดเป็นลักษณะของวัฒนธรรม
ก. วัฒนธรรมเป็นสิ่งคงที่	ข. วัฒนธรรมเป็นลักษณะทางพันธุกรรม
ค. วัฒนธรรมเกิดจากการเรียนรู้	ง. วัฒนธรรมของแต่ละชาติจะเหมือนกัน
32. การสวมหมวก ไม่กินหมาก เกิดในสมัยที่ผู้ใดเป็นผู้นำประเทศ
ก. พลเอกเปรม ติณสูลานนท์	ข. จอมพลถนอม กิตติขจร
ค. จอมพล ป. พิบูลสงคราม	ง. จอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์
33. วัฒนธรรมในยุคโลกาภิวัตน์ มีลักษณะสำคัญข้อใด
ก. ศีลธรรมจรรยาของสมาชิกในสังคมดีขึ้น
ข. สูญเสียความภาคภูมิใจในวัฒนธรรมของตน
ค. ครอบครัวอบอุ่น พ่อแม่ลูกอยู่ใกล้ชิดกัน
ง. ลักษณะทุนนิยมทำให้ทุกคนได้บริโภคอย่างทั่วถึง
34. ระบบสังคมไทยในยุค ไอ เอ็ม เอฟ ทำให้เกิดลักษณะข้อใด
-	
--
ก. การเปลี่ยนแปลงเป็นตะวันตก
ข. การใช้วิถีชีวิตแบบบริโภคนิยมเพิ่มขึ้น
ค. กลับไปศึกษาวิถีชีวิต แบบพุทธเกษตร และการพัฒนาแบบยั่งยืน
ง. ไม่มีข้อใดถูก

35. วัฒนธรรมในยุคโลกาภิวัตน์ หมายถึงข้อใด
 ก. ยุคโลกไร้พรมแดน
 ข. ยุคข้อมูลข่าวสาร
 ค. ยุคการศึกษาทันสมัย
 ง. ข้อ ก. และข้อ ข.
36. แม่ชื่อใคร
 ก. ผู้ที่ซื้อขายเด็ก
 ข. ผู้ที่รับเด็กแรกเกิด 2-3 วันเป็นลูก
 ค. ผู้อุปการะเด็ก
 ง. ญาติผู้ใหญ่
37. การแจ้งเกิดจะต้องทำภายในระยะใด
 ก. 5 วัน
 ข. 30 วัน
 ค. 24 ชั่วโมง
 ง. 12 ชั่วโมง
38. การทำบุญวันเกิดนิยมทำในเมื่อใด
 ก. 1 ปี
 ข. 20 ปี
 ค. 25 ปี
 ง. 50 ปี
39. ผู้บวชเณรถือศีลกี่ข้อ
 ก. 5 ข้อ
 ข. 8 ข้อ
 ค. 10 ข้อ
 ง. 227 ข้อ
40. ผู้บวชพระถือศีลกี่ข้อ
 ก. 5 ข้อ
 ข. 8 ข้อ
 ค. 10 ข้อ
 ง. 227 ข้อ
41. ผู้จะบวชเป็นพระภิกษุต้องมีอายุเท่าใด
 ก. 20 ปี
 ข. 20 ปีบริบูรณ์
 ค. 19 ปีบริบูรณ์
 ง. 21 ปี
42. ชายหญิงสมรสกันได้ เมื่อมีอายุเท่าใด
 ก. ชาย 15 ปี หญิง 15 ปี
 ข. หญิง 17 ปี ชาย 17 ปี
 ค. ชายและหญิงต้องมีอายุ 17 ปีบริบูรณ์
 ง. ชายและหญิงต้องมีอายุ 20 ปีบริบูรณ์
43. หญิงเลิกกับสามีแล้วจะสมรสใหม่ภายในกี่วัน
 ก. 300 วัน
 ข. 310 วัน
 ค. 315 วัน
 ง. 320 วัน
44. การตราสังศพ มัดกี่เปลาะ
 ก. 2 เปลาะ
 ข. 4 เปลาะ
 ค. 5 เปลาะ
 ง. 3 เปลาะ
45. การลงแขกใช้ในกิจกรรมใด
 ก. การตาย
 ข. การสมรส
 ค. การอุปสมบท
 ง. การเกี่ยวข้าว

46. ประเพณีสงกรานต์ตรงกับวันใด
 ก. วันขึ้นปีใหม่
 ข. วันสงท่ายปีเก่า
 ค. วันสรงกษณาน
 ง. วันเสรำ
47. ประเพณีลอยกระทงกระทำสำคัญเป็นประเพณีเฒ่าเทียนเล่นไฟในจังหวัดใด
 ก. อุบลราชธานี
 ข. อุตรธานี
 ค. สุโขทัย
 ง. สุพรรณบุรี
48. วันขึ้นปีใหม่ของไทยใช้วันที่ 1 มกราคม เมื่อปี พ.ศ. ได
 ก. 2482
 ข. 2483
 ค. 2484
 ง. 2485
49. วันอาสาฬหบูชา ตรงกับวันใด
 ก. วันเพ็ญเดือน 3
 ข. วันเพ็ญเดือน 6
 ค. วันเพ็ญเดือน 8
 ง. วันเพ็ญเดือน 12
50. การทอดกฐินสามารถกระทำได้ตามข้อใด
 ก. ภายใน 3 เดือน
 ข. ภายใน 1 เดือน
 ค. วันออกพรรษา
 ง. วันอาสาฬหบูชา
51. ประเพณีทำบุญในเดือน 8 คือข้อใด
 ก. วันมาฆบูชา
 ข. วันวิสาขบูชา
 ค. วันออกพรรษา
 ง. วันอาสาฬหบูชา
52. ผู้มาสักขอยฝ่ายหญิงคือข้อใด
 ก. ผู้แก่ผู้เฒ่า
 ข. ผู้ใหญ่
 ค. แก้วแก้ว
 ง. แม่สื่อ
53. การเทศน์มหาชาติ หมายถึง การเทศน์เรื่องใด
 ก. พระมหาชนก
 ข. พระเวสสันดร
 ค. พระเตมียไ้
 ง. พระสุวรรณสาม
54. เทศน์มหาชาติมีทั้งหมดกี่กัณฑ์
 ก. 10 กัณฑ์
 ข. 13 กัณฑ์
 ค. 15 กัณฑ์
 ง. 20 กัณฑ์
55. ประเพณีถวายสลากภัต คือ การถวายสงฆ์แบบใด
 ก. ถวายสังฆทาน
 ข. ถวายโดยให้พระจับสลาก
 ค. ถวายโดยตรง
 ง. ถวายที่กุฏิพระที่ราคันเคย

ตอนที่ 2 ให้นักศึกษาทำเครื่องหมาย หน้าข้อที่คิดว่าถูกต้อง และทำเครื่องหมาย X หน้าข้อที่คิดว่าผิด

-1. นักสังคมวิทยาแบ่งสังคมเป็น 4 สมัย คือ สมัยดึกดำบรรพ์ สมัยปฏิวัติทางเกษตร ปฏิวัติทางอุตสาหกรรม และยุคโลกาภิวัตน์
-2. นักโบราณคดีแบ่งยุคของสังคมมนุษย์เป็น 3 ยุค คือ ยุคก่อนประวัติศาสตร์ ยุคทั้งประวัติศาสตร์ และยุคประวัติศาสตร์
-3. ยุคหินมี 3 ยุค คือ ยุคหินเก่า ยุคหินใหม่ ยุคโลหะ
-4. ภาพเขียนสีที่ผาแต้ม จ.อุบลราชธานี อยู่ในสมัยก่อนประวัติศาสตร์
-5. ยุคโลกาภิวัตน์ เริ่มในศตวรรษที่ 18
-6. การปกครองสมัยสุโขทัยเป็นแบบสมบูรณาญาสิทธิราช
-7. หัวเมืองชั้นในสมัยกรุงสุโขทัย คือ กำแพงเพชร สระหลวง สองแคว สวรรคโลก
-8. ผู้สถาปนากรุงศรีอยุธยา คือ พระเจ้าอู่ทอง
-9. การปกครองสมัยอยุธยาเป็นแบบปิตาธิปไตย
-10. สมเด็จพระบรมไตรโลกนาถปรับปรุงการปกครองในสมัยอยุธยาให้มีอิทธิพลเสนาบดี
-11. ตำแหน่งเจ้าพระยาโกษาธิบดี ดูแลการคลังและการต่างประเทศ
-12. สมัยอยุธยาเจริญอยู่ 413 ปี มีกษัตริย์ 33 พระองค์
-13. ระบบไพร่และทาสมีมาแต่สมัยสุโขทัย
-14. การเลิกไพร่และทาสทำในสมัยรัชกาลที่ 5
-15. การปกครองส่วนท้องถิ่นเริ่มมีในสมัยรัชกาลที่ 5
-16. การรับอารยธรรมตะวันตกเริ่มในสมัยรัชกาลที่ 6
-17. การเข้าร่วมสงครามโลกครั้งที่ 1 ของไทย เริ่มในวันที่ 22 กรกฎาคม พ.ศ. 2460
-18. ลักษณะของสังคมไทยเป็นสังคมที่มีชนชั้น
-19. ระบบสมบูรณาญาสิทธิราชสิ้นสุดในวันที่ 24 มิถุนายน พ.ศ. 2475
-20. ประเทศไทยแบ่งออกเป็น 75 จังหวัด กับ 1 กรุงเทพมหานคร

ตอนที่ 3 ให้นักศึกษาอธิบายความสั้นๆ พอเข้าใจ

1. ปัญหาสังคม หมายถึง.....
-
2. ทฤษฎีพยาธิทางสังคม คือ ปัญหาสังคม หมายถึง.....
-
3. ทฤษฎีพฤติกรรมเบี่ยงเบน คือ ปัญหาสังคม หมายถึง.....
4. ทฤษฎีความไม่เป็นระเบียบทางสังคม คือ ปัญหาสังคม หมายถึง.....
5. ปัญหาสังคมสามารถวัดได้.....วิธี คือ.....

6. ปัญหาวงจรชีวิต คือ.....
7. ปัญหาในการทำผิดกฎหมาย ได้แก่.....
8. ปัญหาระดับโลก ได้แก่.....
9. โรคเอดส์ คือ ได้รับเชื้อปัญหาสังคม หมายถึง.....
10. ปัญหาความยากจนก่อให้เกิดปัญหาสังคม 3 อย่าง คือ (1) ปัญหาสังคม หมายถึง.....
(2) ปัญหาสังคม หมายถึง..... (3) ปัญหาสังคม หมายถึง.....
11. วัฒนธรรมเริ่มมาจาก.....
12. วัฒนธรรม หมายถึง.....
13. ตราประจำสังคม คือ.....
14. พระยานุমানราชชนจำแนกวัฒนธรรมไว้เป็น.....ประเภท
คือ.....
15. ตามพระราชบัญญัติวัฒนธรรมแห่งชาติ พ.ศ. 2485 แบ่งวัฒนธรรมเป็น.....สาขา
คือ.....
16. องค์ประกอบของวัฒนธรรม คือ.....
17. องค์มติ หมายถึง.....
18. องค์การ หมายถึง.....
19. องค์วัตถุ หมายถึง.....
20. องค์พิธีการ หมายถึง.....
21. โครงสร้างของสังคมคืออะไร
ประกอบด้วยอะไรบ้าง.....
22. ประเภทของสังคมมีกี่ประเภทอะไรบ้าง.....
23. ทฤษฎีหลักทางสังคมมีอะไรบ้าง.....
24. การขัดเกลาทางสังคมคืออะไร.....
25. การจัดระเบียบทางสังคมคืออะไร.....

โชคดีในการสอบ..ครับ!

ตาราง 17 ค่าความยากง่าย (p) และค่าอำนาจจำแนก (r) ของการทดลองใช้แบบทดสอบวัดความรู้
หน่วยการเรียนรู้ที่ 1 : ลักษณะสังคมไทย

ข้อที่	p	r	หมายเหตุ	ข้อที่	p	r	หมายเหตุ	ข้อที่	p	r	หมายเหตุ
1.	.60	1.00	คัดลอกไว้	35.	.50	.00	ปรับปรุง หรือตัดทิ้ง	69.	.40	.60	คัดลอกไว้
2.	.60	.60	คัดลอกไว้	36.	.40	.40	คัดลอกไว้	70.	.50	.00	ปรับปรุง หรือตัดทิ้ง
3.	.60	1.00	คัดลอกไว้	37.	.70	1.00	คัดลอกไว้	71.	.70	.60	คัดลอกไว้
4.	.60	.60	คัดลอกไว้	38.	.60	1.00	คัดลอกไว้	72.	.60	.40	คัดลอกไว้
5.	.30	.40	คัดลอกไว้	39.	.60	.80	คัดลอกไว้	73.	.50	.00	ปรับปรุง หรือตัดทิ้ง
6.	.60	1.00	คัดลอกไว้	40.	.80	1.00	คัดลอกไว้	74.	.70	1.00	คัดลอกไว้
7.	.40	.60	คัดลอกไว้	41.	1.00	1.00	ปรับปรุง หรือตัดทิ้ง	75.	.30	.40	คัดลอกไว้
8.	.90	1.00	ปรับปรุง หรือตัดทิ้ง	42.	.40	.40	คัดลอกไว้	76.	.60	1.00	คัดลอกไว้
9.	.40	.60	คัดลอกไว้	43.	.80	.60	คัดลอกไว้	77.	.60	.90	คัดลอกไว้
10.	.60	.80	คัดลอกไว้	44.	.70	.60	คัดลอกไว้	78.	.65	1.00	คัดลอกไว้
11.	.50	.60	คัดลอกไว้	45.	.90	.80	ปรับปรุง หรือตัดทิ้ง	79.	.60	1.00	คัดลอกไว้
12.	.60	.40	คัดลอกไว้	46.	.10	.00	ปรับปรุง หรือตัดทิ้ง	80.	.60	.90	คัดลอกไว้
13.	.50	.80	คัดลอกไว้	47.	.60	1.00	คัดลอกไว้	81.	.65	1.00	คัดลอกไว้
14.	.60	.80	คัดลอกไว้	48.	.60	1.00	คัดลอกไว้	82.	.60	1.00	คัดลอกไว้
15.	1.00	1.00	ปรับปรุง หรือตัดทิ้ง	49.	.40	.60	คัดลอกไว้	83.	.60	.90	คัดลอกไว้
16.	.50	1.00	คัดลอกไว้	50.	.60	.80	คัดลอกไว้	84.	.65	1.00	คัดลอกไว้
17.	1.00	1.00	ปรับปรุง หรือตัดทิ้ง	51.	.50	.60	คัดลอกไว้	85.	.60	1.00	คัดลอกไว้
18.	1.00	1.00	ปรับปรุง หรือตัดทิ้ง	52.	.60	.60	คัดลอกไว้	86.	.55	.80	คัดลอกไว้

ตาราง 17 (ต่อ)

ข้อที่	p	r	หมายเหตุ	ข้อที่	p	r	หมายเหตุ	ข้อที่	p	r	หมายเหตุ
19.	.60	.60	คัดลอกไว้	53.	.90	.80	ปรับปรุงหรือตัดทิ้ง	87.	.65	1.00	คัดลอกไว้
20.	.50	.00	ปรับปรุงหรือตัดทิ้ง	54.	.70	.60	คัดลอกไว้	88.	.60	1.00	คัดลอกไว้
21.	.50	.80	คัดลอกไว้	55.	.70	1.00	คัดลอกไว้	89.	.60	.90	คัดลอกไว้
22.	.70	.80	คัดลอกไว้	56.	.50	.00	ปรับปรุงหรือตัดทิ้ง	90.	.65	1.00	คัดลอกไว้
23.	.40	.60	คัดลอกไว้	57.	.60	.80	คัดลอกไว้	91.	.55	.90	คัดลอกไว้
24.	.60	1.00	คัดลอกไว้	58.	.60	.40	คัดลอกไว้	92.	.60	.90	คัดลอกไว้
25.	.60	1.00	คัดลอกไว้	59.	.70	1.00	คัดลอกไว้	93.	.65	1.00	คัดลอกไว้
26.	.60	.60	คัดลอกไว้	60.	.70	1.00	คัดลอกไว้	94.	.60	1.00	คัดลอกไว้
27.	.60	.60	คัดลอกไว้	61.	.70	.60	คัดลอกไว้	95.	.55	.80	คัดลอกไว้
28.	.60	.80	คัดลอกไว้	62.	.40	.00	ปรับปรุงหรือตัดทิ้ง	96.	.65	1.00	คัดลอกไว้
29.	.30	.60	คัดลอกไว้	63.	.60	1.00	คัดลอกไว้	97.	.60	1.00	คัดลอกไว้
30.	.70	1.00	คัดลอกไว้	64.	.70	1.00	คัดลอกไว้	98.	.60	.90	คัดลอกไว้
31.	.70	1.00	คัดลอกไว้	65.	.80	1.00	คัดลอกไว้	99.	.65	1.00	คัดลอกไว้
32.	.60	.80	คัดลอกไว้	66.	.70	.80	คัดลอกไว้	100.	.60	1.00	คัดลอกไว้
33.	.70	1.00	คัดลอกไว้	67.	.50	.60	คัดลอกไว้				
34.	.60	.40	คัดลอกไว้	68.	.60	.40	คัดลอกไว้				

แบบทดสอบวัดความรู้หน่วยการเรียนรู้ที่ 2 :
วิสัยทัศน์ทางสังคม เศรษฐกิจ การเมือง การปกครอง

ชื่อนักศึกษา.....ชั้นปีที่.....เลขที่.....โปรแกรม.....

คำชี้แจง

1. ข้อสอบชุดนี้เป็นแบบทดสอบวัดความรู้หน่วยการเรียนรู้ที่ 2 วิสัยทัศน์ทางสังคม เศรษฐกิจ การเมือง การปกครอง

2. ข้อสอบชุดนี้แบ่งออกเป็น 2 ตอน คือ

ตอนที่ 1 เป็นข้อสอบแบบความเรียง จำนวน 20 ข้อ (20 คะแนน) ให้นักศึกษาอธิบายความสั้นๆ พอเข้าใจ

ตอนที่ 2 เป็นข้อสอบแบบอัตนัย จำนวน 5 ข้อ (40 คะแนน) โดยให้นักศึกษาอธิบายความสั้นๆ พอเข้าใจ

ตอนที่ 1 จงอธิบายความสั้นๆ พอเข้าใจ

1. รัฐธรรมนูญ หมายถึง.....
2. อำนาจอธิปไตยมาจาก.....และเป็นของ.....
3. อำนาจอธิปไตยแบ่งออกเป็น.....ประเภท คือ 1).....
2).....3).....
4. อำนาจอธิปไตย มีผู้ใช้ คือ.....
5. ประเทศไทยปกครองระบอบประชาธิปไตย เมื่อ.....
6. การร่างรัฐธรรมนูญไทยเริ่มมีมาตั้งแต่สมัย.....
7. รัชกาลที่ 6 มีกฎเพื่อเรียกร้องประชาธิปไตย เรียกว่า.....
8. การเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. 2475 ทำโดย.....
9. รัฐธรรมนูญที่มีความสำคัญ และใช้งานนาน 2 ฉบับ ได้แก่
1).....
2).....
10. ปปช.คือ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับ.....
11. สมาชิกวุฒิสภา มีจำนวน.....
12. สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรมีจำนวน.....
13. วุฒิสมาชิกและสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรมีการศึกษาขั้นต่ำ คือ.....
14. อายุของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรอย่างต่ำ คือ.....

15. อายุของสมาชิกวุฒิสภาขั้นต่ำ คือ.....
16. สว. อยู่ในตำแหน่งคราวละ.....
17. สส. อยู่ในตำแหน่งคราวละ.....
18. วิสัยทัศน์ หมายถึง.....
19. ความหมายของประชาสังคม คือ.....
20. ความหมายของธรรมาภิบาล คือ.....

ตอนที่ 2 จงอธิบายความ

ข้อ 1. ธรรมาภิบาลในสังคมไทยได้รับอิทธิพลมาจากแนวคิดของกลุ่มองค์กรใด (5 คะแนน)

ข้อ 2. จงอธิบายองค์ประกอบของธรรมาภิบาลมาพอสังเขป (5 คะแนน)

ข้อ 3. จงบอกแนวทางเสริมสร้างธรรมาภิบาลขึ้นในสังคมไทย (10 คะแนน)

ข้อ 4 ท่านเห็นด้วยหรือไม่กับวิสัยทัศน์ทางด้านสังคม เศรษฐกิจ และการเมืองของไทย ที่กำหนดไว้ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 9 เพราะเหตุใด (10 คะแนน)

ข้อ 5 ท่านคิดว่า วิสัยทัศน์ ธรรมาภิบาล และประชาสังคม มีความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กันอย่างไร อธิบายมาให้เข้าใจ (10 คะแนน)

โชคดีในการสอบ..ครับ!

ตาราง 18 ค่าความยากง่าย (p) และค่าอำนาจจำแนก (r) ของการทดลองใช้แบบทดสอบวัดความรู้
หน่วยการเรียนรู้ที่ 2 : วิสัยทัศน์ทางสังคม เศรษฐกิจ การเมือง การปกครอง

ข้อที่	p	r	หมายเหตุ
1.	.55	1.00	คัดลอกไว้
2.	.60	.80	คัดลอกไว้
3.	.50	.80	คัดลอกไว้
4.	.55	.80	คัดลอกไว้
5.	.70	1.00	คัดลอกไว้
6.	.75	1.00	คัดลอกไว้
7.	.50	.80	คัดลอกไว้
8.	.75	1.00	คัดลอกไว้
9.	.70	1.00	คัดลอกไว้
10.	.65	1.00	คัดลอกไว้
11.	.65	.90	คัดลอกไว้
12.	.45	.80	คัดลอกไว้
13.	.65	.90	คัดลอกไว้
14.	.50	.80	คัดลอกไว้
15.	.65	1.00	คัดลอกไว้
16.	.60	.90	คัดลอกไว้
17.	.70	1.00	คัดลอกไว้
18.	.65	1.00	คัดลอกไว้
19.	.60	.90	คัดลอกไว้
20.	.65	1.00	คัดลอกไว้
21.	.58	.80	คัดลอกไว้
22.	.80	.96	คัดลอกไว้
23.	.32	.64	คัดลอกไว้
24.	.55	.72	คัดลอกไว้
25.	.42	.58	คัดลอกไว้

แบบประเมินความรู้ในการนำเสนอรายงาน

ชื่อเรื่อง.....ผู้ศึกษา.....

สิ่งที่ประเมิน	มากที่สุด 5	มาก 4	ปานกลาง 3	น้อย 2	น้อยที่สุด 1
1. ความชัดเจนในสาระสำคัญของเรื่องที่เสนอ					
2. มีแนวคิดริเริ่มสิ่งใหม่					
3. ใช้ภาษาที่เข้าใจง่าย					
4. วางรูปแบบได้เหมาะสม					

รวม

ความเห็นเพิ่มเติม

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

ลงชื่อ.....ผู้ประเมิน
วันที่.....เดือน.....พ.ศ.....

ตาราง 19 ค่าอำนาจจำแนก (r) ของการทดลองใช้แบบประเมินความรู้ในการนำเสนอรายงาน

ข้อที่	t-test	p	หมายเหตุ
1.	10.12	.01*	คัดลอกไว้
2.	5.11	.01*	คัดลอกไว้
3.	14.00	.01*	คัดลอกไว้
4.	9.80	.01*	คัดลอกไว้

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ($p < .05$)

แบบประเมินผลงานของนักศึกษา

แบบประเมินผลชิ้นงาน.....วิชาวิธีไทย

ชื่อนักศึกษา.....เลขที่.....

รายการ ประเมิน	ระดับคุณภาพ			คะแนน ที่ได้
	ดีมาก 3	ดี 2	ควรปรับปรุง 1	
1. เนื้อหาสาระ	เนื้อหาครอบคลุม ครบถ้วนตามประเด็น สำคัญมาก	เนื้อหาครอบคลุม ครบถ้วนตามประเด็น สำคัญบางประเด็น	เนื้อหาขาดความ สมบูรณ์ ไม่ครบถ้วน โดยเฉพาะประเด็น สำคัญ	
2. การวางแผน การทำงาน และผลสำเร็จ ของงาน	มีการวางแผนงานที่ดี เป็นขั้นตอนชัดเจน และให้สมาชิกทุกคน ร่วมวางแผน ผลงานอยู่ในระดับสูง	มีการวางแผนงาน แต่ ไม่ชัดเจนในขั้นตอน สมาชิกบางคนไม่มี ส่วนร่วมวางแผน ผลงานอยู่ในระดับ ปานกลาง	ขาดการวางแผนงาน สมาชิกส่วนใหญ่ไม่ เข้าใจงาน ผลงานอยู่ในระดับต่ำ	
3. ความ รับผิดชอบใน การส่งรายงาน	ส่งรายงานตรงตาม เวลาที่กำหนดไว้	ส่งรายงานล่าช้ากว่า เวลาที่กำหนดเล็กน้อย	ส่งรายงาน ล่าช้ามาก	
4. แหล่งการหา ข้อมูล	แหล่งข้อมูลมีความ หลากหลาย และมี ความน่าเชื่อถือ ตลอดจนบอกที่มาของ แหล่งอ้างอิงได้อย่าง ชัดเจน	แหล่งข้อมูลมีความ น่าเชื่อถือ บอกแหล่ง ที่มาของข้อมูลชัดเจน	แหล่งข้อมูลมีน้อย และไม่ชัดเจนในการ เขียนแหล่งที่มา	

รวมคะแนนที่ได้.....คะแนน คะแนนเต็ม 12 คะแนน

ลงชื่อ.....อาจารย์ผู้บันทึกคะแนน
(.....)

ตาราง 20 ค่าอำนาจจำแนก (r) ของการทดลองใช้แบบประเมินผลงานของนักศึกษา

ข้อที่	t-test	p	หมายเหตุ
1.	6.53	.01*	คัดลอกไว้
2.	9.00	.01*	คัดลอกไว้
3.	3.46	.01*	คัดลอกไว้
4.	2.89	.02*	คัดลอกไว้

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ($p < .05$)

แบบประเมินเจตคติต่อพฤติกรรมประชาธิปไตย สำหรับนักศึกษาสถาบันราชภัฏ

คำชี้แจง

1. แบบประเมินชุดนี้ มี 2 ตอน คือ
 ตอนที่ 1 มีจำนวน 20 ข้อ
 ตอนที่ 2 มีจำนวน 5 ข้อ
 รวมแบบประเมินชุดนี้ มีจำนวน 25 ข้อ
2. ให้เลือกคำตอบที่คิดว่าเป็นคำตอบที่นักศึกษาเลือกปฏิบัติ เมื่ออยู่ในสถานการณ์นั้นๆ
 อย่างเป็นจริงที่สุด

ตอนที่ 1

- ข้อ 1. เมื่อนักศึกษาได้รับมอบหมายให้ปฏิบัติกิจกรรมร่วมกับอาจารย์และเพื่อน เพื่อจัดโครงการพิเศษเพื่อบริการสังคม นักศึกษาคิดว่าจะเลือกปฏิบัติอย่างไร
- ก. ไม่ให้ความร่วมมือ เพราะถือนักศึกษามีหน้าที่เรียนหนังสือ ไม่ควรเกี่ยวข้องกับกิจกรรม
 - ข. ให้ความร่วมมือกับอาจารย์และเพื่อนตามความจำเป็น เพราะคิดว่าเอาเวลาไว้สำหรับตนเองให้มากที่สุด
 - ค. ให้ความร่วมมือกับอาจารย์และเพื่อนอย่างเต็มที่ และมีการวางแผนการปฏิบัติกิจกรรม เพื่อไม่ให้เสียการเรียน
- ข้อ 2. เมื่อมีเพื่อนนักศึกษากลุ่มปฏิบัติกิจกรรมเกิดข้อขัดแย้ง มีปัญหา ทะเลาะ ไม่พอใจกัน ท่านจะปฏิบัติอย่างไร
- ก. ไม่สนใจ ถือน่าไม่ใช่เรื่องของตนเอง
 - ข. ช่วยพูดคุยตกลงทำความเข้าใจกันทั้ง 2 ฝ่าย ถ้ายังไม่เกิดผล ก็ปล่อยให้ไปไปตามสภาพ
 - ค. เป็นผู้ช่วยประนีประนอมทั้ง 2 ฝ่าย โดยใช้ความพยายามอย่างเต็มที่ เพื่อให้การดำเนินกิจกรรมของกลุ่มดำเนินไปด้วยดี
- ข้อ 3. เมื่อมีปัญหาในการปฏิบัติงาน นักศึกษาจะขอความคิดเห็นจากเพื่อนหรืออาจารย์หรือไม่
- ก. นักศึกษามีความเชื่อว่า การแก้ปัญหาทุกเรื่องต้องเริ่มจากตนเองต้องพึ่งตนเอง และจะไม่ขอความช่วยเหลือจากใคร
 - ข. นักศึกษาจะขอความเห็น หรือความช่วยเหลือจากเพื่อนเท่านั้น เพราะไม่ยากบอกให้อาจารย์ทราบปัญหา กลัวอาจารย์จะว่าไม่รู้หรือโง่
 - ค. นักศึกษาจะขอความเห็นจากอาจารย์เท่านั้น เพราะมีความเชื่อว่า ถ้าถามหรือขอความช่วยเหลือจากเพื่อนจะเสียหน้า ยึดคติที่ว่า “อายครู บ่รู้วิชา” และถามเพื่อนบ้างเพื่อคำถามนี้เพื่อนอาจช่วยได้

- ข้อ 4.** นักศึกษามีความคิดว่าจะสามารถปฏิบัติงานร่วมกับเพื่อนที่มีข้อขัดแย้งได้ เพราะเหตุใด
- นักศึกษามีความเชื่อว่าการปฏิบัติงานกับเรื่องส่วนตัวเป็นคนละเรื่องกัน และจะไม่พยายามทำให้เกิดข้อขัดแย้งในงาน เพื่อให้งานสำเร็จ
 - นักศึกษามีความเชื่อว่า การปฏิบัติงานร่วมกับบุคคลอื่นที่มีข้อขัดแย้งจะอยู่บนพื้นฐานของความเคย ความเจียบ หรือไม่หาเรื่องซึ่งกันและกัน มุ่งทำงานให้สำเร็จก็เพียงพอแล้ว
 - นักศึกษาไม่อยากปฏิบัติงานร่วมกับเพื่อนที่ขัดแย้ง แต่ถูกบังคับ และจะพยายามเลี่ยงการปะทะทุกๆ ด้านให้มากที่สุด
- ข้อ 5.** ถ้าถูกจำกัดการเสนอความคิดในกลุ่มปฏิบัติการ นักศึกษาจะทำอย่างไร
- ในเมื่อโอกาสในการเสนอความคิดต่อกลุ่มไม่มี ก็ไม่เป็นไร รู้สึกเฉยๆ ไม่เหนียวตัว
 - จะรู้สึกอึดอัดมากและจะต้องพยายามหาทุกวิถีทางที่จะทำให้ตนเองได้เสนอความคิดออกมา เพราะคิดว่า ความคิดของนักศึกษาผ่านการศึกษาหาข้อมูลมาอย่างลึกซึ้ง
 - จะต้องหาโอกาสที่จะนำเสนอความคิดของตนเองให้ได้ แต่จะรอจังหวะ โอกาส และเวลาเพื่อไม่ให้เกิดข้อขัดแย้งต่อกลุ่ม
- ข้อ 6.** ถ้าเห็นเพื่อนที่มีบทบาทเป็นหัวหน้ากลุ่ม (ประธานกลุ่ม) ในกลุ่มปฏิบัติต่อเพื่อนบางคนอย่างไม่มีความเห็นอกเห็นใจ นักศึกษาจะทำอย่างไร
- ไม่สนใจมากนัก เพราะคิดว่าบทบาทนี้ประธานกลุ่มต้องรู้เอง และบังเอิญเพื่อนคนนี้ถูกมองว่าด้อยศักยภาพ หรือไม่ค่อยได้รับการยอมรับอยู่แล้ว
 - พยายามจะบอกให้กับประธานกลุ่มได้รับรู้ว่า ควรเปิดโอกาสให้เพื่อนๆ ทุกคนเห็นอกเห็นใจกัน
 - จะพยายามช่วยเพื่อนคนที่ไม่ได้รับความยุติธรรม โดยการหาโอกาสให้เพื่อนคนนี้ได้แสดงความคิดเห็นให้มากที่สุด และให้กำลังใจแก่เพื่อนคนนี้เมื่อเกิดความไม่มั่นใจ
- ข้อ 7.** ถ้าได้รับมอบหมายหรือได้รับคัดเลือกให้มีความเป็นผู้นำ/ประธานกลุ่ม เมื่อมีการอภิปรายแสดงความคิดเห็นร่วมกัน นักศึกษาจะปฏิบัติอย่างไร
- จะยึดหลักความเป็นผู้นำที่ว่า ผู้นำมีอำนาจสูงสุดในการตัดสินใจ โดยอาจจะเปิดโอกาสให้เพื่อนในกลุ่มได้แสดงความคิดเห็น แต่จะพิจารณาจากเหตุผล หลักการ ความคิดของตนเอง
 - จะคำนึงถึงความต้องการของเพื่อน ยอมรับความคิดเห็นของเพื่อน ให้โอกาสกับเพื่อนในการเสนอความคิดเห็น และจะนำความคิดเห็นทั้งหมดมาประมวลและตัดสินใจร่วมกัน โดยอยู่บนพื้นฐาน หลักการ และเหตุผลที่เป็นไปได้
 - จะให้เพื่อนๆ ทุกคนมีอิสระ เสรีภาพในการเสนอความคิดเห็น และให้ตัดสินใจกันเอง เพราะมีความเชื่อว่า เพื่อนๆ ทุกคนมีศักยภาพ มีความรู้ความสามารถกันทุกคน เพื่อให้เกิดความเท่าเทียมกัน

- ข้อ 8. นักศึกษาคิดว่า ถ้าให้เพื่อนๆ ในกลุ่มทุกคนตัดสินใจและแสดงความคิดเห็นขณะปฏิบัติกิจกรรมจะเป็นการเสียเวลาหรือไม่
- ถ้าคนมีจำนวนมาก จะเสียเวลา ผู้นำและคนที่มีความรู้ความสามารถเท่านั้นที่ควรมีส่วนร่วมในการเสนอความคิดเห็นและตัดสินใจ
 - ไม่เสียเวลา เพราะเชื่อว่าไม่ว่าคนจะน้อยหรือจะมาก ความคิดของเพื่อนทุกคนในกลุ่มเป็นสิ่งสำคัญ จะต้องหาวิธีการที่จะทำให้ทุกคนได้มีโอกาส
 - ไม่เสียเวลา และให้โอกาสดูกับเพื่อนทุกคน แต่เพื่อนคนไหนที่เสนอความคิดเห็นที่ไม่มีประโยชน์สำหรับกลุ่ม จะรีบตัดบทและไม่เปิดโอกาสให้แสดงความคิดเห็นอีก
- ข้อ 9. นักศึกษาคิดว่า การอยู่ร่วมกัน การทำงานร่วมกัน จำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องช่วยกันคิด ร่วมกันทำ ร่วมกันแก้ปัญหา
- เห็นด้วยอย่างยิ่ง แต่ไม่ทุกเรื่อง เพราะในบางครั้งก็ไม่จำเป็นต้องร่วมกันคิด ร่วมกันทำ ร่วมกันแก้ปัญหา เพราะบางเรื่องเพื่อนไม่รู้ แก้ปัญหา คิด และทำคนเดียวได้
 - เห็นด้วยอย่างยิ่ง เพราะมีความเชื่อว่า คนแต่ละคนเป็นส่วนหนึ่งของสังคมและจำเป็นต้องมีการพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน โดยยึดหลัก “รวมกันเราอยู่ แยกหมู่เราตาย”
 - เห็นด้วยอย่างยิ่ง แต่จะเลือกเฉพาะคนที่มีความรู้ ความสามารถ ให้มีบทบาทร่วมคิดร่วมทำ ส่วนเพื่อนที่ด้อยศักยภาพก็จะทำเหมือนให้ช่วยแก้ปัญหา ช่วยคิด แต่อาจจะไม่นำความคิดของพวกเขามาตัดสินใจ
- ข้อ 10. เมื่อนักศึกษาได้รับมอบหมายให้ปฏิบัติหรือกระทำกิจกรรมใดๆ นักศึกษาจะอย่างไร
- จะพยายามศึกษาบทบาทของตนเองและรับผิดชอบต่องานที่ได้รับมอบหมายอย่างเต็มความรู้ความสามารถ
 - จะปฏิบัติงานเฉพาะที่ได้รับมอบหมายเท่านั้น
 - จะปรึกษากับเพื่อนถึงบทบาทต่อการปฏิบัติหรือกระทำกิจกรรม และถ้ามีกิจกรรมใดที่เพื่อนทำให้ได้ จะมอบหมายเพื่อนให้ช่วย
- ข้อ 11. ชานีได้รับการเลือกให้เป็นหัวหน้ากลุ่มในการทำงาน โดยได้มีการแบ่งหน้าที่ให้สมาชิกในกลุ่มรับผิดชอบ ในขณะที่ทำงานกลุ่ม ถ้านักศึกษาเป็นชานี ควรอย่างไร
- ติดตาม ดูแล ประสานงานการทำงานกลุ่มเป็นระยะ
 - ติดตาม ดูแล เมื่อเกิดปัญหภายในกลุ่ม
 - ไม่ต้องติดตาม ดูแล เพราะทำให้สมาชิกในกลุ่มเสียสมาธิ

- ข้อ 12.** สมัครได้รับการเลือกตั้งให้เป็นหัวหน้าชั้นเรียน เพื่อเป็นตัวแทนของนักเรียนและคอยดูแลความเรียบร้อยภายในห้องเรียน วันหนึ่งสมัครได้ตักเตือนเนวิน ซึ่งส่งเสียงดังรบกวนผู้อื่น ถ้านักศึกษาเป็นเนวิน จะทำอย่างไร
- ยอมรับคำตักเตือนของสมัคร แล้วนำมาปรับปรุงแก้ไข
 - จำต้องยอมรับคำตักเตือน แม้จะฝืนความรู้สึก
 - ไม่ยอมรับคำตักเตือน เพราะเป็นนักศึกษาเหมือนกัน
- ข้อ 13.** ทินวัฒน์ได้รับการเลือกตั้งเป็นผู้นำการอภิปรายกลุ่มในการจัดสัมมนาประกอบการเรียนการสอนวิชาวิถีไทย เมื่อเขาอภิปรายจบลง มีเพื่อนๆ สมาชิกหลายคนได้ยกมือซักถามและแสดงความคิดเห็น ถ้านักศึกษาเป็นทินวัฒน์ ควรทำอย่างไร
- เปิดโอกาสให้ทุกคนได้ซักถามและแสดงความคิดเห็นอย่างเสรี
 - เปิดโอกาสให้สำหรับบางคนที่คิดว่าจะพูดได้ตรงประเด็น
 - ใช้สิทธิในการเป็นผู้นำปิดการอภิปราย
- ข้อ 14.** สุชาติเป็นนักศึกษาที่พิการทางหูและเรียนไม่ค่อยเก่ง วันหนึ่งมีการประชุมสมาชิกในห้องเรียน ขณะที่ชาติชายซึ่งเป็นหัวหน้าชั้นกำลังสนทนากับเพื่อนอยู่ สุชาติได้ขอแสดงความคิดเห็น ถ้านักศึกษาเป็นสมาชิกในห้องเรียนจะทำอย่างไร
- ปล่อยให้สุชาติแสดงความคิดเห็นอย่างเสรี
 - เปิดโอกาสให้แสดงความคิดเห็นเป็นบางเรื่อง
 - พยายามหาหนทางไม่ให้พูดแสดงความเห็น
- ข้อ 15.** อาจารย์ทองกวาวกำลังสอน เรื่อง ปัญหาการซื้อสิทธิ์ขายเสียงในการเลือกตั้งทุกระดับในสังคมไทย ศรธรรมมีความคิดเห็นไม่ตรงกับอาจารย์ทองกวาว ถ้านักศึกษาเป็นศรธรรม จะทำอย่างไร
- แสดงความคิดเห็นของตนทันที
 - เก็บความคิดเห็นของตนไว้ แล้วคุยกับอาจารย์ภายหลัง
 - ไม่แสดงความคิดเห็นใดๆ พูดไปก็ไม่มีประโยชน์
- ข้อ 16.** สถาบันราชภัฏได้จัดกิจกรรมวันพ่อแห่งชาติ ในตอนบ่ายของวันนั้น สถาบันได้เชิญชวนให้นักศึกษาร่วมกิจกรรมพัฒนาสถาบัน แต่สุนิดาได้นัดไปเที่ยวสวนสัตว์กับเพื่อนต่างสถาบัน ถ้านักศึกษาเป็นสุนิดาควรทำอย่างไร
- ชวนเพื่อนมาร่วมกิจกรรมพัฒนาสถาบัน แล้วค่อยไปเที่ยวสวนสัตว์วันอื่น
 - มาร่วมกิจกรรมพัฒนาสถาบันช่วงหนึ่ง แล้วไปเที่ยวสวนสัตว์กับเพื่อนช่วงหนึ่ง
 - ไปเที่ยวสวนสัตว์กับเพื่อน ขาดเราหนึ่งคนคงไม่เป็นไร

- ข้อ 17. ในการทำงานกลุ่มได้มีการแบ่งหน้าที่รับผิดชอบกัน ตอนเย็นของวันหนึ่งหลังเลิกเรียน สมาชิกได้นัดปรึกษาหารืองาน ชั่วพลวซึ่งเป็นสมาชิกของกลุ่มไม่สามารถมาร่วมได้ตลอด เพราะเป็นนักกีฬาของสถาบัน ต้องซ้อมตอนเย็น ถ้านักศึกษาเป็นชัवालย์จะอย่างไร
- ก. รีบมาปรึกษาหารือกับเพื่อน โดยให้เพื่อนมอบหมายงานในส่วนที่ตนจะต้องรับผิดชอบ แล้วรีบซ้อมกีฬา
 - ข. ซ้อมกีฬาไปช่วงหนึ่ง เมื่อมีการหยุดพักจึงรีบวิ่งมาดูเพื่อน
 - ค. ปลอมให้เป็นหน้าที่ของเพื่อน ๆ ในกลุ่ม เพราะตนเองมีความจำเป็น
- ข้อ 18. อาจารย์สุขวิชได้มอบหมายให้ณรงค์และเพื่อนๆ ทำรายงานประกอบการเรียนการสอนวิชาวิธีไทย แต่หนังสือประกอบการศึกษาค้นคว้าในห้องสมุดมีจำนวนไม่เพียงพอสำหรับทุกคน ถ้านักศึกษาเป็นณรงค์จะอย่างไร
- ก. ยืมหนังสือที่ต้องการแล้วนำมาแบ่งกันค้นคว้า
 - ข. ยืมหนังสือที่สำคัญบางเล่มมาเก็บไว้ก่อน
 - ค. ยืมหนังสือทุกเล่มที่ต้องการใช้มาเก็บไว้คนเดียว
- ข้อ 19. บุญเอื้อเป็นประธานในการประชุมสมาชิกในห้องเรียนเกี่ยวกับเรื่องการจัดงานวันคริสต์มาส แต่ความเห็นของสมาชิกได้แยกออกเป็น 2 ฝ่าย คือ ฝ่ายหนึ่งเห็นด้วย และอีกฝ่ายหนึ่งไม่เห็นด้วย มีการโต้แย้งกันอย่างรุนแรง ถ้านักศึกษาเป็นบุญเอื้อจะอย่างไร
- ก. ชี้แจงเหตุผลให้แต่ละฝ่ายปรึกษาหารือกันเพื่อผลประโยชน์ของส่วนรวม
 - ข. ใช้สิทธิ์การเป็นประธานปิดประชุมแล้วค่อยปรึกษาหารือกันใหม่
 - ค. ลาออกจากการเป็นประธานในการประชุม
- ข้อ 20. ในการประชุมคณะกรรมการนักศึกษาสถาบันราชภัฏ เฉลิมและถวิลซึ่งไม่ถูกกันมาก่อน แต่ทั้งสองก็เป็นกรรมการ ในขณะที่ถวิลกำลังพูดแสดงความเห็น ถ้านักศึกษาเป็นเฉลิม ควรอย่างไร
- ก. ตั้งใจฟังความคิดเห็นของถวิล
 - ข. ตั้งใจฟังแต่ก็รู้สึกไม่พอใจ
 - ค. ไม่ฟังโดยหยิบหนังสือขึ้นมาอ่าน

ตอนที่ 2

- ข้อ 21. นางสาวชิตชนก นักศึกษาคณะมนุษยศาสตร์ชั้นปีที่ 2 ได้นำเสนอความรู้ความเข้าใจของตนเองเกี่ยวกับเรื่องวิสัยทัศน์ของสังคมไทยในอนาคตไว้ว่า “สังคมไทยจะเป็นสังคมแห่งการเรียนรู้ คนรู้จักเลือกบริโภคข้อมูลเพื่อที่จะนำมาใช้ตัดสินใจหาให้สอดคล้องกับสถานการณ์ต่างๆ และนอกจากนั้นสังคมไทยต้องเป็นสังคมเอื้ออาทรและสมานฉันท์ จะต้องดำรงไว้ซึ่งความเป็นเอกลักษณ์ของชาติไทย ประเทศไทยจึงจะสามารถดำรงอยู่ท่ามกลางกระแสการเปลี่ยนแปลงดังกล่าว” หลังจากนางสาวชิตชนกได้นำเสนอความคิดต่อกลุ่ม

ก. ท่านในฐานะที่เป็นสมาชิกของกลุ่ม ควรจะยอมรับความคิดเห็นของนางสาวชิตชนกหรือไม่

☐ ยอมรับ

☐ ไม่ยอมรับ

เหตุผล.....

ข. และคิดว่า ความคิดดังกล่าวมีความเป็นไปได้หรือไม่ หรือควรเพิ่มเติมอย่างไร

☐ เป็นไปได้

☐ เป็นไปไม่ได้

เหตุผล.....

ข้อ 22. การแก้ปัญหาสังคมไทยในด้านที่เกี่ยวข้องกับยาเสพติดในฐานะที่นักศึกษาเป็นพลเมืองของประเทศ นักศึกษาคิดว่าการแก้ปัญหายาเสพติดที่ดี ควรพิจารณาหาเหตุผลที่เหมาะสมที่สุด โดยยึดความเห็นของตนเป็นหลักใช่หรือไม่ เพราะเหตุใด

☐ ใช่

(☐ ไม่ใช่

เหตุผล

ข้อ 23. การยอมรับฟังข้อบกพร่องของตนเองโดยการยอมรับข้อผิดพลาดของตนเอง หาสาเหตุข้อบกพร่องที่เกิดขึ้นกับตนเอง เป็นพฤติกรรมที่ควรกระทำอย่างยิ่งใช่หรือไม่ เพราะเหตุใด

(☐ ใช่

(☐ ไม่ใช่

เหตุผล

ข้อ 24. การคิดแก้ปัญหา ความล้มเหลวทางวัฒนธรรม ควรเป็นการแก้ปัญหตามความเห็นของคนส่วนมาก และเป็นการแก้ปัญหที่ผ่านการวิเคราะห์ ศึกษาข้อมูลที่ต้องใช้หรือไม่ เพราะเหตุใด

(☐ ใช่

(☐ ไม่ใช่

เหตุผล

ข้อ 25. ในการทำให้สังคมเกิดความเสมอภาค มีความเป็นธรรมรัฐของแต่ละองค์มากขึ้น นักศึกษาคิดว่า ควรมีกิจกรรมหลากหลายแนวทางที่อยู่บนพื้นฐานของหลักการและเหตุผลในความเป็นธรรมรัฐ ใช่หรือไม่ เพราะเหตุใด

☐ ใช่

☐ ไม่ใช่

เหตุผล.....

**เกณฑ์การให้คะแนนแบบประเมินเจตคติต่อพฤติกรรมประชาธิปไตย
สำหรับนักศึกษาสถาบันราชภัฏ**

ตอนที่ 1

ข้อ 1.

ตอบข้อ ก.	ให้	0	คะแนน
ตอบข้อ ข.	ให้	1	คะแนน
ตอบข้อ ค.	ให้	2	คะแนน

ข้อ 2.

ตอบข้อ ก.	ให้	0	คะแนน
ตอบข้อ ข.	ให้	1	คะแนน
ตอบข้อ ค.	ให้	2	คะแนน

ข้อ 3.

ตอบข้อ ก.	ให้	0	คะแนน
ตอบข้อ ข.	ให้	1	คะแนน
ตอบข้อ ค.	ให้	2	คะแนน

ข้อ 4.

ตอบข้อ ก.	ให้	2	คะแนน
ตอบข้อ ข.	ให้	1	คะแนน
ตอบข้อ ค.	ให้	0	คะแนน

ข้อ 5.

ตอบข้อ ก.	ให้	0	คะแนน
ตอบข้อ ข.	ให้	1	คะแนน
ตอบข้อ ค.	ให้	2	คะแนน

ข้อ 6.

ตอบข้อ ก.	ให้	0	คะแนน
ตอบข้อ ข.	ให้	1	คะแนน
ตอบข้อ ค.	ให้	2	คะแนน

ข้อ 7.

ตอบข้อ ก.	ให้	0	คะแนน
ตอบข้อ ข.	ให้	2	คะแนน
ตอบข้อ ค.	ให้	1	คะแนน

ข้อ 8.

ตอบข้อ ก.	ให้	0	คะแนน
ตอบข้อ ข.	ให้	1	คะแนน
ตอบข้อ ค.	ให้	2	คะแนน

ข้อ 9.

ตอบข้อ ก.	ให้	0	คะแนน
ตอบข้อ ข.	ให้	1	คะแนน
ตอบข้อ ค.	ให้	2	คะแนน

ข้อ 10.

ตอบข้อ ก.	ให้	2	คะแนน
ตอบข้อ ข.	ให้	0	คะแนน
ตอบข้อ ค.	ให้	1	คะแนน

ข้อ 11.

ตอบข้อ ก.	ให้	2	คะแนน
ตอบข้อ ข.	ให้	1	คะแนน
ตอบข้อ ค.	ให้	0	คะแนน

ข้อ 12.

ตอบข้อ ก.	ให้	2	คะแนน
ตอบข้อ ข.	ให้	1	คะแนน
ตอบข้อ ค.	ให้	0	คะแนน

ข้อ 13.

ตอบข้อ ก.	ให้	2	คะแนน
ตอบข้อ ข.	ให้	1	คะแนน
ตอบข้อ ค.	ให้	0	คะแนน

ข้อ 14.

ตอบข้อ ก.	ให้	2	คะแนน
ตอบข้อ ข.	ให้	1	คะแนน
ตอบข้อ ค.	ให้	0	คะแนน

ข้อ 15.

ตอบข้อ ก.	ให้	1	คะแนน
ตอบข้อ ข.	ให้	2	คะแนน
ตอบข้อ ค.	ให้	0	คะแนน

ข้อ 16.

ตอบข้อ ก.	ให้	2	คะแนน
ตอบข้อ ข.	ให้	1	คะแนน
ตอบข้อ ค.	ให้	0	คะแนน

ข้อ 17.

ตอบข้อ ก.	ให้	2	คะแนน
ตอบข้อ ข.	ให้	1	คะแนน
ตอบข้อ ค.	ให้	0	คะแนน

ข้อ 18.

ตอบข้อ ก.	ให้	2	คะแนน
ตอบข้อ ข.	ให้	1	คะแนน
ตอบข้อ ค.	ให้	0	คะแนน

ข้อ 19.

ตอบข้อ ก.	ให้	2	คะแนน
ตอบข้อ ข.	ให้	1	คะแนน
ตอบข้อ ค.	ให้	0	คะแนน

ข้อ 20.

ตอบข้อ ก.	ให้	2	คะแนน
ตอบข้อ ข.	ให้	1	คะแนน
ตอบข้อ ค.	ให้	0	คะแนน

เกณฑ์การตัดสิน

คะแนนระหว่าง 30 - 40 คะแนน แสดงว่า นักศึกษามีเจตคติที่ดีต่อการมีพฤติกรรม
ประชาธิปไตยสูง

คะแนนระหว่าง 20 - 30 คะแนน แสดงว่า นักศึกษามีเจตคติที่ดีต่อการมีพฤติกรรม
ประชาธิปไตยปานกลาง

คะแนนระหว่าง 10 - 20 คะแนน แสดงว่า นักศึกษามีเจตคติที่ดีต่อการมีพฤติกรรม
ประชาธิปไตยน้อย

ตอนที่ 2

- ข้อ 21. ตอบ ยอมรับ โดยไม่มีเหตุผล ให้ 2 คะแนน
- ตอบ ยอมรับ มีเหตุผลประกอบใน 3 ประเด็น ให้ 5 คะแนน
1. คิดว่าสิ่งเหล่านี้ประกอบกันจะทำให้สังคมไทยเจริญก้าวหน้า
 2. คิดว่าสังคมไทยขณะนี้กำลังอยู่ในยุคการเปลี่ยนแปลง จึงต้องการสิ่งเหล่านี้
 3. คิดว่าถ้าจะรักษาเอกลักษณ์ของชาติไว้ ก็ต้องเป็นสภาพสังคมที่เอื้ออาทรและสมานฉันท์ ซึ่งมีมาแล้วตั้งแต่อดีต
- ตอบ ยอมรับ มีเหตุผลประกอบใน 2 ประเด็น ให้ 4 คะแนน
- ตอบ ยอมรับ มีเหตุผลประกอบใน 1 ประเด็น ให้ 3 คะแนน
- ตอบ ไม่ยอมรับ ไม่มีเหตุผล ให้ 0 คะแนน
- ตอบ ไม่ยอมรับ มีเหตุผลประกอบใน 3 ประเด็น ให้ 3 คะแนน
1. คิดว่าสังคมไทยมีความเคยชินกับแบบเก่าๆ คนไม่ชอบการเรียนรู้
 2. คิดว่าเอกลักษณ์ของความเป็นไทย ความเอื้ออาทร และสมานฉันท์มีอยู่แล้วแต่ดั้งเดิม
 3. คิดว่าคนไทยแก้ไขยาก
- ตอบ ไม่ยอมรับ มีเหตุผลประกอบใน 2 ประเด็น ให้ 2 คะแนน
- ตอบ ไม่ยอมรับ มีเหตุผลประกอบใน 1 ประเด็น ให้ 1 คะแนน
- ข้อ 22. ตอบ ใช่ โดยไม่มีเหตุผล ให้ 0 คะแนน
- ตอบ ใช่ มีเหตุผลประกอบใน 3 ประเด็น ให้ 2 คะแนน
1. คิดว่าตัวเราเชื่อมั่นว่า วิธีการเราดี ถูกต้องตามหลักการและมีความเป็นไปได้
 2. คิดว่าตัวเราเองมีส่วนสำคัญในการแก้ปัญหาหาเสพติด
 3. คิดว่าตัวเราขณะนี้สามารถชักจูงให้คนอื่นมีส่วนร่วมได้
- ตอบ ใช่ มีเหตุผลประกอบใน 2 ประเด็น ให้ 1 คะแนน
- ตอบ ใช่ มีเหตุผลประกอบใน 1 ประเด็น ให้ 0.5 คะแนน
- ตอบ ไม่ใช่ ไม่มีเหตุผล ให้ 2 คะแนน
- ตอบ ไม่ใช่ มีเหตุผลประกอบใน 3 ประเด็น ให้ 5 คะแนน
1. คิดว่าการแก้ปัญหาส่วนรวม สังคมประชาธิปไตยต้องฟังเสียงส่วนใหญ่
 2. คิดว่าการแก้ปัญหาหาเสพติดต้องหาทางหลายๆ ทางเลือก ฟังเสียงจากบุคคลรอบข้าง แล้วหาทางเลือกที่ดีที่สุด
 3. คิดว่าการแก้ปัญหาหาเสพติดไม่ควรยึดตนเองเป็นใหญ่ ต้องหาสาเหตุให้ชัดเจน และหาแนวทางที่ทำให้ผู้ติดยา ผู้ขายยา ลดจำนวนลงมากที่สุด
- ตอบ ไม่ใช่ มีเหตุผลประกอบใน 2 ประเด็น ให้ 4 คะแนน

- ตอบ ไม่ใช่ มีเหตุผลประกอบใน 1 ประเด็น ให้ 3 คะแนน
- ข้อ 23. ตอบ ใช่ โดยไม่มีเหตุผล ให้ 2 คะแนน
- ตอบ ใช่ มีเหตุผลประกอบใน 3 ประเด็น ให้ 5 คะแนน
1. ยอมรับว่า การที่จะพัฒนาตนเองต้องเปิดใจกว้าง ค้นหาข้อผิดพลาดของตนเอง รู้จักตนเองให้มากที่สุด
 2. ยอมรับว่า การยอมรับฟังข้อบกพร่องของตนเอง พร้อมทั้งจะปรับตนเอง เป็นพฤติกรรมประชาธิปไตยที่จำเป็นอย่างยิ่ง
 3. ยอมรับว่า การหาสาเหตุของข้อบกพร่องของตนเองจะทำให้คนรู้จักตนเอง จะรู้วาทะบทของตนควรเป็นอย่างไร และจะให้เกิดบุคคลอื่นมากขึ้น
- ตอบ ใช่ มีเหตุผลประกอบใน 2 ประเด็น ให้ 4 คะแนน
- ตอบ ใช่ มีเหตุผลประกอบใน 1 ประเด็น ให้ 3 คะแนน
- ตอบ ไม่ใช่ ไม่มีเหตุผล ให้ 0 คะแนน
- ตอบ ไม่ใช่ มีเหตุผลประกอบใน 2 ประเด็น ให้ 1 คะแนน
1. ไม่จำเป็นต้องฟังข้อบกพร่อง ถ้าเรารู้จักตัวเราเองดี ตนต้องเป็นที่พึ่งแห่งตน ในยุคสมัยนี้หาคนจริงใจยาก
 2. พฤติกรรมการยอมรับตนเองมีในตนเองอยู่แล้ว
- ข้อ 24. ตอบ ใช่ โดยไม่มีเหตุผล ให้ 2 คะแนน
- ตอบ ใช่ มีเหตุผลประกอบใน 3 ประเด็น ให้ 5 คะแนน
1. คิดว่าความล้มเหลวทางวัฒนธรรมเป็นเรื่องของส่วนรวม ทุกคนต้องช่วยกัน
 2. คิดว่าการแก้ปัญหาความล้มเหลวทางวัฒนธรรมต้องมีการบูรณาการที่ทำให้คนส่วนมากเห็นด้วย เพราะวัฒนธรรมเป็นของส่วนรวม
 3. คิดว่าการแก้ปัญหามองผ่านกระบวนการคิด วิเคราะห์ หาข้อมูลที่ต้องการ ชัดเจน
- ตอบ ใช่ มีเหตุผลประกอบใน 2 ประเด็น ให้ 4 คะแนน
- ตอบ ใช่ มีเหตุผลประกอบใน 1 ประเด็น ให้ 3 คะแนน
- ตอบ ไม่ใช่ ไม่มีเหตุผล ให้ 0 คะแนน
- ตอบ ไม่ใช่ มีเหตุผลประกอบใน 3 ประเด็น ให้ 1 คะแนน
- ตอบ ไม่ใช่ มีเหตุผลประกอบใน 2 ประเด็น ให้ 0.5 คะแนน
- ตอบ ไม่ใช่ มีเหตุผลประกอบใน 1 ประเด็น ให้ 3 คะแนน
- ข้อ 25. ตอบ ใช่ โดยไม่มีเหตุผล ให้ 2 คะแนน
- ตอบ ใช่ มีเหตุผลประกอบใน 3 ประเด็น ให้ 5 คะแนน
1. คิดว่ารัฐธรรมนูญเป็นสิ่งที่ทำให้สังคมเกิดความเสมอภาค เพราะหลักการของรัฐธรรมนูญ ประกอบด้วย ความโปร่งใส การมีส่วนร่วม ความรับผิดชอบ การตรวจสอบ และความเท่าเทียมกัน ถ้านำมาปฏิบัติจริงได้จะดีมาก

2. คิดว่าถ้าผู้บริหารในสังคมยึดหลักธรรมรัฐมาใช้ในการบริหารงาน จะทำให้เกิดความเป็นธรรมในสังคม
3. คิดว่ากิจกรรมของการปฏิบัติตามแนวทางธรรมรัฐมีหลากหลายวิธี แต่ทุกกิจกรรมมีกิจกรรมที่อยู่บนหลักการและอยู่บนพื้นฐานผลประโยชน์ของส่วนรวม ให้คนมีส่วนรวม โปร่งใส ทุกคนยอมรับ

ตอบ ใช่ มีเหตุผลประกอบใน 2 ประเด็น ให้ 4 คะแนน

ตอบ ใช่ มีเหตุผลประกอบใน 1 ประเด็น ให้ 3 คะแนน

ตอบ ไม่ใช่ ไม่มีเหตุผล ให้ 0 คะแนน

ตอบ ไม่ใช่ มีเหตุผลประกอบใน 3 ประเด็น ให้ 2 คะแนน

1. คิดว่าการจะทำให้สังคมทุกสังคมเกิดความเสมอภาคทำยาก หลักการธรรมรัฐเป็นแค่เพียงส่วนหนึ่งเท่านั้น
2. คิดว่าหลักการของธรรมรัฐบางครั้งดูเหมือนหลักการดี แต่ปฏิบัติยาก เพราะคนยึดติดหรือเคยชินกับระบบอุปถัมภ์ พรรคพวก
3. ไม่คิดว่ากิจกรรมต่างๆ จะทำได้สำเร็จ บางครั้งทำไปแล้วยังทำให้เกิดความไม่เสมอภาค จึงควรมีหลายๆ วิธีการ ธรรมรัฐอย่างเดียวไม่เพียงพอ

ตอบ ไม่ใช่ มีเหตุผลประกอบใน 2 ประเด็น ให้ 1 คะแนน

ตอบ ไม่ใช่ มีเหตุผลประกอบใน 1 ประเด็น ให้ 0.5 คะแนน

ตาราง 21 ค่าอำนาจจำแนก (r) ของการทดลองใช้แบบประเมินเจตคติต่อพฤติกรรมประชาธิปไตย
ของนักศึกษาศาสนาบ้านราชวิถี

ข้อที่	t-test	p	หมายเหตุ
1.	3.16	.01*	คัดเลือกไว้
2.	2.53	.04*	คัดเลือกไว้
3.	3.16	.01*	คัดเลือกไว้
4.	2.14	.10	ปรับปรุง
5.	3.16	.01*	คัดเลือกไว้
6.	3.80	.01*	คัดเลือกไว้
7.	4.00	.02*	คัดเลือกไว้
8.	2.89	.02*	คัดเลือกไว้
9.	3.54	.01*	คัดเลือกไว้
10.	3.80	.01*	คัดเลือกไว้
11.	3.16	.01*	คัดเลือกไว้
12.	3.21	.03*	คัดเลือกไว้
13.	2.14	.10	ปรับปรุง
14.	1.79	.11	ปรับปรุง
15.	2.89	.02*	คัดเลือกไว้
16.	4.00	.02*	คัดเลือกไว้
17.	6.00	.01*	คัดเลือกไว้
18.	5.71	.01*	คัดเลือกไว้
19.	3.16	.01*	คัดเลือกไว้
20.	5.72	.01*	คัดเลือกไว้
21.	4.33	.01*	คัดเลือกไว้
22.	6.26	.01*	คัดเลือกไว้
23.	7.48	.01*	คัดเลือกไว้
24.	6.26	.01*	คัดเลือกไว้
25.	5.37	.01*	คัดเลือกไว้

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ($p < .05$)

(สำหรับอาจารย์)

แบบประเมินพฤติกรรมประชาธิปไตยของนักศึกษาสถาบันราชภัฏ

ชื่อนักศึกษา.....เลขที่.....

อาจารย์ผู้ประเมิน.....

วันที่ทำการประเมิน.....

พฤติกรรมประชาธิปไตย	ระดับพฤติกรรม				
	มาก ที่สุด	มาก	ปาน กลาง	น้อย	น้อย ที่สุด
	5	4	3	2	1
ด้านปัญญาธรรม					
1. มีการวิเคราะห์ข้อมูลอย่างมีเหตุผลที่ถูกต้องเหมาะสม					
2. ร่วมอภิปรายสาระการเรียนรู้ โดยใช้หลักการและเหตุผลของหลักวิชาการ					
3. มีการศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลอย่างรอบคอบก่อนวางแผนการเรียนรู้					
4. มีการวางแผนการเรียนรู้อย่างเป็นขั้นตอนเหมาะสม					
5. มีวิธีการดำเนินการเรียนรู้ โดยการใช้แหล่งทรัพยากรการเรียนรู้ได้อย่างเหมาะสม					
6. มีการสรุปความรู้ โดยใช้หลักการและเหตุผลที่ถูกต้อง เหมาะสมกับสถานการณ์นั้นๆ					
7. มีการตัดสินใจแก้ปัญหาที่รอบคอบ โดยอยู่บนพื้นฐานของความเป็นเหตุผล					
8. มีการแสดงผลต่อการเรียนอย่างสมเหตุสมผล					
9. ตัดสินใจที่จะเรียนรู้ด้วยตนเองอย่างมั่นใจและมีเหตุผลที่จะเรียนรู้					
10. มีเหตุผลในการที่จะอภิปรายร่วมกับเพื่อนในกลุ่มอย่างสมเหตุสมผล					

พฤติกรรมประชาธิปไตย	ระดับพฤติกรรม				
	มาก ที่สุด 5	มาก 4	ปาน กลาง 3	น้อย 2	น้อย ที่สุด 1
ด้านคารวธรรม					
11. ให้ความสำคัญกับตัวเองอย่างเหมาะสม					
12. มีการแสดงออกถึงการยอมรับตนเองเมื่อร่วมงานกับเพื่อน					
13. ให้เกียรติและรับฟังความคิดเห็นของเพื่อนในกลุ่ม					
14. รับผิดชอบต่อตนเองในการดำเนินการเรียนรู้					
15. รับผิดชอบต่อตนเองในการอภิปรายกลุ่ม					
16. มีความรับผิดชอบต่อบทบาทหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายในการเรียนรู้					
17. ให้ความสำคัญกับการปฏิบัติการเรียนรู้เพื่อส่วนรวมหรือเพื่อกลุ่ม					
18. มีความไว้วางใจเพื่อนในกลุ่มขณะปฏิบัติกิจกรรมกลุ่ม					
19. สามารถมีส่วนร่วมในการดำเนินการกิจกรรมการเรียนรู้ของกลุ่มอย่างสม่ำเสมอ					
20. ช่วยเหลือเพื่อนในกลุ่มด้วยความเต็มใจ					
ด้านสามัคคีธรรม					
21. มีความเสียสละเวลาเพื่อการทำกิจกรรมการเรียนรู้ของกลุ่มอย่างเต็มที่					
22. สามารถร่วมงานกับบุคคลอื่นได้ดี					
23. ร่วมทำกิจกรรมการเรียนรู้ตลอดระยะเวลาการเรียนรู้					
24. ช่วยเหลือ สนับสนุน และให้กำลังใจแก่เพื่อนๆ ในการทำงานร่วมกัน					

พฤติกรรมประชาธิปไตย	ระดับพฤติกรรม				
	มาก ที่สุด	มาก	ปาน กลาง	น้อย	น้อย ที่สุด
	5	4	3	2	1
25. สนใจการทำงานของตัวเองเท่าๆ กับการทำงาน ของสมาชิกกลุ่ม					
26. มีความสามารถสร้างสัมพันธภาพกับเพื่อนในกลุ่มได้ เป็นอย่างดี					
27. มีการแบ่งปันอุปกรณ์/แหล่งทรัพยากรการเรียนรู้กับ เพื่อนในกลุ่ม					
28. มีความสามารถสร้างบรรยากาศในการทำกิจกรรม (เป็นทีม) ร่วมกับกลุ่ม					
29. ร่วมกันวิเคราะห์ข้อมูล/แผนงานและข้อบกพร่องของ การทำงานเป็นทีม เพื่อที่จะเป็นแนวทางที่ควร ปรับปรุงแก้ไข					
30. มีความสุขในการทำกิจกรรมกลุ่มเพื่อให้ประสบ ความสำเร็จ					

ตาราง 22 แสดงค่าอำนาจจำแนกแบบประเมินพฤติกรรมประชาธิปไตยของนักศึกษาสถาบัน
ราชภัฏ (n = 25)

ข้อที่	t-test	p	หมายเหตุ	ข้อที่	t-test	p	หมายเหตุ
1.	2.39	.04*	คัดเลือกไว้	16.	5.72	.00*	คัดเลือกไว้
2.	3.10	.01*	คัดเลือกไว้	17.	2.71	.02*	คัดเลือกไว้
3.	3.16	.03*	คัดเลือกไว้	18.	5.40	.00*	คัดเลือกไว้
4.	2.86	.02*	คัดเลือกไว้	19.	2.71	.02*	คัดเลือกไว้
5.	2.00	.07	ปรับปรุง	20.	5.72	.00*	คัดเลือกไว้
6.	2.00	.07	ปรับปรุง	21.	1.86	.09	ปรับปรุง
7.	2.71	.02*	คัดเลือกไว้	22.	4.24	.01*	คัดเลือกไว้
8.	1.86	.09	ปรับปรุง	23.	2.54	.03*	คัดเลือกไว้
9.	5.58	.00*	คัดเลือกไว้	24.	2.00	.10	ปรับปรุง
10.	1.84	.10	ปรับปรุง	25.	1.86	.09	ปรับปรุง
11.	5.00	.01*	คัดเลือกไว้	26.	3.35	.01*	คัดเลือกไว้
12.	4.54	.01*	คัดเลือกไว้	27.	3.13	.01*	คัดเลือกไว้
13.	7.02	.00*	คัดเลือกไว้	28.	2.24	.05	ปรับปรุง
14.	2.45	.03*	คัดเลือกไว้	29.	1.91	.09	ปรับปรุง
15.	3.35	.01*	คัดเลือกไว้	30.	5.98	.00*	คัดเลือกไว้

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ($p < .05$)

(สำหรับอาจารย์)

**แบบประเมินความคิดเห็นต่อรูปแบบการจัดการเรียนการสอน
เพื่อพัฒนาพฤติกรรมประชาธิปไตย สำหรับนักศึกษาสถาบันราชภัฏ**

คำชี้แจง

แบบประเมินฉบับนี้สร้างขึ้นเพื่อประเมินความคิดเห็นต่อรูปแบบการจัดการเรียนการสอน
เพื่อ

พัฒนาพฤติกรรมประชาธิปไตย สำหรับนักศึกษาสถาบันราชภัฏ ผู้ที่ตอบแบบสอบถามนี้ คือ อาจารย์
ผู้ร่วมสอนกับผู้วิจัย ให้อาจารย์ผู้ตอบแบบสอบถามแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับรูปแบบการจัดการ
เรียน

การสอนเพื่อนำสู่การพัฒนาปรับเปลี่ยนรูปแบบการจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาพฤติกรรมประชาธิปไตย
สำหรับนักศึกษาสถาบันราชภัฏ ให้มีคุณภาพมากยิ่งขึ้น

ข้อ ที่	ข้อความการประเมิน	ระดับความคิดเห็น		
		มาก	ปาน กลาง	น้อย
1.	ด้านการวางแผนการเรียนรู้ การเตรียมบทเรียนให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการศึกษา ที่สร้างขึ้น			
2.	การเตรียมแนวคิดต่างๆ ของบทเรียนอยู่บนพื้นฐานของหลัก วิชาการ			
3.	รวบรวมและจัดเตรียมอุปกรณ์การเรียนสำหรับการสร้าง ประสบการณ์การเรียนรู้			
4.	มีการชี้แจงวัตถุประสงค์การเรียนรู้ให้ผู้เรียนได้รับทราบ			
5.	ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการจัดเตรียมแหล่งทรัพยากรการเรียนรู้			
6.	มีการชี้แจงแผนการเรียนการสอนสำหรับผู้เรียนที่ชัดเจน			
7.	คู่มือ/เอกสารประกอบสำหรับอาจารย์มีความชัดเจน ครอบคลุมแนวทางที่สามารถดำเนินการจัดการเรียนการสอน สำหรับอาจารย์			
8.	คู่มือ/เอกสารประกอบสำหรับผู้เรียนมีความชัดเจน ครอบคลุม เป็นแนวทางที่สามารถดำเนินการจัดการเรียนสำหรับนักศึกษา			

ข้อ ที่	ข้อความการประเมิน	ระดับความคิดเห็น		
		มาก	ปาน กลาง	น้อย
	ด้านการปฏิบัติการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาพฤติกรรม ประชาธิปไตย ที่			
9.	เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ			
10.	เน้นผู้สอนได้ฝึกฝนให้ผู้เรียนรู้จักการเรียนรู้ด้วยตนเอง			
11.	เน้นให้ผู้สอนได้ฝึกฝนให้ผู้เรียนได้รู้จักกระบวนการกลุ่มและ การมีส่วนร่วมในกลุ่ม			
12.	เน้นให้ผู้สอนได้ฝึกฝนให้ผู้เรียนได้มีกระบวนการใช้เหตุผลใน การนำเสนอความคิด			
13.	เน้นให้ผู้สอนได้ฝึกฝนให้ผู้เรียนได้มีกระบวนการใช้เหตุผลใน การตัดสินใจ			
14.	เน้นให้ผู้สอนได้ฝึกฝนให้ผู้เรียนได้มีกระบวนการใช้เหตุผลใน การกระทำ			
15.	เน้นให้ผู้สอนได้ฝึกฝนให้ผู้เรียนเห็นความสำคัญของตนเอง			
16.	เน้นให้ผู้สอนได้ฝึกฝนให้ผู้เรียนยอมรับบุคคลอื่น			
17.	เน้นให้ผู้สอนได้ฝึกฝนให้ผู้เรียนรับบทบาทหน้าที่			
18.	เน้นให้ผู้สอนได้ฝึกฝนให้ผู้เรียนได้มีรับผิดชอบ			
19.	เน้นให้ผู้สอนได้ฝึกฝนให้ผู้เรียนได้มีความยุติธรรม			
20.	เน้นให้ผู้สอนได้ฝึกฝนให้ผู้เรียนได้มีการเสียสละ			
21.	เน้นให้ผู้สอนได้ฝึกฝนให้ผู้เรียนได้มีการให้ความร่วมมือ			
22.	เน้นให้ผู้สอนได้ฝึกฝนให้ผู้เรียนได้มีความอดทนอดกลั้น			
23.	เน้นให้ผู้สอนได้ฝึกฝนให้ผู้เรียนให้ความสำคัญกับส่วนรวม			
24.	เน้นให้ผู้สอนได้ฝึกฝนให้ผู้เรียนร่วมงานกับบุคคลอื่น			
25.	สามารถใช้ได้กับเนื้อหาสาระอื่นๆ			
26.	การจัดการเรียนการสอนแบบนี้ควรนำไปใช้กับนักศึกษา			
27.	เป็นรูปแบบการเรียนรู้ที่มีการใช้สื่อที่ทันสมัย/เหมาะสมกับ เนื้อหา			

ข้อ ที่	ข้อความการประเมิน	ระดับความคิดเห็น		
		มาก	ปาน กลาง	น้อย
28.	ด้านการประเมินการเรียนการสอน เป็นรูปแบบการเรียนการสอนที่มีรูปแบบการประเมินที่ชัดเจน ทั้งด้านความรู้ เจตคติ และพฤติกรรม			
29.	แบบประเมินผู้เรียนชัดเจน เข้าใจง่าย สามารถปฏิบัติ การประเมินได้			
30.	แบบประเมินชิ้นงานชัดเจน เข้าใจง่าย สามารถปฏิบัติ การประเมินได้			

4. จุดเด่นของรูปแบบการจัดการเรียนการสอนแบบนี้

.....

.....

.....

5. จุดด้อยของรูปแบบการจัดการเรียนการสอนแบบนี้

.....

.....

.....

6. ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม

6.1 ด้านตัวผู้สอน

.....

.....

.....

6.2 ด้านตัวผู้เรียน

.....

.....

.....

6.3 ด้านผู้บริหาร

6.4 ด้านสื่อ/อุปกรณ์

6.5 อื่นๆ

วันที่ทำการประเมิน.....เดือน.....พ.ศ.....

ตาราง 23 แสดงค่าอำนาจจำแนกแบบประเมินความคิดเห็นต่อรูปแบบการจัดการเรียนการสอน
โดยอาจารย์ (n = 25)

ข้อที่	t-test	p	หมายเหตุ	ข้อที่	t-test	p	หมายเหตุ
1.	6.33	.01*	คัดลอกไว้	16.	3.80	.01*	คัดลอกไว้
2.	4.34	.01*	คัดลอกไว้	17.	11.00	.00*	คัดลอกไว้
3.	4.24	.01*	คัดลอกไว้	18.	7.91	.01*	คัดลอกไว้
4.	6.33	.01*	คัดลอกไว้	19.	7.07	.00*	คัดลอกไว้
5.	5.00	.01*	คัดลอกไว้	20.	3.80	.01*	คัดลอกไว้
6.	4.78	.01*	คัดลอกไว้	21.	4.78	.01*	คัดลอกไว้
7.	6.33	.01*	คัดลอกไว้	22.	5.58	.01*	คัดลอกไว้
8.	4.78	.01*	คัดลอกไว้	23.	7.91	.01*	คัดลอกไว้
9.	7.91	.01*	คัดลอกไว้	24.	3.80	.01*	คัดลอกไว้
10.	7.91	.01*	คัดลอกไว้	25.	4.34	.01*	คัดลอกไว้
11.	4.78	.01*	คัดลอกไว้	26.	3.10	.01*	คัดลอกไว้
12.	4.78	.01*	คัดลอกไว้	27.	4.34	.01*	คัดลอกไว้
13.	6.23	.01*	คัดลอกไว้	28.	2.54	.03*	คัดลอกไว้
14.	2.24	.05	ปรับปรุง	29.	4.78	.01*	คัดลอกไว้
15.	4.78	.01*	คัดลอกไว้	30.	6.33	.01*	คัดลอกไว้

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ($p < .05$)

(สำหรับนักศึกษา)

**แบบประเมินความคิดเห็นต่อรูปแบบการจัดการเรียนการสอน
เพื่อพัฒนาพฤติกรรมประชาธิปไตย สำหรับนักศึกษาสถาบันราชภัฏ**

คำชี้แจง

แบบประเมินฉบับนี้สร้างขึ้นเพื่อประเมินความคิดเห็นต่อรูปแบบการจัดการเรียนการสอน เพื่อพัฒนาพฤติกรรมประชาธิปไตย สำหรับนักศึกษาสถาบันราชภัฏ ผู้ที่ตอบแบบสอบถามนี้ คือ นักศึกษาสถาบันราชภัฏที่ผ่านการเรียนการสอนรูปแบบดังกล่าว

ข้อที่	ข้อความการประเมิน	ระดับความคิดเห็น		
		มาก	ปานกลาง	น้อย
1.	ด้านการวางแผนการเรียนรู้ การชี้แจงรายละเอียดการเรียนรู้ของอาจารย์ในชั้น ปฐมนิเทศ			
2.	การให้นักศึกษามีส่วนร่วมในการวางแผนการเรียนรู้			
3.	มีการกำหนดวัตถุประสงค์ได้ครอบคลุม			
4.	ให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการกำหนดวัตถุประสงค์			
5.	คู่มือและเอกสารประกอบการเรียนการสอน			
	ด้านการปฏิบัติการเรียนการสอนเพื่อพัฒนา พฤติกรรมประชาธิปไตย			
6.	เป็นวิธีการส่งเสริมให้ผู้เรียนมีโอกาสเรียนรู้ด้วยตนเอง ค้นคว้ามากยิ่งขึ้น			
7.	เป็นวิธีการส่งเสริมให้ผู้เรียนรู้จักกระบวนการกลุ่มและ การมีส่วนร่วมในกลุ่ม			
8.	เป็นวิธีการส่งเสริมให้ผู้เรียนได้มีกระบวนการใช้เหตุผล ในการตัดสินใจ			
9.	เป็นวิธีการส่งเสริมให้ผู้เรียนได้มีกระบวนการใช้เหตุผล ในการนำเสนอความคิด			
10.	เป็นวิธีการส่งเสริมให้ผู้เรียนได้มีกระบวนการใช้เหตุผล ในการกระทำ			

ข้อที่	ข้อความการประเมิน	ระดับความคิดเห็น		
		มาก	ปานกลาง	น้อย
11.	เป็นวิธีการส่งเสริมให้ผู้เรียนเห็นความสำคัญของตนเอง			
12.	เป็นวิธีการส่งเสริมให้ผู้เรียนยอมรับบุคคลอื่น			
13.	เป็นวิธีการส่งเสริมให้ผู้เรียนรับบทบาทหน้าที่			
14.	เป็นวิธีการส่งเสริมให้ผู้เรียนรับผิดชอบ			
15.	เป็นวิธีการส่งเสริมให้ผู้เรียนได้มีความยุติธรรม			
16.	เป็นวิธีการส่งเสริมให้ผู้เรียนได้มีการเสียสละ			
17.	เป็นวิธีการส่งเสริมให้ผู้เรียนได้มีการให้ความร่วมมือ			
18.	เป็นวิธีการส่งเสริมให้ผู้เรียนได้มีความอดทนอดกลั้น			
19.	เป็นวิธีการส่งเสริมให้ผู้เรียนให้ความสำคัญกับส่วนรวม			
20.	เป็นวิธีการส่งเสริมให้ผู้เรียนร่วมงานกับบุคคลอื่น			
	ด้านการประเมินการเรียนการสอนเพื่อพัฒนา			
	พฤติกรรมประชาธิปไตย			
21.	มีความชัดเจนในการประเมินผลผู้เรียนด้านความรู้			
22.	มีความชัดเจนในการประเมินผลผู้เรียนด้านทักษะการปฏิบัติ			
23.	อาจารย์ผู้ประเมินมีการแจ้งแนวทางการประเมินผลตั้งแต่ปฐมนิเทศก่อนเรียน			
24.	แบบประเมินผลมีความชัดเจน ครบถ้วน			
25.	มีการประเมินผลการเรียนการสอนเป็นระยะอย่างต่อเนื่อง			

ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม

.....

.....

.....

.....

.....

.....

วันที่ทำการประเมิน เดือน พ.ศ.

ตาราง 24 แสดงค่าอำนาจจำแนกแบบประเมินความคิดเห็นต่อรูปแบบการจัดการเรียนการสอน
โดยนักศึกษา (n = 19)

ข้อที่	t-test	p	หมายเหตุ	ข้อที่	t-test	p	หมายเหตุ
1.	3.54	.01*	คัดเลือกไว้	14.	2.45	.07	ปรับปรุง
2.	5.72	.01*	คัดเลือกไว้	15.	4.00	.02*	คัดเลือกไว้
3.	2.36	.05	ปรับปรุง	16.	2.45	.07	ปรับปรุง
4.	2.45	.07	ปรับปรุง	17.	6.53	.01*	คัดเลือกไว้
5.	2.89	.02*	คัดเลือกไว้	18.	3.80	.01*	คัดเลือกไว้
6.	3.21	.03*	คัดเลือกไว้	19.	4.00	.02*	คัดเลือกไว้
7.	2.12	.07	ปรับปรุง	20.	5.72	.01*	คัดเลือกไว้
8.	2.12	.07	ปรับปรุง	21.	2.45	.07	ปรับปรุง
9.	5.72	.01*	คัดเลือกไว้	22.	4.00	.02*	คัดเลือกไว้
10.	5.72	.01*	คัดเลือกไว้	23.	6.00	.01*	คัดเลือกไว้
11.	2.45	.07	ปรับปรุง	24.	2.53	.04*	คัดเลือกไว้
12.	2.45	.07	ปรับปรุง	25.	3.16	.01*	คัดเลือกไว้
13.	2.14	.10	ปรับปรุง				

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ($p < .05$)

**แบบประเมินความเหมาะสมของรูปแบบการจัดการเรียนการสอน
เพื่อพัฒนาพฤติกรรมประชาธิปไตย สำหรับนักศึกษาสถาบันราชภัฏ
โดยผู้ทรงคุณวุฒิ**

คำชี้แจง

1. แบบประเมินนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อให้ผู้ทรงคุณวุฒิได้ประเมินความเหมาะสมของรูปแบบการจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาพฤติกรรมประชาธิปไตย สำหรับนักศึกษาสถาบันราชภัฏ โดยมีองค์ประกอบการจัดการเรียนการสอนที่ให้ผู้ทรงคุณวุฒิประเมินดังนี้

- 1.1 องค์ประกอบด้านจุดมุ่งหมายการเรียนการสอน
- 1.2 องค์ประกอบด้านกระบวนการเรียนการสอน
- 1.3 องค์ประกอบด้านสาระการเรียนการสอน
- 1.4 องค์ประกอบด้านการประเมินการเรียนการสอน

2. ให้ผู้ทรงคุณวุฒิแสดงความคิดเห็นโดยทำเครื่องหมาย ในช่องที่ตรงกับความคิดเห็นของท่าน และโปรดเขียนข้อเสนอแนะลงในช่องว่างตามรายการที่ท่านเห็นว่าควรได้รับการปรับปรุงเพิ่มเติม โดยกำหนดระดับการประเมินเป็น 5 ระดับดังนี้

- 5 หมายถึง องค์ประกอบรูปแบบการจัดการเรียนการสอนมีความเหมาะสมในระดับมากที่สุด
- 4 หมายถึง องค์ประกอบรูปแบบการจัดการเรียนการสอนมีความเหมาะสมในระดับมาก
- 3 หมายถึง องค์ประกอบรูปแบบการจัดการเรียนการสอนมีความเหมาะสมในระดับปานกลาง
- 2 หมายถึง องค์ประกอบรูปแบบการจัดการเรียนการสอนมีความเหมาะสมในระดับน้อย
- 1 หมายถึง องค์ประกอบรูปแบบการจัดการเรียนการสอนมีความเหมาะสมในระดับน้อยที่สุด

ข้อที่	ข้อความการประเมิน	ระดับความเหมาะสม				
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
1.	องค์ประกอบด้านจุดมุ่งหมายการเรียนการสอน ความรู้เกี่ยวกับพฤติกรรมประชาธิปไตยในรายวิชาวิถีไทย 1.1 หน่วยการเรียนรู้ที่ 1 ลักษณะสังคมไทย 1.2 หน่วยการเรียนรู้ที่ 2 วิสัยทัศน์ทางสังคม เศรษฐกิจ การเมือง การปกครอง					
2.	เจตคติต่อพฤติกรรมประชาธิปไตย					
3.	พฤติกรรมประชาธิปไตย 3.1 ด้านปัญญาธรรม 3.2 ด้านคารวธรรม 3.3 ด้านสามัคคีธรรม					
4.	องค์ประกอบด้านกระบวนการเรียนการสอน การวิเคราะห์					
5.	การสะท้อนคิด					
6.	การวางแผน					
7.	การเรียนรู้ด้วยตนเอง					
8.	การสังเคราะห์และสรุป					
9.	องค์ประกอบด้านสาระการเรียนการสอน การปฐมนิเทศ					
10.	หน่วยการเรียนรู้ที่ 1 ลักษณะสังคมไทย 10.1 ความเป็นมาสังคมไทย 10.2 ปัญหาสังคมไทย 10.3 สถาบันทางสังคมไทย 10.4 วัฒนธรรม ประเพณี และการเปลี่ยนแปลงสังคมไทย					
11.	หน่วยการเรียนรู้ที่ 2 วิสัยทัศน์ทางสังคม เศรษฐกิจ การเมืองการปกครอง 11.1 วิสัยทัศน์ทางสังคม เศรษฐกิจ การเมืองการปกครอง 11.2 ธรรมชาติ ประชาสังคม และสิทธิมนุษยชน 11.3 รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย					

ข้อที่	ข้อความการประเมิน	ระดับความเหมาะสม				
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
12.	องค์ประกอบด้านการประเมินการเรียนการสอน					
	แบบทดสอบความรู้เพื่อพัฒนาพฤติกรรมประชาธิปไตย					
	12.1 แบบทดสอบวัดความรู้					
	12.2 แบบประเมินความรู้ในการนำเสนอรายงาน					
	12.3 แบบประเมินผลงานของนักศึกษา					
13.	แบบประเมินเจตคติต่อพฤติกรรมประชาธิปไตย					
14.	แบบประเมินพฤติกรรมประชาธิปไตย					
	14.1 ด้านปัญญาธรรม					
	14.2 ด้านการวธรรม					
	14.3 ด้านสามัคคีธรรม					

ตาราง 25 การวิเคราะห์รายวิชาวิถีไทย

หน่วยการเรียนรู้ที่	จุดมุ่งหมายการเรียนรู้การสอน															รวม	
	พุทธิพิสัย (ความรู้)						จิตพิสัย (เจตคติ)					ทักษะพิสัย (พฤติกรรม)					
	ความจำ	ความเข้าใจ	การนำไปใช้	การวิเคราะห์	การสังเคราะห์	การประเมินค่า	รับรู้	ตอบสนอง	เห็นคุณค่า	เกิดค่านิยม	เกิดนิสัย	รับรู้	ทำตาม	ทำได้เอง	ทำอย่างมีคุณค่า		ทำได้อย่างอัตโนมัติ
1. ลักษณะสังคมไทย																	
1.1 ความเป็นมาสังคมไทย	0	3	0	2	0	1	0	1	1	1	0	0	0	0	1	0	10
1.2 ปัญหาสังคมไทย	0	0	0	4	1	0	1	2	0	0	1	0	0	0	1	0	10
1.3 สถาบันทางสังคมไทย	0	1	2	2	0	0	1	0	1	1	0	0	0	1	1	0	10
1.4 วัฒนธรรม ประเพณีไทย และการเปลี่ยนแปลงสังคมไทย	0	0	2	2	0	0	1	1	2	0	0	0	0	1	1	0	10
2. วิสัยทัศน์ทางสังคม เศรษฐกิจ การเมือง การปกครอง																	
2.1 วิสัยทัศน์ สังคม เศรษฐกิจ การเมือง	0	1	1	3	0	0	1	1	0	0	0	0	1	1	1	0	10
2.2 ธรรมเนียมปฏิบัติ ประชาสังคม สิทธิมนุษยชน	0	1	1	3	0	0	1	1	1	0	0	0	1	0	1	0	10
2.3 รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย	0	1	2	2	0	0	1	1	1	1	0	0	0	1	0	0	10
รวม	0	7	8	18	1	1	6	7	6	3	1	0	2	4	6	0	70

(21 ชั่วโมง)

ตาราง 25 (ต่อ)

หน่วยการเรียนรู้ที่	จุดมุ่งหมายการเรียนรู้การสอน															รวม	
	พุทธิพิสัย (ความรู้)					จิตพิสัย (เจตคติ)					ทักษะพิสัย (พฤติกรรม)						
	ความจำ	ความเข้าใจ	การนำไปใช้	การวิเคราะห์	การสังเคราะห์	การประเมินค่า	รับรู้	ตอบสนอง	เห็นคุณค่า	เกิดค่านิยม	เกิดนิสัย	รับรู้	ทำตาม	ทำตัวเอง	ทำอย่างมีคุณค่า		ทำได้อย่างอัตโนมัติ
3. ภูมิปัญญาไทย																	
3.1 แนวความคิดเกี่ยวกับภูมิปัญญาไทย	0	2	2	1	0	0	1	1	1	1	0	0	0	1	0	0	10
3.2 บทบาทของผู้นำกับการผสมผสานภูมิปัญญาไทยกับภูมิปัญญาสากล	0	1	1	3	0	0	1	0	1	1	0	0	0	1	1	0	10
4. ทฤษฎีการพัฒนามันเนื่องมาจากพระราชดำริ																	
4.1 ทฤษฎีใหม่และเศรษฐกิจพอเพียง	0	2	1	1	0	0	1	0	1	1	0	1	1	0	1	0	10
4.2 โครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ	0	1	1	1	0	0	1	0	1	1	0	1	1	0	1	1	10
รวม	0	6	5	6	0	0	4	1	4	4	0	2	2	2	3	1	40

ภาคผนวก ง.
ตารางวิเคราะห์รายวิชาวิถีไทยและ
ตารางแสดงผลลัพธ์การเรียนรู้การสอนเพิ่มเติม

ตาราง 26 คะแนนที่ได้รับและร้อยละของคะแนนที่ได้รับจากการเรียนการสอนเพื่อพัฒนา
พฤติกรรมประชาธิปไตยของนักศึกษาสถาบันราชภัฏที่เป็นกลุ่มทดลอง (n = 24)

คนที่	ความรู้		ผลงาน		เจตคติ		พฤติกรรม		รวม	
	เต็ม 145 คะแนน		เต็ม 224 คะแนน		เต็ม 65 คะแนน		เต็ม 150 คะแนน		เต็ม 584 คะแนน	
	คิดเป็นร้อยละ 30		คิดเป็นร้อยละ 20		คิดเป็นร้อยละ 10		คิดเป็นร้อยละ 40		คิดเป็นร้อยละ 100	
	คะแนน ที่ได้รับ	คิดเป็น ร้อยละ	คะแนน ที่ได้รับ	คิดเป็น ร้อยละ	คะแนน ที่ได้รับ	คิดเป็น ร้อยละ	คะแนน ที่ได้รับ	คิดเป็น ร้อยละ	คะแนน ที่ได้รับ	คิดเป็น ร้อยละ
1.	121.00	25.04	169.00	15.09	40.50	6.23	126.00	33.60	456.50	79.96
2.	121.50	25.14	169.00	15.09	47.50	7.31	133.00	35.47	471.00	83.00
3.	121.00	25.04	169.00	15.09	51.00	7.85	123.00	32.80	464.00	80.77
4.	121.00	25.04	169.00	15.09	48.00	7.39	123.00	32.80	461.00	80.31
5.	123.50	25.56	169.00	15.09	44.00	6.77	124.00	33.07	460.50	80.48
6.	122.00	25.24	148.00	13.21	43.50	6.69	126.00	33.60	439.50	78.75
7.	121.50	25.14	148.00	13.21	46.00	7.08	123.00	32.80	438.50	78.23
8.	113.00	23.38	148.00	13.21	42.50	6.54	113.00	30.13	416.50	73.27
9.	113.50	23.48	148.00	13.21	45.00	6.92	115.00	30.67	421.50	74.29
10.	113.50	23.48	148.00	13.21	42.00	6.46	119.00	31.73	422.50	74.89
11.	112.00	23.17	148.00	13.21	45.00	6.92	109.00	29.07	414.00	72.38
12.	116.00	24.00	148.00	13.21	43.00	6.62	113.00	30.13	420.00	73.96
13.	121.50	25.14	148.00	13.21	46.00	7.08	109.00	29.07	424.50	74.50
14.	125.50	25.97	178.00	13.21	41.00	6.31	115.00	30.67	459.50	78.83
15.	122.50	25.35	178.00	15.89	44.00	6.77	115.00	30.67	459.50	78.67
16.	119.00	24.62	178.00	15.89	42.00	6.46	113.00	30.13	452.00	77.11
17.	120.50	24.93	178.00	15.89	44.00	6.77	108.00	28.80	450.50	76.39
18.	118.00	24.41	178.00	15.89	46.00	7.08	112.00	29.87	454.00	77.25
19.	126.00	26.07	162.00	14.46	48.00	7.39	106.00	28.27	442.00	76.19
20.	116.50	24.10	162.00	14.46	51.00	7.85	97.00	25.87	426.50	72.28
21.	120.00	24.83	162.00	14.46	46.00	7.08	116.00	30.93	444.00	77.30
22.	115.00	23.79	162.00	14.46	47.00	7.23	112.00	29.87	436.00	75.36
23.	113.50	23.48	162.00	14.46	44.00	6.77	107.00	28.53	426.50	73.25
24.	123.00	25.45	162.00	14.46	45.00	6.92	115.00	30.67	445.00	77.50
รวมเฉลี่ย	119.19	24.66	162.13	14.48	45.08	6.94	115.50	30.80	441.90	76.87

ตาราง 27 คะแนนที่ได้รับและร้อยละของคะแนนที่ได้รับจากการเรียนการสอนเพื่อพัฒนา
พฤติกรรมประชาธิปไตยของนักศึกษาสถาบันราชภัฏที่เป็นกลุ่มควบคุม (n = 24)

คนที่	ความรู้		ผลงาน		เจตคติ		พฤติกรรม		รวม	
	เต็ม 145 คะแนน		เต็ม 224 คะแนน		เต็ม 65 คะแนน		เต็ม 150 คะแนน		เต็ม 584 คะแนน	
	คิดเป็นร้อยละ 30		คิดเป็นร้อยละ 20		คิดเป็นร้อยละ 10		คิดเป็นร้อยละ 40		คิดเป็นร้อยละ 100	
	คะแนน ที่ได้รับ	คิดเป็น ร้อยละ	คะแนน ที่ได้รับ	คิดเป็น ร้อยละ	คะแนน ที่ได้รับ	คิดเป็น ร้อยละ	คะแนน ที่ได้รับ	คิดเป็น ร้อยละ	คะแนน ที่ได้รับ	คิดเป็น ร้อยละ
1.	79.50	16.45	76.00	6.79	19.00	2.92	70.00	18.67	244.50	44.82
2.	84.00	17.38	76.00	6.79	21.00	3.23	67.00	17.87	248.00	45.26
3.	80.00	16.55	76.00	6.79	19.00	2.92	68.00	18.13	243.00	44.39
4.	67.50	13.97	76.00	6.79	24.00	3.70	71.00	18.93	238.50	43.38
5.	63.00	13.04	76.00	6.79	24.00	3.70	70.00	18.67	233.00	42.18
6.	82.00	16.97	84.00	7.50	29.00	4.46	64.00	17.07	259.00	45.99
7.	64.00	13.24	84.00	7.50	26.00	4.00	70.00	18.67	244.00	43.41
8.	71.00	14.69	84.00	7.50	20.00	3.08	72.00	19.20	247.00	44.47
9.	57.00	11.79	84.00	7.50	25.00	3.85	72.00	19.20	238.00	42.34
10.	59.50	12.31	84.00	7.50	24.00	3.69	73.00	19.47	240.50	42.97
11.	69.50	14.38	84.00	7.50	20.00	3.08	72.00	19.20	245.50	44.16
12.	68.00	14.07	84.00	7.50	25.00	3.85	71.00	18.93	248.00	44.35
13.	57.50	11.90	84.00	7.50	20.00	3.08	72.00	19.20	233.50	41.67
14.	54.00	11.17	96.00	8.57	26.00	4.00	75.00	20.00	251.00	43.74
15.	66.00	13.66	96.00	8.57	29.00	4.46	73.00	19.47	264.00	46.16
16.	72.50	15.00	96.00	8.57	25.00	3.85	74.00	19.73	267.50	47.15
17.	59.50	12.31	96.00	8.57	28.00	4.31	73.00	19.47	256.50	44.66
18.	50.50	10.45	96.00	8.57	26.00	4.00	73.00	19.47	245.50	42.49
19.	64.50	13.35	89.00	7.95	19.00	2.92	63.00	16.80	235.50	41.01
20.	64.50	13.35	89.00	7.95	19.00	2.92	65.00	17.33	237.50	41.55
21.	73.00	15.10	89.00	7.95	18.00	2.77	61.00	16.27	241.00	42.09
22.	77.00	15.93	89.00	7.95	17.00	2.62	61.00	16.27	244.00	42.76
23.	66.50	13.76	89.00	7.95	17.00	2.62	59.00	15.73	231.50	40.05
24.	70.50	14.59	89.00	7.95	16.00	2.46	72.00	19.20	247.50	44.19
รวมเฉลี่ย	67.54	13.97	86.08	7.69	22.33	3.44	69.21	18.46	245.17	43.55

ตาราง 28 ค่าความถี่ (f) โดยเรียงลำดับของสิ่งที่ได้รับหลังการเรียนรู้และสิ่งที่คาดหวังเมื่อผ่าน
การเรียนรู้การสอนเพื่อพัฒนาพฤติกรรมประชาธิปไตย (หน่วยการเรียนรู้ที่ 1 : ลักษณะสังคม
ไทย) ด้วยการประเมินตนเองของนักศึกษาสถาบันราชภัฏกลุ่มทดลอง

หัวข้อ การประเมิน	สิ่งที่ได้รับ หลังการเรียนรู้	ความถี่	สิ่งที่ คาดหวัง	ความถี่
1. ด้านความรู้	- ได้ความรู้เพิ่มมากขึ้น	11	- สามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้	7
	- ได้รู้เรื่องลักษณะสังคมไทยในอดีต ปัจจุบัน และต่อไป	8	- มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับสังคมไทยสมัยต่างๆ	5
	- ได้รับรู้ด้านวัฒนธรรม	2	- นำความรู้ที่ได้มาปฏิบัติและแนะนำแนวทางคนอื่นได้	4
	- ได้รับความรู้เกี่ยวกับการดำเนินชีวิตของคนไทยตั้งแต่โบราณเปลี่ยนแปลงจนถึงปัจจุบัน	2	- จะทำให้เข้าใจถึงลักษณะสังคมไทย ทำให้ดีขึ้นและพัฒนา	4
	- มีความรู้มากขึ้นเกี่ยวกับทฤษฎี	1	- นำไปปรับปรุงตัวและใช้แก้ปัญหาในอนาคต	2
	- ได้เรียนรู้เกี่ยวกับการพัฒนาของแต่ละยุคสมัย	1	- คาดว่าการวิวัฒนาการยังสืบต่อไป	1
	- ทำให้รู้ระเบียบและแบบแผนของสังคมไทยมากขึ้น	1	- อยากจะให้สังคมไทยมีความเจริญก้าวหน้ากว่านี้	1
	- ทำให้มีความรู้ในเรื่องที่เราไม่รู้หรือไม่เคยรู้มาก่อนได้ลึกซึ้งยิ่งขึ้น	1	- นำความรู้ที่เรียนมาไปใช้ในการเรียนกับวิชาอื่นๆ	1
			- สังคมจะดีขึ้น	1
2. ด้านเจตคติ	- รู้สึกได้รับการปลูกฝัง	5	- นำไปปรับปรุงและใช้ในการดำเนินชีวิต	6
	- คิดว่าได้ความรู้เพิ่มมากขึ้น	5	- มีเจตคติที่ดีต่อวัฒนธรรม	
	- คิดว่ามีความรู้สึกดีมากขึ้น	5	- จะทำตนให้เป็นประโยชน์ต่อสังคมต่อไปและไม่ทำให้สังคม	
	- รู้สึกมีความรู้ความเข้าใจลักษณะสังคมไทย ความเป็นมาและประวัติบุคคลที่ควรเอาเป็นแบบอย่าง	4	- เตือตร้อน	4
	- รู้สึกได้เรียนรู้ว่าพฤติกรรมคนไทยมีการเปลี่ยนแปลงอยู่เรื่อยๆ ทุกยุคทุกสมัย	4	- จะแสดงความรู้สึกต่อไป	3
			- สามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้	3
	- รู้สึกว่าได้รับการปลูกจิตสำนึกให้ตนเอง	4	- เราสามารถปรับปรุงตัวเองให้เข้ากับสภาพการเปลี่ยนแปลง	
	- รู้สึกมีความภูมิใจที่เกิดเป็นคนไทย	1	- สังคมไทย	3

ตาราง 28 (ต่อ)

หัวข้อ การประเมิน	สิ่งที่ได้รับ หลังการเรียนรู้	ความ ถี่	สิ่งที่ คาดหวัง	ความ ถี่
	- รู้สึกว่ามีพฤติกรรมประชาธิปไตยดีขึ้น	1	- คิดว่าทำไมสังคมจึงได้มีการเปลี่ยนแปลงต่างๆ ตามแฟชั่น	
	- คิดว่าน่าจะเรียนรู้มากกว่าที่คิดไว้	1	- น่าจะอนุรักษ์ความเป็นไทย	2
	- รู้สึกว่าสังคมไทยในปัจจุบันยังไม่ดีเท่าที่ควร	1	- นำไปเผยแพร่ทำนุบำรุงต่อไป	1
	- รู้สึกชอบเพราะทำให้เรากล้าคิดกล้าพูด กล้าแสดงออกมากขึ้น	1	- อยากจะเรียนอย่างนี้บ่อยๆ	1
	- รู้สึกถึงความเป็นอยู่ของสังคมและการอยู่ร่วมกัน	1	- คิดว่าจะรู้สึกชอบการเรียนรู้ในระบบนี้มากขึ้นเรื่อยๆ	1
			- สังคมจะพัฒนาขึ้นไปเรื่อยๆ	1
3. ด้านพฤติกรรม				
ความมี เหตุผล	- รู้จักใช้เหตุผลมากขึ้น	10	- รู้จักการใช้เหตุผล	8
	- ทำให้รู้หลักและสามารถตอบคำถามต่างๆ ได้ เพราะมีความเข้าใจ	8	- สามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้	7
	- มีความรู้ ความคิดมากขึ้น รู้จักวิเคราะห์	4	- การมีเหตุผลทำให้เป็นผู้กล้าและผู้ตามโดยการยอมรับฟังผู้อื่น	3
	- นำมาปรับเปลี่ยนใช้ในชีวิตประจำวัน	3	- ได้ความมั่นใจมากขึ้น	3
	- ทำให้เกิดความมั่นใจและกล้าแสดงออกมากขึ้น	3	- มีเหตุผลในการตัดสินใจ	3
	- ทำให้รู้จักคิดอย่างเป็นขั้นตอนเป็นระบบกว่าเมื่อก่อน	2	- สามารถนำมาใช้ประโยชน์ในการเรียนรู้และเป็นแนวทางในการปฏิบัติ	2
	- มีเหตุผลคิดเรื่องต่างๆ ได้ดีขึ้น	1	- คิดอย่างเป็นระบบและปฏิบัติตามอย่างเป็นขั้นตอน	2
	- ความมีเหตุผลที่ใช้ในการเรียนเกิดขึ้นมาก	1	- นำไปใช้ในงานต่อไป	1
ความยอมรับ บุคคลอื่น	- ยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น	17	- นำไปใช้ในชีวิตประจำวัน	5
	- เพื่อนๆ ยอมรับความคิดเห็นตัวเรา	5	- ยอมรับในผู้อื่นมากขึ้น	5
	- ทุกคนต่างยอมรับความคิดเห็นซึ่งกันและกัน	5	- ได้รับความคิดเห็นจากเพื่อนร่วมงาน	3
	- รู้ประวัติบุคคลต่างๆ และยอมรับเขาเป็นแบบอย่าง	3	- ต้องการให้ผู้อื่นยอมรับการทำงานของเรา	3
	- ดี มีการแบ่งปันความคิด	3	- ได้รู้จักเพื่อนใหม่มากขึ้น	2
	- มีการแสดงความคิดเห็น	2	- สามารถอยู่ในสังคมได้และปฏิบัติตามกฎระเบียบ	2

ตาราง 28 (ต่อ)

หัวข้อ การประเมิน	สิ่งที่ได้รับ หลังการเรียนรู้	ความ ถี่	สิ่งที่ คาดหวัง	ความ ถี่
	- เข้าใจคนอื่นมากขึ้น	2	- เราคงจะมีส่วนร่วมของกลุ่ม ได้เสมอ	1
			- เพื่อนให้ความสำคัญ	1
			- สามารถเข้ากลุ่มทางสังคม	1
			- ใช้ความคิดเห็นของหลายๆ มุมมองไปพัฒนาประเทศ	1
ความสามัคคี	- การทำงานเป็นกลุ่มช่วยเหลือ ซึ่งกันและกัน	11	- มีความเข้าใจผู้อื่นและมี ความสามัคคีมากขึ้น	10
	- เพื่อนๆ มีความสามัคคีมาก ให้ ความร่วมมือ	10	- งานจะประสบความสำเร็จได้ เร็วขึ้นและมีคุณภาพ	6
	- คนในกลุ่มช่วยเหลืองานกันดี ทุกคนรับผิดชอบในหน้าที่ที่แบ่งให้	8	- เป็นแนวทางในการทำงานให้ สำเร็จ	5
	- รู้จักความสามัคคี	4	- อยู่ในกลุ่มและสังคมได้เป็น	
	- ฝึกการทำงานเป็นกลุ่ม	3	- อย่างดี	4
	- มีความรักและสามัคคีกันภายในชาติ	2	- สามารถนำไปใช้ในชีวิต ประจำวันได้	2
	- ร่วมมือและตั้งใจปรึกษาหารือกัน มากขึ้น	1	- สามัคคีคือพลัง	2
			- เป็นคนที่สังคมยอมรับ	2

จากตาราง 28 พบว่า สิ่งที่นักศึกษาสถาบันราชภัฏกลุ่มทดลองได้รับหลังการเรียนรู้ (หน่วยการเรียนรู้ที่ 1 : ลักษณะสังคมไทย) จากการประเมินตนเองด้านต่างๆ 3 ลำดับแรก คือ ด้านความรู้ ได้แก่ ได้รับความรู้เพิ่มมากขึ้น (f = 11) ได้รู้เรื่องลักษณะสังคมไทยในอดีต ปัจจุบันและต่อไป (f = 8) ได้รู้ด้านวัฒนธรรม (f = 2) และได้รับความรู้เกี่ยวกับการดำเนินชีวิตของคนไทยตั้งแต่โบราณเปลี่ยนแปลงจนถึงปัจจุบัน (f = 2) ด้านเจตคติ ได้แก่ รู้สึกได้รับการปลูกฝัง (f = 5) คิดว่าได้รับความรู้เพิ่มมากขึ้น (f = 5) และคิดว่ามีความรู้ดีมากขึ้น (f = 5) ด้านพฤติกรรม 1) ความมีเหตุผล ได้แก่ รู้จักใช้เหตุผลมากขึ้น (f = 10) ทำให้รู้หลักและสามารถตอบคำถามต่างๆ ได้ เพราะมีความเข้าใจ (f = 8) มีความรู้ความคิดมากขึ้น รู้จักวิเคราะห์ (f = 4) 2) ความยอมรับบุคคลอื่น ได้แก่ ยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น (f = 17) เพื่อนๆ ยอมรับความคิดเห็นตัวเรา (f = 5) และทุกคนต่างยอมรับความคิดเห็นซึ่งกันและกัน (f = 5) และ 3) ความสามัคคี ได้แก่ การทำงานเป็นกลุ่ม ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน (f = 11) เพื่อนๆ มีความสามัคคีมาก ให้ความร่วมมือ (f = 10) และคนในกลุ่มช่วยเหลืองานกันดี ทุกคน รับผิดชอบในหน้าที่ที่แบ่งให้ (f = 8) ส่วนสิ่งที่คาดหวัง 2 ลำดับแรก คือ ด้านความรู้ ได้แก่ สามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้ (f = 7) และมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับสังคมไทยสมัยต่างๆ

(f = 5) ด้านเจตคติ ได้แก่ นำไปปรับปรุงและใช้ในการดำเนินชีวิต (f = 6) มีเจตคติที่ดีต่อวัฒนธรรม
 ลักษณะสังคมไทย (f = 4) และจะทำตนให้เป็นประโยชน์ต่อสังคมต่อไปและไม่ทำให้สังคมเดือดร้อน
 (f = 4) ด้านพฤติกรรม คือ 1) ความมีเหตุผล ได้แก่ รู้จักใช้เหตุผล (f = 8) และสามารถนำไปใช้ใน
 ชีวิตประจำวันได้ (f = 7) 2) ความยอมรับบุคคลอื่น ได้แก่ นำไปใช้ในชีวิตประจำวัน (f = 5) และ
 ยอมรับในผู้อื่นมากขึ้น (f = 5) 3) ความสามัคคี ได้แก่ มีความเข้าใจผู้อื่น และมีความสามัคคีมากขึ้น
 (f = 10) และงานจะประสบความสำเร็จได้เร็วขึ้นและมีคุณภาพ (f = 6)

ตาราง 29 ค่าความถี่ (f) โดยเรียงลำดับของสิ่งที่ได้รับหลังการเรียนรู้และสิ่งที่คาดหวังเมื่อผ่าน
การเรียนรู้การสอนเพื่อพัฒนาพฤติกรรมประชาธิปไตย (หน่วยการเรียนรู้ที่ 1 : ลักษณะสังคม
ไทย) ด้วยการประเมินตนเองของนักศึกษาศาสนาชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น

หัวข้อ การประเมิน	สิ่งที่ได้รับ หลังการเรียนรู้	ความ ถี่	สิ่งที่ คาดหวัง	ความ ถี่
1. ด้านความรู้	- ได้รับความรู้เพิ่มเติมในด้าน วัฒนธรรมไทย ปัญหาสังคม และประวัติศาสตร์	7	- มีความรู้ความเข้าใจใน บทเรียน	15
	- มีความรู้เพิ่มมากขึ้น	5	- สามารถนำความรู้ที่ได้รับ ไปใช้ในการดำเนินชีวิต	10
	- ได้รับความรู้เกี่ยวกับ ประวัติศาสตร์ที่ยังไม่เคยเรียนรู้ มาก่อน	5	- สามารถนำความรู้ไป ถ่ายทอดให้คนอื่นได้	2
	- รู้ประวัติความเป็นมาของ ประเทศไทยในอดีตจนถึงปัจจุบัน	4	- มีความสนใจและค้นคว้า เพิ่มมากขึ้น พร้อมทั้งพัฒนา ความรู้ต่อไปอีก	2
	- มีความเข้าใจในสังคมไทยมากขึ้น	2		
	- รู้วิธีแก้ปัญหาต่างๆ	2		
	- รู้ในเรื่องสังคมไทยถึงความเป็นมา สมัยก่อน	1		
2. ด้านเจตคติ	- รู้สึกมีความรู้ความเข้าใจในบทเรียน เพิ่มมากขึ้น	10	- ได้รับความรู้เพิ่มมากขึ้น	5
	- คิดว่านำไปใช้ในการชีวิตประจำวัน	4	- เป็นประโยชน์ใน การทำงานและปรับใช้ใน ชีวิตประจำวัน	2
	- รู้สึกมีความสนใจเพิ่มมากขึ้น	3		
	- คิดว่ารู้วัฒนธรรมและเข้าใจ ความเป็นมาในอดีต	2	- รู้จักสังคมและแก้ปัญหา สังคมได้	1
	- รู้สึกว่าคิดเป็นและแก้ปัญหาอื่นๆ ได้ มีความคิดกว้างไกลมากขึ้น	2	- รู้สิ่งที่เกิดขึ้นในอดีตได้ อย่างถูกต้อง	1
	- คิดว่าเข้าใจในสังคมมากขึ้น	2	- มีความสนใจเพิ่มมากขึ้น	1
			- พัฒนาตนเองขึ้นไปอีก	1
3. ด้านพฤติกรรม				
ความมีเหตุผล	- มีเหตุผลในการทำงานและ วิเคราะห์งาน	8	- รู้จักใช้เหตุผลมากกว่า อารมณ์	7
	- รู้จักใช้เหตุผลในการเรียนและ เข้าใจเหตุผลของสังคม	5	- มีการใช้เหตุผลในการ วิเคราะห์และมีเหตุผลกับ สิ่งนั้น	5
	- กล้าแสดงออก	4		
	- สามารถควบคุมอารมณ์ตัวเองได้	3	- ยอมรับคนอื่นมากขึ้น	3

ตาราง 29 (ต่อ)

หัวข้อ การประเมิน	สิ่งที่ได้รับ หลังการเรียนรู้	ความ ถี่	สิ่งที่ คาดหวัง	ความ ถี่
	- ยอมรับฟังความคิดเห็นของ ผู้อื่น	2		
	- มีหลักการและเหตุผลมากขึ้น	2		
ความยอมรับ บุคคลอื่น	- ยอมรับความคิดเห็นของผู้อื่น	10	- ยอมรับความคิดเห็นของผู้อื่น	3
	- รู้จักเพื่อนมากขึ้นและ สามารถทำงานร่วมกับผู้อื่น	7	- นำไปใช้ในชีวิตประจำวัน หรือทำงานเป็นกลุ่มได้ใน อนาคต	2
	- เข้ากับคนอื่นได้ดี และอยู่ ร่วมกับคนอื่นได้ในสังคม	5	- ทำให้ผู้อื่นเข้าใจเรามากขึ้น	2
	- ผู้ร่วมงานให้ความร่วมมือดี	5	- อยากให้ผู้อื่นยอมรับตนเอง	1
	- เข้าใจในความคิดของเพื่อน ร่วมกลุ่ม	3	- เป็นที่ยอมรับของผู้อื่น	1
	- รู้จักคิดและเข้าใจในสิ่งที่ถูกต้อง	2		
	- มีการแลกเปลี่ยนความรู้ ซึ่งกันและกัน	2		
ความสามัคคี	- ช่วยกันทำงานและมีการแบ่ง หน้าที่กัน	6	- มีความสามัคคีมากยิ่งขึ้น	4
	- ได้ทำงานเป็นกลุ่ม และรวม ความคิดออกมาเป็นแผนงาน	5	- ทำงานได้สำเร็จตรงตามที่ ต้องการ	4
	- ทำให้มีความรักกลมเกลียว เมื่อมีปัญหาช่วยกันปรึกษา	4	- สังคมมีความสุข	3
	- ลดความขัดแย้งในสังคม	3	- สามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้	3
	- รู้จักเพื่อนโปรแกรมอื่นมากขึ้น	3	- ได้รับการยอมรับจากเพื่อน ในกลุ่ม	1
	- ได้รับความร่วมมือดีมาก	2		
	- ทำให้การทำงานรวดเร็ว และมีความเข้าใจมากขึ้น	1		
	- มีความเสียสละ	1		
	- ทำให้อยู่ร่วมกันกับผู้อื่น ได้เป็นอย่างดี	1		
	- มีความคิดเห็นที่ตรงกัน	1		

จากตาราง 29 พบว่า สิ่งที่นักศึกษาสถาบันราชภัฏกลุ่มควบคุมได้รับหลังการเรียนรู้ (หน่วยการเรียนรู้ที่ 1 : ลักษณะสังคมไทย) จากการประเมินตนเองด้านต่างๆ 3 ลำดับแรก คือ ด้านความรู้ ได้แก่ ได้รับความรู้เพิ่มเติมในด้านวัฒนธรรมไทย ปัญหาสังคม และประวัติศาสตร์ (f = 7) มีความรู้

เพิ่มมากขึ้น ($f = 5$) และได้รับความรู้เกี่ยวกับประวัติศาสตร์ที่ยังไม่เคยเรียนรู้มาก่อน ($f = 5$) ด้านเจตคติ ได้แก่ รู้สึกมีความรู้ความเข้าใจในบทเรียนเพิ่มมากขึ้น ($f = 10$) คิดว่านำไปใช้ในชีวิตประจำวัน ($f = 4$) และรู้สึกมีความสนใจเพิ่มมากขึ้น ($f = 3$) ด้านพฤติกรรม 1) ความมีเหตุผล ได้แก่ มีเหตุผลในการทำงานและวิเคราะห์งาน ($f = 8$) รู้จักใช้เหตุผลในการเรียนและเข้าใจเหตุผลของสังคม ($f = 5$) และกล้าแสดงออก ($f = 4$) 2) ความยอมรับบุคคลอื่น ได้แก่ ยอมรับความคิดเห็นของผู้อื่น ($f = 10$) รู้จักเพื่อนมากขึ้นและสามารถทำงานร่วมกับผู้อื่น ($f = 7$) เข้ากับคนอื่นได้ดีและอยู่ร่วมกับคนอื่นได้ในสังคม ($f = 5$) และผู้ร่วมงานให้ความร่วมมือดี ($f = 5$) และ 3) ความสามัคคี ได้แก่ ช่วยกันทำงานและมีการแบ่งหน้าที่กัน ($f = 6$) ได้ทำงานเป็นกลุ่มและรวมความคิดออกมาเป็นแผนงาน ($f = 5$) และทำให้มีความรักกลมเกลียวเมื่อมีปัญหาช่วยกันปรึกษา ($f = 4$) ส่วนสิ่งที่คาดหวัง 2 ลำดับแรก คือ ด้านความรู้ ได้แก่ มีความรู้ความเข้าใจในบทเรียน ($f = 15$) และสามารถนำความรู้ที่ได้รับไปใช้ในการดำเนินชีวิต ($f = 10$) ด้านเจตคติ ได้แก่ ได้รับความรู้เพิ่มมากขึ้น ($f = 5$) และเป็นประโยชน์ในการทำงานและปรับใช้ในชีวิตประจำวัน ($f = 2$) ด้านพฤติกรรม คือ 1) ความมีเหตุผล ได้แก่ รู้จักใช้เหตุผลมากกว่าอารมณ์ ($f = 7$) และมีการใช้เหตุผลในการวิเคราะห์และมีเหตุผลกับสิ่งนั้น ($f = 5$) 2) ความยอมรับบุคคลอื่น ได้แก่ ยอมรับความคิดเห็นของผู้อื่น ($f = 3$) นำไปใช้ในชีวิตประจำวันหรือทำงานเป็นกลุ่มได้ในอนาคต ($f = 2$) และทำให้ผู้อื่นเข้าใจเรามากขึ้น ($f = 2$) 3) ความสามัคคี ได้แก่ มีความสามัคคีมากยิ่งขึ้น ($f = 4$) และทำงานได้สำเร็จตรงตามที่ต้องการ ($f = 4$)

ตาราง 30 ค่าความถี่ (f) โดยเรียงลำดับของสิ่งที่ได้รับหลังการเรียนรู้และสิ่งที่คาดหวังเมื่อผ่าน
การเรียนรู้การสอนเพื่อพัฒนาพฤติกรรมประชาธิปไตย (หน่วยการเรียนรู้ที่ 2 : วิสัยทัศน์ทาง
สังคม เศรษฐกิจการเมือง การปกครอง) ด้วยการประเมินตนเองของนักศึกษาสถาบันราชภัฏกลุ่มทดลอง

หัวข้อ การประเมิน	สิ่งที่ได้รับ หลังการเรียนรู้	ความ ถี่	สิ่งที่ คาดหวัง	ความ ถี่
1. ด้านความรู้	- มีความรู้ในวิสัยทัศน์ดีขึ้น - ทำให้มีวิสัยทัศน์กว้างไกล - ได้รับความรู้เกี่ยวกับวิสัยทัศน์สังคม เศรษฐกิจ การเมือง - รู้เกี่ยวกับการเมือง การปกครอง ในอนาคต - มีพฤติกรรมประชาธิปไตยที่ดีขึ้น และมีความรู้มากขึ้น - ทำให้เรียนรู้และเข้าใจเกี่ยวกับความหมายและความสำคัญของวิสัยทัศน์ - ทำให้รู้ว่าทุกคนไม่ว่าจะเป็นใครก็มีส่วนร่วมในประชาธิปไตยได้ - ได้รู้ในการปฏิบัติสิทธิหน้าที่ และการปฏิบัติตน - ได้เรียนรู้ถึงพฤติกรรมประชาธิปไตย - ทำให้มีความเรียน ความคิดกว้าง	9 5 4 3 2 2 1 1 1 1	- นำความรู้เรื่องวิสัยทัศน์ไปปรับเปลี่ยนกับชีวิตประจำวันได้ - นำมาปรับใช้ได้ - สามารถนำมาปฏิบัติได้ - นำความรู้ที่ได้ไปศึกษาเพิ่มเติม - นำความรู้ที่ได้เรียนมาไปใช้ให้เกิดประโยชน์ทั้งต่อตนเองและต่อสังคม - วิสัยทัศน์ของทุกฝ่ายจะเป็นจริง - สามารถนำความรู้ที่ได้มาใช้ประโยชน์ให้ได้มากที่สุด - เข้าใจว่าความเป็นมาของเรื่องที่ได้เรียนเป็นมาอย่างไร - นำไปใช้แพร่กระจายออกไป	11 3 3 2 2 1 1 1 1
2. ด้านเจตคติ	- มีความรู้สึกที่ดีขึ้น - มีมุมมอง ความคิดที่กว้างไกลแปลกใหม่ต่างๆ - เข้าใจมากขึ้น - ได้เรียนรู้ถึงวิสัยทัศน์ สังคม เศรษฐกิจ การเมือง การปกครอง - รับรู้สิทธิ เสรีภาพในการปฏิบัติต่อประชาธิปไตย - เข้าใจว่าสังคม การเมือง และเศรษฐกิจเกี่ยวข้องกัน - ได้เรียนรู้มากขึ้น รู้สึกดีที่ตัวเองรู้มากขึ้น - คนไทยมีการเปลี่ยนแปลงอยู่เรื่อยๆ ทุกยุคทุกสมัย	7 6 4 2 2 2 2 1 1	- นำความรู้ไปใช้ในชีวิตประจำวัน - มีคิตที่ดีต่อบุคคลอื่น - มีความรู้สึกดีกับวิสัยทัศน์ของคนรอบข้าง - นำไปปรับใช้ได้ - ใช้ได้อย่างถูกต้อง - ทุกคนจะสามารถทำตามหวังได้ - คงเป็นเช่นนี้ตลอดไป - จะภูมิใจตลอดไป - จะดีใจมากถ้าความรู้ที่เรียนได้นำไปใช้แล้วเป็นเรียนในทางที่ดี	10 5 3 2 2 1 1 1

ตาราง 30 (ต่อ)

หัวข้อ การประเมิน	สิ่งที่ได้รับ หลังการเรียนรู้	ความ ถี่	สิ่งที่ คาดหวัง	ความ ถี่
	- มีความภูมิใจที่อยู่ใต้การปกครอง ระบบประชาธิปไตย	1	- ทำให้มีเจตคติที่ดีต่อคนอื่น	1
	- มีมุมมองแบบใหม่	1	- นำไปใช้ในการเรียน	1
	- เป็นการมีอุดมการณ์ความคิด สร้างสรรค์	1	- เพื่อนำไปพัฒนาบ้านเมืองของ เราในวันข้างหน้า	1
	- ทำให้รู้ว่าทุกคนมีสิทธิ เสรีภาพ เท่าเทียมกันหมด	1		
	- ระเบียบต่างๆ การพัฒนาในด้าน ต่างๆ	1		
3. ด้านพฤติกรรม				
ความมีเหตุผล	- มีวิสัยทัศน์ที่มีเหตุผลและกระทำ ออกไป	8	- นำเหตุผลที่ได้ไปใช้ใน ชีวิตประจำวัน	9
	- มีเหตุผลในการคิดและตัดสินใจ มากขึ้น	4	- นำไปปรับใช้ได้	7
	- มีทักษะในการเรียนและมีเหตุผล มากขึ้น	3	- ใช้เหตุผลในการตัดสินใจ	6
	- ใช้เหตุผลในการทำงานมากขึ้น	3	- ทำให้มีเหตุผลมากขึ้น	5
	- ใช้ความคิดวิเคราะห์เพิ่มมากขึ้น	2	- ทุกคนต่างมีเหตุผล	1
	- การใช้สิทธิเสรีภาพของคน และพัฒนาตนเองได้	2	- รู้จักใช้เหตุผลที่ดีขึ้น	1
	- รู้ว่าการสร้างวิสัยทัศน์ต้องมี ความเป็นไปได้ ไม่ใช่ลมๆ แล้งๆ	1	- คงจะใช้เหตุผลในการทำงาน อื่นๆ ต่อไป	1
	- สอนให้เรามีเหตุผล มองอะไรได้ กว้างไกล มีความคิดที่รอบคอบ	1	- ทำให้กล้าแสดงออก	1
	- รู้และเข้าใจมากขึ้น	1		
	- ได้รับความรู้มากขึ้นอยู่เรื่อยๆ ทั้งกับอาจารย์และเพื่อนๆ	1		
	- สมาชิกในกลุ่มได้แสดง ความคิดเห็น ทำให้ได้รับ ความคิดเห็นเพิ่มขึ้น	1		
	- ทำให้รู้เรื่องประชาธิปไตยมากขึ้น	1		
	- มีเหตุผลในการแก้ปัญหา	1		
	- รู้ปัญหา	1		

ตาราง 30 (ต่อ)

หัวข้อ การประเมิน	สิ่งที่ได้รับ หลังการเรียนรู้	ความ ถี่	สิ่งที่ คาดหวัง	ความ ถี่
ความยอมรับ บุคคลอื่น	- ได้รับฟังความคิดเห็นของบุคคลอื่นมากขึ้น - ยอมรับความคิดเห็นของผู้อื่นได้กว้างขวางขึ้น - เป็นที่ยอมรับของบุคคลอื่นได้ดี และมากขึ้น - รู้และเข้าใจมากขึ้น - แสดงความคิดเห็นที่เป็นส่วนรวม - มีเหตุผลในการพูดคุยมากขึ้น - ทุกคนพร้อมที่จะยอมรับวิสัยทัศน์ของกันและกัน - ทำให้ตัวเรารู้สึกว่ามีความคิดเห็นที่ดีขึ้น - ยอมรับในสิทธิของผู้อื่น	14 5 4 3 3 1 1 1 1	- ทำให้เรายอมรับความคิดเห็นคนอื่นได้ดีขึ้น - หวังว่าคงจะมีคนยอมรับเรามากขึ้น - นำไปปรับใช้ได้ - มีความยุติธรรม - เป็นที่ยอมรับเข้ากับสังคมได้ - คงจะมีคนยอมรับความคิดเห็นของเราต่อไป - ช่วยกันลงมือทำ - คงจะไม่มีความขัดแย้งภายในกลุ่มอีกต่อไป - เป็นความคิดที่มาจากเสียงส่วนมาก คือ เสียงประชาธิปไตยนั่นเอง - จะนำการยอมรับไปใช้ในงานกลุ่มเสมอ - ทำให้เข้าใจความคิดเห็นของผู้อื่น ซึ่งมีความคิดต่างจากเรา - อยากให้เพื่อนคิดอย่างนี้ตลอดไป - อยู่ร่วมกับผู้อื่นได้ - ผลงานที่ออกมาจะเป็นไปด้วยดี	5 4 3 3 2 1 1 1 1 1 1 1
ความสามัคคี	- มีความสามัคคีกันมากขึ้น - มีการทำงานร่วมกันเป็นกลุ่มอย่างสามัคคี - มีการรวมกลุ่มแสดงความคิดเห็นก่อนออกไปอภิปราย - รู้และเข้าใจมากขึ้น - ทุกคนสามารถร่วมกันสร้างวิสัยทัศน์	17 6 2 1 1	- มีความสามัคคีในหมู่คณะ - นำไปปรับใช้ได้ - การทำงานจะเสร็จสิ้นไปด้วยดี - นำไปใช้ในชีวิตประจำวัน - จะเป็นเช่นนี้ตลอดไป - อยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข - มีความรู้จักกันมากขึ้น	9 5 3 3 2 2 2

ตาราง 30 (ต่อ)

หัวข้อ	สิ่งที่ได้รับ	ความ	สิ่งที่	ความ
การประเมิน	หลังการเรียนรู้	ถี่	คาดหวัง	ถี่
	- บุคคลอื่นมีส่วนร่วมใน การทำงาน	1	- ความสามัคคีทำให้ทุกอย่าง สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี	1
	- มีส่วนร่วมในการแสดง ความคิดเห็นทุกคน ตั้งใจ ทำงานทุกคน	1	- เพื่อนๆ ทุกคนมีความสามัคคี ในการทำงาน	1
		1	- ร่วมกันทำให้ได้	1
			- นำความสามัคคีนี้อไปใช้ใน การทำงานต่อไป	1

จากตาราง 30 พบว่า สิ่งที่นักศึกษาสถาบันราชภัฏกลุ่มทดลองได้รับหลังการเรียนรู้ (หน่วยการเรียนรู้ที่ 2 : วิสัยทัศน์ ทางสังคม เศรษฐกิจ การเมือง การปกครอง) จากการประเมินตนเองด้านต่างๆ 3 ลำดับแรก คือ ด้านความรู้ ได้แก่ มีความรู้ในวิสัยทัศน์ดีขึ้น (f = 9) ทำให้มีวิสัยทัศน์กว้างไกล (f = 5) และได้รับความรู้เกี่ยวกับวิสัยทัศน์ สังคม เศรษฐกิจ การเมือง (f = 4) ด้านเจตคติ ได้แก่ มีความรู้สึกที่ดีขึ้น (f = 7) มีมุมมองความคิดที่กว้างไกล แปลกใหม่ต่างๆ (f = 6) และเข้าใจมากขึ้น (f = 4) ด้านพฤติกรรม 1) ความมีเหตุผล ได้แก่ มีวิสัยทัศน์ที่มีเหตุผลและกระทำออกไป (f = 8) มีเหตุผลในการคิดและตัดสินใจมากขึ้น (f = 4) และมีทักษะในการเรียนและมีเหตุผลมากขึ้น (f = 3) 2) ความยอมรับบุคคลอื่น ได้แก่ ได้รับฟังความคิดเห็นของบุคคลอื่นมากขึ้น (f = 14) ยอมรับความคิดเห็นของคนอื่นได้กว้างขวางขึ้น (f = 5) และเป็นที่ยอมรับของบุคคลอื่นได้ดีและมากขึ้น (f = 4) และ 3) ความสามัคคี ได้แก่ มีความสามัคคีกันมากขึ้น (f = 17) มีการทำงานร่วมกันเป็นกลุ่มอย่างสามัคคี (f = 6) และมีการรวมกลุ่มแสดงความคิดเห็นก่อนออกไปอภิปราย (f = 2) ส่วนสิ่งที่คาดหวัง 2 ลำดับแรก คือ ด้านความรู้ ได้แก่ นำความรู้เรื่องวิสัยทัศน์ไปปรับเปลี่ยนกับชีวิตประจำวันได้ (f = 11) นำมาปรับใช้ได้ (f = 3) และสามารถนำมาปฏิบัติได้ (f = 3) ด้านเจตคติ ได้แก่ นำความรู้ไปใช้ในชีวิตประจำวัน (f = 10) และมีคติที่ดีต่อบุคคลอื่น (f = 5) ด้านพฤติกรรม คือ 1) ความมีเหตุผล ได้แก่ นำเหตุผลที่ได้ไปใช้ในชีวิตประจำวัน (f = 9) และนำไปปรับใช้ได้ (f = 7) 2) ความยอมรับบุคคลอื่น ได้แก่ ทำให้เรายอมรับความคิดเห็นคนอื่นได้ดีขึ้น (f = 5) และหวังว่าคงจะมีคนยอมรับเรามากขึ้น (f = 4) 3) ความสามัคคี ได้แก่ มีความสามัคคีในหมู่คณะ (f = 9) และนำไปปรับใช้ได้ (f = 5)

ตาราง 31 ค่าความถี่ (f) โดยเรียงลำดับของสิ่งที่ได้รับหลังการเรียนรู้และสิ่งที่คาดหวังเมื่อผ่าน

การเรียนการสอนเพื่อพัฒนาพฤติกรรมประชาธิปไตย (หน่วยการเรียนรู้ที่ 2 : วิสัยทัศน์ทางสังคม เศรษฐกิจ การเมือง การปกครอง) ด้วยการประเมินตนเองของนักศึกษาสถาบันราชภัฏกลุ่มควบคุม

หัวข้อ การประเมิน	สิ่งที่ได้รับ หลังการเรียนรู้	ความ ถี่	สิ่งที่ คาดหวัง	ความ ถี่
1. ด้านความรู้	- มีความรู้เรื่องวิสัยทัศน์และเข้าใจความหมายต่างๆ เพิ่มมากขึ้น - ได้ความรู้ ความคิด และมุมมองใหม่ๆ นำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้ - ทำให้รู้เรื่องราวในอดีตและปัจจุบัน ทั้งวิถีชีวิต ปัญหาของสังคม ตลอดจนกฎหมายการปกครองในอดีต	13 9 3	- มีความรู้เพิ่มขึ้น และสามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้ - สามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้ - นำความรู้ไปเผยแพร่ให้แก่ผู้อื่น - มีมุมมองใหม่ๆ ที่กว้างขึ้น - นำความรู้ที่ได้รับกลับไปพัฒนาชุมชน - สามารถนำไปพัฒนาความรู้ได้ต่อไป	10 5 2 2 1 1
2. ด้านเจตคติ	- คิดว่ารู้ถึงวิสัยทัศน์และเห็นความสำคัญของวิสัยทัศน์มากขึ้น - เห็นปัญหาที่เกิดขึ้นและต้องดำเนินการแก้ไข - เข้าใจความเป็นมาและการแก้ปัญหาได้อย่างถ่องแท้ - อยากศึกษาหาความรู้เพิ่มเติม - รู้ว่าการพัฒนาอยู่บนพื้นฐานของความสมดุลที่พอดี	9 6 4 2 2	- มีความรู้เพิ่มขึ้นและเรียนรู้เพิ่มเติม - นำความผิดพลาดในอดีตมาเป็นบทเรียนในการแก้ปัญหา - ปัญหาที่เกิดขึ้นจะถูกแก้ไขไปในทิศทางที่ดีขึ้น - นำความรู้ไปเผยแพร่แก่ผู้อื่นได้	4 3 2 2
3. ด้านพฤติกรรม	ความมีเหตุผล - ใช้เหตุผลในการประกอบการทำงานและวิเคราะห์ปัญหา - มองสิ่งต่างๆ ได้อย่างมีเหตุผล - นำไปใช้เป็นเหตุเป็นผลในการตัดสินใจ - กล้าแสดงออกมากขึ้น - ได้มุมมองต่างๆ มากขึ้นกว่าเดิม - นำมาวิเคราะห์ปัญหา ยกระดับคุณภาพในสังคมไทย	7 5 4 3 2 2	- มีเหตุผลมากขึ้น - ได้มุมมองแล้วนำไปใช้ได้จริง	6 1

ตาราง 31 (ต่อ)

หัวข้อ	สิ่งที่ได้รับ	ความถี่	สิ่งที่คาดหวัง	ความถี่
การประเมิน	หลังการเรียนรู้			
ความยอมรับ บุคคลอื่น	- รับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น	10	- ได้รับการยอมรับ จากบุคคลอื่น	7
	- มีความเข้าใจกันมากขึ้นใน การทำงานร่วมกัน	6	- ยอมรับผู้อื่นมากขึ้น	7
	- สามารถนำไปปฏิบัติใน ชีวิตประจำวันได้	4		
	- ทำงานร่วมกับผู้อื่นได้	2		
ความสามัคคี	- เกิดความร่วมมือของกลุ่มในมุมมอง ที่ต่างกัน	7	- มีความสามัคคีมากยิ่งขึ้น	6
	- ได้รับความร่วมมือที่ดีซึ่งกันและกัน ในการทำงาน	5	- ได้รับความร่วมมือที่ดีจาก สมาชิก	3
	- มีความเข้าใจกันและช่วยเหลือกัน	5		
	- ทำให้ดำรงชีวิตอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้ เป็นอย่างดี	4		
	- ได้ร่วมแสดงความคิดเห็นลงมติดกัน	4		

จากตาราง 31 พบว่า สิ่งที่นักศึกษาสถาบันราชภัฏกลุ่มควบคุมได้รับหลังการเรียนรู้ (หน่วยการเรียนรู้ที่ 2 : วิสัยทัศน์ ทางสังคม เศรษฐกิจ การเมือง การปกครอง) จากการประเมินตนเองด้านต่างๆ 3 ลำดับแรก คือ ด้านความรู้ ได้แก่ มีความรู้เรื่องวิสัยทัศน์และเข้าใจความหมายต่างๆ เพิ่มขึ้น ($f = 13$) ได้รับความรู้ ความคิด และมุมมองใหม่ๆ นำไปใช้ในชีวิตประจำวัน ($f = 9$) และทำให้รู้เรื่องราวในอดีตและปัจจุบันทั้งวิถีชีวิต ปัญหาของสังคม ตลอดจนกฎหมายการปกครองในอดีต ($f = 3$) ด้านเจตคติ ได้แก่ คิดว่ารู้ถึงวิสัยทัศน์และเห็นความสำคัญของวิสัยทัศน์มากขึ้น ($f = 9$) เห็นปัญหาที่เกิดขึ้นและต้องดำเนินการแก้ไข ($f = 6$) และเข้าใจความเป็นมาและการแก้ปัญหาได้อย่างถ่องแท้ ($f = 4$) ด้านพฤติกรรม 1) ความมีเหตุผล ได้แก่ ใช้เหตุผลในการประกอบการทำงานและวิเคราะห์ปัญหา ($f = 7$) มองสิ่งต่างๆ ได้อย่างมีเหตุผล ($f = 5$) และนำไปใช้เป็นเหตุเป็นผลในการตัดสินใจ ($f = 4$) 2) ความยอมรับบุคคลอื่น ได้แก่ รับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น ($f = 10$) มีความเข้าใจกันมากขึ้นในการทำงานร่วมกัน ($f = 6$) และสามารถนำไปปฏิบัติในชีวิตประจำวันได้ ($f = 4$) และ 3) ความสามัคคี ได้แก่ เกิดความร่วมมือของกลุ่มในมุมมองที่ต่างกัน ($f = 7$) ได้รับความร่วมมือที่ดีซึ่งกันและกันในการทำงาน ($f = 5$) และมีความเข้าใจกันและช่วยเหลือกัน ($f = 5$) ส่วนสิ่งที่คาดหวัง 2 ลำดับแรก คือ ด้านความรู้ ได้แก่ มีความรู้เพิ่มขึ้นและสามารถนำไปใช้ ($f = 10$) และสามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้ ($f = 10$) ด้านเจตคติ ได้แก่ มีความรู้เพิ่มขึ้นและเรียนรู้เพิ่มเติม ($f = 4$) และนำความผิดพลาดในอดีตมาเป็นบทเรียนในการแก้ปัญหา ($f = 3$) ด้านพฤติกรรม คือ 1) ความมีเหตุผล ได้แก่

มีเหตุผลมากขึ้น ($f = 6$) และได้มุมมองแล้งนำไปใช้ได้จริง ($f = 1$) 2) ความยอมรับบุคคลอื่น ได้แก่ ได้รับการยอมรับจากบุคคลอื่น ($f = 7$) และยอมรับผู้อื่นมากขึ้น ($f = 7$) 3) ความสามัคคี ได้แก่ มีความสามัคคีมากยิ่งขึ้น ($f = 6$) และได้รับความร่วมมือที่ดีจากสมาชิก ($f = 3$)

ประวัติย่อผู้วิจัย

ประวัติย่อผู้วิจัย

ชื่อ ชื่อสกุล	นายชูชีพ ประทุมเวียง
วันเดือนปีเกิด	7 ธันวาคม 2502
สถานที่เกิด	อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี
สถานที่อยู่ปัจจุบัน	100 ซอยชยางกูร 2 ถนนชยางกูร ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี 34000
ตำแหน่งหน้าที่การงานปัจจุบัน	อาจารย์ ระดับ 5 โปรแกรมรัฐประศาสนศาสตร์
สถานที่ทำงานปัจจุบัน	สถาบันราชภัฏวไลยอลงกรณ์ 1 ถนนพหลโยธิน ก.ม. 48 ตำบลคลองหนึ่ง อำเภอคลองหลวง จังหวัดปทุมธานี 13180
ประวัติการศึกษา	
พ.ศ. 2547	การศึกษาดุษฎีบัณฑิต (การอุดมศึกษา) คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
พ.ศ. 2537	พัฒนบริหารศาสตรมหาบัณฑิต สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์
พ.ศ. 2524	นิติศาสตรบัณฑิต มหาวิทยาลัยรามคำแหง
พ.ศ. 2520	มัธยมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนอัสสัมชัญ ศรีราชา อำเภอศรีราชา จังหวัดชลบุรี